

אגרת אל אסף שומר הפר"דס אשר למל"ך
(נחמיה ב' פסוק ח'):

ספר

פרדס המלך

מלכו של עולם

אשר נטע אורן (או"ר ר"ז ג' ש"ב) בעדן ג"ן ספר תורת האלקים נ"ך ואגדות הש"ס ומדרשים ע"פ פשט רמז דרוש סוד האי גברא יקירא חד מחסידי קמאי איש פלא בקי בחדרי תורה וכל רז לא אנים לי' בק"שת ר' פנחס ב"כר דוד נ"ע הנקרא בפי כל ר' פנחסיל פאסיש ע"ש אמו. אשר יצק מים על יד איש הרוח מרן ק"הק הר"הם מנארבורנא בעל צמח ד' לצבי ז"לת. מתושבי העיר סטאניסלאב המעטירה יצ"ו:

סדרו ערכו אף הציב לו ציונים בנימין צעיר בן ישראל המכונה שמערלער מתושבי סטאניסלאב יע"ן:

יפיין אורו ע"פ תכל ע"י הגבירה נכדת ה"המח ז"ל מ' יוטא אשת ה"ר משה קאזווין נ"י מסטאניסלאב זכרה להם אלוק לטובה:

הן משמים זכו לי בהשתדלותי להיות מתעסק בקדשים. להביא את אלה החידושים. למכבש המדפוסים. ולהציג אמרים. בפתחי שערים. מגדלות המחבר הק' ונפלאותיו אשר פעל ועשה. תנו עיניכם בראש דבר. אחת אל אחת. ותשבעו עונג ונחת. משה"ק ממשפחת האגיר המכונה בערגער בלאאמ"ור הגאון החסיד מו"ה ישראל שלינו"א האב"ד בכמה ק"ק. וחתנא דבי נשיאה הגאון מו"ה יוסף בן הגאון האמיתי רשכב"הג מרא דכולא תלמודא מו"ה משולם יששכר הלוי איש הורוויטץ ז"ל האב"ד פ"ק סטאניסלאב בע"המח שו"ת בר ליואי.

שנת מבורכת לפ"ק.

PARDAS HAMELECH.

Volksdruckerei W. Dratler Buczacz 1907.

בדפוסו של זאב דראטלר, בוטשאטש תרס"ח.

פתח דבר

הדור אתם ראו הבאתי לכם ברכה צפונה אחר שקידה ויגיעה רבה העתק ושידור שני כתבי יד מתאי גברא רבא ויקירא חד מחסידי תקיפי קדמאי המפורסם בפי כל ילידי עירנו המעטירה יצ"ו בשם ר' **פנחס"ל סאסיש** זצ"ל אשר תורתו ופרישותיו ודרכו בקודש נודעים למדי והי' עייל בלא בר בבית ק"ק מרן הרה"ג מנאדבורנא בעל למח ד' לבבי זי"ע ועכ"י והי' בעיניו הגדולים חביב עד למרבה. אשר עשה לילין ופרחין לתורה (שבת קמ"ה ב') ע"פ ד' חלקי התורה פשט רמז דרוש סוד ד' אשר גלה ליראו ועבדו הנאמן. והודות לאל הטוב אשר גמל חסדו עמדי לקנות דברי תורה אלו הנובעים ממקור נאמן ומפכים ממעיין לא אכזב בסימנין אשר חלקתי אותם. והלבשתי להם ציונים במקרא משנה הלכות ואגדות להראות אי' איפוא מקום תחנותם. כאמז"ל (שבת ק"ד א') סימנין עשה בתורה וקנה אותה. ועוד אז"ל (עירובין נ"ד ב') אר"ח אין תורה ניקנית אלא בסימנין כו' הציבי לך ציונים גו' עשו ציונים לתורה. וחלקתים לשני חלקים. הא' קראתיו בשם **פרדס המלך** על כי בו כלולים ד' חלקי התוה"ק פשט רמז דרוש סוד. ותי' **פרדס** תכלול שם המחבר הק' ושם אביו ואמו כ"ע ר' פנחס דוד סאסיא. וע"ש הפסוק (נחמי' ב' ח') ואגרת אל אסף שומר הפרד"ס אשר למל"ך. והשני קראתיו בשם **גנת אגוז** על כי הנהו גימ' פנח"ס ב"ן דו"ד סאסי"א עם הד' תיבות והכולל. ותי' **גנת** כוללת גימטריאות נוטרי"קון תמורות (כבתק"זוה"ק תיקון כ"ו). באשר בו היו ובו נמלאו הדברים האלו יקודתן בקודש. וע"ש הפסוק (שה"ש ו' י"א) אל גנ"ת אגו"ז ירדתי לראות באבי הנחל גו'. ואבנה גם אנכי ממנו לרמז בשני הכתובים האלו ע"פ דרכו והלוכו בקודש כדברים האלו אשר אנכי נותן ת"ל לפניכם בזה:

ואגרת אל אסף שומר הפרדס אשר למלך:

ואגרת. אגר"ת בגי' וי"ו החיבור גימ' תר"ד מנין אב"א ס"ך פ"ר. שע"י האדרת אב"א חכמת התוה"ק נמתקו שורשי דיני ש"ך ה"פ דין. ושורשי דיני פ"ר ה"ג מנצפ"ך ג' פ"ר. והם דינא דמלכותא קדישא ה' תתאה. ע"ד הפ' (משלי ג' י"ט) יקו"ק (שם הרחמים) בחכמ"ה יסד אר"ץ בחי' מלכות והארץ אזכור."

אזכור. או ואגרת עם וי"ו החיבור ג' תר"י. שע"י שם הרחמים שאיהו רשות
היחיד יחידו של עולם. אשר רחבו ד' ואיכון ד' אתוון יקו"ק כמנין אב"א.
וגבהו יו"ד הוי' במילוי יו"ד ק"א וא"ו ק"א י' אתוון. (בתקז"והק תיקון כ"ד).
והמילוי הוא כמנין אד"ם הוא ישראל שלומד חכמת תוה"ק. ע"ד אחז"ל (יבמות
ס"א א') אדם אתם אתם קרויין אדם ואין העכו"ם קרויין אדם. ולזה אז"ל
(סנהדרין נ"ט א') עכו"ם שעוסק בתורה חייב מיתה. על ידיהם נמתקים הש"ך
ופ"ר שורשי דינים שבמלכותא קדישא. וז"ש אחז"ל במ"פ (בזוה"ק ותיקונים
הק') קוב"ה אורייתא וישראל חד כינהו. שעל ידיהם נעשו החסדים והגבורות
חד וממותקים באחדות אחד. או ואגרת עם וי"ו החיבור ג' תר"י. שע"י
האמת אב"א שחותמו אמת כאחז"ל (שבת נ"ה א') חותמו של הקב"ה אמת. ותי'
אמת במ"ק עה"כ עולה יו"ד. נמתקו הש"ך ופ"ר דינים ג' ת"ר. א"ל אס"ף.
ג' קע"ב כמנין עק"ב. בחי' אאע"ה איש החסד דכתיב בי' (בראשית כ"ו ה')
עק"ב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי. ואז"ל
(נדרים ל"ב א') בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו שנ' עק"ב אשר שמע
גו' חושבני' מאה ושבעין ותרין. כי ימי שני חיי אאע"ה היו קע"ה שנים ככתוב
(בראשית כ"ה ז'). ובן ג' שנים הכיר בוראו ולמד וקיים התוה"ק כמנין עק"ב
שנים. כאחז"ל (יומא כ"ח ב') קיים א"א כל התורה כולה שנ' עקב אשר שמע
אברהם בקולי גו'. ואחז"ל (במדרש אגב"ר פ' כ"ה) נקרא אברם מתחלה וניתוסף
לו ה' ונקרא אברהם על שקיים חמשה חומשי תורה עד שלא ניתנו כו' ע"ש.
ונעים זמירות ישראל אמר (בתהלותיו פ"ט ג') ועולם חסד יבנה. [והמזמור
הוא לאיתן האזרחי. ואז"ל (ב"ב ט"ו א') איתן האזרחי זה הוא אברהם]. ע"י
התוה"ק שנקראת (משלי ל"א כ"ו) תורת חסד. והיא העמוד הראשון אשר עליו
עומד ונשען העולם כאחז"ל במשנה (אבות פ"א מ"ב). כי ע"י התוה"ק תורת
חסד נמתקו הה"ג ש"ך ופ"ר דינים ונעשו כולם חסדים. וזהו ואגר"ת ג' תר"י
תרין תורות. כאחז"ל (יומא שם) קיים א"א אפי' ע"ת שנ' ותורותי אחת תושב"כ
ואחת תושבע"פ. וזהו אל אסף ר"ת אורייתא תושב"כ. ס' אלו ששים מסכתות
של הלכות. ף' שמונים פרשיות של תורת כהנים. והם תושבע"פ. ע"ד אחז"ל
(במדרש הזית) ע"פ (שה"ש ו' ח') ששים המה מלכות ושמונים פילגשים גו'.
ובתוספות לת"ז הק' (תקונא שתיתאה) וכן בס' יין הרקח על ה' מגילות לר"א
מגרמייזא בעל הרוקח ז"ל דרשו שמונים פילגשים על תמנין ספרי דאגדתא
היינו שמונים מדרשות. שומ"ר ככתוב באאע"ה וישמו"ר משמרתי גו'. ואז"ל
(בב"ר פל"ה קי' ב') והי' משמ"ר דקדוקי תורה וכו'. הפרד"ס שאמר את
התוה"ק ע"פ ד' חלקיה פשט רמז דרוש סוד [ואז"ל (ש"ר פ"ב) הפרדס זה
העולם שנתן הב"ה לישראל בתוכו לשמור התורה. כי ד' העולמות אבי"ע המה
כנגד

כנגד ד' חלקי התורה פרד"ס.] עד שלא ניתנה. ואז"ל (סוטה י' א') ע"פ (בראשית כ"א ל"ג) ויטע אשל בבאר שבע מלמד שעשה פרד"ס [כלשון המשנה סוף קידושין שעשה א"א את כל התורה כולה עד שלא ניתנה] היינו שעשה כל התורה כולה בד' חלקיי פרד"ס. ונטע בו כל מיני מגדיים להמתיק בה הפ"ר דינים קשים [די"ן גי' ד"ש. או אדנ"י גי' ד"ש עה"כ]. וזהו ויקרא שם בשם ד' [רחמים] אל [חסד כטעם הפ' (תלים נ"ב ג') חסד אל כל היום] עולם. שעם התוה"ק נתייסד העולם כמ"ש (משלי ג' י"ט) ד' בחכמ"ה יסד ארץ. כאוז"ל (בב"ר פ"א סי' ו') העולם ומלואו לא נברא אלא בזכות התורה כו' שנקראת (משלי ח' כ"ב) ראשית דרכו. וזהו בראשי"ת ברא אלקים את גו' ות"י בחוכמא. וקיום העולם הוא על התוה"ק כאוז"ל (פסחים ס"ח ב') גדולה תורה שאילמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנ' אם לא בריתי יומם ולילה גו'. (ועי' בגמ' ע"ז ג' ב'. ובש"ר פמ"ז סי' ה'. ובתדא"ר פל"א). וזהו אל עולם תורת חסד קיום העולם. וזהו **אשל** ר"ת **א**ורייתא **ש**מר **ל**פנים היינו עד שלא ניתנה כאוז"ל. וזהו רמז הפ' (ישעי' נ"ה י"ג) ותחת הסרפד יעלה הדס. סרפ"ד אותיות פרד"ס. ותחת הסרפד אמון עשל"ה שהם תחת אמון סרפד גי' תס"ה. ות' במ"ק ד'. יעלה הד"ס [הדס יש בו ריח. וכתיב (תלים קי"א י') ראשית חכמה יראת ד'. והיינו והריח"ו ביראת ד' (ישעי' י"א ג'). ובת"י תחות רשיעיא היינו דיני פ"ר ד"ש ייעלון לדיקייא שיש בהם ריח יראת ד' ע"י הראשית חכמת התוה"ק שעבדו על לוח לבם] המתקת ה' גבורות די"ן. והי' לד' [רחמים] לשם. רק כולו רחמים. לאות עולם [התוה"ק שהיא קיום העולם] לא יכרת. ע"ד הפ' (ישעי' נ"ט כ"א) ואני זאת בריתי גו' ודברי גו' לא ימושו מפיך גו' מעתה ועד עולם. וזהו רמז הפ' (שה"ש ד' י"ג) שלחיך פרדס רמונים עם פרי מגדים. א"ת שלחיך אלא שלוחיך (כאוז"ל במדרש חזית) הוא אאע"ה. שבמצוה הראשונה מאתו ית' כשתצא מארצו וממולדתו ומבית אביו אל הארץ הנבחרת אשר עיני ד' אלקים בה. ונטע פרד"ס התורה עם רמונים אלו הם המצות כאוז"ל (ברכות נ"ז ב') ילפה למצות כו' מלאים מצות כרימון. כהדא רימונא שיש לו תרי"ג גרעינין כמנין המצות. עם פרי מגדים כאוז"ל ונטע בו כל מיני מגדים. **אשר למלך** מלכו של עולם. שבזה תיקן וקישט מדת מלכות שמים. ע"ד אוז"ל (בתז"הק תקון כ"ד) שכינתא איהי פרד"ס בגלותא. להמתיקה ברחמים:

אל גנ"ת אגו"ז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמונים:

גנת ר"ת **ת**ורה **ג**ן פרשיותי'. זו תושב"כ. גנ"ת אגו"ז עם הב' תי' והז' אותיות והכולל גי' תלמו"ד. זו תושבע"פ. וזהו אוז"ל (במדרש חזית וילקוט) אל

גנת

גנת אגוז זה הי' אברהם. פי' ששמר וקיים הב' תורות עד שלא ניתנו. כאמז"ל (יומא כ"ח ב') על ותורתי. וזה אמז"ל (בחזית וילקוט) אל גנת אגוז אלו ישראל שנתקדשו לפני ה"ק כו'. פי' שקבלו שם בשני לוחות אבנים עשרת הדברים הכלולים מתושב"כ ותושבע"פ. כאמז"ל (ברכות ה' א'. ועי' ירושלמי פאה פ"ב ה"ו. ותנחומא פי' כח. ושה"ר פמ"ז סי' ד'). וידוע שהאגוז הזה ד' קליפות סובבים את המוח שבו. כאמז"ל (ילקוט ומפיקתא) מה האגוז הזה עשוי ארב"ע מגורות כו. ואי' (בתדא"ר פי"ח) למה נמשלו ת"ח לאגוז מה אגוז יש לו ארבע"ה בתי"ם כך ת"ח יש בהם ד' דברים חכמה בינה דעת והשכל ע"ש. והן הם ד' חלקי התורה פרד"ס. (ועי' בר"מ בזוה"ק פנחס רכ"ז א' וב'. ובתזה"ק תיקון כ"ו). ואז"ל (בתזה"ק תי' כ"ד) כג"ד שכינתא איהי פרד"ס בגלותא [הדברים מבוארים לעיל. כי כשתהי' הגאולה שלימה בב"י יקויים הפי' (ישעי' י"א ט') לא ירעו ולא ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה את ד'. שידעו רק את השם המיוחד ברחמים ולא ירעו ולא ישחיתו דיני דשכינתא פ"ר ד"ש. וכן כאמר לעתיד (זכרי' י"ד ט') והי' ד"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ד"י אחד ושמ"ו אחד. שמו יהי' רק א' יקו"ק ברחמים]. ואיהי מוחא מלגאו [מוח"א גי' כ"ה ב' תורות וג"ן פרשיות של תושב"כ]. אגוז קרינן לה כמה דאמר שלמה מלכא אל גנת אגוז ירדתי. ואיהי שכינתא איבא מלגאו [גנת אגוז היא תושבע"פ כדלעיל. איב"א גי' י"ד. היא תורה וסי' תורה את"ת יהי' לכם. וי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. או גי' ד' חלקי פרד"ס ויו"ד עשרת הדברות שהכל כלול בהם]. הה"ד כל כבוד"ה [גי' ל"ב וה' ל"ב נתיבות החכמה שבחמש"ה חומשי תושב"כ שהיא בת"ת] ב"ת מל"ך [תושבע"פ שהיא מלכות פה] ממשבצות זה"ב לבושה [זהב בחי' גבורה ע"ד הפי' (איוב ל"ז כ"ב) מצפו"ן זהב יאתה. וצפון הוא סטרא דשמאלא גבורה. ורק לבושה העליון הוא בבחי' גבורה א"ש ד"ת ממשבצות זה"ב. אבל תוכה רצוף אהבה רחמים מסטרא דימינא. ואז"ל (חגיגה ט"ו ב') ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק. רמון התוה"ק שמכילה תרי"ג פקודין כתרי"ג גרעינין שברמון מלא ר"מ. ורק תוכה אכל אבל קליפתה זרק והבן]. ואז"ל (בתזה"ק תקון כ"ו) אגוז דא צדיק [אגוז גי' טו"ב. עדה"פ (ישעי' ג' י') אמרו צדיק כי טו"ב. אלו הם הת"ח שנמשלו לאגוז (כבחגיגה ט"ו ב' ותדא"ר פי"ח) שומרי משמרת התושבע"פ אשר עלי' כאמר (שמות ל"ד כ"ז) כי ע"פ הדברים האלה כרתי אתך ברי"ת גו'. ואז"ל (גיטין ס' ב' ותנחומא פי' כח) לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבע"פ כו'. ואז"ל (בזוה"ק בראשית ל"ב א') מאן ברית דא צדיק כו'. כידוע שברית הוא ביסוד. ונקרא בפ' (משלי י' כ"ה) וצדי"ק יסו"ד עולם]. גנת אגוז דא שכינתא [כמבואר לעיל]. ודא איהו דאמר שלמה אל גנת אגוז ירדתי. [ירדת"י גי' תרכ"ד. הם תרי"ג

פקודין

פקודין דאורייתא וז' דרבנן כמנין בת"ר. ע"פ ד' חלקי פרד"ס] גנת. ג' גימטריאות דאינון פרפראות לחכמה [כאחז"ל במשנה אבות פ"ג מי"ח]. נ' נוטריקון. ת תמורה כו'. לית אתרכין בגימטריאות דלית לון חושבן. בגין דאינון פרפראות לחכמה דלית לה סוף כו' [כאחז"ל (מגלה י"ט ב') ועפי' ועליהם ככל הדברים גו' מלמד שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה כו' ומה שהסופרים עתידין לחדש כו'. ואחז"ל (בירושלמי פאה פ"ב ה"ו) שכל תושבע"פ כולה וכל מה שתלמיד ותיק לחדש בחידושים ופילופולים ע"פ ע' פנים שבתורה וע"פ ד"ת פרד"ס הכל ניתן בסיני והכל נכלל בלוחות בי' הדברות ע"ש. ועי' בזוהר בלק ר"ב א']. לראות באבי הבי"ת הראשונה היא ב' הבתים. אבי' נוטריקון א"ב י"י. אב"א יו"ד חכמה קדומה. או א"ב י' הדברות הכלולים מכל התרי"ג שבהן עכין זו תושב"כ. או אב"י ג' יג"מ שהתורה נדרשת בהן זו תורה שבע"פ. אבר בשביל חלקיהם העיוני והמעשיי נכנה עקרה להתגלות התחתונה ואל הנח"ל. כאחז"ל (סנהדרין ק' א') עתיד הקב"ה להוציא נחל מבית קה"ק ועליו כל מיני מגדי"ם [פי' להעתיק הדינים בראשים כנז"ל] כו' ועל הנחל יעלה גו'. ואחז"ל (במדרש חזית) ע"פ שלחיך פרדס רמונים גו' שלוחיך עתיד הקב"ה לעשותך כפרד"ס רמונים כנ"ל. ואותו זה הנחל דכתיב ועל הנחל גו' ע"ש או נחל ר"ת נפשנו חכתה לד'. ומשי האמונה. ואחז"ל (בילקוט הושע ר' תקי"ט ומכילתא ותנחומא בשלח) וארשתיך לי באמונה את מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמונה כו' כו' ע"ש. ואחז"ל (ב"ר פכ"ג) עתידין ישראל לומר שירה לע"ל שנ' כו'. ובאיזה זכות אומרים ישראל שירה בזכות אברהם שהאמין שנא' שנ' כו'. [פי' שמגר וקיים הב' תורות עד שלא ניתנו כאחז"ל הנז"ל] היא האמונה שישראל ניתלין בה. ועליון הב' אומר וצדיק באמונתו יחיה כו'. וכן יחי' בזכות הת"ח ג"כ הלומדים ומשמרים התורה שבכתב ושבע"פ כדאי' (בתדא"ר פי"ח) ועל הנחל יעלה גו' אלו ת"ח ש"ב. בהם תורה ומקרא ומשנה הלכות ואגדות כו' ע"ש. וזהו מתקיים הפ' לראות הפרחה הגפן הנצו הרמונים. ואחז"ל (בעירובין כ"א ב') פרחה הגפן אלו בעלי מקרא. [פי' ז' תושב"כ והנלק הסוד שבה. ע"ד אחז"ל (שם ס"ה ע"א) נכנס יין יצא סוד. ואמרו (שם) המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו כו'. המתיישב ביינו יש בו דע"ת ע' זקנים כו'. כי דעת הוא דתיק כאחז"ל (רש"י בשית ל"ח ג' ומכילתא) ואלו מיירי דרזין המגלין בתרי אורי"]. הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא. זו תושבע"פ הכלולה ומבשע רוח דרוש. ומעיילתא בתרי"ג פקודין כתרי"ג גרעינין שברמון. ואחז"ל (בב"ב ח' א') גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם אי תנו כולהו וכן רובן יהיו בונין ועוסקין בתורה בגולה בגוים עתה בקיבוץ אקבצם. ויתנו בל' ארמי הוא תרגום שלא ישנו כפירש"י ז"ל שם. והיה לימוד המשניות תושבע"פ.

וכן

וכן אחז"ל (ויק"ר פ"ז ובפסיקתא פיסקא את קרבני) אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות. ונזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות בתחי' בב"י הגאולה בשלימות אכי"ר

כתקות אסיר התקוה עבד מלך מאן מלכי רבנן

בנימין שמערלער

נכד הרה"ג אבד"ק בראדשין נ"ע בעל גדו"ה ומק"מ.

אסף המזכיר

להזכיר לטובה ולברכה את הגביר הנעלה ה' **משה** המכונה **ווידא קאזין** ואת מחברתו הנכבדה הגבירה אשר על נדיבות תקום מ' **יוטא** המכונה **באבע האזווין** נ"י נדבה רוחם אותם להוציא לאור עולם הספרים האלו יחזקאל הרה"ק המחבר נב"ת והזילו זהב מכיסם להוציא לאור תעלומות. זכרה לנו אלוק לטובה שיראו בנים ובנ"ב אוהבים ונכבדים אכ"ר:

ראש דבר.

לכבוד המחבר. משה ידבר: וחילים יגבר:

ויאמר משה אשר רב טוב טובה לבית ישראל. הן כתוב בזהר ומבואר בהקדמת הזוה"ק (דף ה' ע"א) ע"פ (ישעי' נ"א ט"ז) ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטוע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. אר"א מאד ובצל ידי כסיתיך. א"ל כו'. והשתא [פי' מאמרת מרע"ה עד עתה בכל הת"ח הנה בחינתו ע"ד אוז"ל (שבת ק"א ב') משה שפיר קא אמרת] דהא מאן [שמתחדש בתוה"ק] מלקא ואתעטרא וקיימא קמי קב"ה. אודי חפי על ההיא מלה וחדי על ההוא ב"נ. דלא יתמודע לגביה אלא קב"ה. ולא יקבלון [המלאכים] לגבי'. עד דאתעביד כו' וליסוד ארץ. ומכאן דכל מלה דקדיש מעילא מלקא לתושבחתא עילאה. הה"ד ובצל ידי כסיתיך. ואמאי אתחפי ואתכסי מעילא בגין לתושבחתא עילאה. הה"ד לנטוע כו' דאתמר. ולאמר לציון עמי אתה. ולאמר לאינון תרעין [פי' הקדושות שמקדים החכם בהם כמו שערים לפתוח בהם הענין. מק"מ.] ומלין דמצויינן אלין על אלין [פי' הם החידושים עצמם. מק"מ] עמי אתה. א"ת כו'. למהוי שותפא עמי. מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ כו'. אוף הכי את. ע"כ עיי"ש. ועי' בזוה"ק ל"ו כ"ה א'). הראת לדעת מהזוה"ק כי היותר מעולה ומשובח למעלה ראש הוא אשר כל מעשיו בהסתר והוא נחבא אל הכלים ומלין דילי' וחידושי תורתו הנה באתכסייא. שבוקעים רקיעים ונעשו מהם שמים חדשים וארץ חדשה. והוא הדבר בענין הס' המונחי אשר אנכי נותן לפניכם היום ברכת מכתי"ק הרב הקדוש הנקרא בשם **ר' פנחס'ל סאשים** נ"ע אשר הי' איש קדוש ונורא ומפליא פלאות. וכל ימיו הוא באהל לד' נחבא אל הכלים. והצנע לכת עם ד' אלקיו. ולא ידע איש את קדושתו והדרי תורתו עד אשר צדיקי דורו זצ"ל הגידו ומדרגתו הנפלאה כחו וגבורתו. והוא בענותו לא חפץ בגדולתו. כאשר אנשי אמת הגידו ולא כחדו שכאשר בא בצל קורת הרה"ק האלקי המגיד מלאדזורנא בעל קה"ק נאה ד' ללבי זצ"ל הרים א"ע ממלא קומתו והלך לקראתו. ואחז בידיו להושיבו על כסאו והוא ישמשו. ואמר לאנשי קעאניקלאב העוטרים סביבו ואמר בזה אתו עמו מה לכם כי נזעקתם לבוא אלי להשפיע

לכם

לכם ברכה. הלא שמכם ר׳ פנחסיל בביתכם. הלא טוב טוב לכם לקבל ממתי ברכה עד בלי די. בכלו ככי והתחוננו כי הוא ה׳ והצדיקים הנקברים בבדרי. ולא יכול לדוק בר״פ לאחוז דרכו כהרגלו להיות בכל עת ושנת טוגיר ובעלם וביחודא שלים כל הימים לרבות הלילות. ועתה ואומר להה״ג הק׳ אשר אחת שאלתו ממתו שאל יפרקוני ואל יעלהו במות בעל מופת וצדיק הדור. כי לא יאות לו בזה. וכל מאוויו להיות בתוך עמו יושב אוהלים בלי עדת ונשא חטא: והשמועה תגיד אשר ראשית לימודו אחר היותו עד בר שבע שנים הולך ומטיל על ערש דוי במחלת השעגליקע קראנקהייט הי׳ ומפי אחד · ומהכ״ו לדיקים הנקברים שבדור. אשר בימים בעיר בראננעש בבית אבי הי״ה דוד ז״ל בזמן מיושבל אשר הי׳ מימים קדמונים לפני מאת הבראננעריי של הגראלניעק. ויזא רפאו ממחלתו ושבחו אים בריא אולם ולימדו בתמנת ימים. ואח״כ נשלם מגבם תלוים פלאי. התמונה הלזו שרשה ומיתת כנפי׳ בין זקני עירנו אשר היו מיודעים ומכירים את ר״פ ז״ל. ומעני את נפשה שלמי צליהודים כומען הויתגבר. עד אשר עלה ונתעלה להיות אילן גדול. וקדוש יאמר לו; דרכו והילוכו בקודש הי׳. אשר הוא הוים הי׳ יושב בבית המדרש של הרה״ח ה׳ עקיבא ממה כ״ב ומפה. בהתמנה קוף ימיו כמוה שנים משבת לשבת. והי׳ מזכיר לכל איש יהודי זקן ומול ימים שיצרך ברכה ראשונה ואחרונה. והוא יענה אמן אחריו. ופ״א הגישו אנשי העיר שלמותיהם לפני מ״ח זקני ז״ל המאכד״ק כאיזב. בלימני ומבטח התירה בת״ח גדול ושנבר הי׳ בר״פ יושב הוא הוים בבית המדרש. ולם כי כוונתו היא רצוי׳ לבורים. ובטח יתרחר גם שם בית בהלכות ישראלית. אשר ב עם ישראל הפרות השמשים והתאורים. ויגד גזר עליו בגזירת מרא דאתרא ממת״ז הנ״ל שלא יצא עוד לפשט. וקיים ר״פ דבריו. ויהי כעבור איזה ימים והרבי׳ הנ״ל ראה שפסקה השפע אללו. אשר כל הוים היו התהרים מלאים ומפה לפה מתכנסים האובלים ובותים. ועתה ביתו ריקם מכל. ונפסקה מחייתו. ונתן אל לבו שהוא זה ומקבת מניעת ר״פ מבוא אליו כנהוג. והתנפל לרגלי מ״ח הגאון ז״ל והתיר לו הגזירה ובאשר אך שב ר״פ לבוא לביתו כדבר יום ביומו. התחלה השפע לשלות ומעלה כמאז ומקדם; ומסופר בפי זקני בת עמי. שפ״א יושב בבית המדרש הנ״ל ביומי החורף גם בלילה. בלא כדרכו. כי היו לו הוים למלאכת ישיבתו שם והלילה למשמרת התורה והעבודה. ונתאחר שם הרבה. ולמקום בא לשם איש מוזר משוקע במלבושי הקור והחורף על ראשו ישב לחמו. והאיש הי׳ קרב בשתי אזניו ולא שמע אף בהגת אמר. כי הי׳ כאיון אלא אמון ה׳ בשמר ותפשו אין לא נופש. ונתחרט למגורי. ונקש איזה שנים לכל הרופאים הגדולים שבעולם ולא הגישו עדיו רפואות העלה. ונתייאש ממת. ובהגע ביתו להפגית בתה אלו ר״פ ז״ל לחיים וברכו וחכמו

והגינו

והמשנה בשתי אזניו. וכרגע נתעלם ר״פ מהבית והלך לביתו. והאיש משתאה
מחריש לדעת כי הוא בוודאי מרגע זו כאחד האדם. ויבקש את ר״פ ולא מצאהו.
עד שנאלץ הרע״מ להודיעו לבית ר״פ כי רוצה לתת לו מנת מ׳ אלפים בגלל זה.
ואם כי לא רצה ר״פ לקבל מאתו כי תגיד בלא עבדה לו מאומה. אך אחר
הפצרות רבות משכניהם קבל שכרו זה; ויסופר ג״כ כי פעם א׳ הגידה לו
אשתו אור ליום ועש״ק שאין לה אף פ״ח על הוצאות שבת. ונתן לה משנה
שאין לו אך ד׳ פרוטות על פעקיל רויכמאנאך ובקש מאתה שתלך ותביאהו
אליו ואז יתכוף גם לעבודת בוה. וכן עשתה ותביאהו אליו בוה. ובעודו בשפי
מפורר ומזורה הטאבאק הדבוק אל אחד. ומצא שם אדים זהב — רענדיל —
אחד. והוסיפו לאשתו על הוצאות השבת. ואמר לה שלא תבהלי ותתהלי בשבי
שבמו אלה יותר. כי מבוא וכוח פרקלית הוציאו עבורו זה הרענדיל. ויתן
את נפשו להשתונן בוועבה נקיה. ולשמרת הסדר השבטי. ועוד רבות נפלאות
כאלה וכאלה יסופרו לדור מאתו אשר תקצר היריעה מהכיל. ועתה תבוננה
שפתי תהלה. לאל נורא עלילה. אשר זוכה להיות ממשל לשמי ומצה ילדיו
ומגלדיקי הרבים להפין ע״פ תבל הסי׳ הק׳ מה בתגית אחריו ברכה זה הרב
הק׳ פנח״ס קדישא. ואז״ל (במ״ב רבה פ׳ כ׳ ופר״א פ׳ ז׳ וזוה״ק רע״מ פנחס
רט״ו א׳. וע׳ ב״מ קי״ד ב׳ ברש״י ד״ה ומר. וע׳ בתיק׳ כ״ב קכ״א ב׳.) פנחס
זה אליהו. ובשניהם כתיב ברית. בפנחס נאמר (במדבר כ״ה י״ב) הנני נותן
לו את בריתי שלום. ובאליהו נאמר (מלכים א׳ י״ט י׳ י״ד) בקנא על הברית
ואמר כי עזבו בריתך בנ״י. ולכן נקרא (מלאכי ג׳ א׳) מלאך הברית כדאז״ל
(ילקוט יהושע ק׳ ה׳ ומפר״א פכ״ט. וע׳ טור יו״ד סי׳ רס״ה וברד״ק שם).
וברית הוא בחי׳ יסוד. בחי׳ יוס״ף הצדיק יסוד עולם. ועי׳ קהל״ת ג׳ י״ב ע״ב
ובזה קורא אני עלי ויקח משה את עצמות יוסף עמו (שמות י״ג י״ט). כי
הקדושים של הצדיק בחי׳ ציון [כמז״ל ומזה״ק] גי׳ יוסף הוא הקוקים של
עצמותיו. [ע״ד אז״ל בסיפוק ה״ו ותענית כ״ב בני הילקוט ע״פ ביחזקאל ל״ב
כ״ז ותהי עונותם על עצמותם) עונותיהם חקוקים על עצמותיהם]. כאומר
בתורת משה היה האלקים אבי זקני הרה״ק הרבי ר״מ מקאזמיר זצ״ל
בספרו תפא״מ בהקדמה. וז״ל ובאלתי בזה את אחי אמו״ר בעל מעין החכמה
אור התורה מ׳ לבי מה״ב כי כלים ואת הגון רבני לבי מהתחבבות בלב
על דרז״ל (פסחים כ׳ נ״א) שמעתי בשמו אומרים אשרי מי שבא לכאן ותלמודו
בידו. ושמעתי עכ״פ תלמודו מה דיוהדב אדם בעותו לו השי״ת ואחר
אדם יוצא מעשבה מאתו. והשיב לי בזה״ל. צדיק זכויותיו חקוקים לו על
עצמותיו. והשתי כעל כל הון והפת״ח. עכלה״ק. [וכ״ה הלשון בזה״ק ברע״מ
קופטים ער״ה א׳]. ובכן הנה הדיבורים הקדושים של אחי פנחס לדיקא
קנ״ה

קנאת הם הנה שלמותו הקדושים בא אותו לדין. [ועי' היטב בזוה"ק פנחס רי"ג ב' ורי"ד א' ותבין הדברים] בזאת בפרט עלי כאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו. וכאמר אחז"ל (חולין ז' ע"ב) גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם. ובקבר דובבות שפתותיהם. אקוה שהרה"ק בעונ"ת הזה ימליץ טוב בעדנו בגנזי מרומים. לעורר עלינו ישועה ורחמים. ולהשפיע עלינו ישועות טובות ונגד' אלקי צבאות. ונזכה לביאת משיח צדקנו. במהרה בימינו.

כעתירת הצעיר והדל באלפי ישר"אל

משה בהרב מו' ישראל שלי"ט.

פרדס המלך

ע"מ"י ע"ש"ר.

רמזי סדר בראשית בס"ד.

(א') (א"א) **בראשית ברא.** ר"ת בזכות רבי אלעזר שמעון יותם התנאים בעדת רחמים אלוקיתו. ר"ל כי מתחלה עלה
במחשבה לברוא העולם במדה"ד רק שהקב"ה צפה בצדיקי הדור שיקבלו עליהם יסורין למען שמו באהבה ימתק הדין ונתבסם במדה"ר. כמ"ש הגמרא (סוכה מ"ה ב') א"רשב"י יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה. ואלמלי אליעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו. ואלמלי יותם בן עוזיה' עמנו מיום שנברא העולם עד סופו. ונכתב בלדו כמו שכתב [הוא מהא"ג מהרש"א. המגיד] מהגמת יסורין שקבלו וקים לי' ביותם מלך הי' ויקבל עליו יסורין ע"ש. כולא בזכות ר"א המשיל מיום שנברא העולם וזכות ר"ש מיום שנברא הוא עד עתה וזכות יותם עד סוף העולם כנ"ל בגמ' לכן רימוזים בתחלה ר"א וא"כ ר"ש ואח"כ יותם. כי בזכותם שקבלו עליהם יסורין נתבסם המדה"ד ושתפו הקב"ה למדה"ר ודו"ק.

(ב') וי"ל הא דכתיב בתוספת פיוט בר יוחאי. נעשה אדם נאמר בעבורך. ר"ל הא דאמר הקב"ה נעשה אדם אע"פי שעתיד לחטוא, אמנם בעבור רשב"י שאמר שיכול לפטור בזכותו כל העולם מן הדין בעבורו. נאמר נעשה אדם. וזה נעשה אדם נאמר בעבורך ודו"ק:

(ג') **בראשית** דהתורה"ק נקראת ראשית. וזהו בראשית ברא אלקים. היינו שתי תורות, **את השמים** זה תושב"כ שהיא בחי' ת"ת שנקרא שמים. **ואת הארץ** וזה תושבע"פ שהיא בחינת מלכות כידוע בזה"ק שנקראת ארץ. בשביל ב' תורות אלו ברא אלקים ודו"ק:

(ד'). **בראשית.** בתקוני זוה"ק בראשי"ת הוא ברית אש. ועוד בראשי"ת ירא שב"ת יע"ש. דידוע משבע מדות שנפלו ונשברו. וכל המחשבות רעות ותענוגים ויראות והתפארות ונצחון והודיות הם בשבירה. חסד גבורה ת"ת נצח הוד. ויסוד היא מדת התקשרות שמקשר כל השפעת המדות למלכות. וזהו עבודת האדם בעוה"ז לתקן ולקשר השכינה הק' בז' מדות שהם ז' ימי הבנין ולהעלות כל המחשבות ותענוגים לבוראי'. וכן היראות התחתונות והתפארות והנצחון וההודיות לבורא כל עולמים. כי הם נפולים בסוד השבירה. ובכל דבר ודבר יש שם חיות מעולם הדיבור שהוא בחינת אדנ"י בסוד מלכותו בכל משלה. ויראה האדם לכוון בכל דבר ודבר לנצוצות קדושות המורין שם בתוך אברי השכינה ולהעלותן אל רום המעלות. ובכל הוא ע"י בחי' יסו"ד הברית שמעלין

שמקבל

שמקשר כל המדות לבחי' מלכו"ת. וכיון שלא יתקן האדם פגם הברית אז אינו יכול להעלות המדות כי יסוד הברית הוא מקשר כל המדות.

(ה'). ובזה פי' הפ' (ישעי' ב' כ"ב) חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא. כי באמת הנשמה היא מעולם העליון וירד ממקום כבודה היקר ומענוג עליון לגוף העכור לעולם השפל. אשר בטבעו נטייתו אל החומריות ולאהבות רעות ולמדות רעות. וצריך האדם לרחם ולחוס על הנשמה שהיא משתוקקת לעבודת השי"ת לאהבה וליראה אותו. ויראה להעלות ולקשט מדות השכינה הק' בז' מדות. ולהעלות כל האהבות למדת החסד ויראות למדת הגבורה והתפארות למדת ת"ת ונצחון לנצח והודיות להוד להכלל ולהודות לשי"ת. והכל ע"י יסוד שהוא הברית. ושלא לפגום הברית קודש. ובזה מעלה מדת מלכות שהיא סוד השכינה הק'. וז"פ חדלו לכם ר"ל שהפסוק מזהיר שיחדל הלכם דהיינו התאות והתענוגים שלכם שייכים לכם תחדלו. רק להעלות כל התאות והנ"ק השוכנים בכל התענוגים ותאות ומדות בהם עולם הדיבור בחי' אדנות שנאצל ונבראת"ב ע"י עשרה מאמרות ולהעלותם לבורא י"ת ולא להנאת עצמכם וזהו חדלו לכם היינו הנאות שלכם. ואמר הפ' הטעם מן האדם אשר נשמה באפו שיש לו נשמה מעולם העליון אשר כל השתוקקות שלה רק לעבודת השי"ת וראוי לחוס על הנשמה כנ"ל. וזה מוסר נאה לאדם שלא ימשוך אחר הגוף החומרי רק אחר הנשמה. ואמר עוד מעלות האדם כי במה נחשב הוא. ע"ד התקוני זוה"ק אדם הוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א שם מ"ה שהוא גימ' אד"ם. וז"פ כי במ"ה נחשב הוא. ר"ל כי חשבון אד"ם הוא שם הנ"ל חשבון מ"ה. ומזה ראוי לאדם שלא למשוך חלילה אחר הגוף העכור רק למעלתו. ויכוון בכל עובדותיו הן באכילה ושתי' ושאר ענוגיו ובכל המדות להעלות משם בחי' מלכות בסוד ומלכותו בכל משלה שנאצל' מעולם הדיבור אל רום המעלות, ובזה מייחד קוב"ה ושכינתי'. והכל הוא ע"י הברית בחינת יסוד שלא לפגום חלילה ולתקן הברית כנ"ל שהוא מדת התקשרות. ויש לרמז בזה כ"י במ"ה נחשב הוא ר"ת כל ישראל בני מלכים הם, ע"ד התקוני זוה"ק (תיקון תניינא) ז"ל. וכל מאן דנטיר ברית זכה למלכות. כגוונא דיוסף, וישראל בגין דנטרין ברית זכו למלכותא. ואתמר בהון כל ישראל בני מלכים הם, עיין שם. והכל כמ"ש שהברית הוא התקשרות כל המדות לבחי' מלכות. וידוע דשבת היא בחי' מלכות. **ש"ב"ת** כי בת הוא בחי' מלכות וצריך להעלות הבת בחי' מלכות ע"י **ש'** היינו ג' קוים. וזהו **ש"ב"ת**. ובשבת מתקן כל השבירות. לכך מצוה בשבת להתענג בכל התענוגים כדי להעלות בחי' מלכות אל רום המעלות כידוע ממקפה"ק. והכל ע"י יסוד שהוא הברית. ואי' בתקוני זוה"ק (תיקון עשרין יחד) ומאן דנטיר אות ברית בין בברית

מילה

מילה בין בשבתא ומזונין עבין קב״ה כתיר כו׳ בגיני׳ בכל אתר ומכסי עלוי ומשכלוי. כגוונא דנשמה דאתגיר בי׳ בכל שדי יתלונן ע״ש. ונראה לרמז בתי׳ שב״ת ר״ת בהיפוך אתוון תתלונן בצל שדי. ועי׳ לעיל מזה בתקוני ז״ח דהובא דפגם הברית גרים לישראל לאשתעבדא בהון אומין דעלמא ע״ש. אבל מאן דנטיר אות ברית ואות שבת הקב״ה מכסה עלוי ומכל מקטרגין ודינים כדאיתא בזוה״ק וכל דינין מתעברין מניה ולית שולטני אחרא בכולהו עלמין

(ו׳). ובזה אמרתי על קיום מסכת שבת הדרן עלך מי שהחשיך ושליקא לה מסכ׳ שבת. כי פגם הברית מגיע עד מוחא הבינה כידוע. והדרן הוא מל׳ הדר. וזהו הדרן עלך מ״י שהחשיך מה שפגמנו בספי׳ בינה הנקראת מ״י כידוע. והא ושליקא לה מסכ׳ שבת כמו כי סליק ר׳ זירא לשמי״י או תעלה המסכ׳ שבת. ודו״ק היטב והבן.

(ז׳). ובזה אפשר לומר דאי׳ בסוף מסכ׳ יומא הרואה קרי ביוה״כ ידאג כל השנה כולה. ולכאורה תי׳ כולה מיותרת. בקיצור הל״ל ידאג ובל השנה ול״ל תי׳ כולה. ולפי הנ״ל יבואר כי הרואה קרי פוגם במדת יסוד הנקראת כל ע״ד כי כל בשמים ובארץ. כי מדת יסוד מחברת שמים לארץ הייני ת״ת ומלכות. ופוגם במוח הדעת כי ספירת יסוד עולה עד הדעת להמשיך משם הטפה דרך כל הספירות. וזה הרואה קרי ביוה״כ פוגם בכ״ל השנ״ה כולה שנ״ה בגי׳ ספיר״ה. שפגם במדת כ״ל השנ״ה כלה מיסוד עד מוח הדעת, ונכון מאד והבן:

(ח׳). בראשית. ע״ד הפלוגתא אם בתשרי או בניסן נברא העולם ואמר האר״י ז״ל דשניהם אמת. דבניסן נברא ובתשרי הי׳ הרצון במעשה היום הרת עולם. וזה בראשית ב׳ ראשית. ר״ל בב׳ ראשית ברא אלקים. הייני בניסן ובתשרי. וגם סוף ראשי״ת עם א׳ תשרי:

(ט׳). רש״י אר״י לא הי׳ צריך להתחיל את התורה כו׳ ומשום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים וכו׳ ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. ע״כ. ויש להטעים הדבר ולפרש ע״ד משנאת רבינו ז״ל בפי׳ קרח (י״ח ח׳) לשון הספרי משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא א׳ וערער עליו ועל השדה. א״ל המלך כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך, הריני כותב וחותם לך ע״ש. ולפ״ז י״ל גם כאן שהקב״ה כתב וחתם בתורתו הק׳ בראשית. ודרשו ז״ל בשביל ישראל שנקראו ראשית ברא כל העולמות. וזה הי׳ כדי שלא יבוא שום ערעור על ישראל. כי בשבילם לבד נברא עולם ומלואו. וזה שפירש״י ז״ל במתיקת לשונו, ומשום כח מעשיו הגיד לעמו. ר״ל הבריאה שהיא כח מעשיו ית׳ הגיד לעמו. ר״ל זאת הבריאה הגיד לעמו שהיתה בשביל עמו. שאם יבואו האומות ויערערו ויאמרו

לקיים

לבנים אתם, התשובה להם שהקב"ה ברא העולם ויתנה לאשר ישר בעיניו. ר"ל שנתן המתנה למי שהמתנה ישרה בעיניו. ויכיר גודל ויקר הערך של המתנה. היינו לישראל ולא לאוה"ע שאינם יודעים מעלת של א"י. רק שברצונו נתנה להם. ע"ד שהקב"ה הלך עם התוה"ק אצל האומות כדי שלא יקנאו בישראל. כמ"ש בזוה"ק בפ' בלק ע"ש.

(י'). וזה פירוש הפסוק (תהלים קל"ה י"ב) ונתן ארצם נחלה נחלה לישראל עמו. ר"ל שמתחלה נתן ארצם לנחלה לאומות. כדי שתהי' נחלה לישראל אח"כ. ודו"ק היטב ונכון:

(י"א). במדרש. בדבר ד' שמים נעשו. וכבר נעשו ל"ל ע"ד דאיתא דהמלאכים נבראו ונתהבל פיו שנאמר וברוח פיו כל צבאם. ובזה י"ל מה שהקשו המפרשים ז"ל היאך שינתה הארץ והוציאה רק עץ עושה פרי. והא הקב"ה אמר עץ פרי שיהא טעם עצו ופריו שוים. ומהדיבור של הש"ת היתה הבריאה. ולפי הנ"ל א"ש דאי' (במ"ר בראשית פ"י ס' ז') אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו גדל. ר"ל כל עשב ועשב יש לו מעלה ממונה שמשם תרד להם ההשפעה, וא"כ כשאמר הקב"ה תוצא הארץ נבראו מקודם בהבל פיו ית' המלאכים הממונים שמהם תוצא ההשפעה לדשאים ולעשבים כי ההבל היה קודם לדיבור. וא"כ אותו כח ההשפעה הי' יכול לשנות שלא הי' נותן השפעה לארץ רק שתוציא עץ עושה פרי ולא עץ פרי. ולפי זה יובן המדרש הנ"ל דביום ראשון לא נברא שום מלאך כפירש"י ז"ל כדי שלא יאמרו שסייעוהו בבריאת שמים וארץ. מילא נתהבל של קודם הדיבור נבראו השמים. וזהו בדבר ד' שמים נעשו וכבר נעשו קודם גמר הדיבור ונתהבל פיו ית'. וז"פ הפ' בדבר ד' שמים נעשו ר"ל כבר נעשו. והטעם הוא כי וברוח פיו כל צבאם וביום ראשון לא נברא שום מלאך לכך נבראו השמים מהבל קודם גמר הדיבור, וזה טעם שלא נאמר בבריאת שמים וארץ ויאמר כמו בכל הנבראים של ששת ימי המעשה. כיון שנבראו מהבל קודם גמר הדיבור. ומ"מ הי' בהם מאמר. וז"פ הגמ' (ר"ה דף ל"ב ע"ב) בראשית נמי מאמר הוא. ר"ל מ"מ היה בהם מאמר.

(י"ב). ולפ"ז יש לפרש הגמ' (ר"ה שם) שריב"נ סובר שכולל מלכיות עם קדושת השם ואינו תוקע למלכיות. א"ל ר"ע אם אינו תוקע למלכיות למה עשר לימא תשע דהואיל ואשתני אשתני. ופירש"י ז"ל הואיל ואשתני מלכיות מזכרונות לענין תקיעה שאין תוקעין בהן. אשתני נמי לפחות מהן. פי' שלא יאמרו במלכיות רק תשע פסוקים ולא עשר. ולכאורה היא מילתא בלא טעמא. ולפי הנ"ל כך פירושו. הואיל ואשתני ר"ל שלא הי' בבריאתם מאמר שלא נאמר בהם ויאמר. אשתני נמי שלא יאמר כנגדו פסוק במלכיות.

דהגמ' קאמר הטעם (שם) של עשרה פסוקים דמלכיות כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. ועוד טעמים אחרים כנגד י' הלולי' וכנגד י' הדברות. והנה כל עיקר כוונת של י"פ דמלכיות לקבל עלינו בר"ה בהקב"ה הוא בבחי' מלך ואין מלך בלא עם. וצריכין אנחנו ליתן לו הבחירה. ובלא יהא לנו שום בחירה. רק לשעבד תאוות ומחשבות לבינו לעבודתו ית"ש בכל לבבינו ובכל נפשינו בנר"נ בחינות. ולקבל עול"ש בשלימות ולבטל בחירתנו. כי הבחי' הוא בחי' מלכות שיש לו רשות לעשות כל מה שהוא רוצה בבחירתו. אמנם בר"ה צריך לתת הבחירה מדת מלכות שלו להקב"ה. ובלא ירום איש ידו ורגלו לבחירתו רק לעשות רצון בוראו ית' ולהשתעבד אליו בכל תנועותיו ודבוריו ומחשבותיו. והנה ריב"נ בקובר שאין תוקעין למלכיות ל"ל דקי"ל הטעם די"פ מחמת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. דאי משום י' הדברות או עשרה הללוי' הי' לנו לתקוע במלכיות דכתיב בהו שופר. אך דהטעם שלו מחמת עשרה מאמרות. וידוע דאין שעבדין למלך רק לדיבורו ולא למחשבתו. כי מחשבתו אינה מושגת אללנו. והשתעבדות הוא רק לדבורו לעשות מה שגוזר על עבדיו. וז"פ הגמ' כיון דריב"נ קובר שאין תוקעין למלכיות ע"כ טעם שלו משום י"מ. אם כן למאי תקע ולא עבר הואיל ואשתני שלא הי' בו מאמר שנברא מהבל פיו. ואפילו המאמר בהי' בו הי' רק מן הדק עד שנחשב למחשבה. כדאי' באלפין הק'. א"כ לא שייכה כנגדו פ' במלכיות כיון שאין עבד משועבד רק לדבורו של מלך. ובכל התשע מאמרות הי' דבורו ית' אבל המאמר הראשון נחשב למחשבה. וזהו הואיל ואשתני אשתני וריב"נ י"ל שסובר דמ"מ הי' בו מאמר לכך ל"ל שוי כנגדו. ודוק היטב והבן. (ועי' בפי' מאמר עכין אחר בזה):

(י"ג) (א'ב-ד') והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום ורוח אלקים מרחפת גו'. פי' במדרש דא רוחא דמשיחא. ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור. ובזה"ק יהי אור דא חסד ויהי אור דא גבורה. וירא אלקים את האור כי טוב ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. נראה לרמז בכל זה. דידוע מכתבי האר"י ז"ל בסוד שבירת כלים המלכות בחי' וחשך על פני תהום ק"ת כלים. ונפלו רפ"ח נצוצות קדושות. המרומזים בחי' מרחפת רפ"ח מ"ת. וצריכים אנחנו לברר הנ"ק בלימוד התוה"ק והמעש"ט עד שיושלם הבירור ויבוא משיח לדקנו בב"י ויהי' עולם התיקון. ובשל"ה הק' כי בלימוד הלכות ומחדשין בהם אנו ממשיכין משברין קליפה דמלכא דכתיב בהו קוצותיו תלתלים פי' כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ע"ש. וזה רמזתי בפי' (דברים ל"ג ב') וזרח משעיר למו. כי בלימוד התוה"ק יבוא הגאול בב"י. וזה וזרח משעיר ר"ל בירית משעיר משברין קליפה למו ר"ת למועד מועדים יחלי שסוף זמן הגאולה הנאמר בדנ' אל (י"ב ז') ע"ש. וזהו ורוח אלקים מרחפת דא

רוחא

רוחא דמשיחא. לכך ויאמר אלקים יהי אור א"ר תושב"כ. בסוד חסד ותורת חסד. ויהי אור תושבע"פ. אור בחי' גבורה ומלכות, בסוד ס' אחרונה ה"ג ומנצפ"ך כידוע. ובלימוד התושב"כ ותושבע"פ יהי' נכלל הבירור **מרחפ מת**. ויהי' תיקון גמור ויבוא משיח צדקנו בב"א.

(י"ד). **ואיתא** בגמ' (סוכה כ"ח ע"א) דבר קטן הויות דאביי ורבא. ולכאורה קשה אמאי קרי להן דבר קטן. ונראה ומתחלה לפרש הויות דאביי ורבא. דידוע דבכל ספירה ומדה מחסד עד מלכות יש בכל ספי' שם הוי' ב"ה בניקוד השייך לאותה מדה. דהיינו במדת חסד הוא שם הוי' בניקוד סגו"ל. ובמדת גבורה הוא שם הוי' בניקוד שב"א. ואמר הבעש"ט הק' ז"ל שבכל דין ודין בגמרא כשמבאר אם הדין מדבר מבחינת חסד הרי החיות של הדין מאותו שם הוי' בניקוד סגו"ל. ואם מדבר מבחינת גבורה הרי החיות שלו משם הוי' בניקוד שב"א. וצריך האדם הלומד לכוון דעתו ולהמשיך חיות משם הוי' השייך לאותו דין ע"ש והפת"ח. וזה לדעתי פי' הויות דאביי ורבא ר"ל שמות הוי"ת דאביי ורבא שהיו ממשיכין לכל דין החיות מאותו שם הוי' השייך לאותו דין או מחסד או מגבורה או מתפארת או ממלכות כו'. וכ"ז הוא אם האדם מתקן עצמו בכל המדות שלו שנפלו בשבירה אהבה נפולה. וכן כל המדות מז"ת שנפלו בשבירה. ומתקן עצמו לתקן מדותיו לז"ת. אזי יכול לכוון ולהמשיך מכל ספי' וספי' של ז"ת אותו שם הוי' בניקוד שלו לתת חיות והשפעה בכל דין ודין. אבל אם עדיין הוא בשבירה עם כל מדותיו לאהבות רעות ויראות רעות וכן בכל שאר המדות איך יכול להמשיך חיות והשפעה. אזי תורתו היא בלא חיות והשפעה. והנה ידוע מבחינת חטא אדה"ר ומבחינת שבירת הכלים שהמדות הם בשבירה היו צריכין להלביש אור התורה בלבוש. ומכתנות אור בא' נעשה כתנות עור בעי"ן. והיו מלבישין התוה"ק במדרגות התחתונים וגשמיים באכילה ושתיי' ומו"מ. דהיינו ה' שחיטות וטריפות ומליחה ובצ"ח וכדומה והל' הלוואה ומוען ונטען וכדומה. וצריך האדם לעלות למקורה דהיינו אל שם הוי' המהווה כל העולמות.

(ט"ו). **והנה** מ"ק של שם הוי' הוא טו"ב. וזהו כי לקח טוב נתתי לכם (משלי ד' ב') כי הב"ה נתן לנו התוה"ק בבחינת קטנות בסוד בגי' טו"ב. דהיינו בלבושים גשמיים כדי להעלות כל העובדות וגשמיים מאכילה ושתיי' ומו"מ למקורה העליון. וזה יחוד הוי' אדנ"י כי בחי' שהיא בחינת מלכות היא בכל המדרגות התחתונות בסוד ומלכותו בכל משלה. ובזה שנתן לנו התורה ה"ק בקטנות במלבושים גשמיים צריכין אנו להעלות עם לימוד התוה"ק בקטנות למקורה העליון לשם הוי'. וזה מקיים תורתי אל תעזובו. ר"ל בזה שהיא תורתי הבהירות העליון אל תעזובו. רק להעלות התורה שהיא לכם בקטנות משם

הוי'

הוי' שהוא ג' עו"ב להעלות לגדלות לשם הוי' במילואו. ולכן קראו חז"ל לתאוות דאביי ורבא דבר קטן שהיא בחי' קטנות ושם הוי' מגיע בהדינים הנשבים במדרגות התחתונות וגשמיות. ובאות אם האדם ועולה למקור העליון לשם הוי' במילואו נקרא דבר גדול.

(כ"ז). ולהבין הקטנות בכל שם הוי' כי יו"ד משם הוי' מורה לחכמה העליונה אשר ממנה נתהוו ונבראו כל העולמות כמ"ש (תהלים ק"ד כ"ד) כולם בחכמה עשית. וע"י הוי"ו שהוא המשכת הדעת נמשכו ונשתלשלו כל העולמות. ונעשה יו"ד בסוף. חכמה תתאה בחי' מלכות ומלכותו בכל משלה והיא המוכנת א. י' עילאה חכמה עליונה. והמשכת הו' לעולמות תחתונים. ויו"ד תתאה חכמת בינה מדרגת התחתונים. הרי נעשה מיו"ד אלף. הרי שם אד"ה ג' עו"ב. ומ"מ שכל שם הוי' ב"ה. וצריך אדם להעלות החכמה תתאה לחכמה עילאה נקודה העליונה. ר"ל להעלות התשבע"פ שם כל המצות והדינים דהיינו חכמה תתאה לחכמה עילאה למקור העליון. ושם התורה היא נסתרת ונעלמה מכל חי שאינו יודע כלום. כי תכלית הידיעה שלא נדע. כמ"ש בזוה"ק בהגיע לשם ומה פשפשת כולא סתים ע"ב. וזפ"י הפ' (שם ל"א כ') ומה רב טובך ר"ל ומבחי' טוב שהיא בחי' קטנות צריך האדם לבא לבחי' רב. בהתורה שק' ברית ומנוחה שהתלמידים כשהיו לומדים הלכה עמוקה והיו מגיעים שכל גדול בתוה"ק היו אומרים מ"ה רצון עליון. שהמאיר הזה מתפשט ומשם ע"ב הרי שהיו מגיעים לבחי' מ"ה רצון עליון. שהיו מקשרים עצמם עם התורה הק' שלומדו לבורא עולם ית'. ושם לית מחשבה תפוסה ויודע שלא הבין כלום, וזה ומה רב טובך אשר צפנת ליריאיך כי האור גנוז וצפון בתורה. ודו"ק והבן היטב. ובזה יש להבין המדרש גבי מרעיה שהי' לומד ומשכח. כי מתלמודו הי' בא לבחי' מ"ה רצון עליון כו' ושכח. שגם לא הבין כלום. וזהו תכלית הידיעה אשר לא נדע. ודו"ק וז"פ.

(י"ז). וז"פ וירא אלקים מלבין (כתובו' פ"ג ע"ב) רואה אני את דברי הזקן.

וירא אלקים את האור ר"ת הוויות אביי ורבא. כי מה שהיה בחי' דבר קטן משם הוי' ג' עו"ב. וזה הי' כדי שהצדיקים ישגו כל מדריגות התחתונים ודברים גשמיים בלמוד התוה"ק לבחי' גדלות למקור העליון שם הוי' ב"ה. ונעשה יחוד הוי' ואדנ"י וממתקו כל הדינים. וזהו ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. החשך הוא בחי' דינים. ואם מדת מלכות היא ביחוד עם בעלה ת"ת היא בחי' גבורות ה"ג דמנצפך. אומרים כשמייחדים אותה עם בעלה ת"ת נמתקו כל הגבורות. כידוע שאיתתא לגבי בעלה לא אודכרא אלא בשמא דבעלה. וז"פ הפ' (תלים קי"ב ד') זרח בחשך אור ע"ד במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי (סנהדרין כ"ד א') ומפני שהתשבע"פ היא בחי' מלכות בחי' גבורה והאר"י

ז"ל

ז"ל כי בר"ת בחשך באר חפרוה שרים כרוה. (ע' בפ' חוקת) וזהו זרח בחשך אור לישרים, רלונו לומר שהישרים מעלין התורה הקדושה שבעל פה למקור העליון אז נמתקו הגבורות וזרח בחשך אור. ומחמת שמעלין ה' אחרונה בכל הדברים הגשמיים ומדריגות התחתונים בסוד ומלכותו בכל משלה. ואז נמתקו כל הדינים והגבורות כי בשרשן הם חסדים גדולים.

(י"ח). וז"פ הפ' (שופטים י"ד ח') בשמשון, ויסר לראות את מפלת הארי'. כי שמשון הגבור הי' מעלה כל הגבורות הנפולות לשרשן העליון. ומינקין מן חסדים ורחמים גמורים וידוע ארי' גי' רי"ו והוא גי' גבורה והוא סר לראות מפלת הארי' שהגבורות נפלו בשבירה להעלותן אל שרשן. ונראה לרמז בר"ת של מפלת מי פלג לשטף תעלה. ר"ל מי שהוא מפלג לשטף מים רבים היינו הגבורות. תעלה. תע"ל ה'. כשמעלה ה' אחרונה בכל פעולותיו ומדריגות התחתונים הרי נמתקו כל הגבורות.

(י"ט). וזה (תהלים ל"ב ו') על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא. ר"ת מנצפ"ך צופים אמרום (מגילה ב' ע"ב). ר"ל הה"ג של מנצפ"ך. הצופים הם הנביאים והצדיקים שבדור הם אמרום. ותי' אמר היא לשון הבוע והמתקה. שממתקים הגבורות וממתיקים בשורשן. וזה לעת מלא. רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו כנ"ל, ודו"ק היטב והבן.

(כ'). או יאמר ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. כי מחמת תושבע"פ הי' הקב"ה מבדיל בין ישראל ובין אוה"ע. ואור היינו ישראל וחשך הם אוה"ע. והבדלה הית' מחמת תושבע"פ. כמ"ש המל"ה הק' לעתיד יבואו האומות ויאמרו לנו ניתנה תורה. והב"ה שואל להם על תושבע"פ שלא ניתנה בכתב. ויבושו כי לא יוכלו להשיב דבר. וזה כדוגמת יעאע"ה שעשה סימנים בע"פ עם רחל אמנו ע"ה ע"ש. ודו"ק:

(כ"א). (א' ה'). ויקרא אלקי' לאור יום ולחשך קרא לילה ויהי ערב ויהי בקר יום אחד.

במדרש, ולחשך קרא אלקים לילה אע"כ שאין הקב"ה מייחד שמו על הרעה ע"ש. ונראה לפ' ע"ד הזוה"ק וז"ל. מאן מיכון די חשוכא מתהפכין לנהורא וטעמין מרירא למתיקא ע"ש. היינו מזה כי תורת האדם להשיג רוממות אלקותו ית' ומחשבותיו הקדושות ומתוך פעולותיו שנוהג עם בריותיו לפעמים במדת הרחמים ולפעמים במדת הדין. והחכם עיניו בראשו שמדה"ד ג"כ מאת ד' [ע"ד מאת ד' היתה זא"ת בחי' דילה דמלכותא כבזוה"ק. המסדר.] כמאמר הכ' (קהלת ג' י"ד) והאלקים עשה שיראו מלפניו. וראוי לעובדו ביראה ובאהבה ובכל המדות מזיה"ב. ולפעמים אפילו במדרגה שנראה חשך ולא אור צריך להכניס בתוכה התלבשות אלקותו ית'. ולדרוש יחודו ואחדותו ית"ש, ויבין שגם

בחשך

בחסך ד' אור לו כי יתגלביתו בכל ונבלת. רק בהעלמו תחת המון נראה התחלקות המדות דין ורחמים. ובאמת בשורש הוא אחדות א' בלי שום פירוד כלל וכ"ב (ועי' ספרים וקופרים.)

(כ"ב) ובזה פי' הפ' (דברים י' י"ב) ועתה ישראל מה ד' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה ע"ד הנ"ל. כי זאת תורת האדם לדבוק אחדותו ית' אפי' אם הוא במדרגת חסד. כי בעקוניה ובשרשה העליון הוא אחדות גמור דלא ואתפרשן. רק ונגדנו נראה התחלקות. וזהו רמז ונבין לכל מי שיש לו עיני שכל להבין התלבשות אלקותו ית' אפי' במדרגת חסד. כמ"ש בפ' אור המאיר על הפייע שחר ונשף אייחד להמליכך. שפי' פירושו הן בבחי' שחר ר"ל בהירות והן בבחי' נשף בחי' חשך אייחד להמליכך. כי בשורשו הוא אחדות גמור וחלילה לעשות פירוד ע"ש. וז"פ מה ד' אלקיך ר"ל מדת שהוי' במדת רחמים וחסדים ואלקיך בגבורה על דינים הם אחדות גמור בלי שום פירוד חלילה. כך שואל מעמך שתייחד אותו הן בבחי' שחר והן בבחינת נשף ולא תעשה שום פירוד חלילה. וראיתי בתי' שואל ר"ת שחר ונשף אייחד להמליכך. (ועי' בתוס' פרק התכלת דף מ"ג ב' דשואל הוא מלא ע"ש. ובלא"ה אין ת"ב.) ודו"ק היטב ונכון.

(כ"ג) בהלל כל דבר שהוא ונכון להבין התמונות התלבשותו ית' בכל שעה ורגע. שאין יום קדושה להבירו. ובכל שעה נראה הקב"ה בהתלבשות פעולותיו בשינוי מדות ושמות כפי הצורך באותה שעה. ותכלית כוונת הבריאת להעלות כל המדות הנראה בהן התחלקות לעולם אחדותן ושרשן. כמ"ש (מהני' כ' י') ותשב לך שם כהיום הזה. דאי' בזוה"ק לית יום בלא לילה ולא לילה בלא יום ושניהם בא' מוצים ונקראי' יום שלם. וז"פ ותשב לך שם כהיום הזה. ר"ל כמו היום שאינו נקרא יום כ"א בהצטרפות הלילה. ולילה נקרא השבות ויום מורה על בהירות. כמוהו ומינה שבית לך שם להקרא בפי הבריות בא' ומשוותיך ובינוך כפי הפעולה. לפעמים חל ולפעמים גבור. אותם אנו צריכין לייחדם לשורשם, כי שם הוא אחדות א' דלא אתפרשן. וזהו הוא"ך יתן ונכון די הטובה והפכין לגבורה. ר"ל אפי' בעוקים שנראה חסד יתהפך לגבורה בהירות התלבשותו ולהעתיק בנקים עליון. וז"ש המדרש ולהבך קרא אלקי' אב"ב, ונכאן שאין הב"ה ,מייחד שמו על הרעה. ר"ל שאין שמו מיוחד על הרעה כי בשורש הוא רחמים וחסדים גמורים, כמ"ש (מ"א י"ח ל"ט) ד' הוא האלקים ר"ל שגם הרחמים הוא האלקים אחדות א' דלא אתפרשן. וזה"פ א"כ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. ר"ל שגם ביום שלם לא נקרא רק בהצטרפות לילה שהוא חשך ושניהם כאחד מוצים ונקראי' יום שלם יום א'. כך הב"ה בכל פעולותיו הן בחסדים והן בדינים שהם בחי' חשך הכל אחדות

א׳. והבן ודו״ק היטב.

(כ״ד). וי״ל בזה פי׳ הפסוק (דברים ד׳ ד׳) ואתם הדבקים בה׳ אלקיכם, ר״ל שתעשו דביקות בה׳ אלקיכם היינו דין ורחמים. ביחוד דביקות ואחדות אחד בלי שום פירוד. ובזה חיים אתם כולכם היום. כמו היום שנקרא שלם בהצטרפות הלילה.

(כ״ה). וזה ג״כ פי׳ הפ׳ (תהלים קמ״ד ט״ו) אשרי העם שככה לו. ר״ל בכל מה שאירע להם הן לטוב או להיפך ח״ו אומרים שככה יאות ונכון. וכ״ז בשביל אשרי העם שה׳ אלקיו שחושבים כי במקומם ובשורשם הכל אחדות אחד ונכון. ורמזתי רמז נפלא כי ת״י אשרי העם שככה עם הי״א אותיו׳ עולים כמנין ואתם: ג״י היום עה״כ:

(כ״ו). עוד נראה לרמז בפ׳ ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. כי עיקר כוונת הבריאה הוא על התוה״ק כמחז״ל במדרש. בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ברא אלקים. ותכלית האדם לחבר יום ולילה בתורה. ולילה כיום יאיר. (ואפ״ל פי׳ הפ׳ (קהלת ב׳ י״ג) וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך. ר״ל כמו שיש יתרון לי׳ לאותו אור שהוא מן החשך ע״ד לילה כיום יאיר בתורה כדאי׳ בזוה״ק ע״ש. כך יש יתרון אל החכמה שהיא מן הסכלות ע״ד (עדיות פ״ה מ״ו) מוטב שאהי׳ שוטה כו׳ ואל אהי׳ רשע כו׳ וכמו (קידושין פ״א ע״א) אלא ר׳ עמרם שלוה נורא בי עמרם. ודו״ק היטב. ובאמת הסכלות הזה הוא חכמה נפלאה ודו״ק). ועי׳ בזוהר הק׳ שהפליג מאד בלימוד תורה בחצות הלילה.

(כ״ז). ורמזתי בפ׳ (תלים פ״ו ב׳) הושע עבדך אתה אלקי הבוטח אליך. והקשה הזוה״ק (בפ׳ פנחס). הבוטח בך מבע״ל. ומהו הבוטח אליך. אלא דוד אבטח לי׳ לקוב״ה דיקום בחצות לילה לעסוק בתורה. ע״ש בשינוי לשון. ולכאורה היאך נרמז במקרא. זה דווקא שיקום בחצות לילה. דלמא אבטח לי׳ בשאר מלות. ונראה דתי׳ **אליך** ר״ת **אף** לילות יסרוני כליותי. והזוה״ק מאד הזהיר לעסוק בתורה בלילה. שבזה מייחד מדת לילה שהיא בחי׳ מלכות לבעלה ת״ת. והשכינה הק׳ מתפארת עליו ואומרת חזי בואי ברא אתינא קדמך.

(כ״ח). ויש לפרש בזה פי׳ הפ׳ (שם פ״א ב׳) הרנינו לאלקים עוזנו. לכאורה הי״ל רננו לאלקי׳ מאי הרנינו. אמנם י״ל כי אלקי׳ הוא דין. וזה הרנינו הוא פועל יוצא שתהיו מרננים לאלקים. ומפרש אח״כ כיצד. לז״א הריעו לאלקי יעקב, ר״ל הריעו הוא ל׳ ריעות והתחברות. ר״ל שתריעו ותחברו המדה אחרונה בחי׳ אלקים לאלקי יעקב למדת יעקב היא ת״ת. היינו זווג ת״ת ומלכות. ובזה הרנינו לאלקים. ע״ד (ב״ב קמ״ה ע״א) תנו לי בעלי ואשמח בו. והבן כי נכון. ומתוק הוא בעזהשי״ת:

(כ"ט). וגם איתא בזוה"ק גודל הטובה שלעתיד יבוא מרע"ה ויתבע עלבונה דאורייתא. ועי"ז יחרדו כל הלבבות. ואוי לאותה בושה וכלימה.
ורמזתי בתפלה שאנו מתפללים באהבה רבה, והאר עינינו בתורתך כו' למען לא נבוש לעולם ועד, היינו לאותו עולם שלעתיד לבוא כשיבוא מרע"ה ויתבע עלבונה דאורייתא. ומרומז בתי' לעלם יעד לעתיד לביאת משה ויתבע עלבונה דאורייתא שאז לא נבוש. לכך אנו מתפללים שיאיר עינינו במאור תורתו הק' לאור באור החיים שהוא חיינו ואורך ימינו. כדכתיב (דברים ל' כ') כי הוא חייך ואורך ימיך. ונראה לפרש האריכות ימים שכתוב גבי תורה, וגבי מזוזה כתיב (שם י"א כ"א) למען ירבו ימיכם, כתיב ב' ימים, ע"ד הגמ' (סוכה מ"ה ע"ב) לולב שבעה וסוכה יום אחד. ומפרש דגבי לולב דמפסקי לילות מימים הוי כל יום מצוה בפ"ע. וגבי סוכה לא מפסקי לילות מימים הוי כיומא אריכתא וסגי בברכה א' ע"ש. והנה לימוד התוה"ק צריך להגות בה יומם ולילה דכתיב (יהושע א' ח') והגית בו יומם ולילה ולילה כיום יאיר ולא מפסקי לילות מימים לכך הוי כיומא אריכתא. ובזה י"ל (דברים שם) לתת להם כימי השמים על הארץ, ר"ל כמו ימי השמים הם אחדות א' כי שם אין התחלקות בין יום ללילה. עד שהמדרש (שו"ט פ"ז וילקוט שם) שואל היכן ידע נח שהוא יום ושהוא לילה. כך יתן לנו הקב"ה על הארץ שיהיו כיומא אריכתא שיעזור לנו לעסוק בתוה"ק ביום ובלילה. ותמיד נזכה לילך בדביקות התוה"ק ולילה כיום יאיר ויהי' אחדות א' בלי שום פירוד בין יום ללילה. וזהו ויהי ערב ויהי בקר יום אחד. שיהי' אחדות א' בלי שום הפסק כלל רק לילה כיום יאיר. שאם יהי' הלילה בטול תורה איזה שעה אז יש הפסק בין יום ללילה. ובזה נזכה לאריכות ימים שאין שם הפסק כלל רק אחדות א'. ולחזות בנועם ד' ולהנות מזיו שכינתו הק' בלי שום הפסק כלל אכי"ר

(ל'). (ב' ג'). כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקי' לעשות. לכאור' תי' לעשות אין לה פירוש. וי"ל ע"ד שכתב הבעל עקידה ז"ל יש לשאול מאחר שהחידוש הי' בפועל ואיך תהיה השביתה זכר לפועל. והיה ראוי שיזכרו ימי בראשית. אלא שהשביתה יהיה זכר שהחידוש הי' מאין המוחלט והית' בו שביתה כי להמציא נפלאות יש מאין לא שבת מעולם ע"ש. והפי' כי לעיל כתיב ויקדש אותו היינו שלא ירד מן בשבת, ואח"כ כי בו ר"ל כי בזה שבשבת שלא ירד המן לישראל הוא זכר שבשבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקי' לעשות, ר"ל מכל מלאכתו שברא לעשות הית' בו שביתה דהיינו שהחידוש הי' מאפס המוחלט דאל"כ לא שבת לעולם. ודו"ק הטיב.

(ל"א). א"י (שבת י"ב א') ע"ד שבת היא מלזעוק ורפואה לבוא. דהשבת ברא העולם

העולם בדרך הטבע. שבטבע יתנהג העולם כמ״ש המפרשים ז״ל בראשית ברא אלקים ואלקים גי׳ הטבע. והנה בדרך הטבע שאם אדם נפל למשכב הרי הוא צריך להתנהג עם הטבע וליקח רפואות כדאי׳ בגמ׳ ע״י סם פלוני עשב פלוני. אמנם שבת הוא למעלה מהטבע. כי שבת היא עליית העולמות עד עולם האצילות. וע״כ א״צ לרפואות על סם פלוני. וזהו ורפואה קרובה לבוא. וזה״ש כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות היינו אלקים בגי׳ הטבע. וזה שברא בהטבע תעשה פעולתה. וזה אלקים לעשות בהטבע תינקה. ונקבת שבת ומזה כי שבת הוא למעלה מהטבע ודו״ק.

(ל״ב) **רמ״א יכולה היא שתרחם** (שם). י״ל ע״ד (סנהדרין צ״ב א׳) כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו. כי החכמה תחי׳ את בעליה. ומי שאין בו חכמה שהיא בחינת יו״ד כמודע אזי יתהפך לו הי״ד לדוי. וזה (תהלים מ״א ד׳) על ערש דוי, ערש בהיפך היא עשר ודוי״ בהיפך יו״ד. (עי׳ בלק״ת ומהרח״ו ז״ל בזה). אמנם בשבת יש בו בחי׳ דעת. כידוע דמרע״ה הוא בחי׳ דעת. והתפשטותא דיליה בכל דרא ודרא. כי מרע״ה מחזיר בכל שבת ושבת לכ״א מישראל התרין עטרין שלו. כידוע מהאר״י ז״ל על ישמח משה במתנת חלקו ע״ש. והתרין עטרין הם יראה ואהבה המרומזים בי״ה של שם הוי׳ שהם חו״ב. לכך, ר״מ אומר יכולה הי״א שתרחם והבן.

(ל״ג) וי״ל מ״ש בזמירות של שבת ממוך חסדך לידעיך אל קנוא ונוקם. לכאורה הו״ל אל רחום וחנון. אמנם י״ל ע״ד (ברכות ל״ג א׳) גדולה דעה שנכתבה בין שתי אותיות שני׳ אל דעות ה׳. ופריך הגמ׳ א״כ נקמה נמי דכתיב אל נקמות ה׳. ומשני אין למילתי׳ גדולה היא ע״ש. וי״ל ע״ד הפ׳ (תהלים ז׳ י״ב) ואל זועם בכל יום. ק׳ הא אל הוא חסד. אמנם י״ל ע״ד מודע בזוה״ק דצריך אהפך דהיינו מי אל כמוך גו׳ כתיב כי חפץ חסד הוא (מיכה ז׳ י״ח) ובזוה״ק דז״א כתיב ורב חסד (שמות ל״ד ו׳). י״ל משום דבא״א הוא רחמים וחסדים פשוטים בלי שום תערובות דין. לכך כתיב כי חפץ חסד הוא שחפץ החסד כמו שהוא חסד גמור בלי שום דין כלל. אמנם בז״א דהוא אתר דדינא אשתכח כתיב ורב חסד שהחסדים הם רבים. פשוטים הוא חסד גמור ופעמים הוא גבורה שבחסד. ע״ד (ר״ה כ״ב ע״ב) כל כי האי רותחא לירתח רחמנא עלן ולפוריקין. כי תכלית הדין הוא כדי שיצא החסד הגמור. וזה (בראשית כ״ה י״ט) אברהם היינו החסד הוליד את יצחק היינו הדין. כדי שע״י יצא החסד הגמור. וזה אפשר י״ל (מיכה ז׳ כ׳) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם ולא כתי׳ מדת יצחק. לזה מקיים כאשר נשבעת לאבותינו מימי קדם. ומי קדם הוא בחי׳ א״א שבשם כתיב כי חפץ חסד. הוא שחפץ החסד כמו שהוא בלי שום דין כלל והבן. ולכך כתיב ואל זועם כי אדרבה הדין הוא תכלית שיצא החסד אמיתי.

וזה

וזה גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות. (בין אל להוי' ב"ה. כי הוי' הוא רחמים. ומי שיש בו בחי' הדעת אז הוא מחסד חסד של רחמים בלא דין שהחסד הוא עם רחמנות. וזה אל דעות ד'. לכך קראו חכמי' חסיד כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו. ר"ל שהחסד הוא בלא רחמנות רק גבורה שבחסד ועיקר הדין הוא מצד חסד כדי שיבא החסד הגמור. ובזה אמרו ז"ל (יומא ס"ט ע"ב) אן הן גבורותיו שהקב"ה רואה את ישראל בצער ושותק. זה הוא גבורותיו שיכול להתאפק. ובאמת איתן הגבורות הן לתכלית החסד בב"ל. אומנם אם יעשו תשובה ויהי' להם הדעת השלם אז יהי' הגב"ה חסד ועיקר יצא יוכל להתאפק על צער בניו ויבקש נקמתו ונא"ה. לכך כתיב נקמות בין שתי אותיות אל נקמות ד'. לישראל יהיו רחמים וחסדים ולאומות יהי' נקמות. בחסד והרחמים על ישראל יהי' בלי גבולים בהתפשטות גדול וזה יהי' לאו"ה נקמות. ע"ד (נדרים ח' ב') הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה. כי לא יוכלו לקבל האור. וזה ימשך חסדך כתיקון הסוד לידעיך שהדי' לנו בחי' הדעת ואז יהי' אל נקמה ועיקר בטל ודין הגוים.

(ל"ד) אז יאמר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. ע"ד (תהלים ק"ז י"ז) אוילים מדרך פשעם גו'. ויזעקו אל ד' בצר להם גו'. ישלח דברו וירפאם גו'. י"ל ע"ד הידוע ונתבאר אצלי כי הדיבור הוא בחי' דינים. שידוע שהדבור הוא בחי' מלכות. לכך צריך לזעוק בקול. והקול הוא רחמים שם הוי' ב"ה. וידוע דקול ודיבור הם הוי' ואדנ"י בדאי' בזוה"ק. וזה הוא המתקת הדינים.

(ל"ה) ויש לרמז בגמ' (ב"ב קנ"ה ע"א) תנו לי בעלי ואבעה בו. כי השכינה הק' היא בחי' גבורות וכשמייחד אותה עם בעלה ת"ת נמתקו הגבורות. וז"ש השכינה הק' תנו לי בעלי ואבעה בו וזה אוילים מדרך פשעם גו'' ויזעקו אל ד' בקול רם כדי לעורר הרחמנות. ובזה מייחדי' קול ודיבור. וגם יש לרמז קול ומעורר הכוונה. שמעורר הכוונה היינו המחשבה שעלה בינה בשם נמתקין הגבורות בשורשן. ישלח דברו וירפאם. הדיבור שבשכינה בשובה דין כשמייחד הדבור לקול אז הדיבור שבשמו ירפא. בדאי' בזוה"ק שמה שמקשים ינקי בתוכו הדבר הוא נקי' ונרפא ע"ב. אומנם בשבת אסור לזעוק וזה שבת היא מלזעוק. ורפואה קרובה לבוא ר"ל כשאינו זועק ומקוה בזאת שבת ובשבת אסור לזעוק שיש לו אמונה גדולה שבכל דינין נתעברין ויינה ואז ורפואה קרובה לבוא. [ובזה נכון היטב מה שמעתי אומרים בשם הרה"ק ר' פייביש מזבאראזש זצ"ל בשם הרה"ק ר"פ מזבריזא ז"ע שאומר הרמז הנפלא על פי (שמות י"ט י"ט) משה ידבר והאלקים יעננו בקול. משה ר"ת שבת היא מלזעוק. בקול ר"ת ורפואה קרובה לבוא. בשבת נתנה תורה ונתרפאו כל הבעלי מומין.

והיינו אם אך ידבר בבחי' דיבור לבד שבת הוא ממעוט ולא ירים קול. אז אף האלקים שהוא בחי' דיבור דין יעננו בקול שהוא רחמים ורפואה קרובה לבוא. כי בשבת כל דינין מתעברין מינה וממילא מחמת גודל קדושת המתנה טובה הלזו. המעתיק]. רמ"א יכולה היא בתרתי. בשבת במעלות יכולה בתרתי בלא צעקה. כי שבת הוא בינה דקוב"ה. י"ל ע"ד שכ' בס' מטה משה כי אותו שם של הקב"ה הוא שם אדנ"י הוי' את"י גי' הקב"ה ע"ש. ולפ"ז י"ל שבת היא בינה דקוב"ה. ר"ל אותו השם של הקב"ה שהיא גי' הוי' אדנ"י אתי' בשם קול ודיבור ומחשבה והבן:

(ל"ו) במדרש מה הי' העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה. והקשה האלשיך הק' וכי מנוחה היא מלאכה באומר שחסר מנוחה ע"ש. ואפשר לומר ע"ד הפ' (ויקרא כ"ו י"א) ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם ע"ד (בראשית רבה פי"ד) כת"ת יה על כל נשימה ונשימה צריך האדם להלל להשי"ת כי הנפש משתוקקת לצאת מן הגוף ולהתדבק בשורשה כידוע. וזש"ה ושכנתי בתוככם ממש. ע"ד (ע' זוה"ק תרומה קמ"ז א' וילך רפ"ג ב' ושל"ה"ק מס' תענית) אין הקב"ה שוכן אלא בתוך לבות הצדיקים. ובזה ולא תגעל נפשי אתכם והבן. וי"ל גם כאן דהחיות של כל העולמות והברואים משתוקקות לחזור לשורשן ואין להם מנוחה. וזה מה הי' העולם חסר חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה. כי שבת הוא עליית העולמות עד עולם האצילות ושבת הוא בינה דקוב"ה. ודו"ק היטב:

(ל"ז). (ב' ט"ו). **לעבדה ולשמרה.** פירש"י זו מצות עשה ול"ת ע"ש. ולפ"ז נראה לרמז בפ' (תלים קל"ט ה') אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. כי תכלית בריאת האדם בעוה"ז הי' לשמור ולעשות. היינו לשמור הל"ת ולעשות ולקיים מ"ע. כמ"ש (שם ל"ד ט"ו) סור מרע ואח"כ ועשה טוב. וזה מרומז בתי' אדם ישר והפוך. כי ר"ת **אדם** ביושר הוא **א**שמרה **ד**רכי **מ**חטוא. ובהיפוך אתאן דרך **מ**צותיך **א**רוץ. דהיינו בתחלה סור מרע ואח"כ ועשה טוב. וזהו אחור וקדם צרתני כנ"ל שבתי' אדם באחור וקדם מרומז שעיקר היצירה הי' כדי לעבוד מ"ע ולשמור המצות ל"ת. ותשת עלי כפכה. ר"ל כפכה השני כפי"ן כ' כפופה וכ' פשוטה [אם כי איננה פשוטה בעיקרה. המעתיק] בסוד כ"ך עלה במחשבה. (וע' מזה בפ' ואתחנן. ומשם תדרשנו למוצה). והבן:

(ל"ח). (ב' י"ח). **אעשה לו עזר כנגדו.** זכה עזר לא זכה כנגדו. וי"ל ע"ד הגמ' (דתענית כ"ה ע"א) דרחב"ד דחיקא לי' שעתא. בקש שיתנו לו ממוני' דגנוזא לי' לעלמא דאתי. יהבין לי חד כרעא מפתורי'. וא"ל אשתו דכל הצדיקים יהבין אתכא דתלת כרעי ואתה

יתיב

יתיב אתכא דתרי כרעי. וכן אלינו בת״ג (במדרש תנחומא פקודי) (וע׳ תענית כ״ה א׳) בתלמיד א׳ דיתבין לי׳ כוי׳ ומעלייתא דאתתא. ולא הניחה אותו אבתי. ה״ל ניחא לך דתחסר לך ומעלייתא דאתתא ע״ש. וה״פ זכה עזר כנגדו. תהי׳ לו עזר על מה שמתנגד לו. כנ״ל שלא הניחה לו שיחסר לו מעלייתא דאתתא. וכן כדומה לזה מי שיש לו אשה כשירה ומספקת בשפע צרכיו לבטלה מעסוק בתו״מ. כדי שלא יחסר לו בעוה״ז. אומנם לא זכה כנגדו עזר. ע״ד הגמ׳ (יבמות ס״ג ע״א) במה עוזרתו אדם מביא חטים או פשתן וכי חטים כוסס או פשתן לובש כו׳. וזה לא זכה כנגדו עזר. אפי׳ במה שראוי לה לעזרו הוא מתנגדת להעזר. וזה כנגדו עזר. והוא ע״ד (אבות פ״ד מ״ז) ואם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה. כדי לבטלו מתו״מ והכל מוטל עליו הקו״ק הנ״ל:

(ל״ט). (ב׳ כ״ה). **ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו ולא יתבוששו.** לפ״ז יש לפרש הגמ׳

דהנך (סנהדרין ד׳ צ״ב) שאלה קלעאופטרא מלכתא את ר״מ ידענא דשכבי חיי דכתיב ויציצו מעיר כעשב הארץ. אלא כשהן עומדים ערומים או בלבושיהון. והשיב לה קו״ח מחטה כו׳ (ע׳ במהרש״א בח״א). ואפ״ל ע״ד הידוע דמחטא עה״ד נתערב כולו טוב ברע. לכן אפי׳ צדיקים גמורים שלא נהנו מעם הנאה ומוכרחים למות מפני עטיו של נחש. כדי להזדכך ולהאיר באור העליון. (וע׳ בפ׳ וילך ימה בכ״ד לקמן ע״ש). ואי׳ בש״ג מאמר היקור דין פי׳ ע״פ כירק עשב נתתי לכם את כל (לק׳ ט׳ ג׳). כי כוונת האכילה לברר הניצוצין שנתערב טוב ברע כידוע. והנה אמרו בכלאים שלא יאכלו בערבוביא שנפשו ק״י. כדאי׳ (בחולין ס׳ ע״א). וזהו כירק עשב שלא יאכלו בערבוביא רק כל מין ומין בפ״ע. כך נתתי לכם את כל. היינו שלא לאכול בערבוביא רק לברר אוכל מתוך הפסולת. ע״ש בשינוי לשון ודפח״ח. ולפ״ז יש לפרש בדרך זה. בזאת שאלה המלכה ידענא דחיי שכבי דכתיב ויציצו מעיר כעשב הארץ. ר״ל מה עשבי הארץ לא יצאו בערבוביא כך יציאו הצדיקים שלא בערבוביא היינו מעורב טוב ברע. רק שיזדככו כמו קודם החטא שהי׳ כולו טוב. לכן ומעכשיו אני שואל. אם יעמדו ערומים כמו קודם החטא דכתי׳ ויהיו שניהם ערומים גו׳ ולא יתבוששו. או שיעמדו בלבושיהן כנ״ל נכון:

(מ׳). (ג׳ ג׳). **ומפרי העץ גו׳ אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו גו׳.** ופירש״י ז״ל הנחש דחפה עד שנגעה ואמרה כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה. וזה תמוה. הא הוא ידעה האמת שהקב״ה לא צוה על הנגיעה. ולכך לא מתה בנגיעה. וי״ל ומקודם נפרש הפ׳ ויצו ה״א על האדם לאמר מכל עץ הגן גו׳ ומעה״ד טוב ורע וגו׳. והאי לאמר לכאורה מיותר. וי״ל ע״ד שפי׳ הפ׳ (ויקרא י״ח ה׳) ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'. ע"ד שאם האדם לומד תורה או עושה אותה מצוה צריך להתבונן ולתת לב שאותה התורה או המצות הם הציורים של הקב"ה בעצמו. וכשהאדם לומד תורה הרי מעורר בציורים שלו לציורים של הקב"ה. כי באתערותא דלתתא נעשה אתערותא לעילא. ונתעצמו הציורים שלו בהציורי' של הקב"ה. והציורים של הקב"ה מחיים להציורים שלו. כמ"ש (נחמי' ט' ו') ואתה מחי' את כולם. שהקב"ה מחיי' תורתנו ומצותינו. כי בעשות אדם איזו מצוה הרי ציור של הקב"ה בציור אותה מצוה היא כמוה וחיות למצות הגשמיות שאדם עושה. ומש"ה ושמרתם גו' אשר גו' וחי בהם אני ה'. ר"ל וחי בהם החיות בהמצות הגשמיות שאדם עושה אותם הוא אני ה' שאני ה' מחיי' המצות והתורה כי דברי חיים וקיימים הד"ק. והנה אי' בגמ' (סנהדרין כ"ט ע"א) כל המוסיף גורע. דחוה הוסיפה על הנגיעה וזה שלא כמצוות ומיגרע גרעה. ולכאורה ק' הא מצינו כמה גדרים וסייגים שעשו חכמז"ל. וכאמ' דאמרינן לנזיר סחור לכרמא לא תקרב. אמנם דהשל"ה ז"ל כ' הטעם דעשו חכמים גדרים וסייגי' והאזהרות הוא מפני שאחר החטא נתערב טו"ר ונתרבה זוהמת הנחש לכך צריכין לאזהרות וסייגי' שלא ליגע באיסור עצמו. וכל יותר שנתרבה הרע בעולם צריכין יותר לאזהרות וגדרים ע"ש. ולפי"ז קודם החטא לא הוצרך טעם זה. שעדיין לא נתערב טו"ב ברע. והי' די בעבודתו ית' לאחד ולא הי' צריכין לשום גדר וסייג. וזש"ה הפ' ויצו ה"א על האדם לאמר ר"ל שאמר בפה אותה המצוה דהיינו מכל עץ הגן אכול תאכל ומעה"ד טו"ר וגו'. ובאזהרתו יעורר לציורים של הבורא בהיצ"ש כנ"ל. וא"צ לשום גדר וסייג כי די לו בעבודתו ית"ש לאחד. כי בהיותו עוסק באותו פסוק באיזה מצוה ראשונה שלו וזה תורתו אז ומצותו ומצד זאת יען החטא אמנם חוה אמרה להנחש שאם אלקי' כי הקב"ה אמר לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו. ובאמת הקב"ה לא צוה על הנגיעה והיתה מעקרת בסוד דקב"ה. כדאי' בזוה"ק כשם הוסיף כמה אות לי' לצ"ל לסייג בפתגמי אורייתא כו' עד דאתעקר בסוד דקוב"ה ע"ש. וא"כ כיון שאמרה שקר אזי לא הועיל לה ולא די לה בעבודתו ית"ש והיתה צריכה לסייג וגדר שלא תגע בה כדאמרי' לנזיר סחור סחור לכרמא לא תקרב. ולכך דחפה הנחש עד שתגע בה. וכיון שנגעה בה אזי באת לנגוף האיסור כיון שעברה הגדר ונגעה בה. וגם עבודתו ית' כמו לא הועיל לה כנ"ל. לכך ממילא נגעה בגוף האיסור ולקחה מעה"ד ואכלה. והד"ק היטב ונכון. ולפי הנ"ל א"ש דקדוק האלשיך הק' עה"פ מן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת. ומדקדק לי' לבלתי. ולמה לא אמר שלא תאכל ממנו ע"ש. ולפמ"ש הפ' אשר צויתיך ר"ל שהלימוד הי' לבלתי אכול ממנו שאין באפשרי שתאכל ממנו כי תורה בעידנא דעסיק בה מגינה ומצלא מן החטא ודו"ק היטב. ויאמר האדם

האשה

האשה אשר גו' היא נתנה לי גו' ואוכל. והיינו על ידי כחו של תכלית שהשפיע תשוקה כזו האשה נתנה לי ומאי קושיא הוא זה הלא הבדי הרע כו'. ועוד לומר הי' ונקיים בדיבורו ואוכל. ולכך אפ"ל אדרבה בעיקר התודה על חטאו לפני בוראו וקונו ית' והגדיל פשעו. כ"ד הגמ' (קדושין דף פ"א) אפי' לעולם יש מליח כד"ע אבל האומר להבירו לא על העבירה אי אפשר הבא בעת ומודים דאין מליח כו'. כי לא ונלינו בזה כהנה וזה ונתחייב ע"כ. וזה האשה אשר גו' ואוכל א"כ אני הקריב כי ואוכל. וזה לכ"ע אין מליח לד"ע. ומדוייק זה התודה כל האשה הכחש השיאני ואוכל. ואני הקריב ודו"ק:

(מ"א), (ד' ז'). הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ; ומתרגם ליומא דדינא רבא חטאך נטיר. ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו. ואפ"ל ע"ד (סוכה פ' החליל נ"ב א') לצדיקים נדמה להם כהר. ורשעים כחוט השערה. הללו בוכים והללו בוכים הצדיקים יצבו איך יכלו לכבוש הר הזה. ורשעים יצבו איך לא יכולנו לכבוש חוט השערה ע"כ. ולכאורה קשה ומה נפשך אם היצר הרע היא כהר למה נדמה לרשעי' כחוט השערה. וי"ל דבאמת היא כהר גדול. כמ"ש הגמרא (קדושין ל' ע"ב) שבכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלולא הקב"ה עוזרו לא יכול לו. והא דנראה לרשעים כחוט השערה. כי המהרש"א ז"ל הקשה למה יצבו הצדיקים אדרבה הי' להם לשמוח. ותירצו המפרשים ז"ל שהצדיקי' בלתם תמי' על שלא הי' בהפסדי להם לנצחו אב לא בעזר הצירה ב"ה. שלולא הקב"ה עוזרו לא יכול לו. אבל הם לא עשו כלום רק בסייעתא דשמיא. ע"כ. ולפ"ז י"ל דזה תמי' כוי שבית הרשעי' השתא שהקב"ה עוזרו לאדם אם כן איך לא יכולנו לכבוש חוט השערה כזה. וכיון שהקב"ה עוזר אין לך דבר קל יותר מזה. וכי קשור קל"ס ידו ונפדות ונהילר הרע. ואם אין בידו ח"ו כח לתגיל ויזנה. נמלא שניהם יצבו ומעשה אחד. אבל לא ראי' זה כראי' זה. שהצדיקים ירגישו גודל הינבא של היצר. והצב"י תמי' שהם לא עשו כלום רק בעזר הצירה ב"ה ואב הרשעים ירגישו ההפוך השתא כשהקב"ה עוזר לאדם נמלא הוא קל מאוד. ומבין הוא מאוד בעולם הזה יש לרשע תירוץ כי לא יכול לכבוש יצר בהיא כומבא כבד. אמנם אז תפקחנה עיני העורים ויראו האמת בקל הוא לכבוש אותו כי הבא לטהר מסייעין אותו. וזהו שאומר לו הקב"ה הלוא אם תיטיב שאת ר"ל אם היית לדיק אז הי' שאת הי' היצר הרע כמשא כבד ונדמה כהר. ואם לא תיטיב לפתח גו' ליומא דדינא רבא חטאך נטיר. שאז תראה האמת שהוא כחוט השערה ורק אצל הצדיקים יהי' כהר אמנם הרשעים יראו שהוא כחוט השערה בעיניו אז האמת. ודו"ק וכבן ומאוד. ועוד ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו. ר"ל שהיצר בעצמו כל תשוקתו היא ואתה תמשול בו כי באמת

היצה"ר נברא לכבודו יתברך. ושמחה גדולה היא אצלו כשאדם מנצחו ולא ציית לי'. כדאיתא בזעל עברה ומאורות ומאיר היקיר דין. במקורה ויגל את האבן ויגל כבודי. כי היא שמחה גדולה להאבן נגף הזה כשהצדיק מעבירו מעל פי הבאר. וזהו ויגל את האבן ויגל לשון שמחה כמו ויגל כבודי. ודברי פי חכם חן וזהו באור והלך תשוקתו ואתה תמשול בו. כשאתה תמשול בו ביצרך הרע יש לו תענוג. מזה כיון שנברא לכבודו יתברך וית'. ודו"ק היטב וכוון מאוד.

(מ"ב). ולפי"ז אפ"ל מ"ש הגמרא (מגילה דף ג' ע"א) ביום ההוא יגדל המספד גו' כמספד אחאב דקטיל יתי' כו' וכמספד יאשי' בבקעת מגידו.

לכאורה למה תפיק תרי תרי. ומאי שייכות הוא להדדי. ואפ"ל לפי שלאחר מיתת הצדיק קשה לקבל תנחומין ואין לו שכחה. כמו שכתב המהר"ם שיף ז"ל. הבל על דאבדין ולא משתכחין שאינם משתכחים מן הלב. דאי' במס' (חולין ע"ה ע"ב) תרי תמיהי ומדבר דבירי אינשי. וגבי מיתת צדיקים כתיב (ישעי' כ"ט י"ד) הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וגו'. ודברי פי חכם חן. ומה גם שהצדיק שמת אין לו תמורתו. אמנם גבי רשע לא שייך זה. שאין כל כך תימה גדולה ונשכח מן הלב. והנה המספד שעל היצר הרע הצדיקים תהי' להם נחמה שהיו מספדים ומתאבלים לכאורה ומצריכה לניתקא. והגם שיבכו ומתאות שלא נצחו אותו רק בעזר הבורא ית' כנ"ל. ומכל מקום הקב"ה ינחם אותם גם בעיני יפלא נאום ד' צבאות (זכרי' ח' ו') וינחם אותם שגם בעיניו הוא פלא האיך נצחו אותו. אמנם הרשעים לא יקבלו שום נחמה ואוי לאותה בושה ובלימה שתגיע להם ולא תשכח מלבם ותמיד יהיו מצטערים חרטות האיך לא כבשו הוא העבירה כזה. כיון שהקב"ה הוא לעזר ולסעד לאדם כנ"ל. וזהו שמדמה הגמרא לאותו המספד כמספד אחאב שהי' רשע וכמספד יאשי' שהי' צדיק. כי לגבי הצדיקים יהי' כמספד אחאב שיקבלו נחמה. ולגבי הרשעים יהי' כמספד יאשי' שלא יקבלו שום נחמה.

(מ"ג). ולפי"ז י"ל בגמרא (כתובות יו"ד ע"ב) גבי ההוא דאתא לקמי' דרשב"ג ואמר לא מצאתי דם. ואמר לו שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים. ואבריך שלא תבוא לידי ספק נדה. ואמרו בגמרא תנחומין של הבל הוא זה. דהבל אבה שדוני' מרובים בני' מרובים ע"כ. ולפי הנ"ל אתי שפיר דבקרא כתיב דאדם הראשון הי' מנחם את עצמו בלידת שת תחת הבל. כמאמר הכתוב (לקמן פסוק כ"ה) כי שת לי אלקים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין. ובאמת לפי הנ"ל אין זו נחמה גדולה שהצדיק שמת אין לו תמורה. וגם לפי מה שכתב המהר"ם שיף ז"ל שאינו משתכח מן הלב. אמנם מכל מקום נחמה קצת היא דהוי. וזהו שאמרו ז"ל תנחומין של הבל ר"ל כמו שאדם הראשון הי' מתנחם על הבל בן הי' תנחומין של רבי שמכל מקום אין זו נחמה שבכל אבה

שדוני'

מדוני' מרוצים בני' מרוצים ודו"ק:

(מ"ד). (ה' כ"ח-כ"ט). ויחי למך גו' ויולד בן. ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו וגו'. יש לדקדק למה בכל אחד נאמר ויולד את מתושלח או את חנוך ובאן כתיב ויולד בן. ושוב נתן הלשון לאמר זה גו'. ויש לרמז על דרך הידוע בגמ' (ברכות דף ז' ע"א) אל תיקרי בנות אלא בונות. שמו של אדם הוא מצירופי אותיות המאירים בנפשו ומהם החיות שלו. (ועיין זה בס' נח ובס' תולדות קנת בארוכות). מעתה לכך נכתב בכל אחד ויולד את מתושלח או את חנוך שראה הצירופי אותיות של חנוך המאירים שמהם כנשמת הנפש המושכלת והחיות שלו. ובני נח ראה הצירוף שלו דהיינו נח בצירוף ב"ן. כי אותיות בן הם צירוף נ"ח. כי ב' כזה ח בהיפוך הוא תמונת ח ון הרי נח. והרמז כפירוש רש"י ז"ל שממנו נחנית העולם. לכך ויקרא שמו ר"ל אותו הצירוף קראו נח. לאמר זה כי זה צירוף בן ר"ל נח הוא צירוף בן שממנו נחנית העולם. וגם ינחמנו וממעצבינו על כן יאות לקרוא לו נח.

(מ"ה). ובסיומא דסנהדרין צדיק בא לעולם טובה באה לעולם שנאמר זה ינחמנו. ופי' רש"י ז"ל פסקה הרעה שנאמר זה ינחמנו. ולכאורה מאי בעי רש"י ז"ל בזה. ואפשר לומר ומקודם יש לפרש (תהלים ק"ו א') הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. על דרך הבעש"ט (פ' תרומה) אך טוב וחסד ירדפוני. כי טוב טובי' בלול בגוי' ולא אתפשטית לתתא. וחסד אתפשטית לתתא וזו טובים ורעים ע"ש. וזהו הודו לה' כי טוב וקבה הא טוב גנוז בגווי' ולא אתפשטית לתתא. בזה מקיים דהודאה הוא כי לעולם חסדו שעושה חסד ואתפשטית לתתא. ודו"ק והבן. וזהו שפי' קבה לרש"י ז"ל טובה באה לעולם הא טוב בלול בגווי' ולא אתפשטית לעולם. לזה פירש רש"י ז"ל שפסקה הרעה שנאמר זה ינחמנו. ובסדר הרעה נקרא טוב ויבין שנפסק הרע הרי טוב שהוא היפוך הרע. ודו"ק הטיב.

(מ"ו). או יאמר ונפרש הקרא זה ינחמנו וממעשינו ומעצבון ידינו על דרך הזוה"ק (פ' משפטים) דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם ניחומים לו ולאבליו (ישעי' נ"ז י"ח) קוב"ה עביד מיתא עם בר נש. ובגין דאעיל מי"ג שנין ולהלאה פקיד עלי' תרין מלאכין דנטרי לי'. חד מימינא וחד משמאלא. כד אזיל בארחא מישור איכון חדאן בי' ומכרזן קמי' הבו יקרא לדיוקנא דמלכא. וכד אזיל בארחא עקימא איכון מתאבלין עלוי ומתעברין מיני'. כיון דאתקיף בי' קוב"ה ואהדר לי' בארחא מישור כדין כתיב ואשלם ניחומים לו בקדמיתא. דאיהו אתנחים ומאי דעביד ותב בתיובתא. ובתר ולאבליו איכון

מלאכין

מלאכין דהוו מתאבלין עליו. ע"כ. ולפי זה הפסוק זה ימחאו ומעשיהו ר"ל שיחזרו בתשובה ויתקנו ומעשיהו די עבדנא בקדושתא. כנ"ל מאמינים לו בקדושתא. והדר ומעלתן ידיהו היינו המלאכים שהיו הולכים ימין ושמאל והם בעלבות תהי' לתת ג"כ מקום כנ"ל ולאבילות. וזהו ומעלתן ידיהו. וזהו פירש רש"י ז"ל שפסקה הרעה שבאומר זה ימחאו כנ"ל וממילא באה הטובה ודו"ק.

(ב"ו), עוד שם. רשע בא לעולם חרון אף בא לעולם. רשע נאבד מן העולם טובה באה לעולם שנאמר באבוד רשעים רנה. ואפשר לומר דבפרק ד' (סנהדרין ל"ט ע"ב) איתא נמי. באבוד רשעים רנה זה אחאב בן עמרי. ופריך ומי חדי קוב"ה כו' והא כתיב גבי יהושפט (ד"ה ב' כ' כ"א) בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה' כי לעולם חסדו. ואמר ר"י מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו. מפני שאין הקב"ה שמח במפלתן של רשעים. והקשו התוספות ז"ל למה לא פריך על הפסוק גופא והאיך תלוי' קושיא זו במה שדרש זה אחאב בן עמרי. וי"ל דלכאורה קשה מעיקרא אמאי אמרו שירה כלל. וכי משום שדלגו תיבות כי טוב קני. ועוד למה דוקא דלגו תיבות כי טוב. וי"ל על דרך הגמ' בפ"ע (פסחים קי"ח ע"א) הודו לה' כי טוב שגובה חובתו בטובתו של אדם לעשיר בשורו ולעני בשיו ולאלמנה בתרנגולתה. ולכאורה מה ק' על הפסוק שהוצרכו לדרשה זו. וי"ל שק' נהי אמר הודו לה' כי טוב ר"ל ומה שהיא טוב. הא חייב אדם לברך בטובתו על הרעה כשם שמברך על הטובה. ומש"ה המאמר יברכך טובים ומתקן אותו. לכך דרשו אדרבא הפי' הוא כי טוב שגובה חובתו בטובתו של אדם לעשיר בשורו כו' כי אין בעל הרחמים פוגע בנפשות תחלה. וזהו שמקיים בנ"ח בזה חסד ואמת הבי"ת גובה בטובתו של אדם. ומזה ראוי לברך ולהודות על הרעה כעל הטובה. כי הרעה ג"כ היא חסד גדול ונכון. וכפ"ז ל"ק לכך אמרו שירה על מפלתן שעל מפלתן נתייחדו לתודי' ולהלל לשמו הגדול. רק שלא יאמרו דבר המורה על מפלתן של רשעים כי בזה אין רצונו ית'. ולכך דלגו תי' כי טוב. שזה מורה שגובה חובתו בטובתו של אדם ואינו רוצה שאבדן נפשות כמ"ש (יחזקאל י"ח ל"ב) כי לא אחפוץ במות המת גו'. והם נאבדו כמה נפשות ובזה אין רצונו ית' לאבד שלמו. לכך דלגו תי' כי טוב. אמנם על מפלתן שפיר אמרו שירה. ולפ"ז עפ"פ ל"ק דו"ל עיקר הרנה הוא על שפסקה הרעה מן העולם. כמאמר הגמ' רשע אבד טובה באה לעולם ונסתלק החרון אף. אבל על אבידת הרשע באמת אין לומר שירה. אבל שבשביל דאמר זה אחאב בן עמרי לומר פרט אחאב יותר מכל הרשעים. ל"ל דמשמעות הוא שהרנה היא על אחאב גופא פריך שפיר ודו"ק.

(מ"ח). באופן אחר יש לתרץ. ע"ד הגמ' (נדה ע' ע"ב) כתי' כי לא אחפוץ במות המות וכתי' כי חפץ ד' להמיתם. ומשני כאן בשעושין תשובה וכאן בלא עושי' תשובה. הקשה המהרש"א ז"ל תמוהי' לא ומשני כדמשני קודם גז"ד ולאחר גז"ד. ע"ש. ואפ"ל ובפרט הפ' (תלים נ"ד ג') עד מתי רשעים ד' עד מתי רשעים יעלוזו. דאי' בזוה"ק אם הקב"ה רואה שאדם לא יצליח בגוף זה עוקרו ושותלו בגוף אחר ע"ש. כי תכלית ברא העולם שרצוי להטיב ומטובו לבריותיו בחיים הנצחיים. אבל עין לא ראתה אלקי' זולתך. וזה תכלית כוונת הבריאת. ואפי' רשעים יהי' להם תיקון כי לא ידח ממנו נדח. ואם הקב"ה רואה שלא יצליח בגוף זה אזי נוטעו בגוף אחר עד כמה גלגולים כפי שיעור הדין ושיעור ההנהגה שעולה ברצונו הפשוט עד שיגמור תקונו כדי שיזכה לחיי עוה"ב וזה שמתרץ הגמ' הא דכתי' כי לא אחפוץ במות המות הפי' שלא יחפוץ במות המות היינו במיתה אחר המיתה דהיינו במיתה ויצא בגלגול פעם ושנית פ"ב ומוכח שיעשה תשובה כדי שלא יצטרך להתגלגל ולמות פעם אחרת. וזה כאן בשעושין תשובה כשהנשמה רואה שישבה התשובה אזי לא יחפוץ במות המות במיתת פ"ב אחרי שמות כבר רק שמאריך אפו עד שישוב בתשובה. והא דכתי' כי חפץ ד' להמיתם איירי בלא עושין תשובה. ר"ל שהקב"ה רואה שלא יעשה תשובה ולא יצליח בגוף זה עוקרו ושותלו בגוף אחר למוצאו כדי שיהי' לו תיקון ולבוא לתכלית כוונת הבריאה לעולם התיקון. וזה ג"כ פי' הפ' הנ"ל. עד מתי רשעים ד'. ואת אפשר הקב"ה רואה שישוב בתשובה לפניו לכך מאריך להם כמ"ש כי לא אחפוץ גו'. אבל א"כ עד מתי רשעים יעלוזו יותר מזה הי' לעקרם ולשתלן כדי שיכוונם ויבואו בתשובה. ולמה מאריך ימי בחייהם ותאותם ימלא להם שיעלוזו זה הם שמחים. כי אין אדם שמח אלא מתוך אכילה ושתיה ומרבה מנוחה ומתאוות הזמן. ולפ"ז א"ש דעפ"פ לא יכול לפרוך דה"א דהפ' איירי באבוד רשעים רנה היינו אבידה המתבקשת כדי לבוא בגלגול לחזור עד שיהי' לו תיקון. בזה שפיר הוי רנה ושמחה לפניו ית' כמ"ש כי חפץ ד' גו' ושמחה ומרה על הפלו ורצונו ית"ש. כי זה חפצו שיהי' להם תיקון כפי כוונת הבריאה שעלה ברצונו הפשוט. אבל עכשיו בדרש זה אחאב בן עמרי, ואי' בפ' חלק (סנהדרין ל' ע"א) דאחאב אין לו חלק לעוה"ב. ואתי באבוד רשעים היינו כאבידה שאינה מתבקשת דהיינו אחאב. פריך שפיר ומי חדי קוב"ה זה וודאי אין רצונו וחפצו ית' שיברא נבראין ולבטלה רק להטיב ומטובו לברואיו בעולם התיקון. ודו"ק הטיב ונכון.

(מ"ט). ואפ"ל ולרוח דהאבא למידק תמוהי מאי אמר זה אחאב בן עמרי ולמה לא זוכר שם אביו. ומאי הי' חבר אבי אמר זה אחאב לחוד. וי"ל דבכיוון אמר בן עמרי. כי היכי דלא תקשה ומי חדי קב"ה. כדפריך הגמ'. לכך

אמר

אמר זה אחאב בן עמרי ושפיר יש רבה לפניו. ע״ד הגמ׳ דחלק (דף ק״ד ע״ב) דורשי רשומות אמרו דכולם יש להם חלק לעוה״ב שנ׳ לי גלעד זה אחאב שנפל ונהרג ברמות גלעד. ולי מנשה ואפרים זה ירבעם כו׳ ע״ש. כמלא אותה האבידה היתה ע״פ עומק הנהגה ושורש הדין כפי רצונו ית״ש לבוא בגלגול עד שידוע לו ית׳ כדי שיהי׳ לו תיקון לנ״ל. וידוע פי׳ הפ׳ (ישעי׳ א׳ י״ח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ר״ל בחי׳ לבושי׳ כתלג חיור אם יאדימו כתולע היינו עבירות חמורות כתולע שמובען מדומה דברים אחרים כמו כן יהיו העבירות דהיינו חטא והחטיא רבים כמו אחאב וירבעם. ומ״מ כצמר יהיו ר״ל בחי׳ ודיבי׳ כצמר נקי. מסוד רחמים גדולים מאוד. ועיין בתיקוני דין בעבירה מאגרות כל זה הפירוש והבן. וז״ש ז״ל בגמרות לבונם בריגה במאוד רשעים רבה זה אחאב בן עמרי כטעם עמ״ר נקי כי יהי׳ לו תיקון לעולם התיקון. ושפיר הוי רבה לפניו ית׳ שזה רצונו וחפצו ית׳. ומרומז בתי׳ אחאב בן עמרי בר״ת עד מתי רשעים יעלוזו. כידוע שבעולם הבינה סוד עולם הבא אפילו הרשעים יש להם אחיזה גם במקורם. כטעם ריש״י דעמו ומכה בשעשע׳ דילהון. כי שם אין מגיע פגם החטא. כידוע זה מפי ספרים וסופרים ז״ל. ושם אין מושג עלמותו ית׳ אפילו לבחינת רק בבחינת מתי. כמאמר ר׳ עקיבא (ברכות ס״א ע״ב) מתי יבוא לידי כו׳. דתשוקת השכל לדביקותם מתי יבואו לידו. וזהו עד מת״י רשעים יעלוזו אפילו הרשעים יעלוזו אז. והמשכיל יבין. וזהו שאמרו ז״ל זה אחאב בן עמרי ר״ת עד מתי רשעים יעלוזו. ושפיר הוי רבה. ודו״ק. וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. כל זה אמרתי בקיומא דמסכת סנהדרין. השם יתברך ויתעלה יעזרני להתחיל ספרים אחרים ולקיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות אמן כן יהי רצון סלה ועד:

רמזי נח.

(נ׳) (ו׳ ט׳). **אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים הי׳ בדורותיו.** מה כתי׳ לעיל מיני׳

ונח מצא חן בעיני ד׳. דידוע כי הנז״ל פוגם למעלה בסוד עינים. כדאי׳ בלק״ת מהאריז״ל ע״פ (לק׳ ל״ח ז׳) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ד׳. ר״ל שפגם בעיני ד׳ בסוד עינים ה׳ הויות דחסדים כו׳ ע״ש. וידוע בדור המבול היו פוגמים הברית ולכך ברותחין נדונו. וספר הכ׳ בשבח נח שלא פגם הברית. וזהו ונח מצא חן בעיני ד׳ בסוד עינים. אבל כולם היו רע בעיני ד׳. וזהו איש צדיק תמים הי׳ בדורותיו. מסוד לבד הי׳ תמים בדורותיו. ומי שלא פגם הברית נקרא תמים כמו שכ׳ גבי אאע״ה (לק׳ י״ז א׳) התהלך לפני והי׳ תמים וז״פ הפ׳ (לק׳ ז׳ א׳) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. ע״ד שפי׳ הזוה״ק.

עה״פ

עה"פ (במדבר כ"א ל"ד) אל תירא אותו ונפלי את בנו. שמרע"ה ירא ממנו שתעמוד לו זכות המילה. וא"ל הקב"ה אל תירא אותו היינו את בנו שפגם הברית ע"ש. וז"ש הקב"ה לנח כי אותך ר"ל את בנך ראיתי צדיק לפני בדור בחי' צדיק שהוא לפני דהיינו שהי' יסוד שנקרא צדיק [ע"ד וצדיק יסוד עולם הנזכר] שלא פגם בברית קודש. לכן בא אל התיבה והבן:

(נ"א). **איש צדיק גו' את האלקים התהלך נח.** צדיק היינו משפיע הי' בדורותיו ע"ד הגמ' (ברכות י"ז ע"ב) כל העולם כולו ניזון כו' את האלקי' התהלך נח ע"ד וחנינא בני די לו כו'. ע' לק' (נ"ש) בשם התורת חיים והבן:

(נ"ב). **אלה תולדות נח נח איש צדיק גו'.** ר"ל בזה שהי' לו תולדות טובי' הי' צדיק תמים שהלך בתמימות. ע"ד (ברכות י' א') שחזקי' ע"ה לא רצה לישא אשה כו'. א"ל ישעי' ע"ה בהדי כבשי דרחמנא למה לך ודו"ק ונכון:

(נ"ג). **א"י איש** צדיק תמים הי' בדורותיו. אפי' אנשי דורותיו הי' צדיק. שהיו מחזיקין אותו לצדיק תמים. ומחמת שהי' יודע שאנשים הדור כבש היצר של זנות שהתאוות היו גוברות מאוד. ומקיים המקרא את האלקי' גו' שהי' ג"כ צריך סעד לתיובה. ע"ד הגמ' (קדושין ל' ע"ב) יצרו של אדם מתגבר בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו. וא"כ אם גם הם הי' מתפללים להשי"ת ג"כ הי' מסייע להם. אלא שלא רצו. ועי' מ"ש לעיל (סי' י"א) דבר נכון. ודו"ק היטב ונכון:

(נ"ד). **את האלקי' התהלך נח.** שהלך בכל הנהגותיו ועבודותיו עם ה' ית' ואם ראה באיזה הנהגה או סיפור עם הבריות שאין ד' עמו ומזה ידע שאין רצונו ית' באותו סיפור. ע"ד שבשמעתי בשם הצדיק הרה"ג דק' נאדבורנא זל פי' הפ' (תהלים י"א ה') ד' צדיק יבחן ר"ל הצדיק שבחינתו הוא ד' כנ"ל. ודו"ק והבן:

(נ"ה). **אלה תולדות נח נח איש גו'. ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת.** יש לדקדק למה כתיב בפ' ב"פ נח. ב'. שלשה בנים ובי ומכייכא אתי לאשמועינן. ג'. את שם את חם ואת גו' למה כתי' את בכל שם ושם. ויש לפרש. דידוע דבתוה"ק נברא העולם. נמצא בכל דבר ודבר שבעולם יש בו מצירופי אותיות התוה"ק שמחיי' ומקיים אותו דבר. כגון שמים בצירופי אותיות אלו שמים ומאירים בהם והם חיות וקיום שלהם. וזו היתה הבינת אדה"ר שקרא שמות לכל הברואים. ומחמת שהסתכל בצירופי אותיות המנהיג להם. וכן אדם. למשל ראובן או שמעון הם הצירופי אותיות שמהם נמשכת הנפש המושכלת שלהם. ואם האדם מדבר בפשטותי לאותו

לאותו חיות ושופע ד' בתורה ובתפלה ובמעש"ט זה שמו לעולם. ואם לאו חלילה ממשיך ע"ע שם אחר מעולם התמורות. ולכך נקרא שמו לאחר מיתה כידוע. וז"פ הפ' אלה תולדות נח. שנפרש נח ר"ל שהוליד את שמו שהי' מדות בפעולותיו לצירופי אותיות שמהם נמשך שמו נח. ואמר אח"כ ויולד נח שלשה בנים. כי הבנים היו אצלו תרי גווני בנים. א' כפשוטו מהות שהיו יוצאי חלציו. ב' ע"ד (סנהדרין י"ט ב') כל המלמד בן חבירו תורה כאלו ילדו. והטעם כנ"ל משפני שלומד עמו תורה ומדריכו בדרך הישר הרי מהות פעולותיו לאותו חיות שממנו נמשך שמו והרי כאלו מוליד את שמו. וזהו ויולד נח שלשה בנים כפשוטו יוצאי חלציו. ועוד, את שם את חם ואת יפת ר"ל שהוליד גם את שם. ר"ל הצירופי אותיות שמהם נמשך שמו שם חם ויפת. וזהו מהות שלומד עמהם תורה והי' מדריכם בדרך הישר. נמצא זה שמו לעולם. ודו"ק היטב:

(נ"ו). **אלה תולדו' נח נח איש צדיק תמים הי' גו'.** י"ל ע"ד פרה אדומה תמימה ופירש"י ז"ל תמימה באדמימות. וזה צדיק תמים תמים בצדקותיו בלי שום חסרון. ע"ד שבפ' הבעש"ט עה"פ (קהלת ז' כ') כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ר"ל שלא יחטא ויחסר בהטוב ודפח"ח. אבל נח הי' תמים בצדקותיו. לכך את האלקי' התהלך נח. שהי' יכול להלוך אף את האלקים היינו מדה"ד. ע"ד (מנחות מ"א א') אין מענשין אעשה אלא בעידן ריתחא ודו"ק. ומתורץ במה שדייק הרבד"ס הביאו הספרים תמרים בש"א ר' ישמעאל (יומא דף פ"ו ע"א) עבר על עשה ושב תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו ומה הל' לא זז משם. ולפי הנ"ל א"ש אפי' בעידן ריתחא דמענשינן על עשה יהי' כמו ל"ת דתשובה תולה ויסורים ממרקים. והטעם דל"ת הוא בגבורות אבל עשה הוא בחסד. משא"כ בעידן ריתחא נתהפכין מדה"ר למדה"ד לכך מענישין נמי על עשה. לכך קאמר לא זז משם עד אשר מוחלין לו בלא יסורין אע"פ שהוא בעידן ריתחא. ודו"ק היטב. וזהו את האלקי"ם התהלך נח כנ"ל והו"ק:

(נ"ז). **את האלקים התהלך נח.** ודייק האלשיך הק' מאי האלקים. הוי למיכתב את אלקי' בלא ה' ע"ש. ועי' בפ' בהעלותך בפ' ויהיו שני אנשים מה שרמזנו בזה ע"ש. ועוד אפשר לרמז ע"ד (ר"ה דף כ"ט ע"ב) דאין תוקעין בשופר בשבת. והטעם כי כוונת השופר להמתיק הדינים כי אלקי"ם במילוי ההי"ן כזה אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד מ"ם גי' צר"ה. כטעם (ירמי' ל' ז') ועת צרה היא ליעקב. ושם אלקי' הוא מדה"ד. ודי"ן וצר"ה גימ' שט"ן. לכך תוקעין לערבב השט"ן ולהמתיק הדי"ן והצ"רה. אמנם בשבת בשבתי' אהבה ורצון שהנחיל לנו ית' ממילא נמתק השט"ן שהוא גימ' אהב"ה ורצו"ן. והנה נח הי' בחי' שבת כמוזכר בזוה"ק נייחא לעילא ולתתא ע"ש. וזהו את

האלקים

האלקים דהיינו אלקים דההי"ן שהוא תוקף הדין והגבו"ה התהלך נח. כדי להמתיק הדי"ן והגבו"ה בחסד"ה ורצו"ן ודו"ק.

(נ"ח). א"י ע"ד שכ' האריז"ל בכוונת הגו לד' בני אלקי"ם הוא מנצפ אלקי"ם.
אלא שנתקררה הס' כי הס' היא עיקר הדין ומנצפ אלקים ע"ב
והנה המבול הבוצה הוא סיבוב הס' לבם תוי בדמות תבינה היה הבית תי.
ונהפך הס' לרחמים. ונשארו אותיו' אלי"ם ומנצפ אלקים. ני' כס"א במעט יותא
פי"ו ע"ב) גדולה הקוצה בוגעת עד ככה"כ. וזפ"י (במדבר לג ע') ויקשו מורת
היינו מהדינים בעשו תבונה ויצאו אילנות. היינו לאילנם והתי היא במקום לי
נתחלתה. וכן פי' התרגום ולאתו לאילנם ודו"ק. וזהו את האלקי' התהלך נח
שהלך עם ס' מאלקים להפכה לרחמים ודו"ק:

(נ"ט). **ויולד גו' את שם את חם ואת יפת**. ע"ד שאמרתי בקיים ומקבי קיבת
קס גבי פלוגתא דרבנן ורי'
דחכמים ק"ל הנכנס מועל שב והיוצא מועל שב. ורי' ק"ל הנכנס מועל בבע
בשכר הגפת דלתות. ופריך הגמ' מינה לי' דל בדל. ופירש"י ז"ל דל לי הכר.
הכר יוק זה ויעלו בבית כדי שלא יתקבו לתם בשבת הפא. ומשני הבי מונינא
כיצא ינקרא ע"ש. ואפשר לרמז דפליגי בזה. והגב יש לרמז במאמר הגמ' (יומא
כ"ד ע"א) כשיצאל עולין לרגל מולכין להם הפרוכת ואו"ל ראו חבתכם לפני
המקום כו'. דבאמת כל הכוונה מתורי הוא רק לייחד העליונות. וידוע מליונד
התורה נעשה ייחוד עליון תו"ב. בהם הרדל"ע. ובתפלה נעשה יחוד דלתתא
תו"מ. וז"פ ראו חבתכם היינו מה שאתם מחבבים למעלה לפני המקום בייחודים
שלכם מתורה ותפלה. ומה מאוד נפלא הרמז ברית של **חבתכם** יש לרמז **ח**כמה
בינה **ת**פארת **כ**בוד **מ**לכותו. היינו השני יחודים מתורה ומתפלה. ודו"ק ונכון.
וידוע שסוד לחם הפנים הוא בחו"ב בהם הרדל"ע. ולכן הי' הם ביום הלקחו.
לפי שזיווג או"א שהם חו"ב אינו נפסק לעולם. ולכן הי' תמיד על השולחן.
(וע' בלק"ת פ' אמור). ושפיר א"ל ראו חבתכם שקיומו כקידורו. והנה י"ל
בזה פליגי. ע"ד שכ' האר"י ז"ל בספר מבוא שערים שעיקר כוונתינו בעשיית
המצות רק לתקן זו"נ להכינם לקבל שפע או"א בי"ה הבא להם דרך מדרגות
עליונות. וזו עבודה שלא ע"מ לק"פ. הגם שלא ימנע ודאי שיתקבל וירד
השפע עד ראש המעורר במעשיו. כמ"ש הזוה"ק (בפ' עקב) וז"ל ומאן דמברך
לקוב"ה ויתברך ונטיל הולקי' מאינון ברכאן בקדמיתא דכל עלמא. עכ"ז עיקר
הכוונה תהי' להנחלת זו"נ. ולומר לשיקב"ה. להכינם שיתייחדו ויושבו באומר.
עכ"ל. וידוע דכל ההשפעות באות ונמשכות שהוא הפרנס העליון עד בחי' מלכות
שהוא פרנס תחתון כדאי' בשערי אורה. וידוע מכוונת האריז"ל בפ' ואתה מושל
בכל וצידק **בח** וגבורה ר"ת שם בוכי אתוריים דשם **אהי"ה** במנעם יורד השפע
ע"ב. ד'

ע"ש. ואם זוכ"ו ג' ד"ל, וגם בם ומלכות נקרא ד"ל דלית לה ומגרעת כלום עד שנשפע לה ומלמעלה. וגם שבם זוכ"ו ג' ד"ל הוא ע"ד (פסחים קי"ב ע"א) יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק והבן. וזהו דפריך הגמ' במתיקת לבונה הוך וכינא לי' ד"ל בד"ל. ר"ל הא כל עיקר הכוונה ראוי להיות רק שבחי' ומלכות הנקראת ד"ל תקבל שפע מלמעלה ומקפי' בינה שנקראת ג"כ ד"ל ע"ד הנ"ל. ולא לכוונת עצמו. ומגלה בזה שמגמור הנכנס כעלו שנים יותר בשכר הגפת דלתות נראה שהכוונה בשביל עצמם ע"מ לק"פ. שמועלים תיכף השכר. יותר מזה שימלו בזה היום ולא יתקרו להם בשבת הבא. וגם לא נראה שמעשים בשביל השכר לעצמם. רק בשביל השפעת הטולמות ושבחי' ד"ל עליון לד"ל תחתון. קוד שני הסי"ן. מגלה בזה פליגי דקבנים ק"ל שמועלים בזה ואינם מועלים שנים יותר בשכר כי אולי לבוין רק להשפיע לאחר. ומגלה גם הם יתברכו שלא ימלו בשבת הבא עבחות. ואי ק"ל אורבה שיעלו שנים יותר בשכר כנ"ל [illegible] הוא התברך [illegible] ברכה [illegible]. רק שהם לא יכוונו לזה. רק עיקר הכוונה תהי' להשפעת ומלכות. אבל [illegible] הוא ונתברך [illegible]. וגם שיעלו בשבת הבא בפחות תי' ע"ז [illegible] יתום [illegible] ומלכות. גם ג' יתום תג"ו עם תפארת לאלקים ומלכות וד"ל. הנמקדר]: [illegible] קדים [illegible] קל לדיקים הוא ומשפ"ע ולייחד יחודים. וזהו יוכל נח וגו' את ב"ס ע"ד ויעש דוד ג"ס (ב"ב ח' פסוק י"ג) כידוע הייגו יחוד תו"מ. את ה"ס. הוא יחוד קו"ה כנ"ל לאם הם בזום ג' ותותן יחודים עשה בתורה ותפלה כנ"ל. ואת יפ"ת ע"ד (אבות [illegible]) [illegible] תפארת [illegible] תפארת לו מן האדם. יתקן ונכון בקי"ד:

(ט'). [illegible] [illegible] צדיק [illegible]

[illegible] לדיקים. הא מ"מ הבתא לא הי' לדיק יותר. ויותר ק' על הדולקין לגנאי. ונראה ע"ד דבי' השכל ע"מ במאמר היקור דין ע"פ (תלים צ' ט"ו) שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה. כי בימי הגלות ומהות מדת הזמן והעיתוי [illegible] עבם ומלות כאלו עשאם ע"כ. וכ"ל בז"פי הגמ' (ברכות דף ה' ע"א) איזה [illegible]

בעד

נגד התורה ועבודה שהי' בגלל והם [illegible] בו הי' [illegible]. [illegible]
שאין בהם ביטול תורה דנהגו כחלי לנוח. [illegible] (ויגיח [illegible])
עשיר ועני שאין לדין אומרים לעני [illegible] לא עסקת בתורה [illegible]
ונירוד בזמנותי הוי אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל שבכל יום [illegible]
ונשתכר בטרפעיק חציו נתן לשומר בית המדרש. מחייב הלל מחייב עניים ור"א
בן הרקנוס מחייב עשירים כו'. והלל ויקבים [illegible] ונסים [illegible]
הלל כו' ונראה כך דבאות בשבת שהולך לבקש [illegible] ללבלא [illegible]
ע"ז אין משכין אותו הדרכה בותבלנים לו בעד הביטול תורה בו לעני תורה
ואלו הוא מוכא את נפשו לפרנס [illegible] כלוי לנוח בבל [illegible] רק
בירוני אותו בבתי' לו שבאי ללמוד בשות שלא תלך לבקש פרנסתו [illegible]
[illegible] (כדתי' [illegible]) [illegible]
לתורה ואפי' עני המחזור על הפתחים. והביצ ומפני בעירי בזמנותי הי' ה"ל
באז הי' עירוד בוגהבפתו לתביב התפילה ועלה על הבימה [illegible] עניי
וע"ז [illegible] לו רא' והלל [illegible] הלך לבקש [illegible] בבל יום [illegible] בבתי'
ונשתכר הי' ללמוד והדרכה אפי' תלוי נתן כשומר בית המדרש כדי [illegible] אותו
ללמוד. ולכאורה מי הי' מחייב עניים קודם הלל. אבל [illegible] כל דרכי של
הקב"ה הם אמת ומשפט. והקב"ה הי' מחייבם בדין צדק העליון. רק הוי' בב"ה
דהקב"ה רוצה בעליונים ותחתונים יקבלו מדת משפטו. ולכך יש צדיק [illegible]
לו כדי שכולם יקבלו עליו שהוא צדיק. שלא יהי' אומרי' אלו לא הי' לו אותו
הטוב והעשירות לא הי' צדיק. לכך רע לו ומ"מ הוא צדיק. נמצא כולם יקבלו
עליו ע"ב. ולפ"ז העניים יקבלו על הלל שהי' צדיק והעשירים יקבלו על ר"א
ב"ח שהי' צדיק. כי לדעתם טרדת העשירות מבטל מתלמוד [illegible].
וכן הרשעים על יוסף הצדיק. נמצא עניים מחייבין א"ע עשירים ורשעים מי
מחייבין א"ע. רק ע"י הלל ור"א ב"ח ויוסף נתפרסם במשפטיו של הקב"ה הם
אמונה וצדק. וזה רצונו של הקב"ה שכולם יקבלו ע"ז. וזה מקיים הגמ' [illegible]
הלל מחייב עניים. והוא הגמ' [illegible] (ולק' י"ז י"ז) הלכן [illegible].
ומי הי' מחייבין קודם שהי' הלל. אלא שעניים בעלמא מחייבין א"ע. וע"י הלל
נתפרסמו בכל דרכיו משפט וצדק. וזה רצונו ית' כנ"ל בב"ה. [illegible] הטיב כי
נכון הוא. וז"ש הדורשין לשבח. בבדור צדיקים הי' צדיק יותר יהי' מקבל
יותר בתורה ובמעש"ט. ויש נפקותא גם עכשיו שאין הב"ה [illegible] לו אותן
התורה ומעש"ט דהוי אנוס. ומחמת שהי' בדור רשעים ונכון הוא. [illegible]
[illegible] י"ל שהדרכה ונסגלאי [illegible] לו שבח גדול. ע"ד שכ' הבעל עקידה ז"ל אין
אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ר"ל בזה האדם אשר יעשה רק
טוב ואין באפשריות שיחטא זה הוא אינו צדיק כי הבחירה לא [illegible] ולא [illegible]

רק

רק מחמת שיש בהתפשטות שיפול תחת המדרגות ויעשה איזה חטא ואעפ"כ שומר א"ע ועושה טוב זה הוא צדיק ודפח"ח. וה"נ דכוותה אלו הי' בדור צדיקים לא הי' נחשב לכלום. כי אין זה רבותא גדולה מחמת שהי"ל מוני ללמוד שכל לעבודת השי"ת. וגם הצדיקים שבדור ממשיכים לכל הדור קדושה וטהרה ושכליות. כמו שמצינו בזוה"ק בדורו של רשב"י אפי' תינוקות היו משיגי' סודות התורה. אמנם עכשיו בדורן של רשעים ג"כ הי' צדיק זה שכר גדול לו. ודו"ק היטב:

(ס"א). במדרש. אף נח לא הי' כדאי רק שמצא חן בעיני ד'. ולכאורה הא התוה"ק העידה עליו איש צדיק תמים הי' בדורותיו. וגם כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. ונראה ע"פ מ"ש האוה"ח הק' (בפ' וירא לק' י"ח כ"א) ארדה נא ואראה. וקיצור דבריו. כי השכל לפי המחייב והמתחייב וכשיעבור אדם על א' ממצות ד' כנגד מעלת האל הגדול יתחייב לאבוד כי את מלך ד' צבאות הכעיס. ויחשוב אדם לעולם אם יבוא ד' במשפט בדרך מיין ונענן אפשר שלא יתחייב. וגם דור המבול אפשר שלא יתחייבו כלי'. לזה ד' והודיע דרכיו לאאע"ה ארדה נא לערך הנבראים ולא לערך מעלתי רק לשכלי מעלתי וארדה נא ומדרגתי בהשוואה עם הנבראים ואראה הכצעקתה גו' ר"ל אפי' אחר הירידה לערך הנבראים ועדיין יהי' שיעור לחייבם כלה. ואם לא גו' ודפח"ח. ולפ"ז יובן כלל שבמשפט דור המבול ירד הקב"ה לערך הנבראים בהשוואה לפי ערך זה הי' נח צדיק ודורו היו רשעים אפי' בערך זה שבשביל ירד בהשוואה לנגדם עדיין הי' שיעור שתהי' תביעת ומה"ד לחייבם. וזש"ה איש צדיק תמים הי' בדורותיו וגם כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה בהוצרך הקב"ה לירד ממעלתו להשוות לדורו. ולעומת זה נראה נח צדיק. אבל כלל מעלתו ורוממותו ית' גם נח לא הי' כדאי רק שמצא חן. ולפ"ז יובן המדרש שלשה מציאות מצא הקב"ה כו'. ופריך והא כתי' ונח מצא גו'. ומתרץ נח מצא אבל הקב"ה לא מצא. ומפ"י הנ"ל יובן ודו"ק:

(ס"ב). (ו' י"א). ותשחת הארץ לפני האלקי' ותמלא הארץ חמס. ע"ד כוונת האר"י ז"ל

בטחו בד' עדי ע"ד תי' ע"ד שם הבטחון. גי' אבדט"ם אותיות שלפני אלהי"ם ע"ש. וזהו ותשחת הארץ לפני האלקים ר"ל באותיות שלפני אלקים כנ"ל. שהיו פוגמים בשם הבטחון. שלא הי' בטחונם בד' ית' שהוא מחיי' וזן ומכלכל לכל הבריאים. רק ותמלא הארץ חמס וגזל. ודו"ק. וז"פ הפ' (ישעי' מ"ד ו') אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים. ר"ל אני ראשון שם אבדט"ם אותיות ראשונות של אלהי"ם. והוא שם הבטחון. ואני אחרון ר"ל אותיות אחריים של אלהי"ם דהיינו במוכ"ן. ע"ד הגמרא (יומא כ"ח ע"ב) אין אדם נוגע במוכן לחבירו:

לתכירו. וונבלבדו אין אלהים נימי תמצ"ע והבן זה. והוא כלל גדול באמונה ובטחון בשמו ית' וית':

(ס"ג). (ו' י"ד). **קנים תעשה את התיבה.** במדרש. מה קן זה מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרת אותך

והנה כתי' (לעיל ב' י"א) שם הא' פישון הוא הסובב את כל ארץ החוילה ש"י וקי' בזוה"ק פישון פי שונה הלכות. ויש לרמז עפ"ז לפמ"ש המגבנת הקידים בענ' תבונה. דעיקר התבונה להוציא התו"מ שלו שלמד בעודו רשע מהקליפות ואמר הרה"ג ממלאדבורנא ז"ל שמ"ש האר"י ז"ל שבתי לפורי ומורע התבונה היא נוח בינה דנוגה והקי' חכמה דנוגה הנק' קי' נקוד והתבונה תקי' בעלי' ע"כ. והכוונה לשוב בתשובה ולהחזיר התו"מ שלו שהי' חכם להרע לקדושה חו"ב אהבה ויראה לתבונה עלאית. ע"כ. וכ"כ בשם הבעש"ט ז"ל דהא דקליפת נוגה מורכבת מהקדושה אזי מגלה הכלה בעבירה ע"כ. ובשמו ייכן ביותר כוונת האר"י ז"ל. להוציא מקליפת נוגה התו"מ שמורכבת מהקדושה בעת שאדם נותן התו"מ שלו כח לקליפות. ובזה יש לרמז מ"ש בתן הקן חכמה ובינה יכלין לאישבד התרה. כי האדם כשעושה תשובה ומוציא תו"ב שלו שהי' חכם להרע מהקליפות ולומד תורה לשמה אז יכול להתיר הנדר להש"ית. כמה שאמרו בגמ' (בבא בתרא ע"ד א') בענה בב"ח בשבועה בין אי שנשבעתי מי מפר. א"ל חכמים הי' לך לומר מופר לך. וכן כל אדם כשעושה תשובה ותבונה היא בבינה עלמא דחירותא ומוציא תו"ב שלו מהקליפות. בזה נתרבה גבול הקדושה ותכנע שפחה תחת גברתה ויכול להתיר הנדר. כי התרת נדרים היא בבינה. ושם הם כל הגאולות והחירות כידוע. ועיקר התשובה הוא בתורה. כי תורה מבינה יוצאת ושם נמתקו כל הדינים. וזה פישון פי שונה הלכות כנ"ל בזוה"ק. אבל באופן שיהי' בקדושה. כי כשלומד בעודו רשע אדרבה נותן כח לקליפות והקדושה נכנעה בסוד ושפחה כי תירש גבירתה. לכן העיקר שיעשה תשובה כנ"ל. וזש"ה פישון היינו פי שונה הלכות באופן הסובב את ארץ החוילה היינו ארץ עליונה. החוילה ר"ת של חוילה הוא חכמה ובינה יכלין לאישבד התרה כנ"ל. וזה בתשובה שהיא סוד בינה ותורה לשמה היוצאת מבינה כמ"ש (משלי ח' י"ד) אני בינה לי גבורה. אצלי נמתקי' כל הגבורות ונכנעה שפחה תחת גברתה ונעשתה גאולה וחירות בעולם.

(ס"ד). וידוע דפעמים צריך הצדיק לפול ממדרגתו. וירידה זו היא צורך עליי' כדי שיעלה עמו נ"ק מתוך הקליפות. כידוע ומהמגיד הק' מו' דובער ז"ל על הגמ' (שבת ל"א ע"א) גיירני ע"מ שתלמדני כל התורה כולה על רגל א'. ר"ל שאהי' תמיד במדרגה אחת. והבין לו ימי הכני לך לתקן את העולם. רומז לו כשאתה תהי' במדרגה רמה ויצטרך אדם עי"ז לירד ממדרגתו כדי שיעלה

אותך לכן תולרך גם אתה לירד ממדרגתך ודפח"ח. ובזה יש לפרש הגמרא (קדושין ל"א ע"ב) ר"א אמר לאביי ברי' אשקיין מיא. אדאייתי לי' נרדם. גחין קאי עלי' עד דאתער. אדהכי אסתייעא מילתא ודריב ממזור לאסק כו'. וזה תמוה. אמנם י"ל דלפעמים אין מניחין לצדיק לעשות איזו מצות כדי שיכנס לגו. ובזה יתבטלו הקליפות שינקו ממנו בזה בשבירת ואותם אנשים שהם ממבורש כבונתו. ע"ד (ויקרא ד' כ"ב) אשר נשיא יחטא ופירש"י ז"ל אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן ע"ב. ומפני בהתשובה והכנעה שלו מביא הרהורי תשובה לכל הדור. שהוא כללות הדור והכל תלוין בו. לכן אשרי להדור כו'. והנה אביי' בברא"ה שהביא לאביו לשתות ונרדם הי' גחין וקאי בהכנעה. כדאמרי' (סוכה פ"ב מ"ט) גבי סוכה. שאם ירדו גשמים צריך לצאת מן הסוכה בהכנעה שאין נ"ר להקב"ה במצוה שלו כדאי' כמי שספך לו כו'. והנה אביי ג"כ בברא"ה שלא קיים מצותו הי' גחין ועמד בהכנעה. ובזה הי' מעלה עמו כמה נ"ק מהשבירה. והירידה היתה צורך עליי'. והראה לו שלא יצטער עליו. אסתייעא מילתא ודריב ממזור לאסק שק' קונה לאסק ומצטל. וכל דתי' בנדרש (תבואת הרמב"ן) שבא לשפחה שירדה לנגלית ייס ונפל קיתון שלה הרק לבאר והיתה בוכה. ואח"כ באת בת מלך עם קיתון שלה והנ יפול גם לבאר. התחילה השפחה לבכות ולומר מי ישאל הקיתון שלה והנ ישאל כמו הקיתון של הרק שלה. וכן בני קרח בברא"ו במעשו באהרן בצרי' היו ממרים על שיעלה השערים יעלה גם אותיהם ע"ב. והכא נמי דבוחה נפל ממדרגתו כדי שיעלה עמו ג"כ שאר נ"ק ודו"ק ונכון.

(פ"ד). ואיתא בגמ' (סנהדרין ל"ז ע"א) בשלה הרמון רקתך אפי' ריקנים שבך מלאים מצות כרמון. ונראה לפרש. דבאמת יש לחם הרבה מצות. אבל הם בבחי' רע בכלל. שאינן מגולות באדם מפני שעודו דבק עוקן בה לקליפות. ולכך ומציאה הגמ' הפי' בשלה הרמון במלאים מצות כרמון. ע"ד שכ' הרה"ק מהרי"ל על הגמ' (תענית ט' ע"ב) שאני ר"מ רמון מצא תוכו אכל. כי בר השולם שהוא ממוצע בכפלו כו בני עיתין בחי' טוב. בקוד ואכל ותוי' לשולם. ונבאר אותיות רמון בחי' רע בקוד שהוא טוב. וזהו שאני ר"מ רמון מצא תוכו הבחי' רע הי' מגולה. תוכו אכל ואכל והי' בשולם הפתוח. וזה הגמ' רקנים שבך מלאים מצות כרמון היינו בחי' רע בכלל.

(פ"ו). יבואר י"ל הגמ' (סוכה נ"ב ע"א) לעתיד נדונה היצה"ר לצדיקים כהר ולרשעים בקש הנלו דומים כו'. היאך יכולנו לכבוש הר הזה. ולא הקב"ה ימתנה שניהם כו'. וק' לנה יבכו הצדיקים אדרבה הי' להם לשמוח. ונראה שבכל דאתגם הוא ומאותן המצות שצריכים לעשות עם היצה"ר כגון אכילה ושתי' ותאות המשגל. כדאמרי' בגמ' (יומא דף ס"ט ע"ב) בשתפסו

ליצה"ר

[illegible] של [illegible] לא [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] בחי' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. כמו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בחי' [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] בחי' [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בחי' [illegible].
וזה [illegible] [illegible] [illegible]. ויש לרמז [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אותם גם [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] בחי' [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] של [illegible]. [illegible] של [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. כמו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
תיבתך ונעשית אותך. כי התיבה היתה בחי' [illegible] [illegible] התיבה. [illegible]
להחזיר בתשובה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] יתקן
(ס"ז). (וי' ע"ז). צהר תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה. [illegible]
[illegible]

לכן עושה [illegible] לתם. ואל אמה תכלנה [illegible]. יש לרמז ענין התפלה.
בהתיבות שבתפלה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ואפי' אם האדם [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. כי [illegible] [illegible] [illegible]
בכל [illegible] כי אפי' אם האדם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] גם [illegible]
[illegible] [illegible] גדול [illegible]. ואפי' אם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] גדול [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. (ועי' [illegible]) [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. כי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
גדול' ע"ד (קהלת ב' י"ג) כיתרון האור מן החשך. כי באמת בכל הדברים יש
[illegible] [illegible] קדושות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] בכל דבר [illegible] [illegible] בכל [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
בדבר הזה ויקבר [illegible] [illegible] עולם. ויש לרמז בחי' [illegible] כי [illegible] [illegible] אדני
[illegible] [illegible]. ר"ל [illegible] [illegible] [illegible] בכל דבר [illegible] [illegible] [illegible]. כי בכל
דבר ודבר יש בו בחי' [illegible]. ועיקר התפלה הוא [illegible] [illegible] [illegible].
וידוע [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. (ועי' [illegible] פ' [illegible]). ועיקר התפלה לא יהי'
[illegible] [illegible]. [illegible] ([illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] על [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible]) [illegible] לא יכין את זאת. וזהו
[illegible]

שפירש"י ז"ל אב"ן טובה המאירה להם. היינו השכינה הק' שהיא מאירה לאדם. והבן היטב הדברים. ועי' בספרים הק' **ואני רשמתי רק לעצמי.** ואל אמה תכלנה ומלמעלה. דידוע דתפלה היא להעלות נשמתם בסוד מ"ן שהיא בחי' אליהו. והתפלה צריכה להיות עד כלות הנפש. ורמזתי בפי' (ישעי' נ"ז י"ט) בורא ניב שפתים שלום גו'. ודרשו בגמ' (ברכות ל"ד ע"ב) כשבריא הניב באדם אז הוא שלום ע"ש. כי הדיבור באדם הוא בחי' אדנ"י כמ"ש (תהלים נ"א י"ז) אדנ"י שפתי תפתח. ואם יש לו כח הדיבור ומאמין באמונה שלימה שעולם הדיבור שהוא בחי' אדנ"י מדבר בו אזי נופלת עליו יראה גדולה [ע"ד קול ד' יקו"ק מדב"ר והבן. המסדר] והתלהבות גדול עד כלות הנפש שהיא בחי' מ"ן בחי' אליהו. וזהו בורא ניב, ר"ת שכל ניב היא נפשי יצאה **ב**דברו. שהיא בחי' מ"ן בחי' אליהו כידוע. וכו' בס' מאיר עינים פי' על הגמ' (ברכות ג' ע"א) בר"י שנכנס לחורבה להתפלל. ובא אליהו זל"ט ושמר לו על הפתח. שעיקר התפלה להעלות נשמתו בסוד מ"ן בחי' אליהו. וזהו ובא אליהו ושמר לו על הפתח. זה פתח הגוף הוא הפה והדיבור ע"כ. וזה מרומז הפ' ואל **אמ"ה** תכלנה. ר"ת של אמה הוא **א**ליהו **מ**לאך **ה**ברית. שהוא בחי' מ"ן. וזהו תכלנה ומלמעלה. תכלנה היא מל' (תהלים פ"ד ג') כלתה נפשי כנ"ל:

(ס"ח). (ו' כ'). **שנים מכל יבואו אליך להחיות.** ע"ד דזמן הגאולה בב"י ה"בה יעשה שלום בברואיו כמ"ש (ישעי' י"א ו') וגר זאב עם כבש גו'. ואריה כבקר יאכל תבן. וזהו שהבטיח הש"ית לנח שנים מכל ר"ל שנים מכל המינים דהיינו זאב עם כבש או ארי' עם שור שהם שנים מתרי מינים יבואו אליך להחיות שאתה תחי' אותם ולא יזיקו זא"ז בתיבה. והבטיחו הקב"ה על השלום בתיבה כמו שיהי' בזמן הגאולה אי"ה במהרה בימינו. ודו"ק היטי"ב:

(ס"ט). (ו' כ"א). **ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך.** נ"ל דהאריז"ל כ' ע"פ (דברים ח' ג') כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ד' יחי' האדם. דידוע דכל העולם ומלואה נבראו בעשרה מאמרות. נמצא בכל דבר שבעולם יש בו חיות וניצוץ הקדוש המאמר ומדיבורו ית"ש. והוא הניצוץ מחיי' ומקיים אותו דבר. וז"פ הפ' כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם היינו הלחם הגשמי הנראה לעין.; כי על כל מוצא פי ד' יחי' האדם שחיות האדם הוא ממוצא פי ד' המאמר ומדיבורו ית' המחיי' והמקיים הלחם. ומזה הנצוץ הק' יחי' האדם. ובמה שאדם מברך על הלחם בכוונה שלימה מעלה הניצוץ לשורשו. ע"ש ודפח"ח.

(ע'). ובזה יש לרמז בגמ' (ביצה ט"ז ע"א) הכי בבלאי טפשאי דאכלי נהמא

בנהמא

בנתינה. ר"ל שמונתם באכילה היא ללחם הגשמי. וזהו נתינה בנתינה. שבכל כוונתם בנתינה הוא נתינה גוף הלחם הגשמי. אבל בלית עיקר הכוונה לא יהי' על הנתינה רק על הניצוץ הק' שבמאכל ומדיבורו ית"ש. והיא בחי' אמונת השוכן בכל דבר ודבר בכבוד ומלכותו שבכל מכלא המחיי' והמקיים אותו. ויכוון להעלות להקב"ה. וזה ייחוד ת"ת ומלכות. כי זה עיקר עבודת האדם שבכל דבר ודבר להעלות הנ"ק שהם אברי השכינה הק' אל רום המעלות. והשכינה הק' מתפארת לפני הקב"ה חזי בגאי ברא אתינא קדמך כדאי' בזוה"ק.

(ע"א). ובזה יש לפרש מ"ש אדוננו המלך נעים זמירות ישראל בתהלותיו (תה' ק"ז ט') כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב. כי הנפש דהיינו הניצוץ הק' משתוקקת להעלותה אל שורשה ע"י אכילת האדם בכוונה הראוי'. כי ע"י חטא אדה"ר נפלו כל הנ"ק בשבירה והכל מעורב טוב ברע והאדם האוכל ומברך כראוי וכל כוונתו אל הניצוץ הק' המחי' הלחם מעלה אותה לשורשה כמ"ש בהאר"י ז"ל. והכל הוא ע"י סיוע של הקב"ה כי אם אין הקב"ה עוזרו כו'. רק ההתחלה צריך להיות מן האדם והקב"ה מסייעו. ממלא האדם שהוא רעב ללחם והקב"ה נותן לו לחם והוא אוכל בכוונה ומברך כראוי. ממלא הקב"ה ומשביע שניהם. דהיינו הניצוץ הק' שמשתוקק להיות לו עליי' אל רום המעלות. וגם משביע האדם שממלא לו רצון נפשו. וזפ"ה כי השביע נפש שוקקה דהיינו הנ"ק שמשתוקקי' להעלותה. וגם נפש רעבה דהיינו האדם מלא טוב.

(ע"ב). וי"ש לרמז עוד ומאמר המדרש הנעלם (בפ' תולדות) כמה פיתוים פתה הקב"ה לישראל להחזירם למוטב. ויתיר מכולהון שא"ל והאכלתם לחמכם לשובע. כי מחטא אדה"ר נתערב הכל טוב ברע ומזוהמת הנחש. וצריך כ"א להפך הרע שבו לטוב. כדאי' בזוה"ק מאן דמהפך חשוכא לנהורא ומרירא למיתקא. וזהו כמה פיתוים פתה הקב"ה לישראל להחזירן למוטב להחזיר ולהפך הרע לטוב. ויתיר מכולהון והאכלתם לחמכם לשובע. היינו בשעת אכילה כל כוונתם לא תהי' רק על החיות שבתוכה להעלותה מן השבירה אל רום המעלות. ולא יכוון להנאת עצמו להשביע נפשו התאוית רק להשביע הלחם דהיינו הניצוץ הק' שבמאכל ומדיבורו ית' המשתוקק להעלותו. וזהו והאכלתם לחמכם לשובע ר"ל להשביע הלחם כי זה הוא עיקר עבודת האדם. ובה"ק בתוס' (כתובות ק"ד א' ד"ה לא נהניתי) גבי רבינו הק' שאמר לא נהניתי כו' בשם תדב"א. וז"ל עד שאתה מתפלל שתכנס תורה למעיך התפלל שלא תכנס אכילה ושתיי' יתירה בתוך מעיך ע"כ.

(ע"ג). ורפי"ז י"ל פי' הפ' (תלים ק' מ' פ' ט') לעשות רצונך אלקי חפצתי ר"ל שבכל חפצי הוא רק לעשות רצונך דהיינו אכילה ושתי' ושאר חפצים

וזה

הוא רק לרצונך. לכן יכול אני לבקש ותורתך בתוך מעי שיכנסו ד"ת למעי ודו"ק.

(ע"ד). עוד נ"ל ע"ד שכ' הקדוה"ח הק' (בפ' אחרי) פי' הפ' ותורתך בתוך מעי. כי העולם ומלואה נברא' בתוה"ק. וכל המאכלי' יש בהם יניקה מהקדושה ומאור שלין מאורי התוה"ק. וזהו ותורתך בתוך מעי. שדהמע"ה בשעת אכילתו כל כוונתו על אורות התוה"ק שאותו מאכל יש לו יניקה ומאור התוה"ק. ולא היתה כוונתו הכילה על גוף הגשמי. הפסולת שבו שהוא בחי' רע. ע"ש במתק לשונו ותמלא נחת. וזפ"י עד שלשה מתפלל שתכנוס תורה למעיך התפלל שלא יכנסו אכילה ושתי' יתירה. ר"ל המותרות באכילה ושתי' שהם בחי' רע המגושם ומזוהמת הנחש. רק כל כוונתך תהי' על המאור שלין ומאורי התוה"ק שיש בהם. ובזה תכנוס תורה במעיך כמו שהתפאר דוד מלך ישראל ע"ה ותורתך בתוך מעי. ועתה אבוצה אל הפסוק שהתחלתי. ואתה קח לך מכל מאכל ר"ל שתקח לך מן המאכל רק אשר יאכל. והעיקר אשר יאכל הוא מוצא פי ד' כנ"ל בשם האריז"ל. והזהיר לו שכל כוונתו מן המאכלים לא תהי' רק על מה אשר יאכל דהיינו החיות שבאוכל ומדיבורו ית' שהוא עיקר האכילה. ואספת אליך בהאספהו אליך לבחי' ומדבר ובזה יש לו עלי'. והקב"ה יעזרנו לעבדו באמת ובלב שלם אכי"ר:

(ע"ה). (ו' כ"ב). **ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקי' כן עשה.** ומדקדקים העולם אמאי

לא כתיב ככל אשר צוה אלקים אותו. בתחלה אלקי' ואח"כ אותו. כמו בכל מקום. עוה"ק כן עשה הוא מיותר. שכבר כתי' ויעש נח גו'. ונראה לי ע"ד הידוע שנח עם התיבה הוא יחוד יסוד ומלכות. ע' בזוה"ק. וזה ויעש נח ככל אשר צוה אותו ר"ל בתחלה עשה ככל אשר צוה אותו לעשות לעצמו מרכבה לצדיק יסוד עולם. וזה אותו ר"ל שיהי' ראוי לכנוס לתיבה המרמזת למדת מלכות. וכדי להשפיע למלכות שהתיבה מרמזת אלי'. ואח"כ כן עשה בגשמיות היינו בנין התיבה. והבן ונכון מאוד. וזפ"י הפ' לא מן התיבה אפי' כשתצא מן התיבה כמו לא תפריד היחוד. וזהו לא גי' כמנין הוי' אדנ"י. וזהו לא מן התיבה ומאות שהי' מרכבה לצדיק יסוד עולם המשפיע למלכות. ונכון ודו"ק:

(ע"ו). (ז' א'). **בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה.** ומדקדק המאו"ח הק' ל"ל הנתינת טעם

ע"ש. ויש לפרש דר"ש ז"ל הקשה למה הטריחו

הקב"ה בבנין זה. הא הרבה ריוח והצלה לפניו ית' ובמקום שנח יהי' שם לא ירד המבול. ולפ"עדן דאי' במסכת (תענית כ"ג ע"א) בקורא הוי דבר ובשיבבותי' דרב לא הוי דבר. וסברו העולם שהוא מפני זכותי' דרב. אתחזי להו

להו בחלונות. לא משום רב דנפיש זכותי׳ הוא רק משום פלוני הבא״ל מירא ומיבולא לבי קברי ע״כ. והקשה המהרש״א ז״ל מה הל׳ לא משום רב דנפיש זכותי׳ הרב כ״ב מפי הבבלי מלתים מנה ותי׳ המאמר דיודע בשמן דבית למשחית אינו מבחין בין טוב לרע. כוונתא אם הצ״ת רוצה להציל אדם א׳ צריך להציל בשבילו כל הסכונה. דאל״כ כיון שנתן רשות למשחית לאותה סכונה הרי הצדיק נמי נקוקן דאינו מבחין בין טוב לרע. אמנם בשביל רב לא הי׳ צריך להציל כל הסכונה משני שהי׳ כ״כ צדיק גדול שאין המשחית יכול לקרוב אצלו מחמת רוב קדושתו וצדקתו. וזה שאומר להם לא משני רב הוצרך להציל כל השכונה דנפיש זכותי׳ רק משום פלוני כו׳. ודפח״ח ישפתים ישק. (ולפ״ז מיושב קו׳ המהרש״א ז״ל בגמ׳ (קדושין כ״ט ע״ב) גבי ר״א ב״י שמע אביי דאתי והוי מזיק בבי רבנן כו׳ אמר אביי לא ליתיב לי׳ אינש אושפיזא אפשר דמתרחיש ניסא. והקשה המהרש״א ז״ל האיך דחה אותו אביי למקום סכנה ע״י הספק שמא יתרחיש לו נס. ולפי תי׳ מוה״ק לק״מ. דאביי ידע שהוא צדיק גדול וקדוש ובוודאי יהי׳ ניצול. רק שמא כ״כ הוא צדיק ונפיש זכותי׳ שלא יהי׳ צריך לנס כי המזיק לא יוכל לקרוב אליו. אבל לא יהרגהו כלום ויהי׳ נשאר המזיק בבהמ״ד לכך אמר אפשר דמתרחיש ניסא. אפשר גם הוא יהי׳ צריך לנס. ויהרג אותו א״כ גם הם ירוויחו. ודו״ק היטב ונכון (מאוד). ולפ״ז יש לומר משום נח לאחד לא הי׳ צריך לתיבה כי הי׳ זכותו גדול כ״כ אפי׳ אם יהי׳ משורה עם אנשי דורו לא הי׳ יכול המשחית והמבול לקרוב אצלו. רק משני אנשי ביתו הי׳ צריך לתיבה שלא הי׳ זכותם כ״כ גדול והי׳ מן הצורך להציל בשבילם כל השכונה. ואפי׳ הפי׳ בא אתה וכל ביתך אל התיבה והעיקר הוא משני ביתך. ואמר הטעם כי אותך ראיתי צדיק לפני אפי׳ בדור הזה ואפי׳ תהי׳ משורה בדור הזה אין המשחית יכול לנגוע בך משני שזכותך גדול. והעיקר הוא משני אנשי ביתך ודו״ק היטב.

(ע״ז), או יאמר עפ״י רש״י ז״ל דבי׳ יש דורשין לשבח כ״ש בדור צדיקים. ויש דורשין לגנאי בדורו הי׳ צדיק אבל בדור צדיקים לא הי׳ נחשב לכלום. וזה תוכיח שנתן לו לדרוש לגנאי. ונראה עפ״י דאי׳ (במדרש) אלו הי׳ יודע ראובן שהתורה תכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם הי׳ נושאו על כתפיו. ואלו הי׳ יודע אהרן שהתורה תכתוב עליו וראך ושמח בלבו הי׳ יוצא לקראתו בתופים ובמחולות ע״כ. וכ׳ בס׳ אור המאיר שפירש הרמב״ן ז״ל הא אאע״ה ידע כל התורה כולה אפי׳ ע״ת א״כ ידע נמי והנה א״ל אחר לאחז ונם לכוין הי׳. ותי׳ דהתורה ניתנה רק לצרופי אותיו׳ וכ״א כבחירתו ומעשי עושה צירוף פרשה בתורה. נמצא כשאאע״ה עוד בבחירה לבחור את בני הי׳ עושה בזו העבודה צירוף פ׳ עקידה בתורה ע״כ. ולפ״ז כשהי׳ ראובן מציל את

יוסף

יוסף ומאחיו עשה בזה צירוף פ' בתורה וישמע ראובן ויצלהו מידם. וז"פ אלו הי' יודע ראובן שהוא בבכורה ומשה יעשה צירוף בתורה והתורה תכתוב עליו וישמע ראובן גו' הי' נושאו על כתפיו. כדי לעשות צירוף יותר גדול. וכן גבי אהרן כו'. ודפח"ח.

(ע"ח), ולפי"ז פירשתי פ' (תהלים מ' ח-ט) אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי. לעשות רצונך אלקי חפצתי גו'. כי דהמע"ה הי' יודע שהוא בבכורה ומשה שיעשה צירוף בתורה ועשה רצונו ית' בהתלהבות גדול כדי לעשות צירוף גדול בתורה. וז"פ הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי ר"ל יודע אני שבבכורה ומשה באתי במגלת ספר לעשות צירוף בתורה כתוב עלי. ובהיות כן לעשות רצונך אלקי חפצתי חפץ אני מאוד לעשות רצונך כדי לעשות צירוף יותר גדול בתורה. ולפי"ז הבא כתי' קדם נח איש צדיק תמים הי' בדורותיו. ונוכל לומר דהתוה"ק באה לתורות לשבח שבדורותיו הי' צדיק וכ"ש בדור צדיקים. וגם י"ל דהצירוף הוא שהי' צדיק בדורותיו ר"ל רק לפי דורו אבל בדור צדיקים לא הי' נחשב לכלום. א"כ י"ל לפי כבודו ומשה כך היא הצירוף בתורה. כשהי' בדבקות עצום ונפלא לגבוהים עד שאפי' לשיטת צדיקים הי' צדיק. הרי אז עשה צירוף בתורה בדורותיו לשבח כ"ש בדור צדיקים. ולפעמים שנפל מהדביקות והי' בקטנות ורק לשיטת דורו הי' צדיק. אזי הפי' הוא בדורותיו רק בדורו הי' צדיק. ואל תתמה ע"ז. כי רק גבי השבטי' מצינו באדרא קדישא שהתפאר א"ע כל יומא בחד קטורא אתקטרנא בי' בקב"ה ע"ש. וגבי נח מצינו שפירש"י ז"ל אף נח מקטני אמנה הי'. וגם ויחל נח עשה עצמו חולין. הרי לא הי' שוה בכל פעם. וזהו שפירש"י ז"ל יש דורשין אותו לגנאי. כמו (במדבר כ' כ') ויש אשר יהי' הענן שפי' הוא לפעמים הי' הענן חדש א' ע"ש. וגם כאן לפעמים דורשין אותו לגנאי כשהי' בקטנות. ויש שדורשין ר"ל ולפעמים הדרשה הוא לשבח כשהי' בדביקות עצום ונפלא אזי הצירוף הוא לשבח. ובפי' הפי' בא אתה וכל ביתך אל התיבה וק' קושית רבי' ז"ל הא הרבה רוות והצלה לפניו ית' ויכול להציל אותו בלא ביאתו לתיבה. לנ"א אח"כ כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה. ר"ל כי אותך ראיתי לפעמים צדיק לפני אפי' לפני אתה צדיק שאתה בדביקות עצום ונפלא עד שאפי' לפני אתה צדיק. ולפעמים בדור הזה ר"ל ולפעמים ראיתי אותך צדיק רק בדור הזה. ר"ל רק לשיטת הדור אתה צדיק ולא לפני כי נופל אתה ומדרגתך לקטנות וכיון שאין אתה שוה בכל עת לכן בא אל התיבה. ודו"ק היטב:

(ע"ט), (ז' ז'). **ויבא נח ובניו ואשתו** גו', פירש"י ז"ל שנדחקו בתשו"ב ומפני שהעולם שרוי בצער. והקשו המפרשים ז"ל אמאי לא פי' רש"י ז"ל לעיל בצווי ית"ש במאמרו ית' (ו' י"ח) ובאת אל התיבה

התיבה אתה ובניך ואשתך גו'. ואפ"ל ע"ד שכ' בלק"ת ומאמרי"ל שהתיבה היתה בסוד אימא עילאה בחי' י"ב. ולכך היו נאמרין בתהלים התיבה כמו בי"ב ע"ש. ולפ"ז יובן דלעיל בנוי' ית"ב הי' נח ומבול המים ומיזוי ית"ב הסוד הנ"ל בחי' יו"ד אימא עילאה. אומנם לבניו אחר המים השפע ומפני שהעולם ברוי בצער. וזהו ויבא נח ובניו גו' ר"ל הביאה בתיבה היתה בעשב השפע דהיינו ומפני מי המבול דהיינו שהעולם ברוי בצער. ויובן היה בפירוש דקרא:

(פ'), (ז' ז'). **מפני מי המבול.** ופירש"י ז"ל אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין כו' עד שדחקוהו המים. י"ל מאמין בחי' אמונה.
ואינו מאמין ר"ל שלא האמין אמ"ע. עד שדחקוהו המים בחי' אהבה. אהבה דוחקת את השורה. ר"ל עד שדחקוהו התענוג בחי' מים לתיבה. כי יודע היסוד יש להתענוג להשפיע לנוקבות. והתיבה היתה בחי' נוקבות ונח הי' הצדיק יסוד עולם התענוג. ונכון מאוד והבן:

(פ"א), (ז' כ"ג). **וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה.** ר"ל אך נח הי' בבחי' שיריים. וזהו וישא"ר
בחי' שיריים הי' אך נח. ע"ד (ר"ה י"ז ע"ב) למי שעושים עצמו כשיריים. ועפ"י הרה"ג הק' מ' דובער ז"ל שבשעת בה"ש כשל הכ"ח מלא הפניים אור ובה"א העולם. והמותר כשאר שיריים למעלה מהזמן. וע' באור המאיר בזונתו בארוך. ובבחי' זו הי' רק נח. אומנם ואשר אתו בתיבה בעולם הדיבור שבא לכלל בריאה. ולא כאותן שיריים שלא באו לכלל בריאה. והבן:

(פ"ב), וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה. יש' מנוחי נח בתיב צדיק דלעיל פירש"י ז"ל הוא"ל והזכירו כפר
בשבחו שלא' זלז"ל ע"ש. וי"ל דהם הי' משונה בתיבה. ואי' בגמ' (סנהדרין כ"ב א' ע"ש). ומן שקורין לרשע בן צדיק רשע בן רשע שני זרע מרעים ע"ש וזפי' וישאר אך נח בלתי צדיק. והטעם ואשר אתו בתיבה. ר"ל על אותו היינו הם שלא יפה עשה ית בשעה שלא בתיבה אלא בשקה הפסיק ומפני בגידי של נח ודו"ק.

(פ"ג), אי יאמר" ע"ד (קדושין פ"ב ע"א) השכנים רעים הקודים ומפני שומשבדין לכם לנוקים. וזהו וישאר אך נח ומהות ואשר אתו בתיבה והי'
כולם משעבדין לכם לאביהם שבשמים ודו"ק:

(פ"ד), אך נח. פירש"י ז"ל שאיחר מזונות לארי והכישו. ושלי נאמר הן צדיק באלף ישולם ע"כ. ולכאורה אומאי נענש. וי"ל ע"ד דהזה"ק
(נתרעם על נח שלא התפלל על הדור. ואנו הי' מקריב הקרבנות קודם ביאתו לתיבה עם אותם היחודים בשעת אחיב לא הי' מצול. ולפיו נענש ומבינים.

דידוע

דידוע דעל המזבח הי' האש רבוץ כמין ארי' ואכל הקרבנות. ועוד ע' בהפסוק וזהו שפירש"י ז"ל בלשון לשונו שאיחר מזונות לארי' דהיינו אחר צאתו מן התיבה ולא מקודם לכך הכישו ארי' ודו"ק:

(פ"ה). (ח' א'). ויזכר אלקי' את נח גו' ואת כל הבהמה גו' אשר אתו בתיבה. פירש"י ז"ל מה זכות זכר לבהמות וחיות שלא שמשו בתיבה. ולכאורה מה זכות זכר להם ולשורש כו'. וי"ל ע"ד שכ' בס' ברכ"ש ע"פ מי' ומנה עפר יעקב. ר"ל מי' הוא עולם הבינה ששם ומנה אפי' עפר יעקב שהם בבחי' עפר ששם מתגלה שרשם כולם שוים לטובה אפי' הרשעים והפח"ת. וידוע דתיבה היא עולם הבינה. וזפ"י הקרא ויזכר אלקי' את נח בעצמו. ואת כל הבהמה והחי' אשר אתו בתיבה זכר אותם מחמת התיבה ששם מתגלה שרשם כולם שוים לטובה. ונכון הוא:

(פ"ו). (ח' ט"ז). צא מן התיבה אתה ואשתך גו'. פירש"י ז"ל כאן התיר להם תשמיש המטה.

והקשה האלשיך הק' א"כ למה כתיב (לק' פ' י"ח) ויצא נח ובניו ואשתו גו'. ונראה לרמז עפ"י הת"ז הק' (תיקון ששין) דמאן דמייחד לקוב"ה ושכינתי' הקב"ה מייחד לי' בבת זוגי' בהאי עלמא כו'. ומאן דקריב לי' לשכינתי' קורבנא קוב"ה מקרב לי' בבת זוגי' ע"ש. וידוע דהיחוד הוא הוי' ואדנ"י גי' צ"א. וזה"ס צ"א מן התיבה. ורמז כאן שבכל התיבות והדיבורים הן בתורה והן בתפלה תכוון לייחד הוי' ואדנ"י שהם בגי' צ"א. ותזכה אתה ואשתך כנ"ל שהקב"ה מזווג לי' בבת זוגי'. לכך כאומר ויצא נח ובניו ואשתו גו' שעדיין לא הקריב קרבן עד אחר צאתו מן התיבה. ונכון הוא:

(פ"ז). (ט' י"ד). והי' בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן. ע' בזוה"ק שפי' הקשת כ' היקב. ויש לרמז לפ"ז שעיקר עבודת השי"ת הוא לרות נחת רוח בתחתוני ונעשה רצונו. וזה תכלית העבודה. כמו שהיתה קדושת המחשבה לקבל נ"ר מהתענוג ומשוש ישראל. כידוע ישראל עלו במחשבה תחלה. כמ"ש בספר יראים אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נ"ר ליוצרו. ואין די באומר אשרי מי שעמלו בתורה לחוד רק ועושה נ"ר ליוצרו. כי זה תכלית הכוונה לעשות נ"ר ליוצרו בעוסקו בתורה. וזהו כשמשעבד התאוות ומהפכות לבו לעבודתו ית"ש. כי כ"ז בסוד ימשוך בתאוות ומדות רעות אין בו להקב"ה נחת ועלייתו. כמ"ש (תלים נ' ט"ז) ולרשע אמר אלקי' מה לך לספר חוקי גו'. וכן א"ר לתלמידיו (יומא ע"ב ע"ב) במטותא מינייכו דלא תירתון תרתי גיהנם. (ע' בהקדמת ראשית חכמה) והרה"ג הק' מוהר"ר לבי זלה"ה דק' כאדמו"רנא הי' אומר מ"ש הגמ' (יבמות ק"ג ע"ב) איזו אשה רעה מקשטא לי' ומהדרא אפה מיני'. כן יש בכ"א שמקשטים

להקב"ה

להקב"ה בקבועי הלכה ובעמ"ת ומהדרי אפה מיני. וכל מה דעבדין מגרמייהו הוא
דעבדין. ועדיין הם מבוקשים בתאוות הזמן. וכל המדות עדיין אצלם בבחירה ודפח"ח.
(פ"ח). ויש לרמז בגמ' (קדושין ל"ה א') דהי' למען תהי' תורת ד' בפיך
הוקשה כל התורה כולה לתפילין. דהנה מ' מו"ה הובער ז"ל
כי הא דהקב"ה מניח תפילין הענין הוא כי תפילין הם בחי' מוחין. וכביכול
ברלס"מ נתרחבין כביכול המוחין שיש לו תענוג וכו' ודפח"ח. וזהו הוקשה
כה"ת כולה לתפילין. שבה"ת כולה שאדם לומד יראה בתורתו תעלה לנ"ר
לפניו ית' ויקבל תענוג שהוא בחי' תפילין דהיינו הרחבת מוחין כביכול הדברי
מי שעוסק בתורה ועושה נ"ר ליוצרו. וזה הוי קשר של תפילין. ר"ל שמקשר
מוחין של הקב"ה עם מוחין שלו. כי תכלית ותכלית הכוונה בבריאת העולמות
הי' כדי לקבל תענוג והרחבת המוחין כביכ'. נמצא אם האדם לומד בשמחה
על כוונה זו כמו בחי' בקדימות המחשבה להעלות תורתו ועבודתו ומעשיו
ומחשבותיו להתאחדות האמיתי נקודה הפנימה. אז ממשיך בקרבו המוחין. וזה
תפילין שבראשו בראשו ממש.
(פ"ט). ו"ש בגמ' (ברכות ל' ע"ב) אביי הוי בדחדותא אמר תפילין קמנחנא.
ר"ל בשמחה שמחה שהיתה לו הרחבת המוחין מלימוד התוה"ק זה
נקרא תפילין. כמ"ש מקשר מוחין של הקב"ה עם מוחין שלו וזה קשר של תפילין.
וזה היקש כה"ת כולה לתפילין. כי כה"ת כשאדם לומד עד כוונה זו הוא בחי'
תפילין בחי' מוחין. וזה מרומז בפ' והי' עקב תשמעון כפירש"י ז"ל כשתעלה
במחשבתי להביא המבול לעולם ע"כ. אז תראו נתקן זה. ונראה הקש"ת הוא
הסיק"ק כה"ת כולה לתפילין להעלות נ"ר לפניו ית' בלימוד התורה ועבודה
וכל שאר פרטי ההתהלכות להעלות לאחדות אמיתי לנקודת רחבית המחשבה.
וזה בחי' תפילין לקשר מוחין דקוב"ה במוחין שלו. ומרומז נמי בר"ת של **קש"ת**
קשר **ש**ל **ת**פילין. וזה הוא היקש כה"ת כולה לתפילין.
(צ'). ואגב זה נראה לפרש הגמ' (כתובות ע"ז ב') גבי ריב"ל דהיו מכריזין
פנו מקום לבר ליואי. ובאמת לפרש"י נראה הקשה ביותר. והב"ג
אין. א"ל א"כ אי אתה בר ליואי. וקשי' הגמ' ולא הוי שלא נראה כלל אלא
דלא אחזיק טיבותא לנפשי' ע"כ. לכאורה יש לדקדק למה קורין אותו דוקא
בר ליואי ולא ר' יהושע בשמו. וי"ל ע"ד מאמרו של הרה"ג מו"ה הובער ז"ל
הלא אהרן אחיך הלוי כי בעולמים היו צריכין להתגלות אלקותו ית' ע"י אהבה
ושלום. אמנם מרע"ה לא הי' יכול לצמצם עצמו להדור בחי' תענוג
כבד. ולכך הי' כבד פה שלא הי' בבחי' לשלום. ולכך א"ל הבי"ה הלא אהרן
אחיך הלוי. ולוי הוא בחי' שלום והוא יהי' לך לפה. יהבן ודפח"ח. וידוע
מהגמ' (שם ע"ז ע"ב) דריב"ל הי' כורך א"ע עם בעלי ראתן שהוא סכנה גדולה
ולמוד

ולמוד עמהם תורה. ודרש אילת אהבים ויעלת חן. ולכך היו קורין אותו בר ליואי בחי' לגלים. שהי' מגלגל עצמו להדור ולמוד עמהם תורה. ובזכות זה היו קורין לפניו פנו מקום לבר ליואי. בזכות הגלגלים הלך לפניו. והנה הא דלא נראה הקשת בשום צדיק בדור הוא בא' משתי פנים. א' מחמת שהצדיק מגלגל עצמו להדור ומראה להם הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. וא"צ לקשת. ושנית שאין הדור זכאים וצריכים לקשת רק שהצדיק הוא מגין על הדור ולא נראה הקשת. וזהו שאמרו רשב"י נראתה הקשת ביומך ר"ל ראוי הי' שתראה הקשת ביומך או לא. והשיב אין ר"ל שהי' נראה שתראה הקשת ביומי. א"ל א"כ א"א בר ליואי. ר"ל בחי' גלגלים לגלגל להדור להורות להם דרך ד'. וקאמר הגונ' ולא היה. שלא הי' ראוי לראות הקשת בכל ביומיו. ומפני שהי' כורך א"ע בבעלי ראתן ולמוד עמהם תורה. אלא דלא רצה להחזיק טיבותא לנפשי'. כי המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו. והוא לא רצה להחזיק אותה טיבותא לנפשי'. והבן ונכון:

רמזי לך:

(צ"א). (י"ב א'). **לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך.** פי' במדרש הנעלם דקאי על הנשמה שהקב"ה אומר לה לך לך מארצך גו' אל הארץ היינו הגוף אשר אראך. והנה ראיתי מעשה לאב שהביא את בנו לארץ מרחקים כמה מאות פרסאות. והי' בנו בוכה מאוד על שהיו לו געגועים על אביו ואמו שנוסע למדינה רחוקה עד שאביו הי' מבטיחו שבכל עת הזמן יסע אליו הוא ואמו להתראות פנים ולהתענג באהבים. ובזה נתקררה דעתו. כן הרגשתי במשל הנשמה שיש לה געגועים לירד ממקום כבודו ית' לעולם השפל הזה. עד שהקב"ה מבטיח אותה ואומר לה לך לך מארצך גו' אל הארץ היינו הגוף. ואל תירא כי אתה הולך אל הארץ אשר אראך שנתראה פנים בכ"ז ערב ובוקר וצהרים בעת שאתה עומד בתפלה לפני ולהגות בתורה נתראה פנים יחד ונתעלסה באהבים. **והאמת כן הוא. אשרי מי שזוכה לזה:**

(צ"ב). לך לך גו'. ע"ד הפ' (תלים פ"ו י"א) הורני ד' דרכך אהלך באמתך. והקשה הזוה"ק (בס"פ בראשית) הא הבחירה היא ביד האדם. ותי' שלא התפלל רק שיורה לו הדרך והוא בעצמו ילך בו מצד בחירתו ע"ש. וזש"א לך לך לעצמך מצד בחירתך. רק זאת אעשה לך אשר אראך שאני אראה לך דרך האמת ואתה לך לך בעצמך כנ"ל. וזהו (לק' פ' ז') ויבן שם מזבח לד' הנראה אליו שכל תשוקתו לא היתה רק שד' יראה

אליו

אליו וזורע לו דרך האמונה בלבו בו. ודו"ק.

(צ"ג). או יאמר לך לך גו' אל הארץ אשר אראך. ע"ד בפי' הפ' (תלים קי"ט כ"ה) גר לי בגוים ועמך לא הפלתי בארץ. דהנה אדם בא אל מדינה רחוקה ואין מכיר שם שום אדם אזי יש לו צער גדול ממעשים גדולים על אחיו ומיודעיו. ובקשה לו פרידתו מהם. משא"כ אם הכיר שם קצת מהכיריו ומיודעיו אזי יש לו נחת גדול ושמחה גדולה ומתעלם משום בהתפים. והנה בכל אדם אחר פטירתו לעולם העליון הוא איש נכרי לבני היכלא דמלכא. רק אם כנגד התורה והי' ממיגע עצמו בתורה בזה שהאמורים התנאים והאמוראים והפוסקים הראשונים והאחרונים ע"ה אזי ימצא שם מוהבים ואינו איש נכרי. ע"ד (ב"מ ק"ב ע"ב) הא דאמר כד שכיבנא נפיק לגבאי ר' אושעיא דתריצנא מתניתא בויתי'. אמנם כ"ז הוא אם יש בו יר"ש ג"כ. ע"ד הגמ' (שבת ל"א ע"א) אי איכא יראת ד' אין אי לא לא. נמצא שבלא יר"ש גם למשנת התנאים והאמוראים ע"ה ובעלי הפוסקים ע"ה הוא איש נכרי ואין מושבין לו כלום לכבודו. וזהו גר לי בגוים והנני נכרי בארץ העליונה. וכ"ז בגלל ועמך לא הפלתי בארץ השפלה. בעבור שאותך לא הפלתי ולא הי' בי יר"ש בעולם השפל הלזה. ודו"ק. וז"ש לך לך מארצך גו' אל הארץ. והל תהוה שאין לך שם שום אדם המכירך. כ"א אשר אראך שאני ונתראה לך בכל עת. ואני יותר נכבד ויקר מכל אנשי הצירך ככ"ל ודו"ק.

(צ"ד). או יאמר בפשוט גר יהי' לי בגוים. ועמך ר"ל אותם שהם עמך דהיינו התנאים והאמוראים והפוסקים ע"ה בהם עמך בגוים אותם לא הפלתי בארץ שלא למדתי תורתם ולא הגעתי לידיעתם אותך ית. ודו"ק:

(צ"ה). (י"ב ב'). ואעשך לגוי גדול גו', פרש"י. זה שאומרים אלקי אברהם ואברכך זה אלקי יצחק. ואגדלה שמך זה אלקי יעקב. יכול יהו חותמין בכולם ת"ל והי' ברכה בך חותמין כו'. ויש לפרש ע"ד שכ' בספרי תורה על התיבת אלקי אברהם אלקי יצחק ולא אומר ואלקי יצחק כמ"ש ואלקי יעקב בוי"ו. כדי שלא תהלוך למדת יצחק. כדי שתהי' מדת פחד יצחק תחת חסד לאברהם ע"ש. וז"ש רש"י ז"ל בנחת לבונו. ואברכך שאברך אותך בזה שאומרים אלקי יצחק בלא וי"ו. כדי שמדת הגבורה תהי' כבושה תחת מדתך מדת החסד. ואגדלה שמך זה"א אלקי יעקב ר"ל אפי' בזה שאומרים ואלקי יעקב בוי"ו ג"כ אגדלה שמך בזה. ומקיים והי' ברכה כי קיום הברכה יהי' בך. ע"ד הספרי תורה בפי' הפ' (ירמי' י' כ"ד) יסרני ד' אך במשפט. כי המשפט כלול בדין ורחמים. והוא כנגד יעקב קו האמצעי. שואב מן החסד מצד אברהם ומן הדין מצד יצחק. ולכך אומר אך במשפט.

 ואך

ואך הוא הלא. כלומר שתהא מדת הגבורה בחוא חסד ובלא בדין כ"ש. וזהו אפי' בימי האמוראים ואמרו יעקב ג"כ הגדלת עמך. ובזה. כו"א ויהי' ברכה בקיום הברכה יהי' ממך הברכה. א"כ גם הגבורה יכריע יותר למדת החסד. כ"ד ורב חסד ומטה כלפי חסד. והפי' רבי ז"ל יכול יהי' הדינין בעולם ר"ל שהדינין במדת יעקב. וזה בעולם ומחמת מדתו כלולה בעולם בדין וברחמים. ת"ל ויהי' ברכה בך הדינין שאפי' הגבורה יכריע יותר לחסד. נמצא אף במדת יעקב יגדל ממך שיכריע יותר לחסד ומלדין. ודו"ק ונכון:

(צ"ו). (י"ב ב'). **ואגדלה שמך והי' ברכה.** ע"ד את בנליבן ומולדתך פרוקה בירושלים. ע"ש ריש ומס' פסחים ודו"ק. או ע"ד שמעתי משם הרה"ג ד"ן מאדזירנא ז"ל (יבמות ס"ז ע"א) אבריך שזכית לבם. כי בקטנות ומתאוות רשות לא נתפעל אדם עד שיראה בעיניו. ע"ד (תענית ה' ע"ב) כל האומר רחב רחב מיד נקרי. ומקיק בירושה ומכירה. אבל בקדושה אם נקפר ומאוה לדיק העבודות שלו אזי נתלהב לב השומע והמקשיב לבד אפי' בלא ידע ומכיר הצדיק. וזה אבריך שזכית לבם. ודפח"ח. וזהו ואגדלה שמך והי' ברכה ודו"ק. ואפשר לרמז ומטע **אשל** ר"ת **א**בריך **ש**זכית **ל**בם. שזהו ולא נטעו בעולם כפירש"י ז"ל ע"ש. וע"ד ואגדלה שמך ע' בפי' חיי שרה בפסוק ואברהם זקן עיי"ש:

(צ"ז). (י"ב ג'). **ואברכה מברכיך.** ע"ד הגמ' (מגלה כ"ז ב') ר"ה אקר מיתא וקם קמי' דרב. ובק"ל כי' ומאי המי. והבי'ב לו דהי' מזמין הוייתי על יין קידוש. א"ל ישא רשות התוים בבירתו. כי איכלל רבה בריי' ור"ה איכם גולא הוי ויהן על פוריי' ובאו בנתי' וכלתי' ובלאן לבגדים שלהם ויקבלו עלי'. מרגע רב ואיקפד כו'. פירש"י ז"ל אפשר שהי' ונתקיים בו אם אמרת יבן לנור. ולכאורה מה ברכה הוי בזון בלא נתקיים באוית. אמנם י"ל ע"ד הגמ' (ברכות י"ז ע"ב) כל העולם נזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש. וכו' המלבוד חק' בלמער שלי שהי' ונלמר א"ע והי' די לו והי' מסתפק מלוי בקב חרובין הי' ממון כל העולם בהשפעת שלו ע"ש. ואפ"ל לפ"ז מ"ש בגמ' (גיטין ז' ע"א) אם רואה אדם שמזונותיו ומזונותיו ישבה ויתן צדקה. ר"ל שיסתפק עצמו במזונות ומן המותר יזונו שאר הבריות. נמצא עושה צדקה שהב"ה נותן השפעה שלו לאחרים בני עניים והוא יסתפק במועט. נמצא עושה צדקה בזה. ויש לפרש בזה פסוק א' (תלים ק"ח ד') וצדיקים ישמחו יעלזו לפני אלקים וישישו בשמחה. ע"ד הגמ' (תענית י"ד ב') לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה. צדיקים לאורה דכתי' אור זרוע לצדיק. וישרים לשמחה דכתי' ולישרי לב שמחה. וכו' המהר"ק ע"ד הזוה"ק שתיקון אות הוי"ו הוא ע"ד התורה כי שם ומקור התורה"ק. ותיקון אות ה' הא' האחרונה

אחרונה שבשם הוא בגו"ה. כי הם בחינות בינה ויראה. והיראה אינה כי אם ומלכות רק מקבל מן הבינה דידך צדקה. כמ"ש (משלי ב' כ') בינה צדקה גו'. ומשכלא וה' בתקיים שניהם תורה וג"ח הרי מייחד י"ה בחסד ומשוך בלי בוס פירוד. ושמוד התורה ושמוד החסד הוא תיקון י"ה שבשמו של הקב"ה. ובזוה"ק (פ' במדבר) אי' שהגאולה תהי' בתיקון י"ה של הקב"ה. ששם נאמר (ישעי' כ"ח י"ג) כי בשמחה תצאו. שמדרגת הה' נקראת שמחה. ומדרגת הוי' נקראת אור. אור תורה. וא"ב היינו דכתיב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה. צדיקים שמקיימים תו"מ בסוד תיקון מדרגת הוי' זוכים לאור בסוד תורה הנאצל ממדה זו. וישרים בגמ"ח בסוד תיקון הה' זוכים לשמחה הנאצלת ממדה זו. ע"ב ודפח"ח. וזה לדעתי פי' הפ' (אסתר ח' ט"ז) ליהודים היתה אורה ושמחה גו'. כי בפורים היתה קבה"ת מרצון השוב בסוד תיקון הוי' אור הגנוז. וגם נוהגת בו מצות צדקה שבכל הפושט יד נותנים לו בסוד תיקון הה' ותיקון ב' מדות הנאצל הם אורה ושמחה כנ"ל. וזהו וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלקים. ואלקים הוא בחי' דין שמקבלים עליהם הדין ויסורים בשמחה ויסתפקו במועט כמו ר"ח שהי' די לו בקב חרובין והי' מקבל בשמחה. ובזכות זה גורמים בחי' צב"ת. ואין לך גמ"ח יותר מזה. ובכן יעלצו וישישו בשמחה היינו בזה שיעלצו באור תורה אלא שישישו גם בשמחה מדרגת ה' אחרונה כנ"ל. ונכון. לפ"ז גבי ר"ח נמי שלא נתקיימה בו ברכת רב ומפני שהי' מסתפק במועט. ובפרט לפמ"ש הסורת חיים לכך ר"ח די לו בקב חרובין כי מתגלה עלה במחשבתו ית' להבראות העולם במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים ושתף מדה"ר למדה"ד. ועם הצדיק הולך הקב"ה במדה"ד כמו שעלה במחשבה ועם כל העולם במדה"ר. והקב"ה חיב כביכול לא הניח את הדור בעי"ל להתנהג עם כה במדה"ד. והי' בהוקן רבעים הוו מהפכים גם מדה"ר למדה"ד. ע"ב ודפח"ח. א"כ עם ר"ח הי' הקב"ה הולך במדה"ד. רק כדי שתתקיים ברכת רב בדיבוריו של צדיק אינן חוזרין ריקם נתקיים דיבורו אבל לא כמותו. וזה שהבטיח הקב"ה לאאע"ה והברכם מברכיך באלו הברך ברכות למברכך. ולא כמו רב שנתקיים רק דיבורו אבל הברכה לא נתקיימה. אבל למי שאתה תברך אני אברך ג"כ. ותתקיים הברכה ונברכו בך כל משפחות האדמה. ולא כמו אצל ר"חב"ד שהוא בעצמו הי' די לו בקב חרובין והשפעתו היתה לעולם. אבל אתה כ"כ. כי ונברכו בך באתה גמר הברך עם כל משפחות האדמה. והטעם הוא שאאע"ה הי' מדת החסד ואפי' מדה"ד נהפכה למדה"ר. והי' הכל חסד ורחמים. ודו"ק הטיב:

(צ"ח). (י"ב ד'). וילך אברם כאשר דבר אליו ד'. ע"ד הידוע משיטות בימינך נצח. שהשיטות והמתיקות

בחסד

באדם מדריגה בעבודת השי"ת ובתורתו הק' הוא ומכלה כל המניעות. ולא
יעצרו אותו כל המונעים שבעולם. כמלא בשעה שהי' הקב"ה ונתגלה אליו ודבר
עמו הי' מדריגה בהשגות ומתיקות לאין שיעור. כמבו"א יחזקאל ע"ה (ג' ג')
בהנבואה היתה בפיו מתוק כדבש. רק אחר הסתלקות כבוד ד' הי' אאע"ה
כבאר בלי מתיקות. והי' נחסר מכל ההשגות והתענוגי' כדי שיהי' לו לנסיון.
וז"ש הפ' וילך אברם ר"ל שההליכה היתה בשמחה ובתענוג כמו כאשר דבר
אליו ד' בזמנו הי' אז מדריגה השגה גדולה ונועם עליון כך היתה ההליכה
בלי שום מונע בעולם. ודו"ק והבן.

(צ"ט). א"י ויתורץ הדיוק למה לא כתיב כאשר דבר ד' אליו. וכ"ל דהפי' הורה
לנו שאאע"ה הלך כאשר דבר אליו ד' ר"ל אליו להנאתו כמו
שהבטיח לו היעודים והטובות. והכוונה לא היתה לעצמו רק משום שרצונו ית'
כך הוא להטיב מטובו לברואיו. וזהו פי' בפ' ואתחנן (ו' כ"ד-כ"ה) ויצונו ד'
גו' לטוב לנו כל הימים גו'. וצדקה תהי' לנו גו'. כמלא רצונו ית' הוא להטיב לנו
בשבילנו. אמנם וצדקה תהי' לנו כי נשמור גו' לפני ד' אלקינו לפני ד' דייקא
ולא להנאתינו. ומקיים כאשר צוני. כדי להטיב לנו כנ"ל. ואעפ"כ אין אנו מכוונים
להנאתנו רק מפני שרצוני ית' כך הוא. וזה צריך להיות בחינת אמונתי לבל
יטעה אדם ח"ו ח"ו. ודו"ק והבן.

(ק'). ולפ"ז יש לקיים הגירסא באבות דר"ן (פרק ה') אל תהיו כו' על מנת
לקבל פרס אלא היו כעבדים כו' על מנת שלא לקבל פרס.
ולכאורה צ"ע שלא לקבל פרס אין לו הבנה. ולפי מה שכתבנו אתי שפיר והבן
מאוד. והכי פירושו שאתה תוכל להיות מעבדים המשמשים על מנת. רק התנאי
שלא לקבל. שלא תהי' בדעתך לקבל בתוך מוקצא להנאתך. רק משום שרצונו ית'
ית' כך הוא להטיב מטובו לברואיו. ודו"ק והבן מאוד וקצרתי. (ועי' מ"ש מזה
בפ' חיי שרה דברים נכונים):

(ק"א). (י"ב ד'). וילך אתו לוט. לכאורה הא גבי אאע"ה הי' זה לנסיון גדול
שעזב ארץ מולדתו ולוט הלך ממעצמו. ואפ"ל
דבלוט היו כמה נ"ק שיצאה ממנו מלכות ב"ד. וגם האריז"ל כ' ע"פ (לק' י"ד
י"ב) ויקחו את לוט ואת רכושו בן אחי אברם גו'. ר"ת רבא. ויצא אברהם
אע"ה להוציא נשמת רבא ע"ה ע"ש. לפ"ז כיון שאאע"ה נתעורר לעשות רצון
בוראו ית' לילך לארץ הקדושה הי' מעורר אתו כל הנ"ק. כי בהתעורר השורש
נתעוררו הענפים. לכך הלך לוט מחמת הנ"ק שבקרבו. וזהו וילך אתו לוט
פי' שהלך מחמת הנ"ק שבקרבו שהיו אתו עמו. וזהו וילך אתו לוט שלוט הלך
מחמת הנ"ק שהיו אתו עמו כ"ק. וזה אפ"ל לך לך ומארצך ר"ל לך לך עם
כל אבר לך שצריך לפורשך היינו עם כל הנ"ק. לכך לקח את כל הנפש אשר

עשה

עשה בחרן. כפי' ומגייר אותם. ודו"ק ונכון:

(ק"ב). (י"ב י"א). הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את גו'. י"ל ע"ד הגמ' תענית כ"ד ע"א דר"י דמן יוקרת הו"ל ברתא יפ"ת וחזי' אדם א' מסתכל בעד הגדר על יופי' א"ל ר"י ממי הוא. א"ל אם לא זכיתי ללוקחה לא אזכה לראותה. א"ל בתי קא מצערת לברייתא תוב לעפריך כו'. והקשה המהרש"א ז"ל דלא יפה עשה והי"ל לעשות כמו שעשה ריב"א דאמר תחזור חנה אל בחרותה ע"ש. והי' אפשר לתרץ דלכך אמר תוב לעפריך. כי אותה בנ"א שבשר נשגב יופי' בלבם ונחקקת צורתה במחשבתם יסבלו בפרט צער יוקרת ללא גבול מה שתעלה יופי' במחשבתם ויעלה על זכרונם יופי צורתה. לכך אמר תוב לעפריך שלא יסבלו כך בנ"א. היינו שלא יסבלו ויכלו ולהבו. כי כזה כאשר לנה בגויעם ביותר וחזרה למקום עפר רמה ותולעה. כן יש ליישב. אומנם על אמ"ה נוי' רק' נאי' הי' ונצער הו"ל לומר בתחנה כקו' המהרש"א ז"ל. אומנם י"ל דהכי אמר. הנה נא ידעתי כי אשה יפ"מ את. ולכאורה תי' אשה מיותרת היא. והי"ל כי יפ"מ את. רק הכי אמר. שנתחדשה אצלי ידיעה חדשה כי אשה יפ"מ בעולם את. ר"ל שאין אשה יפ"מ בעולם אלא את. ומפני שע"י טורח הדרך אדם מתבזה וזו שעמדה ביופי'. בודאי זה הי' מצד הבריאה הטבעית רק' ויופי הטבעית רק' צלי'. א"כ ומעכשיו אני דואג. והי' כי יראו אותך המצרים גו'. ע"ד הגמ' (ברכות כ' א') ר"י יתיב אשערי דטבילה כדי שיסתכלו בו הנשים בבואם מן הטבילה. ושאלו אותו האיך לא מקתפי' מיצר הרע. והשיב אנא מזרעא כו'. ושמעתי אומרים בשם הבעש"ט ז"ל אמאי לגבי (בש בש) ר"א דיתיב על שערי דטבילה ואמר הכי עדלי' והכי עדלי שאלו אותו האיך לא מקתפי' מיצר ומילה"ר ולר"י שאלו לומר לא מקתפי' ומילה ביה. והי' מתרץ בשגגת ר"ג הי' מסתכל על הנשים וא"ל הכי עדלי' שפיר שאלו לו האיך לא מקתפי' מיצה"ר. אבל ר"י לא הי' מסתכל על הנשים רק הנשים הי' מסתכלות עליו כדי שיהיו להן בנים שפירין כוותי' שפיר שאלו לו האיך לא מקתפי' ומילה ביה. בזה הן בראייתן ממשיכין עליך הרהורים רעים. והשיב בזה מזרעא דיוסף בהי' ומפעפע בילרו ודפח"ח. וז"ב והי' כי יראו אותך המצרים שיסתכלו ביופיך ובזה ח"ו ימשיכו ברוע ראייתם גם עליך הרהורים רעים. ונמשכו מזה ב' רעות. והרגו אותי ואותך יחיו. לכן אמרי נא אחותי את. ע"ד הידוע ומובא ב ז"ל עה"פ (ויקרא כ' י"ז) ואיש אשר יקח את אחותו גו' חסד הוא. ר"ל מעולם החסד שהוא אהבה נפילה בסוד בצירת הבלים. לכן אמרי נא אחותי את שתחבר האהבה לשורשה לבחי' חסד. שאמ"ה הי' מדת החסד. ובזה למען ייטב לי בעבורך שלא יהרגו אותי. וגם אתה תנצל והיתה נפשי בגללך דייני

נפשי

נפשי שהיא לך בגלגול ממני בסוד רוחא דשביק בגוה. ודו"ק והבן:

(ק"ג). (י"ב י"ז). **וינגע ד' את פרעה גו' על דבר שרי אשת אברם.** קשה למידק למה כתיב בה הוי' שהוא רחמים. ולפמ"ש רש"י ז"ל (בפ' בראשית ו' פ"ו) בהרשעים מהפכים מדה"ר למדה"ד א"ש ע"ב. אמנם עוד י"ל ע"ד שפי' פי' (תהלים י"ח ב'-ג') ד' חזקי. ד' סלעי ומצודתי. וי"ל"ד למה כתי' בפ' שם הוי'. ולא בקיצור ד' חזקי סלעי ומצודתי. וי"ל ע"ד הגמ' (ר"ה י"ז ב') ד' ד' אל רחום. ד' קודם שיחטא האדם. ד' לאחר שיחטא. והקשה הרא"ש ז"ל הא קודם החטא א"צ לרחמנות. ולפמד"נ דלק"מ. דזה ידוע כשאדם הולך לעבירה הקב"ה שולח לו כמה מונעים ברוב רחמיו וחסדיו. או ע"י אדם. כמו שמצינו אצל דהמע"ה באמר לאביגיל (ש"א כ"ה ל"ג) וברוכה את אשר כליתני היום הזה מבוא בדמים. או שתפעם רוחו בקרבו וידמה לו שאנשים מסתכלים עליו. ויש בזה שכל נפלא ומפי ספרים וסופרים. ועי' ברמב"ן ז"ל בס' איוב והבן. א"כ ל"ק קו' הרא"ש ז"ל. וז"ש דהמע"ה ד' חזקי ר"ל ד' שהוא קודם החטא הי' חזקי כמ"ש וברוכה את גו'. וגם ד' סלעי לאחר החטא שקבל תשובתי. ומרומז בתי' סלעי ר"ת שולח לקובלי עול יראתו. וידוע דיג"מ הב"ה מתנהג עם ישראל שהם דבוקים במדותיו ית'. כמ"ש חז"ל (סוטה י"ד א') הדבק במדותיו. וכמו שפי' המפרשים ז"ל על (ר"ה דף י"ז ע"ב) יעשו לפני כסדר הזה. אבל לא באומה"ע. וזש"י וינגע ד' את פרעה גו' בש' הרחמים שהוא קודם החטא הי' מונע אותו מעבירה. ולא בשבילו אלא ע"ד שרי אשת אברם שהיתה אשת אברם כהלכה ומהוגנת. ומה מתוק מאוד דברי האלשיך הק' ע"ד שרי אשת אברם על דיבורה של שרה שאמרה לו שהיא אשת אברהם. ודפח"ח. ולפי הנ"ל נכון מאוד שאותו רשע לא הרגיש בדיבורה שהקב"ה מונע אותו. כמו שהרגיש דהמע"ה באמר וברוכה את גו'. ואותו שוטה לא הרגיש על דיבורה כי בדברים לא יוסר עבד והי' צריך לנגעים גדולים. ולא הכיר אותו על בחירתו. בעבור שרה להצילה ממשכב הערל. ודו"ק הטיב והבן בדברים כי נכון הוא:

(ק"ד). (י"ב י"ח). **למה לא הגדת לי כי אשתך היא. למה אמרת אחותי היא.** ק' מה הוא כפל הלשון. ועוד למה לא השיב לו אאע"ה תשובה ע"ז כמו שהשיב לאבימלך. ואפ"ל שלא הי' צריך להשיב כי הוא בעצמו אמר התשובה. כי לכאורה מה היתה כוונת אאע"ה באמרו אחותי היא והלא המחטיא את חבירו הוא יותר קשה מהורגו. אמנם י"ל דאאע"ה הי' בטחון גדול ואמונה שלימה שהב"ה יעשה לו חסד ויציל את שרה רק שהי' ממעט בנס. כידוע שיותר נקל להשי"ת להציל מחיות רעות ומהזיק ומאדם בעל בחירה. כנ"ל אם הי' אומר שהיא אשתו צריך נס גדול להצילו

להצילו ונפעל בחירה והוא קשה לפני המקום. ולכך אמר אחותי היא כלומר אין כאן עבירה וליכא בחירה ויכול הקב״ה לעשות לו נס ולהצילה. והא׳ פרעה למה לא הגדת לי שאתי ממך כי אשתך היא. וא״ל דגם ממני היית מתיירא כי אין ממנין אפיקורוס לעריות אפי׳ לאדם גדול ות״ח כמו שפסק הרמב״ם ז״ל. א״ב אינה למה אמרת אחותי היא. כי לגבי דידי שאני אדם גדול והביא גם לזה יש בחירה. כמ״ש הפלה״ק גבי בלעם באמר (במדבר כ״ב ל״ד) חטאתי כי לא ידעתי ר״ל גם שלא ידעתי ג״כ חטא הוא ע״ש. וא״ב במה שאמרת אחותי היא הוא ג״כ לדידי חטא. כי למלך ראוי לחקור בחקירת כל דבר לאמיתתו. א״ב יותר טוב הי׳ לך לומר אשתך היא. וא״ב לא הוצרך אאע״ה להשיב לו כי תשובתו בצדו. ודו״ק היטב:

(קה). (י״ג י״ג). **ואנשי סדום רעים וחטאים לה׳ מאוד.** ופירש״י ז״ל רעים בגופם ר״ל בהיו שטופי זמה. וידוע דבפגם הברית נתקרה השפע בקוד ונסר יתרא ויבש. וזה ואנשי סדום רעים בגופם. ובזה וחטאים לה׳ מאוד. ר״ל בהיו מחטאים לה׳ מאוד ע״ד (פסחים קי״ב ע״א) יותר ממה שהעגל רוצה לינק כו׳ כך הפרה רוצה מאוד ומאוד להשפיע מטובו לברואיו והם הי׳ מחטאים לו המאוד ודו״ק. א״י וחטאים לה׳ **מאד** ר״ת מאד **מ**שביל **א**ל **ד**ל. ביד עני ואביון לא החזיקו. וזה וחטאים פירש״י ז״ל בממונם. שלא החזיקו יד עני ואביון שהם ממון הצירן דקוב״ה. זה הי׳ לה׳ מאוד יותר מכל העבירות. ודו״ק:

(קו). (י״ד י״ג). **והם בעלי ברית אברם.** פירש״י ז״ל שנתנו לו עצה על המילה. וזה תמוה. דרש״י ז״ל פי׳ (בפ׳ וירא) שממרא לבד נתן לו עצה על המילה. ואפשר לתרץ ע״פ המדרש שאאע״ה לא הי׳ בדעתו לנמוס את המולים והם נתנו לו עצה וא״ל אהלך שהי׳ מוהל אותך ונכבן האב הוא ישמור לך ע״ש. וגם אי׳ במדרש שבשעת המילה א״ל ענר למה אתה מקיים עליך בין בניאך. והשכול א״ל הלא אתה זקן כו׳. וממרא א״ל שבוראך שהציל אותך מכבשן האש כו׳. ואפשר לפרש ע״ד הגמ׳ (סנהדרין ל״ט ע״א) א״ל קיסר לר״ת תא ונהוי לעם חד. א״ל לחוי אבל אנן דמהלינן לא מצינן למיהוי כוותייכו. אבל אתון כו׳. ולפ״ז יש לפרש מאמר חז״ל (תנחומא תזריע) ששאל טורנוסרופוס את ר״ע למה לא נברא אדם מהול. והשיב לו כדי לצרף את הבריות ע״ש. ולפי הנ״ל א״ב כדי לצרף ולברר את הבריות שלא יוכלו הגוים לומר לישראל שיהיו כוותייהו מפני שהם מהולים. ואין באפשרי שיהיו בכל הגוים בית ישראל. רק העמים יכולין להפוך בשפה ברורה לקרוא כולם בשם המיוחד ולהמול א״ע ולהיות כישראל ודו״ק. ואפ״ל בזהו שאמר ענר לאאע״ה בשעת המילה למה אתה מקיים בין בניאך

ביאורו

שאמרו להו לעם הד ועתה שהמול א"ע לא תוכל להיות כמוני. ואם הפירת הפך בגילת הו"ל לבראות את האדם נמול. כשאלת טורנוסרופוס את ר"ע. ולשבול א"ל הלא אתה זקן. וממרא קשה ב' הדעות נאמר לאאע"ה שהל ירא ומפניהם. כי בוראו ית' שעוד לו בשבן הלב היא ישמר לו מן השונאים. ומה שהשכול ומעידו לך שאתה זקן. הלא בוראך ית' הי' ומלך ושכבן הלב. וזה כלל כל המוקף עליו לשבות לו כי אין שטן לו כם. ואם בוראך ית' עשה לך כך והלך בוודאי היית ומוקר א"ע לשיתה. ומג"ב בהמקור עליך לאבר א'. ודו"ק. וזהו שפירש"י ז"ל שנכאו לו עלה על המילה. ולא אמר שנתנו לו עלה על המילה. אלא כך פירושו. שזה שא"ל בוראך שהלך ושבבן הלב ישמור בעזרתך. בזה נכאו לו עלה א"ה על המילה כלל. ודו"ק היטב. ולפי הנ"ל מתורץ מה שהקשו איך שייך שממרא נתן לו עלה על המילה. וי"ל שהאמונות היו מתווכחים עמו אם הקב"ה רוצה במילה הי"ל לברוא את האדם מהול. וא"כ אתה מבטל חכמה הבלידה. וזה גרשין להאמין להוסיף על בלידתו. וממרא נתן לו עלה על המילה. בזה הוא בשביל המילה במעלות. ר"ל השלמות המדות ולא שלימות הילידה. כתשובת ר"ע כדי לצרף את הבריות ודו"ק:

(ק"ז). (י"ד ט"ו). **ויחלק עליהם לילה.** הנה ידוע שמדת לילה היא בחי' מלכות ומלשטת בדינים לנגד רשעים ולצדיקים ומשפעת חסדים גדולים הכל כפי הכנת המקבל. (ועי' בספרי מו"ה ובר"ח). ומפ"ה (תלים ק"ח ג'-ד') כתוב הוגה ומפני אב יאבדו רשעים ומפני אלקי"ם הוא בחי' מלכות. אמנם לצדיקים ישמחו לפני אלקי"ם הכל כפי הכנת המקבלים. וזהו ויחלק עליהם לילה. דהיינו מדת לילה לאאע"ה היו חסדים ונסים ולרשעים היו הריגות ודינים. ויש להמתיק יותר ע"פ מדרש תהלים (כ"ה ב') אלקי בך בטחתי. ומעשה בקיסטון א' והי' שם אדם גדול והיו מוכרי המדינה עוברין ומלאו אשכנאי א' ותפסוהו. ואמר אל תהרגוני כי ב"ב של מלך אני. והניחוהו. ובבקר הביאוהו אצל המלך. א"ל המלך בני מכיר אתה אותי. א"ל לאו. א"ל א"כ איך אתה בן ביתי. א"ל בבקשה ממך אני בן ביתך אלא בך בטחתי. שאלמלא לא אמרתי כן היו מכים אותי. א"ל הואיל ובטחת בי הניחו לו. וכן דוד אמר אלקי בך בטחתי. ובשביל כך אל יעלצו אויבי לי. ולא אני בלבד, גם כל קויך לא יבושו ע"כ. והוא כתובד מאוד. וזה מרומז ג"כ בתי' ויחלק בר"ת ויבקש יהו' חכמו לך קוינו. ודו"ק:

(ק"ח). (ט"ו ו'). **והאמין בה' ויחשבה לו צדקה.** ע"ד (מכות כ"ד ע"א) בא חבקוק והעמידן על א' וצדיק באמונתו יחי'. כי העיקר הוא האמונה והבטחון. כמאמר חז"ל (עי' רש"י ברכות ל"ב ע"ב) אם קוית ולא בא חזור וקוה. ורמזתי בתי' חבקוק יב בו נצרף

קוית

קוית ולא בא חזור קוה. וזה (מיכה ז׳ ח׳) כי אשב בחושך ד׳ אור לי. ר״ת
אשב אמונה שנאמר בטחון. כי מי שיש לו בטחון יש לו אמונה כמש״ה (תהלים
ל״ג כ״א) כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו. ומי שאוחז תשב לאמיתו
יש בו כח לייחל ולקוות. כמאמר הפייטן אותך ד׳ המחכים גו׳. היפך ממה
שכתוב באיוב (ו׳ י״א) מה כחי כי איחל. והנה אמ״ה ר״ת אתא המאמינים
ולא נלאה ומתאונן זה ריבוי בנים. ומהם שהי׳ הון לבטח בתוך זקנים מאד
לבדד את המערכה כי ראה באצטגנינות שאינו ראוי להוליד. וזהו והאמין בד׳
וידוע שהוי׳ הוא למעלה מהטבע ומבדד המערכות. וזהו והאמין בד׳
ויחשבה לו צדקה שאברהם אע״ה יחשוב א״ע לצדקה מאת הבורא. כי אינו
ראוי לגודל חסד לבדד בעבורו את המערכה ולשנות הטבע. רק בהחשיבה לו
לצדקה ונדבו״ת. ולאפשר בזהו שאלת המלאכים (לק׳ י״ח ט׳) אי׳ שרה אשתך
לא היתה שאלתם על המקום איפוא הוא. רק על המעלה אי׳ שרה באמונה
ובטחון שלה. ומרומז בתי׳ **איה** אותיו׳ יהו׳ המחכים. והשיב להם הנה באהל.
ידוע אהל הוא דרגא דמהימנותא ע״ד איהו אות ואיהי אמונה. והבן. ומרומז
בתי׳ **אהל** בר״ת **א**ברי **ה**מחכה **ל**ו כדכתיב (תהלים כ״ה ג׳) גם כל קויך לא
יבושו. ולפ״ז יש לפרש המדרש תנחומא וד׳ פקד גו׳ ויעש ד׳ לשרה גו׳.
ילמדנו רבינו עד היכן אמנה. כך שנינו אפי׳ אמנת דברים אסור. ולא ישמוד
על המקח בשעה שאין לו דמים ע״ש. ונקדים לפרש מאמר ש״ס (סנהדרין
צ״ז ב׳) פ׳ חלק. אפי׳ אם יתמהמה חכה לו. ומסיק אפי׳ הקצים מחכה כמאמר
(ישעי׳ ל׳ י״ח) ולכן יחכה ד׳ לחננכם. וה״ת מי משכב ומדה״ד מעכבת. וה״ת
א״כ למה אנו מחכים, כדי לקבל שכר. (ספר הקיום.):
(ק״ט). (י״ז כ״ז). **וכל אנשי ביתו וגו׳ נמולו אתו.** יש לרמז התיבת ר״ת
אתו **א**שרי **ת**בחר **ו**תקרב.

(ועיין בזוהר הקדוש פרשה זו.):

רמזי וירא:

(ק״י). (י״ח א׳). **וירא אליו ד׳.** והקשה האלשיך הק׳ הל״ל וירא ד׳ אליו. וי״ל
דידוע דנחסר משם הוי׳ יתב׳ ו״ה כמש״ה (שמות
י״ז ט״ז) כי יד על כס י״ה. והטעם כ״ל דידוע דבגלות מצרים הי׳ הדעת
בגלות. ועכשיו בגלות המר הזה המדות הם בגלות. והמדות נרמזות בו״ה. כי
ו׳ מורה על ששה קצוות ומתפשט עד יסוד. וה׳ מורה על מלכות. ולכך נחסרו
ו״ה שהמדות הן בגלות. וכשאדם מתקן עצמו במדות העליונות ומעלן מן
השבירה שלא יהא בהן מגע נכרי הרי נתחבר ו״ה לי״ה. כי למעלה מזה אין
שום מגע נכרי. הרי השם שלם. וזה שאנו מתפללים אני והו הושיעה נא

והבן. ובזה י"ל (ריש ויגש) בשעת ימים קודם יוה"כ ומפרשין בהי"ג כו' לרמז שידבק ויקשר שני בז' ימים העליונים זה"ב ויעלה אותם ומהבנינה. ואח"ך ביוה"כ הוי ימים ח' לנעילה ובשש לנעילה. והכוונה בכתבי האריז"ל כדי להמשיך ומאיר הבינה בז' תחתונים. ולכך הי' מזכיר עם כולן אחת אחת ואחת אחת ובתים כו' על כוונת הנ"ל. אמנם אם המדות אלו בגבירת האיך יכול להמשיך ומאיר הבינה. והנה אאע"ה הי' קומת שלימות והי' מעלה מתוך הסבירה כל הז"ה בינה בינל עליו. כי כל תיקון המדות היה בבחי' יחוד המקשר לבחי' מלכות. וכל עוד שהעלה חיפה על הסדרית אין באפשר לבוא לבינה מדת הבינה ולהעלות אותה מן הסבירה. ולכך נקראת מדת יסוד כל. ומתרגם דאחיד בשמיא ובארעא. כי היסוד מקשר המדות למלכות. (ועי' בפ' בא מ"ב מזה). ומלאתי בק' שרפים הזהב דבר נאה. דלכך מל אאע"ה כן השמים מתבע עבה. כי שבת בגי' קפיר"ה. ובזה שבא לקפי' יסוד דהיינו השמים ותבע כי כל קפי' כבלות ומכוון לכך מל מלאו. ודפח"ח. כמלא אחר המילה הי' מקשר כל המדות של זיה"ב והי' ומשלים השם. וזהו וירא אליו ד' ר"ל אליו הי' נראה הוי' בשלימות שהי' מקשר וזה בי"ת. ואח"כ שיהי' השם שלם והבקא בשם אנ"ך.

(קי"א). אי' יאמר עי"ד (יחזקאל א' כ"ו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. ופי' הרב ר' בער ז"ל על הכסא נתעורר דמות כמראה אדם ומלמטה כי אתערותא דלתתא כו' וזהו וירא אליו ד'. שאאע"ה הי' מיחד בחסד"ו כל אותו הדור. והי' מעורר ומעלה מני הקדים. וזהו וירא אליו שאליו הי' נראה הוי' בצורת רחמים ודו"ק:

(קי"ב). (י"ח ד'). יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם. ע"ד (מי שהוא מבוקש בתאוות רעות קשה לו מאוד לפרוש. כדאי' (ע"ז י"ז ע"א) כל הפורש ממינות מיד מיית. אם לא בתשובה ומחשבה. כידוע מאמר החכם התשוקה היא חלי נפש. וזה יוקח נא מעט מים היינו בחי' השכנה. כי יסוד המים מגדל ומצמיח כל מיני השמחים. ובזה ורחצו רגליכם אתם יכולין לרחוץ הטינוף שלכם. ודו"ק היטב:

(קי"ג). (י"ח ד'). והשענו תחת העץ. במדרש. בזכות באמרו אברהם והשענו תחת העץ זכו בניו למצות סוכה. ונקדים מה שאמרו על פסוק ומכל ערוביו. בגמ' עה"פ (נחמי' ח' י"ז) ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סוכות וגו' כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן וגו'. אפשר בא דוד ולא עשו סוכות כו' דבעי רחמי על יצרא דע"ז ובטל יהו אגין זכותי' עליהו כי סוכה. ומקשין הגמ' דלכך כתי' ישוע חסר ה' בשביל שלא התפלל לבטל יצרא דע"ז. בקלונא נמס לא הי"ל זכות א"י ע"ש. והקשה המהרש"א ז"ל למה דוקא תפיס הגמ' אפשר בא דוד כו' ולא במשה ובאהל כו'. עוד הקי'

למה

לנוס דוקא נתקרית ה׳ ונישע ולא הוי״ד. עוד יקשה תה״ק לנוס תפוס דיקא סוכה ולא בחר וגנות. ולפענ״ד דקושיא הראשונה י״ל לבך אור בו דוד עוד (עמוק עי׳ י״א) סוכת דוד הנופלת. כי היא גתי. בלא כיוע לי״ה. יתי׳ הלאו קדשים כנגי ל״ך כידוע דע״ז בלתם היתה לנוערבת הבוגים לנול תודיע לנס נתינבין לנס בפע כוג״ב הכבים (ירוני׳ וי״ד י״ח) ויגן זה הדלכי לקשר לנולבת הבונים גו׳ הקרכו כל גו׳. כי לא בונים היו רק הכשים. ובפיר קאור הגוי דבעי רחוני על ילרא דע״ז והגין עליהם בסוכת דיוקא כי עוד סוכת היא לנא דנוהימנותא. לינב בלל הלוגנה והונים נהיות עם ד׳ ולא נבנית בבים בר וגזל. כוג״ב העקידה בהקובה יתי׳ ללתה ונוינה ונועותה הבונה ביתא עיקר הויתו בל אדס על התקיי׳ ובעיתון בלל קיכתו בל תבית בבל ונעבוו ועקקיו יותר וגוגס ביבנית בעלנוו בעוב ונולו. ע״ב באורך ידי בזה לונבן והדין וקו׳ הונהרש״א ז״ל לנוס נתקרים הס׳ ונישע ולא הוי״ד י״ל דקן על יהושע ע״ה ונה היתה כוונתו בלא התפלל לבטל ילרא דע״ז. ול״ל דה״ב בעלת הבחירה והסברה לא יגונה ולא יבוכה ובטל בכר ועונש. אונס הי״ל ללוי״ד וווננה רבו ע״ה בהתפלל עליו י״ה יובינך ונעלת ורגלים. א״ב בעלת וגונו הבחירה. אונס ז״א כוג״ב הונהרש״א ז״ל בח״א (סנהדרין ק״ד ע״א) גבי זקנים בעטנו להב״ה כלוס נתת לנו אלא לקבל שכר לא היכתה בעיקן ולא תגרא וגם עונה היא זאת א״ב בטל השכר ועונש. ותי׳ דוג״ג קלת עונה הוא. כדי בלא יתנוונעו לגנורי ח״ו ע״ש. ולכך בפיר התפלל ונרע״ה עכ״פ על יהושע ע״ה כדי בלא יתנוונעו לגנורי ח״ו. א״ב הי״ל ליהושע ע״ה ג״ב להתפלל על עון כדי בלא יתנוונעו לגנורי ח״ו. ובפיר נתקל ונבנו אות ה׳ בהוא ונבנוי לבד בהוא לא יפה עשה. והכיתי לו הוי״ד בתיקון לו ונרע״ה להראות לו בונרע״ה בפיר עשה בהתפלל. ודו״ק הטיב ונכון. וזהו והבענו תחת העץ בבל ובענתכם יהי׳ תחת העץ איכלא דחיי קוד הוי׳ ב״ה. כי הוא ונחוה כל הונערכות וננבדד הונערכות. ולא לבנות בונבעדי הבונים רק בד׳ לבדו. ולכך זכו ישראל לונינת סוכה לינב בללא דוהימנותא. ולא לבנות בבים ונזל יבר והיתה להם זכיי לונלות סוכה. וונקרו להם היל״ה״ר בל ע״ז בלא לבנות רק בד׳ הונהוה את כל. ודו״ק הטיב ונכון:

(הדרי ונוסר לבונור את פיו בבל היכולת כי הב׳ בריתות (עביינ׳ יל״ז) (ק״ד). (י״ח ז׳). בן בקר רך וטוב. ברש״י. כדי להאכילן ג׳ לבונות בחרדל. ע׳ בבלס״ק דקעודה זו היתה ע״ל

כוונס נפלאה. וי״ב לרונז בדרך פבוט. הא דעבה דוקא לבונות ולונה דוקא בחרדל. להורות לנו כי ברית הונעיד תלוי בברית הלבון כידוע (ועי׳ בר״ח). ולעיל בפי׳ הקודונת ונדבר בהאבה גל ה״ע ואת ילידי ביתו. והי׳ ונרונז סבל

היקון

תיקון הברית תלוי בלשון. שלא ישקץ עלמו בדברים בטלים. וניבול פה ולננות כדי שלא יפגום ברית המעור הלילה. וזש לרמז בתי' נמ"ל הברהם. יש בו ללרף פסוק שלם. נלור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה. כי הו"ה יכול לכפול כו"פ. ולכן עבה הקשורה בלבונות. כדאי' בב' אורחות לדיקים ועבה בא' שעשה קשירה בלבונות ועשה מלחן רבינך ומלחן קטן. ותי' מרמז שהכל תלוי בלשון ע"ש. כנ"ל עבה אלע"ה שעיקר תלוי בלשון. שלא יפגום תפלה פיו ולשונו. כי זה הוא גלות השכינה הק'. כי פוגם הלילה בעולם הדיבור בחי' ומלכות. כש"כ (דברים כ"ג י"ח) לור ילדך תשי. ובה איך אפשר יקום להתפלל ולדבר דבורים לפני השי"ת כשהפה שלו שהוא כלי לדיבור הוא משוקץ בשבועות ובדברים בטלים. ועיקר התפלה הוא ע"י השכינה הק'. כש"כ (תהלים נ"א י"ז) אדנ"י שפתי תפתח. כידוע משו"ק. והוא עבה תפלה פגם בעולם הדיבור. והשכינה הק' תפלה לועקת עליו נתנני אדנ"י בידי לא אוכל קום כידוע ממו"ק. לכן לריך אדם להזהר מאוד מאוד שאין לו משלוח פום דיבור רק בעולם הדיבור ומדבר בו כש"כ אדנ"י שפתי גו'. ומזה תבוא עליו יראה גדולה ובושה. וזה הוא עיקר התפלה לייחד הדיבור בקול. דהיינו הוי' ואדנ"י. ושפי' הגמ' (ברכות דף י' ב') אגרא דבי הלולא מילי. כי עיקר הזווג לעשות יחוד למעלה. והדיבור נעשה יחוד שמייחד קלא לדיבורא. וזהו מילי עם התי' גי' ל"א כמנין הוי' אדנ"י. ושפ"ש א' כפל במחשבתי פי' הפי' (שמות י"ד י"ד) ד' ילחם לכם ר"ל ד' ילחם בשבילכם מלחמות היצר. רק בתנאי ואתם תחרישון שאתם מגדכם אין לכם שום דיבור. וזהו ואתם תחרישון. רק שכל עיקר הדיבור הוא משולם הדיבור. ולא לפגום תפלה הדיבור. ובהיות כן ד' ילחם לכם כי הבא לטהר מסייעין אותו. ועיקר הטהרה המחשבה והדיבור שהם יחוד גמור. הוי' במחשבה הוא קול פשוט ואדנ"י בדיבור.

(קט"ו). וזה לדעתי רמז הפי' (ישעי' ל"ח י') ותרון לשון אלם. ר"ל מי שעשה עלמו אלם בעוה"ז הוא ירנן לעתיד כדאי' בגמ' (חולין דף פ"ט ע"א) לעולם ישים אדם עלמו בעה"ז כאלם. ואין לו מגלה עלמו שום דיבור רק כשלומד בתוה"ק שהיא כלת משה בחי' ומלכות עולם הדיבור כי בתורייתא ברא קוב"ה עלמא י"ל דבורים. וי"ל דרך הכלל מאמר חז"ל (ע"ז דף י"ט א') שיחת חולין של ת"ח לריכין לימוד. כשת"ח רולה לדבר שיחת חולין לריך ללמוד כדי שיהי' לו כח הדיבור. שע"י התורה שמדבק עלמו לבחי' ומלכות עולם הדבור יש לו דבורים. שכל הדבורים הם מכ"ב אותיות דאורייתא שבהם נברא העולם. וזה (ברכות ל"א א') אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה. ולכאורה מלת מתוך מיותרת. אלא הפי' מתוך הלכה היינו מהאמלעי של הלכה דהיינו אותיות האמלעי שהם תוך הלכה. ה"א למ"ד הרי אד"ם, כ"ף ה"א הרי

פי׳ בשעה (ברכות ד׳ י״ח) וע׳ שם פ״ק לח״ה. כי התלבש בשעה שה לאדם
ויכול להתפלל. אבל אם אינו לומד אין לו כח הדיבור. ותבין זה כי זה אומת
ואין חכם כבעל הנסיון.

(קט״ז). ובזה פי׳ בגמרא (אבות פ״א מ״ה) אל תרבה שיחה עם האשה ר״ל
היינו אשה יראת ה׳ שהיא הדיבור. כי הקב״ה נתן באדם שלשה
הדיבור בחי׳ מלכות והוא יקר הערך. נמצא ימדבר אדם עם אשה יראת ה׳
לכן צריך ליזהר שלא ירבה לדבר. שלשה״ז אמרו היינו שלשת ה״ה. וזהו שכתבתי
דהיינו בשעה שעוסק בתורה והוא יחוד כידוע. ור״ל אפי׳ בשעת הלימוד אמרו
ז״ל (שם פ״א מי״ז) לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. גם אז״ל (חולין פ״ג
ע״ב) שיחתה צריך קצרה. ק״ו שלשת חבירו כשהדיבור הוא אשת חבירו דהיינו
מע״ט ושפן. וכשאינו מדבר בתורה רק בעניני דעלמא מכ״ש שלא ירבה שיחה.
ודו״ק ושפן. ומכ״ש דברים אסורים שבזה אין לדבר כלל וכלל.

(קי״ז). כללו של דבר שאדם צריך לשמר מחשבתו ודיבורו. וזהו תיקון הברית.
ושלא לפגום דיבורו חלילה. שזה ורזה מעשה בהוצאה בגמ׳
(קדושין כ״ט ע״ב) ומלימני׳ דר׳ חולפית שגררו דבר אחר. ואי׳ בפ׳ הקנה בבחי׳
גלגול יוסף ע״ה בדבר לבה״ר. ולכך נענש בזה. ומזה יתרדו כל הלבנות יתקיצר
שערת ראשם. אם ר׳ חולפית שעסק בתוה״ק ופיו מוקב ומרגלית עלתה לו כן.
כ״ש מי שמוציא פיו בלה״ר ורכילות וניבול פה חלילה ואף שאכ״כ יום ומרומז
בהרד״ל בסיפוך אתוון לדר״ח, ר״ת ליסבי׳ דרבי חולפית. וזה יהי׳ תמיד בין
עיניך. ודו״ק בכל הנ״ל. ועוד מרומז חרדל ר״ת חונך רע ילודנו לנדחפית.
(תלים ק״ג י״ב). ע״ש ברד״ק. ועוד מרומז (חסר):

(קי״ח). (י״ח י״ג). ואני זקנתי. פירש״י ז״ל שינה מפני השלום. ואפ״ל ע״ד
(סנהדרין ק״י ע״א) המהרהר אחר הצדיק כאלו
מהרהר אחר השכינה. נמצא שגם באמרה ואדוני זקן כאלו אמרה על הקב״ה.
ושפיר אמר הקב״ה למה זה צחקה וגו׳ ואני זקנתי באמרה עלי באני זקנתי.
אמנם ע״ז ק׳ הא הקב״ה מקפיד על כבודו של צדיק יותר מכבודו. ויותר הול״ל
שאמרה על אברהם שהוא זקן. לזה פירש״י ז״ל בהשינוי הי׳ מפני השלום.
ודו״ק היטב וכוון:

(קי״ט). (י״ח י״ד). למועד אשוב אליך גו׳ ולשרה בן. יש לרמז דאי׳ בזוה״ק
גודל העונש בלשה״ר
שהוא מרע״ה ויתבע עלבונה דאורייתא ע״ש. ואי׳ בגמ׳ (שבת פ״ט ע״ב) לעתיד
שהוא הקב״ה אלא אברהם ויאמר בניך חטאו כו׳. עד שיבוא אלא יצחק. ויצחק
ילמוד עליהם זכות ויציל אותם מדינה של גיהנם. ויאמר לפני הקב״ה וכי בני
הם ולא בניך כו׳ עד פלגא עלי ופלגא עלך. ז״ש הכי כי אתה אבינו ע״ש.

וזה

וזה שרמזו במשנה שיבוא ועוד. ור"ת למועד לבית שבת ויתפש עלמונה דאורייתא. אשוב אליך ר"ל כמדתך מודדת החסד. וזה יהי' כעת ח"י היינו לאחר התחיי'. ומי יכול אותם וילמוד עליהם זכות כז"א ולשרה בן ר"ל ע"י יצחק. הוא ילמוד עליהם זכות. ועי"ז אשוב אליך מודדת חסד שבך יתכן:

(קי"ב). (י"ט כ"ז-כ"ח). וישכם אברהם בבוקר גו', וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן. לכאורה נראה כ"ע ספר הכ' שראה קיטור הארץ כקיטור הכבשן. ויש לרמז דהתו"הן קפיה לכי שהאש"ה לא הי' רואה שום דבר רק כבודו ית"ש כמ"ש (יחזקאל מ"ג ב') והארץ האירה מכבודו כי רק כבודו ית"ש מאיר בכל העולמות. ומי שעיני שכל לו אינו רואה שום דבר. כי הכל בטל בטלות נגד כבודו ית"ש. והנה באמת כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו. והי' כלדין כרשע. מאותה (עי' עירובין י"ט ע"א וש"ר פרשה ז') כמו שקלוקו שלא מן הצדיקים כך קלוקו שלא מן הרשעים ישה דגת יפה זבית כו'. וגם ונליתו (ילקוט יחזקאל ק' כ"ח ומגבילתה) כשהקב"ה עושה דין ברשעים שמו הגדול נתקדש ונתרומם. א"כ כמו שנתקדש ונתרומם כבודו ית' בשעה שהפילו לאאע"ה לכבשן האש על קדושת שמו ית'. כך כשהקב"ה עשה דין בסדום שמו הגדול נתקדש ונתרומם. כמ"ש (תלים ט' י"ז) נודע ד' משפט עשה. וזהו וישכם אברהם בבקר גו' וירא והנה גו' כקיטור הכבשן שהי' קיטור הארץ כקיטור הכבשן שהפילוהו בתוך כבשן האש לגמן כבודו ית"ש כך בהותו קיטור של סדום ראה נגדי כבודו ית"ש. ודו"ק היטב:

(קכ"א). (כ"א א'). וד' פקד את שרה גו' ויעש ד' לשרה גו', במדרש תנחומא עד היכן אונאה כו'. אפי' אונאת דברים. שלא יאמר לבע"ת זכור מעשיך הראשונים ע"ש. ולכאורה מה שייכות יש בזה לפי' זה. אונאה ומזה יצא מוסר השכל. עד כמה יכול אדם לאנות ולהעות א"ע בקוצר השגתו איזה דבר מיראת ד' ובאמת שקר ביניהו ומאכה א"ע. והאדם צריך לשמור א"ע ולעיין בכל הדיבורים שלו שלא יהיו ח"ו נגד רצונו ית' שמו. כמו שלא יאמר לבע"ת זכור מעשיך הראשונים. והקשה הקירבן אהרן למה נקרא זה אונאה הא הוא הכופים ומגדופים לחבירו. ומתרץ שאומר לו בדרך אזהרה ומוסר עכשיו שאתה בע"ת זכור מעשיך הראשונים ותזהר מהם ע"כ ע"ש. ועוד נראה שאומר לו זכור מעשיך הראשונים כזכור תמיד ומעשיו הראשונים. ע"ד וחטאתי נגדי תמיד (תלים נ"א ה') כדי שיהא לבו נכנע. ואע"פ שהוא קוצר השגה כן מאמת מוסר ויראת ד' מ"מ לגבי חבירו הוי אונאה. או שהטעה א"ע שתוך הכוונה לצער את חבירו. וכיוצא בכל הדיבורים שאי' ומדבר עם חבירו ועיין הדק היטב האיך לתוליא הדיבור

נגד

נגד חבירו. אפי' אם ידעה לו בשעה כן ונהגת יראת ד' ולביקר את חבירי
שלא יעשה כן ובהויה בדברים. וזה כלומד ונאומו שרה ע"ה שצחקה ונהגת
ענוות ויראה. ונ"ל הוי לגבי הקב"ה כביכול בחוכחת דברים. ונראה לפרש
הכתובים ותצחק שרה גו' אחרי בלותי היתה לי עדנה ואדוני זקן. ויאמר ד'
גו' למה זה צחקה שרה לאמר האף אומנם אלד ואני זקנתי. היפלא מד' דבר
גו'. ותכחש שרה לאמר לא צחקתי כי יראה ויאמר לא כי צחקת. שיש להבין
שהטבע אין לו שינוי והוא דין. והנה הוא רחמים. ובהאיר הנה ומתחיל להתגלות
אז בטל כולו בגלילות. והצדיק ונהגת בלבו רוצה להטריח את בוראו ית' בנס
ונהפך הנס לטבע כי ראוי להיות כך בטבע. והנה שרה ראתה שחזרה לימי
נעורי' ואברם הוא אברהם דמעיקרא זקן. והוצרך לאברהם בנדון
גדול ונורא יותר ונוגה. כי הוא היה נס שהטבע אין לתת בן ושבע בבית
זקן יכול לבנות ולהוליד בן. אבל היה עונה צריכה לנס בחזרת לימי נעורי-
שהיא עדיין אינה במדרגה גדולה שיהי' לה הנס בטבע. וזה"ו אחרי בלותי
היתה לי עדנה וחזרתי לימי נעורי בפירקה נדה כפירש"י ז"ל. ואדוני זקן.
נגלא אגורה בן ונהגת ענוות ויר"ש. אבל באמת היתה אומרת. שהטבע א"ב
כי היא היתה צריכה שתתחדש בגבר נעירה שהוא דרגא דילה בסוד הידוע
לננה (עי' בזוה"ק פ' בלק). וז"ש הקב"ה למה זה גו' האף אומנם אלד ובי אפשר
שאלד ואני זקנתי. והא ראי' שחזרה לימי נעורי' אבל בזקנותה לא היתה
יכולה ללדת. לכך שפיר ותכחש שרה גו' כי יראה ר"ל שאמרה כן ונהגת
שהיתה יראה ונהגת יר"ש. ויאמר לא כי צחקת כי לשמחתה הי' צחוק. והבן.
וזהו וד' פקד גו' ויעש ד' לשרה גו'. ויעש לשון תיקון ועשי'. שעשאה כבריי'
חדשה שחזרה לימי נעורי'. ובפיר הביא הוגד"ת עד היכן אוכלה כו'. והדי"ק:
(קכ"ב). (כ"א ו', צחוק עשה לי אלקים כל השומע יצחק לי. פרש"י ז"ל
הרבה עקרות
נפקדו עמה. הרבה חולים נתרפאו. ורב שחוק הי' בעולם. ונקדים לפרש פי'
(תלים קט"ז י"ג) כוס ישועות אשא ובשם ד' אקרא. דזה ידוע ומפי ספרים
הק'. כשאדם יש לו איזו צער לא יתפלל רק עבור השכינה הק'. כידוע ומפי
(ש"א א' ט"ו) אשה קשת רוח אנכי. דקאי על אשה יראת ד' שהיא קשת רוח
עבור בני'. כדאי' בגמ' (חגיגה ט"ו ע"א) כשאדם שרוי בצער השכינה מה
אומרת קלני מראשי כו'. וזש"ד דהע"ה (תלים ל"ה יג-יד) ואני בחלותם
לבושי שק גו'. כאבל אם קודר שחותי. ר"ל כאבל אם היא השכינה הק' אם
כנס"י שהיא שרוי' בצער עבור צרתם. כך אני ונצטער עליהם יחייתי ויתפלל
עליהם. ודו"ק ונכון. וזש"ה הפ' כוס ישועות אשא אע"פ שאני נושא כוס
הישועות שיש לי ישועה ונחמתי ועלזותי. אעפ"כ ובשם ד' אקרא עדיין אני
ומתפלל

ומתפלל על השכינה הק׳ כי כמה בנ״א יש שיש להם צער ומכאובות והשכינה
הק׳ כביכול מצטערת בצרתם. ולכך תמיד אני מתפלל עבור השכינה הק׳.
ואעפ״כ שאני נושא כוס הישועות ומלדי מ״מ ובשם ד׳ אקרא ומלך אחרים.
(קב״ג). וידוע ממוה״ק (פ׳ תאזינו) ע״פ כי שם ד׳ אקרא שקאי על השכינה
הק׳. ורמזתי בתי׳ אקרא דקאי על השכינה הק׳. כי ר״ת **אקרא**
הוא **א**מה **ק**שת **ר**וח **א**לכי. כי בכל צרתם לו צר. והנה אברהם ושרה ע״ה
בודאי התפללו על השכינה הק׳ ולא לתועלת עצמם. ולכך בשעתו נתרפאו כל
החולים. והרבה עקרות נפקדו עמהם. דאל״כ עדיין לא נשמע. כי כל עיקר
מגמתם הי׳ עבור השכינה הק׳ ועדיין כביכול יהי׳ לה צער ומחמת כמה חולאים
ועקרות שיש בעולם. כמאמר הגמ׳ (סנהדרין מ״ו ע״א) אפי׳ על דמן של
רשעים וכ״ש על דמן של צדיקים. לכך כשעמד על השכינה הק׳ הי׳ הקב״ה
צריך לפקוד כל העקרות ולרפאות כל החולאים. וזה הי׳ עיקר שמחתם. וזפ״ה
צחוק עשה לי אלקים ר״ל שמחה והענוג עשה לי אלקים. ומה הוא השמחה
שכל השומע יצחק לי. וזה שפירש״י ז״ל הרבה חולים נתרפאו עמה והרבה
עקרות נפקדו עמה. ורב שחוק הי׳ בעולם היינו בשכינה הק׳ שנקראת עולם
כידוע. וזה הוא עיקר שמחתם. ונכון הוא היטב:
(קב״ד). (כ״א ל״ג). **ויטע אשל** גו׳ **ויקרא שם בשם ד׳ אל עולם**. פירש״י
ז״ל. שע״י
אשל זה הוקרא הקב״ה אלקים לכל העולם כו׳ עיי״ש. ורמזתי בתי׳ **אשל** ר״ת
אקפרה **ש**מיך **ל**אחי. שהי׳ מספר שמו של הקב״ה לכל אחיו ומיודעיו. כפירש״י
ז״ל לאחר שאכלו ושתו כו׳ ע״ש. והי׳ מכניס תחת כנפי השכינה הק׳. ויש
לפרש כ׳ אספרה כמו ספיר. שהי׳ מאיר בבהירות גדול שמו של הקב״ה
בעולם. בשמחה רבה כרשפי אש שלהבת יה. כי עיקר עבודת השם ית׳ הוא
שתהי׳ בשמחה רבה עד כלות הנפש.
(קב״ה). **וזה שפי׳** האר״י ז״ל פ׳ (דברים כ״ח מ״ז) תחת אשר לא עבדת את
ד״א בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ר״ל מכל הללי והון דעלמא.
וזה הוא עיקר עבודת ד׳. וכמו שהרד בעל החרדים ז״ל בשיר ידידות שלו.
אתה שמחת לבנו וכל מועתנו. הן נכסוף נכספנו לשרת פניך. ורמזתי בתי׳
אשל ר״ת **א**תה **ש**מחת **ל**בנו. ולזו השמחה הי׳ מתוקק אאע״ה בשמחה רבה.
והי׳ מכיר שמו של הב״ה לכל באי עולם. והי׳ מכניס תחת כנפי השכינה
הק׳. ויה״ר שיהיו תולדותיו כיו״ב. והב״ה יטע בלבנו אהבתו ושמחתו. שמחת
עולם על ראשנו לעבדו באמת ובשמחה אכי״ר.
(קב״ו). **או** יפורש הפ׳ תחת גו׳ בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ע״ד שכ׳ בעל
ע״מ ז״ל ומי שלא ידע ביום מוצה להגדיק רחמי שמים עליו בסברון
המעשה

המעשה. ומה שאמר הי' להצדיק דין שמים עליו בזמן רעה וע"ש. וזהו תחת אשר לא עבדת גו' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל בעת שהי' לך רוב כל לא עבדת בשמחה להצדיק עליך רחמי שמים בשברון המעשה. ולכך לא תוכל להצדיק עליך דין שמים בזמן רעה. וזהו עיקר התוכחה. וזפ"י המאמר (ברכות ל"ג ע"ב) כשם שמברכין על הטובה כך מברכין על הרעה. ר"ל כשם שהי' מברך בשמחה על הטובה ולהצדיק רחמי שמים עליו ולא להנאת עצמו. כך מברכין על הרעה להצדיק דין שמים עליו בשמחה. כי מי שמקבל עליו יסורים באהבה מודה באחדותו ית"ש. והבן היטב. וזה פי' הפ' (קהלת ז' י"ד) ביום טובה הי' בטוב וביום רעה ראה גו' ודו"ק כי הערה קדושה ונשגבה:

(קכ"ז). ויקרא שם בשם ד' אל עולם. שהמשיך שם בגלוי בשם אשל הגדו' ובית מדרשו. והקריא שם לכל באי עולם כי שם ד' הוא המהוה את כל. והוא אלקי העולם ומנהיגו. והתקינם לתשובה. והדריכם לעבודתו ית"ש וית'. ואי' במדרש (ב"ר פ' נ' סי' ח') כ"מ שנ' הי' זה תחלתו וסופו וכ"מ שנ' יהי' הוא בלא סוף. ומותבינן לי' הא כתיב אחד הי' אברהם. א"ל אברהם שלפני שהי' מתוקן לתשובה להדריך כל העולם לעבודתו ית"ש ע"ש. ע"ד הגמ' (ברכות ל"ד ע"ב) במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. ונראה הטעם כי מזה שבא התשובה מורה על הי' הוה ויהי'. ולכאורה על בחי' הי' אין כפקיעתא כ"כ כי מה דהוי הוי ומה שעבר אין. ובאמת אי' בכל ספרי מוסר הק' שמי שהוא בר בכל אמיתי יבין וישכיל בדעתו שעדיין לא התחיל לעבוד את הבוי"ת אבל א"ק ואין תכלית לשרשו ולרוממותו ולגדולתו. ויראה בכ"י ויום להוסיף מעלות על מעלותיו יקדושה על קדושתו. ועד הנה הי' מקלקל בעבודת ובתורת ובמעש"ט. ויירא ויחרד לנפשו על זמן העבר שהי' מקלקל בעבודה. ובפרט מי שעושה תשובה אזי יתעורר לבו בקרבו בחרטה גדולה על זמן העבר שחלף והלך בהבליו בהבל וריק ולא הי' מסגל בו תורה ועבודה. ויירא לנפשו מאוד אך מורד על אדוני יהוה מועד אללו. אזי הוא מעלה אותו הזמן בתשובה ותפלה. כדאי' בגמ' (יומא פ"ו ע"ב) שזדונות נעשה לו כזכיות. נמצא מוסף באותו זמן בשיעור בו יום באותו זמן שכבר חלף ועבר. כי יש לו חרטה על זמן העבר ועושה תשובה ומעלה נעשו' לו העבירות שעשה בזמן העבר לזכיות. וגם הוא יירא לנפשו ומעתיד. כדתנן (אבות פ"ב מ"ד) אל תאמין בעצמך עד יום מותך. נמצא מייחד בפ"א בחי' הי' הוה ויהי'. ונעשה יחוד שם הוי' ב"ה וב"ש. כי מזה שעומד עכשיו להשי"ת ולועק על שעבר ומתפלל על להבא עובד להשי"ת בבחי' הי' הוה ויהי'. וזפה"מ במקום שבע"ת עומדים אין צדיקים גמורים יכולי' לעמוד. ר"ל אותן צדיקים שנגמר בדעתם שעובדים להשי"ת ולא נחסר להם כלום.

אותן

אותן צדיקים אינם עומדים באותו מקום וזמן שבעה"ת עומדים. כי האדם יכול לעמוד באותו זמן שכבר הלך ועבר ומה שעבר אין. ואינו עומד לתשובה רק בבחי' הוה לבד היינו באותו זמן שעומד בו. אומנם הבעה"ת עומד ועובד להשי"ת בזמן שאינו שכבר הלך ועבר. וגם אותו צדיק שיראה לנפשו שעד הנה הי' מקצר בעבודה ועדיין לא התחיל לעבוד לא"ק צ"ה אז מוסיף שכ"י ויום קדושה ופרישה וטהרה וכמש"ש. ומעלה גם אותו הזמן שכבר הלך ועבר.

(קכ"ח). ונראה אפשר שע"ז קורין יום שלאחר יוה"כ גאטס נאמען בל' אשכנז. כי ביוה"כ כל א' חוזר בתשובה ומתפלל על להבא יהר"נ שלא אחטא עוד. וצועק על שעבר ומה שחטאתי לפניך מחוק כו'. אז מייחד שמו הגדול בבחי' הי' הוה ויהי' בפ"א ונעשה יחוד שם הוי' ב"ה. ואז נאמר שם כמו לזה קורין למחרת יוה"כ גאטס נאמען. ע"ד (ב"ב דף ע"ה ע"ב) עתידין צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה. וצ"ל כי"א שעשה תשובה ומכפרין לו כל עונותיו. וכולן מוכנים להקרא בשמו של הקב"ה. ולכן אומרים כשכים בבוקר לשמו של הקב"ה כדי שלא יפגום בלילה באכילה ובבחי' הי"ו ודו"ק.)

(קכ"ט). ומ"פ"ב (תהלים קכ"ד ב') לולי ד' שהי' לנו בקום עלינו אדם. בזה כיוני הזמן עשו תשובה על שלעבר. ועשו מהזדונות זכיות והיו עומדים לתפארה ב"ה וע"ב בבחי' הי'. וזה לולי ד' שהי' לנו ר"ל בבחי' הי' בקום עלינו אדם. וזה נמי פי' הכ' (לעיל ע"ז א') הי' דבר ד' אל אברם. ר"ל דבר ד' אל אאע"ה הי' בבחי' הי'. שבכ"י ויום הי' מוסיף קדושה על קדושתו. וגם הי' מחזיר בתשובה לבות רשעים להיות לצדיקים על הזמן שהי' שחלף הלך לו. והי' מדריכם לעבודתו ית"ש בזמן ההוה. וזה מרומז במדרש. הא כתיב אחד הי' אברהם. ומשני שפיר לפי שהי' מתוקן לתשובה להדריך כל העולם לעבודתו ית"ש. ודו"ק היטב:

רמזי חיי שרה:

(ק"ל). (כ"ד א'). ואברהם זקן בא בימים וד' ברך את אברהם בכל. ודרשו חז"ל (ב"ב ט"ז ע"ב) בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. יש לרמז ע"ד דאי' בזוה"ק מאן דנטיר ברית זכי למלכו. יש לפרש ע"ד הפי' (ב"ב כ"ג ג') צדיק מושל יראת אלקים. הקב"ה גוזר והצדיק מבטל. והצדיק איקרי מאן דנטיר ברית צדיק יסו"ד עולם כידוע. וז"פ מאן דנטיר ברית זכי למלכו ר"ל ממלא למלכו. ע"ד (ברכות י"ב ב') ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות ופירש"י ז"ל לא נצחתי. ונראה לרמז בפי' (תהלים ק"ג י"ט) ומלכותו בכל משלה. כי הברית נקרא כל

כידוע

כידוע. והפי׳ ומלכותו בכל דהיינו למי שיש לו בחי׳ כל ומבלה הוא מושל על מלכותו ית׳. וידוע דפגם הברית מעכב מראות פנים ברע הי. ולכן אומר איוב (ל״א א׳) ברית כרתי לעיני וגו׳. ומרומז בחי׳ ומלכותו בכל. כי ר״ת בכל הוא ברית כרתי לעיני. והוא בת היתה למשה דהיינו בחי׳ מלכות הנקראת בת, כי הבת נוטלת מעשור נכסים. ובכ״ל בחי׳ ומלכותו בכל משלה. יתכן

(קל״א). ואגב זה י״ל פי׳ (איכה ג׳ י״ז י״ח) ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה ואומר אבד נצחי ותוחלתי מה׳. כי ידוע דמפגם הברית נפסקת השפע מברית עליון ונהר יוצא ויבש הי׳. וממה נמשכו כל הגזרות והפחדים כדאי׳ בת״ז תק׳. ובזה נראה מרומז בפי׳ (תלים כ״ב י״ב) כי צרה קרובה כי אין עוזר. כי האותיות שבין צר״ה דהיינו בין צ׳ לר׳ הוא אות ק׳ ובין ר׳ לה׳ הוא ש״ת. אבגד גימ׳ י׳. הרי אותיות קשת״י. ואם אדם שומר קש״ת הברית הרי אותיות צרה מרוחקים. ואם ח״ו פוגם אזי מקרב אותיות צרה. וזה כי צרה קרובה מחמת כי אין עוזר ע״ד (לעיל צ׳ י״ח) אעשה לו עזר. הוא אבה ירקת ד׳ והבן. וזה ותזנח משלום נפשי. וזה בא מחמת כי נשיתי טובה. וידוע אשר הברית יסוד עולם נקרא טו״ב. [ע״ד הפ׳ (ישעי׳ ג׳ י׳) אמרו צדיק כי טוב. המעתיק]. כמו״ש בזהר״י זללה״ה בסוד תולדת ק״ת בכונת כל נדרי בפי׳ אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה ק״ת גי׳ טו״ב. להשלים הכללין ומפגם הברית ע״ש. ולפי״ז א״ש הגמ׳ (שבת כ״ה ב׳) נשיתי טובה זה בית המרחץ. ע״ד הגמ׳ (מנחות מ״ג ע״ב) גבי דהמע״ה כשנכנס לבית המרחץ אמר אוי לי שנשארתי ערום בלא מצות. וכיון שנסתכל במילתו הי׳ שמח. וכו׳ עכ׳ אהבת דודים בשם צדיק א׳. הפי׳ כשהי׳ בבית המרחץ ר״ל בשרתן שהוא מבל הלבושים והעטיפים אמר אוי לי שנשארתי ערום בלא מצות בלא הי׳ בייחוד מחיר לבוראו ית״ש. וכיון שנסתכל במילתו הי׳ שמח כיון שנשאר לבושות מצוה ואז לא הי׳ בו שום דעת ובלבל והיתה מצוה זו בייחוד מחיר בשלימות. עכ״ד בשינוי הלשון. ואמנם מי שפגם הברית ח״ו אזי לא נשארה אצלו אפי׳ מצוה זו. וזש״ה זה בית המרחץ. ואפי׳ בשעה שרוצה לרחוץ עצמו מכל הלכלוכים לא נשארה אצלו שום מצות. ואומר אבד נצחי. כי אוי בעתיק דעל פגם הברית אינה מועיל אפי׳ תשובה. כי פגם למעלה ומכפי׳ בינה שהוא למעלה מתשובה.

(קל״ב). ובזה יש לפרש המשנה (אבות פ״ג מ״א) דע לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. דבינה נק׳ מ״י. וזה לפני מ״י על העבירה שהיא לפני מ״י היינו בינה שהיא פגם הברית אתה עתיד ליתן דין וחשבון. וז״א ח״ו אבד נצחי. אמנם בכאן נרמז אפי׳ על פגם זה מהני תשובה. כמבואר בגמ׳ (ע״ז דף י״ז ע״א) גבי ר׳ אלעזר בן דורדייא שלא הניח זונה א׳. ולבסוף הניח ברכיו בין ראשו עד שיצאה נשמתו. יצאה בת קול שאמרה ומזומן לחיי

עוה"ב. הרי מבואר רמז בנוסח תשובה בגמ"ג. וזה מרומז אצל כלתו. כי ר"ת
כל אבד הוא אלעזר בן דורדיא. הוא כלתו ותוחלתו אבד. הנה משרתו לתיית
ונתקבלים לפניו בתשובה שלימה תשובה עילאה ולאתקנא שכינתא ומפרסא הכ"ה:
(קל"ג). ואברהם זקן בא בימים. וחז"ל בגמ' (סנהדרין ק"ז ע"ב) עד אברהם
לא היתה זקנה כו'. וכ' הרה"ג מו' דובער ז"ל רמז על
התגלות דיקנא עילאה קדישא שהתחלה היא מתיקון אל שהוא חסד אל כל
היום. ומדה זו מתייחסת לאאע"ה הנקרא חסד לאברהם ודפח"ח. וכ"כ לרמז
כי בתחלה נקרא בשם אברם. ואח"כ נתוסף בו ה' ונקרא בשם אברהם. וה'
יש בו ג' מלואים כזה ה"י ה"א ה"ה. גימ' א"ל. וזה עד אברהם דייקא שנקרא
בשם אברהם בה' לא היתה בחי' זקנה. וזהו ואברהם בה' זקן. שהי' ממשיך
הדיקנא קדישא המתחלת באל שרומז בה' כנ"ל:
(קל"ד). וה' ברך את אברהם בכל. ודרשו ז"ל (ב"ב ט"ז ע"ב) בת היתה
לאברהם ובכל שמה. ע"ד הידוע שאברהם
הוא עד אלו המלכות. ובשעת העקידה נקרא בשם אברהם אברהם ב"פ גי'
מלכו"ת בשלימות. ולכך הדין דאם א' מברך ברוך אתה ד' אלקי אברהם
המעולה כזה יצ"א או בפה"ע יצא. דאברהם הוא בחינת מלכות שהמליך
להקב"ה על כל באי העולם. וזה וה' ברך את אברהם בכל. בבחי' מלכות. וזה
שדרשו ז"ל בת היתה לאברהם וידוע דבת היא בחי' מלכות. ובכל שמה. שמלכותו
בכ"ל משלה. וזה פירוש הכ' וה' ברך את אברהם ר"ל שהשם ברך את אברהם
בכל לבחי' מלכות. דכל ברכה שהיא בלא שם ומלכות אינה ברכה. ואברהם
הוא בחינת מלכות. ואם א' מברך בא"ד אלקי אברהם יצא. הרי הקב"ה נתברך
עם אברהם שהוא בחינת מלכות.
(קל"ה). ולזה הפלוגתא בגמ' (ברכות י"ג ע"א) כל הקורא לאברהם אברם
עובר בעשה. וי"א גם בלאו שכ' לא יקרא גו'. דידוע שמצות
עשה הן בחסד מדתם. ומצות ל"ת הן במדה אחרונה בחי' מלכות יראת שמים
שהיא ה' אחרונה של שם הוי' ב"ה. ולכך כל הקורא לאברהם בלא ה' עובר
במצות עשה שמרומזת במדת החסד ומפני שבשם מרומזת מדת א"ל חסד אל
כנ"ל. וי"א שעובר גם בל"ת שבה' מרומזת נמי בחי' מלכות ה' אחרונה שבשם
הכ"ת והבן.
(קל"ו). ופירש"י פי' הפי' בפ' לך לך (לעיל י"ב ב') ואברכך ואגדלה שמך והי'
ברכה. ע"ד הגמ' (נדה כ"ג ע"ב) ר"פ איקלע לתוסך. אמר
איכא כאן צורבא מרבנן. וא"ל קבתא. אית כאן ורב משאל שמי'. יתא דשוא
דתמא בותי' אמר ומדקדקברכת לי בגמ' ב"מ יר"ב הוא ע"ב. הרי עיקר כל
הברכות הוא יר"ש. וז"פ ואברכך. ובזה אברכך. ואגדלה שמך שאני מוסיף
בשמך

בשמך ה׳ ויקרא שמך אברהם בה׳ נודת ומלכות בחי׳ יר״ב. וזה הוא עיקר הברכה. ומזה תזכה ותהי׳ ברכה. כאשר שמלאך תהי׳ ברכה. כאשר א׳ יברך בא״ד אלקי אברהם וכו׳ יולא י״ה. והו״ק הטיב:

(קד״ז). (כ״ד מ״ג). **הנה אנכי נצב על עין המים והי׳ העלמה גו׳.** נראה לרמז:

ע״ד המדרש יפה שיחתן של עבדי אבות כו׳. ע״ד שכ׳ המל״ק ע״פ ואברהם היו יהי׳ גו׳. שלעתיד נעשה ונבא הוי׳ ב״ה יה״ו. כמ״ש (זכרי׳ י״ד ט׳) ביום ההוא יהי׳ ה׳ אחד גו׳. וז״ש ויאמר אלקים יהי אור ר״ל יהי׳. אבל ויהי׳ אור. וזה ומהות הוא עה״ד מו״ר. וז״ק הכ׳ (קהלת י״א ג׳) מקום שיפול העץ שם יהו״א. ר״ל הוי׳. אמנם גבי אברהם כתיב והי״ה מורה שליהם תחת העץ שהי׳ מעמיד העץ ותיקון זוהמת הנחש. לכך ואברהם היו יהי׳ בכל תנועותיו לעשות ונסוי׳ ב״ה יה״י. ע״ש דרוש נחמד. והנה שמעתי מהרב ר׳ גרשון קיטיבר ז״ל על מה שמרגלא בפומי דאינשי על החתונה אומרים בחזות יהי׳ עולם יפ״ה. כי כל תכלית הכוונה רק על זווג העליון ליחד ת״ת ומלכות. ר״ל הי׳ והדבי׳ שולה נ״א. וא״ה לעתיד נעשה יהי׳ ב״ה יהי׳. ועולת שולה הזווג יפ״ה. כי יהי׳ ואדנ״י גימ׳ יפ״ה. ודפח״ח. כנודע כל עיקר עבודת האדם בעה״ז בתורתו ותפלתו ובמאכליו ומשתיו לתעלות ניצוצי השכינה הק׳ כידוע. ולעשות יחוד קוב״ה ושכינתי׳. ולתקן כל המדות שלו שהם תלוי בשבירה. ובזה נתרבה גבול הקדושה ונכנעה השפחה תחת גבירתה. וזה בחי׳ הגאולה. ורמזתי בגמ׳ (יבמות ס״ו ע״ב) ב״ש היו מתירין צרת הב״ת. כי נודת ומלכות נקראת ב״ת כידוע. והם בתורתם ותפלתם הי׳ מתירין הצרות והי׳ מכניעים השפחה תחת גברתה. וזה היו מתירין כ׳ ומתיר אסורי׳ צרות הב״ת. ובזה יש לרמז ב״ת תחלה קי׳ יפ״ה לבנים (ב״ב קמ״א ע״א), ר״ל בשביל עיקר הכוונה בכל העובדות רק בשביל השכינה הק׳ לאקומא יתה מעפרא. וזה בת תחלה שתחלת כוונתו בכל דבר רק בשביל הבת היינו נודת ומלכות. הוי קי׳ יפ״ה לבנים שגורם גאולה ונעשה היחוד יפ״ה כנ״ל. והנה אליעזר ע״ה בבחי׳ שליח ומלוה בזווג. הכבד הזה היתה כל כוונתו לזווג ויחוד העליון שיעשה יפ״ה. ומרומז בתפלתו הנה אנכי נצב על עין המים. הומ״ה עולה כמנין יפ״ה. והי׳ העלמה כמעם (ברכות נ׳ ע״ב) זה שמי לעולם. לעלם כתיב חסר. כי בזה הוי׳ הוא בהעלם. והי׳ שיתפלל שתבא הוי׳ ב״ה שהוא בהעלם יעשה יהי׳. וזהו והי׳ העלמה. והי׳ הוא יהי׳. ע״ד שכ׳ המל״ק והוא הי׳ ר״ל בתחלה והוא הי׳. ולא״כ והוא הו״ה ומהות הוא עה״ד. ולע״ה לעתיד בב״י והוא יהי׳ ע״ש. וזה ומרומז במדרש יפ״ה שיחתן של עבדי אבות כו׳ כנ״ל והבן:

(קד״ח). (כ״ד כ״ח). **התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך.** והנה ע״פ פשוט

יל

י"ל כי שאלו אותה בדרך תימה. כדאי' במדרש התלכי ע"ש. וי"ל ומפני שאליעזר ע"ה נתן לה נזמים ואצעדה. וגם הביא עוד כסף וזהב שאשה משתוקקת לתכשיטים. לכן שאלו אותה בדרך תימה התלכי עם האיש הזה דייקא. וכו' ומפני שנתן לך התכשיטים תלכי עמו ותפקירי עצמך בתוכו'. ותאמר וגו' אלך. ובאמת כוונתה היתה על הזווג הק' והמאמר לדבק בגוף קדוש עולה תמימה ביצחק אע"ה. ויש לרמז עד"ז אעפ"י שהם לא כוונו לזה אמנם התוה"ק כיונה לזה. כי ליבא ועיני דלא רעותא בה. והורה לנו התוה"ק כי כל כוונת האדם ראוי' להיות רק למען כבודו ית"ש. לריח ניחוח לפניו ית'.

(קל"ט). וזה ידוע שאין לאדם להתפלל רק על השכינה הק'. ובזה י"ל הפ' (תלים ק"ב א') תפלה לעני כי יעטוף. כי באמת האדם צריך להרבה תפלות. כי צרכי אדם מרובים אכילה ושתי' ומלבוש ולמעלה רפואות. שהכל נכלל בכלל בני חיי ומזוני. אמנם אם יתפלל רק על השכינה הק' הרי הכל בכלל. כי מה שחסר לו חסר להשכינה הק' וא"כ כל התפלות יתעטפו בזאת התפלה. וזהו תפלה לעני ר"ל כשהתפלה היא רק לעני היינו השכינה הק' דלית לה מגרמה כלום ונקראת עני' כידוע לי"ח. אזי כי יעטוף ר"ל נתעטפו כל התפלות בזאת התפלה.

(ק"מ). וידוע כשאדם עובד ע"מ לקבל פרס הוא בבחי' עבד ומט"ט שר הפנים. ועי' בהגהת' לבי על תקוני זוה"ק ע"ש. שמט"ט וסנד"ל הם בחי' נעלים. ובזה פי' הפ' (שה"ש ז' ב') מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב. ודרש הגמ' (סוכה מ"ט ע"ב) בת נדיב בתו של אאע"ה שנקרא נדיב. ואפ"ל כי המפרשים ז"ל הקשו עה"פ (לעיל י"ח י"ט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו גו' למען הביא ד' על אברהם גו'. וכי אאע"ה עבד להקב"ה ע"מ לקבל פרס. ותי' בס' הפלאה מהגאון ירא ד' מוהר"ר פנחס ז"ל אב"ד דק' פראנקפורט כי אאע"ה כל כוונתו לא היתה רק לריח ניחוח לעשות נ"ר לבורא כל העולמים ולא לעצמו כלל וכלל. ובאמת רצונו ית' הוא רק להטיב. כי בשביל זה עולם חסד יבנה. ובריאת העולמות לא היתי' רק להטיב מטובו לברואיו. וזו היתה כוונת אאע"ה שהקב"ה ייטיב לו ולבניו למען שמו באהבה. כי רצונו ית' ויתב' כך הוא. ודפח"ח ע"ש בדבריו לבון. וזפ"ה מה יפו פעמיך בנעלים ר"ל אפי' אם הם מתפללים להטיב להם בבני חיי ומזוני שהם בחי' עבד היינו מט"ט וסנד"ל בחי' נעלים. מ"מ הוא יפה. כי כל כוונתם היא בזה שכן רצונו ית' כך הוא. וזה שמקיים בת נדיב בתו של אאע"ה. ואאע"ה בודאי לא היתה כוונתו לעצמו רק למען כבודו ית' שרצונו הוא כך. ומעשה אבות ירבו בנים ותולדותיהן כיוצא בהן.

(קמ"א). ושמעתי בשם בוצ"ק החסיד מ' יצחק מלובלין ז"ל שאמר על הגמ'

חגיגה

(חגיגה ט"ו ע"א) אזיל ואתהני בהאי עלמא. ר"ל שאלך לגלות ולבקש את ד' בהאי עלמא ומצוה דהאי עלמא. כי רצונו ית' הוא להטיב מטובו לברואיו. והבן זה ודפח"ח והפתים יובן. וכ"ה התלבשו עם הא"ב הזה בתוי'. כידוע שאליעזר ע"ה הי' בחי' עבד זקן ביתו המושל. והוא בחי' מט"ט. ועי' בכה"ק וזהו התלבשו עם הא"ב הזה היינו ע"ג לק"פ בהוא בחי' עבד. ומרומז בתי' התלבשי ר"ת תפלה לעני כי יעטוף. וכנ"ל. רק ליתן הכונה הק' ולא לעצמו ותאמר אלך כי בזה ג"כ רצונו ית' להטיב מטובו לבריותיו. ודו"ק והבן:

(קמ"ב). (כ"ד ס"א). ויקח העבד את רבקה וילך. ע"ד (יהושע ו' כ"ג) ויבואו הנערים המרגלים. ופירש"י ז"ל כאן קורא אותן נערים ולהלן קורא אותן מלאכים. ותי' כדי לבאר עצמן ומהרהור היו צריכין זריזות וקורא אותן מלאכים ע"ש. וג"כ כאן בלקח עמו את רבקה עשה עצמו בבחי' עבד היינו מט"ט. וזהו ויקח העבד את רבקה בבחי' עבד. וגם לגני כמצין כי הזיווג דא"ב הוא ע"י עבד מט"ט. וג"כ כאן ויקח העבד את רבקה וילך. ודו"ק.

(קמ"ג). ולפי הנ"ל יש לפרש ילקוט ראובני. וז"ל בזכות ותאמר אלך יצאו ישראל ממצרים. כי ידוע שהב"ה אמר ועבדום וענו אותם ד' מאות שנה ולא היו רק רד"ו שנים. ואי' שהגלות התחיל מיצחק. גם ידוע שהגלות היחוד ע"י מלאך מט"ט. ויש"כ בזמן אחרית היחוד ע"י הב"ה בעצמו. וזה בזכות ותאמר אלך ר"ל אלך עם העבד בחי' מט"ט כנ"ל. לכן יצאו ישראל ממצרים. דאל"כ היו צריכין להיות במצרים עוד ק"ן שנה להשלים ד' מאות שנה. ודו"ק והבן.

(קמ"ד). ולפי הנ"ל יש לפרש הפ' (תלים י"ט י"ב) גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב. ונזהר הוא ל' זוהר הרקיע. ר"ל שהתוה"ק מאלחת ומזהירה לאדם אפי' בשמרם בשמירי' התורה ומצות עקב רב ר"ל מחמת שכר הצפון בעקב יסוף. ג"כ אין מותנה להנאת עצמו רק ליתן כבוד ית' שרצונו כך הוא. ונכון מאוד. וזה ג"כ פי' הקרא (משלי כ"ב ו') חנוך לנער ע"פ דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. כי החינוך ומתחלה צריך להיות בבחי' נער דהיינו מט"ט ע"ג לק"פ. כי מתחלה צריך ללמוד שלא לשמה. רק מתוך שלא לשמה בא לשמה. ר"ל אפי' כשעובד ע"ג לק"פ אין הכונה להנאת עצמו רק שרצונו ית' כך הוא להטיב מטובו לברואיו. וזה חנוך לנער ע"פ דרכו דהיינו בבחי' עבד מט"ט. גם כי יזקין לא יסור ממנה ויעבוד ג"כ ע"ג לק"פ ולא להנאת עצמו. כי התוה"ק תוכו יזהיר אותו בהכונה הק' ליתן כבודו ית"ש כנ"ל. ודו"ק היטב ונכון מאוד. ובזה מרומז הפ' (בר' מ"ח י"ד) וישלח ישראל את ימינו וישת על וגו'. ע"ד (משלי ג' ט"ז) אורך ימים בימינה

היינו

היינו לבונה. בשולחן שיבר ובכוד היינו לשבולים שלא לבונה. ואת שולחן
על ראש ומנשה שבכל את ידיו שתי׳ כולל שולחן ביוניכא. בגם תשולחן יתי׳
לומן כבודו ית׳. כי ומנשה הבכיר. כי הבכיר וראשית צריך אדם לצייר
בבתי׳ מנשה ר״ת מ״ש נער שר הפנים בבחי׳ נגד ע״ג לק״ש. לכן צריך
לכלול שולחן ביוניכא ככ״ל. והבן כל הנ״ל היטב:

(קמ״ה). (כ״ד ס״ב). ויצחק בא מבוא גו׳. כדאיתא ע״ד (ברכות ו׳ ע״ב) כשבא
הקב״ה לבהכנ״ס ולא מצא שם עשרה
כו׳. שמ׳ מדוע באתי ואין איש. ומ׳ בזוה״ק הק׳ דקאי על כל איש פרטי שבא
לעולם אלא עבור מדרגות הקדושה ע״ש. דידוע דהשכינה הק׳ כל הדיוקנין
וכל הצורות מתחזין בה. כדאי׳ בזוה״ק. וכמה מתבונן וכביכול מגיע לאותו
האיש שצורתו נראה בשכינה בתוך מבחר הצורה. לכן ירצה כל אדם לתקן
עצמו ומלא קומתו בכל העבר מדרגות. דהיינו למעשר ומחשבותיו בבחי׳ גו״ר.
ולתקן ז״ת דהיינו השנודות שלו. ולבנות קומת השכינה הק׳. ותהא צורתו
ונכירה בשכינה הק׳. ומדת מלכות נק׳ בהכנ״ס. וכיון שבא הקב״ה ולא מצא
עשרה כנ״ל כו׳. והנה יצחק ומדתו היא גבורה בחי׳ יראה שיירא לנפשו שמא
אין בו כ״כ מעש״ט כדבעי. כדאי׳ במדרש. כשמת אברהם הי׳ יצחק בוכה ואומר
אוי לי שמא אין בי מעש״ט כאבא. והי׳ ירא בכל עת ורגע לתקן ולבנות
קומת השכינה הק׳ בכל העבר מדרגות הקדושות. ומזה בא למדרגה גדולה.
וזה מרומז בפ׳ ויצחק בא למדרגתו מבוא״ח. ור״ת של מבוא מדוע באתי ואין
איש. ומזה הי׳ ירא לנפשו. ודו״ק היטב. או יאמר בפשוט ויצחק ר״ל הגבורות
באו ומבוא ככ״ל בגמ׳ וק״ל:

(קמ״ו). (כ״ד ס״ד-ס״ה). ותרא את יצחק ותפל מעל הגמל. ותאמר גו׳ הוא
אדוני. ותרא את יצחק. פירש״י ז״ל ראתה אותו הדור.
ותאמר גו׳ ויאמר העבד הוא אדוני. וק׳ הא
הי׳ בן אדונו. ולמה אמר אדוני. וי״ל דידוע אברהם הוא בחי׳ חסד ויצחק
בחי׳ גבורה. ובשעת העקידה נמתקו הגבורות ביצחק. וידוע מהאריז״ל ביצח״ק
הוא ק״ץ ח״י. שהמתקה היא ביקו״ד בסוד הקץ וקיום העולם. וא״א לחיות. אלא
שעם התינוק הי׳ חי ולא מת ע״ש. וזה ותרא את יצחק פירש״י ז״ל ראתה
אותו הדור כמו הדרא כומרי׳. ודוגמא כזו פי׳ השלה״ק הוד והדר בשוהדר
תי׳ סוד הוא דוה ע״ש. וכן י״ל כאן בראתה אותו הדור היינו יצחק בהיפוך
דהיינו ק״ץ ח״י. ולכך באמת כאליעזר מי האיש גו׳. והשיב לה הוא אדוני
היינו בחי׳ אדוני׳ שהוא חסד שנמתק בעת העקידה והבן.

(קמ״ז). א״י ע״ד המדרש מעולם לא נצלה אבה לכיומא לבמונה אלא רבקה.
וכ׳ המהר״ק בכוונתו ע״ד (סנהדרין כ״ב ע״ב) אין האשה כורתת
ברית

ברית אלא לוי שעשאה כלי. וסודו ידוע לי״ה. ובהיותה נבעלת לערל יש בה פגם להיות גומר תיקונה ומזוהמת הערלה. לכך אמר המדרש (ב״ר פ׳ פ׳ סי׳ י׳) הנבעלת לערל קשה לה לפרוש הינו שהטיל בה זוהמא. אמנם הנבעלת למהול בפרט לוי שהמהול לשמונה והיא גומר תיקונה ומתכוונת לקבל טהרה ע״ב וידוע לוי ונפי קפרים וקופרים שאצל הא״ב נפרדו ממנו הזוהמא והקליפה בשעה שנימול והסיר ממנו עור החיתוך ועור הפריעה. ואצל האמה נפרדו הקליפות בזיווג כשר כשנבעלה בה אלה בקדושה ובטהרה. שע״י טיפות הקדשים נמתקו הדינים שאצלה היא בחי׳ דינים. וזה״ש ותרא אותו הד״ר הינו שהי׳ חתום בחותם ברית קודש. ע״ד שכ׳ האר״י ז״ל בלק״ת כי היסוד נקרא פרי עץ הד״ר ולכן אין לקרוש הדרת פנים. שהוא בימוד ע״ש. וזה ראתה אותו הד״ר. והפיל ממעל הגמל הינו מזוהמת הנחש כמנין גמל. ונפרדה ממנה הזוהמא. ע״ד המדרש שהנחש הי׳ רוכב על הגמל ודו״ק הטיב:

(קמ״ח). (כ״ה א׳). ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה. ע״ד הנ״ל דנבעת עקידה כבפל שוי

אברהם אברהם ג׳ פ״פ רח״ם. וב״פ רח״ם ג״י ומלכו״ת. והבה״ב (ירמי׳ ל״א י״ט) רחם ארחמנו נאום ד׳. כי השם בכתיבתו הוא הוי׳ ב״ה. ובקריאה ודיבור הוא אדנ״י בחי׳ ומלכות ואדנות. וזה רחם ארחמנו ל׳ כפול הוא נאום ד׳ ר״ל הדיבור של הוי׳ ב״ה דהיינו אדנ״י בחינת מלכות שהוא ב״פ רח״ם. וזהו ויוסף אברהם שאברהם נתוסף דהיינו ב״פ אברהם אברהם. ויקח אשה היא אשה יראת ד׳ בחי׳ מלכות. ושמה קטורה. דהיינו המתקת הדינים ובחי׳ מלכות. ואין הדינים נמתקים אלא בשורשן בחי׳ בינה. וקטור״ה [עה״כ] גי׳ אהי״ה ברחמי״ם, בחי׳ בינה. ע״ד הידוע (מהאר״י ז״ל ע״פ (דברים ל״ג י׳) ישימו קטורה באפך. שהיא המתקת הדינים בשורשן. וזה ושמה קטורה. כי כל העבודות של הצדיקים הם המתקת הדינים ולהמשיך חסדים על כל בחי׳ עולם והבן.

(קמ״ט). ובמס׳ (זבחים כ״ב ע״ב) א׳. גבי בני אחתי׳ דר״ע בחי׳ יושבין לפני ר״ע. אמר ר״ע כתיב ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני.

א״ל והא כתיב ושמה קטורה, קרא עליהם בני קטורה. פירש״י ז״ל ומפני שישבו ולא אמרו שום ד״ת אמר להם שוא בעצלות כדי לפתוח פיהם ע״ש. וזה תמוה. אמנם יש לרמז דכוונתו היתה להמתיק הדינים ומשום שהיו יושבים בביטול תורה. לכך המשיך עליהם המתקות קדושות ולפתוח פיהם בד״ת. וידוע דדיבור נקרא מלכות. והמתקה נק׳ בינה. הרי יחוד מלכות עם בינה. ושם הדינים נמתקין בשורשן. דהנה כתי׳ (אסתר ב׳ י״ז) ותשא חן וחסד לפניו. יש לרמז ע״ד הגמ׳ (סוטה מ״ז ע״א) חן אשה על בעלה. דבחי׳ מלכות היא אשה יראת ד׳. והיא סוד תושבע״פ. ומלכות פה תושבע״פ קרינן לה. והנה אם האדם עוסק

בתורה בגימטריא קדושה ועטרה שהוא בחי' בינה וגימטריא תרן עם אהבה יראה ד'. שבחי' תרן היא בבינה, כידוע שהשם ס"ג כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י, ובהסתיר ה' של הכולל נשאר ח"ן, וזהו חן אהבה דהיינו אהבה יראה ד' של מעלה. כי מעלה הוא תרת. ושל מעלה תרת הוא בינה. כי התורה מבינה יצאה. ומגלה אם האדם מייגע עצמו בלימוד התורה בבינה הלא הרי מקבל השפעות תרן קוד השבעים בקישוטין דאורייתא. וגימטריא לה חן מבחי' בינה שמשם התורה יצאה. השבעים והשבעים הרי גימטריא יחוד תרת ומלכות. שהם קוד השבעים והשבעים. וידוע שהוא הם תרדלית. ובמכונת הוא שם של ע"ב נ"י קסד. השבעים ותבאל חן וחסד לפני. ר"ל שחן וחסד לפני"י, וזהו לפני. כי ע"י בחי' תרת. וחן וחסד הוא לפני ה' דהיינו הוי"ה. והנה לפי הגימטריא כי האר"י ז"ל לכוין שם מ"ה בריבוע כזה יו"ד יו"ד ה"א יו"ד ה"א וא"ו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כי גימטריא אותיות הפ"ב מ"ה. ושם זה הוא בת"ת. וזה ותבא חן וחסד לפני ה' וגו'. כי התלת אותיות ג' כמנין הק"ד. והאותיות הפנים ג' כמנין ח"ן. וזה ענין פי' חן אהבה של מעלה וגו'. כשאדם האדם בלימודו בבינתו ובמחשבתו המעוררת הרי מייחד הבינה התחתה הבינה בלות בחי' ומלכות להבינה עילאה תי"ב ע"י שם מ"ה בחי' ו'. וגימטריא חן וחסד הרי ומחבר ומייחד י' תתאה לי' עילאה ע"י ו' המחבר. וזה בחי' א' כדאי' בת"ז הק'. כי א' הוא י' עילאה וי' תתאה ו' המחבר באמצע. וגימטריא חן כנ"ל. הרי הצירוף הוא יוחנ"י, ע"י הו' וגימטריא ח"ן וי"ו"ד עילאה ליו"ד תתאה. וכ"ז ע"י ו' ת"ת. הפ"ב מ"ה דהיינו בגימטריא עטרה כנ"ל. אל בחי' הדיבור בחי' מלכות. וז"ש רשב"י ז"ל בלחות לבינו כדי לפתוח פיהם בדברי תורה. וגם יוחאי עם הכולל גימטריא פ"ה. וזאת היתה כוונתו לבנן מחשבותם ולפתוח פיהם בדברי תורה. והבן ודו"ק היטב. והם הבינו הא בתיב קשורה. קרא עליהם אותו פסוק בני קטורה. כנזכר לעיל. לתלמידין הדינים ועליהם בעי"ט. ודו"ק היטב ונכון:

רמזי תולדות.

(ק"נ). (ב"ר י"ט). ואלה תולדות יצחק, ע"ד הפ' (יבמות ק"ג ע"ז) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו. כי ילמצ"ה מעקר עצמו לתלמיד בניו ומדינה של גיהנם. כדאי' בגמ' (שבת פ"ט ע"ב) ע"ש. ולכן הוא אבינו אב הרחמן אנו תולדותיו. וזהו ואלה תולדות יצחק:

(קנ"א). א"י ואלה תולדות יצחק הנעש"ע של יצחק. כי עיקר תולדותיהם של צדיקים הוא מעש"ט. בן אברהם. ר"ל שהי' בן אברהם. ר"ל בן

חסד

חסד. ע"ד הפ' (תהלים ל"ב י') רבים מכאובים לרשע. והנה והבוטח בה' חסד יסובבנו. ר"ל שמסבב הכל לחסד. ולפי' אם יש לו מכאובים ולצער ומקבלם באהבה. ויש לו אמונה שלימות בהם חסדים רבים יבא עד השביר ראיתה לנגד עיניו. וזה פי' המשנה (אבות פ"ד מ"ד) וחי' לצער תחי'. אפי' חי' לצער יחי' אמנך היית. כי הכל הוא לתכלית החסד. ויש לרמז בתי' יחי' צער היה צדיקים עושי רצונך. ע"ד ומאמר החכם מי שאינו רוצה בגזרת הבורא אין רפואה לשטותו. כי באמת הכל הוא חסדים. ורצון הבוי"ת הוא להטיב ומעשי לברואיו. רק לנו נראה שהוא צער ויסורים. אמנם הכוונה היא רק לחסד אל כל היום. ולתכלית הטוב להאיר אח"כ באור העליון כידוע. וזה ואלה תולדות יצחק תולדה של שמחה. שהי' בן אברהם שהי' מקבל אפי' הדינים לחסדים והכל הי' אצלו לטוב. ולא עוד אלא אפי' אברהם הוליד את יצחק ר"ל מהחסדים שהיו לו הי' מוליד מהם בחי' יצחק היינו דין. בירא לנפשו דילמא ומנכין לו מזכיותיו. כמש"ש יעקב אבינו ע"ה (לק' ל"ב י"א) קטונתי מכל החסדים וגו'. כי הצדיקים יראים לנפשם אפי' אם הבוי"ת מטיב להם שמא ניתן להם בשכר בזה העולם. ע"ד הפ' (דברים ז' י') ומשלם לשונאיו וגו'. ונכון הוא ברמז הכתוב.

(קנ"ב). וזה פי' הפ' (קהלת ט' ח') בכל עת יהיו בגדיך לבנים וגו'. כי יש עתים לטובה ועתים לרעה כידוע שיש כ"ח עתים. וזהו בכל עת בין יהיו לך עתים לרעה בודאי יהיו בגדיך לבנים ללבן עליך בתשובה ומחלת זוהמת הנחש. אלא אפי' בכל עת אפי' אם יהי' לך עת לטובה נמי תעשה תשובה ללבן מעוניך. כי מי יודע אפשר הוא תשלומין על מעט זכות שיש לך כטעם ומשלם לשונאיו וגו'. וזהו הריבוי בכ"ל עת יהיו וגו'. וזה פי' הכ' (דברים ט"ז ט"ו) והיית אך שמח ר"ל אם תהי' בבחי' אך בהוא מיעוט שתהי' מוכה ביסורים ג"כ תהי' שמח ותקבל הכל לחסדים כנ"ל. וגם והיית אך שמח ר"ל אפי' בהשמחה אם ייטב לך תהי' בבחי' אך ותמעט עליך כנ"ל. שמא ינכו לך מהזכיות שבידך ודו"ק:

(קנ"ג). **ואלה תולדות יצחק.** כשהייתי משובתי בבית בק' כנעטין בפ' ז' עמד בואל א' ובאל שעם לנות בתי' ואלה ת"י הא"ו מוסיף על ענין ראשון ומה' תוספות לענין ראשון בירך כאן. והשבתי ע"פ פשוט. כי בפ' לך לך (לעיל י"ז כ'-כ"א) ולישמעאל שמעתיך וגו' והרביתי אותו וגו'. ואת בריתי אקים את יצחק. פירש"י ז"ל קרו ואת בריתי אקים את יצחק ע"ב. ולפ"ז נכון דלעיל כתיב הנשיאים של ישמעאל. ואח"כ ואלה תולדות וגו' הוי"ו מוסיף לענין ראשון. שיזרע ישמעאל הנאמר לעיל הי' לתולדות של יצחק. ק"ו בן הגבירה מבן השפחה. וזה ואלה ת"י ודו"ק.

ואלה

(קנ"ד). ואלה תולדות יצחק בן אברהם הוליד את יצחק. והקשה רש"י ז"ל
ל"ל הכפל. ונ"ל דהי' במדרש אברהם נק' אברהם. יצחק נק' אברהם. שני ואלה ת"י ב"א אברהם. והקשה המלביך הק' לאיזה צורך אמר המדרש דאברהם נק' אברהם. ונ"ל דהנה המלביך הק' הקשה בפ' עקידה אמאי בתחלת הפ' כתי' אברהם פ"א ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני. ואח"כ כתי' ויקרא אליו מלאך ה' גו' ויאמר אברהם אברהם גו' כתי' ב"פ אברהם. ונ"ל ע"פ מ"ש האר"י זלה"ה באאע"ה הי' כולו חסד ובשעת העקידה הי' כלול מתו"ג. וגם הי' ממתיק הדינים ביצחק. שלא יהא יצחק כולו דין ונכלל בחסד בזה שעקד ליצחק. והנה הבעל ע"מ במאמר אכ"ח כ' וז"ל. אמאי כ"מ שנ' וה' דרשו חז"ל הוא וב"ד. משום דידוע בכ"מ ריבוי אחר ריבוי אינו אלא למעט. וזה ידוע דשם הוי' ב"ה הוא רחמים והוי"ו הנוסף במלת וה' הוא ג"כ אות של רחמים. ובא למעט בגדרי הרחמים ולהוסיף ב"ד. כשנשפע ריבוי אחר ריבוי. ובמדומים אנו שהוא ממעט רחמים ואינו אלא ריבוי רחמי' שגם הב"ד מסכים לפעולה זאת ע"כ. ולפ"ז א"ש דבשעת העקידה הי' אאע"ה מתלבש עצמו בבחי' גבורות במה שעקד את בנו. ולזה קרא לו המלאך ב"פ אברהם כשנשפע ריבוי אחר ריבוי למעט בגדרי החסדים שנכלל עמו קצת דין. ובאמת הוא כולו רחמי' שעקד הדינים ונכללו ביצחק חסדים. וז"פ המדרש אברהם נק' אברהם. ב"פ למעט בגדרי החסד כשנשפע ריבוי אחר ריבוי. ומזה יצא שיצחק נק' אברהם. שנכללו עמו חסדים ונמתקו הדינים. וידוע דיצחק לא הי' ראוי להוליד מפני שהי' לו נפש מעלמא דנוקבא. רק משעת עקידה ניתן לו נפש מעלמא דדכורא. וזפ"ה ואלה תולדות יצחק וק' מאין לו תולדות והא הי"ל נפש מעלמא דנוק'. לזה מסיים הקרא בן אברהם אברהם. מחמת עקידה שנעשה הוא עצמו אברהם וגם הי' בן אברהם אברהם ב"פ ומאז ראוי לתולדות. וזהו יצחק ב"א נעשה בעצמו אברהם. וגם יש לפרש בן אברהם אברהם ב"פ. ודו"ק היטב ונכון:

(קנ"ה). אברהם הוליד את יצחק. ר"ל שהוליד שמו **יצחק.** שמו מורה על
עש"ר נסיונות. ותשעי"ם שנה של שרה.
ושמונ"ה ימי מילה. ומא"ה שנה של אברהם. אמנם קודם העקידה הי' ראוי לקרות לו רק **צחק.** ואחר העקידה נשתלם שמו יצחק ביו"ד. מחמת שהעקידה היתה נסיון העשירי קודש לד'.

(קנ"ו). א"י ע"ד שפי' הפי' (ש"ב י"ט א') וירגז המלך גו' בני אבשלום בני
בני אבשלום מי יתן מותי אני תחתיך אבשלום בני בני. דידוע
מכתבי האר"י ז"ל שמו של אדם שורשו למעלה אשר ממנו נתפשט החיות

עד גוף האדם. ומצרופי אותיות שמו המאירים בו הוא החיות שלו. למשל ראובן הצרופי אותיות ראובן מאירים בנפשו ומהם נמשך החיות שלו. וכ"ז הוא אם האדם מדינה פעולותיו לאותו החיות בעסקו בתורה ובמעש"ט הוא שמו לעולם. ואם לאו ח"ו ממשיך על עצמו שם אחר מעולם התמורות לפי פעולותיו ולכך נשפך מרשעים שמם לאחר מיתה. וא"י בגמ' (סנהדרין י"ט ב') כל המלמד בן חבירו תורה כאלו ילדו ע"ש. והכל מטעם הנ"ל משום שמלמד עמו תורה ומדינה פעולותיו לאותן הצירופים שמאירים בנפשו ומקיים שמו לעולם. ומשה"י זו נקרא אצלו בן. והנה אבשלום הי' אצל דוד בן בשני בחי'. א' מצד שהולידו יוצא חלציו. והב' מצד שלמד עמו תורה. והחילוק בין ב' בחי' הללו הוא כך. שבחי' בן מצד שהולידו הוא בנו קודם לשמו. ומצד תלמידו הוא שמו קודם לבנו. כי מחמת שמקיים שמו ומקודש נעשה בנו במדינה פעולותיו לצירופי אותיות המאירים בנפשו. וזה שמקונן עליו בני היית אצלי בב' בחי'. א' אבשלום בני מצד תלמידי שהייתי מלמדך תורה. ובבחי' זו היית אבשלום קודם לבני. וגם בני-אבשלום בני קודם לאבשלום מצד שאתה יוצא חלצי. ובבחי' זו אתה בני קודם לשמך. מי יתן מותי אני תחתיך שלימות והיית מת ממש כשהיית עדיין אבשלום בני. אבשלום קודם לבני היינו מצד שמלמדתיך תורה. ולא שבשביו שיצאת לתרבות רעה. ודו"ק היטב. וזש"ה יצחק בן אברהם מצד תולדתו. ומצד תורה לכן הב' שנתבד שהי' בנו מצד יוצא חלציו. הי' לו בן מבחי' ב' שלמד עמו תורה והי' מדינה פעולותיו הטובות לצרופי האותיות המאירים בנפשו והי' מקיים שמו. ולז"א אברהם הוליד את יצחק ר"ל שהוליד הצירופי אותיות **יצחק** המאירים בנפשו שמהם נמשך שמו מחמת שהדריכו בדרך הישר ודו"ק:

(קנ"ז). ברש"י ואלה תולדות יצחק. יעקב ועשו האמורים בפרשה. ולכאורה מאי בעי רש"י ז"ל בזה. וי"ל דלכאורה ק'
אמאי מייחס עשו ליצחק. הלא אמר הקב"ה כי ביצחק ולא כל יצחק למעט עשו. ולזה פירש"י ז"ל יעקב ועשו האמורים בפ'. ר"ל אותה הכוונה שהפרשה מרמזת על עשו. כי אם נחשב בתורה אפי' אות א' ממשו הרי הקב"ה פסול כי נחשב אור גדול מהתורה. וזה יעקב ועשו האמורים בפ' שהפרשה אומרת ומהם ומרמזת עליהם. ובאמת מצינו ריבה דעשו מונח בשומעי' דיצחק יתבן. (ועי' לק' מפורש יותר):

(קנ"ח). (כ"ה כ'). **בת בתואל גו'. ברש"י.** להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ולא למדה ממעשיהם.
ונשאלתי מחכם א' הא זה כמה מוכח מפ' דלעיל דהתיב בה כמה שהיתה בת בתואל. והשבתי לו דאין כוונת רש"י ז"ל דמכאן מוכח. רק דכוונת רש"י ז"ל
היא

היא ע"ד מה איש צדיק תמים הי' ופירש"י ז"ל מתוך שהזכירו ספר בשבחו שני זל"ל. ועי"ש כאן הואיל והזכירה הפי' ספר בשבחה זה שבח שלא בהיותה בת רשע ואחות רשע ואעפ"כ מעשיה בצדקתה. והש"כ רש"י ז"ל בלאות לשני להגיד שבחה ר"ל שהפי' הגיד שבחה הואיל והזכירה. ונכון הטיב:

(קנ"ט). לו לאשה. ר"ל לו בדומה לו. אפי' לשיטתו היתה נחשבת לצדיקת. ולא תאמר שבערך אבי' ואחי' היתה נחשבת לצדקת ומאמת שהב"ה ראה ממעשיהם ומעשי'. לכך מרמז אפי' לשיטת יצחק נמי היתה נחשבת לצדקת. וזהו לו לאשה. וק"ל הטיב:

(ק"ס). (כ"ה כ"א). ויעתר גו' לנכח אשתו. ר"ל שהתפלה היתה לנוכח אשתו ומאמת שהיתה אחות רשע ורוב בנים הולכין אחרי אחי האם. והב"א רבקה א"כ למה זה אנכי. פירש"י ז"ל מתאוה ומתפללת על הריון. ע"ד הגמ' (ברכות י' ע"א) דישעי' אמר לחזקי' בעינית בעוה"ז ולא יחי' לעוה"ב. א"ל מאי כולי האי. והשיב לו משום דלא נסיב אתתא והי' מבטל מפו"ר. וא"ל יחזקי' שראה ברוה"ק שיצאו ממנו בנים שאינם מהוגנים. א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך ע"ש. והב"א רבקה ע"ש כשראתה שהם הולכת לפני ע"ז הי' עשו מפרכס לצאת אמרה א"כ למה זה אנכי מתאוה ומתפללת על הריון. בשלמא יצחק הוא מלווה על פו"ר ועבדי כבשי דרחמנא ל"ל. אמנם אני איני מלווה על פו"ר א"כ למה זה אנכי מתפללת. והשיב לה הש"י שני גוים בבטנך גו' וא' יהי' צדיק גדול ודו"ק:

(קס"א). ויעתר יצחק לד' לנוכח אשתו. ע"ד שכ' לעיל (בפ' וירא) שכל עיקר הבקשות צריך לכוון עבור השכינה הק' ולא לצורך עצמו. וכמ"ש (בזוה"ק פ' זו) ויאמר אחותי היא בגין דשכינתא אמר דא. דכתיב אמור לחכמה אחותי את כו'. את רבקה את דא שכינתא דהוית עמה דרבקה. עש"ה. וזהו ויעתר יצחק לד' לנכח אשתו שכל עיקר תפלתו הי' עבור השכינה הק' שהיתה לנכח רבקה. וזהו לנכח אשתו. על השכינה הק' שהיתה לנכח אשתו. ומרומז בתי' **אשתו** אדני **שפתי תפתח** ופי. כדאי' בהארי"זל שפתי הם נצח והוד (חסר התשלום):

(קס"ב). ויעתר לו ד'. פירש"י ז"ל לו ולא לה. לפי שאינה דומה תפלת צדיק ב"צ לתפלת צדיק ב"ר. לפיכך לו ולא לה. ולכאורה הא' לפיכך דמסיים רש"י ז"ל הוא אך למותר. ועו"ק דנראה מפירש"י ז"ל שרבקה לא נענתה ומפני שהיתה בת רשע. וזה תימה. אדרבה לעיל פירש"י ז"ל שהוא שבחה שהיתה ב"ר ולא למדה ממעשיו. ונראה לפרש עפ"י הגמ' (ברכות כ"ד ע"ב)

בחנה

שקולה כנגד כל רי״ו ואמר לר׳ הב״ד להתפלל. הנית ראשו בין ברכיו ונתרפא ואמר״י ע״ע בשואו לא הי׳ נענה אפי׳ אם הי׳ מתפלל כל היום. וא״ל אשתו וכי ר״ח גדול ממך. והשיב לא שר״ח הוא כעבד לפני המלך ואני כשר לפני המלך ע״ש. ולפ״ז י״ל דהפי׳ אשמועי׳ן רבותא. דיצחק אע״ה הי׳ במדרגה גבוהה גדולה כשר לפני המלך ומפני שהי׳ כוי לצין. ואעפ״כ היתה לו כוי ומעלה עבד שנענה בתפלתו. וזה שפירש״י ז״ל לו ולא לה בתמי׳. ומתרץ לפי שאינה דומה תפלת צ״צ לתפלת צ״ר שיצחק הי׳ צ״צ והי׳ בבחי׳ שר לפני המלך. ורבקה היתה בבחי׳ עבד. ויותר הי׳ ראוי שתועיל תפלת רבקה ע״ה יותר מתפלת יצחק אע״ה. לפיכך לו ולא לה. ר״ל לפיכך שהי׳ לו לרבותא דאעפ״כ נענה יצחק. ולא כתיב לה שאינו רבותא כ״כ. והו״ק הטיב ונכון

(קס״ג). ולפ״ז יובן פרש״י ז״ל במס׳ (תענית כ״ג ע״ב) הני תרי תלמידי דהוי יתבי קמי׳ דריב״א. וא״ל בשי שלשו רחומים הנחבים מינה. א״ל אתי היתה ובלבתי׳. פירש״י ז״ל דבר זה הי׳ גורם שבשל מה שאני מגדל הי׳ נותנים לי ועתה אין תפלתי מקובלת כ״כ ע״ש. ולפ״ז אם בתחלה הי׳ כעבד לפני רבו ועכשיו הי׳ כשר לפני רבו ואין תפלתו מקובלת כל כך וק״ל הטיב:

(קס״ד). ועוד יש ליישב על מה שהקשה רש״י ז״ל לו ולא לה. דעוד י״ל ד בגמ׳ (תענית כ״ג ע״ב) לגמה בשאה הלקי׳ אשתו נענית תחלה ועלה הענן מצד קרן זוית שלה. וקאמרה הגמ׳ בה ומפני שאשה מקרבא הנייתה ע״ש. וא״ל דל״ד בשלמא התם הוו מתפללין על פרנסה שיהו גשמי ברכה ובזכות הצדקה שהיא היתה מקרבא הנייתה לעני נענתה תחלה. משא״כ הכא שהתפללו על בנים ולא שייך לומר זה לומה לא נענית תחלה מחמת קריבא הנייתה. דלא שייך להכא כאן שייך שפיר לומר שתענה תחלה. ע״פ הגמ׳ (רבי יונה ע״ז ח׳ ד״ה לא רחו׳ ומירושלמי) כל כבודה בת מלך פנימה ומשבצות זהב לבושה שאשה לנושה רחוי׳ לצאת ומגנה כה״ג ע״ש. ממילא שייך שפיר לסדרי. והיתה ראוי׳ שתענה תחלה שאומר רבקה ע״ת בודאי היתה צנועה. ולפ״ז ל״ק לק׳ רש״י ז״ל דאדרבה דהתוה״ק הורה לנו שיצחק הי׳ מתפלל לנוכח אשתו. היינו כל תפלתו היתה לנוכח אשתו ומפני שהיא צנועה וראוי׳ לצאת ממנה בנים צדיקים. והיא היתה מתפללת בזכות יצחק. והורה לנו התוה״ק ויעתר לו ד׳ היינו לו ליצחק שהתפלל בזכותה. והו״ק ונכון:

(קס״ה). ולפ״ז אפ״ל בפי׳ (לק׳ כ״ח ה׳) וישלח גו׳ אחי רבקה אם יעקב ועשו. ופי׳ רש״י ז״ל איני יודע מה מלמדנו ע״ש. ולפי הנ״ל א״ש שכיון שלבן הי׳ אחי רבקה. וזה גרם שרבקה היתה אם יעקב ועשו.

היינו

היינו יעקב ומכות רבקה שהיתה למעה. ועשו הי' נולד לכן כי רוב בנים הולכין אחרי אחי האם. ועשו הי' נמרוד. אמנם יעקב הי' ומהימנו. ע"ד (סוכה מ"ה ע"ב) ראיתי בני עלייה והמה מועטים. ודו"ק ונכון הטיב:

(קס"ו). (כ"ה כ"ב). **אם כן למה זה אנכי.** ע"ד דאי' בתלמוד הק' שיצחק נמי הי' ראוי לישא שפחה כדי שתשאב מימי הזוהמא כמו בשבת אאע"ה. רק מפני שנתקדש לעולה תמימה לא הי' ראוי לישא שפחה. ועשו שאב כל הזוהמא שבבטן רבקה ויעקב הי' זך ונקי בלי תערובות כלל ע"ש. ולפ"ז דרבקה סברה שנולד א' בבטנה וכיון שראתה כשהלכה לפני בתי מדרשות הוולד מפרכס לצאת ולפני ע"ז נמי מפרכס לצאת. וסברה שמעורב טוב ברע. ולכך אמרה א"כ למה זה אנכי. יותר טוב הי' שאם יצחק הי' נושא שפחה כדי שתשאב הזוהמא שבו. וזה שעלה מורה על ראשה באומרה למה זה אנכי. לכך ותלך לדרוש את ה'. והשיב לה שני גוים בבטנך גו'. וא' שאב בעצמו כל הזוהמא וא' זך ונקי בלי שום תערובת רע כלל ודו"ק.

(קס"ז). **או יאמר** דידוע שבשמואל הנביא ע"ה לא הי' מאריך ימים ומפני שהי' מקטרא דנוקבא. וכן בן השונמית. והנה רבקה אמנו ע"ה כשהרגישה בעצמה הרגלה והדחיקה סברה שזה וולד אחד בקרבה וחששה שמא תפיל אותו מחמת שהיא היתה מתפללת והוא מקטרא דנוקבא שאין לו חיים. לכך אמרה אם כן למה זה אנכי. פי' רש"י ז"ל מתאוה ומתפללת על הריון. והשיב לה הקב"ה שני גוים גו'. ודו"ק הטיב ונכון:

(קס"ח). (כ"ה כ"ו). **וידו אוחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב.** פירש"י ד"א אביו קרא לו ע"ש אחיזת העקב ע"ש. נראה לרמז ע"ד דאי' בת"ז הק' ויצא יעקב שלם ביו"ד. כי מלת יעקב י' עק"ב. וכד פרק י' נשאר עק"ב. וכדין אתקיים ואתה תשופנו עק"ב. וכו' עכ"ל אור המאיר. זולת עיין השכל נראה ע"ד מוסר. כי זאת תורת האדם בפרטי מעשיו לחבר השכינה המכונה באות יו"ד למדרגות התחתונות המכונות בשם עקב סוף דכל דרגין. כגון אכילה ושתי' ושינה וכיו"ב ושאר הנהגות ב"א. אינו רשאי האדם לעשותם מתאוות לבו שהם נולד מזוהמת הנחש. רק שיכוין בהם לחבר השכינה שהוא יו"ד. וז"ש הת"ז הק' וכד פרק יו"ד נשאר עקב ואתקיים ואתה תשופנו עקב שהוא זוהמת הנחש. ע"ש בדבריו לשון. והנה בש' ביצה לעתים כ' ע"ב (איכה ג' מ"א) נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים. ע"ד המדרש שהצדיקים לבם ברשותם והרשעים הם ברשות לבם. וזה נשא לבבנו אל כפים ר"ל שהלב יהי' בידנו וברשותנו. ואח"ך

אל

אל אל בשמים. אבל כ"ז שהתאוות ומשאלי' שלו גם התורה והתפלה הן בחי' ע"ס. ולפ"ז הי"פ ויהי האיש בעקב עשו ר"ל בהמדרגות התחתונות היינו אכילה ושתי' ומו"מ ושאר תענוגות בה"ז המכונות בשם עקב הוי שהוי יעקביותי בחי' אוחז בהם ומושל עליהם כמעשה צדיקים לשם שמים. ובחי' ומבינים בהם בחי' חכמה המכונה בשם יו"ד. לכך ויקרא שמו יעקב ביו"ד. ומפני שהבינו בחי' יו"ד בעק"ב דהיינו במדרגות התחתונות המכונות בשם עקב. ומה שנתן ד' רש"י ז"ל שאביו קרא לו יעקב. וקי' הי"ל לקרוא אותו עקב. ומתרץ רש"י ז"ל דלכך קרא אותו יעקב ביו"ד ע"ש אחיזת העקב. ר"ל שהי"ל אחיזה בעקב שהי' מושל על מדרגות התחתונות המכונות בשם עקב. לכך שמו נאה לו יעקב ביו"ד. ומפני בחי' יו"ד דהיינו חכמה עליונה שהבינו במדרגות התחתונות המכונות בשם עקב. ודו"ק היטב.

(קס"ט). ואגב זה נ"ל בגמ' (קדושין פ' ב' ע"ז ע"ב) שנק עבד עברי לעצמו. ופריך פשיטא. אר"י יו"ד קרית קאתיגא הכא. ופירש"י כמו יו"ד שהיא אות קטן ונכנס ונעשה עיר גדולה. כלומר בשביל נקנה ע"ע. ונראה לרמז ע"ד מוסר ע"פ הנ"ל שאם אדם מתכוין להנאת עצמו הוא חלק החיצונים ואוחזת הכתב. וח"ק הכונה הקצר. להחזיר לחיצונים מה שנהנה מהם. וע' בהקי"ל. אמנם מי שמבינים בחי' יו"ד דהיינו חכמה עילאה במדרגות התחתונות אזי אין לקליפות חלק בו ומגידי' קאכיל. וזה ידוע דאות יו"ד בכתיבה הוא רק אות א' כזה י', אבל בקריאה כשאדם רוצה לומר. בפה אות יו"ד א"א לומר רק בהברת ו"ד' כזה יו"ד, כי המילוי נעלם באות י', כי החכמה מכונה בשם י', והצדיק במעשיו שלא ימשיך מהכונה עלאה לבחי' דלי"ת דלית לה מגרמה כלום. ונעשה מילוי של יו"ד, כי ו' מורה על המשכה כידוע. וד' מורה לבחי' דלות. דלית לה מגרמה כלום. וז"פ הגמ' שנק ע"ע ר"ל שהשפעה של צדיק שעובד להש"ית הוא לעצמו ואין לחיצונים חלק בה. כי מבינים בחי' י' המכונה בשם חכמה עלאה למדרגות התחתונות כנ"ל. וע"ז אר"י יו"ד קרית קאתיגא הכא. ר"ל כיון שנקרא במילוי כזה יו"ד ומפני שממשיך מהכונה עליונה לבחי' דלי"ת דלית לה מגרמא כלום. לכך הוא שלו ואין לחיצונים חלק בו. ודו"ק והבן היטב:

(ק"ע). (כ"ו י"ג). ויגדל האיש וילך הלוך וגדל עד כי גדל מאוד. י"ל ע"ד הפי' לעיל

כ"ב י"ט) וישב אברהם אל נעריו. וקי' אומי' לא כתיב וישבו אברהם ויצחק. ומדרש הכונים ידוע שהלך לג"ע להתרפאות. ועי"ל ע"ד הגמ' (ר"ה כ"ב ע"ב) ר' נהוראי קהדי אחרינו הוו בהדי' והא דלא חשיב להו משום בעודי של ר"ל.

י"ל

וי"ל גם כאן הא דלא השבע ליצחק משום כבודו של אביו. שלא יאמרו דאברהם התנה וביטל בזה שלא נשחט. והעידה התוה"ק וישבע אברהם לאחד וזה' נראה לו שבחנו לשמו באהבה. וגם יצחק הי' נראה לו כאלו ומונח שחוט לפני המקום. ולא הי' בהם שום הנאה לעצמם בזה שלא נשחט. רק ברצון הבורא הי' כן ולולא זה כבר הי' נשחט. בכך לא כתיב שבע יצחק כי עדיין הי' ל וגם"כ כאלו נשחט ודו"ק.

(קע"א). וידוע שבכל העבירות שאדם עושה או הדאגות שיש לו על שום דבר הוא ומחמת שהוא בקטנות במקום השראת הדינים. כמ"ש (שה"ש ח' ח') אחות לנו קטנה ושדים אין לה. וידוע מהאריז"ל ביאור של שדים שמאל דוחה וימין מקרבת. ע"ד הגמ' (סוטה מ"ז ע"א) יצר תינוק ואשה ש"ד וימין מקרבת ע"ש. וכ"ז מחמת שאחות לנו קטנה שהוא בקטנות. ורמזתי בפי' (תהלים ל"ד ד') גדלו לה' אתי. ר"ת של אשה תינוק יצר. פירש' ש"ד וימין מקרבת. וזה כשהוא בגדלות. וזהו גדלו לה' את"י. אמנם לבוא לבחי' גדלות הוא במס"נ להשליך נפשו מנגד למען שמו באהבה. או אין לו שום דאגה. ויוצא מקטנות לגדלות. לבחי' אתוון רברבן. כמ"ש (שה"ש ח' י') אני חומה ושדי כמגדלות. כידוע מכוונת ק"ש באות ע' מן שמע ואות ד' מן אחד הם אתוון רברבן. וזהו וילך הלוך וגדל ע"ד כי גדל מאוד לאותו ע"ד היינו ע' של שמע וד' של אחד. שהוא גדול מאוד שהם אתוון רברבן. והבן כ"ז.

(קע"ב). וזהו רמז הפ' (דברים י"ז ו') ע"פ שנים עדים וגו' יומת המת לא יומת ע"פ עד אחד. כידוע דאדם צריך למסור עצמו למיתה בשעת ק"ש באמירת אחד. אמנם מקודם צריך לעשות תשובה. דאל"כ הרי הוא פסול לקרבן כידוע כי מום בו. וזה לא יומת עפ"י ע"ד של אחד כנ"ל. רק עפ"י שנים עדים דהיינו ע"ד של תשובה. כמ"ש הפ' (שם ל' ב') ושבת ע"ד ה' אלקיך. ע"ד כוונת האדמו"ר אותיות ראשונות של שם אלקים כידוע ומבואר מהאר"י זללה"ה. ואפ"ל בזה פי' הפ' (תהלים מ"ב ג') מתי אבוא ואראה פני אלקים היינו האותיות של לפני אלקים כנ"ל. שהיא המתקת הדינים של אלקים. וזהו ע"פ שנים עדים ע"ד של תשובה וע"ד של אחד כנ"ל וזה פי' הפ' (תהלים ק"ג ה') המשביע בטוב עדייך ודו"ק. תתחדש כנשר נעוריכי ע"ד המאמר (סנהדרין צ"ב ע"ב) הקב"ה עושה לצדיקים כנפים כנשרים. כי השי"ת הראה למשה אוצר של מתנת חנם. כידוע מפי ספרים וסופרים. דהיינו בחירות גדול שאין העובדים יכולו לבוא לשם. שעולם המעשה נתבטל שם. וזה כנפים כנשרים מחמת רוב עופפותם בגובה מאוד עד שמגיעים למקום אש שנשרפו כנפיהם. כך הצדיקים יבואו לבחירות גדול ודו"ק. וזה תתחדש כנש"ר. וז"ש דהמע"ה

אנכי

(תלים ק"ד כ"ד) אלפי שנאן בד'. כידוע שהקיף ע"ד מן שנער ווין אחד כשאתה אותיות שנא"ן. וזה אלפי שנא"ן בד'. ומה נאה ומאד לרמז בר"ת בל **אשמה אומר של מתנת חנם** כנ"ל. והבן כי קצרתי.

(קע"ג). ועפ"ז אמרתי לפרש הפ' (דברים ט"ז ט"ו) והיית אך שמח ופירש"י ז"ל לרבות ליל יו"ט אחרון לשמחה. ולכאורה אך הוא מיעוט. אמנם ידוע הטעם דאך הוא מיעוט. ומבוס באותיות א"ך הם מתחלת הא"ב ומא' עד כ'. היפוך א"ת בהוא לרבות הוא"ל והתכלית בי' ומא' עד ת'. ואמנם אם באת להרבות ומא' עד כ' עולה כמנין ע"ד כנ"ל. וכשאתה אותיות שנא"ן כנ"ל. וזה שפירש"י ז"ל בנעימות לשונו לרבות ר"ל לרבות ומא' עד כ' כמנין ע"ד לבוא לאתוון דרבין במס"ל כנ"ל. וזה לרבות ליל יו"ט אחרון לשמחה. דכיון שמרבינן אותיות אך נעשה שנאן. וזה והיית אך שמח. בתרת מתוק האך שילא ומונו שנא"ן כנ"ל. והבן דו"ק הטיב כי מתוק הוא מדבש

(קע"ד). ויש לי בפ' והיית אך שמח כמה פי' שנתחדשו לי בכל שנה ושנה של שמע"צ. קצת מזוהר בפ' ראה ע"ב. ומה שאמר זכר אכתוב כאן. והיית אך שמח. ע"ד (בשה"ש פ' קול דודי דופק ה') פתחו לי כפתחו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם. וזה והיית אך שמח. ר"ל אפי' שמחה מועטת כשיעור אך שהוא מיעוט. והיית **אך שמח** ר"ת **אפי'** **בפתחו** **של מחט**. ור"ת של **אך** יבר והפוך **אני אפתח כפתח אולם**. ודו"ק.

(קע"ה). א"י והיית אך שמח ר"ל אפי' אם אין דרכך בכך ויבוא לך מיעוט כבוד ומשמחה מ"מ תשמח ותתפלל עליך. כמש"א דהמע"ה (ש"ב ו' כ"ב) ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני גו'. ומ"ד הזוה"ק (פ' וילך) וחסידך ירננו ולויך ירננו ונלבש"ל אלא מעל כו'. ע"ב דבר נחמד ונעים וזה והיית אך שמח ואך הוא מיעוט. ר"ל אפי' אם תפיל עליך ותמעט כבודך בשמחה שאין דרכך בכך מ"מ תשמח כמש"ל בזוה"ק הנ"ל וחסידך ירננו אפי' אין דרכם בכך ומ"מ ומפני כבוד המלך אומם מתבזים בעיניהם לבלום. וגם המלך עושה רצותם ונהגת שהיו מזמינים את המלך על שולחנם כנ"ל בזוהל. ואף כאן אומר הקב"ה עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם. והבן הטיב כי נכון הוא בס"ד.

(קע"ו). א"י והיית אך שמח פירש"י ז"ל לרבות ליל יו"ט אחרון לשמחה. לכאורה קשה דלמה לרבות יו"ט אחרון הייכו ביום עצמו ולא בלילה. (ועי' ברש"י ז"ל סוף פ' לולב וערבה) ואפשר לומר דקשה מהו אך שמח הוא מיעוט

ממש. לכך פי' רבי' ז"ל לרמות ליל יו"ט אחרון היינו בגלות שהוא הוא ממש. בהייחוד והזיווג הוא בזה בתפלת מוסף בסוד משיב הרוח ומוריד הגשם סוד טיפה. (עי' בכוונת האר"י ז"ל) ובגלות אין זיוג. לכך פי' רבי' ז"ל לרמות ליל יו"ט האחרון לשמחה. והבן היטב.

(קע"ז). א"ר והיית אך שמח. פירש"י ז"ל בזה שיא הפשטות. לכאורה קשה שהקב"ה הבטיח לנו שבתי' שמחים באומרו ית' והיית אך שמח. וקשה דברי' ולא פירש לנו היסודים המוצים ומיילא היינו שמחים. אך בזה אין באפשרי לגלות ולפרש כי הוא ענין לא ראתה אלקים זולתך. ולכך קשה דבריו ואומר והבטיח לנו והיית אך שמח אפי' בחתי' משמע כמשמעו אך שהוא משמע ג"כ התי' שמח כי לא ידח ממנו נדח. כי אפי' הרשעים יתוקנו בעולם התיקון. כי בסוד העליון הכל שוים לטובה. כידוע דבשו ממנה בשנפי' של יצחק. (עי' בגלאנטי ע"פ (דברים ל"ב כ"ג) וראה פתגים אהבו"ר אך ז"ר. כי בספירת בינה סוד שו"ב הכל שוים לטובה. כי גמם ונהלב שורשם. וזה הבטחת והיית אך שמח.

(קע"ח). ולפי זה י"ל פי' רבי' ז"ל ואלה תולדות יצחק יעקב ועשו האמורים בפרשה. ר"ל ואלה תולדה של השמחה. כי יצחק הוא לשון צחוק ושמחה. וזה ואלה תולדות יצחק תולדה של שמחה. פי' רבי' ז"ל יעקב ועשו האמורים בפרשה. ר"ל יעקב וגם עשו נוי' כמשמש ראשי' דעשו ממנה בשנפי' דיצחק. כי בנחלב שורשו אפי' עשו יש לו תיקון. והוא היטב:

(קע"ט). עד כי גדול מאוד. פירש"י ז"ל. שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך. ע"כ. י"ל עפ"ד (סנהדרין נ"ח ע"ב) דאמר רב יוסף ייתי ואזכה לייבא בטולא דכופיתא דחמרי'. ופי' רש"י ז"ל בצל הרעי של חמורו. כלומר אפי' בכך אני רוצה ובלבד שאראנו. עיי"ש בחלק. ולפי זה מובן. וק"ל היטב.

(ק"פ). א"ר עפ"ד (חולין ז' ע"ב) דאמרי' דרפב"י לא רצה לאכול באותו משעה ולכאורה אינו מובן. וכי נתחייב האמור בגלות. ואנכי יגלתי האותי בס' תפלה כי ידוע דהצ"ח הטביע טבע בגלה שמולה גזל. בדי שבבריות ילמדו ומכיר ונגולה שאין לה קיון ושומר כיאמר בתוש"ה (משלי ו' ו') לך אל נמלה עצל וגו'. והנה רפב"י ומחוות רוב קדושתו וחסידותו הי' ממשיך הכונה גדולה אפי' בחמורו ונעשתה בו אותה הטבע בגגולה. לכך לא רצה לאכול עם שאינו מעשר ומחוות גזל שהי' בו חלקי של כהן. והפשוט ובו'. וידוע דהצ"ה לא לפתלך משלת השוק הופק. והטעם ומפני שבשוק פירה

ונשכה

ונהנה ומגזל. וזהו שפירש״י ז״ל וגל פרדותיו של יצחק ר״ל הוגל הי׳ יותר כשר ממהשו וכספו של אבימלך. לפי שיצחק הע״ה הי׳ ממשיך קדושת הש״י בפרדותיו. ולא נהנו ומגזל כשאר שהושפעו בגולה. וכמו בחמורו של ר״פ בן יאיר ע״ה. ודו״ק הטיב ונכון:

(קפא). (כו כט). **אתה עתה ברוך ד׳.** עד הפי׳ (תלים קיח כ״ו) ברוכים אתם לד׳. דאי׳ בגמ׳ (ברכות ז׳ ע״א)

ישמעאל בני ברכני. אמר יהי רצון כו׳. וזהו שאמר ברוכים אתם לד׳ שתזכו לבוא למדרגה זו שאתם תהיו ומברכים לד׳. וזהו שאמר הכתוב אתה עתה במדרגה זו ברוך ד׳. ונכון:

(קפב). (כז ו-ז). **ורבקה אמרה אל יעקב גו׳ לפני מותי.** כשתיית ומניחתי בבת בן קמעון

בפי׳ זו שאל מותי איך א׳ דקדוק גדול. בפ׳ זה בגמ״א ואברככה לפני ד׳ לפני מותי הא יצחק לא אמר הי׳ לפני ד׳ רק בעבור תברכך נפשי בטרם אמות לחוד. והשבתי לו כי לכאורה ק׳ הפשט בפסוק ומדבר אל עשו אחיך לאמר. ומלת לאמר היא מיותרת. אמנם כן דלכאורה ק׳ על יצחק למה רצה לברך את עשו ולא את יעקב. וכי לא ידע שעשו הוא רשע. והגם שעיניו היו כהות מ״מ היו לו עיני השכל וידע ברוח קדשו שעשו הוא רשע. אמנם י״ל דיצחק הי׳ בחי׳ דין. ולא הי׳ רוצה לצאת מגדר הדין והמשפט. כי משפט הבכורה הי׳ לעשו שהי׳ בכור. לכך א״ל להביא ציד למען תהי׳ לו הכנה לקבל ממני הברכות. אמנם במחשבתו היתה אם ד׳ יסכים לזה שיברך אותו מה שיביא ד׳ בפיו אותו ידבר. ואם לא יסכים השם אזי בודאי יסבב כמה מניעות לעשו שלא יביא ציד כדי שלא יתברך. הכלל כל מחשבתו היתה של רצון השי״ת איך יתנהג עמו. והאל מי שיחפוץ ד׳ אותו יברך. כי הברכות היו מקורות ביד הקב״ה. כי מטעם זה לא רצה אאע״ה למסור הברכות ביד של יצחק כדי שלא יברך לעשו הרשע. גם יצחק אע״ה סמך על הקב״ה למי שיסכים השי״ת אותו יברך. והנה רבקה אע״ה היתה בעלת רוה״ק וידעה שכוונת יצחק היא שתלוי על הקב״ה הברכות למי שיסכים. וידוע דדיבור הוא מגלה המחשבה. ולאמר הוא ל׳ מחשבה. ד׳ כמו (לעיל ח׳ פ׳ וי״א) ויאמר אלקי׳ אל לבו. ומבואר בזוהר כוונה הנה ששמעתי ר״ל הבנתי ברוה״ק שעלי את אביך מדבר אל עשו ר״ל בדיבור בפיו אל עשו אחיך. וגם לאמר ר״ל הבנתי ג״כ האמירה היינו המחשבה שלו. ר״ל ששמעתי הדיבור וגם הבנתי המחשבה. ומקיימת דברי הדיבור הי׳ הביאה לי ציד גו׳. והמחשבה שלו הבנתי שכוונתו היתה ואברככה לפני ד׳ פירש״י ז״ל שפיר אם יסכים על ידי אזי אברככה לפני מותי. ובהיות כן ועתה בני

שומע בקולי לאשר אני מצוה אותך. ולכאורה הל' של לאשר הוא מיותר. הו"ל אשר אנכי מצוה אותך. ומהו לאשר אני מצוה. אומנם לפי דברינו הוא נכון מאוד. שאין הכוונה שומע בקולי אשר אני מצוה. כי מ"מ ק' הא אתה ואותך קיימים בכבוד אביך. ואביו לא צוה רק לעשו. והאיך אומרת ליעקב בשומע לקולה. אומנם לפי הנ"ל א"ש. שהיא ידעה ברוה"ק שאין הצ"ה מקבים הברכות לעשו רק ליעקב. לז"א שומע בקולי ר"ל הבן היטב בקולי בקול רוה"ק שבי. לאשר אני מצוה ר"ל לאותו דבר שאנכי מצוה אותך. הבן היטב שמגד' הוא ולא ממני. והבן היטב כי הדברים ברורים לפענ"ד. ונכון וקצרתי היטב:

רמזי ויצא

(קפ"ג). (כ"ט א'). **וישא יעקב רגליו וילך גו'.** י"ל ע"ד הפי' (שמות ט"ו כ"ב) ויסע משה שהוציאם בעל כרחם.

ופירש הזוהר הק' משום שראו והשיגו על הים תענוג גדול ונפלא ע"ד אחז"ל (מכילתא בשלח) שהשפחה היתה רואה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא ע"ה במרכבה. לכך הסיעם בעל כרחם. עיי"ש. והנה יעקב אע"ה ראה כאן והשיג מה שהשיג בפרט במקום קדוש ונורא כזה הוא הר המוריה. וזהו וישא יעקב רגליו שנשא רגליו בעל כרחו וילך. ודו"ק היטב:

(קפ"ד). (כ"ט י"א). **וישק יעקב לרחל.** ע"ד הגמ' (שבת י"ג ע"א) עולא כי הוי אתי מבי רב הוי נשיק לאחתי' אבי ידייהו. ופליגא דידי' אדידי'. דאמר עולא אפי' שום קורבא אסור ע"כ. והקשו בתוס' מ"מ ק' עולא אעולא ע"כ. וי"ל ע"ד הידוע מהאר"י ז"ל דבכל ליל ש"ק הוי נשיק לאמי' בסוד איגרת עלאה. ע' בסידור האר"י ז"ל. ולפ"ז י"ל דעולא אחר הלימוד הוי נשיק לאחתי' בודאי ע"פ סוד הזיווג אתו עמו ע"ד הפי' (משלי ז' ד') אמור לחכמה אחותי את. וז"פ הגמ' ופליגא דידי' אדידי' ר"ל דפליג וחילק קורבא דידי' דהוי נשיק לאחתי' אדידי' דאמר דשום קורבא אסור דהא דאמר דינו דשום קורבא אסור היינו מחמת חיבוב לתאוות תאוותו. אבל קורבא דידי' הי' ע"פ סוד הזיווג עמדו. דכל העובדות של הצדיקים הם עפ"י יחודים ולא חלילה לבטלה. וחילוק גדול הי' בין קורבא דידי' לאותו קורבא שאמר דינו עליו שאסור. וזהו ופליגא דידי' אדידי' והבן. ועד"ז היתה כוונת נשיקת יעקב לרחל בסוד רחל עליונה בחי' מלכות. וכוונתו היתה לעשות יחוד ת"ת ומלכות. שהם מדת יעקב ורחל. ודו"ק היטב:

(קפ"ה). (שם). **וישא את קולו ויבך.** פירש"י ז"ל שצפה שלא בידים ריקניות כו'.

וזה

וזה תמוה על יעקב שהאבות לשבות בלא הי' בידו ממון. וי"ל ע"ד הגמ' (כתובות ס"ב ב') רבי כי הוי מעסיק לברי' פסקו לי' תרתי סרי שנין למיזל בבי רב. אחלפוהו קמי'. א"ל נהוי שית שנין. אחלפוהו קמי' תנין. א"ל אכניס והדר איזיל. הוי קא מבסיף מאבוה. א"ל ברי דעת קונך יש בך. מעיקרא כתיב תביאמו גו' ולבסוף אמר ועשו לי מקדש גו' ע"ש. ולפ"ז י"ל דגבי יעקב ע"ה בוודאי הי' בו מדעת קונו. ואלו הי"ל ממון הרבה בוודאי הי' תיכף נושא את רחל במוהר ומתן. שכל כוונתו היתה בגין יקרא דקוב"ה. כדאי' בזוה"ק. כדי להעמיד י"ב שבטים שבטי יה. ובוודאי הי' מתעוקק להכנס תיכף לרחל שהי' בו דעת קונו. ולכך בכה שהי' צריך לעכוב בבעילה שבע שנים. ונכון הוא היטב:

(**קפ"ו**). **וישא את קולו ויבך**. פירש"י שראה שלא תכנס עמו לקבורה. ולכאורה קשה דוקא השתא ראה נבואה זו.

ועוד דקשה בכה על האי שופרא דבלי בעפרא. כמו (ברכות ה' ע"ב) גבי ר"א דבכה הוא ור"י על האי שופרא כו'. ואפ"ל דהמהרש"א ז"ל פי' משום דר"י אמר אנא אשתיירי משפירי ירושלים ולכך בכה על האי שופרא כו' והי' מצטער על חורבן ירושלים שיכלו השופרי דירושלים. אמנם הקשה מהר"ש דבכה על אשת טורנוסרופוס על האי שופרא כו' והתם לא שייך זה. ע"ש בהגהות קושיות. ולי נראה פשוט דר"י שאמר לי' אמאי בכית. אי משום תורה דלא אפשת הא שנינו א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוון כו'. ע"ז השיב לו שפיר. כי באמת גם לי הרבה גם לי מעט. אמנם י"ל עדיין אין אנו בטוחים שיושיבנו לפני הקב"ה כי על האי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא. כדי לעורר מחלות זוהמת הנחש שבא נחש הקדמוני ולכך הגוף צריך לרקוב בעפר אדמה כדי להזדכך ולהטהר לגמרי ולחזות אח"כ בנועם ד' אחר התחיה והיבק. נמצא עדיין לא טיהרנו והזדככנו עלונינו. והאיך לא נבכה. והבינו ע"ז שפיר קא בכית. ובכו תרוייהו. ואמנם רע"ק בהי' בוכה על אשת טורנוסרופוס מפני שהלבבה לגלי לבסוף ניאוף להתגיור. לכך אמר לא בבוכה על האי שופרא דבלי בעפרא. ע"ד (אבות פ"ג מ"א) דע מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר כו'. לכך רק בבאת מטפה סרוחה ובכה דבלי בעפרא. כדי למנוע אותה מאיקורא. ודו"ק כנ"ל. ונכון ביסוד קושיית המהרש"א ז"ל.

(**קפ"ז**). **אמנם** מבואר בזוה"ק דר"ת בכה ונפיל לארעא. ואמר ארעא ארעא כמה קליפת את דר"ש אתבלע בך. הדר אמר ארעא לא תדחל דר"ש לא אתבלע בך ע"ש. ולכאורה תמוה בכה ואמר דר"ש אתבלע בך. והדר אמר דלא אתבלע בך. אמנם לפי מ"ש א"ש. כי ר"ש ע"ה הי' מזוכך ומטוהר

עצמו

עלמו בעודו בחיים. שישב י"ג שנה בחול עד שנעשה כל צרכי בקשים כדאי' בגמ' (שבת ל"ג ע"ב). ונעשה ומתחייב לירה. וזה לפרש המשנה (אבות פ"ב מ"ז) קנה ש"ט קנה לעצמו. ע"ד הנודע קיימו עפר שיש בך גזל הוא בידך. ולכך ואל עפר תשוב לתחזיר הגזלה ע"ש. כי בהיות קודם החטא הי' קומה הקיימן עפר בשיני הגם שנעשה ומתחזיר לירה. אמנם אחר החטא נעשה ומתלירה תיורי. והוי שיני התזיר לבריותו. והי' אלא גזל. ואפשר לפרש הקרא (בשיל ג' י"ט) כי עפר אתה ומקודם שנבראת. וגם עכשיו ואל עפר תשוב ר"ל בתשוב הנזירה לחיותו. והוי שיני התזיר לבריותו. וזה אפ"ל הגמ' (סנהדרין צ"ב ע"א) צדיקים שעתידים לחיות אינם חוזרין לעפרן. ר"ל בשוב אינן חוזרין לעפרן הינו לשבות ומתלירה הוגר ונכון. וזה קנה ש"ט בתירה ובמעש"ט קנה לעצמו ר"ל שקונה לעצמו בשיני הגם שנעשה ומתחזיר לירה ודו"ק ונכון. ובזה ר"ח דר"ב לא אתבלע בך ר"ל בך בקיבתך כדי להחזיר הקיומן עפר. כי בהיות שקנאו בשיני הגם. וזה לא אתבלע בך בקיבתך. אמנם מהיות גזירת הגם יתן' ואל עפר תשוב אמרינן בגמ' (שבת קנ"ב ע"ב) בכל הצדיקים שיהי' שעה א' קודם התחיי' ע"ב. ומש"ע כוני לא בכה יעקב על רחל על הא' בופרא דבלי בעפרא. דאי' בגמ' (שבת סס) כל מי שאין בו קנאה אין עצמותיו מרקיבין. ואמנו רחל ע"ה לא היתה בה שום קנאה. ואפי' כשלבן הי' מחליפה ללאה אדרבה היתה מוסרת לה הסימנים. ומטעם זה נקברת באמצע הדרך כדי להתפלל על בני'. כידוע בזה שמוסרה הסימנים ללאה ולא היתה ומתקנאה בה. ויעקב"ה הי' מריה בה שהיא צדיקת גדולה ולא מתקנאה כלום. ע"ד הא' ימוקא שהי' מריה בהני רבנן שלא קראו ק"ש. כך יעקב"ה הי' מריה בה שאין בה קנאה. וכיון שהי' מריה שאין בה קנאה ובהיא צדיקת ראה בנביאת שאינה נכנסת עמו בקבורה. כי זה תלוי בזה כנ"ל. ושפיר פירש"י ז"ל שבכה על שלא תכנוס עמו לקבורה ולא על הא' בופרא דבלי בעפרא. כיון שהי' מריה שאין בה קנאה. ודו"ק היטב ונכון:

(קפ"ח), (כ"ט י"ז). ועיני **לאה רכות**. פריך בגמ' בפ' י"נ (ב"ב קכ"ג ע"א) ומאי רכות. אילימא רכות ממש. השתא בגנות בהמה טמאה לא דבר הכ' כו'. אלא שהיו ומתמתי' ארוכות. ורבא אמר לעולם רכות ממש. ובזה הוא לה שבחתה שלא תפול בגורלו של עשו. וי"ל דמא"ה ומא"ח ול"פ. דת"ק מוני קבר שהיו רכות ומחמת בכייתה. והא דדריש רכות ל' ארוכות י"ל ע"ד בכ' האר"י זללה"ה לונה התפלה בדומעי' היא ומרובה ומפני שהעינים הם חו"ב והדמעות נמשכות מחו"ב. ובלאה הדמעה אז יחול אור הכתר. כי הכוונ"ה ביכ"ה גי' ק"ע ב"פ ע' ר"ל עי"ן. ובהקיר ומהם ונלת דמע"ה גי' קי"ע יששר א"ך גי' אה"י שהוא הכתר. ויומשך שפע לכל העולמות

ע"ש

ע"ש. ולפ"ז מהות הבכיות שבכתה לאה אע"ה היתה ממשכת מהות מבחי' אריך שהוא כתר עליון. וז"ש בגמ' שהיו מתמתי' ארוכות ר"ל מא"א שהוא כתר. והבן היטב:

(קפ"ט). (כ"ט כ"ה). הלא ברחל עבדתי עמך. לכאורה ה"ל עבדתי אותך ור"ל דיעקב אע"ה לא עבד ללבן כלל כי לי בנ"י עבדים. וכל כוונתו בעבודת הצאן היתה לברר הנ"ק. כדאי' בע"ח ובאר"י ז"ל. וכל תשוקתו לא היתה רק להשלים רצונו ית"ש בשביל הזווג הק' כדי להעמיד שבטי יה. רק עכ"פ בשעת עבודה אתנה עם לבן שעובד בשביל רחל. וז"ש הלא ברחל עבדתי עמך. כלומר שעבודתי היתה בתנאי עמך שהוא בשביל רחל והבן. ולמה רמיתני. ר"ל אפי' אם הי' ת מחליף כלאה לגמרי רצית לומר הי' בדרך רמאות ה"ל לומר לי בפירוש. וכ"ז מוצא לשבעה נקיים. ויחשב לו שפיר לא יעשה כן גו' והיתה ידעה ומעיקרה וספרה לה ז' נקיים. ומלא שבוע זאת נ"כ של רחל. ונתנה לך גם לרחל. ודו"ק היטב:

(ק"ץ). (כ"ט ל'-ל"א). ויאהב גם את רחל מלאה גו'. וירא ה' כי שנואה לאה ויפתח את רחמה גו'. ע"ד אחז"ל (יבמות ק"ג ע"ב) לא די שמגלגלת אותי עם החטא ומגדלת את בני. וזהו ויאהב גם את רחל שגם אהבת רחל לא היתה בשביל יופי'. רק מלאה ומאהבת לאה שמגלגלת אותו עם החטא. כי הצדיקים יראים לנפשם תמיד כמאמרם ז"ל (אבות פ"ב מ"ה) אל תאמין בעצמך כו'. וגם יעקב אע"ה מליצי שירא שמא יגרום החטא. ואמנם עכשיו שנשאת לרחל אחרי רחל מגלגלת אותו עם החטא. ישוב כבורה לאה שנואה. לכך ויפתח את רחמה ומהסתא יאהב אותה שתגדל את בניו.

(קצ"א). א"י ויאהב גם את רחל מלאה. ר"ל שאהב גם זאת שהיתה רחל ולאה הייתו שתי אחיות ולא היתה בדבר הזה שנואה אצלו. כי טעם ערוות הוא שאין מתמזגין בשרשיהו של מלך. ויהי הי' רצוי להתחבר. ומפני שהקב"ה קרא ליעקב אל כידוע ויש לכוין ויאהב גם את רחל מאהבה של רחל היתה מלאה. שהי' משפיע מלאה לרחל. ע"ד דגבי שתי אחיות כתיב לצרור ומפני שפגם בסוד מלכות וקודם המרכבה מלהשפיע בעת זוגה. ואמנם יעקב אע"ה השפיע מלאה לרחל. וזהו ג"ס א"ת שהוא רצוי והבן. ותב"א רחל הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי. ויחר אף יעקב ברחל. לכאורה למה כעס עלי' ואפשר שרמזה לו כיון שלא זכתה להוליד וממנו שוב נשאר איסור שתי אחיות. בשלמא אם זכתה להוליד הרי מן השמים הוא כדי להעמיד י"ב שבטי

יה. אומנם עכשיו שלא ילדה לכאורה הוי איסור שתי אחיות. וזה שרמזה לו ואם אין ומתה אנכי שגבי איסור שתי אחיות כתיב בחיי'. אבל לאחר מיתה מותר ליבא אחותה. לכך שפיר ויחר אף יעקב דטענת לדידי' לא הוי איסור שהקב"ה קראו אל ומותר להשתמש בשרביטו של מלך. והי' יעקב ג"כ מרמז לה ואמר התחת אלקים אנכי. ר"ל וכי תחת אלקים אנכי גם לענין בנים. הגם שהקב"ה קראני אל לענין שמותר לי להשתמש בשרביטו. מ"מ הכי אל ממש אני שיש בידי מפתח של חיין ממש. וזהו התחת אלקי' אנכי אשר מנע ממך פרי בטן. ודו"ק היטב:

(קצ"ב). **ויאהב גם את רחל מלאה.** ע"ד כי רחל היא עלמא דאתגלייא. וזהו ויאהב גם את רחל היינו עלמא דאתגלייא כמו תפלה וברכה ומ"מ. וכל תנועותיו ועובדותיו מגלה. שהי' הכל מגבהי' למה עלמא דאתכסייא. וזה יחוד כידוע. כי ידוע מר"ת ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה יתום. כידוע מהאר"י ז"ל כי מדה זו יתום היא מאימא עלאה. ולדעתי נראה לרמז דאי' בהאר"י ז"ל שר"ת של **אביי אמר בך ירוחם** יתום. כי ידוע דבגלות המר הזה אין אנו יכולים לעשות יחוד כדאי' בזוה"ק. רק בחי' קדושין בלא זווג. ואביי סבר (קדושין נ"א א') קדושין שאין מסורין לביאה הוו קדושין. ובזה הלכה כאביי ביע"ל קג"ם. וזהו אמר בך ירוחם יתום היינו מדת מלכות. והבן היטב. ועת לקצר. ויש לרמז בגמ' (ב"ב כ"ב ע"א) אהדרינהו גרוני בי אביי אכלו בברא בי רבא. כי הקדושין הם גורמים לייחוד. וזהו אהדרינהו בי' אכלו בברא כמעט (לעיל ב' כ"ד) והיו לבשר אחד. כי אכילה היא יחוד כמו (משלי ל' כ') אכלה ומחתה פי'. וזהו אכלו בברא בי רבא דרבא סובר קדושין שאין מסורין לביאה לא הוו קדושין. והבן היטב:

(קצ"ג). (ל' ו'). **ותאמר רחל דנני אלקי' וגם שמע בקולי גו' ע"כ קראה שמו דן.** ע"ד שכ' האר"י ז"ל כי המתקת הדינים איכה בחסד רק בדין. שמורש הדין למעלה הוא חסדים ורחמים גדולים. והוא ענין הגלגול הראשון להשי"ת למען התגלות אהבתו למיני ישראל כידוע ליו"ח. ובזה פי' הרה"ג מו' דובער ז"ל לרחם עמו בדין לכותב כעקי' בדין ר"ל בדין העליון המותק מאוד. ובזה פי' הגמ' (סוכה ל"ד ע"א) מבתר דחרב ב"ה אשתני שמי' מערבה לחילפא. למערבתא קריין חילפא וחילפא ערבתא. למנ"מ ללולב. (ע' בגמ' סוכה ובגמ' שבת ל"ו ע"א). דידוע המדרש ערבה זה הקב"ה. ול' ערבה הוא עריבות ומתיקות. שבזמן הבית הי' התגלות החסדי' מאוד. והיו ישראל מבינים עריבות ומתיקות בעיניהם. אמנם אחר החורבן נתרבו

הדיני'

הדינים. בהם היפך עריבות. אמנם הדינים בעצמם המה חסדים גדולים בשרשם, ואסור לעשות פירוד בין הוי' לאלקים. כמ"ש (מ"א י"ח ל"ט) ה' הוא האלקים. כי בשורשם המה חסדים גדולים. לכך אמרה המשנה (ברכות נ"ד ע"א) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. ויש בזה אריכות דברים. וז"ש הגמ' ומשהרב הבית נשתנה ומערבתא לאילפתא. ר"ל ומעריבות נעשה האילוף. והילפתא ערבתא ר"ל האילוף נעשה הוא ערבתא. כי בשורש הם חסדים ועריבות ומתיקות. ולבא לכולא. כי ליבא הוא לייחד הלב לה' ית' ולא יהיו לו ב' לבבות רק לב א'. וידוע שהלולב גבוה במינו היינו למעלה ומז"ש בשם הדינים נמתקים בשורשן והמה חסדים גדולים. ודפח"ח. וז"ש דנני אלקי' וגם שומע בקולי ר"ל וגם שם אלקי' שומע בקולי. כי הדינים למעלה המה חסדים גדולים ככ"ל נראה שזה בדין. ע"כ קראה שמו דן. שבתחלה היתה בבחי' ד' דלית לה מגרמה כלום. ואח"כ באת לבחי' ן' היינו שלמה דאורותא בסוד עולם הבינה ששם נמתקים הדינים בשורשם. ומשם באים בנים. כידוע ומתנה ע"ה (ש"א א' י"א) ותדור נדר גו'. בסוד נ"דר. ע"כ קראה שמו דן ודפח"ח.

(קצ"ד). ובזה י"ל פי' (יהושע י"ט מ"ז) גבי בני דן. ויעלו בני דן וילחמו עם לשם גו' ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם. והקשה רש"י ז"ל הא שם העיר הי' ליש ולא לשם ע"ש. ונראה לי דידוע כי הז' מינין של א"י היו מלובשים בתוכם הז' מדות העליונות. לכך כתיב (במדבר י"ג ל"ב) וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדו"ת. ר"ל מדות העליונות שהיו שם בשבירה. שלכוונה זו נצטוו ישראל (דברים כ' ט"ז) לא תחי' כל נשמה. שבקיום המינים הזו היו מעלין כל המדות וכל' הנ"ק הנפולים בשבירה הנפוצים בין העמים ושם אצרי השכינה הק' כידוע. והנה בני דן כשעלו ללחום עם ליש היתה כוונתם להעלות משם המדות והנ"ק והנצוצות שנפלו שם בשבירה. לכך נקרא שם העיר באותו פעם לשם על כוונה זו. שר"ת של **לשם** הוא **לאקמא שכינתא מעפרא**. לכך ויקראו ללשם דן שבתחלה היו הנ"ק בבחי' ד' ואח"כ באו לבחי' ן'. כשם דן אביהם דמשה"ע קראתו רחל נמי דין. כנז' לעיל. ועי' בליקוטי תורה בפי' הפ' (בר' מ"ט י"ז-י"ח) יהי דן גו'. לישועתך גו'. ודו"ק היטב ומאוד. בילא"ו:

(קצ"ה). (ל' ל"ח). **אשר פצל ברהטים.** י"ל דאתוה"ק מרמזת הא דכתיב (משלי י' ט"ז) פעולת צדיק לחיים תבואת רשע לחטאת. וי"ל לפרש עד"ש בשל"ה דמעשה המקלות של יעקב ע"ה הי' פועל דמיוני לבירור הנשמות קדושות מכור הברזל ע"ש. וידוע דכל דנחית מדרגי' היא בחי' מיתה. וכשהצדיק מעלה אותו הנילון מעלהו לחיים. ומפ"ה

פעולת

פעולת צדיק לחיים. וזה מרומז בתי' אשר פעל ר"ת פעולת צדיק לחיים. ודו"ק ונכון:

(קצ"ו). (ל"א א'). לקח יעקב את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה. לכאורה הוא כפל ל'. וי"ל דרך הצלי' עפומ"ש האלשיך הק' ע"פ כי עצמת ממנו. כי אבימלך סבר שהשפעה של יצחק היא מחסר השפעה לו. וז"ש כי עצמת מה שעצמת הכל ממנו מהשפעתינו ב"ה ודפח"ח. וז"ש לקח יעקב את כל ר"ל את כל ההשפעה מה שלו היה אשר לאבינו ומההשפעה של אבינו בהשפיע לו השר שלו. ולא עוד אלא אפי' ומאשר לאבינו ומאותה ההשפעה שיש לאבינו עשה יעקב את כל הכבוד הזה. כאומרו בזה כביכול שלא הוא כי בזכותו הוא נתברך. כמ"ש (לעיל ל' ל') ויברך ד' אותך לרגלי. וזה לא זו אף זו. לא זו שכל מה שיש לו הוא מהשפעת אבינו. אלא אף זו שאומר אפי' מה שיש לאבינו הוא בזכותו. ודו"ק היטב:

רמזי וישלח.

(קצ"ז). (ל"ב ח'). ויירא יעקב מאד ויצר לו. אי' בס' הקה"ל בסוד לבישת שק. כי שק גימ' ד' מאות. ארבע מאות כתות הטומאה. וזה ויירא יעקב ולא נעלם מיעקב סוד לבישת שק ע"ש. וזה מרומז בתי' מאד ר"ת ארבע מאות דכסיפין. כי ירא דלמא פגם בארבע מאות עלמין דכסיפין ונתן ח"ו כח לד' מאות איש של עשו. ועסק בלבישת שק כדי לתקן דרך נקבי השק ד' מאות עלמין דכסיפין כידוע. וזה (לק' פ' כ"ג) ויקח את שתי נשיו ואת גו' ויעבור את מעבר יבק. פירש"י ז"ל ודינה היכן היתה נתנה בתיבה. כי יעקב"א הי' ממתיק הדינים בלבישת השק. והי' מקשר עצמו ומקדש עצמו עם כל אשר לו. וזה ויקח גו' ויעבר את מעבר יבק ר"ת יחוד ברכה קדושה. גי' את"י הוי"ה אדנ"י. וידוע מהבעש"ט הק' ז"ל דהצדיקים ממתקין הדינים בצירופים אחרים. ומלת נשמה רנה וממשע שמע. וזהו שפירש"י ז"ל ודינה היכן היתה. היכן נתמתקו הדינים. כי דינה היא ע"ש דינים. ומתרץ נתנה בתיבה. היינו שעשה ממאותיות דינה תיבות וצירופים אחרים. כי בצירוף דינה יש בר"ת יהיו דרך נקבי השק ד' מאות עלמין דכסיפין והבן.

(קצ"ח). א"י ע"ד האי' בס' ומבשר צדק בשם הרה"צ דק' אפטא עה"פ (שמות ו' ה') וגם אני שמעתי את נאקת ב"י אשר מצרים מעבידים אותם

אותם גו'. שע"י השיעבוד היו בנ"י חוזרים בתשובה. והיו צריכין לינקות ע"ז שעי' המצרים הם שוברים לתאות ויושע ה' שישעבדו את לבם לאביהם שבשמים בלי שיעבוד המצרים. וזהו וגם אני שמעתי את נאקת בנ"י. ומה היא. אשר מצרים מעבידים אותם להשי"ת ודפח"ת. והנה יעקב הי' ירא ממשו פירש"י ז"ל שירא שמא יגרום החטא. ובוודאי הי' מעלה היראה העליונה שלא שבו ליראת השי"ת. וזהו ויירא יעקב מאוד ויצר לו שהי' מצר א"ע שעי' יראת עשו צריך ליראה מהשי"ת ודו"ק:

(קצ"ט). (ל"ב י'). **ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם גו' ה' האומר אלי שוב גו' ואיטיבה עמך.** ע"ד שכ' התנא"ק שו"פ (לעיל כ"ח י"ג) והנה ד' נצב עליו שישלשות הי' מרכבה לנגדת ת"ת הוא שם הוי' ב"ה. וזש"ה והנה ד' נצב עליו כביכול ודפח"ת. וזש"א יעקב בתפלתו ד' האומר אלי ר"ל השם הוי' האומר אלי שמדה זו בכל ת"ת המאמרה אלי שאני מרכבה לשם זה. ובמדה זו אמרת לי שוב גו' ואיטיבה עמך עם מדתך. ומדה זו היא נחלה בלי מצרים כידוע. והבן היטב

(ר'). (ל"ב י"ב). **הצילני נא.** ע"ד הפ' (ירמי' ל' ז') ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע. ומעת צרה עלתו כמעט עת רצון. וידוע מת"ז הק' ע"פ הושיעה נ"א. כי נ"א הוא יחוד אהי' והוי' עם ד' אותיות הוי' גימ' נ"א ע"ש. והנה ליהפך נ"א לצרה כעשה רצון. וז"ש יעקב הצילני נ"א ועשה יחוד וליהפך נא לצרה ונעשה רצון:

(ר"א). הצילני נא מיד אחי מיד עשו. ע"ד שכ' רש"י ז"ל ויירא יעקב מאוד שמא יהרגנו עשו. ויצר לו שמא יהרוג הוא אחרים ע"ש. וזש"ה הצילני נא מיד אחי שלא יהרוג אותי. וגם מיד עשו שלא יהי' לי יד עשו להרוג אחרים ונכון.

(ר"ב). א"י ע"ד שכ' האלשיך הק' עה"פ (תלים ל"ב ז') אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט גו'. כי מי שהי' ביד רוצח וניצול ממנו ראוי יותר להודות להשי"ת ממי שלא הי' כלל בידו. וזה בקשת דהמע"ה לד' אתה סתר לי הסתר אותי מאויב. רני פלט ואחר כך כאלו הייתי בידו ופלטתני מידו ודפח"ת. והנה יעקב הי' יכול להנצל מיד עשו בא' משתי פנים. שהי' לו לאח ויכמרו רחמיו עליו. או שילחום עמו והקב"ה ימלט אותו מיד עשו שלא יהרגנו. וזה שביקש הצילני נא מיד אחי בהתגלות הפ' ומצתי' אחי שלא ירצה להרוג אותי. ואני אתן תודות לך מיד עשו כאלו הצלתני מיד עשו שהתגלתי מידו. ודו"ק היטב.

(ר"ג). א"י דלכאורה קשה לי למה נענש יעקב על כיבוד אב. הא (ביומא פ"ו ע"א) ר' ישמעאל הי' דורש ד' חלוקי כפרה. עבר על מ"ע ושב לא זז משם עד שמוחלין לו. ויעאע"ה בודאי עשה תשובה שלימה. אמנם י"ל ע"ד הגמ' (יומא שם) ה"ד חילול השם. א"ר כגון אנא כו'. ומכ"ש לגבי יעאע"ה בחיר שבאבות הי' חה"ש אצל העולם ולכך נענש. וידוע דעל חה"ש מיתה ממרקת. וזש"א הצילני נא מיד אחי. וקרא אותו אחי מחמת שקיים כיבוד או"א. והי' ירא מאוד ממיתה שהוא לא קיים. לכך התפלל הצילני גו'. כי ירא אנכי אותו פן יבוא והכני גו'. ויש לי פחד מיתה ומיתה ממרקת על חה"ש ודו"ק.

(ר"ד). ולפי"ז י"ל טעם דכתי' (לק' ל"ג ד') וישקהו ויבכו. ע' פירש"י ז"ל למה בכו שניהם. ואפ"ל ונקדים הגמ' בפ' החליל (סוכה נ"ג ע"א) גבי שמחת בית השואבה שאמרו שירות ותשבחות. ומפרש הגמ' חסידים ואנשי מעשה אמרו אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו. ובע"ת אמרו אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותנו. אלו ואלו אומרי' אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחל לו ע"ש. כ"ל ע"ד המאמר (ב"ב דף ע"ה ע"א) כל א' וא' נכוה מחופתו של חבירו. שבע"ת נכווין מצדיקים שלא טעמו טעם חטא מימיהם. והחסידים ואנשי מעשה נכווין מהבע"ת שבמקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד. לכך אלו ואלו אומרים ר"ל החסידים ובע"ת אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחל לו. הבע"ת היו אומרים אשרי מי שלא חטא כלל. והחסידים היו אומרים ומי שחטא ישוב וימחל לו. וזהו אלו ואלו אומרים זה. כי כ"א נכוה מחופת חבירו. וזה נכון מאוד. וי"ל ג"כ שבאותו דבר שעשו הי' מכבד אביו הי' לו זכות גדול ונחשב לצדיק לאותה מעשה. אמנם יעקב לא קיים כ"ב שנה כיבוד או"א הי' בע"ת. ובמקום שבע"ת עומדים אין צדיקים כו'. נמצא לא הי' עשו יכול לעמוד מפני יעקב. לכך ויבכו שניהם כי כ"א נכוה מחופת חבירו. ודו"ק היטב.

(ר"ה). א"י הצילני נא מיד אחי ר"ל שהשלמה תהי' מחמת שהוא אחי שאחי' זו שקיים כיבוד אב. שתגין עליו מצות כיבוד שלא יהרגני. ע"ד הגמ' (סוף חולין). ואם איתא דשכר מצוה בהאי עלמא איכא הי"ל לתגין עליו המצוה שלא יכשל בעבירה. אלא ודאי דשכר מצוה כו' ליכא ע"ש. וזה שביקש יעקב שתגין עליו המצוה לבל יכשל בעבירה. וא"ל דשכ"מ בה"ע ליכא לזה מקיים מיד עשו שהוא באמת עשו ולרשע משלמין השכר בהאי עלמא ודו"ק היטב:

(ר"ו). (ל"ב ל"ב). ויזרח לו השמש גו' והוא צולע על ירכו. ע"ד רמז דידוע שכל השנים שהי'

רבינו הקדוש בלעט״ר ויסורים לא צריכא עצמות לנטירה, כי הצדיקים ביסורים שלהם נעשה יחוד למעלה ושלום בעולם כידוע. וזהו ויזרח לו השמש ר״ל בשבילו היתה בעולם זריחת השמש. כי שמש ומגן ה' אלקים. והשמש והוא צולע על ירכו וביסורים שלו הי' יחוד למעלה. כידוע ומהגלגלתי ז״ל בכתב שומך שהתקינה לנדתה. עיי״ש. (ועי' מ״ש בפ' ואתחנן). והבן הטיב:

(ר״ז). (ל״ג ט'). **יש לי רב אחי יהי לך אשר לך.** וק' מהו הכפל לשון. י״ל ע״ד הפ' (לעיל ל״ב כ״ח)

ויותר יעקב לבדו ופירש״י ז״ל ששכח פכים קטנים. לפי שהצדיק חס על יגיע כפו שלא בא לו מן הגזל רק מיגיע כפו. וז״ש עשו יהי לך אשר לך שהוא בחינת שלך מיגיע כפך וכמה יגיעות וטרחות היו לך עד שהגיע לידך ולמה אחסר אותך. והשיב לו אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך וגו' כראות פני אלקים ותרצני. ר״ל אל תאמר שתחסר אותי. רק אדרבה בעיני נחשב שאני מקבל ממך מתנה רבה במה שתקבל ממני. ע״ד שהדין הוא (קדושין ז' ע״א) אם נתנה היא ואמר הוא באדם חשוב מקודשת. דבההיא הנאה שאדם חשוב מקבל ממנה הוי כאילו נתן הוא ואמר הוא ע״ש. וז״ש יעקב כי ע״כ ראיתי פניך כראות פני אלקים ותרצני. ובעיני חשוב כאילו תרצני במתנה רבה. ונבון הוא.

(ר״ח). א״י ע״ד כי לימות המשיח בב״י כתיב (ישעי' ס' י״ז) תחת הנחשת אביא זהב ותחת הברזל אביא כסף וגו'. וזא״ל עשו גם הנאה כי שאקח ממתנתך כי צריך אני לתת לך יותר ויותר. וז״ש יהי לך אשר לך בגמר יהי' שלך כי צריך אני להחזיר לך ולמה אקח ממך גם שהוא שלך. והשיב לו אל נא ר״ל שהחזרה לא תהי' תיכף. וזהו אל נא ר״ל שלא יהי' לא ומיד. רק לזמן ארוך לימות המשיח בב״י. ואם מצאתי חן בעיניך קח נא ברכתי כדרך אוהבים וק״ל הטיב.

(ר״ט). א״י ע״ד שכ' בס' בל״ע עה״פ (ש״א ט' ז') שאמר שאול לנערו והנה נביא לאיש וגו' ותשורה אין להביא לאיש האלקים מה אתנו. שהוא כפל ל'. אמנם דהכי אמר שאול והנה נביא לאיש ר״ל מה יש לנו שראוי להביא אפי' לאיש מאן דהוא. כי אפי' הנאה הז״ל יעבלינו. א״כ אין לנו דבר חשוב שראוי אפי' לאיש כל דהוא ומכ״ש לאיש האלקים שאפי' הגדולה שבגדולות הכל הבל לנגדו. וזהו ותשורה אין להביא לאיש האלקים ביגלד שהוא איש אלקים אין תשורה בעולם שחשובה לנגדו. ואם תאמר שחשוב ואלד התיקון שהוא איש חשוב ויקר הערך. לז״א מה אתנו ומה החשיבות יש אתנו שנאמר שנולדנו תחשב חשובה תינתנה והפחית. ולפ״ז יש לי לפרש מש״א יעקב לתשבוחים כי

יפגשך

יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר גו' ואמרת לעבדך ליעקב מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו גו'. ולכאורה הול"ל לעבדך יעקב מאי ליעקב בלמ"ד. אמנם י"ל דה"פ לעבדך אינה שאני עבדך מ"מ המתנה יש לה חשיבות מצד הנותן. וז"ש ליעקב שהוא אדם חשוב ויקר הערך. ומה גם שהמנחה גופא היא מנחה חשובה מצד עצמה. שראוי' אפי' לאדוני לעשו. וזהו מנחה הוא שלוחה לאדוני לעשו אפי' לאדוני שהוא עשיר גדול. אמנם עשו דבר בגבהות הלב ואמר ליעקב יש לי רב אחי ר"ל מאיזה צד אקבל. אם מצד המנחה בעצמה אקבל שהיא מנחה גדולה וחשובה אפי' לנגדי. זה אינו כי לנגדי אינה מתנה חשובה כי יש לי רב אחי ובעיני לא שוה כלום. ואם אקבל אותה מצד הנותן שאדם חשוב נותן. והיא יקרת הערך מצד הנותן. לז"א יהי לך אשר לך אדרבה מצדך אינה ראוי לקבל כלום. כי החשיבות שלך היא שאבא ברכך הוה גביר לאחיך ומצד זה אתה חשוב. א"כ מה בצע בדוני שאקבל ממך הא מה שקנה עבד קנה רבו וא"כ אין אתה נותן לי כלום. וזהו יהי לך אשר לך ר"ל אשר לך יהי' אפי' אחר הקבלה שאקבל ממך כי מה שקנה עבד קנה רבו. והשיב לו יעקב אל נא ר"ל אותה הברכה שברכני אבא הוה גביר גו' אינה מקויימת תומ"י רק לימות המשיח בב"י כדאי' בזוה"ק. וזהו אל נא. ונא הוא ל' תיכף ועתה כפירש"י ז"ל כמ"פ. ואם מצאתי חן בעיניך גו' כראות פני אלקים שראיתי שר שלך. ומצד זה ראוי שתרצני. שמצד זה אני חשוב שראיתי מלאכים ולא מצד ברכת אבא. לכן תקבל מנחתי, ונכון הוא היטב:

(ר"י). (ל"ג י"ד). **עד אשר אבוא אל אדוני שעירה.** יש לרמז כי ליכא מידי דלא רמיזא באוריי'.

ע"ד אחז"ל (תוס' ע"ז י' ע"ב ד"ה א"ל מהמדרש) שגזרו על המילה. ומצאו את רבינו הקדוש. וציוו להביא אותו לפני הקיסר ונתחלף להם והביאו לאנטונינוס. ע' במדרש. וזה שרמז יעקב אע"ה בלשונו הזך. עד אשר **אבא** ר"ת **א**נטונינוס **ב**ן **א**סוירוס. אל אדוני **שעירה** ר"ת **ש**החליפו **ע**ל **י**הודה **ר**בינו **ה**קדוש. והבן והוא פלא.

(רי"א). **או יאמר** שהי' מרמז לו עד אשר אבוא אל אדוני שעירה היינו עם השעיר המשתלח ביום הכפורים. ונשא עונות ישראל על עלנו כידוע סודו ליודעי חן. ודו"ק היטב ונכון:

(רי"ב). (ל"ג י"ח). **ויבוא יעקב שלם.** פירש"י ז"ל שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו. כ"ל ע"ד רמז דידוע מ"ש הזוה"ק ע"פ (קהלת ב' י"ד) החכם עיניו בראשו. וכי באן אתר היא עינו של אדם שאר החכם עיניו בראשו. אלא החכם עיניו הם תמיד לתקן השכינה הק' שהיא

שהיא למעלה ומעוררת ברחבו ע"ש. (ועי' בר"ח שמאריך בזה). ונ"ל כרמוז הפי' (לעיל כ"ה כ"ז) ויעקב איש תם. ר"ת של תם הוא תפארת מלכות. שהוא מייחד קוב"ה ושכינתי'. הן באכילה ושתיי'. כוונתו היתה להעלות הנ"ק בהם אברי השכינה הק'. והן במו"מ כידוע כי באותה שעה שאדם מפרנס עמו נתלבשת השכינה הק' באותה שעה. וכזה פי' הגמ' (שבת ל"א ע"א) תחלת דינו של אדם נשאת ונתת באמונה. כידוע דהוא אות ואיתי אמונה. שהשכינה הק' נקראת אמונה. ובמו"מ באמונה הוא מעלה השכינה הק'. וגם בלימוד התוה"ק כל כוונתו של הצדיק לייחד השכינה הק' במדת ת"ת שהיא סוד תורה. וזפ"י ויבוא יעקב שלם. כי ר"ת של שלם הוא שכינה למעלה מראשותיו כנ"ל בזוה"ק. והחכם עיניו בראשו מה שהיא למעלה מראשו וזהו שפירש"י שלם בגופו שלם בממונו ושלם בתורתו. ר"ל הן באכילה ושתיי' שהן צרכי הגוף. והן במו"מ עם הממון. והן בתורתו כל כוונתו היתה לייחד השכינה הק'. והבן היטב. [שלם ר"ת לאקמא שכינתא מעפרא. המסדר]:

(רי"ג). (ל"ד א'-ב'). **ותצא דינה גו'. וישכב אותה ויענה.** פירש"י ז"ל וישכב אותה כדרכה.

ויענה שלא כדרכה. ונ"ל כרמוז. ומקודם אפרש הגמ' (נזיר כ"ג ב') גדולה עבירה לשמה דכתיב (שופטים ה' כ"ז) בין רגלי' כרע נפל שכב. ופירש"י ז"ל כדי להתיש כוחו ויכולה להורגו. ופריך הגמ' הא מתהניא מעבירה. ומשני כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים. ופריך מה רעה הי' גבה. ומשני שהטיל בה זוהמא. ונ"ל עפ"ד שכ' בעל עי"מ במאמר תיקור דין בעד החלון נשקפה ותיבב השכינה הק' שלא יאבד טיפה בשביל שלשלת היוחסין שהיתה גנוזה בו עד נשמת ר"ע [ויש לרמז ברע ר"ת בסוד ר' עקיבא. כי הנשמה נקראת כבוד בכתבי הקודש על שהיא כבוד הגוף. המסדר]: שכשעברה ממנו יעל ביאה שלישית ונשבע ביאות של טיפה. שם הנה שלא ד' ולא נזכרה לשבח אלא זאת דכתי' בה שכב דרך כבוד. ותיבב שכינה הק' על איחור הבירור מדוע בושש רכבו לבוא שהשכינה אותו רבע לבירור ומרוצה ברוב זוהמא שהטיל בה תחלה וסוף ע"ש. נמצא בביאתה היתה מוציאה ממנו נשמת ר"ע. ויש לי לכוין זה ברש"י ז"ל כוונתה היתה להתיש כוחו. כי בזה שהוציאה ממנו נשמת ר"ע היתה מתשת כוחו ויכולה להורגו. כי בל"ז לא יכלה להורגו מחמת נשמת ר"ע שגנוזה בו. ע"ד שכ' האוה"ח הק' במ"ש הגמ' (סנהדרין ק' ע"א) יהבו בו עינא ומית. ר"ל בראייתם היו מוציאין ממנו הניצוץ הקדוש ומית. ועי"ש. וה"ה כאן בביאתה היתה מוציאה הנ"ק ותש כוחו ויכולה להורגו. וז"ש הגמ' טובתן של רשעים ר"ל בחי' טוב שגנוזה ברשעים רעה אצל הצדיקים. ופריך שפיר מאי רעה הא אדרבה הוציאה ממנו הבחי' טוב שבו. ומשני שהטיל בה

וזונה כנ"ל בשתי ביאות. ואותה ביאה דכתיב בה שכיבה ל' כבוד שאותה שכיבה לצד היתר ומוציאה הנ"ק ממנו. ושאחר הטיל בה זוהמא. והנה האר"י ז"ל כ' כי בשכם היתה גנוזה נשמת ר"ח בן תרדיון. ונתן סי' רחבת ידים. ר"ת ר' חנינא בן תרדיון ע"ש. ולזה הורה לנו הפסוק ויקחה וישכב אותה ל' כבוד. כי שאותה שכיבה הוציאה ממנו נשמת הקדושה. וזהו ותדבק נפשו בדינה ר"ל בחי' נפש הקדוש נדבק בדינה. וזהו וישכב אותה כדרכה. השכיבה שהיא ל' כבוד היתה כדרכה שבזה הוציאה הניצוץ הק'. אומנם ויענה אלמה הי' עינוי בזה שלא כדרכה. כי גופא דעובדא הי' שלא כדרכה רק דרך זנות. וכן לא יעשה בישראל אע"פ שנמשך ממנו דבר טוב בהוציאה הנ"ק. מ"מ דרך זנות הי' והטיל בה זוהמא. כי טענתן של השבטים רעה היא אלא צדיקים. והשכיבה שאותה היתה אצלה עינוי בזה שלא היתה כדרכה רק דרך זנות. ולא יצויר שלא הטיל בה קצת זוהמא. וזהו שפירש"י ז"ל ויענה העינוי הי' שלא כדרכה בזה שהיתה שלא כדרכה שהיתה דרך זנות. ודו"ק היטב:

(רי"ד). (ל"ה ב'-ג') **והטהרו והחליפו שמלותיכם גו'. לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.** ע"ד הזוה"ק בכל אשתדלותא דוד כדי לעטר אמא לעילא. ובס' קול בוכים ומגלה עמוקות ז"ל כי בנוק' שהתקינה לדרתה. כבוודית מלכות ומלוחשת צדיקים א"א לה לעלות לזיווגה. ופועלת דינין על הצדיקים שיסבלו בשבילה. וזה הי' סלקית לעילא לזיווגא. וזה בנו"ך את הצדיקים הם בשפלות ובקורים בזה ומתקנים בחי' נ"ד ה'. (ועי' מ"ב בפ' ואתחנן ובפ' עקב). והנה כוונת יעקב אע"ה בכל עובדותיו כנ"ל לא היתה רק לעטר אבא לעילא. וזה"א והטהרו גו'. וכל עיקר הכוונה לאל העונה גו'. ר"ל כי ר"ת של **לאל** הוא לעטר אבא לעילא. כדי להיות יחוד בשכינה הק' העונה אותי ביום צרתי. כי בצרותיו הי' יחוד לעילא ומעילא נעשה גם הוא. ויש לפרש הקרא (תלים קמ"ו ה') אשרי שאל יעקב בעזרו שברו על ד' אלקיו. ושברו כו' הזוה"ק (בפ' תצוה) ונק' שבר ע"ש. וזה שברו מה שיש לו יסורים הוא על ד' אלקיו כדי שיהי' יחוד לעילא. היינו ד' הוא ת"ת ואלקיו הוא מדת מלכות. ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי. שידוע שהצדיקים יראים תמיד לנפשם שמא יגרום החטא. כמש"כ קטונתי מכל החסדים ופירש"י ז"ל שמא יגרום החטא. וידוע שיש בחי' דרך שם ס"ג ושם קס"א ומשם אהי' אשר לשם לא יגיע שום פגם החטא. והם גי' דר"ך. וז"ש ויהי עמדי בדר"ך ר"ל בבחי' דר"ך אשר הלכתי. ודו"ק והבן היטב:

(רט"ו). (ל"ה ח'). **ותמת דבורה מינקת רבקה ותקבר גו' תחת האלון.** י"ל דהזוה"ק

דהתוס"ק מרמזת גלות השכינה הק' ותקותה. ע"ד הרמז אות לשועה יקבץ נפוצותינו. יש לפרש ע"ד מאמר חז"ל (חגיגה ט"ז א') למה נקרא צבאות אות הוא בצבאו דילי'. כי מלך ב"ו המושל בין שרי חיילותיו אין מכירין אותו רק בכתר ומלכות אשר בראשו. וזולת זה לא היו יודעין מי הוא. כי הוא אחד כאחד אחרים. אמנם הקב"ה הוא עצמו אות בצבא דילי' ע"כ. ויש לומר לפי"ז דאנו עמ"י ג"כ נקראים צבאות כי אנחנו ג"כ אות בכל צבא האומות. ע"ד הפ' (דברים כ"ח י') וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך. וזהו שאנו מתפללין הראנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו. ומובן הדיוק. והנה ידוע דהשכינה הק' בגלות כדי לברר נ"ק בתפלתנו. ע"ד (תלים ס"ח ל"ה) תנו עוז לאלקים. שאנו בעיכול נותנים כח ועוז לשכינה הק' בכח תפלותינו ובזה בירור הנ"ק. והשכינה הק' נקראת דבור"ה ע"ש עולם הדיבור ה' אחרונה בחי' מלכות כידוע [דבור"ה דבו"ר ה']. וגם אי' בזוה"ק מאן דנחית מדרג' אקרי מיתה וזה ותמת דבורה היינו הדיבור היא בבחי' נפילה בגלות. מינקת רבקה. דהשכינה הק' היא מינקת רבקה ר"ל משפעת בבחי' רבק"ה ר"ת רנה ברכה קדושה היכל. שנותנת השפעה בית אלקי עולמים ומשרתים ומקדישים ומהללים לאל ית'. ע"ד אדני שפתי גו'. אמנם עכשיו בגלות היא בבחי' נפילה. ותקבר גו' ר"ל הגניזה היא מתחת לבית אל תחת האלון ר"ת הראנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו שיהי' בב"י אמן:

רמזי וישב:

(רט"ז). (ל"ז י"ח). ויתנכלו אותו להמיתו. פירש"י ז"ל אותו עמו כלומר אליו. נ"ל דיש לפרש הקרא ע"ד (סנהדרין ק' א') יהיב בי' עינא ומית. בראי' בעלמא ומפני שהוציא ממנו הבילון הק'. כמ"ש התוה"ח הק' בפ' בא ע"ש. ולפי"ז י"ל הכא. ויתנכלו אותו להמיתו ר"ל שהתנכלו בכוונה הידועה להם להמיתו באותו התנכלות. דהיינו להוציא ממנו הבילון הק' השוכן אתו עמו. ולא רצו להמיתו בכלי משחית רק בראי' בעלמא. והנה החילוק אם נפרש הקרא כפשוטו ויתנכלו אותו להמיתו כביכול אצלם אזי הפי' של אותו כמו עליו שהתנכלו עליו מחשבת מיתה כביכול אצלם. אמנם לפי מה שפי' אזי הפי' של אותו אליו. ר"ל שאותו התנכלות הי' אליו להמיתו. שהתנכלו אליו להמיתו באותו התנכלות להוציא ממנו הבילון הק' השוכן עמו. וזה שפי' רש"י ז"ל ויתנכלו אתו כתיב אתו חסר. באלו נכתב אתו. ר"ל עמו. ומרמז הקרא שהתנכלו' הי' על מה שאתו עמו. דהיינו להוציא ממנו הבילון הק'. ורצו להמיתו בראי' ובמחשבה. וזה שמקיים כלומר אליו דהפי' של אותו

הוא

הוא אליו. שהשתלשלות כנגד הי' אליו כדי להורותו ולהודיעו ממנו השולח הק' מעונו. והבן היטב.

(רי"ז). וגם למי שמבין הי' יוסף כמעט כפסע בינו ובין המות אצל אחיו. שהי' כרוך אחר מדרגתו מדה אחרונה מקור המות. לכך נקרא לעתיד משיח בן יוסף. אבל משיח בן דוד הוא משפי' מן החיים ומשפיע לו חיים למשיח ב"י. ואי' בבעל ש"מ דיעקב אמר ליוסף (לק' מ"ו ל') אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך גו'. בסוד תיקון נפ"א. שאז קרא ק"ש ואח"כ אמר אמותה כדי להמתיק תוקף דינה ולהאיר מדרגת אור החיים ע"ב. דאי' בזוה"ק דיעאע"ה הי' נאחז במדרגת עץ החיים. אלא שמ"מ כלל עצמו קצת במדרגה אחרונה סוד מטה ויאסוף רגליו אל המטה. וז"ס תיקון נפ"א. ובזה אמרתי לפרש (לק' פ' ל"ה) וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה. ופירש"י ז"ל דקי' מסר לו הקב"ה שאם ימות א' מבניו כו' ע"ש. ע"ד דכתיב גבי דהמע"ה בבכייתא אבשלום אמר בימנה פעמים בני בני (ש"ב י"ט א'-ה') ודרש חז"ל (סוטה י' ע"ב) דאסקי' מז' מדורי גיהנם ע"ש. וה"א יעאע"ה כי ארד אל בני וכי יכול אני לירד אל בני לשאול להעלותו משם. ופירש"י ז"ל שפיר דקי' זה מסר לו כו'. והי' ירא לנפשו להתקתן ולירד לשם להעלותו. והבן היטב:

(רי"ח). (ל"ז כ"א). וישמע ראובן ויצילהו מידם. במדרש. אלו הי' יודע ראובן שהתורה תכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם הי' נושאו על כתיפו. ע' באלשיך הק' מ"ש בזה. ואפ"ל ע"ד (ברכות ו' ע"ב) ויכתב ספר זכרון חד לא מכתבי מילי תרי מכתבי מילייהו. וכ' בע"מ מאמר חיקור דין. הני תרי היצ"ט והיצה"ר כינהו. שהם דוקא הי' אל רעהו שנבראו לשמשו ולסייעו לעבודת בונים. והם ב' מלאה"ש המקודרים תלמודו של אדם בפניו בצאתו מן העולם ומה ששמעו מפיו כל ימי חייו ונתקדשו שניהם על ידו שהרי משך אותם לבהמ"ד. ובמקורה ויגל תרין ויגל את האבן ויגל כבודי מלמד שיש כוחה לאבן כנף בזמן שהצדיק מעבירו מעל פי הבאר. שכן יצה"ר לעשות רצון קונו קא מכוין. ודפח"ח. כמלא שהכל הוא תיקון העולם. ואם הוא מתוסף גם היצה"ר ליצ"ט ומתוסף תבוכה להתורה ומבירא למתקא אזי נכתבין מילותי בספר. וזה אלו הי' יודע ראובן שהתורה תכתוב עליו וישמע גו' אזי ידע שעשה תשובה שלימה והי' מתוסף גם היצה"ר ליצ"ט ולכך כתבו מילותי בספר. אזי הי' נושאו על כתיפו בכח עוה"ב שלו. ע"ד המדרש דלכך שכר מצות בה"ע ליכא משל לאדם שנושא משא קלה לפניו אבל משא כבדה צריך לנושאה על כתיפו. ע"ש. ולא הי'

חיבב

חושב לבוש אחד ומאחים. ודו"ק הטיב:

(רי"ט). (ל"ז כ"ג). ויפשיטו את יוסף את כתנתו את כתנת הפסים. ע"ד בכתב
האר"י ז"ל שטעם שלא יפשיט אדם שני בגדים ביחד ומפני האור המקיף שבין בגד לבגד ע"ש. וה"פ ויפשיטו את יוסף את כתנתו גו' ר"ל גם כתנתו היו מפשיטין ומעלין גם את כתונת הפסים ביחד כדי לחסר ממנו האור המקיף וק"ל הטיב:

(ר"כ). (ל"ז כ"ו) מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו. ע"ד הידוע ומכתבי האר"י
ז"ל דעשרת השבטים היו מגולגלין בעשרה הרוגי מלכות. ור"ע הי' תחת השכינה הק' כי השבטים היו מצרפין השכינה הק' עמהם. ובזה פי' מגלה עמוקות (ע"ן ע"א) באומר רחב"ד אצריך ר"ע בזכות לבם [ויש לרמז אמר לשם ר"ת לתקונה שכינתא מעפרא. המעתיק] ר"ל בזכות להיות תחת השכינה הק'. וזהו לבם ע"ד (ש"ב ח' י"ג) ויעש דוד שם. כידוע. ועדיין לא הגעת לרועה בקר. ר"ל אפי' לרועה צאן כו'. כידוע דעמוס ע"ה הי' מתנבא ע"ז ואומר (עמוס ב' ו') על מכרם בכסף צדיק גו'. ובא"ל עדיין לא הגעת לרועה בקר. דעמוס הי' רועה בקר כנ"ל (עמוס ז' י"ד) בוקר אנכי. ור"ל שלא הגעת לו שלא הבנת עומק המחשבה מזה. והבן. והביא לו אפי' לרועה צאן היינו משה רבינו [כמש"כ (שמות ג' א') ומשה הי' רועה את צאן גו'. נחית כצאן עמך ביד משה גו' (תהלים ע"ז כ"א). המעתיק] בגם הוא לא הבין. כמו שהשיב לו הקב"ה שתוק כך עלה לפני במחשבה (מנחות כ"ט ע"ב) והבן. וזהו יהודה מה בצע כי נהרוג את אחינו וכיסינו את דמו. הלא אם נהרוג אותו אנו צריכין לכסות את דמו בדמינו כדי לכפר על דמו כמו שהי' באמת. וזה נרמז בתי' מה בצע בהיפוך אתוון עשרה צדיקים בגזירת הרוגי מלכות. לכו ונמכרנו גו'. ואי' בגילגולים ז"ל שלא נהרגו רק שנתחלפו בשרי רומי והם עלו למרום. ועפ"י כך עלה במחשבה שנתעלו למחשבה העליונה ולא נהרגו עיי"ש.

(רכ"א). עוד יש לרמז ע"ד דאיתא במדרש תנחומא. כל הצרות שנאמרו ביוסף נאמרו בציון. וגם כל הנחמות שנאמרו ביוסף נאמרו בציון. ע"ש
כל הפסוקים שמביא עיי"ש. כי יוסף הוא נקודת ציון בחי' יסוד. וזהו שאמרו מה בצע ר"ת בצע בנחמות ציון עירנו. ר"ל מה יהי' בנחמות ציון עירנו כי נהרוג את אחינו. וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא הי"ט:

(רכ"ב). (ל"ז ל"ה). ויבך אותו אביו. ע"ד הזה"ק גבי יצחק אע"פ שאמר
מה

(לעיל כ"ז ל"ז) מה אעשה בני. שיצחק אע"ה ראה רשעת עשו ומחמת שהוא בני והוא גרם לו. וזהו מה אעשה בני. זה הוא מחמת שאתה בני ע"ש. ולפי"ז י"ל מה דיעקב אע"ה תלה ג"כ בעצמו שבסבת אהבתו את יוסף. וזהו ויבך אותו אביו מחמת שהוא אביו וגרם לו וק"ל היטב:

(רכ"ג). (ל"ט ב') ויהי ד' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי. הפי' הזה לכאורה אין לו המשך. ועי' במלבי"ם הק'.
ואפ"ל ע"ד הגמרא (סנהדרין ל"ט ב') שאחאב אמר על עובדי' ע"ה שאינו ירא שמים. דהנה לבן נתברך בשביל יעאע"ה ופוטיפר בשביל יוסף הצע"ה. ואתה ב"ק והגמרא (מ"א י"ח ג') ועובדי' הי' ירא את ד' מאוד. אלא שאין ביתי של אחאב מזומן לברכה. והקשה המהרש"א ז"ל הא לבן ופוטיפר נמי הוו רשעים ע"ש ואפ"ל ע"ד התפלה של שהמע"ה (מ"א ח') על ישראל ליתן לו כדרכיו וכפרי מעלליו שאינו קורא תגר. אומנם הנכרי תבוא לו בין ראוי בין שאינו ראוי. ולפי"ז יש לפרש הפסוק (תלים פ"ו ט'-י') כל גוים אשר עשית יבואו וישתחוו גו'. ועושה נפלאות גו'. ר"ל שישתחוו לפניך ויכבדו לשמך רק מחמת עושה נפלאות עמהם. אבל כשתורני ד' דרכך גו' אז אודך בכל לבבי ואכבדה שמך לעולם. כי אהבתי שמך ולא מרעיתך מודה לך לעולם ונכבד שמך לעולם בין לחסד בין לדין בכל לב ונפש. ולפי"ז מתורצת קו' המהרש"א ז"ל. וזהו שהורה לנו התוה"ק מה שהי' יוסף איש מצליח הי' מחמת ויהי בבית אדוניו המצרי דייקא כנ"ל. ודו"ק היטב:

(רכ"ד). (ל"ט ג'). וירא אדוניו כי ד' אתו וכל אשר הוא עושה ד' מצליח בידו, אפ"ל ע"ד המדרש א"ל מזוג לי ברותחין נעשו בידו רותחין. ואם אמר בצונן נעשה צונן ע"ש. וזהו וירא אדוניו כי ד' אתו. ומהיכן ראה. לזה מסיים ואומר וכל אשר הוא עושה ר"ל מה שהוא היינו אדונו הי' צריך לעשות הדבר הי' ד' מצליח בידו ביד יוסף בלתי שום עשי'. ודו"ק היטב.

(רכ"ה). א"י ע"ד (בתענית כ"ד א') שבנו של ר"י בן אלישוב הי' אומר לתאנה הוציאי לתאינך בשביל הפועלים. א"ל ר"י אתה הטרחת לקונך שיוציא הפירות בלא עתו תמות בלא עתך ע"ש וזש"ה וירא אדוניו כי ד' אתו ר"ל שהשי"ת הי' אתו. ולא הי' הוא את ד' להטריחו. רק שד' הי' אתו. וכל אשר הוא עושה ר"ל שהי' רוצה לעשות בידים דהיינו להרתיח רותחין הי' ד' מצליח בידו מעצמו ונעשו רותחין בידו. וכ"ז עשה הש"י כדי שיתן חינו בעיני אדוניו המצרי. ודו"ק:

ויברך

(רכ״ו). (ל״ט ה׳). ויברך ד׳ את בית המצרי בגלל יוסף. ע״ד הידוע דיוסף
הוא בחי׳ יסוד. שממנו
הורדת השפע. וידוע ממאמרז״ל (כריתות ו׳ ע״א) והלא מי רגלים יפין לה אלא שאין מכניסין כו׳ מפני הכבוד. כי במדת יסוד יש שני צנורות. וצנור השמאלי ממנו יניקת החצונים. וזה מפני הכבוד. והבן. וזה בגלל יוסף בשני צנורים היינו מצינור השמאלי משם יניקת הקט״א. והבן:

(רכ״ז). (ל״ט ו׳). ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל. ע״ד
הכ׳
האלקיך הק׳ עה״פ (דברים ח׳ ט׳) ארץ לא במסכנות תאכל בה לחם. כי הלחם יהי׳ כ״כ טוב ויפה בטעמו וריחו שלא תצטרך לבוא לפת ללפת בו הפת. וזהו ארץ לא במסכנות אפי׳ אם לא תהי׳ מתקן תאכל בה לחם לבד. ודפח״ח. ואפ״ל כן הכא. שהיתה הברכה בזכות יוסף הצדי״ק כל כך עד שלא ידע אתו מאומה מכל מעדני מאכלים. כי אם הלחם כמו שהוא. וזהו אשר הוא אוכל. ולא הי׳ צריך לבוא לפת. ודו״ק היטב:

(רכ״ח). (ל״ט ז׳). ויהי אחר הדברים וגו׳ ותשא אשת אדוניו וגו׳. יל״ל ע״פ
הגמ׳.
שאמרו בגמ׳ (כתובות ק״ה א׳) אשת אבי׳ באה לדון לפני רבא ואזל לביתי׳ ותבע את אשתו ע״ש. ולפ״ז קשה הי׳ לה לאמלות תאותה בסתר עם בעלה. אמנם שנסתרה כפי׳ רש״י ז״ל. לכך ויהי אחר הדברים וגו׳ ותשא אשת אדוניו וגו׳. וק״ל היטב:

(רכ״ט). (ל״ט ט׳). וחטאתי לאלקים. אי׳ במדרש וחטאתי לאלקים אני עושה לאלקים ואין אלקים עושה הרעה הזאת. וזה תמוה. ועיין בס׳ בחוקותי אות כ׳ דבר נכון בזה:

(ר״ל). (ל״ט י׳) ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה וגו׳. תב׳ ויהי
כדברה
אין לו פי׳ לכאורה. וי״ל דלכאורה יל״ד אמאי לעיל בפ׳ השיב לה התשובה באומרו הן אדוני וגו׳. הא כתיב (משלי כ״ו ד׳) אל תען וגו׳. וגם בלום פיך מלדבר. אמנם דאשת פוטיפר אמרה לו שכוונתה לש״ש כפירש״י ז״ל לעיל שראתה באצטגנינות שלה כו׳. ולכך הוצרך להשיב לה דאדרבא בזה הוא חטא עצום. א״כ כיון שיוסף השיב לה תשובה נצחת לא הי׳ לה לתבוע אותו פעם שנית. וכיון שכל כוונתה הי׳ לש״ש ועכשיו שיוסף א״ל שאין רצון שמים בזה ואדרבא שהוא חטא גדול לאלקי׳ למה תבעה אותו פ״ש. אלא שכוונתה הי׳ לתאוות זנות. וזפ״ה ויהי כדברה אל יוסף יום יום וגו׳ מזה מוכח שאש התאוה
בקרבה

בקרבה. לכך ולא שמע אלי' ולא השב לדברי' והי' מקיים בעצמו בלום פיך ומלדבר. ונכון הוא היטב:

(רל"א). (ל"ט י"א). **ויבוא הביתה לעשות מלאכתו.** ואי' בגמ' (סוטה ל"ו ב') לעשות צרכיו הוא נכנס אלא שנראה לו דמות דיוקנו של אביו ע"ש. אפ"ל שזה הי' תיקון שלו מה שנכנס לעשות צרכיו. דרש"י ז"ל פי' בשביל שדיבר על אחיו שחשודים בעריות לכך ותשא אשת אדוניו גו'. מדה כנג"מ. ובודאי הי' יוסף תיכף מתחרט ע"ז כי הצדיקים ומשפשפין תיכף במעשיהם. אומנם עוד חטא בזה שהי' חושד לאחיו על עסקי עריות גם לצוות אביו. כי שמעתי משם הרה"ג דק' קאזניץ ז"ל פי' ע"פ ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. ע"ד הזוה"ק בהכי בחורים שהיו הולכים בין בתולות. ובאלו להם שאיך לא מקפידין מלה"ר. והשיבו אכן באין מקדושי' דבי שמגבה ע"ש. ולפ"ז ה"פ מה שויבא יוסף את דבתם הי' רעה גם אל אביהם. ודפח"ח. ולפי שהי' רוצה הש"י לראות לו שחטא גם נגד אביו לכך הניח לו על בחירתו להתאוות תאוה ולכנס לעשות צרכיו. רק שנראה לו דמות דיוקנו של אביו ומזה הוכיח שחטא גם נגד אביו. ודו"ק היטב ונכון.

(רל"ב). א"י ע"ד אז"ל (סוטה ד' ע"ב) כל המתגאה כאלו בא על הערוה. ושמעתי טעם הדבר כי כל ישראל ערבים זל"ז. נמצא זה שמתגאה אזי בא מזה לאדם שהוא פחות ממנו במדרגה פחותה ומאוד לידי ערוה. וטעם נכון הוא. ואפ"ל לפ"ז הגמ' (סוטה שם) כל המתגאה לסוף נכשל בא"א. כיון שמחמת גבהות לבו בא לאיזה אשה הרהור עבירה ותובעת אותו עצמו כיון שממנו בא' לה התאוה. ולעיל כתיב ויהי יוסף יפה תואר ופירש"י ז"ל שהי' מסלסל בשערו. ומזה הגבהות בא לה הרהור ניאוף ותובעת אותו עצמו. אומנם הוא הי' תיכף ממשמש במעשיו והלך לעשות צרכיו לעשות תשובת המשקל. אומנם לא הי' שום איש בבית והיתה הסכנה. כמו שמצינו אצל ר' עמרם חסידא שלא הי' יכול לכבוש היצר עד שצעק נורא בי עמרם (קדושין פ"א ע"א). ועי' הטעם באלשיך הקדוש. לכך נראה לו דמות דיוקנו של אביו לשמור אותו. ודו"ק היטב:

(רל"ג). **ויבא הביתה לעשות מלאכתו.** אי' בגמ' (סוטה ל"ו ב') רב ושמואל חד אמר לעשות צרכיו הוא נכנס אלא שנראה לו דמות דיוקנו של אביו ע"ש. י"ל ע"ד הגמ' (מנחות מ"ד א') בתלמיד א' שהי' זהיר במצות ציצית. כשמיש הלך אצל זונה ובאו ארבע ציציותיו וטפחו לו על פניו. והיתה המצוה מצלת אותו מן החטא. ולפ"ז י"ל דלעיל פי' רש"י ז"ל אעפ"י שידע יוסף שאחיו שונאים אותו מ"מ הי' מזדרז למצות אביו.

וא"כ

ומ"ב אותה האומות של כיפוף אז היתה ומתלבשת בדמות דיוקני של אבי יהודה ונפלת אותו ע"ן התאוה ככ"ל בגמ'. וזה שנראה לו דמות דיוקני של אבי. וכמבון היטב.

(רל"ד). או יאמר על דרך אחז"ל (סוטה ל"ו ע"ב) הא דכתיב כולי אחי על שראיתי לפי' ואמר ומאירי. אלם בן יעקב הצדיק ע"ה היי ומאיר שבכלו דיוקנו של אביו. ומזה בא לתשובה ויראת שמים ומינהג שמי ומעבירה. כמאה רחם לפרת אביו ע"ה ומאירי. וקל הבין.

(רל"ה). ובזוה"ק אי' ויבא הביתה לעשות מלאכתו היינו ומלאכת שמים ילמוד תורה [וזהו מלאכתו מלאכת ה' בסוף בחי' התוה"ק כידוע המקדר] בזהו מלאכתו של אדם בשבת ע"ש. ואי' בגמ' (שבת ל"א ע"ב) אמרי' ר' ינאי הכל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד. הרי הבית ומכונה בשם יר"ש. כדאי' בת"ז תק' בהצבית הוא בחי' ומבית י"ש והתוה"ק ומכונה בשם פתח. והעיקר הוא י"ש. כי כל תורה ותפלה בלא הוי לא פרחת לעילא. ועוד י"ל בגמ' (ברכות כ"ח א') גבי ר"ג שבשעתה שהיה סלקוהו לשומר הפתח שלא הניח ליכנס תלמיד שאין תוכו כברו. והקשו המפרשים ז"ל מנא הוה ידע השומר תוכן הלבבות של בנ"א באין תוכם כברם. ונראה לפרש בזה התלמיד שאין תוכו כברו ולמוד תורה שלא יר"ש הוי הי' בבחי' שומר הפתח שמוור התורה בשיא רק פתח לי"ש כנ"ל בגמ' ותרעא לדרתא עביד. וזהו סלקוהו לשומר הפתח. ע"ד כי סליק ר"ג. ר"ל כי עלה ר"ג לאחי'. וכן כאן סלקוהו לשומר הפתח ר"ל לאותו תלמיד שאין תוכו כברו והי' בשומר התורה שנקראת פתח סלקוהו והעלוהו ליר"ש. ובגוה העלוהו. בזה שהי' מכריז כל מי שרוצה לכנוס יכנוס. ולהדרגא מזה שהי' מכניסם לבהמ"ד נעשו יראים ושלמים. כי המאור שבה מחזירם למוטב. ומש"ה אף לא הי' מכניסם לא היו באים לי"ש. היוצא מזה שהעיקר הוא יר"ש. וזש"ה ויבא הביתה היינו לבחי' בית שהוא יר"ש. לעשות מלאכתו היינו תורה ותפלה. בחי' לימוד ותפלה ע"ש המכונה בשם בית. וכיון שהי' דבוק בי"ש ובתוה"ק לא הי' יכולת להקליפה להסית אותו לעבירה ולא היתה בו כח הזה. ותאחז הבגדו ותתפשהו בבגדו לאמר ר"ל בזה הי' יכול הקליפה לתפוס אותו ומחמת בגדו לאמור שבגד באמירה שבפה לבהמיר על אחי'. כמו שפירש"י ז"ל שהוציא דבה על אחיו שחשודין בעריות הי' נענש ונכשל ותפש אשת אדוניו ע"ש. ומש"ה ותתפשהו בזה היתה לה בו תפיסה. בבגדו לאמר על ידי שבגד באמירה. ותאחז הוא ויעזוב בגדו בידה ע"ד הפ' (ויקרא ט"ז כ"ג) ונשא השעיר עליו את כל עונותם גו'. והבן:

(רל"ו). (ל"ט י"ב). וינס ויצא החוצה. ע"ד הידוע בפ' (רות ג' ח') והנה אשה שוכבת מרגלותיו דקאי על אשה יראת ד' השכיבה לעפרא בגלות מחמת עונותיהם של ישראל. דאם אדם חטא גורם לשכינה הק' כו' כנ"ל אשה שוכבת מרגלותיו. ובזה צריך האדם להרחיק מעבירה כי גורם ח"ו לשכינה הק' שהשכיבה לעפרא. וצריך לרחם על השכינה הק'. ובזה רמזתי בפ' ויקרא (ה' כ"ג) והי' כי יחטא ואשם. פירש"י ז"ל שיתן לב לדעת שחטא. ואי' איפוא מרומז בזה הפי' שיתן לב לדעת שחטא. ונראה לרמז כי ר"ת של אשם הוא אשה שוכבת מרגלותיו. שיתן לב לדעת מה שפגם בחטאו כי גורם חלילה לאשה יראת ד' השכיבה לעפרא. וזהו וינס ויצא שבכל עיקר מה שוינס ויצא מן העבירה מחמת ה חול"ה ר"ל ה' אחרונה בחי' מלכות שהיא חולה ואינה ביחוד עם בעלה מחמת החטא. ויש לרמז החולה לרבות ארוסה. כמו שדרשו חז"ל (יבמות י"ג ע"ב) גבי יבום החולה לרבות ארוסה והבן.

(רל"ז). ואגב זה נ"ל פסוק א' (תלים ק"ה י"ח-י"ט) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו. עד עת בא דברו אמרת ד' צרפתהו. כי כבר כתבנו לעיל בשם רבי' ז"ל מחמת שדיבר לשון הרע על אחיו נענש באותו מעשה. ואיתא בגמ' (יומא פ"ו ע"ב) תשובה מיראה נעשו משונותיו שגגות ובתשובה מאהבה נעשו זכיות. נמצא מאותם דיבורים שדבר לשון הרע הי' נצרפים אח"כ לצירופים אחרים לאמרת ד' ונעשו זכיות. וזהו פי' הכתוב עד עת בוא דברו שדיבר לשון הרע אמרת ד' צרפתהו שהי' נצרפים לאמרת השם יתברך ויתע'. ונכון היטב.

(רל"ח). א"י ע"ד בהקדמת הרמב"ן ז"ל הא אאע"ה קיים כל התורה כולה. נמצא ידע מפסוק ויקח את האיל. ומה נסיון הי' אצלו. ותירץ התוה"ק ניתנה רק צירופי אותיות וכל צדיק בכשרון מעשיו עושה צירוף פי' בתורה. ובזה שאאע"ה עמד בנסיון העקידה הי' עושה צירוף פי' עקידה בתוה"ק. ודפח"ח. ובזה מתרץ בס' אור המאיר המדרש אלו הי' יודע ראובן שהתורה תכתוב עליו וישמע ראובן ויצילהו מידם הי' נושאו על כתיפו. וזה תמוה. ולפי ד' הרמב"ן ז"ל א"ש. אלו הי' יודע שהוא בכשרון מעשיו עושה צירוף פי' בתורה וישמע ראובן גו' הי' נושאו על כתיפו כדי לעשות צירוף יותר גדול בתורה. (ועי' בפ' נח מה שפי' בזה הפי' (תלים מ' ח') אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר גו' ע"ש). ולפי"ז הפי' עד עת בוא דברו אמרת ד' צרפתהו שבדבורו שאמר לאשת אדוניו ולא הי' רוצה לעשות עבירה זו הי' עושה בכשרון מעשיו אותה פי' בתוה"ק. וזה אמרת ד' צרפתהו. ונכון היטב:

(רל"ט). (מ' י"ד-כ"ג). כ"א זכרתני אתך כאשר ייטב לך וגו'. ולא זכר וגו' וישכחהו. ע"ד שהקשה הבעל עקדה ז"ל על הזכירות כגון זכור את יום השבת. או זכור את אשר עשה לך עמלק. או זכירת מצרים. שאיך שייך מצוה על הזכירה. שהא הזוכר אינו ביד האדם. וכמו שלא יגונה אדם חלוש הראות או אוטם אזנו משמוע כך הדבר הזה. ותי' שע"י המעשה בא לידי זכירה ע"ש. ולפ"ז ק' כאן על יוסף שאיך הזהיר לשר המשקים שיזכור אותו כנ"ל. אמנם י"ל כי אותה המופת שיעשה לו ויתן הכוס על כף פרעה כמו שפתר לו. אותה המעשה תהי' סבה שיזכרהו. וז"ש הפ' כי א"ז זכרתני אתך כאשר ייטב לך. כי בזה שייטב לך תהי' סבה שתזכירני לפני פרעה. וקשה לנו הכ' כיון שהיה גורם טבעי בשביל המשקים ולא בהקב"ה. היתה השגחה פרטיית ומסובבת ולא זכר שר המשקים את יוסף. ולא תאמר שלא זכר אותו להכשיל ובכוונה עשה זאת. לז"א וישכחהו. ר"ל מה שלא זכר אותו הי' מחמת שכחה. אע"פ שהוא חוץ לטבע. כי אדרבה אותה המעשה שהטיב לו בפתרון החלום היתה סבה שיזכרהו. ואעפ"כ שכח אותו. כי מן השמים היתה השכחה מחמת שבטח בב"ו ולא בהקב"ה. ודו"ק היטב ונכון:

(ר"מ). במדרש אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף. ולא פנה אל רהבים אלו מצריים. ומפני שאמר זכרתני והזכרתני נענש והוסיפו לו שתי שנים. וזה תמוה שסותר א"ע. ואפ"ל דלכאורה איכא למידק הול"ל אשר שם בד' מבטחו. אמנם י"ל ע"ד הזוה"ק (פ' פנחס) הושע עבדך אתה אלקי הבוטח אליך. והקשה הזוה"ק הבוטח בך הול"ל. ותי' דדוד אבטיח לי' לקב"ה. וזה הבוטח אליך שאבטיח לי' לקוב"ה למיקם ולמלכי באורייתא ע"ש. ולפ"ז ה"פ אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו ר"ל ששם ד' שיהי' ד' מבטחו. דהיינו שאבטיח לי' לקב"ה למיסק באורייתא קבוע. ומקיים זה יוסף שלא פנה אל רהבים אלו המצריים ולא למד ממעשיהם. ועוד שכבש ליצרו עם אשת אדוניו. וכיון שכן אבטיח לי' לקוב"ה לכך נענש על שאמר ב"פ זכירה. כי עם הצדיק הקב"ה מדקדק כו'. ודו"ק ונכון. ונבפ"ל שאמר ב"פ זכרתני והזכרתני ניתוספו לו ב' שנים. ע"ד הגמ' (שבת ל"ג ע"ב) גבי רשב"י ובנו שיצאה בת קול צאו ממערתכם. הלכו וישבו עוד שנה. לבתר שנה אמרו משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש. יצאה בת קול צאו ממערתכם ע"ש. א"כ ק' למה נתוספו ליוסף שתי שנים. לכך אמר מפני ב"פ זכירה שאמר. ודו"ק. ול"ע. אמנם מי יבוא אחר עומק הדין היטב:

וסי'

רמזי מקץ:

(רמ"א). (מ"א ל"ו). והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב. י"ל ע"ד שכ' הכל"ע

ע"פ (ויקרא כ"ה כ'-כ"א) וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית וגו'. וז"ל. השביתה והמנוחה האמיתית אשר תשבית הארץ היא האדמה מה שתורשו אותה ותאספו תבואתה. ואין לה שום מנוחה גדולה מזה. בזמן התכלית שלימות מזה שבמגלה לצורך ומחייתכם. אך בשנת השביעית מה שלמיתן שתשבות אותו ומכוון לשלוח רק לשמי ית'. ובאמר השכן באמתו והיתה שבת הארץ לכם לאכלה כלומר השבת האמיתי לארץ ומנוחה המבוקשת אמנם היא לכם לאכלה לצורך ומחייתכם. ומלא השביתה בשביעית היא ענין רוחני מאוד נפלא ומסוגלת הטבעיי. ואפ"ה וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית הן לא נזרע וגו'. כלומר כיון שכל התכלית והשלימות הוא לזרוע ולקצור. א"כ בשביעית מה תהא עלי' ותחסר השלימות. ולזה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית. פי' בשנה הששית תוסף את כוחה המעשה יתירה על שלש שנים. ובזה ימלא חובתה. ודפח"ח. ובזה. ולפ"ז לא נפלאת ולא רחוקה לפרש פי' הנ"ל. והי' האוכל לפקדון לארץ פי' אותו האוכל שנאסף בשני השבע לשני הרעב לצורך ומחייתכם יהי' פקידה לארץ למנוחה שתהי' ותשנת בהשלמת התכלית מזה שתוסף את כוחה בשני השבע כ"כ שלצרך שני הרעב. ובזה תהי' פקידה לארץ בשבע שני הרעב. וד"וק הטיב:

(רמ"ב). (מ"א נ"א). כי נשני אלקי' את כל עמלי ואת כל בית אבי. והקשה המלבים

הק' מה שבח הוא ששכח את בית אביו. (ועי' בפ' ויחי עוד ענין נאות בזה). ונ"ל ע"ד הרמז. דאי' בגמ' (חולין דף ס' ע"ב) הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח. כי ידוע ומאמר רשב"י ז"ל בת"ז הק'. כל מה דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין הב לן פרנסה וסליחה וכפרה ע"ש. הרי אנו מבקשים סליחה וכפרה לתועלתינו ולצרכינו. ובאמת העיקר הוא רק לעשות נ"ר ליוצרנו ית'. כמאמר בריה ניחוח שאמרתי ונעשה רצוני נ"ר לפני. וזה יקר מאוד. וכמה מאהבת צריך האדם ללחום עם יצרו בימים אל נקודה האמיתית שיעשה כל פעולותיו רק לשם כבוד שמו ית' באהבה וביראה לפניו ית' נ"ר. ולא לצורך עצמו כדי שיהא צדיק. כמאמר הגמ' (ברכות ל"ה ע"ב) הרבה עשו כר' שמעון בן יוחאי ולא עלתה בידם. לפי שכל כוונתם היתה רק שיהיו צדיקים כרשב"י ולכך לא עלתה בידם. וזה הביאו עלי כפרה בתניא הכפרה עלי ולכבודי לעשות נ"ר לפני. ולא לצורך עצמכם ולהנאתכם רק לשם כבודי וכבוד השכינה הק'. וזה

על

על שנשענתי את הירא. כי ידוע שנקשרו ונשם הוי' בהוצ"ב אותיות י"ה. כמ"ש (מנחות כ"ט ע"ב) כי יד על כס י"ה. וגם הלבנה נתמעטה. וזה על שנשענתי כי בזה נתמעט את הירא עם הירח. והבן זה היטב. נמצא עיקר הכוונה רק לאקומא שכינתא מעפרא ולהשלים השם הוי' בהו"בב. והנה יוסף הצה"ח כל תנועותיו ופעולותיו לא היו רק על כבוד השכינה הק' ועל שמו ית'. כן בפסוק שהיו כלשר לא היתה כוונתו על לשר שלו רק על השכינה הק' כמ"ש (יבמות ק"ג ע"ז) בכל נראה לו לר. וכן בפסק' בבית אביו בתענוג כל שיחתו ותענוגיו היו להתענג השכינה הק'. כי כמו בכל נרותינו לו נר כביכול כ"ב וקו' בשאלתנו בעיתה ובתענוג. נמצא נוהגות בכל תנועותיו היו עבור השכינה הק'. הי' טובת לו ע"ב: וזה כי נשבי אלקים נוהגת השכינה הק' הנקובה בשם אלקים אני טובת לו ע"ב ונאת כל מעלי בין ט"ב לי עתה עולו ועוגבה. ואת כל בית אבי בשביתי עבית אבי בתענוג ובנוחה הייתי טובת א"ע ג"כ. וכל כוונתי היא רק עבור השכינה הק'.

(רמ"ג). ואגב זה כ"ל פי' א' (תהלים ס"ג ט') דבקה נפשי אחריך בי תמכה ימינך. כי מי שעובד את ד' להנאתו ולטובתו וכל מה דעביד לגרמי' הוא דעביד הוא קודם להקב"ה כי ראשית הכוונה הוא לעצמו. אמנם מי שכוונתו רק לעשות נ"ר להשי"ת הרי הקב"ה קודם. והנה הדין שכ"ש הוא. שאותיות שלפני השם מותר למוחקן. כגון די"י או בי"י. הרי הד' או הב' מותר למחוק. כי עדיין לא נתקדש השם. אמנם האותיות שלאחר השם כגון אלהיכם אסור למחוק האותיות כ"ם משום שכבר נתקדש השם. וזהו דבקה נפשי אחריך הדביקות שלי היא אחריך כמו האותיות שלאחר השם שהדביקות שלהם הוא דביקות גמור ונתקדשו עם השם עד שאסור למוחקן. כך הדביקות שלו. כי כל כוונתי היא רק לכבוד שמו הגדול ית' ולא לצורך עצמי. נמצא הקב"ה קודם במחשבה שלי. ובהיות כן בי תמכה ימינך שלך ימינך תומך אותי. כמו שאסור למחוק אותיות שאחר השם כך בי תמכה ימינך שלא יוכלו כל אויבי לנגוע בי לרעה. ונכון מאוד. וזה נמי פי' הפי' אחר די תבין כנ"ל היטב:

(רמ"ד). (מ"ב כ"ח). **ויצא לבם ויחרדו גו' לאמר מה זאת עשה אלקים לנו.** אי' בגמ' (תענית ט' א') ר"י שמע לינוקא דר"ל דאמר אולת אדם תסלף דרכו ועל ד' יזעף לבו. יתיב ר"י וקא תמה מי איכא מידי דלא רמיזא באורייתא. א"ל וכי לא רמיזי. והא כתיב ויצא לבם ויחרדו גו' מה זאת עשה אלקים לנו. והקשה המהרש"א ז"ל ופי' עד השתא ל"ק לי' מי איכא מידי כו' עד ששמע מינוקא דר"ל ותי' הרי"

הי' כנגד פי' אחר בפ' אולת אדם גו' ע"ש. ולפענ"ד ג"כ ע"ד זה. דר"י כנגד פי' אחר בקרא. דלכאורה מלת לבו מיותרת. לכך הי' נראה לפרש הקרא ע"ד הגמ' (סנהדרין מ"ו א') כשאדם שרוי בצער השכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. אם על דמן של רשעים כך על דמן של צדיקים עאכו"כ. הרי שהרשע לא די שגורם לו לעצמו צער בחטאיו אלא שגורם ג"כ לשכינה הק' כביכול. וזפ"ה אולת אדם תסלף דרכו ר"ל באולת שלו יסלף דרכו וגורם לעצמו יסורים. ועוד גורם ג"כ ועל ד' יזעף לבו. ולבו קאי על ד'. ר"ל שגם השם כביכול יזעף לבו, כטעם (לעיל מ' ו') והנם זועפים ל' עצבות. ולכך ל"ק לי' היכא רמיז באורייתא. דשפיר מרומז דכתיב (לעיל ו' ו') ויתעצב אל לבו. אמנם עכשיו שהבין ממשמעות התיבות הפ' כפשוטו שהכל קאי על האדם. שפיר ק"ל היכא רמיז באורייי' דמהאי קרא ויצא לבם גו' לא רמיז רק סיפא דקרא ועל ד' יזעף לבו. אבל רישא דקרא לא רמיז. והשיב לו אמו הא לא רמיז. דכתיב ויצא לבם ויחרדו ק' איפכא הול"ל ויחרדו ולבך ויצא לבם. כי כן הוא דרך הטבע שמתחלה יחרד האדם ואח"כ יצא לבו. אמנם ז"א דמצינו גבי דוד המע"ה כשכרת הכנף משאול ע"ה נאמר שם (ש"א כ"ד פ' ו') ויך לב דוד אותו. ואי' בספרי' הק' דמזה הבין דלאו שפיר עביד. כידוע זה כשאדם רוצה לעבור איזו עבירה חלילה אזי תפעם רוחו בקרבו ויך לבו בקרבו. והשכל מוכן מבעש"ט זלה"ה. וזפ"ה גם כאן ויצא לבם ויחרדו ר"ל מה שויחרדו הי' על שיצא לבם ממעמם מזה חרדו מאוד. כי באמת הם חטאו בכסף. על מכרם בכסף צדיק יסוד עולם. ועכשיו כשמצאו הכסף באמתחתם יצא לבם ממעמם. ולכך ויחרדו. ושפיר מרומז בזה אולת אדם תסלף דרכו. ובמה שאמרו מה זאת עשה אלקי' לנו מרומז הסיפא דקרא ועל ד' יזעף לבו. והכל מוכח מפ' זה. ודו"ק היטב ונכון הוא:

(רמ"ה). (מ"ב ל"ח). **לא ירד בני עמכם.** במדרש. ר"ע כששמע דבר מתוקן הי' אומר כפתור ופרח. וכששמע דבר בטלה הי' אומר לא ירד בני עמכם. יש לפרש ע"ד הידוע. שיעקב ויוסף היו יחוד גוף וברית כחד חשבינן. ויוסף הי' יסוד דדכורא צדיק עליון. ובנימין צדיק תחתון יסוד דנוקבא. ולאחר שיצא יוסף מאביו הי' בנימין סליק ליסוד דדכורא צדיק עליון. ועכשיו הי' יחוד יעקב ובנימין. ולכך כשרצו השבטים ע"ה לקחת את בנימין מאביו אמר לא ירד בני עמכם. ר"ל לא ירד ממדרגתו עמכם להיות עמכם יסוד דנוקבא. שהשבטים היו י"ב פרקין דרחל. ולכך אמר לא ירד בני עמכם כי אני נשאר בלא יחוד. כי אחיו מת ויותר הוא לבדו ועלה ליסוד דדכורא. ומעתה לא ירד עמכם כי נפשי קשורה בנפשו ואשאר בלא יחוד. והנה אם א' שומע מחבירו ד"ת או איזה הלכה הרי נעשה יחוד

דיבור

דיבור שאומר למחשבת השומע. נמצא כששומע דבר מתוקן הי' אומר כפתור ופרח. שהם קשוטי מנורה אי' תורה בפ' בהעלותך אך צ"ב. ומלבד מזה הי' קשוטי כלה [הכלה"ה אתוון הכלי"ה. כמבואר] בחי' מלכות שהיא הדיבור והוא יחוד דבור ומחשבה. אמנם כששומע דבר בעל אומר לא ידע בני שיבה דרך רמז שלא ידע יחוד שלו נמצא לייחד מחשבה שלו עם אותו הדיבור והבן ונכון היטב:

(רמ"ו). (מ"ג י"ג). **ואל שדי יתן לכם רחמים.** פירש"י ז"ל מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די. ע"ד הידוע שאין רע יורד מן השמים רק רחמים וחסדים גדולים. ואפי' אם נראה לפעמים שהוא רע בתחלה סופו חסד גדול. ותכלית הכוונה הוא רק טוב. ובאמונה זו הלך נחום איש גמזו. ובזה הי' ממשיך החסדים שהם בהעלם. ובזה פי' הפ' (דברים ל"א י"ח) ואנכי הסתר אסתיר פני וגו'. שאני ג"כ אסתיר את בהסתרת פנים. ואע"כ אם האדם מאמין שהקב"ה הוא נסתר באותה הסתרת פנים ואף כי אתה בתוכך ד' אין לו וממשיך בזאת האמונה החסד הנסתר באותו לטוב. והנה שמעתי בשם הרה"ג מוהרר"ר יחיאל מיכל ז"ל פי' שאמר לעולמו די כי בעולמות עליונים ומשיגים בהירות גדול ואור א"ס ב"ה. אמנם בעולמות התחתונים הקב"ה הוא בהעלם עד שבעולם השפל כבודו ית' יותר בהעלם. והעולמות הי' רוצים להתפשט שיהיו עוד יותר מוגדרים. עד שאור א"ס ב"ה יהי' שם בהעלם יותר גדול אפי' מעולם השפל. עד שאמר הקב"ה לעולמו הייני להעלם שלא די ודפח"ח. וזה"א יעקב"א מי שאמר לעולמו די עפ"י הכוונה הנ"ל הוא יאמר ג"כ לצרותי די כי הצרות הן ג"כ גדולות עד שהחסדי' הם בהעלם גדול ומאוד שלא נוכל להשיג. ורואים שהקדוש ברוך הוא יאמר להם די. כמו שאמר די לבריאות העולמות ומאוד שלא היו יכולים להשיג שם כבודו יתברך שמו וית'. ודו"ק היטב. ואחר זמן רב אמר לי אדם אחד ששמע פירוש זה מהרב הצדיק ר' מנחם מענדיל מפריסטיק. והסכמתי עד מאוד:

רמזי חנוכה:

העתקתי מכתבי קודש של הרב המגיד דק"ק נארבורנא בוצ"ק נ"י ע"ה פ"ה מו' צבי זללה"ה:

אמרו חז"ל (שבת כ"ב ע"א) נ"ח שהניחה למעלה מכ' אמה פסולה. ומטעם דלא שלטא בה עינא. ע"ד הפסוק (תהלים ל"ו י"ב) אל תבואני רגל גאוה. דידוע אחז"ל (ברכות מ"ג ע"ב) המהלך ד"א בקומה זקופה כאלו דוחק

רגלי

רגלי השכינה הק'. ואיתא (סנהדרין ק' ע"א) והולך אתכם קוממיות שתי קומות. ר"ל שיעור קומה של אדם ושיעור קומה של השכינה הק' כביכול. והמתגאה ומגביה על עצמו שיעור קומה של הקב"ה. כי זלעו"ז עשה האלקים. וכמו שיש בקדושה שיעור קומה כך יש בקליפה כנ"ל בזוה"ק ע"ש (משלי כ' כ"ב) אל תאמר אשלמה רע גו'. וכל שיעור קומה הוא שבר. נמצא ע"י הגאות צריכה שתסתלק כביכול השכינה הק' למעלה ומשרים. ולכן נפולה ב"ח למעלה ומשרים. והגשם דלא שלטא בה עינא. פי' שנייכן שלאין שהם נר מלא יתירה אור. הם ומסתלקין מן המתגאה. וידוע ומ"כ האר"י ז"ל המתגאה גורם שיתאחזו החיצונים בשם י"ה בהש"ך שהמילוי בתוא ו"ה בקוד והדו"ה בנדתה. וגורם לתו"ד שיתהפך לדו"ה ח"ו. וזה (דניאל י' ח') והודי נהפך עלי למשחית ח"ו. כי דו"ה בגי' גאו"ה עכ"ל. וז"ל עוד. ענין חנוכה שיעקב ורחל מזדווגים בהוד. והיא ומקבלת ומשולה שלא ע"י. שבל"ז היתה צריכה לקבל ע"י נלה משע"י נלוגר (פ"א ע"ו כ"ע) וגם כלה ישראל לא יבקר. ועתה בחנוכה ע"י הסודא"ת שאומרים עת"כ בברכת מודים נתקן ההוד. עוד שם. כ"ח היא המלכות. וע' בתיקונים הק' שני בדי ערבות נגד ב' שוקין ולקביל ב' שפוון ע"ש. וז"פ (תלים ע"ו ג') לא רגל על לשונו ר"ל שתה' בחי' שוקין על השפוון. עד"ב (משלי כ"ה י"ט) שן רועה ורגל מועדת. שע"י הגאות גורם בקע"א שיעור קומה ובאה בחי' שוקין הרגלים על השפוון. אבל כנ"י ישראל לא ישקר. ולכן קורא דהומע"ה רגל גאות. שע"י הרגלי' יורדות מות אל החיצונים נקרא רגל גאות. אבל רגלי חסידיו ישמור. ולכן התפלל אל תבואני רגל גאות. וידוע שכלה והוד נקראו שוקין. וזהו הרמז שיעור שמן חנוכה ומשקיעת החמה שאז המלכות יורדת לתעולמות ב"ע ליתן טרף לביתה. ועד שתכלה רגל מן השוק שתכלה רגל גאות מן השוק העליון. כמ"ש וכל הרשעה כעשן תכלה. ושוק עליון הוא הו"ד ורגל הוא רגל גאות. והבן היטב.

וע"ד מוסר משקיעת החמה עד"ש (קהלת א' ג'-ה') מה יתרון לאדם גו' שיעמול תחת השמש גו'. וזרח השמש ובא השמש גו'. שיזכור האדם את שקיעת שמשו ולא יבעיה אלא בהשי"ת. ויעסוק בתוה"ק ובמעש"ט. ועד שתכלה רגל מן השוק ר"ל רגל נקראת האמונה ובטחון. עדכ"א הכ' (דברים י"א ו') ואת כל היקום אשר ברגליהם. ואז"ל (פסחים קי"ט א') זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו. ר"ל על בטחון בממונו נקרא מעמידו על רגליו. והבטחון הוא המעמידו על רגליו. והרמז עד שתכלה רגל מן השוק ר"ל מהשוק הפשוט שבהרחוב מה שמרויח מן השוק ע"י קנה וממ"מ. רק יתלה בטחונו במקבץ כל הקבות. ולכן אחז"ל (מנחות ק"ג ע"ב) והיו חייך תלוים לך מנגד גו'. זה הקונה על השוק ועל הפלטר. רמז שלא לבטוח על השוק רק בהשי"ת לבדו.

ולהבין

ולהבין מ״ש הרמ״י ז״ל ויש לנוק׳ מעלה יתרה בחנוכה מגדול בגדול שעתה עומד בנצח. שעליו נאמר וגם נצח ישראל לא ישקר. ונתקן הוד זה בחנוכה ע״י מתתיהו. נראה ע״ד שאחז״ל (יומא ס״ט ע״ב) אן אן גבורותיו אן אן נוראותיו גוים מקרקרין בהיכלו והוא שותק כו׳ ונראה שבחי׳ זו נקראת נצח שמנצח א״ע מלעשות נקמה בגוים. וזהו וגם נצח ישראל לא ישקר ר״ל שמדת הנצח שבשם מגיד פעולותיו הן שמנצח התוכחות הן להיפך היא בגילוי ומנצח א״ע במדותיו ית״ש ע״ד אן אן גבורותיו כו׳. אבל מדת ההוד אינה פועלת כ״א שמנצח המלך במלאו. אז יש לפניו הוד והדר. כמ״ש (תלים קמ״ט ז׳-ט׳) לעשות נקמה בגוים גו׳. הדר הוא גו׳. ואם ח״ו להיפך ההו״ד נתהפך לדו״ה והוד׳ נהפך למשחית. וע״י מתתיהו שנעשה הנס ונקמה בגוים באתגלייא נתקן ההוד והבן.

עוד להבין מ״ש להכות כ״ח למעלה ממ״ע. כי ב׳ נה״י דז״א שעומדות כו׳ וחוצן עולין כל י״ב דז״א אלא אנו ממשיכין להן אור בהדלקה מן הרחב אליהן ע״ש. ונראה ע״ד שאחז״ל (נדרים כ׳ ע״א) כל מי שאין בו אמונה בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על ה״ס. פי׳ כי לפעמים יש יכולת להתקשר בלא חג״ת. פי׳ בלא אהבה ויראה ותפארת. ונה״י נקראו אמונה. כי מי שמאמין דבר בלי אהבה ויראה כ״א מצד אמונה יש יכולת להאמין בלי חג״ת וחב״ד אלא בנה״י לבד כמו שאדם יכול לעמוד על רגליו בלא מחשבה ובינה ודעת יראה ואהבה. אלא עומד על רגליו מפני הרגילות. שלכך נקראו רגלים ל׳ רגילות. והרגלים הם בחי׳ נה״י כידוע שהם מלבר לגופא והיא אמונה ועמידה אצלו בדבר הרגילות. אבל להעמידה הראשונה בוודאי הי׳ צריך יראה ואהבה ותפארת מדת חג״ת וחב״ד. ומכח זה יכול לעמוד אח״כ מפני הרגילות. ולכן נקראו חג״ת אבות כי הם מולידים הנה״י שהם הרגילות והאמונה. כי האמונה הי׳ צריך לה בקבלתה תחלה אהבה ויראה ותפארת כידוע. ולכן בתפלת שמ״ע אומרין וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם. וחסדי אבות הם חג״ת. ולבני בניהם בחם נה״י. וז״ש מי שאין בו אמונה בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על ה״ס. ר״ל שלא היו לו יראה ואהבה ותפארת מעולם. ולכן מצות חנוכה משתחשך. כי נ״ח נגד אמונה. ונודע שלדבר עמק שכלי צריך לעסוק ביום. כי ביום המוחין זכים וצלולים. אבל לדבר שא״צ לשכל גדול כמו אמונה שא״צ עתה להבנה א״צ מוחין. לכן מצותו בלילה שהמוחין אינם זכים. ונ״ל שכיון למש״כ האריז״ל שלפ״ז נכון שצריך לכוון להמשיך מן חב״ד לחזק האמונה. שצריך להמשיך לה מן הרחב שהם מוחין חב״ד לנה״י שהן אמונה. והבן היטיב.

עוד נראה עפ"ז שלכן כל הנסים היו בלילה. כי על ידי הנס נתגלה הקב"ה. ואינו צריך אמון גדולים. כי על ידי הנס נראה שהוא יתברך שמו ית' ומסדר המערכות. ומודים לו ית"ש. ומשימים מלכותו והדרת כבודו. ונגד זה הי' הנס בלילה להורות שאינו צריך אמון להשיגו. והאמונה על ידי הנס לבד. והבן היטב.

עוד חנוכה הוא לשבר הקליפה שהיא נגד השכל והמוח. כי ארבע קליפות הם באדם. נגד ארבעה מוחין. וענן גדול הוא שאין מניח לאדם לעבוד את השי"ת היטב בשכל ונעשה מסך ומבדיל על השכל. ורוח סערה הוא נגד המוח השני שהוא התבונה. והוא נגד הלב שכתיב כי הלב מבין. והלב הוא משכן הרוח. וזה רוח סערה. ור"ל שיש באדם שכל לעבוד השי"ת רק הלב אינו מניחו. והד' שנכנסו לפרדס רצו לשבר אלו הד' קליפות.

עוד חנוכה נקרא ע"ש הסוד כנודע. שאז לא הי' הנצחון שהיו משועבדים ליוונים. רק שהנס הי' גדול מאוד. וזה הי' דבר נס והודאה. ועי"ז אנו צריכים להודות לשי"ת. ולכן אומרים עה"נ בברכת הודאה. ועי"ז אומרים ח' ימי חנוכה על הסוד ל' כפופה על המלכות. כי אותו בגלה ואותו בסוד. וכמ"ש בגמ"ח. ונחבר ו' עם כ"ה הוא יחוד קוב"ה ושכינתי'. כי כ"ה הוא כינוי לשכינה הק'.

יון הוא צירוף. שיו"ד משפיע לן' דרך ו'. בזה הי' להם אחיזה. והיא הקליפה שכנגד השכל שנקראת ענן גדול. והבי"א חז"ל מלות כ"ה בשמן זית. כי שמן הוא נגד השכל. כמ"ש (שמות ל' כ"ה) שמן משחת קודש. והוא להאיר השכל ולשבור הקליפות ממנו.

עוד חנוכה הוא מלשון חינוך דבר חדש. דהיינו התלהבות חדש לעבודת הבורא ית"ש. ובבחינה זו אדם גדול ממלאך. שהמלאך אין לו התלהבות חדש.

עוד חנוכה ע"ד משל איש ואשה הזכר יש לו חשק להשפיע ויש לו תענוג מהשפעה זו. והנוקבא יש לה חשק לקבל. ויש זכר שאינו רוצה בשום תענוג רק לעשות רצון ותענוג להנוקבא. והוא בעל בעליות לנוקבא. כך כביכול השי"ת ב"ה מקבל תענוג מישראל ואמר (ישעי' מ"ט ג') ישראל אשר בך אתפאר. ומזה יש להם ג"כ תענוג מה שהשי"ת מקבל תענוג על ידם. ור"ל שיש לנו שתי בחינות זכר ונוקבא. א' שאנו בבחי' זכר שאנו מוסיפים כח כו'. וכמ"ש (תלים ס"ח ל"ה) תנו עוז לאלקים. ועבודה צורך גבוה. וישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. ובערך זה אנו המשפיעים. וכביכול השי"ת מקבל תענוג מישראל

ומשתלשל כדרך ומקבל בחי׳ מוקצה. ויש בחינה ב׳ שהצדיקים אף מה שהם משפיעים אין כוונתם בדרך זכר שיש הנאה לעצמו. אלא בדרך השני שכל כוונתו רק לטובות הזולת ותענוג להמקבל. ובחנוכה שהוא גלולה אין זהו בבחינה השנית רק בבחינה הראשונה. ר״ל שיש לנו תענוג ג״כ מן ההשפעה שאנו מודים ומשפיעים להשי״ת. וזהו הנ״ז ר״ל התענוג הוא משפיע בכבוד השי״ת שהוא ב״ה והבן.

ועפי״ז י״ל המדרש, הנותן שיש, דרך ג׳ מן אלול ועד חנוכה. פי׳ כי אלול ר״ת אני לדודי ודודי לי. ור״ל דיש בחי׳ בחי׳ הנ״ל. והם ארבע ידית דהשי״ת בחינת הוא המשפיע ומקבל. ואנו בנ״י ג״כ מקבלים ומשפיעים. וזהו אני לדודי ודודי לי ר״ת אלול. ובחי׳ זו הוא ג״כ בחנוכה. וז״ש המדרש הנותן שיש דרך מן אלול ועד חנוכה והבן. והדבר שכל הבחי׳ מן הדלות מאוד ואין בהתגברותם כ״א לאחר תשובה שלמה. וידוע מפ׳ הנותן שיש דרך בקו׳ על התשובה. והבן היטב

עוד פסוק (בראשית ל״ח כ״ד) ויהי כמשלש חדשים. פי׳ רבי׳ ז״ל בהוכר העיבור. ורצה לומר בחנוכה היא הכרת העיבור. שבשמיני עצרת הוא יום ראשון לקליטה. כמו שכתב האר״י זללה״ה. והוא כ״ב בחודש תשרי. וכ״ד בו הוא יום שלישי לקליטה. ונמצא ביום כ״ה בכסלו התחלת חודש שלישי היא והוכר העיבור. ולכן הדוס בחנוכה.

עוד חנוכה על דרך הפסוק (שם פסוק י״ד) ותשב בפתח עינים אפיתחא דעיינין. רצה לומר העיינין הם ההסתכלות. והוא פתח לכל דבר. על דרך משל מי שרואה את המלך הוא בעל בעליאות אלא עליו. ואינו חושב וראוה רק גדולת המלך. ולכן הראי׳ נקראת הסתכלות והבטה. וכמו שכתב הבעש״ט ז״ל על פסוק (במדבר ט״ו כ״ד) עיני העדה המוני העדה. והתקבצות מאין תמצא. ומן זה ההסתכלות יש לו אהבה והשק למלך לעבדו. וכן בכל המדות. ונמצא עיקר הכל הוא ההסתכלות. והוא פתח לכל דבר. וזהו כוונת הפסוק (שמות כ׳ כ״ח-כ״ט) שמן משחת קודש יהי׳ זה גו׳. קודש יהי׳ לכם. שמן נקרא השכל בחינת חכמה. וזהו הסתכלות. והוא ממשיך קדושה על האדם. אז משחת הוא לשון מדידה. שבהסתכלות הוא ממדד לכל המדות. אם מסתכל הרבה יש לו הרבה אהבה. וכן בכל שאר המדות. ועל ידי זה קודש יהי׳ לכם. ולכן נר חנוכה מצותו בשמן זית. שבזה הסתכלות שצריך בחנוכה להסתכל בגדלות השי״ת ית׳. והבן היטב:

רמזי ויגש:

(רמ"ז). (מ"ד י"ח). ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני. פירש"י יכנסו דברי באזניך. גו'. כי כמוך כפרעה. י"ל שכוונת יהודה היתה להקב"ה אע"פ שדבר אל יוסף. כמו גבי דניאל ע"ה שהי' מדבר עם נבוכדנצר בר"י וכוונתו היתה להקב"ה. כמש"א חז"ל (שבועות ל"ה ב') ע"ד דאי' בס' הפלאה ע"פ (במדבר י"ב ו') שמעו נא דברי אם גו'. למה א"ל שמעו נא. מפני שפגמו באזנים ולא שמרו בה לשמוע ולקבל קדושת הדיבור מפי הב"ה. לכך א"ל שמעו נא כדי שיהי' להם בה ההאזנה. ודפח"ח. ולפי"ז י"ל הפי' (משלי כ"ח ט') מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה. מפני שפוגם באזנים שממאן לשמוע ד"ת הרי נקטמה ונמנו בחי' האזנים שבורא העולם ומקשיב תפלת ישראל לכך תפלתו ג"כ תועבה. והנה השבטים ג"כ פגמו בבחי' אזנים כמו שהתוודו (לעיל מ"ב כ"א) אבל אשמים אנחנו גו' בהתחננו אלינו ולא שמענו. לכך התפלל יהודה לפני מרו וקונו ית'. ויאמר בי אדוני ידבר נא גו' באזני אדוני. ופירש"י ז"ל שפיר יכנסו דברי באזניך כנ"ל כי כמוך כפרעה. וכי כמוך כפרעה ר"ל בהתגלות. כדאי' בזוה"ק פרעה ל' התגלות. ר"ל אע"פ שבהתגלות נראה דין אמנם בבורא הוא חסדים ורחמים גדולים. וזהו כי כמוך כפרעה. ודו"ק היטב ונכון:

(רמ"ח). (מ"ה ד'-ה'). אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אותי מצרימה. ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם גו' כי למחי' שלחני אלקי' לפניכם. לכאורה ק' למה הזכיר להם המכירה וכי לצעורי קמכוין. ועוד מהו הל' ועתה אל תעצבו וגם אל יחר בעיניכם. ואפ"ל ע"ד שאחז"ל (ברכות ז' ע"ב) מזמור לדוד קינה לדוד מיבעי"ל. ומשני הגו' משל שא"ל הנביא ע"ה הנני מקים עליך רעה מתוך ביתך קשור שמא עבד או ממזר. כיון שראה בבנו הוא אומר סתם ברא מרחם על אבא ע"ש. ואמר הגאון ר' יונתן ז"ל שיש ב' מיני פורענויות. א' בהשגחה לנכות איזה חטא ועון. ב' בהסת"פ והניח אותו למקריים ואין מכוין לו כלל. וזפה"מ דקשור שמא עבד או ממזר והוא דרך הטבע. כיון שראה שבנו עומד עליו אמר סתם ברא מרחם על אבא וזה אינו מרחם הוא חוץ לדרך הטבע. והוא בודאי בהשגחת הבוי"ת עליו כדי לנכות לו החטא. לכך מזמור לדוד. ודפח"ח. וזש"א יוסף אני יוסף אחיכם אשר מכרתם גו' והוא חוץ לדרך הטבע שאחים ימכרו לאחיהם. והוא בודאי בהשגחה ודרכה.

ודרכה. א"כ שכן הוא ועתה אל תעצבו כי כן רצ' דבר המלך ודאי יש
בהשגחתו ית'. וגם ואל יחר בעיניכם שמא הייתם אתם ומגולגלין חובה ע"י
חייב. לז"א ואל יחר בעיניכם כי מכירה ומגולגלין זכות ע"י זכאי הי' כי למחיה
גו' כדי שתהא מחי' לכל העולם שאתי הצדיקים לפניכם שאתם צדיקים גדולים
ומגלגלין זכות ע"י זכאי. ודו"ק היטב ונכון:

(רמ"ט). (מ"ה ט"ו). ויבך עליהם. פי' המלביש הק' שבכה עליהם על עשרה
הרוגי מלכות ע"ש. ולכאורה תמוה מאוד
זה כפי'. ונראה כי שר"ת של עליהם הוא עד י' הרוגי מלכות. ודו"ק היטב:

(ר"ן). (מ"ה כ"ו). ויגדו לו לאמר עוד יוסף חי. והקשה המלביש הקדוש
מהי לאמר ע"ש. והפשר
לומר ויגידו לו שכולם הגידו לו. וקשה הא תרי קלי לא משתמעי. ומתרץ
לאמר עוד יוסף חי והוא מילתא דחביבא ובגמ' (ר"ה השנה כ"ז א') אמרינן
גבי הלל וקריאת המגלה אפילו עשרה קורין באחד וכיון דהוי מילתא דחביבא
יהבין דעתייהו ושמעין. וק"ל היטב:

(רנ"א). (מ"ה כ"ח). רב עוד יוסף בני חי. פירש"י ז"ל רב לי ע"ש. ואפ"ל
ע"ד הגמ' (סוטה ל"ו ב') לשבות
לרכיו הוא ככתב אלא שנראה לו דמות דיוקנו של אביו ע"ש. והפ"א רב לי
אותה הגדולה. והשמחה היא לי שיוסף חי שלא פגם בברית קודש [ש"ד היא
מדת היסוד כידוע. כי עו"ד ויסו"ד גי' פ'. ופ' במילוי פ"ה גי' מיל"ה. ופי'
הסו"ד של יוסף בני הוא עודנו חי'. ע"ד (ש"ב כ"ג כ') ובניהו בן יהוידע בן
איש חי' גו'] הנמקדר: והוא צדיק שנקרא חי. זה הוא בחינת שהוא בני
ונראה לו דמות דיוקני. ונכון היטב:

(רנ"ב). אלכה ואראנו בטרם אמות. פי' יה"ר שאלכה ואראנו בטרם אמות.
שעדיין לא אצטרך למות. כי אם הי'
שאראנו בלא כלום אצקים עליו אז טוב לי יותר המות. כי כל זה היתה
דאגתו של יעקב אע"ה שמא היו נטמא יוסף בטומאת מצרים שהיא ערות
הארץ:

(רנ"ג). (מ"ו כ"ח). ואת יהודה שלח לפניו גו' להורות גו'. ויש לרמז ע"ד
המדרש ויחי יעקב
בארץ מצרים שבע עשרה שנה וחי רבי בציפורי שבע עשרה שנה. ותמוה.
ואפ"ל כי דירת הצדיק בארץ ישראל הוא דבר גדול ונורא מאוד. והנה יעקב
אבינו ע"ה הי' נלך לגלות מארץ הקדושה לחוץ לארץ. לעומת זה תיקן רבינו
הקדוש

הקדוש שהי' גילון יעקב אבינו ע"ה (כי ר"ת של יהודה הנשיא נשיא ר"ת גילון של יעקב אבינו) כידוע. והי' בניפירי שבע עברה בנה לשונות השבע עברה בנה שהי' ישלטה בתורה. זה ענינו הפסוק ואת יהודה שלח לפניו היינו רבינו הקדוש שבימי ר' יהודה הנשיא שלח לפניו לתקן השבע עברה בנה: להורו"ת שגינונו ילאה הירחה ליבריאל. ודו"ק הטיב:

(רנ"ד). (מ"ו כ"ט) ויבך על צואריו עוד. הי' עוד אין לה פי'. ועי' ברש"י ז"ל. ולהפ"ל און לזה שבכה מחמת
לער שהי' מגיע להם שלא ראו זה"ז כ"ב שנה. בכה עוד בכי' אחרת. ע"ד הגמ' (קידה כ"ב ע"ב) הללו בוכים והללו בוכים. לדיקים יבכו האיך יכולנו לכבוש את היצר הזה. והקשה המהרש"א ז"ל מה זו בכי' אדרבה הי' להם לשמוח. ותי' שיבכו שבלא כוחם ועולם ידם כבשו היצר הזה רק בעזר וקיום הקב"ה להם כי אילולא הקב"ה עוזרם לא היו יכולים לכובשו ע"ש. ולפ"ז י"ל דלכך לרשעים נדמה להם כחוט השערה. ומפני שבאמת בילא עזר השי"ת לא הי' שום אדם יכול לכובשו להר גדול כזה. והשתא בשהקב"ה עוזר לאדם שוב הוא נדמה כחוט השערה והדבר קל הוא ונוח. לכך יבכו האיך לא כבשנו לדבר קטן כזה בין שהקב"ה מסייע לי' לאדם ודו"ק. וזאת היתה נמי בכיית יוסף הלע"ה שלא הי' יכול לכבוש להיצה"ר בעולם וכח ידו עד שנראה לו דמות דיוקנו של אביו. לכך בכה על צואריו עוד ר"ל עוד בכי' אחרת בשביל בכיית הלדיקים לעתיד לבא. ודו"ק הטיב:

(רנ"ה). (מ"ו ל'). כי עודך חי. יש לומר על דרך אומרם ז"ל (סוכה נ"ג ע"א) אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו. וזהו
כי עודך חי. כטעם ומעודך עד היום הזה (במדבר כ"ב ל') ודו"ק הטיב:

(רנ"ו). (מ"ז ד'). כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך וגו' ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן. ויש לרמז ענין התפלה בקיצור. כי אין
ומעם לצאן היינו שאין השפעה לצאן היינו לצירופי אותיות נקודות. וכ"ז הוא מחמת המחשבות זרות הרוכבות על הדיבור. ור"ת של מרעה מחשבה רוכבת על הדיבור. ועתה ישבו נא בארץ גשן. ה"ל בעבנת הקירים שיהיה של מחשבת ליזוף עם של גשן. כזה גדשנאל באותיות גשן ע"ש.

(רנ"ז). ויש לרמז בפ' (פ' ויחי) נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר ע"ד הגמ' (יומא כ"ט א') איילת השחר. למה נמשלה תפלות
הלדיקים לאילה. לומר לך מה אילה קרנותי' מפצלות כך תפלתן של לדיקים כו' במירתן התפלה תפלתן נשמעת ע"ש. ולכאורה אין לו פי' והדין. ואפ"ל כי
אילה

אילה היא תקיפה בצרות. כדאי' במדרש (שוח"ט תלים כ"ב). והנה כתיב (איוב ל"ה י"א) מלפנו מבהמות ארץ. שמבהמות וחיות יש לנו מהם לקחת דוגמא להתנהגות ותוכחת מוסר. ומאילה שהיא תקיפה בצרות יש לקחת מוסר שאין הנחש ממית אלא החטא ממית. כמ"ש רחב"ד בגמ' (ברכות ל"ג ע"א) כי הקב"ה מזמין לאילה כשיולדת נחש שמכישה ברחמה כדאי' בגמ' ב"ב ט"ז ע"ב) א"כ שהנחש ממית ולאילה היא רפואה. ועי' המהרש"א ז"ל בשם הילקוט בית שם בו נחשים הקטנה היא כשושבין חצית בקרן זוית ברחים הנחשים ע"ש. נמצא לפי שהיא תקיפה בצרות אין הנחש ממית אותה. ואדרבא היא רפואה לה. וגם הנחשים בורחים ממנה. ואי' בתז"ח תק' ומאן דקטיל לחויא יזדמן לי' ברתא דמלכא. והא לעיל ע"ש. נמצא כשאדם משמר עצמו מזוהמת הנחש ומוהל ערלת לבבו היינו המותרות ומתאוות ומאכלה ושתי' אז תפלתו לרצון לפני אדון כל. ואפי' הגזרה עם היות כן במגלה קרובי' ומפוללות. פירש"י ז"ל בבבל בנה נתוקף פילוג אחר. והיא מתנגדת לנחשים כנ"ל במהרש"א ז"ל. כך תפלת הצדיקים היא התנגדות לנחש. וייחד שמתפללים תפלתן כמונעת ומפני שקטלו לחוויא. שבכל פעם ופעם ומשרים ומקדשים א"ע מערלת הלב ומכניעים לסט"א ומוליכים לקוב"ה על כל דבר ודבר לכן תפלתן כמונעת. אומנם מי שהוא עדיין משוקע בתאוות הזמן ובערלת הלב היינו תאות וזוהמת הנחש אזי מבטלת תפלתו שמתחברת רוח מסאבא רוכבת על הדיבור. וזהו נפתלי אילה שלוחה ר"ל כמו האילה שהיא מתנגדת לנחש. ורמזתי ר"ת של **אילה** **אז יכנע לבבם הערל**. להכניע ולמול ערלת הלב ולהקטיל לחויא בישא. אז תפלתו עולה לרצון. הנותן אמרי שפר. בזה אמריו הם ספירים לפני הקב"ה. אבל כ"ז שהמחשבה זרה רוכבת על הדיבור אין הדיבורים נאים. ודוק היטב. ועי' בפ' תצא בס' פי' הפ' כפשי מרשה לכך ירובלים נאמן הובאו עד"ז היטב):

(רנ"ח). (מ"ז ט'). **מעט ורעים היו ימי שני חיי**. ע"ד ששמעתי בשם הירא וחרד לדבר ד' מוהר"ר מרדכי ז"ל מטשערנאבולי פי' על המאמר (ב"ר פ' ס"ו) צדיקים תחלתן יסורים וסופן שלוה. ר"ל שהיסורין אצלם תחלה שאומרים לנפשם שעדיין לא עשו להם תשו"ת. אפי' על מעלת מעשיהם. אומנם השלוה אצלם סוף. שאינם כדאי לחסדים וטובות שעושה הקב"ה עמהם. אומנם הרשעים בהיפך תחלתן שלוה. השלוה אצלם תחלה ואומרים בלבבם שהגיע להם יותר ויותר. וסופן יסורים היסורים אצלם סוף כמ"ש (תהלים ל"ב י') רבים מכאובים לרשע. והבוטח וכו'. ולפ"ז י"ל דלעיל כתיב רב עוד יוסף בני חי. ע"ד סופן שלוה. לכך אמר רב עוד יוסף שאותה הבשורה טובה היתה אצלי רב מאוד ואיני כדאי לאותו חסד גדול

גדול שעשה עמו השי"ת. אמנם אלו היסורים אשר מעט ורעים שהיו אצלו ומעט כנ"ל התלתן יסורים שהיסורים הם התלה והאבית. ועוד היו ימי שני חיי אותן היסורים היו שנים של חיים. ע"ד (ב"מ פ"ד ע"ב) שקרא ר"א ליסורים אחי ורעי. שהי' מתכבס עד מאוד והש"א כמו יעאע"ה כי הם היו ימי שני חייו. ושפ"י המשנה (אבות פ"ו מ"ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח כו' וחיי צער תחי' אשריך בעוה"ז ר"ל בזה יהי' אשריך בעוה"ז אז וטוב לך לעוה"ב. ודו"ק. (ועי' בפי' תבוא עוד מזה בפ' תחת אשר לא עבדת את ד"א בשמחה ע"ש):

רמזי ויחי:

(רנ"ט). (מ"ח א'-ב'). **הנה אביך חולה גו'. ויתחזק ישראל וישב על המטה.** י"ל כי

בחינת יעאע"ה הי' למעלה מהטבע. כי המליך להקב"ה על כל אבר ואבר. וכל אבר ואבר הי' משתוקק וממהר לעבודת השי"ת ולא הי' בו שום בחי' רע ושום עבירה. ע"ד אחז"ל (תענית ה' ע"ב) יעקב אבינו לא מת. א"כ האיך שייך בהי' חולה הבא מצד העבירה. כי הוא הי' מדת ת"ת ממוצע בין חו"ג. ובחי' אין מחסרן. ובאין ליכא עבירה והכן. אמנם י"ל שהיתה בו אפיסת הכוחות מחמת גודל תשוקתו ואהבתו אליו ית' עד כלות הנפש. ומצאתי בס' ש"ך עה"ת שהאדם צריך לעבוד השי"ת. ובכ"י ויום יוסיף אהבה על אהבה. עד כשיגיע זמן קיצו תהי' האהבה כ"כ גדולה עד כלות הנפש. וזה תהי' מיתתו מיתת נשיקה. ע"כ. וי"ל שזה הי' אצל יעאע"ה שהיתה בוערת בקרבו כ"כ אהבתו ותשוקתו ית' עד כלות הנפש עד שהיתה לו אפיסת הכוחות. והנה איתא באלשיך הק' ע"פ (ישעי' נ"ד י"ג) וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניך. כי הנה בשעת מ"ת היו שומעים הדברות מהקב"ה והיתה יוצאה נשמותיהן כמ"ש (שה"ש ה' ו') נפשי יצאה בדברו מחמת רוב השתוקקות. והיו צריכים באור א"ק ב"ה. והחלק הי' מתדבק בכל בשרשו. והנה לע"ל לעתיד הנביא ע"ה מנבאית וכל בניך למודי ד' שיזכו ללמוד מד' בעצמו. ורב שלום בניך ר"ל שתהי' מדת שלום דהיינו התקשרות הנשמה להגוף. שלא תצאנה נשמותיהן כמו במ"ת. ודפח"ח. וזש"כ ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך. ויוסף הי' בחי' יסוד ברית שלום בחי' התקשרות. לכך ויתחזק ישראל ולא היתה בו אפיסת הכוחות. ודו"ק היטב:

(ר"ס). (מ"ח י"ד). **שכל את ידיו כי מנשה הבכור.** ומתרגמינן אחכימינון לידוהי. י"ל ע"ד הגמ' במאלא ·

(יומא פ' טרף בקלפי ל"ט ע"א) שמאלא דכה"ג עדיף מימינא דאינש אחרינא ע"ש. ומ"ש שכל את ידיו שהיתה בחי' חכמה ושכל בידיו. ושמאלו הי' חשוב כימינא דעלמא. וזה רמז' כי מנשה הבכור ומ"מ הי' מניח שמאלו על ראש מנשה ומפני כי שמאלו הי' חשוב כימין דעלמא. ודו"ק היטב:

(רס"א). א"י ומקודם אפרים הפי' (ע"ל מי"א נ"א) כי נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי. ומדקדק המלביש הק' מאי רבותא היא בשכחת את בית אביו. וי"ל כי הצדיקים מקיימים בעצמם ושויתי נגדי תמיד והנה היתה בראוי הי' לצאת מיוסף י"ב שבטים כמו מיעקב. רק מחמת עבירת טפות שיצאו ממנו לבטלה לא היו לו רק שני בנים. לכך קרא שמו מנשה על שם כי נשני אלקי' את כל עמלי היינו בשכחת התורה. כדאי' במדרש. וגם את כל בית אבי היינו הי"ב שבטים שראוים לצאת ממנו כמו שהי' בית אביו י"ב שבטי יה כדי לקיים בעצמו ושויתי נגדי תמיד. וזו היא בחי' יראה. וגם השני קרא אפרים ע"ש החסדים שעשה הקב"ה עמו כי הפרני בארץ עניי. וזו היא בחי' אהבה. שהשייכה השתי בחי' אלו נגד עיניו תמיד. וזהו וישלח ישראל את ימינו וישת על ראש אפרים היינו שהוא בחי' אהבה על ראש אפרים המורה על חסדי המקום ית' וית'. ואת שמאלו שהוא בחי' יראה על ראש מנשה המורה על ושויתי נגדי תמיד. אמנם שכל את ידיו כי צריך האדם לכלול שמאלא בימינא היינו אהבה ויראה בשילוב. דהיראה צריכה להיות יראה עילאה בגין דאיהו רב ושליט. ויראה זו היא ממש אהבה כידוע ומבואר. לאפוקי יראת העונש אין בה אהבה. ואת היראה אינה עיקרית כי הוא ירא מעצמו. וזהו שכל את ידיו היינו לכלול שמאלא בימינא. כי מנשה הבכור ר"ל הראשית הוא בחי' מנשה שאדם שוכח מהשי"ת וצריך לקיים ושויתי נגדי תמיד. לכך צריך האדם לכלול ולשלב היראה באהבה שלא תהי' לו יראת העונש רק יראת הרוממות ממ"ה ב"ה היטב. ודו"ק והבן:

(רס"ב). (מ"ה ע"ז). **ויקרא בהם שמי ושם אבותי**, ע"ד הפ' (ויקרא כ"ו מ"ב) וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. לכאורה הא הקדים ליעקב תחלה. ומשום דאברהם ויצחק הם בחי' חו"ג ובכל המדות היתה שבירה אהבה נפולה ויראה נפולה. אמנם יעקב הי' כלול מחו"ג ומדת ת"ת. ובחי' אין ומחברן בחי' חכמה והחכמה מאין תמצא ובבחי' אין ליכא שבירה. ולכך יעקב אבינו לא מת. והיתה מטתו שלימה שלא היתה בו שום שבירה. כידוע זה מפי ספרים וסופרים. וזהו וזכרתי את בריתי יעקב ואף גו'. ר"ל אף את בריתי יצחק ובריתי אברהם אזכור בבחי' יעקב. ר"ל אותן שתי מדות חו"ג אזכור

בבחי' יעקב בסוד המוחקבין ולא תהי' שום שבירה רק אהבת השי"ת ויראת השי"ת לחוד בלי שום שבירה. ת"ש ויקרא בהם שמי ואח"כ ושם אבותי. ודו"ק היטב והבן:

(רס"ג). (מ"ח י"ז). וירא יוסף גו' וירע בעיניו. לכאורה אין מדרך המוסר שירע בעיניו על יעקב שבכל מעשיותיו היו ברוה"ק. ואפ"ל כי אי' בסידור האר"י ז"ל שהכהנים בשעת נ"כ יניחו יד ימין על יד שמאל שיהו מגבירים ימינא על שמאלא ע"ש. ובודאי יעקב"ה כבחי' מניח יד שמאל על מנשה הי' השמאל תחת הימין והימין מלמעלה כדי להגביר ימינא על שמאלא. נמצא אפי' השמאל שהי' מונח על ראש מנשה הי' נכלל בימין. ואפ"ל בזה פי' הפ' שכל את ידיו. שהשכיל ידיו בשכל ובכונה. והטעם כי מנשה הבכור וראוי' לו ג"כ בחי' ימין. לכך השכיל את ידיו כדי שיהי' נכלל השמאל בימין. וכיון שיוסף ראה זה וירע בעיניו ע"ע כי הוא הי' המסדר ולא יפה סידר אותם. כי הי' נדמה בדעתו שיעקב כבר שהשוה ומנשה לשמאלו ואת אפרים לימינו כדי שלא יתן השמאל על ראש אפרים יהא נכלל בימין. כי כן ראוי להיות להגביר ימינא על שמאלא. ולא יניח השמאל לחוד על ראש אפרים. לכך ויתמוך גו'. ויאמר גו' לא כן אבי כי זה הבכור ואני סדרתי שלא כסדר. לכך השיב לו ידעתי בני ידעתי ובכוונה אני עושה זאת. ודו"ק והריף:

(רס"ד). (מ"ט ה'). שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרותיהם. פירש"י ז"ל הכלי זיין שלהם הי' חמס ומעשו הרשע. ויש לרמז כי באמת מלוי גם במרע"ה שהרג את המצרי. וגם מלוי ד' מיתות ב"ד בתורה. והענין הוא כי ת"ח דרתח אורייתא הוא דרתחא. פי' ר"ל בסנהדרין ומחייבין לא' מיתה ע"פ דין תורה לאו אינהו רתחי אלא אורייתא הוא דרתחית בהו שכך שפטו ע"פ ד"ת. וידוע שאתפשטותא דמשה בכל ת"ח. כי משה הוא בחי' דעת. והתוה"ק על שמו נקראת תורת משה (מלאכי ג' כ"ב). לכך מלוי שמו"ם במרע"ה הוא משה בשיר קריאת. ובי' הקב"ל כי בכל ת"ח שמחדש חדושי תורה יש בו בחי' משה. וחלק תורה שלו נמשך ומבחי' דעת. היינו בחי' משה המתייחס לאותו חלק תורה שלו ע"ש. נמצא מה שמקנא קנאת ד' צבאות לישען כבוד שמו ית' עפ"י ד"ת זהו אפי' משמעון ולוי מכלי מעשו הרשע. כי מלוי כח"ק שבר של עשו אתפשט נהירא שלו ונטל לישראל. היינו שיוכלו לדון דיני נפשות בד' מיתות ב"ד ע"ש. וזה מרומז כלי חמס מכרותיהם כלי זיין שלהם הוא כלי חמס ר"ת חלקת מחוקק ספון. היינו חלק ומבחי' משה הנקרא מחוקק הי' ספון וטמון בהם. אמנם מה שהי'

בחי' חוה ומה היינו וגבורותיהם ומה שאמרו לצחק זה הי' גדל ומה ומשה חבל וגם שהי' ומחות קנאת ד' לבאות למען שגיד שמי אתי בהתגלה שמי עני שבש וביותר זה הי' ומבחי' דעת. וד"ל הבי"ב

(רס"ה). (מ"ע י"א). כבס ביין לבושו ובדם ענבים סותה. עיין בהלבוש יקר חיים הקדושים

ומגלה כאן. הפשר עוד לומר כבס הב"ה ומבקש שבית ישראל כיון לצדקי ה"ל בדיקים המובנים כבס יין בבחינת לבושו. ה"ל בבחינת לבוש ר"ת לדעת בנים ילקוטי שושנים. כידוע ומספר הזוהר הקדוש. ובדם ענבים קותי ה"ל בדם של צדיקים המובנים בדם ענבים. כמו שבי' הלבוש הקדוש ע"ש. קותי כידוע בדם הסרוגים שנהרגו על קדושת שמו יתברך ויתי' נרבס ומגני כרת תבחרי במלבוש של הק' ב"ה. והבן כי קצרתי הימב

(רס"ו). (מ"ע י"ב). חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב. ע"ד הכתוב (יח' ?) נח כחל בי'

ויעלת חן. וזהו חכלילי עינים היינו כחל של עינים הוא מיין מעילה דאורייתא. כי התוה"ק היא מעלת חן על לומדי'. ולבן שנים מחלב. במדרש תנחומא. בזכות התורה אם יהיו המלאכים כשנים כשלג ילבינו ע"ב. ויש לרמז בעיקר לימוד התוה"ק הוא כדי לטהר נפשו ומזהמת הנחש טומאה. ובפרט לתקן ימי הילדות כדאי' בגמ' (ברכות כ"ג ע"ב) אין הלב יוציא הטומאה בוני אתה ממלא המאה של תורה במי שמוקיא הלב שינק משדי אמו. ופי' המהרש"א ז"ל היינו ימי הילדות ע"ש. כי ימי הילדות עושים פגם גדול. ובפרט ממקריים רע"ם ונקרא גילה בזה טובה ונקד המגדיל על הטומא והלב ומחבק השכל. לכך אנו מרגיב שמחה ותענוג בתוה"ק ועפי שפגם בחצר התענוג המייחד ומקבל ת"ת ישראל למלכות בעים והוא בחי' יסוד כידוע. ומשברי אחוה. ובאמת עיקר הלימוד צריך שיהי' בשמחה. כמ"ש (דברים כ"ח מ"ז) תחת אשר לא עבדת את ד"א בשמחה גו'. ור"ת של **בשמחה** בוי' **שמיקיא חלב** הינוקא. בכ"ל לתקן ימי הילדות. אז יש לו שמחה בתוה"ק. והתיקון הוא בתוה"ק ביגיעה גדולה. כי התוה"ק מלבנת ומטהרת מהלאת זוהמת הנחש. וזהו ולבן שנים ר"ל התוה"ק מלבנת העבירות המכונות בשם שנים כפי המדרש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג וזהו ולבן שנים. אומנם מחלב ר"ל שמקיא חלב הינוקא. וראיתי בחי' ולבן שנים ר"ת **שנים שיטהרו** נפשות ישראל **מזוהמתם**. כי התוה"ק מטהרת ומלבנת מזוהמא בעילה. אומנם שילמוד ביגיעה גדולה והתורה מתשת כחו של אדם היינו שמכניעה הרע שבאדם ומעברת ומלבנת השכל והלב ויתן לו שבתה. כי חכמי המשנה ע"ה אמרו שיש קליפה הנקראת ר"ב. ומנגה באם השבחה.

והרמז

והריגה בר"ה שבת התורה והוי' הה"ב ה' לבב. הרי אותיות רי"ב. (שבת קי"ז ע"ב). ויש לפרש הפי' (מגלה כ' כ"ג) ומין אפים יונה ריב. ר"ל אם כונה ביגיעה גדולה עד שנזיב אזי יונה ריב ר"ל הקליפה ריב ואין לו שכחה. ויש לרמז בגמ' (עירובין י"ג ע"ב) דא"ר הא' דהכינת ונהבראי בראיתי לר"ה ומאחוריו. ואלו חזיתי' ונקוני' הוי' ונהדיד טפי. לבאורה ונהו הל' ונקוני' ולא אומר בפניו. אומנם יש לרמז בהי' כונה אלא ר"ה בהי' ונהיר עיני הבנים. והי' כונה ביגיעה גדולה עד שראה והשיג לר"נ ומאחוריו. הייכו ומאותיות בהקר אותיות מאי"ה. כי ר"ת ונהיר אורי דורשי הרשיעות מין אפים יונה ריב. וזהו בראיתיו ומאחוריו. ואלו ראיתיו ונקוני' הייכו ונריבא דקרא כי ומין הלב יונה הונה לתקן יומי הולדות הוי' ונהדינא טפי. ודויק הטיב. והב"ה יעזרי לבבני לעבדו באמת ובאמונה לבית ציון באור ועשה רלוני אכי"ר:

(ונ"מ כ"ו). נפתלי איילה שלוחה גו'. עיין בפרשת ויגש בפסוק כי אין ונרבה לנלאן גו' ע"ש:

(יט-כ). (כ' י"ז-כ'). ועתה שא נא לפשע עבדי אלקי אביך גו'. אל תיראו כי התחת אלקים אני. ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה למען עשה כיום הזה להחיות עם רב.

אפ"ל ע"ד הידוע שהשבטים נתגלגלו בעשרה הרוגי ונלכות לכפר בו'. וגם ידוע ליודעי חן. כי בזמן חורבן הבית גברו השונות ונאוד ולא הי' די בתפלתם להעלות הכילוצות בבתי' ונין. וגם אפילו ונן בל בינה ירדו לנעה וחזרו להתערב בקליפות בקוד ובפעבעם בולחה אונכם. וע"כ הי' העולם אבד עד שהולך הב"ה לתקן העולם ע"י י' הרוגי ונלכות. וגם ידוע שר"ע הי' תחת השכינה הק'. (ועי' לעיל ונב"ש). והנה השבטים ראו בגירוני י' הרוגי ונלכות לכך בקשו ונונו והתחלה בא נא פשע אחיך. ואח"כ אמרו ועתה שא נא לפשע עבדי אלקי גו'. וזה קאי על י' הרוגי ונלכות. והשיב להם יוסף אל תיראו ונזה כי התחת אלקי' אני ר"ל באנבי אהי' תחת אלקי' הייכו השכינה הק'. כי יוסף נתגלגל בר"ע כנעם עקיבא בן יוס"ף. ואתם חשבתם לרעה שהיא רעה. אדרבה אלקי' חשבה לטובה גו' להחיות ע"ר. כנ"ל שהי' העולם אבד והולך הב"ה לטובת העולם לתקן בעשרה הרוגי ונלכות. ודו"ק הטיב:

נשלמו רמזי ספר בראשית, ת"ל מצוקי תבל השית:

רמזי שמות בס״ד.

(א׳ י״ג). ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך. עיין לקמן בפרשת כי תבא דבר נכון בפסוק הזה ע״ש:

(רס״ח). (א׳ ט״ו-כ״ב). ויאמר מלך מצרים למילדות וגו׳. ויצו פרעה לכל עמו וגו׳. ומדייק האלשיך הק׳ למה שינה בל׳ ומלך מצרים לפרעה ע״ש. ואפ״ל כי מלך היה מה שבנ״א נותן לו הבחירה שלו לכל ישעה כרצונו רק מה שרצונו המלך. ומשעבד לו הבחירה שהיא בחי׳ מלוכה באדם. ולכך היה מלך. אומנם בני לא שיעבדו א״ע רק על דבר רשות. אבל על דבר מצוה לא היו משעבדים עצמם לעבור את פי ד׳. אומנם פרעה הי׳ רוצה לצוות לאפס שיהרגו הבנים שהוא נגד רצוני ית״ש לכך כתיב מלך מצרים שהי׳ רוצה להיות מלך גם ע״ז שישעבדו עצמם לעבור אל נשמתו. אומנם ותיראן המילדות את האלקים ולא עשו וגו׳. אבל אח״כ הי׳ מצוה לשאר היינו מצרים לכך כתיב פרעה ולא מלך. שבאלו הי׳ מסרים אל נשמתו אפי׳ לעבור על ז׳ מצות. ודו״ק היטב. [ולפ״ז יבואר הפי׳ ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים המצריות העבריות וגו׳ שלכנגדן אתה רק פרעה ולא בגדר מלך שישמעו לפיך לעבור את פי ד׳ לעשות רעה זו גדולה. המעתיק].

(רס״ט). ולפ״ז אפ״ל הפלוגתא דגמ׳ (סוטה י״א ע״א) מר אמר חדש ממש. ומ״א שנתחדשו גזרותיו. ולכאורה האיך שייך לפלוגי במציאות. אומנם י״ל כי לכאורה מה נפקא מינה אם הי׳ מלך חדש ממש או מלך דמעיקרא והולך היכן ומפני הקדם. לכך אמר בהורה לנו התורה שנתחדשו גזרותיו ר״ל גזירות שלו ממש. על דרך הפסוק (זכרי׳ א׳ ט״ו) אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה. והמקיפים יאדילהן. ובאמת אין נפקא מינה בין אי בחדש. ולא פליגי בזה במציאות. רק מ״ח ומ״ח ולא פליגי. ונכון היטב:

(ע״ד). (א׳ כ׳). וייטב אלקי׳ למילדות וירב העם ויעצמו מאוד. אפ״ל כי הפי׳ ומספר גודל שבחן של המילדות ותיראן המילדות את האלקי׳ ולא עשו וגו׳ היינו בשב ואל תעשה שלא הרגו הבנים ואחנות יראת העבירה בו״ה ובו״ב. וגם ותחיין וגו׳ היינו בקום ועשה. והכוונה היתה כדי שתברח השכינה הק׳ מישראל ע״ד (יבמות ס״ד א׳) אין השכינה שורה בפחות משני אלפים ושתי רבבות. ונמצא זה שמונע מפו״ר גורם לשכינה הק׳ שתסתלק מישראל. כדאי׳ שם (יבמות סג) ע״ש. וזהו ותחיין וגו׳. שעשו כל התחבולות בשביל חיות ישראל. ובשביל

כתיב

כתיב וייטב אלקי' למילדות וירב העם גו' בזאת היתה טובתן שירבו ויעצמו כי כוונתן היתה לזה. ובעד היראה הי' השכר ויעש להם בתים. ודו"ק היטב.

(רע"א). ולפי"מש לעיל שנתקדשו גזרותיו שהי' מוסיף מדילי' י"ל הפ' (בראשית ט"ו י"ג-י"ד) ועבדום וענו אותם גו'. וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי. ע"ד. שמעתי עפ"י (איכה א' כ"ב) תבוא כל רעתם לפניך גו' ר"ל אפי' מה שנגזר מן השמים שישעבדו בבנ"י ג"כ יבוא לפניך. כי במה שמוסיף מדילי' מוכח שאינו טובה מחמת שגזירת שמים כך היא רק ברשעת עצמו ע"כ. ועפי"ז ועבדום וענו אותם י"ל אני קצפתי מעט הן יעבדום אמנם הם עזרו לרעה גם וענו אותם. ובהיות כן וגם את הגוי אשר יעבודו לבד דן אנכי. שאנכי אדון אותם אפי' על העבדות לחוד. וזהו אשר יעבודו כנ"ל תבוא כל רעתם לפניך ודו"ק היטב:

(רע"ב). (ג' ז'-י'). ראה ראיתי את עני עמי גו' מפני נוגשיו גו'. וארד להצילו גו'. ועתה הנה צעקת בנ"י גו'. ועתה לכה ואשלחך גו'. ע"ד הגמ' (יומא ס"ט ע"ב) דניאל לא אמר הגבור אי' גבורותיו. עכו"ם משתעבדין בבניו ואי' גבורותיו. ואתו אנכה"ג ואמרו הן הן גבורותיו שנותן ארך אפים לרשעים. ונראה דהכל תלוי באתערותא דלתתא. דאם ישראל עושין רצב"מ נותנים כח בפמליא של מעלה כמ"ש (תלים ס"ח ל"ה) תנו עוז לאלקים. ואם ח"ו בהיפוך כאמר (דברים ל"ב י"ח) צור ילדך תשי כביכול מתישין כחו של מעלה. כמלא אם אנו בנ"י לא היינו יכולין להתאפק על גלות השכינה הק' ועל כבודו ית' שהוא מחולל בין הגוים (כדאי' בזוה"ק אתאבלו עילאי ותתאי על דאיתייהיב שולטנא להאי קץ שמאלא. ובג"כ כיון דמלכותא קדישא ומלכות שמים אתכפייא ומלכות חייבא איתגברת כדין אית לי' לב"נ לאתאבלא עמה ע"כ) ואם היינו צועקים על גלות השכינה הק' שהשכינה לעפרא מחמת עונותינו. אזי היינו נותנים כח בפמליא של מעלה. ואף הקב"ה לא הי' יכול להתאפק שהעכו"ם משעבדין בבניו. אמנם מחמת שאין איש שם על לב והם צועקים רק על צרת עצמם וכל מה דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין אזי מתישין כח של מעלה כביכול ואף הקב"ה יכול להתאפק.

(רע"ג). ויש לפרש בזה הפ' (ירמי' ל' ז') ועת צרה הוא ליעקב וממנה יושע. ר"ל כשעת צרה הוא שנחסרו ו"ה משם הוי' ב"ה וא' מכסא כ"ש (שמות י"ז ט"ז) כי יד על כס י"ה. כשעיקר הצרה הוא ליעקב מחמת שנחסרו ו"ה וא' אזי וממנה יושע. [במחכ"ת לא דק כי כתוב הדר לפנינו הי"א ביו"ד. ואולי יפורש ע"ד שכ' הזוה"ק והאר"י ז"ל עפ"פ (זכרי' י"ד ט') ביום ההוא יהי'

יחי' ד' אחד שלעו"ל בבי' יחוד בשם הוי' ב"ה אותיות י"ה בענקים ו"ה. יחי' השם יהו"ה. ולפי' ד' הרב ז"ל כ"ל אוי"ל בין ל"ב א') כל הוצאת החוצה בעד חבירו הו"א שיתחברו אותיות ו"ה וא' לה שם הוי' ב"ה וזהבקא נשמת תחלה. איגרתי בזמן שהוא צריך לאותו הכ"ר שיתיחדו י' בחי' ה"ת לה"ר בחי' ומלכות ע"ד (קהלת ח' ד') דבר ומלך שלטון. שיה' יחוד הוי' ע"ד (ישעי' א' כ"ז) ושבי' בצדקה. אז יחי' חבור הו"א. וכ"ל הפי' (תלים קמ"ה י"ח) קרוב ד' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ר"ל בקשת כל קוראיו תהי' אשר יחי' קרוב ד' שיהיו אותיות הוי' ב"ה בהתקרבות וכ"ו ויחי' השם שלם. לכל אשר יקראוהו באמת ר"ל קרוב ד' לשמוע תפלת עבדיו באמת ובלבא שלים עבור אשר יקראוהו ר"ל יקראו הו"י שיתיחדו אותיות ו"ה לה שם. אז הם נענים תחלה יקודם. ע"ד הכ' (ישעי' ס"ה כ"ד) והי' טרם יקראו ואני אענה וגו'. ובוודאי הוא ז"ל בלקו"ת. ועי' בזוה"ק האזינו רצ"ז ע"א. הענין!

(רע"ד), וזפ"ה ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ר"ל אותה ראי' אני רואה. את עני עמי אשר במצרים ר"ל במצר י"ה שנתקשו בע"ט קשרי מוגאה. וזה עני עמי ואין עני אלא בדעת שאז הי' הדעת בגלות כידוע. ועי"ז אני נותן לבי לגאלם כדי שלא יתהקעו בטומאות ונכרים שהוא ונ"ר י"ס. אבל אותה ראי' וגלות ושעבוד שלהם אין אני רואה. ונגלה זה עדיין אינם ראוים לגאלם. והט"ב הטעם כי ואת לחצם שמעתי ועד נוגשיו שלחצם אינה ומפני גלות השכינה הק' ועל כבודו ית' הוצרך. רק ומפני נוגשיו שלר לאם ומפני נוגשיהם. וזה הוא עיקר לחצם. ובזה יתיישב בכיכול כח קל ונכלה. וגם אני יכול להתאפק כנ"ל בגוי אך הן גבורותיו כו'. רק עכל עיקר וזה שראוים לגאלם הוא כדי שלא יתהקעו בטומאות ונכרים במ"ט ש"ע. לכך וארד להצילו אני בעצמי ולא ע"י שליח. כי האלהים הק' הקב"ה הסיך גאל הקב"ה את ישראל ע"י שליח ונר"ש הוא בעצמו אומר לישעי' (ברכות נ"י ד') ואנכי אעלך גם עלה. ותי' דהקב"ה גאלם ומטומאות ונכרים ומ"ט ש"ע גאלם ונקוטי השעבוד ע"ב. ולכך אומר הכ"ה וארד להצילו אני בעצמי ולא ע"י שליח. כי להוציא ומטומאות ונכרים צריך אני בעצמי לגאלם ולא ע"י שליח כנ"ל. ומקוטי השעבוד עדיין אינם ראוים לגאלם כנ"ל. והנה תהו"ה הק' כי בשעה שדבר הכ"ה למשה שעה שבו ישראל בתכונה שליח ע"ס. ולפי"ז עד הנה דבר הכ"ה למרע"ה ונה קשי' עד הנה. ושבשיו גלה לו דבר החדש ואמר לו ועתה הנה צעקת בני באה אלי. אלי דייקא בשבשיו אני שומע קהם לועקים בעת בהנהגה אלי הייתי על גלות השכינה הק' ועל כבודי המחולל בין הגוים. ועכשיו גם אני אינו יכול להתאפק על שמשעבדין את בני. ולז"א וגם ראיתי את הלחץ אשר ומצרים לוחצים אותם. ר"ל גם אותה

ראי'

ראי' אני רואה את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם. ואיני יכול להתאפק מאיך הם משתעבדין בבני'. ועתה לכה ואשלחך גו'. גם אתה תוכל ללכת ותצילם מקושי השעבוד ואני אצילם מטומאת מצרים ככ"ל באלשיך הק'. ודו"ק היטב:

(ה"ער), (ג' ט"ו-ט"ז). **כה תאמר אל בנ"י גו' אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב גו', לך ואספת את זקני ישראל גו' אלקי אברהם יצחק ויעקב גו',** האלשיך הק' הקשה למה בפ' הקודם כתיב אלקי בכל א' וא'. ובפ' הסמוך לו לאמר אלקי אברהם יו"עק. ולא לאמר אלקי בכא"וא. והנראה עו"ד (ב"מ פ"ה ע"ב) דשאלו לאליהו זל"ע מדוע לא בא לבהמ"ד. והשיב דהוקים לאברהם שיתפלל ואח"כ ליצחק ואח"כ ליעקב. ופריך הגמ' ולוקמינהו בהדדי. ומשני סברי דתקפי ברחמים ומייתי לבן דוד בלא זמני' ע"ש. וא"כ שפיר אמר אלקי א"י. ר"ל זכות שלשתן ביחד. ובדאי זכות שלשתן שיגאלו אף בלא זמנם. ודו"ק היטב.

(רע"ו), **או יאמר** כי לישראל אמר הטעם הפסוק שיגאלו בזכות אבות שהשביעו הקב"ה להם. לכך אמר אלקי בכא"וא כי כל א' עבד להקב"ה בבחי' שלו. אברהם בבחי' חסד היינו באהבה כמ"ש (ישעי' מ"א ח') אברהם אוהבי. ויצחק בבחי' גבורה היינו יראה. ויעקב בבחי' ת"ת כלול מחו"ג אהבה ויראה. נמצא כ"א עבד בבחינתו בהתחלקות המדות. לכך נאמר להם אלקי בכא"וא כי כא"וא קבל עליו האלקות בבחי' מיוחדת אליו. אמנם לזקני ישראל שהם חשובים שבדור גלה להם סוד אחר. ע"ד כי במצרים נתחדש מעשה בראשית בעשר מכות והראה הקב"ה בהם שברא העולם והוא ברצונו ית' המסדר המערכות והוא כל יכול תקיף ובעל היכולת. והעשר מכות היו כנגד העשרה מאמרות שבהם נברא העולם. כדאי' בקפה"ק. ועי' באלשיך הק' ובשאר מפרשים שדברו מזה ואין להאריך בזה. נמצא במצרים הי' התגלות הרצון הקדום שהי' קודם ברה"ע כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם. ואותו הרצון נתגלה בכל שבת ושבת במנחה שהוא עת רצון. ומפני שהוא סוף העת מכ"ח העתים של ימי השבוע. ועכשיו הוא התחדשות מעב"ר. ומתגלה הרצון החדש הבא כדברי האר"י ז"ל והא אמינן עתיק יומין. כי בזמן העתקת הימים מזמן לזמן יתגלה סוד עתיק יומין שהוא המעתיק מצורה לצורה. וכן אותו רצון הי' נתגלה במצרים בהתחדשות מעב"ר ואותו הרצון היא למעלה מהזמן. ואיתא שקודם הבריאה הי' צופה הב"ה באבות העולם. והי' משתעשע ומתענג במעש"ע שלהם. ועי"ז עלה ברצונו הפשוט לברוא את העולם. והרה"מ הק'

מוה'

מוה' דובער ז"ל פי' בגלל הבות שעשו רמוך ר"ל בהם עשו בחינת הרצון
להשי"ת לברוא העולם והפרטית. ומצא ברצון הקדוש ראה התקבצות התענוגים
של האבות בלי ההתלבשות המדות. כי בהם ליכא ההתלבשות המדות. וזש"ה לך
ואספת את זקני ישראל גו' אלקי אי"ו לאמר פקד פקדתי אתכם ר"ל שבבחי'
הוא התגלות הרצון של עתיק יומין בהתקבצות התענוגים של האבות בלי
ההתלבשות המדות. כי ברצון הקדוש ליכא שום התלבשות ושם נתמלאו כל
החסרונות. כידוע מהגמ' (תענית כ"ה ע"ב) מי שאמר לשמן וידליק יאמר
לחומץ וידליק. כי בשורש השכל אחדות א' ויכול להתהפך ממש מחומץ ידליק.
וכן בים היתה יבשה. כי המשיכו עלמא לשורש עליון לבחי' א"ן ושם ים
ויבשה שווים. לכך הי' בוקע בעתיקא תליא מילתא. וע' מזה בלקוטי אמרים
מהרה"מ מוה' דובער ז"ל. וזש"א פקוד פקדתי. כי פקוד פעמים הוא ל'
חסרון כמו (ש"א כ' כ"ה) ויפקד מקום דוד. ופעמים מל' מילוי הרצון כמו
(יבמות ס"ב ע"ב) חייב אדם לפקוד את אשתו. וזהו פקוד פקדתי ר"ל מילוי
החסרון. כי בהרצון הקדוש שהוא למעלה מהזמן נתמלאו כל החסרונות. ופירוש
הכ' הוא כך. אלקי אי"ו הייני בכללות נראה אלי ור"ל לאמר פקוד פקדתי
גו' מפני שעתה הוא התגלות הרצון הקדוש בהתקבצות התענוגים של האבות
בלי ההתלבשות המדות. ושם נתמלאו כל החסרונות לכך יאות לאמר פקוד
פקדתי אעפ"י שעדיין נחסרו ק"ן שנים אמנם כן בהתגלות הרצון שהוא למעלה
מהזמן נשלמו כל החסרונות כי שם לא שייך זמן, והיינו עת רצון דלא איתפס
במחשבה ותפן. ומפני שאז הי' התגלות הע"ר שהוא למעלה מהזמן ומחות
הבחירות הגדול עד שאין השכל משיגו הי' כ"כ צמצום גדול והרע לעם הזה.
כידוע זה מחורבן הבית שהי' חסד גדול שלא הי' יכול להתגלות הבחירות
והתענוג הגדול שהי' בביאת משיח בב"י לפיכך נחרב הבית. כמ"ש
הרה"מ מ' דובער ז"ל בשם האלשיך הק' ע"פ (איכה ב' ח') נטה קו גו'
ויאבל חיל וחומה גו'. נטה קו על בנין העתיד ומחמת הבחירות הי' כ"כ
צמצום שנחרב הבית. וכן הכא מאותה הרעה שנעשתה אחר ביאת משרע"ה לפרעה
ותכבד עליהם העבודה היתה הוראה ומחות שנתגלה הע"ר שהוא למעלה
מהזמן. לעומת זה הי' כ"כ צמצום גדול מאד בלתי הגבלת זמן. שהי' גוזר
עליהם שיתנו מתכונת הלבנים דבר יום ביומו כאשר בהיות התבן. וזה דבר
בלתי אפשר שאינו תחת הזמן. כי זמן של היום לא הספיק שיתנו מתכונת
הלבנים כמו מאז ומקדם בהיות התבן. וזה הוראה על גודל הבחירות והחסד
עליון שנתגלה הרצון הקדוש שהוא למעלה מהזמן. והי' לעומת זה צמצום גדול.
וכ"ז מרומז בפסוק ויראו שוטרי בנ"י אותם ברע לאמר לא תגרעו מלבניכם דבר יום
ביומו שראו א"ע ברעה גדולה לאמר לא תגרעו גו' בלתי שא"א ואינו תחת הזמן. ובאות

בבהסתר

שבהסתר זה הי' חסד גדול ובהירות שהוא למעלה ממזון דהיינו התגלות העת רצון שהוא למעלה ממזון. ומרומז בתי' ויראו שוטרי ב"י אותם ברע לאמר. בתי' ברע מרומז שבהעלם הי' בהירות גדול והתגלות הע"ר שהוא למעלה ממזון וחסד גדול. כי ר"ת שלא בעת רצון עניתיך. ולכך הי' הלימוס כמו שלתי זין כמו מרע"ה שבקש לראות שכרו של ר"ע והראו לו שהיו סורקין בשרו כו'. כי שכרו א"א לראות. לכך הראו לו ההיפוך הלימוס והרעה. ביקש מזה גודל שכרו שהוא דבר שאינו נתפס במחשבה ועין לא ראתה גו'. וכל הצרות שנראות לעין הן שבאמת הנה חסדים גדולים. ומה נפלא מאוד הרמז בקרא ויראו שוטרי ב"י אותם ברע לאמר לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו שהוא צרה גדולה. ומזה מובן שבאמת הוא חסד ובהירות גדול עד מאוד למעלה ממזון. כמרומז בתי' ברע בעת רצון עניתיך. והקב"ה יראנו נפלאות מתורתו הקדושה אמן. והבן זה היטב מאוד:

(רע"ז), (ד' ט"ז). **והי' הוא יהי' לך לפה**. ע"ד הידוע שאהרן הי' שושבינא דמטרוניתא ומשה בעלה דמטרוניתא. וכל הנאת איתתא היא דבעלה. כדאי' בזוה"ק קח לך קיים לך להנאתך. וזה והי' הוא יהי' לך לפה. להנאתך לפה. היינו מלכות פה. ור"ת של **לפה** הוא למלאות פגימת הלבנה. והבן:

(רע"ח), (ה' ט'). **ואל ישעו בדברי שקר**. כי באמת עיקר הגלות הוא שהנפש שהיא ברתא דמלכא משוקעת בשקר ובתשוקת העברות ורחוקה מהאמת. כ"ש (ישעי' נ"ט ב') כי אם עונותיכם היו מבדילים גו'. וזהו עיקר הגלות שאין אנו יכולים לקרב עצמינו לעבודתו ית"ש באמת. וזה רמזתי דאי' בזה"ל שחסיד א' התפלל רחמנא ליצלן מפיזור הנפש. ר"ל שהנפש מפוזר בשקר. כמה ש"ן קו"ף רי"ש הרי בק"ת של שקר הם אותיות נפש במפוזר' בשקר. ואמצעי הי' של שקר הם יו"י גי' של שם הוי' ב"ה שם הרחמים. כי זהו חסד ומצוית"ש שהוא כמו שאנו בגלות. כמ"ש (בראשית מ"ו ד') אנכי ארד עמך מצרימה. וזהו רחמנא"ל היינו שם הרחמים יצילנו מפיזור הנפש. שבשם הוי' ב"ה הוא באמצע ומפריד בין שקר לנפש. ובלקו"ת להאר"י ז"ל מצאתי דבר נפלא עפ"י (תלים ק"כ ב') ד' הצילה נפשי משפת שקר ר"ל כנ"ל שבשם הוי' ב"ה הצילה נפשי אותיות נפש משפת שקר שהם בק"ת שקר. כי באמצע הם אותיות הוי' ב"ה שמפרידים בין שקר לנפש והפת"ח. ומב"א פרעה הרשע ואל ישעו בדברי שקר היינו בדיבורים שהם באותיות שקר דהיינו הוי' ב"ה ונפש. והבן היטב:

(רע"ט), (ה' כ"ג). **והצל לא הצלת את עמך**. במדרש. והלא לא הצלת וודאי. אפ"ל דבאמת מאותה שעה שאמר

מאמר הקב"ה למרע"ה וארד להצילו גו' הי' בחינת גאולה והצלה. כי הדיבור של הבורא ב"ה כאלו כבר נעשה. והי' הוית בעולם ובישועה בעיקרה. אמנם הא קשיא א"כ למה תכבד העבודה יותר ממה שהיתה מעיקרא. וזהו מרע"ה ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך שהי' ראוי להיות הוית בעולם ובישועה בעיקרה רק. ואדרבא הרע לעם הזה יותר. א"כ והצל לא הצלת ודאי. אין כאן עדיין הצלה וודאית. ודו"ק. והתי' ע"ז אפ"ל כיון שהקב"ה אמר למשה אהי' אשר אהי'. שאהי' עמהם עוד בצרה אחרת. רק מרע"ה רוצה שיאמר לא רצה לאומרה לישראל כי די לצרה בשעתה. לכן הוכבדה העבודה וזה הי' פועל דמיוני על גלות ובשעבוד אחר שאהי' עמהם בצרה אחרת. ובספר הב"ע לו הב"ה עתה תראה כפירש"י ז"ל. אבל מה שאעשה למלכי כנען לא תראה. בלא העבור לא"י. כי יהי' עוד בשעבוד אחר. דאי' (   ) בחם הי' מרע"ה נכנס לארץ לא הי' עוד גלות. ודו"ק הבינ:

רמזי וארא:

(ר"פ). (ו' ג'-ז'). וארא אל אברהם גו'. לכן אמור לבני גו'. ולקחתי אתכם גו'. נראה לפרש העיקרי קודם אלו ע"ד שכל המפרשים ז"ל נתקשו הלא הקב"ה אמר לאאע"ה ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ולבסוף נגאלו לרד"ו שנה. וע"ז יש ג' תירוצים. הי' א' דקושי השעבוד הי' משלים. ב'. מאות בהקב"ה רצה לתת להם התוה"ק לכך דילג הקץ מאות אחרת ואחרת התורה, ודומה בזה מאמר הגאו' (מנחות ל"ע ע"א) פעמים שביטולה של תורה זהו קיומה. דמאות שביטול הי' מבטל התוה"ק שכתיב בה ועבדום ע' ארבע מאות שנה. אמנם זה הי' מאות קיומה של תורה. וזהו פעמים שבטולה של תורה זהו קיומה. ותי' הג' בשם כזה"ק דבאמת הגאולה היתה ראוי' להיות ביום שלאחר הד' מאות שנה. שבאותו יום הי' הצירוף משם הוי' ב"ה בצירוף האותיות מאולה. כי כל הימים שבשבת אלפים שנה יש בהם צירופים משם הוי' ב"ה. ואותו יום שהצירוף הוא בחי' דין יש בו דינים. ואותו יום שהצירוף הוא רחמים יש רחמים בעולם. והנה הב"ה הוא למעלה מהזמן שהוא הי' הוה ויהי' ויש לו יכולת להחליף הזמנים. ונטל היום שלאחר הד' מאות שנה שיש בו צירוף גאולה והקדים והעמידו ביום זה שלאחר רד"ו שנה. ובזה פי' הכזה"ק פ' א' בפי' בא (לף' י"ב מ"א) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו גו' עא"ע. לכאורה הי' ויהי השני הוא מיותרת. ופי' ויהי מקץ גו' וד' מאות שנה ר"ל אותו היום של מקץ ד' מאות שנה שראוי להיות אחר ד' מאות שנה

ויהי

ויהי בעצם היום הזה נתהווה בעצם היום הזה שלאחר רד"ו שנה.' לכן יצאו גו'. כי הקב"ה הוא כל יכול שהוא הי' מהוה כל הזמנים ויש לו יכולת להחליף הזמנים. ודפח"ח.

(רפ"א). ובזה פירשתי הפ' (ישעי' כ"א י"ב) אמר שומר אתא בוקר וגם לילה. אמר שומר היינו הקב"ה שהוא שומר ישראל אתא בוקר היינו הגאולה. וגם לילה אעפ"י שגם לילה שעדיין הוא לילה בחי' גלות מ"מ יכול להביא יום של הגאולה ביום זה ולהחליף הזמן. וז"פ הגמ' (סנהדרין צ"ח ע"א) בעתה אחישנה ר"ל שאני יכול להחיש ולמהר עת הגאולה. וזהו לא זכו בעתה זכו אחישנה ר"ל אחישנה לבעתה שאני אחיש ואמהר הזמן של בעתה.

(רפ"ב). וז"פהב וארא אל אברהם גו' באל שדי בבחי' צמצום. כמודע ששם שדי הוא בחי' צמצום כמ"ש יעא"ה (בראשית מ"ג י"ג) ואל שדי יתן לכם רחמים. ואז"ל (רש"י בראשית מ"ג י"ד ומכילתא) מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותי די. כי הקב"ה עשה צמצומים לכל צרה עד פה תבוא. וז"ש שנגליתי להם באל שדי ואמרתי להם הצמצום של הגלות ושעבוד ישראל ד' מאות שנה. אמנם ושמי הוי' שאני הי' הוה ויהי' בפ"א ואני יכול להיות הזמן של הגאולה דהיינו היום שלאחר ד' מאות שנה אני יכול להוותו בעצם היום זה. בזה עדיין לא נודעתי להם. לכן אמור לבנ"י אני הוי' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים ר"ל אפי' אם אתם עדיין תחת סבלות מצרים תחת השעבוד שעדיין איננו זמן הגאולה מ"מ אני יכול לגאול אתכם אפי' מתחת סבלות כנ"ל אמר שומר אתא בוקר אפי' וגם לילה. וזהו והוצאתי אתכם שאני יכול להוציא אתכם אפי' מתחת סבלות מצרים שאתם עדיין תחת השיעבוד. וזה הוא ע"י שאחליף הזמן כנ"ל בנזה"ק. ועוד והצלתי אתכם מעבודתם היינו מחמת עבודה וקושי השעבוד. וזה כמי מספיק שאציל ואגאל אתכם. ועוד תי' הג' ולקחתי אתכם לי לעם שאני רוצה לקדש אתכם בקדושת התוה"ק והקדש מוציא מידי שיעבוד. ודו"ק היטב ונכון.

(רפ"ג). ובזה י"ל מ"ש תהא השעה הזאת שעת רחמים ועת רצון מלפניך. ר"ל השעת רחמים ועת רצון שראויות להיות אחר זמן מופלג תהא אותה שעת רחמי' ואותה עת רצון השתא בשעה זו ובעת ועונה הזאת. וזהו תהא השעה הזא"ת דייקא שעת רחמים מלפניך שאתה מהוה כל ומחליף את הזמנים. וק"ל היטב:

(רפ"ד). ברש"י **וארא אל האבות**. והקשה העולם מה בעי רש"י ז"ל בזה. ונראה בצירוף הפסוק קי' שלאחריו. וגם

הקשותי

הקמותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ גו׳. וגם אני שמעתי גו׳ ואזכור את בריתי. גו׳. והבאתי אתכם גו׳ ונתתי אותה לכם מורשה אני ד׳. ע״ד דכתיב בפ׳ בא (לק׳ י״ג י״א) והי׳ כי יביאך ד׳ אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך. ופי׳ רש״י ז״ל כאלו ניתנה לך ולא בתורת ירושה מאבותיך ע״ש. ולכאורה איכא למידק בקרא למה כתיב לך ואח״כ ולאבותיך הא מתחלה נשבע הקב״ה לאבותינו ואח״כ לנו. וגם המקראות בפ׳ לך לך (ט״ו ז׳-י״ח) מקודם כתיב אני ד׳ גו׳ לתת לך את הארץ הזאת לרשתה. ואח״כ כתיב ביום ההוא כרת ד׳ גו׳ לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו׳. ונראה בפשוט הכו״הק. ותכלית דבריו הוא. דלכך פירש״י ז״ל כאלו ניתנה לך ולא בתורת ירושה דירושה אין לה הפסק אף בבנים שאינם מהוגנים. דלא מצרכין אחסנתא אפי׳ מברא בישא לברא טבא. ולכ״א כאלו ניתנה לך בזכותך בעבור שקבלת עליך עול מלכותו ית׳ ותורתו. כענין שנ׳ (תלים ק״ה מ״ד-מ״ה) ויתן להם ארצות גוים גו׳. בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצרו. אמנם הי׳ קשה ק׳ אחר שכבר נשבע לאבותינו ומוטל עליו לקיים שבועתו. ומן הדין הוי׳ ירושה לבנים אף בלי מצות ובזה הפקיע ירושתם. אמנם ישרים דרכי ד׳ שנתן לאאע״ה הבחירה לברר לבניו או גיהנם או שיעבוד מלכיות ונתרצה הוא ובירר שעבוד מלכיות. ממילא הוא גופי׳ מחל על מתנתו הראשונה ונתרצה שלא ניתן לו בחייו כדי שלא יהא בתורת ירושה לבניו ע״ש באורך. ומקיים לכן כתיב אח״כ ביום ההוא כרת ד׳ את אברם ברית לאמר לזרעך גו׳. משום שאחר שקבל אאע״ה ונתרצה על שעבוד מלכיות ממילא הי׳ מגלה דעתו שמחל על המתנה לכך אז ביום ההוא כרת ד׳ גו׳ לזרעך שלא ניתן להם אלא בזכותם ולא בתורת ירושה ודפח״ח. ממילא יש נ״מ גדולה במה שניתן להם בזכותם ולא בתורת ירושה. דבתורת ירושה הי׳ מוכרח ליתן להם אפי׳ כשאינם מהוגנים. דבזה הופקעה ירושתם. לכך ניתן להם בזכותם. וזה הי׳ באמצעות אאע״ה שבירר שעבוד מלכיות. אמנם עדיין לפ״ז מוכרח לומר דהא״י אינה מוחזקת מאבותינו ואח״כ אין הבכור נוטל בה פי שנים דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק ובאמת מסקינן בפ׳ י״נ (ב״ב קי״ט ע״א) גבי בנות צלפחד דא״י מוחזקת מאבותינו והיו נוטלים גם חלק בכורה. אמנם י״ל דבאמת א״י מוחזקת מאבותינו ובתורת ירושה נמי קאתינן עלה כי דבר אלקינו יקום לעולם במה שנשבע לאבותינו וגם אמר לאאע״ה (בראשית י״ג י״ז) קום התהלך בארץ גו׳ כי לך אתננה. כדי לכבוש אותה לבניו כמאחז״ל (ב״ב ק׳ ע״א). רק מצד אאע״ה שבירר מלכיות ופי׳ מגלה דעתו שמחל על מתנתו. ממילא מצד זה אינה כירושת אבותינו רק בזכותנו. ומצדו ית״ש שנשבע לאבותינו ודבר אלקינו יקום לעולם הוא בתורת ירושה. ולכך לאחר שזכו ישראל לא״י מצד קבלת עומ״ש עליהם וקבלת מצותיו ית׳

ית' היתה מורשת לאבותינו. כמעט היותם יורשים את הארץ. ומגלה בזה לנו ג"כ בתורת ירושה ומאבותינו. ויש ב' נפקותות. שמצד ירושה לחוד היתה מגיעה להם אפי' כשאינם מהוגנים. לכך הוצרך ליתן להם במתנה בזכותם. אמנם מצד זה שוב לא הי' נוטל הבכור פי שנים. ולכך היתה נמי מצד ירושה דלאחר שנתנה להם בזכותם חזרה לאבותם ואח"כ הוו יורשים מאבותם ומטעם ירושה. ומפש"ב וכו' כי יביאך ד' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ר"ל לך בזכותך ולא בתורת ירושה ומאבותיך. רק כשתזכה ליטול בזכותך מצד מתנה תטול נמי מצד ירושה כאשר נשבע ג"כ לאבותיך. ודבר אלקינו יקום לעולם. וכ"ו כנ"ל. ממילא בזמנו ישראל היו נוטלים נמי מצד ירושת האבות כי כבר נשבע הקב"ה לאבותינו ודבר אלקינו יקום לעולם. ועתה נבוא לביאור הכתובים וארא אל אברהם גו'. וגם הקימותי גו' לתת להם גו'. ממילא מצד זה שנשבעתי לתת להם גו' הוי כירושה. וזהו שפירש"י ז"ל וארא אל האבות ר"ל בשבי' אבות שהוא לבניהם אחריהם נחלת אבות כיון שנשבעתי לתת להם ומש"ה הוי כירושת אבות. אמנם אל תטעה לומר כיון שהוא ומטעם ירושה וירושה אין לה הפסק אפי' לבנים שאינם מהוגנים. לז"א אח"כ וגם אני שמעתי את נאקת בנ"י אשר מצרים מעבידים אותם. וזה מה שבירר אברהם ומחל על המתנה לכך ואזכור את בריתי ר"ל אותו הברית ביום ההוא כרת ד' את אברם ברית לאמר לזרעך גו' וזה הי' אחר שקבל אברהם ובירר שעבוד ומלכיות והי' ומגלה רצונו שמחל המתנה ממילא מצד אברהם שמחל על מתנתו הייתי כורת עמו הברית לזרעך אתננה גו' בזכותם שיקבלו עליהם תורה ומצות ואח"כ לא הוי כירושת אבות. וזה הי' ומזכיר ית' אחר ששמע נאקת בנ"י אשר מצרים מעבידים אותם וזהו שבירר אברהם ואזכור אותו הברית שאתן להם בזכותם. אמנם לפ"ז שהיא בזכותכם אל תטעו לומר שלא יטול הבכור פי שנים. לכך אמר אח"כ והבאתי אתכם בזכותכם רק ונתתי אותה לכם מורשה שתבוא לכם ג"כ בתורת ירושה כי דבר אלקינו יקום לעולם. ושפיר מרומז רש"י ז"ל וארא אל האבות מצד האבות. ויש לרמוז רמז נפלא. וארא אל **האבת** ר"ת **היום אם** בקולו תשמעו שאם תשמעו בקולו ית' תהי' נמי כירושת אבות. אמנם חלילה אם לא תשמעו בקולו לא יהי' לכם כלום כי כבר מחל אברהם על מתנתו בזה שבירר שיעבוד ומלכיות. אמנם בזה שתקבלו עול מלכותו ית' ותורתו תזכו ג"כ דבר אלקינו יקום שנשבע לאבותינו ותהי' נמי כירושת אבות. ודו"ק:

(רפ"ה). (ו' י"ב). **הן בנ"י לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה.** כ"ד הידוע שאין הדינים נמתקים אלא בשורשם בעולם הבינה. כמ"ש (משלי ח' י"ד) אני בינה לי גבורה. אלכי.

אלא נמתקים הגבורות. וידוע דהתוה"ק מבינה יצאה. ואם אדם מגיד תורה לשמה אזי נמתקים כל הדינים. ויש לפרש הגמ' (ברכות ל"ג ע"א) כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו. שנ' כי לא עם בינות הוא ע"כ לא ירחמנו עושהו. כי הדעת הוא ההתקשרות והאמצעי ומחבר בין חו"ג הי' עילאה בחי' יובל עלמא דחירותא ושם נמתקין כל הגבורות. וזהו מי שאין בו דעת היינו דעת השלם לקשר עצמו בתורה לשמה שהיא בחי' בינה ששם נמתקים הדינים בשורשם אסור לרחם עליו ר"ל הרחמנות הוא אסור כמו (ירמי' מ' א') והוא אסור באזיקים. שנ' כי לא עם בינות הוא דייקא ל' בינות שאינם דבקים בדעת השלם לבחי' בינה ששם הוא המתקת הדינים. לכן לא ירחמנו עושהו. וידוע דמשה הוא בחי' דעת וזכה לשע' בינה משה קבל תורה כו'. וזש"א הן בנ"י לא שמעו אלי ל' יחוד כמו' (סנהדרין ק' ע"א) השומע לי. שאינם דבקים אלי היינו לבחי' הדעת שהיא בחי' שלי ובבחי' דעת יכולים להמתיק הדינים כנ"ל. א"כ כיון שהם אינם דבקים בבחי' הדעת ואיך ישמעני פרעה שיהא נכנע לפני ואיך יכולה להיות המתקת הדינים. והבן היטב:

(רפ"ו). הן בנ"י גו' ואני ערל שפתים. יש מקשים האיך מקושר ומחובר ואני ערל שפתים לדלעיל מיני'. ונראה ע"ד הידוע דגלות מצרים הי' כדי לברר הנ"ק. ושכ' הקי"ל אי' דהשכינה הק' היא עמנו בגלות כדי שתברר הנ"ק בכח תורתנו ותפלתנו. כי אנו נותנים כח ועוז לשכינה הק' ללקט הנ"ק מבין הקליפ'. ע"ד תנו עוז לאלקים עי"ש. ולפ"ז י"ל פי' הגמ' (סוכה נ"ג ע"א) אשה היתה בוררת חטים לאור שמחת בית השואבה. היינו מחמת שמחת בית השואבה היו נותנים כח ועוז לאשה יראת ד' היא השכינה הק' והיתה בוררת הנ"ק שנפלו מחמת עה"ד. ובעה"ד חטה הי'. וזהו אשה היינו אשה יראת ד' היתה בוררת חטים היינו כ"ב אתוון דאוריי' גי' חט"ה שנפלו בשבירה לאור שמחת בהש"א כנ"ל תנו עוז לאלקים.

(רפ"ז). ולפי"ז יובן דלעיל בפ' שמות (ד' ל') כתיב וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ד' אל משה גו'. הרי שאהרן לבד הי' המדבר לפני בנ"י ולא משה ומפני שהי' ערל שפתים. ואח"כ (ה' א') כתיב ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה גו'. הרי לפרעה גם משה הי' המדבר. ולפי הנ"ל יובן דבזכות אמונה שהאמינו ישראל במצרים דכתיב (לעיל ד' ל"א) ויאמן העם. נמצא בהיותם מאמינים נתנו כח ועוז בשכינה הק'. ולכך הי' יכול אח"כ גם משה לדבר אל פרעה. כי השכינה הק' היתה מדברת מתוך גרונו של משה. ובאמונת ישראל לשכינה הק' ותי' גם משה יכול לדבר. וזש"א משה הן בנ"י לא שמעו אלי וממילא האיך ישמעני פרעה ואני

ערל

ערל שפתים. דבשלמא אם ישראל יש להם אמונה ושומעים אלי אזי נותנים כח ועוז בשכינה הק' ויכול אני ג"כ לדבר לפני פרעה. אבל עכשיו בישראל לא שמעו אלי כמלא אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה. ודו"ק היטב.

(רפ"ח). וזה גם כן פירוש הכתובים (לקמן כ"ו-כ"ז) הוא אהרן גו' הוציאו את בני ישראל מארץ גו'. הם המדברים אל פרעה גו' להוציא את בני ישראל ממצרים גו'. רצה לומר שהם עם הדיבורים שלהם אל פרעה היו להוציא הניצוצות קדושות את ועם בני ישראל מארץ ומארציות בהם בטומאת מצרים. כי השכינה הקדושה היתה מדברת מתוך גרונו של משה. והשכינה הקדושה מבוררת הניצוצות קדושות באומות ישראל כנזכר לעיל היטב.

(רפ"ט). וזה פירוש הכתוב (לקמן י' א') בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו. ואם תאמר מה בצע בלכתך אל פרעה מאחר שהכבדתי את לבו וגם אפי' את לב עבדיו. לזה אומר למען שיתי אותותי אלה בקרבו היינו האותיות שהם אצלו בשבירה ונפילה. כידוע שכל התורה הקדושה ובחי' הדעת בכללה היו בגלות כדאיתא בתקוני זוהר הקדוש. בחומר דא קל וחומר. ובלבנים דא ליבון הלכתא. לכך אתה מוכרח ללכת אליו להוציא בולעו מפיו.

(ר"ץ). ולפי זה יש לפרש מה שאמר פרעה למשה (לקמן י' כ"ח-כ"ט) לך מעלי גו' אל תוסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות. ויאמר משה כן דברת גו'. ופי' רש"י ז"ל יפה דברת ובזמנו דברת לא אוסיף עוד ראות פניך. כי באמת אסור להסתכל בדמות אדם רשע רק משה רע"ה הי' לו הכרח כדי להוציא ממנו הניצוצות קדושות. על דרך הגמ' (סנהדרין ק' ע"א) יהיב בי' עינא ומית. ופירש האור החיים הקדוש כי בראייתו הי' מוציא ממנו הניצוץ הקדוש ומית. אמנם לסוף כל המכות שהיו מבררים כל הניצוצות קדושות שוב אסור להסתכל בו. וזהו שאמר פרעה למשה רע"ה השמר לך אל תוסף ראות פני. ופיו הכשילו כי באמת מעתה אסור להסתכל בו כיון שכבר נשלם הבירור. ואמר לו משה רע"ה כן דברת יפה דברת ובזמנו דברת כי מעתה אני אסור להסתכל בך.

(רצ"א). ובזה יש לפרש פסוק אחד בפרשת בשלח (לקמן י"ד י"ג) כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם. כי כבר כתבנו שהתורה הקדושה היתה בגלות מצרים. והנה פרעה הרשע בעצמו רדף אחר בני ישראל להחזיר להם מה שנשארו מאותיות התורה הק' אצלו. כי אותו פסוק (לקמן י"ד ט') וירדפו מצרים גו' מיתוסף בתורה הק'

מאומת

ומאות לרדיפתם. הרי חילופי אותיות הק' מפרשה זו נשארו אצלו ירדף אחריהם להחזירם אליהם. ובזה נכלל הביאור. ואותה בבתי האדי' ובכלת טעם איסור חזרתם למצרים ומפני שישראל היו משועבדים בכל הגלויות קדושת ומצרים. לכך אסור לחזור לשם ולהחזירם הוא לשם ע"ש. וזהו שאמר משה רע"ה כי אשר ראיתם את מצרים היום אותה הראיי' שאתם רואים את מצרים היום זו היא קשה שלא תוסיפו לראותם עוד עד עולם. כי נעשה נכלל הביאור שהם בעצמם רודפים אחריכם להחזיר לכם עוד את הנשאר אצלם. ונעשה בזה אסור לחזור ולהחזירם למצרים ערות הארץ ושלא לראותם עוד עד עולם והבן היטב ונכון הוא:

(רצ"ב). (ו' כ"ו-כ"ז). **הוא אהרן ומשה אשר אמר גו', הם המדברים גו' הוא משה ואהרן.** ומדייק רש"י ז"ל לומר בפי' דאכאן הקדים אהרן למשה ובפ' שני הקדים משה לאהרן ע"ש. ולפ"ל בפי' דאכאן נוה להם להוציא את בני ישראל על צבאותם. ר"ל להוציא ולברר כל הניצוצין ולהעלותם ממצרים משיקוי הקליפות ולכך הקדים בפי' אהרן למשה. כי בזה הי' אהרן העיקר בהי' שבחינת הגבורות. והי' ומברר כל הנ"ק מהם אחרי השבירה הק' ומעלה למעלה כידוע. אמנם הם המדברים אל פרעה גו' להוציא את בני גו' בזה הקדים משה לאהרן כי משה הוא העיקר לאמר לפרעה להוציא ולפדות את בנ"י כי משה הי' בבחי' דמטרוניתא ובעלה הי"ב בפרקונה. וזה פי' יקר ונכון היטב:

(רצ"ג). (ז' ו'). **ויעש משה ואהרן גו', כן עשו.** ולכאורה הי' כן עשו הן מיותרות. אמנם הנה"ק תורה לנו שיכולים לפעול בתפלה בהתלהבות גדול ובכל הכחות לבבר הענין אע"פ שאינם יודעים לכוון הכוונה הראוי' לאותה בקשה. דהיינו לכוון אותה הקפי' ואותו השם היוצא מקפי' זו. כמש"כ המגיד מו' דובער ז"ל בשם הגב שא"ל למפתח המיוחד לאותו השער רק שמשבר הדלת בחזקה ומבלי מפתח ע"ש. כמ"כ יכול לפעול בתפלה בכל כח כמו עם הכוונה. כי בזה משבר כל השערים ומוציא ונעשה בקשתו. וידוע דעשר מכות היו בחות משבר קליפות כמש"כ בכוונת האר"י ז"ל. וזהו ויעש משה ואהרן גו' כן עשו. ר"ל בתעשי' עשו עם המעשי' מבלי כוונה ומכוונות רק בהתלהבות גדול למען שמו ית' באהבה והיו פועלים במעשי' לקודש. ודו"ק היטב:

(רצ"ד). (ח' ט"ז). **והתיצב לפני פרעה הנה יוצא המימה.** עיין במדרש הני' ענין מאוד בתפלות הענוות והתפלות והי' בעל בגלויות והי' נתבע כאפשר ימין בבי"א (שמות ט"ז ח')

ונתנו

ונחנו מה. והנה אי' בחז"ל מעשה בחסיד א' שהי' בספינה עם אנשים והלך בקצה הספינה ושכב ובא א' והשתין עליו והי"ל שמחה גדולה שלא עשה בו שום רושם. וק"ו מרע"ה שהי' בתכלית הענוות שהי' בטל במציאות נגד אור א"ס ב"ה. שהי' מבין גדולת השי"ת שבלעדו הוא אפס ותוהו. לכך שלח הש"י למשה שילך לקראת פרעה בשעה שיוצא לנקביו כיון שמרע"ה הי' בעיניו לאפס ולא הי' נחשב בעיני עצמו לכלום. ק"ו מאותו חסיד שקיים בנפשו ונפשי כעפר לכל תהי' והי"ל שמחה גדולה שלא עשה בו רושם. אמנם פרעה הי' בו גדלות גדול. והגם שידע בעצמו שצריך לנקביו וכבולעו כך פולטו. מ"מ הי' בו גבהות הלב ואמר שהוא אלהי. לכך שלח הש"י למשה כדי להכניע אותו ולאכפייא לסט"א. כי פרעה יש בו אותיות פעור. כי עבודתו של פעור היתה שהיו מתריזין בפניו. וזאת היתה עבודתו עבודה פסולה. ולכך קבור משה מול פעור כדי להכניע אותו.

(רצ"ה). והנה אי' בגמ' (סוטה ה' א') ת"ח צריך שיהי' בו שמינית שבשמינית גאות. ונראה הכוונה כי מצינו בגמ' (ברכות כ"ח ע"ב) שהתלמידים אמרו לר"א ילמדנו רבינו אורחות חיים. א"ל כשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם מתפללים. כי אם האדם מעמיק במחשבתו אור א"ס ב"ה שבלעדו הכל הוא אפס ותוהו אזי בטל במציאות הנהו מחמת פחד ד' צבאות ומהדר גאונו. והאיך יכול להגבי' עצמו ולהתפלל ולדבר דיבורים לפני מלך גדול ונורא. אמנם בזה יכול להגבי' עצמו כי רצונו ית' כך הוא. כמ"ש דהמע"ה (תהלים קי"ט ס"ד) חסדך ד' מלאה הארץ. ופי' הרה"מ ה' דובער ז"ל חסדך ד' שהוא חסד גדול מהשי"ת שמלאה הארץ ומשגיח בעולם השפל. ולא כסברת המינים בר"י שאומרים מחמת שהוא גדול מאוד אין כבודו להשגיח על התחתונים. ובאמת אינו כן שהוא משגיח אפי' בעולם השפל ע"ש. א"כ בזה יכול האדם להגבי' א"ע כי כבודו ית' הוא כן. כדאי' בפייט ואוית תהלה מעדורי אמת ומקרוצי חומר ומנפש שפלה. וכיון שרצונו ית' כך הוא בזה יכול האדם להגבי' א"ע ולעמוד להתפלל לפניו ית'. והנה בתמניא אפי אות ח' הוא חלקי ד' והוא אות שמינית מתמניא אפי. ופ' חסדך ד' מלאה הארץ הוא שמינית שבשמינית שהוא ח' שמיני. וז"ש הגמ' שת"ח צריך שיהי' בו שמינית שבשמינית שבזה יכול להגבי' א"ע ולהתפלל. והנה בכאן הראה הש"י שהוא ית' משגיח על כל השפלים. ושלח את משה לפרעה בשעה שיוצא לנקביו להראות לו שהש"י יודע מסתריו כמ"ש (ירמי' כ"ג כ"ד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו גו'. ובזה נבזה פרעה ונכנע כי גלה ד' קלונו שהולך לנקביו ואי' אפי' פי' שאמר שהוא אלהי כי כבולעו כך פולטו. ולכך אמר הש"י למשה לך התיצב ל' גבהות כמו (במדבר ט"ז כ"ז) יצאו נצבים נגד דתן ואבירם

וזהו

וזהו והתיצב לפני פרעה שבאן יכול אתה להגבי' עצמך כי הנה הוא יצא המימה ואני מגלה לך מסתריו כי אני משגיח על הטבעים ובזה תוכל להגבי' עצמך שזה סוד מיניות שבמינות כנ"ל. והדי"ק והבן היטב:

(רצ"ז). (פי' י"ח). הנני ממטיר כעת מחר ברד גו'. כתיב (תהלי' ע"ח ז') הפך גשמים ברד. (ועיין פי' רש"י ז"ל שם). ולפשר נראה על פרעה הרשע. הפך גשמים כי הפך אותיות פרעה הם העורף ר"ת המטיר על גשמים פרעה. והדי"ק היטב

(רצ"ח). (פי' י"ט-כ"א). ועתה שלח העז גו'. הירא גו'. ואשר לא שם גו'. והקשה הלוי ה

הק' לנוכחי' כ"ג נוה ד' ועתה שלח העז גו'. ונמ"כ מי שירא ומדבר ד' ישבה כן מעצמו. ומי שלא ירא לא ישגיח כלל על הצווי. כמו שהי' באמת. ויובן מהו הל' הניס ולא אמר או הצית. ונ"ל דהרב בעל עקידה ז"ל כ' כי רבים חושבים שענין הבחירה הוא ההתפשטות שיש לו לאדם ליפול על הטוב ועל הרע בשוה. וזהו קבלות גמור. ובאמת הבחירה וההתפשטות הם שני ענינים מתחלפים. כי הבחירה לא נאמרה רק על הטוב כמו (דברים ל' י"ט) ובחרת בחיים. (תהלים קל"ה ד') כי יעקב בחר לו יה. וכי יתכן לומר לוי שלקח לו חלק רע שהוא א"ע אשר בחר באמת. רק שלא ידע לבחור בטוב ומחמת פחיתות החומר ויש לו כטיי' אל הרע ויפול תחת ההתפשטות באשר בהתחיל מכריע אותן להרע. אמנם מגד השכל האלקי שיש בו הוא נותן בו עצה ודעת לבחור בטוב באהבת השם ית' ובתוה"ק ומעבה תאבי' ופחיתות החומר. ע"ש בפירוש ל'. אמנם מי שיש לו אמונה בהש"ת ובתוה"ק יש לו בחירה לבחור בטוב באהבתו וביראתו ולעבות רצונו ית' ולעבדו באמת. כי הוא תכלית התענוג והחיים הנצחיים. אבל אם אין לו אמונה כלל לא שייך בו בחירה לבחור בטוב כי אין לו אמונה ע"ז כדי שיבחרהו. והנה המצריים לא היתה להם שום אמונה בהש"ה ולא האמינו שהוא ית' כל יכול ויכול להציל הברד. ומעולם אין להם שום בחירה לאסוף המקנה. לכך הוצרך משה לומר להם בפי' ועתה שלח העז את מקנך גו'. ובמה שהציל לבת הדיבור הבנים בהם ספק עב"פ כי אדם בהול על ממונו. וכיון שהזכיר להם העז את מקנך גו' נכנס ספק בלבם. ומש"ה הירא את דבר ד' כי הרב בעל עקידה ז"ל כ' שבעל דבר ברור שאדם יודע בודאי שיבוא עליו לא שייך יראה. רק על הספק שאינו יודע שייך לומר יראה שייראה שמא תבוא עליו אותה הרעה ע"ש. והנה אף המצריים היו מאמינים' שבודאי יהי' ברד לא שייך לומר הירא גו' רק שהי' ספק בלבם שמא אמת הוא דבר ד' שיוכל להציל הברד לכך כתיב הירא את דבר ד' גו'

הניס

הנ״ק בבהלה ובחפזון כי אדם בהול על ממונו. אבל לא נחית לגוי ית״ב. לכך לא נאמר אבק או הבית. אמנם ואחר לא בם לבו גו׳ שלא הי׳ בו אפי׳ שום ספק. ויענוג גו׳ בכוונה. ודו״ק היטב:

רמזי בא:

(רצ״ט). (י׳ ח׳) מי ומי ההולכים. י״ל ע״ד דאי׳ במדרש הקב״ה אומר מי יתן
והי׳ לבבם זה להם ליראה אותי. והתלמיד
אומר ומי יתן כל עם ד׳ נביאים. ועדיין לא נתקיימו עד ביאת המשיח שאז יתקיימו דברי הרב ודברי התלמיד. ויש לפרש בזה הפ׳ (תלים כ״ד ג׳) מי יעלה בהר ד׳ ומי יקום במקום קדשו. כי יש בנ״א כל ימיהם דעבדין לגרמייהו עבדין. ע״ד אחז״ל (ברכות ל״ח ע״ב) הרבה עשו כרשב״י ולא עלתה בידם. כי כוונתם היתה להשיג מעלת רשב״י או שתהי׳ להם מעלת נביא. ובאמת עיקר עבודה הוא שלא יהיו לו שום מחשבות חוץ רק ביחוד גמור לעשות ניחוח לבו״ר כמו שאמר ונעשה רצונו. כמ״ש הקב״ה מי יתן והי׳ לבבם זה להם ליראה אותי רק ליראה אותו ית׳. ויראה היא ביטול המציאות לגמרי אף שהוא במעלה גבוה דהוא רב ובעל עיקרא ושרשא דכל מלין ובלעדו הכל הוא אפס ותוהו. וזה מי י״ל בהי׳ ומי דהיינו מי יתן והי׳ לבבם גו׳ זה יעלה בהר ד׳ והולך ממדרגה למדרגה. אמנם ומי י״ל אם רצונו להשיג מעלה ומי יתן כל עם ד׳ נביאים להשיג מעלת נבואה ולגדולה׳ שעוד להיות נביא ובעל מופת זה יקום במקום קדשו ואינו הולך ממדרגה למדרגה. ויש לרמז אחז״ל (קדושין מ״ב ע״ב) דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין. היינו דברי הרב שאמר מי דהיינו מי יתן והי׳ לבבם גו׳. זה שומעין כי זה תכלית העבודה. וז״ש פרעה הרשע מי ומי ההולכים. ההולכים הם רק מי ומי דהיינו הכולאי והכולאי מי יתן והי׳ גו׳ ומי יתן כל עם גו׳. אמנם עדיין לא נתקיים זה עד עת קץ ימין זה אתם מתאוים בתאבי לזכות לד׳ ולעבוד אותו. וזאת עלת הילה״ר בכל אופן פרטי בעת עוסקו בתורה ובתפלה רוצה לבלבל אותו במחשבתו שהוא שקר ואין לו יראה שלימה כדי לבלבל אותו מתורה ועבודה. ונראה לו ענוה פסולה שאינו ראוי לעמוד ולהתפלל לפני הקב״ה כי הוא מלא עבירות. כידוע מוצ״ת תמיד כמ״ש הארי״ז ז״ל ע״פ תולי״ע המרקיב הקדושה דהיינו ענוה פסולה ח״ו. והבן היטב:

(ש׳). (י׳ ט׳) ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך וגו׳. ע״ד אחז״ל (סוכה נ״ג
ע״א) אשרי ילדותינו
שלא ביישה את זקנותינו. או אשרי זקנותינו שכפרה על ילדותינו. וזהו בנערינו
ובזקנינו

ובזקנינו נלך לעבודת הבוי"ת. וגם בבנינו ובבנותינו ע"ד אז"ל (פסחים קי"ג ע"א) איזהו בן עוה"ב זה המגדל בניו ובנותיו לת"ת שילכו בדרך הישר. וגם בצאנינו גו' כי כונה ומלות תלויות בצאן ובקר, כאלו בכל דבר בכל אשר לנו נלך לעבוד הבורא בהוצ"ב. כי חג ד' לנו. לנו ברשותינו. ע"ד אז"ל (ר"ה דף כ"ה ע"א) אתם אפי' מזידין אפי' שוגגים אפי' מוטעין. כי אנו למעלה ומזמן והזמן הוא ברשותנו והטבע משועבדת לנו. כדאי' במדרש ויתן אותם אלקי' ברקיע השמים א"ת אותם אלא אתם ברקיע השמים שיש לכם כח למשול ברקיע השמים ע"כ. שהטבע משועבדת לתחתיים ולצדיקים. וכן הוא הדין בקטנה פחותה מבת שלש שנים בתולי' חוזרין ואם בר"ח אדר שנולדת בו נתעברה אח"כ נקיף שלש שנים ויום א' ושיעד פתיחה פתוח כ"ח יום ובזום שינו עיברו ב"ד השנה הרי בתולי' חוזרין. ותפה"ב (דברים ד' ו') כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון גו'. ודרש הגמ' (שבת ע"ה ע"א) כי היא חכמתכם היינו סוד העיבור. ולפי השכל א"כ. כי הוא חכמתכם היינו סוד העיבור. העמים היינו אשר ישמעון את כל החוקים האלה היינו הדינים והתורה אז יאמרו רק עם חכם ונבון כי הטבע משועבדת להם. ויבין הוא היטב ובין הוא מדות כי הבל בי"ם חוץ ומיר"ם היינו עולם הדבור בחי' מלכות הוא ברשותינו. לכך אתם אפי' מזידים. והבן היטב. והשיב להם פרעה אדרבה ראו כי רעה נגד פניכם היינו הכוכב בשמי רעה ומורה דם עליכם והיאך אתם אומרים שהטבע משועבדת לכם. ותבן היטב ונכון:

(שי"א). (י' כ"ח-כ"ט). השמר לך גו' כי ביום ראותך פני תמות. ויאמר משה כן דברת. פירש"י ז"ל יפה דברת ע"כ. לא אוסיף עוד ראות פניך. י"ל ע"ד (מגלה י"ז ע"ו) באור פני מלך חיים. כי מלכותא דארעא כמלכותא דרקיעא. ובכל מיומי מלכות הוא כי החיב מיתה בראה פני המלך שלא לין הגיתה. ומי באזן בזרא ע"פ ופני המן חפו שהיו עבדים ומחפים את פניו כדי שלא לסתכל במלך ע"ש. והנה כיון שמשה נשא מפרעה א"ל ביום ראותך פני תמות הפך ומיומי מלכות כי באור פני מלך חיים. וזה מוכח שמן השמים הורידוהו ממלכותו. לזה א"ל כן דברת יפה דברת ובזמנו דברת לא אוסיף עוד ראות פניך. ולכן תיכף אמר מכות בכורות כי פרעה הי' מבי בכור רק בהשב"ה הניח לו בחיים כדי שיראה כחו וגבורתו ית'. אבל באמת הי' בן מות ואין שלטון ביום המות. לכך בפיר הבי"ב לו לא אוסיף עוד ראות פניך ונכון הוא ודו"ק היטב:

(שי"ב). (י"א ב'). דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו גו'. פירש"י

ז"ל בבי

בלא

שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם ואח״כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. והקשה העולם ותיפוק לי׳ מחיית דבורו ית׳ לקיים מאמרו. ולמה תלה בזה שלא יאמר אותו צדיק כו׳. ולפענ״ד שהי׳ קו לרבינו ז״ל למה הי׳ צריך הקב״ה למצות להם שישאלו כלי כסף דווקא בדרך שאלה ולמה לא בדרך מתנה. וכי יפלא מה׳ דבר לתת להם חן בעיני מצרים שיתנו להם בדרך מתנה ולא בדרך שאלה. לכך פי׳ רש״י ז״ל כדי שלא יאמר אותו צדיק כו׳. דידוע דאבותינו הק׳ היו מושכין כל הגרות והשעבודים שיהי׳ לישראל כדכתיב (בראשית ט״ו י״ב) והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. שהראו לו שעבוד מלכיות. כדי שיהי׳ ממותקים על ידם ויוכלו ישראל לקבל אח״כ כמשל התינוק היונק משדי אמו שצריכין ליתן לו רפואות מרות מאוד והתינוק אין יכול לקבל אותן ומחמת המרירות אזי נותנים לאמו ואח״כ יונק התינוק מאמו כדי שיומתקו באמו. והנה כתיב (שם י״ג ב׳) ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב. ואי׳ במדרש הה״ד ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל. וכי היפ״ת שעינינו אברהם הי׳ קי׳ לבניו לרמוז שגם בניו יצאו ברכוש גדול ע״כ. והקשה הכזה״ק א״כ מאי מייתי הקרא בתהלים ולא מייתי הקרא המפורש בתורה. ולדעתי לק״מ דידוע כל שורש התענוגים מכסף וזהב וחמדת עוה״ז שרשן למעלה מעולם התענוג. דהיינו הכסף מעולם האהבה וזהב מעולם היראה. כמ״ש (איוב ל״ז כ״ב) ומצפון זהב יאתה. וזאת תורת האדם בעוה״ז להעלות כל דבר לשורשו שנלקח משם. ולא חלילה לנמשך תאוותו. ויהא עיקר כוונתו שיוכל לעבוד השי״ת. ויהא מעורר א״ע לאהבתו וליראתו. בחושבו הלא כל העולם כולו נברא באותיות התוה״ק וצריך להעלות הכל לשורשו. וזש״ה (תהלים י״ט י״א) הנחמדים מזהב ומפז רב ר״ל מזהב ומפז רב יש לך לידע החמדה של התורה. כי זהב ופז רב נברא מאותיות התוה״ק והם נחמדים מאוד בעיני הבריות. ומזה תבין ק״ו ב״ב של ק״ו מאוד התוה״ק נחמדה מאוד לאין שיעור וערך. ומתוקים מדבש ונופת צופים ר״ל מדבש ונופת צופים יש לך להבין מתיקות התוה״ק כנ״ל. היוצא מזה שכל חמדת העוה״ז יעלה האדם לשורשו ולא חלילה לנמשך תאותו. ונמצא בזה שאאע״ה הי׳ כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב ובודאי כל כוונתו לא היתה רק להעלותן לשרשן לעולם האהבה והיראה וזה הי׳ פועל דמיוני בבניו שבאמצעותו יוכלו בניו ג״כ להעלות כל כסף וזהב לשורשן ולכך מביא המדרש הפ׳ דכתיב ויוציאם ואין בשבטיו כושל שלא היתה כוונתם חלילה לתאוות הממון רק לעבודתו ית״ש. וזה הי׳ באמצעות אאע״ה. והנה מעוה״ז אמר הקב״ה למשה שישאלו כלי כסף בדרך שאלה דווקא. דהנה הרה״ג בוצ״ק והקדוש מוהר״ר יחיאל מיכל ז״ל אמר הטעם שבכל שאלה ממי שיותר לישראל להשתמש בה בלא עבירה. כי ידוע שיש בכל דבר עפר מדות

המתלבשות

ההשתלשלות מלמעלה. והנה בכלי שעבדה עכו"ם יש בה עבר מדות בלי ההשתלשלות מהסט"א ושורה על הכלי כח הסט"א ובישראל מבחינתם בה יש היכולת שידביק אליו כל שיעור קומה של הסט"א ויטמא חלילה את נפשו ע"כ צריך לטובלה במקוה שהיא קוית של הקדושה מקוה ישראל ה'. ואמנם כשישראל יוצא הכלי דרך שאלה אף הסט"א אצל הישראל רק בדרך שאלה. וחז"ל אמרו (ב"ב ל"ד ע"ב) שאלה כל הנאה הוא של השואל. ממילא ניתנת כל הסט"א בשיעור קומה של הגוי לצד ישראל ונכלל השואל בענין וכפוף הי' יהודי. לכך מותרת בלא טבילה והפשו"ש. ומש"ה י"ל מה שישראל נטלו ממצרים בדרך שאלה כדי שיהי' נכלל השואל בענין. שכל הנאה של שואל וכל שיעור קומה דס"א נשאל וכפוף לישראל ונכלל בענין. וכ"ז הי' בהתגשמות אאע"ה שעשה לבניו אחריו פועל דמיוני. וזה שפירש"י ז"ל בקי' לו למה דווקא אמר הב"ה שישאלו ממצרים. ולכן כי' שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדום וענו אותם קיים בהם ר"ל הי' קיים בהם בהתגשמותם כי הם עשוי' הגזירות והשיעבוד כדי שיומתקו קצת ויוכלו ישראל אח"כ לקבלם. וזהו קיים בהם היינו בהתגשמות האבות הק'. ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם ר"ל בהתגשמותם. לכך הוצרכו לשאול בדרך שאלה כנ"ל שיקיים בהתגשמותם. לכך שפיר כתיב וימצאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל חלילה. והדרבה השואל נכלל בענין. והכל הי' בהתגשמות אאע"ה. ודו"ק היטב ונכון.

(ש"ג). **או יאמר** עפ"י הנ"ל כי לתקן כאשר בפי' (רב ל"ה) וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות. והם כלם בחי' כסף מרמז לחסד וזהב לגבורה ושמלות לבחי' ת"ת ע"ד אחז"ל (סנהדרין ל"ד ע"א) ר"י קרי למאני מכבדותא. והם בחי' אבות חג"ת. והכוונה על ני"ק המתלבשים בתוכם. כי בכל דבר ודבר יש בו התלבשות אלקות בחי' מלכות שלם הדיבור. וכתב בר"ח כי בכל דבר יש בו שם הוי' ב"ה המחי' ומקיים אותו דבר. וידוע מפי ספרים וסופרי' שזה מרומז בשם התמורה של הוי' ב"ה שהוא שם בוז"ו, היינו בכל דבר ודבר יש בו חיות משם הוי' ב"ה. וזה ב"ו גי' של שם הוי' ז"ו ר"ל בזו. היינו בזה הדבר יש בו כ"ו היינו הוי' ב"ה. וכן בכל דבר ודבר לא יתקבל אדם על מורגשית אותו דבר רק על התלבשות אלקות ע"ש הוי' ב"ה המקיים והמחי' אותו דבר. וזאת היתה כוונת ישראל בלקחו כסף וזהב ושמלות. שהם ר"ת של שם התמורה בוז"ו כלי כסף וכלי זהב ושמלות. והכל כנ"ל להעלותן לשורשן לרוב המעלות. וזהו שפירש"י ז"ל שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם בהתגשמותם בהם נעשו הגזירות של השיעבוד כנ"ל. ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם בבחינתם. לכך לקחו כסף וזהב ושמלות המרומזים לג' אבות חג"ת. והכוונה על ני"ק

והתלבשות

יתלבשות אלקית בבתיהם. ושנה כתיב שלש"ל נעשה ושם הוי' ב"ה ית"ש. ע' בשלה"ק. ומגלה יחי' עם התורה שהי' שמים ב"ה ג' ב"פ שם הוי' ב"ה. היינו כח הפועל בנפעל. שיקויים ומלאה הארץ דעה. ולא יראה אדם שום מציאות רק כח הפועל בנפעל ב"פ הוי' ב"ה. וז"ש הכ' (ויקרא כ"ז ל"ג) והי' הוא ותמורתו יהי' קודש. שמשם הוי' נעשה יהי' ומתמורתו היינו שם התמורה קודש. היינו מובדל ומופרש מכל המציאות רק קדושה לבד והיינו כח הפועל בנפעל. והבן היטב:

(ד"ש). דבר נא גו'. פרש"י. אין נא אלא ל' בקשה. בבקשה ממך כו' כדי שלא יאמר אותו צדיק כו' ברכוש גדול לא קיים בהם. והקשו ותיפוק לי' ממדת הבטחתו ית' בעצמו. ולמה תלה הדבר שלא יאמר אותו צדיק אברהם כו'. ועוד קשה למידק על הל' בבקשה ממך ולא בבקשה מהם משיאלו. וי"ל ע"ד הפ' (דניאל ט' ז') לך אדני הצדקה ולנו בושת הפנים. כי הקב"ה נתן להם רב טוב והרבה להם כסף וזהב. ולבסוף וזהב עשו לבעל. כמאמר בגמ' הב"ה הבטיח לאברהם שילאו ברכוש גדול כי הפך הכד הוא ורלוני להטיב. רק שראה ית' בידיעתו שיקח אתו גם הע"ר והם יעשו העגל ומגרוני גם לישראל. לכך לא אמר ממדת הבטחתו כי לא ייחד שמו על הרעה שלא יזה עין גדול. לכך אמר בבקשה ממך דייקא שממה גרם בזה שלקח הע"ר. והי' מרומז לו בבקשה ממך כדי שלא יאמר אותו צדיק כו'. אבל אי לא ממוס שיאמר כן אין רצוני בזה כי ילא מכשול ממנו.

(ש"ה). או יאמר דבאמת מאלינו שהשי"ת משתתף בצרת ישראל כביכול. כמ"ש (ישעי' ס"ג ט') בכל צרתם לו צר. אמנם כשיוצאו לישראל ויעשו הרע בעיניו אין להקב"ה נחת ממעשתם ע"ד (דברים ל"ב ט"ו) וישמן ישורון ויבעט. כי מאלינו שהקב"ה השפיע להם רוב כסף ולבסוף עשו את העגל. וז"ש השי"ת דבר נא באזני העם אין נא אלא ל' בקשה ר"ל שיקחו על אופן זה שלא יאמר אותו צדיק כו' קיים בהם ר"ל אף הקב"ה קיים עמהם כי בכל צרתם לו צר. ואח"כ כו' לא קיים בהם שאין לו ית' נ"ר ממעשתם. לכך יקחו באופן שגם הקב"ה יתענג עמהם במעשתם היינו שלא יחטאו ח"ו מרוב טוב. ונכון בס"ד היטב:

(ש"ו). (י"ב ט'). **אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל במים כ"א צלי אש.** ע' בשלה"ק הק' בפי' דרך רמז ימשך אם תרצה לחנות ומהנאת"ר בלילה התוא שהוא מוה"ז בענין מאכל ומשתה ומשגל לא יהי' כ"א צלי אש ר"ל ע"פ דרכי התוה"ק בנקראת

שנקראת אם ע״ש. ונמ״ל דרך רמז ומוסר שכל המתקת הדינים וכל התשובות לא תהיינה אלא בתוה״ק ובמ״ה. אמנם בלא לימוד התוה״ק גם התשובה אינה תשובה. כי תורה ותשובה ילאה ובינה היא תשובה ובם המתקת הדינים כמ״ש (משלי ח׳ י״ד) אני בינה לי גבורה אללי נמתקות כל הגבורות והדינים. אבל בלא תורה ואמרו בגמ׳ (ברכות ק״ג א׳) כל המתרפה עלמו מד״ת אין יכול לעמוד ביום לרה שנ׳ (משלי כ״ד י׳) התרפית ביום לרה לר כוחכה ע״ש וידוע דמעת לרה נעשה עת רלון כמ״ש (ירמי׳ ל׳ ז׳) ועת לרה היא ליעקב וממנה יושע. ע״ד הת״ז הק׳ מ״ש הושיעה נא כי כ״א הוא יחוד הוי׳ יאהי׳ עם ד״א הוי׳ ע״ש. ובהלערף כ״א עם לר״ה נעשה רלון. וכ״ז הוא בלימוד תוה״ק לשמה ככ״ל. וזהו אל תאכלו ל׳ יחוד כמו (משלי ל׳ כ׳) אכלה ומחתה פי׳. שלא תוכלו לעשות יחוד כ״א. וזהו אל תאכלו ממנו כ״א להמתיק הדינים לעשות ממת לרה עת רלון ע״י יחוד כ״א ככ״ל. וגם ובשל מבושל במים היינו תשובה. כמו שהבשר מבושל ונמתק במים כך הוא בתשובה נמתק במים היולאים ממקור העליון. וזהו ובשל מבושל במים ומרמז על התשובה כי מתשובה ומעמיק שילאו מים חיים ממקור העליון דרך, החומות הנזכר כידוע לי״ח. ויעויי בתי׳ יבשר ר״ת והחזירנו בתשובה שלימה לפניך. ע״ד שכ׳ הרמב״ם ז״ל בהתשובה לריכה להיות בחרטה גדולה כ״כ עד שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב עוד לאותה עבירה ע״ש. וזהו שאנו מתפללים החזירנו בתשובה שתהא שלימה לפניך עד שהקב״ה יעיד עלי׳ שהיא תשובה גמורה. ובזה הוא ממשיך מים חיים ממקור העליון. והורה למו התוה״ק שכל הנ״ל לא יהי׳ כ״א לגו אם היינו בתוה״ק ובמ״ה היינו הלדקה. וכ״ז מרומז בתיבות לגו אם. כי ר״ת של צלי הוא צדק לפניו יהלך. ואם הוא התורה הקדושה ע״ד הפי׳ (דברים ל״ג ב׳) מימינו אש דת למו. והבן היטב:

(ש״ו). (י״ב י׳) **ולא תותירו ממנו עד בקר** גו׳. ודרש בגמ׳ (פסחים פ״ג ע״ב) עד בקר ראשון.

והנותר ממנו עד בוקר שני באש תשרופו. כך דרש הגמרא. הנה כתיב במשור להודש הזה ויקחו להם איש שה גו׳. וידוע דהפסח הוא בחי׳ מלכות מדה אחרונה. וכלה בלא ברכה אסורה. ולכך לריך לברך בשבע ברכות לקשר השבעה מימין שילאין ז״ס. והיחוד הוא בנגדת יסוד בחי׳ התקשרות. וה׳ אחרונה שהיא בחי׳ מלכות עד לא קבילת דכר נגדת היסוד היא ד׳ דלית לה מגרמה כלום. והי׳ בחי׳ ש״ה. לכך המונה שה פוגם בבחי׳ ד׳ ולריך לבנס תבלוני ד׳. ואם קבילת דכר אזי היא ה׳ שמקבלת השפעה. וזהו דאמרי׳ בגמ׳ (בבא מליעא כ״ז א׳) שה דאבידה לד״ה קבילא. שאם חיו אדם פוגם במדת יסוד אזי נעשה פירוד בין ג׳ לד׳. כידוע דג׳ היא בחי׳ יסוד וד׳ בחי׳ ומלכות ואין לה השפעה

 להשפיע

להשפיע. וזהו גלות השכינה הק' ולצורך קב"ה. וזה א' דהשע"ה בהיות נפשו בחי' מלכות (תלים קי"ט קכ"ו) עשיתי כבת אוצר ר"ל עשה להפרה. וזה מרומז בעבור לאחים אחי' בזוה"ק דאיתהפיך קיטרא בשוגא ע"ש. וכל התחברות הוא בעדת יסוד בהיא מקברת בחי' מלכות לבעלת ת"ת. והם חלילה יש פירוד בין ג' לד' אזי אין יחוד. וזהו מרומז בחי' עושי"ר ר"ת על שלשים ועל רבעים. כמש"ה (לק' ל"ד ז') פוקד עון אבות על בנים וגו' על שלשים ועל רבעים. הכוונה בפ' ברית כ"ש בהיותו החטא בהוא עון אבות על בנים פגם הברית על שלשים ועל רבעים שעושה פירוד בין ג' לד' שהם יסוד ומלכות. דהפח"ת. וזהו בעבור לאחים בהוא התחברות קיטרא בשוגא ויקחי להם איש שה לבית אבות לקבר בחי' מלכות לבית אבות שהם חג"ת בכ"ל לקבר השבעה מינין שלאחן עד מדת חסד. וזה הוא ע"י בחי' יסוד כמש"ה (בראשית מ"א מ"ב) וילבש אותו בגדי שש. אותי' הוא אות ברית [אות ו' סומך השבית מזה"ק יסוד ונקראת אות. מיעקדך.] מיתקבל שש קצות ומשפיע למלכות. ולכך הערלה מעכבת מאכילת פסחים פ"ה קח מלכות פ"ה.

(ש"ח). ורמזתי בפ' (לק' י"ג ד') היום אתם יוצאים בחודש האביב. ר"ת האביב **השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות**. ואי' במדרש בצבא אות. היינו אות ברית. והשבעתי הוא ל' יחוד. ע' בלקו"ת מהאריז"ל ע"פ השבעתי. וזה מרומז ולא תותירו ממנו ר"ל מבחי' מלכות שהספקה מרומז עלי' לא תותירו ממנו עד בוקר לאבן היינו בוקר דאברהם בחי' חסד. כי בחי' מלכות היא כלולות כל ז"ת. ונקראת בת שבע. והרצון לתקן אותה בכל השבע מדות ותעלה אותן מהספירה. ולא תותירו מדה א' שלא תתקנו אותה עד מדת החסד הנק' בוקר דאבון. והנותר ממנו עד בוקר שני זהו בוקר דיוסף כידוע שהוא מדת יסוד. והוא קי' שפגם בברית. אזי באש תשרופו לעוונת שהי' מהונם עליו בפגם הברית יתקן עליו מלמוד ויתפלל בהתלהבות ויתיוס עליו כרשפי אש שלהבת יה ומשוקא דלבא לתורה ולעבודה עד שיזיע. וזהו תיקון הברית כנודע ומהאר"י ז"ל בעשיית מצות קודם הספקה. ונראה לרמז באש תשרופו. ר"ת **באש** הוא באלקי **אדלג שור**. ושור הוא ל' הסתכלות. בכל מה שיסתכל ידלג באלוקי'. שיבין שבכל דבר ודבר יש בו התגלות אלקות והחיות של הבורא ית' שופע עליו. ולא יבוא לידי בוס הרהור. א"כ ידלג אותו הסתכלות באלקי עם אלקי שיבין כי מלכותו בכל משלה. שבכל דבר ודבר יש בו חיות הבורא ית' המאלך מדיבורו בחי' מלכות כנודע. לאפוקי אם רואה הדבר כמות שהוא אזי חלילה יכול לבוא לידי הרהור. וזה שפי' בכ' אור המאיר אוי לעינים שבך רואות ר"ל ברואה' הדבר כך כמות שהוא אוי לאותם עינים. ודפח"ח וש"י, ודו"ק בכל הנ"ל. והבן היטב:

(ש"ט). (י"ב י"א). **וככה תאכלו אותו וגו'.** ר"ל ככה תייחדו מדת המלכות

שהספקה

שהפסח רומז עליו. כמש"ש (משלי ל' כ') אכלה ומחתה פיה. מתניכם חגורים ע"ד הגמ' (שבת קי"ח ב') לכך נקרא רבינו הק' שלא הניח ידיו למטה מאבנטו. וזה (מתניכם חגורים) כמש"ש (לק' ל"ב כ"ו) אשר חרבו על ירכו פירשו' כרמת בחרב חדה (ומונחת על ירכו ונפחד בלילות. נעליכם ר"ל בתי' נעל ברגליכם. ע"ד המדרש בגמרוניתא שעשה לנעלה והא"ל וכו' וע"ד כך יקראתה לשפחה בתמיד כה. שעומדת בשעת תפילה. וזה הוגבל חבית המדרש ע"פ לגוזר י"ק לגזרים א"ת לגזרים אלא לגזרים ר"ל למעולים ע"ש יתבן. וידוע שהתיכת הערלה צריך ליתן בעפר. כי נתנו עפר לחוטא כידוע לי"ת. וזה נעליכם הבתי' נעל. כי ר"ת כל נעל הוא נתנו עפר לחוטא. כנ"ל במדרש שהספקה תמיד על התפילה והעטרה יתבן. ומקלכם בידכם. ע"ד אז"ל (ספרי עקב י"א) הסכר והמקל נתנו כרוכים מן השמים. זכה הרי ככר לאכול. לא זכה הרי מקל לרדות בו. ע"ד הפ' (יחזקאל כ' ל"ג) אם לא ביד חזקה וגו' אמלוך עליכם. כי ע"כ אנו עבדיו ית' והוא ימלוך עלינו לעולם ועד. ועכ"פ צריכים אנחנו לשעבד תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו ית"ש. ורמזתי בתי' מקל ר"ת מלכותי קאים לעלם. שפע"ש (מלכותי) קאים לעלם ולעלמי עלמיא. וזהו ומקלכם בידכם ברשותכם ע"ד (מדרש ב"ר פ"ח) צדיקים לבם ברשותם. יתבן כל הנ"ל כי קצרתי מאוד:

(ש"י). (י"ב י"א). **פסח הוא לה'**. פירש"י ז"ל ע"ש הדלוג והפסיחה שהקב"ה היה מדלג בין בתי מצרים לבתי ישראל

אמצעי נמלט. ואתם עשו כל עבודותיו לש"ש ע"ש. י"ל ע"ד שכ' האוה"ח הק' ע"פ (לעיל י"א ד'-ה') כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים. ומת כל בכור גו'. ע"ד (סנהדרין ק' א') יהיב בי' עינא ומית. כי כל הנך רע יש בו דבר הנשפע ממנו' אותו. והוא בחי' טוב שבו. והצדיקים בהביטם באדם רשע הוי נעדרים ממנו כח החיות בחי' הטוב ומעילא נשאר גל של עצמות. והב"ח הקב"ה אני יוצא בתוך מצרים ילקח שבלוא ומעילא ומת כל בכור גו' בהתיבת עין של ת"ח. במאמר ומם כל הס"ק בילוה שלו ומתדבקים אלו. ע"ש באריכות ובשינוי כו'. ויש לתכן א"כ בישראל מאי אהני שלא מתו ולא יצא מהם החיות לגמרי. אומר י"ל ע"ד שפירשתי פ' (ויקרא כ"ו י"א) ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם. כי כל נפש מישראל משתוקק להתדבק בבוראו ורוצה בלאות כויו"ס (סוף תנ"ס) כה"ת יש על כל נביאה ונביאה תלוי' להודות ולהלל לה' שהנפש רוצה לצאת ולהתדבק לבוראו. רק מחמת שוקקו בתוה"ק ובמצותי' להיות היכל לשכינת ה'. ע"ד (לק' כ"ה ח') ושכנתי בתוכם אין הקב"ה שורה אלא בתוך לבות של הצדיקים כי היכל ה' המה. והפס"ב ונתתי משכני בתוככם ומחמת שהוי שוכן בתוככם בהמשכת שפע התורה. עי"ז ולא תגעל נפשי אתכם

אין הנפש החיונית מגעלת אתכם כיון שאני שוכן בתוככם ממש. והנה במצרים נתן הקב"ה לישראל מצות מילה ומצות ק"פ ובזה נעשו היכל ד' והקב"ה הי' שוכן בתוכם ובזה פסקה זוהמתם ולא הי' בהם שום בחי' רע לכך לא יצא מהם החיות.

(שי"א). ובזה רמזתי נפ' ופסחתי עליכם ולא יהי' בכם נגף למשחית ר"ל מחמת זה שפסחתי עליכם ושמרתי עליכם. ויש לרמז כי ר"ת כל עלבם הוא עוברין לפניו כבני מרון. כמ"ש בס' ברכ"ש ע"ד מ"ש האריז"ל על מארז"ל (חגיגה ט"ו ע"ב) שאמר ר"מ רימון מצא תוכו אכל קליפתו זרק בהיות שר העולם הוכפל בו אות לעומת זה כן הנה היות קדושתו ומצדיק ח"י עולמים ונשארו אתוון רמו"ן ונעשה זרק ר"מ קליפתו ותוכו אכל וח"י לעולם. ופי' הדבר. כי שר העולם (מטטרו"ן) הוכפלו בו שני עיתי"ן ג"י ח"י בסוד בחי' הטוב. ונשארו אותיות רמו"ן בחי' רע בסוד עס"ד ט"ו ר ור"מ תוכו אכל וח"י לעולם. ובחי' רמון בסוד בחי' רע מגלה הי' מוליא וזורק. ובעת הדין יחרדו כל באי עולם ומלאכי יבוהלו פרחה ימלית כבר הי' מוכנה אל מטטרו"ן וכולם עוברים כבני מרון דייקא בסוד בחי' רע והפס"ח. וזש"ה ופסחתי עליכם בהייתי מרחם על בחי' עלבם שאתם עוברין לפני כבני מרון הייני בחי' רע. כי נתתי לכם מצות מילה ופסח ופסקה זוהמתכם היינו הבחי' רע ולא נשאר רק הטוב. ובזה ולא יהי' בכם נגף למשחית. והנה כי נכון הוא מאוד. אמנם המצריים היו כולן רע רק שהס"ק הי' משפיע ומחי' אותם. וכיון שבא הקב"ה היו מתדבקים כל הס"ק למקורם לכך מתו. וזה בפירש"י ז"ל בלאות לבונו. פסח הוא. ע"ש הדילוג שהקב"ה הי' מדלג ממצרי למצרי וישראל אמצעי. ר"ל הס"ק המלובשה בהם ישראל הי' באמצעיתם. וזהו וישראל אמצעי שהי' בתוכם נמלט ונתדבק למקורו. אמנם ואתם עשו כל עבודותיו כמ"ש ר"ל שלא תעשו עבודותי כדי שלא תגאל נפשי אתכם כנ"ל ויתדבק למקורו. רק למ"ש מאמרי ונעשה רצוני כנ"ל לפני.

(שי"ב). ובזה יש לומר טעם לשבח מצוה נתן להם הקב"ה הבירית ביקחו לו מן הכבשים או מן העזים. י"ל שחנני' מישאל ועזרי' בשעה שהיו מוסרים נפשם על קדושת השם לכבשן האש. שאלו לדניאל לשאול את פי ד' אם יעשה להם נס ויצילם. ואמר הקב"ה שלא יעשה להם נס. וכוונתו ית' היתה כדי שימסרו נפשם באמונת על קדושת שמו ית' ולא בשביל הנס. וכן נמי כ' הר"ן ז"ל טעם על נסיון אברהם. והא יצחק נמי הי' נסיון. ותירץ כי יצחק לא הי' כ"כ נסיון כי כל איש מישראל מחויב למסור נפשו על ק"ה. אמנם אצל אברהם הי' נסיון. כי אמר לו הקב"ה (בראשית כ"א י"ב) כי

ביצחק

ביצחק יקרא לך זרע. כו' ע"ש. ולפ"ז י"ל דאם הב"ה הי' אומר להם בקחו רק שה הי' מוכרחים לקחת כי כן צוה להם המלך ומלכו של עולם והי' קוונים על הגב ביטבת להם. ולכך נתן להם הב"ה הברירה או מן הכבשים או מן העזים. והם הלכו ולקחו רק שה והיתה להם מק"ו למען בטוי באהבה ובזה הורו גודל אמונתם ואהבתם להקב"ה. ונכון הוא היטב:

(שי"ג). (י"ג ד'). **היום אתם יוצאים בחדש האביב.** ר"ל היום רק היום אתם יוצאים לפני זמנו. וזה שאביב ל' ביכור. ומעם שלא תבתקשו בו' ב"ע. אבל לעתיד בו' כתיב (שה"ש ב' ז') השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות וגו'. שלא ידחקו את הקץ. ורמז בשלא **האביב** ר"ת השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות. וגם לאידך. ר"ת בבני יבואו בתחתונים אוהילם. גם מרומז בר"ת. התודב אבר בו יבושת באות. על דרך הפייטן. כי בניקן עתידין להגאל. ודו"ק ונכון היטב:

(ש"ד). (י"ג ט') **והי' לך לאות על ידך וגו'.** ודרשינן (מנחות ל"ז ע"א) יד כהה היינו שמאל. כי ביד החזקה הוציאך ד' ממצרים. כ"ל עדמ"ב רבינו בחיי ז"ל עה"פ כי בחוזק יד הוציא ד' אתכם מזה ולא יאכל חמץ. מה ענין חמץ אצל חוזק יד. אלא בבא לרמז כי החמץ רומז למדה"ד. ומפני שישראל הביאו היד הגדולה בהיא מדה"ד ע"כ הרחיק להם את החמץ שירחיקו להם ומאמינין במדה"ד לבד שלא יקצצו בנטיעות כי המדה"ד בלבד פעל כ"ז. ועז"א כי בחוזק יד הוציא ד' היינו מדה"ר ולא מדה"ד בלבד. והיינו טעם שחייבים כרת על חמץ כי הוא מקצץ בנטיעות. ע"ש ודפח"ח. הוא ומה שאנו חייבים לדרוש אחדותו ית' ולא לקצץ בנטיעות ולעשות פירוד בין הדבקים חלילה. כי אנחנו תחת הזמן נראה לנו התחלקות המדות דין וחסד. אבל באמת בעיקר הוא אחדות א' בלי שום פירוד כלל וזהו אחת למעלה ובצע למטה. כי למטה אן בצע ונראה התחלקות המדות אבל למעלה הם אחד אחדות א'. ומש"ה והי' לך לאות על ידך היינו יד כהה המורות למדה"ד כי השמאל נרמז למדה"ד. לכך לוי ית' לאחות על השמאל שלנו בהוא נגד מוח הבינה הק'. כדאיתא בשע"ה (דרוש ... ק"ג) לענין תפילין בהפיקע עיקר הנל מוחא תתלת. והטעם לראות כנגד הבינה הק' כי בגאלנו הוא נגד מוח הבינה הק' ע"כ בשנו יתי' בתן שאנחנו מניחים על יד כה"ה. כי מעדנו הי' נראה התחלקות המדות דביד הוציאנו ד' ממצרים. ובאמת הוא נגד מוח הבינה הק' להורות כי הכל אחדות א' ולא לעשות חלילה פירוד. וזש"א הטעם כי ביד חזקה הוציאך ד' ר"ל הא בנראה לך בהיתה יד חזקה היינו מדה"ד ובאמת הוציאך ד' ר"ל מדה"ר

ומדה״ר שהוי' מורה על מדה״ר. לכך יהי' לאות על ידך יד כהה שהיא נגד ימינו של הקב״ה. להורות כי באותה יד חזקה היתה שני מדה״ר כי הכל אחדות אחד. והבן היטב ונכון מאוד.

רמזי בשלח:

(שט״ו). (י״ד ט״ו). מה תצעק אלי דבר אל ב״י ויסעו. הקושיא מפורסמת להיכן יסעו הא הים הי' עומד בפניהם. ע' באוה״ח הק'. וי״ל דידוע שהקב״ה נסתר בלב כל ישראל בהעלם גדול. ויש בו אהבה מסותרת ויראת הרוממות. ובהתגלות הן אהבה נפולה ויראה נפולה יראת העונש. ואם האדם יש לו יראת העונש שיירא מאיזה יסורים שמגיעים אזי יעיין בלבו ויחשוב ממעמקי הלב אם הי' עושים לו אותם היסורי' כדי לקדש שמו הגדול ית' בודאי הי' מקבל ע״ע למען שמו באהבה. כי אפי' קל שבקלים מוסר נפשו לקדושת השם ית' ומחמת הניצוץ הק' המתלהב בקרבו כרשפי אש שלהבת יה. וממילא אם יחשוב זאת בכוונה עליונה ומעומקא דלבא אזי נפטר מיראת העונש ובא לבחינת אהבה. ומבחי' אהבה בא ליראת הרוממות שהיא למעלה מאהבה. וממילא היא ממתקת הדינים. והנה הנעים זמירות ישראל אדונינו דהמע״ה (תהלים ל״ב ז') אתה סתר לי מצר תצרני ר״ל שאתה אלקי בהסתרה כנ״ל וממילא מצר תצרני והיי' המתקת הדינים ואפטר מיראה חיצונית ודו״ק. והנה כאן היתה לישראל יראה חצונית שפרעה רדף אחריהם והים הי' לפניהם וצעקו אל ד'. אמר הקב״ה למשה מה תצעק אלי דבר אל ב״י ויסעו ר״ל שיקפצו לים במס״נ למען שמו הגדול ויבוא לבחי' אהבה. ומזה ינצלו מיראה חיצונית. וכיון שא״ל משה שיקפצו הי' מעורר בקרבם הנ״ק שבקרבם בחי' דעת כי אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא. כי בכאו״א יש בחי' משה בחי' דעת והיו בוערים בקרבם הנ״ק בלב כאו״א באהבה רבה ועצומה כרשפי אש שלהבת יה למען שמו באהבה וחשיקה ותפילה ודביקה. וקפצו לתוך הים במס״נ ונחשון הי' ראש וראשון שקפץ לתוך הים. וממילא נפטרו מיראת העונש והוא המתקת הדינים. ונבקע הים ולצורריהם נשקעים בלב ים. וכיון שראו זה באו ליראת הרוממות. לכך נאמר אח״כ וירא ישראל וגו' וייראו העם את ד'. יראת הרוממות בגין דאיהו רב ושליט ותבין זה היטב כי הוא כלל גדול לעבודת הבורא בהשי״ת לבוא מיראה חיצונית ליראה פנימית.

(שט״ז). ובזה אמרתי לרמז בפ' שלח (במדבר י״ג ל') במאמר כלב עלה נעלה. ופי' רש״י ז״ל אפילו בשמים והוא אומר לנו עשו סולמות

נעלה

נגלית בכל דבריו. כי לכאורה אין לו פירוש. אומנם על דרך הנ״ל נ״ל י״ל כי הנה כמו היתה יראה עליונה. כמו שאמרו אפשר כי גם הנם גו׳ שיולך יושב גו׳. וכלב אומר להם עלה נעלה אפילו לבונים אפילו הברים בלהם בהם בבונים כמו נוכל להם. והוא יאמר לנו עמו עליונות ר״ל הדרגות כמו כילם בסוף הדרגות. בכ״ל לילך בהדרגה ויראה עליונה להתבה ומאהבה ליראת הרוממות. ובזה נוכל להם בהתי׳ המתוקת הדינים בכ״ל אתה סתר לי ומצר תצרני. והמוני בתיבת סלמית ר״ת סתר לי מצר תצרני. ועכת אהבה ומבוררת כיב בלב כל אחד מישראל יכול להנצל מיראת השינה. והו מצר תצרני. ומזה בא ליראת הרוממות. ודי בזה והבן היטב:

(שי״ז). ברש״י ז״ל. מה תצעק אלי. ישראל נתונים בצרה לא עת עתה להאריך בתפלה ע״כ. לכאורה הדיבה

ומפני שהם בצרה ראוי לצעוק ולהתפלל. וי״ל עפ״מ המוגבה ד׳ בפי׳ הפ׳ (ישעי׳ ס״ה כ״ד) והי׳ טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע כי בהגנת טרם יקראו אני אענה רק אם הלא בא התיקון הישועה ומבוס עי״ד הם מדברים ואני אשמע כי הקב״ה מתאוה לשמוע תפלתן של צדיקים והפת״ח והשתא קפיר פירש״י ז״ל מה תצעק אלי אם טרם יקראו אני אענה רק עיקר הטעם שלא בא התיקון הישועה ומפני שאני מתאוה לתפלתם. ועכשיו אין בהות להאריך בתפלה ומפני שישראל נתונים בצרה.

(שי״ח). ובזה יש לפרש שבת הוא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא. ומפני שאסור לצעוק ולהתפלל בשבת ומגילה רפואה קרובה לבוא. בשלמא בחול

ימתין הקב״ה ומפני שמתאוה לתפלתן של צדיקים. אבל בשבת כיון דאסור לצעוק הרפואה קרובה לבוא ומפני שטרם יקראו אני אענה. ולכאורה תוך ביוך ליגור שטרם יקראו אני אענה על מה נענה אם עדיין לא התפלל. ונראה על דרך הגמרא (ברכות ז׳ ע״א) שהקב״ה מתפלל יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי ויגוללו רחמי על מדותי ואתנהג עם בני במדת החסד עיי״ש. וזהו פירוש הפסוק יהי׳ טרם יקראו ואני אענה ר״ל ואני אענה על תפלתי כ״ד הפסוק (תלים ק״ט ד׳) ואני תפלה. והבן היטב:

(שי״ט). (י״ד ל׳-ל״א). **וירא ישראל את מצרים גו׳. וירא ישראל את היד גו׳.** אי׳ בגמ׳ (סוטה דף ל׳ ע״ב) כיון שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה ע״כ. לכאורה הל׳ נתנו עיניהם אינו מדויק. הל״ל עלתה בלבם לומר שירה. ולפענ״ד ונקדים המדרש בבקשו מה״ב לומר שירה אומר הקב״ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה ע״כ. וזה תמוה. וי״ל עי״ד הפ׳ (תלים קי״ד ל״א) ישמח ד׳

במעשיו

במעשיו. כי לעתיד ישגח השי"ת עם כל ברואיו. כי בעולם התיקון יתוקנו כל הברואים. כמאמר הרמב"ם ז"ל בה' מלכים. כי אז אהפך אל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם המיוחד. כי מלך המשיח יגלה לכל הברואים ערלי לב וערלי בשר האיך שטעו כולם שהאמינו באמונות מעורבת הבלים ובהבליהם. ויתגלה להם השם המיוחד כי הוא לבדו ית' המשגיח ומנהיג כל הנבראים ולכל אשר יחפוץ יטה. ויראו שטעו והבל הי' בקר. וזה יהי' תיקון בלהם. והנה גם עכשיו בשעת קריעת י"ס ראו והבינו המצריים כי לד' המלוכה והוא ית' המשגיח והמנהיג של כל הנבראים להפצו ורצונו ית'. כי ראו גודל נפלאותיו שישראל הלכו ביבשה בתוך הים והם נטבעו בים. וראו נוראותיו וגבורותיו ית' כי הוא המנהיג לכל הנבראים לכל אשר יחפוץ והאמינו בשם המיוחד לבד. וזה הי' תיקון בלהם. והי' בבחי' השגחת ד' במעשיו. וז"ש הכ"ת ומעשי ידי טובעים בים כי עכשיו בשעת קריעת הים מעשי ידי ואתם אומרים שירה. וזה אינו נכון בכוונת המדרש. וזש"ה וירא ישראל את מצרים מת על שפה"י. וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ד' במצרים. ר"ל שראו בתי ראיות. ראי' א' וירא ישראל גו' מת על שפת' שהב"ה הצילם מיד המצריים ומעשם בי"ק. ועוד ראו ראי' שכלית את היד הגדולה אשר עשה ד' במצרים ר"ל שאותה היד הגדולה אשר עשה ד' הית' ג"כ במצרים שהמצריים נמי ידעו והכירו היד הגדולה אשר עשה ד'. וזה הי' תיקון להם. ועל אותן בתי ראיות אמרו שירה שבשמו ית' נתגדל ונתקדש ג"כ במצריים שהבינו את השם המיוחד כי הוא לבדו המנהיג ומושל בגוים. ואותן בתי ראיות מכונות בשם שני עינים. וז"ש הגמ' נתנו עיניהם ר"ל אותן בתי ראיות לומר שירה. ודו"ק ונכון מאוד הטיב:

(ש"ב). (י"ד ל"א). **ויאמינו בד' ובמשה עבדו.** אי' בילקוט. אם במשה האמינו ק"ו שהאמינו בד'. א"כ למה נאמר ובמשה. וזה תימה [ועי' בפנים יפות להפלאה ז"ל פ' זו. המעתיק]. ואפ"ל דבאמת אין זו קושיא גדולה למה נאמר בד'. כי מצינו כ"פ בגמ' ומילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא. כמלא ע"ז ל"ק כלל. רק עיקר קושיא הוא למה נאמר ובמשה. ר"ל אם במשה האמינו ממילא אותה אמונה דכתיב ויאמינו בד' הוא מצד ק"ו. א"כ למה נאמר ובמשה כדי שיאמינו בד' יהי' על צד ק"ו. כי אותו הדבר הנלמד מק"ו יש לו שיווי הערך עם הדבר הנלמד ממנו. כמאמר חז"ל (ב"ק כ"ה ע"ב) דיו לבא מן הדין להיות כנדון. א"כ האיך שייך לדמות אמונת ד' לאמונת משה שיהיו בשיווי הערך. דאי' בגמ' היים שאור א"ק ב"ה מקתיים בעולם אלילות ע"ש. ר"ל שמשיגים שהוא א"ק ב"ה אע"פ שאינם

בחינה וכבוד ומרות תה"ק בהוש"ע. חויכה יבוכים כיכול לחיית ה"ב כלי גדול ותכלית. הוככה שלונות התמחומים בהם כגדול ותכלית אנכה יבנים רק חוינת כחוד. כאשר ומחוינים בהוה ית' בכתי בעל תכלית וה"ק. וגם אני נריבים להאמין באמן אנו יכולים להבין את הצדיק. בובחוה"ל והגינה ע"י ב') הם הצדיק הוינה בינלאך ד' נצחות יעקב' תורה ועתיר' יהבועתי בבח הנייק (ומהר"ר ווקיע כ"ע ז"ל תפי' כבה באמן אתה יכול להבין ומלאך ד' נצחות. כך אתה ומאמין באמן אתה יכול להבין השגת הצדיק. והם הלאך כדוגין אחד. אז יעקבו תורה ועפו. והפה"ח כונלא אין לאמות אמונת ד' כאמונת ומבה. כי ומבה יש לו גדול כנ"כ (תהלים ח' ו') ותחסרהו מעט מאלקים. והרבה ז"ל בנדרים ל"ח א') על מבער הבין. א"כ בפיר קבה לנוח לאור ובובה. והבן ודו"ק הטיב. הק' פנחס בן סאסי':

(שב"א). (ע"ו כ'). ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה. ברלה מרים

ע"ד הידוע בזוה"ק כי מרים היא הבבינה הק'. ואהרן היינו הצדיק היא בובבינה דמגרוכיתא. וידוע דגאולת מצרים היתה בבינה בבה עלמא דחירותא וכל הגאולות הן ומעלמא דבינה. ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה בהיא עולם הבינה. ובם הוא כל החירות בחי' יובל בעבד יוצא לחירות ביובל. ועיקר התשובה הוא התוה"ק כי תורה ובינה יצאה. כדאי' דבזכות התוה"ק נגאלין ישראל לעתיד בב"י. ועיקר הלימוד הוא המעבה כדאי' בגמ' (ב"ק י"ז ע"א) גדול הלימוד בימביא לידי מעבה. נמצא בזכות התוה"ק ומעב"ט נגאלין ישראל בהם בחי' בתי הדי"ן. ה' דאבונה היא בינה התלוי' בומחבבה בלימוד התוה"ק וה' התתא בחי' ומלכות היא בעובדא במעבב"ט. ואפי' הגמ' (בבת קי"ח ע"ב) אלמלא בומרו ישראל בתי בבתות ומיד היו נגאלין. ובתי בבתות היינו בבת הגדול קוד עוה"ב בינה ע"י לימוד התוה"ק ובבת הקטון קוד ומלכות ע"י עובדא במעב"ט. ועיקר העובדא הוא תיקון הברית יקו"ד עולם. כי כ"ז בערלה קופה על הברית אין יחוד בעולמות העליונים. ביקוד הברית הוא המייחד ומקבר תפארת ישראל למלכות בוים. כמ"ב (דה"א כ"ט י"א) כי כל בבמים ובארץ. ומתרגמי' דא' לדיקא דאחיד בבמיא ובארעא. ואם חלילה ערלה תופה על הברית לא יוכל הלחם לבוא לבים יחד. ופגם הברית גרם גלות הבבינה הק' בנפרדה ומלכות בוים ומת"ת ישראל. כדאי' בת"ז הק'. וז"ל דחובא דפגם הברית גרם לישראל לאבתעבדא בכון חומן דעלמא כו'. נמצא עיקר העובדא הוא בצדיק יקוד עולם הנקרא גואל המתקן במייחד ה' התתא לה"ת ישראל וזה התובה תבוב ה' לי' בדאי' ברע"מ פ' נבא תבובה תבוב ה' לי'. בבחי' בן

י"ה אותיות בינה. והשתלם בי' הוי' ע"ב. כי בפגם הברית פוגם בשני השמ"ן י' ה' ע"ב אהיה אנא עילאה בינה. וה' תתאה אנא תתאה. וז"ל של ק' דן ידין מו"ה אקסטרופאלער ז"ל. כי בפגם הברית אדם פוגם בתרין ההי"ן בשיר זביר י' מה הי' לנו ר"ת מילה. ה בי"ט ה ב' ההי"ן רומזין לתרין ההי"ן שפוגמו ונשאר בי"ט יהיה בה קדוש בגדיק יסוד עולם ע"ב. נמצא עיקר התשובה בתיקון הברית שהוא יסוד עולם שנקשר ה' תתאה לי' בן י"ה. ונשלם השם הוי' ושם תלוים כל התיקונים והגאולות. וזה ענין הלל תיקון פרוזבול. פירש"י ז"ל פרוז בולי ופרוז ביטי ע"ש. כי הלל הוא גדיק יסוד עולם שנקשר ה' לאו"ו יאו"ו לי"ה כנ"ל בזוה"ק. וזה תיקון פרוז בולי אותיות יוב"ל ה' עילאה בינה כלעיל התיה"ק. ופרוז בוטי היינו שם בי"ט שהוא גדיק יסוד עולם היינו בשובה ובתיקון הברית. ובזה יבוא גואל לגיון בב"י. וזהו ותקח מרים הנביאה אחות אהרן כנ"ל את התוף בידה. ר"ל אותו הקי' לקחה בידה על גאולת ישראל את התוף ר"ת הלל תיקון פרוזבול. אותו הקי' לקחה בידה לגאולת ישראל בתבוא בב"י. והשי"ת יעזר לשבנו לעבדו באמת ולשוב בתשובה שלימה לפניו אכי"ר:

(שע"ב). (פ' כ"ג-כ"ז). **ויבואו מרתה וגו' ויבואו אילמה.** יש לרמז עפ"י הזוה"ק (פ' פקודי)

וז"ל. כל אינון דב"נ דאינון בקטיגו ברכאן שריין עלייהו. וכל דאינון באתגלייא ההוא אתר דבי דינא שרייא עלייהו. בגין דאיהו אתר באתגלייא. וכולא הוא ברזא עילאה ע"ב. וזה ענין ויבואו (ר"ת היינו לתגלות הדינים. ויבואו אילמה ר"ת כל אילמה. בזה **אליבה אין לך יפה מן** הצניעות. והו"ק הבי"ב:

(שע"ג). (פ' ד'). **הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו.** יש לרמז

כי אמרו ית' לא יבצר בהוא ונשפע בכל עת ועת רק העיקר תלוי במקבל. ע"ד הכ' (ישעי' נ"ט ב') כי אם עונותיכם היו מבדילים וגו'. וזה הנני ממטיר ומצדי לא יבצר כי אני משפיע. רק ויצא העם ולקטו בתפי' לאם הכנה לקבל ההשפעה הטובה מאת ד' מן השמים ודו"ק:

(שע"ד). **ילקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא.** ע"ד הזוה"ק

לית ירחם ואית ירחם. אית מאן דירחא בגין דהוא רב ושליט. ודו ירחם הטיקרית. ואית מאן דרחיל שלא יתקר לחינו או בירחא ובמינו ע"ב. ואי' בגמ' (יומא ע"ו ע"א) שאלו לרשב"י מפני מה לא ירד המן על שנה תמימה. והשיב כדי לשעבד הלבבות לשמים וכו' ע"ש בפי' י"ה. והפה"ב ולקטו דבר יום ביומו ולא על שנה או על חלי שנה. ובזה אנסנו הילך בתורתי אם ימגיד

נחוגת

מחמת שהיא תורתי לעשות נ"ר לפני. אם לא. אלא שילמוד מחמת שיראת שמים לא ירד המן למחרתו. וזו הראיה אינה עיקרית כנ"ל בזה"ק. ודו"ק היטב ונכון.

(שב"ה). א"י ע"ד שמעתי על הגמ' (גיטין מ"ז ע"א) דר"ל קודם מותו נשאר לו קבא דמורייקא. קרו עלי' ועזבו לאחרים חילם. ר"ל שר"ל הי' מצטער א"ע על אותו זמן שעורה בשביל קב זה והי' מאבד הזמן בחנם. ויותר טוב הי' באם הי' לומד תורה באותו הזמן כיון שלא נהנה ממנו ונשאר לאחר מותו. וזפ"ה (תלים קכ"ח ב') יגיע כפיך כי תאכל כשתראה לאכול היגיע כפיך ולא לקבוץ על יד להשאיר אחר מותך אז אשריך וטוב לך. ודפח"ח. ודוגמא זו היתה בזמן המרבה ללקוט לא העדיף והממעיט לא החסיר. כי מלא זה שהי' מרבה ללקוט על ימים רבים ואח"כ לא מלא רק כדי לרכו על יום א' לא די שלא הועיל במעשה ידיו אלא שביטל אותו זמן מתורה ועבודה. ויותר טוב הי' אם הי' לומד בתורה באותו זמן שעורה בחנם. והממעיט לא די שלא עורה ויגע א"ע ומלא כדי ספוקו. אלא שהרויח זמן זה לעסק התורה ועבודה. וזהו למען אנסנו הילך בתורתי וגו'. וז"ש אחז"ל (מכלתא בשלח) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. ר"ל לאותם שיש להם מדת ההסתפקות ומלאם כדי שלא לאבד הזמן בחנם בלי עסק התוה"ק. כמ"ש בס' מסלת ישרים כי ההשתדלות אינו מועיל כלל. אלא שהוא מוכרח מגזר קנס בזעת אפיך תאכל לחם. וכיון שהשתדל מה הרי יצא י"ח. ודפח"ח. וכן הי' במן כי לא סגי בלא לקיטה ומעט מלא כדי סיפוקו והמרבה לא הועיל.

(שב"ו). ובזה נראה לפרש הגמ' (ברכות ח' א') גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא"ש. דאלו בירא"ש כתיב (תלים קי"ב א') אשרי איש ירא את ד' במצותיו חפץ מאוד. ובגבי יגיע כפו כתי' יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. ויקשו המפרשים ז"ל בזה רחוק מן השכל שהנהנה מיגיע כפו יהי' יותר גדול מירא"ש. ועוד יל"ד על הרא"י למה הבי' ממרחק לחוץ ולא מרישא דקרא של יגיע כפיך גו' דכתיב אשרי כל ירא ד' גו'. אבל הדא מתורצא בחבירתה. דהרא"י שהביא מאשרי איש ירא את ד' מיירי בי"ש שהוא יירא השם רק במצותיו חפץ מאוד ר"ל לשמה בעוסק בתוי"ת הוא יר"ש אבל בהולך לבקש טרף לביתו אינו ממלא אלא עוסק בדרכו אפי' אם ירא"ש על כוונת שמים. והפי' אשרי כל ירא ד' ההולך בדרכיו מיירי אפי' בההולך בדרכיו לבקש טרף לביתו כי"ר הוא ירא ד' ומתיירא שלא לאבד הזמן בחנם וממלא עסקיו ואינו מעריך עליו על כוונת ימים כי יירא לנפשו אם ישמור הו למחרתו ומילא עורה בחנם וטוב לו לעסוק בתורה באותו זמן ואינו מרויח רק שיהי' לו למאכל. וזפה"ג גדול הנהנה מיגיע כפו ר"ל שנהנה בעמלו מיגיע כפו ואינו

מכ"ת

ומיה לאחר מיתו לאחרים. יותר מיר"ש לבד. ומצא רמ"י מאמרי כל ירא ד' ההולך בדרכיו אפי' כשהולך בדרכיו לעסוק בצו"ג הוא כמו יר"ש. ומה היא היראה מגיע כפיך כי תאכל ברוחה לאכול היגיע כפו ולא לטרוח בהכנס אלאחר זמן שלא יוכל להנות ממנו ומוב לו לעסוק בתורה הקדושה באותו זמן. ודו"ק היטב:

(שב"ז). (פ"ז ה'). והי' ביום הששי והכינו את אשר יביאו והי' משנה על אשר ילקטו יום יום. ע"ד הכתוב בשם הבעש"ט ז"ל שבכל יום יתקן אדם מדה א' ממז"ת. ויום הראשון הוא חסד. ויום ב' גבורה וכו' וזהו והי' ביום הששי והכינו את אשר יביאו שיכין א"ע עם כל המדות שיביא בשבת הימים. אמנם והי' משנה גו' דהיינו כפל. שיכפול על אשר ילקטו יום יום. ע"ד אחז"ל (מנחות ק"ו א') מלוה לגיונכי יומי ומלוה לגיונכי שבועי. ר"ל מלוה לגיונכי יומי הייכו פרטיות המדות. ושבועי הייכו כללות המדות. שבכל מדה ומדה תהי' נכללת בכל המדות דהיינו שביום ראשון הוא חסד דהיינו אהבת הבורא ב"ה יתלהב לבו כ"כ עד שיבוא לבחי' גבורה דהיינו יראה שיראה שלא ימשך באהבת השם ית' ובתוה"ק. וזה גבורה שבחסד. וכן בדוגמה לכלול בשאר מדות. וזהו והי' משנה הייכו מה שילקטו יום יום מהמדה השייכת לאותו יום יהי' משנה ויכלול אותה ג"כ בשאר מדות. ור"ת של משנה הוא מפני שוני אחת הוא. ונחת הוא ל' חתת ר"ל פחד ויראה. וגם אותיות נח"ת דהיינו נ"ר. ר"ל שיעשה נחת רוח להקב"ה בתורתו הקדושה ובמצותיו. וגם ניחת שיה' לו פחד דילמא יתקלר בעבודתו ית' ויה' באהבת השם ב"ה וב"ש. וזה גבורה שבחסד. ודו"ק והבן היטב:

(שב"ח). (פ"ז ח'). בתת ד' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע בשמוע ד' את תלונתיכם אשר אתם מלינים עליו. ולכאורה אין לו פי'.

ופי' בספרים ז"ל. וי"ל ע"ד הגמ' (תענית כ"ה ב') שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים אחר שקיעת החמה. כסבורים העם שהוא שבחו של צבור. א"ל אמשול לכם משל לעבד שמבקש פרס מרבו. א"ל המתינו לו עד שיתמקמק ויצטער. ולשמואל הקטן שבחא דציבורא ה"ד אמר משיב הרוח ומוריד הגשם ואתא מיטרא ע"כ. ואפ"ל מרע"ה מייקר אותם. בתת ד' לכם בערב בשר שהמתין לכם עד הערב ולחם בבוקר לשבוע ולא נתן לכם בשעת התפלה. זה היא מחות בשמוע ד' את תלונותיכם אשר אתם מלינים עליו. והמתין לכם עד שתתמקמקו ותצטערו. לאפוקי אם הייתם מתפללים אלו בהכנעה ולא בתלונה הי' נותן לכם תיכף בשעת התפלה. כנזכר לעיל בזה שבחא דציבורא. ודו"ק והבן היטב:

(שכ"ט). א"י ע"ד הפי' (במדבר י"א כ') יען כי מאסתם את ד' אשר בקרבכם. ופירש"י ז"ל אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם לא גבה לבבכם לכנס לכל הדברים הללו ע"כ. והוא ע"ד הפי' (משלי ה' י"ט) באהבתה תשגה תמיד. מחמת אהבה גדולה ישגה האדם. כי הוא מביאים ידידות ומצוה דשכינתא כי ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל ע"ה. והוא מביאים עריבות גדול לכך שגו. ולכך אחז"ל (אבות פ"א מ"ג) ויהי מורא שמים עליכם ולא די באהבה לחוד רק לצרף אלי' היראה. באם באת לבעוט דע באהבה ירא ואין ירא בועט. ומרומז בהי' בקרב ד' לכם. ר"ת של באת באהבה תשגה תמיד. ר"ל שהקב"ה נותן א"ע לכם ומגלה לכם גנזו. ומחמת עריבות יתענג כפלא תשגו תמיד ואתם מליזים עליו. והד"ק היטב. ואי' בזוה"ק (פ' זו) מלכא דאיהו שלים ומכולא ודעתי' בלם מה אדחי' דאתי' מלכא. אנפוי נהירין כמלכא תדיר בגין דאיהו בליש וכד דאין לטב דאין לביש וע"ד בעי לאסתמרא מיני'. מאן דאיהו טפשא חזי אנפא דמלכא נהירין ולא איסתמר מיני'. ומאן דאיהו חכימא אע"פ דחזי אנפוי דמלכא נהירין אמר מלכא ודאי שלים אבל חזי דבההוא נהירו דינא יתיב בי' דאי לאו הכי לא יהא מלכא שלים ע"כ. ולפ"ז י"ל מה שפי' רש"י ז"ל (בפ' תולדות) לפי שהעולם היו מרננים ומלגלגין נתעברה שרה צר הקב"ה קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם. כי העולם היו חושבים שאין באפשריות שאברהם בחי' חסד הוליד את יצחק מדה הדין לכך צר הקב"ה קלסתר פניו דומה לאברהם. כי באמת תכלית הדין כדי שיגלה החסד הגדול. לכך צורתו דומה לצורת אברהם כי באמת הכל א'. כי בגבורה הדין הוא חסד גדול נתגלה מי שראה ליצחק בפנים מאירות דומה לאברהם בחי' החסד. הטפש הי' סובר שאין בו דין ולא הי' מסתמר מיני'. וזה כבלל במ"ב בזוה"ק מאן דאיהו טפשא חזי אנפא דמלכא נהירין ולא איסתמר מיני' דמאן יימר שהמלכות עתה בחסדים דמגלא בדינים. ומחמר פניו אין אחד' כיון שצר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם ר"ל כיון שתכלית הדין הוא לחסד. והבן וכוון מאוד. וזהו שהוכיח מרע"ה על פניהם ואמר בתת ד' גו' בבקר בערב בלא כהוגן מזה ראוי' בשמוע את תלונותיכם באתם מתלוננים ובאלתם שלא כהוגן הוא נותן לכם שלא כהוגן. לכן צריך לצרף היראה כי מאהבה לחוד יבא אדם לבעוט ולכך צריך יראה ירא אינו בועט. והד"ק היטב ובין הטיב:

רמזי יתרו:

(של). (י"ח ט'). ויחד יתרו. פירש"י ז"ל רב ושמחה. הוא ויחד ויבוא יתרו על כל הטובה גו'. וה"א נעשה בשרו חידודין.

מיל

מיצר הי' על איבוד מצרים. ואפ"ל דמא"ח ומא"ח וכ"פ. דהי' בגי' מבואות כ"ד ב"י אין מקבלין גרים לימות המשיח. דכתיב הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול. עי' פירש"י ז"ל. ויש לפרש עפמ"ש בלק"ת האר"י ז"ל. טעם דאין מקבלין גרים לימות המשיח משום דגר בבא להתגייר הוא מצד הנ"ק הבוער בקרבו. ולימות המשיח יהי' בירור גמור. וא"כ זה בבוא להתגייר אז הוא שקר מפני שאין בו נ"ק. כי כבר נתבררו כל הנ"ק. ודפח"ח. וי"ל בזאת הראי' במציאה הגמ'. וכך הוא פי' דקרא. הן גור יגור אפס מאותי ר"ל וכי מגייר הגר א"ע אפס מאותי בלא יהי' בו נ"ק מאתי. בודאי הוא מהות הנ"ק הבוער בקרבו. א"כ מי גר אתך עליך יפול מי שהי' צריך להתגייר כבר עליך יפול וכבר נתבררו כל הניצוצין. וזה בבא עכשיו להתגייר הוא שקר שאין בו שום ניצוץ כי כבר עליך יפול כל הנ"ק. ודו"ק היטב.

(של"א). ולפי"ז יש לפרש הפ' (רות א' י"ד) ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה. דשמעתי טעם הגון למה גר בבא להתגייר מודיעין לי' המצות ועונשים. דיש שני מיני ניצוצין. יש ניצוץ כשאדם מנפח בגחלת מכבה אותה בנפיחה בעלמא. ויש ניצוץ יותר במנפח הוא מתלהב יותר עד שיהי' אור גדול. ולכך מודיעין לי' המצות אם הניצוץ אינו דבוק בו כ"כ אזי מוציאין ממנו הנ"ק. ואם הוא דבוק בו אזי בזה שמודיעין לו יתלהב יותר ויותר. ע"כ שמעתי. וידוע דבחי' נישוק הוא אתדבקות רוחא ברוחא. וזהו ותשק ערפה לחמותה ר"ל שהניצוץ שבקרבה הי' מתדבק לנעמי. ועם הדיבורים שלה היתה מוציאה ממנה הניצוץ וכבה מערפה. אמנם ורות דבקה בה ר"ל הנ"ק הי' דבק בקרבה ואדרבה עם הדבורים של נעמי הי' מתלהב יותר ויותר. ונכון הוא. וידוע דשמו של אדם הוא החיות וחלק אלוה שבקרבו. וזהו ויחד יתרו וישמח יתרו היינו החיות וניצוץ שבקרבו שנמשך מצירופי אותיות אלו שמח בטובת ישראל. וא"א שנעשה בשרו היינו החומר נעשה חידודין שהי' מיצר על איבוד מצרים. אבל החיות שבתוכו הי' שמח לטובת ישראל. ודו"ק ונכון:

(של"ב). (י"ח ט'). **על כל הטובה גו' לישראל אשר הצילו מיד מצרים.** ויש לדקדק על הלשון הצילו לשון יחיד. הצילם הוי לי' למימר. ואפ"ל ע"ד הגמרא (סוטה י"א א') בלעם שיעץ נהרג איוב ששתק בא עליו יסורים ויתרו שברח נתגייר. וזה שהי' יתרו שמח אשר הצילו וקאי על עצמו. ועל עצמו אומר כן שהצילו הש"י וברח ונתגייר. ודו"ק היטב:

(של"ג). (י"ט ג'). **ומשה עלה אל האלקים.** יש לפרש ומשה עלה ר"ל לומר זה שעלה משה רע"ה הי' אל האלקים. כי בעלייתו עלתה השכינה הק' עמו. כי משה רבינו ע"ה הי' בעלה

דמטרוניתא

דומעלוכיתא. והבן היטב:

(של"ד). (י"ט ו'). אלה הדברים אשר תדבר אל בני. פירש"י לא פחות ולא יותר. וזה תמוה מהיכי הוי מוכרח על עצמו לאמר לה' שיגרע הגלות. בשלמא על שלא יוסיף הירך התוה"ק מכח גודל האהבה לאהובים לבנות ישראל כדכתי' אם שאהבת יה יוסיף להם. עיי"ש בפירושי לכאן. אמנם על שלא יגרע קשה מאוד. ולפענ"ד כי מי שאומר לחברו ד"ת ששמע מרבו אינו יכול לומר לו רק השכל של התורה ששמע מרבו. אבל הדיבורים של הרב ממש זה אינו באפשרי בכלל לומר לו בדיבור של הרב. אמנם הקב"ה אמר למשה אלה הדברים אשר תדבר אל בני ר"ל אלה הדברים ממש תדבר ע"י השכינה המדברת מתוך גרונו של משה. וע"כ כ"מ רבותי כי אינו דומה השומע מפי תלמיד לשומע מפי הרב. ובספיר פי' רש"י ז"ל שלא יגרע. שאם הוא ידבר בעצמו בדיבורים שלו ולא של הרב היינו הקב"ה אזי יגרע. והבן כי נכון הוא מאוד:

(של"ה). (כ' ח'). זכור את יום השבת לקדשו. והרים המג' (פסחים ק"ו א') זכרהו על היין. אין לי אלא בלילה. ביום מנ"ל ת"ל זכור את יום וגו'. רב אשי איקלע למחוזא. א"ל נקדיש לן מר קידושא רבא כו'. הזיי' לאמי קמא דגמון ושתי. קרי אנפשי' והחכם עיניו בראשו. יש לרמז ע"ד הידוע מגלד האדם של קדושה רבא מתעורר יחוד של עתיקא קדישא ומשפיע לזו"ן. וזהו הזיי' לאמי קמא בחי' עתיקא דגמון ושתי שהי' מעורר עם קידושא רבא שלו בחי' ע"ק לשפוע עם זו"נ. קרי אנפשי' והחכם עיניו בראשו. כידוע ליודעי ח"ן. שמחמת זה הוא משפיע קדושה גדולה שהיא בחי' חכמה שלו שהוא קדוש. וזהו לקדשו. והבן היטב:

(של"ו). (כ' ט'). ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך. יש לשאול למה כאן כתיב ששת ימים תעבוד. ובפ' ויקהל כתיב ששת ימים תעשה מלאכה ולא כתיב תעבוד. וי"ל בדרך אפשר כי ידוע שבימי החול באה ההשפעה ע"י עבד ממ"ט וביומי השבת ע"י הקב"ה בעצמו. והוא ע"פ הדין המגביה את אבדתו ע"י שליח אוכלת ממנו מבלי שבת. לבלי שבת. והנה בחול הקב"ה מגביה את השפע בהיא בת זוגו ע"י שליש ע"י ממ"ט. אבל בשבת צריך לאכול ולשתות מנוה. ולכך באה השפע ע"י הקב"ה בעצמו. ומש"ה בזמן הבה"מ הבית אפי' בימי החול הי' אוכל ושותה מנוה ע"י הקרבנות. כמ"ש (שה"ש ה' א') אכלתי יערי עם דבשי. ע' בזוה"ק. ולכך כאן כתיב ששת ימים תעבוד ר"ל בבחי' עבד ועשית כל מלאכתך. ומש"ה בפ' ויקהל שכתב הי' משה מצוה על מלאכת המשכן והיתה ההשפעה אף בחול ע"י

הקב"ה

הקב"ה בהיכל וביותר עם בנ"י ע"י הקרבנות כתיב תעשה מלאכה המלאכה נעשתה ממילא בהשפעה היתה נגלה ית'. ודו"ק היטב:

(שלי"ז). (כ' ט'-י'). **ששת גו'. ויום השביעי שבת לה' אלקיך.** יש לרמז ע"ד הפ' (נקי' כ"ח י"ז) כי ששת ימים עשה ה' גו'. והקשה הזוה"ק הו"ל כי בששת ימים עשה ה' גו'. ותי' כי ששת ימים בעצמם עשה ה'. והנה כתיב (ירמי' ל"ג כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. הרי בזה באנו שעיקרים בתורה אמו ומקיימים בריאת שמים וארץ וזהו ששת ימים גו' ועשית כל מלאכתך ר"ל השבת ימים תראה לעשות מיהו מלאכתך. כי בזה בהעסק בתורה ואתה מקיים הבריאה ומחזק אותה. נראה כאלו היא מלאכתך. ואם תעשה כן אז יום השביעי שבת לה' אלקיך. דאי' בגמרא (ברכות ה' ע"א) שלמה בא"ס ע"י יקויים תורה ומצ' ומע"ט. והנה שבת הוא התקבלות של כל התענוגים כי בשבת ניתנה תורה לישראל וגם הוא מעין עוה"ב ובזכות השבת ירשו ישראל את הארץ. ועי' בתוס' בב"ב. נמצא שבת הוא כלול משלימות התורה ומצ' ומע"ט. ואימו מגיע לאדם אלא ע"י יקורן. ולעבוד את ה' בששת ימי המעשה. ואז וביום השביעי יהי' שבת. מיהו האור של שבת. יש לרמז בתי' ויום השביעי יש ברית לרמ"ח אבר. שלמה בא"ס על ידי יקורים בכ"ל.

(שלי"ח). ולפי"ז יש לפרש ולרמז הפ' (דניאל ט' ז') לך אדני הצדקה ולנו בושת הפנים. כי באות כמו בתפילין הקשר בהוא מגד אחוריים הוא מחזיק התפילין על הראש. והרמז הוא כי תפילין הם קבלת עוה"ב וקבלת המלכות. ועיקר הוא הקשר שיקשר אדם א"ע ולשעבד תאוות ומחשבות לבו לעבודתו ית"ש בקשר חזק ואמיץ. דאל"כ הרי פורק מעליו עוה"ש ועול מלכות. כך שבת. כי אחוריים של **שבת** הוא אותיות **בשת**. כ"ד הגמרא (נדרים כ' א') כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא. וצריך האדם לבוש משבת. ויזהר עצמו לקדש את השבת בכל מה דאפשר. הן בדיבור הן בהילוך. ומה שמביא אותו לידי כך הוא בחי' אחוריים של שבת דהיינו הבושה. אמנם זה הוא צדקה וחסד ומסורה בה"ה וב"ש אם אדם הלילה עובר אי"ז עבירה ואח"כ מתבייש ומכנה מוחלה לו. כדאי' בגמ' (ברכות י"ב ע"ב) כל העושה עבירה ומתבייש ומכנה מוחלין לו. אמנם מתראי הי' ויותר טוב הי' מיבוש ויכלם קודם עשיית העבירה. כמ"ש הרה"ק אל תגרוד על אדונך והוא שומד אלמך ויראה אותך. ובזה פירשתי הפ' (לקוטי פ' י"ז) ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ודרש הגמ' (נדרים כס) זו הבושה. והפי' שיבקש מקום הבושה על פניו

לבלתי

לבלתי יחטאו היינו קודם עשיית העבירה. ולא שישוב אחר שיעשה העבירה. רק בתחי' יראתו ית' בושת על פניו לבלתי יחטא. אולם אם האדם ונתפייס ונבשת אזי הפנים הוא בשת ואותיות דאותיות הם בושת ושני בושתים ונבשת. אומנם אם הגולה ונתגלה הבשת ואח"כ בבושה ושיה הבושה על פניו אזי הפנים הוא בשת. רק בנלדקה היה ועלה הבי"ת אבי' אם כתבים אח"כ ונהפך לו. וזהו לך ד' הצדקה אזי ולנו בושת הפנים היו בשת ולא בשת. ודו"ק היטב:

(שמ"ט). (כ' י"ב) כבד את אביך וגו'. אי' בגמ' (קדושין ל"א ע"ב) ר"א אומר לחכימי ברי' אסקין עית. אדאייתי ליי' נרדם. גמון קאי עלי' עד דאתעיר. אדהכי אקרייה ונילתא ודריב ומוניה לאקפ. והוא תימה. (ועי' בפי' נח ונח בשתפנו ונזה). ואפשר עוד לומר. כיון ברקא בנרדם גמון ושגג בהכנעה. כיון גבי קובה אם נריך לצאת ימעות גבונים נריך לנאת בהכנעה. וכן הוא בסריקה שבא גוזר וגלותו וגלות כיבוד אב שגג בהכנעה. והראה לו שלא ילער עלוי. אקרייה ונילתא ודריב ומוזור לאקפ ית' קינה ונינעו"ל. אומנם י"ל ע"ד שכ' הבעש"ק על אוח"ל (סנהדרין נ"ח ב') עתידים נדיקים שיאמרו שירה לע"ל ר"ל שיאמרו שירה על ונה שיהי' לעתיד לבא. וזה נורה על גודל השעיקון ואמונה ע"ש. ואי' בנאלביך ע"פ (איכה ג' ח') כמה קן. תיבק בשנדרב הפית כמה קן על שכן הע"ל בגי' ע"ש. ולכך ומוזור לאקפ שהי' ומוגר על שיחזיר ית' לנו עבודת בהמ"ק בב"י. וזה הי' ומגודל הבטחון. וזה פי' הפי' (יבמי' ק"א ו') טוב אביא ר"ל בראוי לטוב ע"ז באמו ועתידים לטוב. ובזה טוב לא הי' ונלער א"ע כיון שיקיים וגלותו אחר שהתעיר ושינתו ול"ד לקובה שהתם וגלות זו כבר הלפה ואזלא. ואם יאכל לאח"ז בקובה הי'א וגלות אחרת. ואותה וגלות כבר אזלא לה, אבל הכא הה עביד הגלות וישלב לגמור אותה כשיתער ושינתו. ודאוי לו לבוות על שמקיים אותה לאחר זמן. ודו"ק היטיב.

רמז משפטים:

(ש"ס). (כ"א א'). ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ע"ד הפי' (תהלים י"ז ב') מלפניך
משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים. ויש לפרש ע"ד המדרש במעשה שבא נתן הנביא אל דוד וא"ל ברמז שהעשיר לקח את כבשת הרש ועשאה לאורח הבא אליו. ויחר אף דוד ואמר (ש"ב י"ב ה'-ו') חי ד' כי בן מות האיש העושה זאת. ואת הכבשה ישלם ארבעתים וגו'. ונתקיים פסק זה ע"ע. ובא הבטן

ונהרג עליו הלא הוא פסק ג"כ כי בן מות הוא ע"כ. והנה דהמע"ה הי' ירא מזה ובקש מלפני הקב"ה ע"ז. דהנה יש להבין על דהמע"ה מה ראה על ככה ומה הגיע אליו בחרץ עליו משפט מות. הא מן הדין אין לו משפט מות רק לשלם כפל כדין גזלן. וי"ל דבאמת מליכו כמ"ש בגמ' משום מגדר מילתא וכדי שיתרבה כבוד שמים אע"פ שמצד הדין אינו בן רק לשלם כבוד שמו ית' וית' פסקינן אפי' מיתה. מעלה יש בזיון שהיא לגמרה ומתירה היינו מפני כבוד שמו ית' וית' שיתגדל ויתרומם בעולם. ובזה יש לתרץ קושית התוספות ז"ל על הגמ' (ברכות ה' א') אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו. פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. והקשו וכי ביטול תורה לאו עבירה הוא דקאמר דאם לא מצא כלום אז יתלה בביטול תורה. ועי' בפ' ויקרא מה שתירצתי בג' אופנים. וגם בפ' עקב יש עוד תירוץ ע"ש. ועתה עוד אחרת אביע. ולפי הנ"ל. דלפעמים צריכין לבטל הדין תורה משום כבוד שמים ולמיגדר מילתא. וזהו יתלה בביטול תורה. שפגם באתר שיש בו ביטול תורה שהוא למעלה מד"ת בשביל כבודו ית"ש. ולפ"ז יובן גבי אדונינו נעים זמירות ישראל דהמע"ה בשביל שקרבו אהבת השם ית'. ומאוד חרה לו על האיש השפל שהי' עשיר גדול ולא לו והשתבחה לגזול. ויותר שגזל את העני בלי חמלה. והוא הרתי לרשעתו. הגם שמצד הדין אין עליו רק תשלומי ממון. אמנם מפני כבוד שמו ית' חרה לו. וחרץ עליו משפט מות מפני חילול השם. ולפסוק א"ל נתן הנביא אתה הוא האיש בחרלת דמשפט עליו. יתי' והירא מאוד מן הקטרוג כנ"ל שנדרש שהשטן הי' מקטרג עליו שהוא בעצמו פסק דין משפט מות. וזהו בקש מלפניך משפטי יצא ר"ל הא שחרצתי משפט מות זה הי' מלפניך מחמת כבודך אע"פ שמן הדין אין לו רק תשלומי ממון אמנם מלפניך בשביל כבוד שמך ית' הי' משפטי יצא מפני שהי' חילול השם. אמנם עיניך תחזינה מישרים מה שהוא מן היושר ומן הדין ואין לי משפט מות א"כ עיניך תחזינה היושר ומן היושר אין לי ג"כ חטא משפט מות. כי לא היתה א"א. כי כל היוצא למלחמות בי"ד גט כריתות כותב לאשתו. והד"ק היטב מאוד. וזהו ואלה המשפטים מה שהוא מדין תורה. אמנם אשר תשים לפניהם שפעמים צריכין לעשות משפט לפנים משורת הדין מפני תורת השם ולמיגדר מילתא בשביל כבודו ית' וית' לעשות שמו באהבה. והד"ק היטב:

(שם כ"א י"ט). ורפא ירפא. כ' המחבר מורי ז"ל הא דקאמר הגמ' (ברכות ס' א') מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות היינו לרופא ולא לחולה. והקשה הגאון עקידת ז"ל. א"כ עבר הרופא על לפני עור וכו' ע"ש. וי"ל דלק"מ כי מאחר שלא ניתן רשות לחולה כי הוא צריך הבטחה ולבטוח בהשם ולפשפש במעשיו י"ל כיון שבקש מהרופא שירפא

אותו

אותו אינו עובר בזה על לפני עור גו'. ע"ד אחז"ל (קדושין מ"ט ע"ב) המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק גמור ונמצא שהוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו. ומהאי טעמא מותר לרופא גוי לרפאות להחולה שמא הרהר תשובה בלבו. ודו"ק והבן היטב:

(שמ"ב). (כ"ב כ"ה). אם חבול תחבול גו' תשיבנו לו. פירש"י ז"ל על ב"פ חבול תחבול בהיא כפל לשון. ומפני שהשי"ת מחזיר לך בכל בוקר הנשמה אע"פ שאתה חייב לו ע"ש. ויש לרמז ע"פ דרכו ז"ל. דאי' בזוה"ק זכאה חולקי' דמאן דאתער בפלגא דליליא לאשתדל באורייתא. דאיקרי חברי' דקוב"ה ושכי'. ולא עוד אלא דאילין איקרון אחים ורעים ואיקרון חברים. דכתיב חברים מקשיבים לקולך השמיעיני כו'. ואי' עוד בזוה"ק דהשי"ת מחזיר לבא"א הפקדון היינו הנשמה שלו בפלגא דליליא. וזה הוא בחינת חמלה גדולה. כדי שנעשי' ונתחברים חברים מקשיבים לקולך. ורמזתי זה באמרו מודים לו ית' בכל בוקר מודה אני לפניך גו' שהחזרת בי נשמתי בחמלה. ויש לרמז בר"ת של חמלה חברים מקשיבים לקולך השמיעיני. כי בחינת הוא חמלה גדולה לאדם שהקב"ה בעצמו ית' מחזיר לו הנשמה בפלגא דליליא ממש. כדי שיהי' חברי' דקב"ה ושכי'. ובזה צריך האדם שיבין מזה שהשי"ת מעיר לו בפלגא דלילה והוא תוקף שנתו על לדו שכי' וישן עד אור הבוקר ואח"כ מחזירה לו הנשמה בבוקר ברוב רחמיו וחסדיו פעם שני' וזה מרומז בקרא אם חבול תחבול ב"פ כנגד ב"פ שהשי"ת מחזיר לך הנשמה. ואומר הקרא עד בא השמש תשיבנו לו ר"ל קודם ביאת השמש כדי שלא יטרח העני ללכת אחר המשכון בלילה. כמו שהשי"ת מחזיר לך הנשמה קודם אור היום דהיינו בפלגא דליליא כן תחזיר לו גם אתה קודם ביאת השמש. ודו"ק היטב:

(שמ"ג). (כ"ג כ"ו). את מספר ימיך אמלא. אי' במסורה ג"פ אמלא. את מספר ימיך אמלא. ואמלאתיהם אמלא (מלכי' ח' כ"א). ופי אמלא תוכחות (איוב כ"ג ד'). נראה לרמז על תיקון הברית שהשי"ת הבטיח לנו שימלא פגם הברית. וזהו את מספר ימיך אמלא. ע"ד (דברים כ"ה ב'-ג') במספר. ארבעים יכנו. ודרשו חז"ל (מכות כ"ב ע"א) לא ארבעים שלמים רק ט"ל מלקות. שגורם אחיו לספור ארבעים. כו' בגמ'. וי"ל גם כאן כי קוף והוא הוא מדת מלכות. ומספר הגורם ליחד אחרי מדת מלכות הוא יסוד. וזהו את מספר ימי"ך היינו מדת יסו"ד ברית קודש שהוא מספר של ימי"ך ימי הבנין אמלא. ודו"ק ותבין מאוד. שאמלא פגם הברית. כי אם אדם פוגם הברית מפריד בין יסוד למלכות. וזהו את

מספר

מספר ימיך אמלא והבן. ומה מתוק לחיך באומרו ואולדותיהם אמלא כי מדת מלכות הוא המולד של יר"ם. ובפגם הברית אין יחוד למעלה. כי כל היחוד הוא ע"י מדת יסוד המקשרת ומזווגת ת"ת למלכות. כמ"ש (דה"א כ"ט י"א) כי כל בשמים ובארץ ותרגומו דא לדיקא דאחיד בשמיא וארעא. וכ"ז בערלה חופה על הברית אין יחוד למעלה. וידוע שבמדת מלכות הוא שם ב"ן יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה הוא רק ט' אותיות. ואין הכלי שלם כי כל קומה היא עשרה. אמנם בזווג זעיר נותן לה רוח בסוד רוחא דשביק בגוה. רזא דאל"ף בפתוך הוא"ו דזעיר. ונעשה הכלי שלם בעשרה אותיותי כזה יו"ד ה"ה וא"ו ה"ה. ומלא בתיקון הברית נעשה יחוד למעלה. וזהו ואולדותיהם האולד של י"ב מדת מלכות אמלא. ונכון מאוד. גם ידוע מלקו"ת של האר"י ז"ל כי ל"ח קללות של התוכחה הם מפגם הברית בסוד יורה כח"ן ע"ש. וזהו ופ"י |מלכות פה. המסדר| אמלא תוכחות בתיקון הברית [בברית המעשר וברית הלשון מכוונים יחד כידוע. המסדר] אמלא הח"ן תוכחות ונתהפכו לברכות יאמלאם בשפע ברכה. ודו"ק בכל הנ"ל. כן נ"ל רזא דמקורה.

(שו"דם). ולפ"ז אמרתי בקיום המשניות. עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות. שכ' להנחיל אוהבי י"ש ואולדותיהם אמלא. ואר"ש ב"ת לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום כו'. דידוע דצדיק הוא מי ששומר אות ברית קודש ונעשה מרכבה לצ"ע. וזה היה בעטרת המחשבה כדאי' בפע"ח. ולעולם המחשבה היא בחכמה הנקראת יש. כי החכמה י"ש מא"ן הנקראת כתר |תמלא. כמ"ש (איוב כ"ח י"ב) והחכמה מאין תמלא. המסדר|. וכנגד בחי' זו השקדושה יש בקט"א קרי' כמנין י"ש. אלא שהש"י בהוא אות אמת נעשה ק"ר בהם אותיות שק"ר כו'. לכן כל צדיק השומר אות ברית קודש יש לו שם צדיק ויש לו ש"י עולמות כנגד מה שבמזהר במחשבה רעה ע"ש. וז"פ עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק הן מי שהי' צדיק מעיקרא והן מי שתיקן פגם הברית ונעשה מרכבה לצדיק י"ש ש"י עולמות. שכ' להנחיל אוהבי י"ש בחי' חכמה י"ש מא"ן ומפני טהרת המחשבה בחי' חכמה. וגם ואולדותיהם אמלא כנ"ל שבתמלא שם ב"ן בהוא אולד של יר"ם. ואפשר ז"ש רבי' ז"ל (בפי' בחוקותי) אטייל עמכם בג"ן עד"ן. בהם שני יחודים. מכם ב"ן נעשה ג"ן. וגם שם ב"ן עם שם ע"ב בהוא בחכמה גימ' עד"ן. ומפני שהי"ל טהרת המחשבה בחי' חכמה. ואר"ש ב"ת לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. ר"ל בחי' מלכות נקראת כלי. שתהי' מחזיק הברכה לישראל היינו ת"ת ישראל סבא. ולכך אמר כלי. ע"ד אחז"ל (סנהדרין כ"ב ב') אין אשה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי. רזא דאל"ף בזעיר תפאר"ת ישראל כנ"ל. סוד רוחא דשביק בגוה. אלא השלום. דהיינו יסוד

ברית"י

בריתי' שלו"ם המקשר ומזווג ת"ת למלכות. והו"ק והבן היטב:

(ש"מח). ויאגב זה אמרתי בסיום מסכ' נדה. כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב. שנ' הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות. הדרן עלך התינוקת. ושליקא לה מסכ' נדה. ע"ד הידוע שבלימוד הלכ"ה ה' בכל"ה באותיותי'. שהם קיבוצין לשכינה הק'. ומייחדם לגבי בעלה כדאי' בזוה"ק. דהשכינה הק' ומתפארת אזי בגלוי' ברא קראתינה קדינך. ובעלה ת"ת נקרא בן עוה"ב. היינו בן הבינ"ה סוד עלמא דאתי. לכך מי שבונה הלכות בכ"י ומייחד הכל"ה לגבי בעלה שהוא בן עה"ב. מובטח לו ג"כ שהוא בן עוה"ב. שנ' הליכות עולם לו א"ת הליכות ר"ל שלא תוכל לקרות הליכות עולם לו היינו שהליכות עולם עלמא תתאה מדת מלכות לו ר"ל לו לבעלה ת"ת. אלא ש"י הלכות. כשלומד הלכות אז הליכות עולם לו מייחד ומזווג עלמא תתאה לו' הוי"ה. אומנם כ"ז ל"ל בתקופה על השלת נשרים כמאמר הגמ' (ברכות ק"ג ב') בימי רבה מתה ומולא חמאה בל תורה בימי בנזיקין הלא ביתך ועבדי אנו. ופי' המהרש"א ז"ל היינו ימי הילדות ודפח"ח. (ועי' מה שכתבנו בפ' ויחי ממקר נאה). וזהו הדרן עלך ומכ' הד"ר בתרלה לסדר התינוקת היינו ימי הילדות. ע"ד אחז"ל (סוכה נ"ג ע"א) אשרי זקנתנו שכפרה על ילדותנו. ואז ושליקא לה מס' נדה ר"ל נ"ד ה'. כי בקבת החטאים נעשה פירוד בין וא"ו לה' אחרונה והיא נדה בגלות. אומנם בתשובה בליעה ובלימוד הלכה אזי חוזרת ה' לגבי בעלה ת"ת ו'. ודו"ק והבן היטב:

(ש"מו). א"י ע"ד שכ' השלה"ק על אחז"ל כ"י יש להם חלק לעוה"ב. כי עה"ב לא ניתן רק למי שמקיים כל התרי"ג מצות וכל התורה כולה. ולא הניח אפי' מילי דרבנן. וזה אין באפשר לכל יחיד לקיים בעצמו רק בכלל כל ישראל שכולם ערבים זל"ז נשתלמה כל התורה כולה. וזהו כל ישראל ביחד יש להם חלק לעולם הבא עיי"ש. אומנם מי שבונה הלכות מובטח לו בעצמו שהוא בן עולם הבא. כי העוסק באיזה מצוה כאלו קיימה כמו העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וגו'. וק"ל היטב.

(ש"מז). א"י ע"ד שכ' החסיד מ' יוסף יעבץ ז"ל במאמר אור החיים. כי הנהגת התוה"ק היא גבוהה יותר מהנהגת הטבע והיא למעלה מהטבע. כי לא יתחייב בטבע שיכרת האוכל האוכל אין נפקא אז אוכל חלב ודם. אדרבה כפי הטבע אשר יחזיק אשר כי הדם הוא הנפש וראוי שיחזק נפשו. גם לא יתחייב בטבע בהשכבים ומחלית לילה כלומד תורה שיאריך ימים כי כבר אמרו כי השינה קודם עלות השחר מחזקת את האדם כמים קרים לברזל הרותח ע"ש. וזש"א כל השונה הלכות בכ"י הוא בן עוה"ב בהיא למעלה

מן

מן הטבע ולהיות בן עוה"ז כפי הטבע. ולא יעלה מורא על ראשו פן ישליט ויחלה כי התורה מתשת כחו. והדרגה שהטבע משועבדת ללומדי תורה. וזהו במציאות הקראה מלכות עולם לו ר"ל שכל המלכות של העולם הטבעי הם משועבדים לו. וא"ת מלכות עולם לו שלא יוכל לקרות שמלכות עולם יהיו משועבדים לו אלא ע"י מלכות בבליגוד מלכות אז הוא למעלה מהטבע. ודו"ק היטב:

רמזי תרומה:

(ש"מח). (כ"ה י-י"א). **ועשו ארון עצי שטים גו', וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו.** פירש"י ז"ל נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב לתוך של עץ.

והקשה העולם לפי לה"כ מבית ומחוץ הו"ל לרש"י ז"ל לומר שנתן בתחלה של זהב לתוך של עץ ע"כ. ונראה דהי' במבנת הקדים דעיקר התשובה להוציא הטו"ג ממשוקי הקליפות ע"כ. הרי תורה בלא תשובה ומעש"ט לאו כלום. דעיקר הלימוד הוא המביא לידי מעשה. ובלא תשובה נמי לא תועיל וצריך לצרף אלי' גם התשובה. ולזה נרמזים הג' ארונות שעשה בצלאל ע"ה. ארון של עץ כנגד תורה עמודא דאמצעיתא עץ חיים היא. כי שם הוי' כזה י' פעמים ה' ה' פעמים י' הרי ק', ו' פעמים ה' ה' פעמים ו' הרי ס', גימ' ע"ן, וגם גימ' סל"ע, כדאי' בלקו"ת פ' חוקת אצל הסלע שהוא בחי' מלכות מוצא ומבתי הכאות של שם הוי' ב"ה ע"ש. והוא סוד תושבע"פ כדאי' במדרש בנה להם פרק א' אי הלכה א' ויתן משיו. ועי' באלשיך הק' שם ומתמצא לכך צריך ליתן ארון של עץ לארון של זהב שהוא בחי' מלכות. והוא יחוד ת"ת ומלכות סוד תושב"כ ותושבע"פ. והא דארון של זהב הוא בחי' מלכות י"ל ע"ד הנגלה (יומא נ"ד ע"ב) שיש ז' מיני זהבים. וקחשיב שם זהב סגור וזהב פרוים שדומה לדם הפר. ואי' בספרי ג"ע דזהב סגור הוא בחי' בינה. לפוונת זה הי' ארון של זהב בתוך של עץ ע"כ. וכ"ל להוסיף דזהב פרוים הוא בחי' מלכות שהם סוד פ"ר דינים אותיות **מנצפ"ך**. נמצא כשנתן של עץ בתוך של זהב הרי יחוד ת"ת ומלכות. והוא סוד תשובה תתאה תשובה ויראה. כידוע דמלכות הוא יר"ש ותשובה הוא **תשוב** ה' לוא"ו ת"ת ישראל. ויש לרמז במאמר דהמע"ה (תלים י"ח ג') ד' סלעי. כי סלע מוצא ומבס הוי' כנ"ל סוד תו"מ תשובה תתאה. וזהו ד' סלעי ר"ת של **סלעי** סולא לקונלי על יראתו לוי שקובל עליו עול של היראה של בחי' מלכות שמים ומחבר יראה עם מורא ת"ת ומלכות. אמנם היחוד הוא ע"י מדת היסוד בחי' התקשרות מחבר מלכות שמים לת"ת ישראל. כמ"ש (דה"א כ"ט י"א) כי כל בשמים

ובארץ

ובארץ ומתרגם דאחיד בגויה ובארעא. וכ״ז בשרלא הופה על הברית אז יהיה מושלם. וצריך לעשות תשובה על פגם הברית. וע' בזוה״ק דמעי״ז שבה בגלגלא האחרון דאיהו קיומא דגופא דאיהו רזא דברית קדישא ונעיר לי' ע״ש. וגם בזוה״ק ומאן דנטיר האי ברית קדישא אתחזי לאעלה בארון. בבה ר' אבא ואמר ווי לבני עלמא דלא ידעי לאחזי בקופא ווי לאחי שיכבא בי' ולא אצטריך למיעל בארונא. ופי' המק״מ דהוי כמעמיד נכם בהיכל ע״ש. בגין דלא אצטריך למיעל בארונא בר לדיק דלא תמי בהאי ברית אות קיימא קדישא בי' רזא דארון. ע״ש באריכות. ופירשתי במאמר הקליר בקדושתא דיוה״כ בל בחרית. לכן אוי לבשר ונפני בשר. עיין בפירוש. ול״נ לפרש אוי לבשר היינו לגוף ונפני בשר היינו בשר הקודש. ע״ד הפי' (קהלת ה' ה') אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. ופי' בו חבמי האמת ע״ה בברית הלשון ומכוון כנגד ברית המעור. ואל תתן את פיך לדבר בלשון דברים בטלים ולא״ר לחטיא את בשרך היינו הבשר קודש בלא תפגום באות ברית קודש.

(ש״מט), ולפי״ז יש לפרש הפי' (תלים קי״ט י״א) בלבי צפנתי אמרתיך למען לא אחטא לך. ע״ד הפי' (בס פ' קכ״ג) בה אנכי על אמרתיך גו' ודרשו הז״ל (שבת ק״ל ע״א) זו מילה. וזהו בלבי לפנתי אמרתיך תמיד לפון בלבי אמרתיך זו המילה שלא יתרחר בלב ויבוא הלילה לידי מקרה. וזהו למען לא אחטא לך. ולפי הזוה״ק הנ״ל בגלגלא הוא קיומא דגופא רזא דברית קדישא ולכך עשה הארון רזא דברית. לכך מרומז בר״ת בל בצלאל בלבי צפנתי אמרתיך למען לא אחטא לך. לכך צריך האדם לתקן מקודם אות קיימא קדישא ואח״כ יכול ללמוד תורה בדביקות ולייחד מדת מלכות יר״ב לת״ת יברא״ל. ולזה מרומז ארון של עץ בתוך של זהב ואחרון הזהב הפנימי הוא כנגד בינה ומקור התשובה תשובה עילאה ומהפה בידוע. במקודם צריך לעשות תשובה מיראה אפי' מיראה חיצונית בהיא ג״כ במדה אחרונה בידוע בסוד וומלכותו בכל משלה. ואח״כ לילך ומדרגה למדרגה לייחד יראה עם מורא היינו ת״ת ומלכות. ואח״כ לתשובה עילאה בינה. כמאמר התוס״ק מגרת דרך כלל וקא השבה ומושלה למעה. ומבית ומחוץ תלפנו מארון בל פנים סוד בינה ומארון של חילון סוד מלכות תלפנו לארון של עץ. כבקדר במקובלים הספפשה היינו ת״ת ובינה כי תורה ובינה יחדא ומת״ת למלכות בתיבשמ״פ ומקבלת מתובצ״ב. אמנם רב״י ז״ל פי' לפי תיקון האדם בצריך לתקן מתחלה לעילא. כמש״ל באריכות. לכך פי' נתן של עץ לתוך של זהב הב״ל כנ״ל. והו״ק הטיב והבן.

(ש״ן), ולפי זה יש לפרש הפסוק (משלי י״ד י') לב יודע מרת נפשו ובשמחתו

לא יתערב זר. על דרך הגמרא (יומא ע"ב ב') כתיב זר וקרינן זיר ביו"ד. זכה נעשה לו זר היינו נזר. לא זכה זרה ממנו. ומפני שעיקר הוא התשובה בפרט על פגם ברית קודש. וזהו לב יודע מרת נפשו כשהלב יודע מרת נפשו ומתמרמר על חטאיו. אז ובשמחתו. כי אין שמחה אלא של תורה קדושתא דשמעתתא. ואז בשמחתי לא יתערב זר רק זיר נזר כנ"ל. זכה נעשה לו זיר. ודו"ק ונכון היטב:

(ש"נא). (כ"ה כ"ג-כ"ו). ועשית שלחן גו' ואמה וחצי קומתו. וצפית אתו זהב טהור גו'. ועשית לו מסגרת טפח גו'. יש לרמז בזה בשלחנו:

שכל אדם שהוא בקדושה. זה השלחן אשר לפני ה'. וזה מרומז בהכתוב אמה וחצי קומתו הקומה של השולחן היא רק אמה וחצי בהם ט' טפחים. ואין השכינה הק' שורה למטה מעשרה. לרמז שאדם באכלו הוא רחוק עדיין מהשכינה הק'. כי אפילו רבינו הקדוש שאמר לא נהניתי אפילו כו' (כתובו' ק"ד א'). ומכ"ש האוכל למלאות כריסו אחז"ל (ברכות ל"ב א') אין אדם בועט אלא מתוך אכילה ושתי' ואי' בש"ע המיוחס לרבינו בחיי ז"ל יש ממתקים אותו כהרמב"ן ז"ל דלכך כתי' ואכלת ושבעת וברכת כי באכילה ושביעה הוא קרוב לבעוט לכן וברכת את ד"א שלא ישכח מה' הנותן ומשפיע לו. וחייב להודות לו ית' ולא יבעוט חלילה בהשפעו. וזהו שמרומז הכתוב שהשולחן הוא רק אמה וחצי היינו ט' טפחים. כי האדם הוא קרוב לבעוט והוא רחוק מהשכינה הק'. והעצה ע"ז כנ"ל וברכת את ד"א. וזהו וצפית אותו זהב טהור היינו שיברך בכוונה המרומז בתי' זהב טהור בר"ת זן ברכת הזן. הארץ ברכת הארץ. בונה. טוב והמטיב רביעית היינו ברכה רביעית שתקנו ביבנה. ועוד ועשית לו מסגרת טפח ובזה נשלמו עשרה טפחים. היינו שמסגרת לסגור התאוות בעדו שלא יאכל למלאות תאותו רק לקיום הגוף שיוכל לעבוד להשי"ת בתורה ותפלה ומעש"ט. וזה שאמרי' לו מדת השבעת שאמרי' טובה לו פת חריבה כמו כל מעדני מלכים. ומרומז בתי' מסגרת טפח ר"ת טוב פת חריבה. וזו המסגרת סגירה ולימוס לתאוות. ועם המסגרת היה עש"ק נשלמו עשרה טפחים. ואז זה השולחן אשר לפני ה' שעליו השראת השכינה הק'. ואגב זה ראיתי בס' בשלח ע"פ זה אלי ואנוהו פירש"י ז"ל שהכירו אותו על הים שהי' זן אותם במצרים כשנולדו בשדות והי' הקב"ה פותח הארץ ובולעתן ומוציאה לכ"א שני קלעים בשתי שדיים יונקין א' חלב ומשני' דבש. והם הכירוהו תחלה ואמרו זה אלי ע"כ. ורמזתי בר"ת של זה אלי זה השולחן אשר לפני ה'. ודו"ק היטב:

ועשית

רמזי תצוה:

(ש"נב), (כ"ח ל"א). ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת. יש לרמוז ברית
כל מעיל [illegible]
עינים ושמירת לב. כי אם האדם שומר ברית העינים ושולט עיניו מראות ברע
כמ"ש איוב (ל"א א') ברית כרתי לעיני וגו'. אזי יש לו שמחה לב בתורה
ועבודה בשמחת התיקון ובהתלהבות דהיינו. כי הכל תלוי בברית עינים. כדאי'
בגמ' (תענית כ"ד ע"א) כל כלה שעיני' יפות אין כל גופה צריך בדיקה. כי
בזה תלוים ברית הלשון וברית המעור. והרואה אדם [illegible]
אין [illegible] [ועוד [illegible] על [illegible]]. [illegible]
הג' בריתות. וידוע שכל תורתנו ועבודתנו הן ליחד מדת מלכות לשעלה ת"ת
והאדם [illegible] מלכות צריך [illegible]
דאורייתא ולייחדה עם בעלה. ויש לרמוז כי ת"ת בכל [illegible] הוא בי' לה' המלכות.
היינו לייחד המלכות מדת מלכות להוי' מדת ת"ת. והיחוד הוא במדת יסוד
ברית עליון בסוד אמר התענוג בשמחת התיקון ובהתלהבות [illegible]
בשמחת יה. ואמנם [illegible] תופס על הברית ואדם פוגם בברית קודש אזי
תורתו ועבודתו הן בלא שמחה ותענוג ובלא חיות רק בקרירות ועצלות. כמ"ש
הרה"ג מ' לוי ז"ל מבארדיטשוב בשם הרה"ג מ' יחיאל מיכל ז"ל כשאדם פוגם
בברית קודש נאבדה ממנו הנקודה הפנימית שבלב ואין לו שמחה בלב ע"ש.
והכל תלוי בברית העינים להיות שומר עינים מראות ברע. ובכל דבר שרואה
לא יראה רק התלבשותו ית' כמ"ש ומלכותו בכל משלה. ואי' בס' אור המאיר
[illegible]
רק שבכל כוונתו לא תהי' רק לייחד מדת מלכות בכל דבר שרואה להוי'
ב"ה. ומעיל [illegible]
הי' בחיות ובשמחה בהתלהבות דהיינו לייחד מדת מלכות לשעלה ע"י יסוד
ברית קודש הנקרא כ"ל דאחיד בשמיא ובארעא. היינו ת"ש. וממילא יש לו
[illegible]
[illegible]
הפגם. ונפגם בפגמו בברית הנקרא טוב ע"ש. והדיבור הוא בחי' מלכות בחי'
כנסה והלבנה מקבלת אור מהחמה. ואם הברית פגום ממילא גם הדיבור פגום
ומדבר לה"ר על חבירו ורכילות ודברים בטלים. והכל תלוי בברית
עינים להיות עוצם עיניו מראות ברע. והמעיל הי' מכפר על לה"ר כדאי'
בגמ' (זבחים פ"ח ב'). וזה תלוי בברית עינים כ"א יש לו שמירת עינים שלא
יראה שום רע ואפי' בחבירו לא יראה רק בחי' טוב שבו ולא הרע אזי ממילא

[illegible]

לשמור ברית הלשון שלא ילשין עליו. לכך צוה התוה"ק לעשות המעיל כליל תכלת כטעם ציצית הכנף פתיל תכלת וראיתם אותו גו'. ודרש הגמ' (מנחות מ"ג ע"ב) תכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכסה"כ. והבן כל הנ"ל. והי' פי ראשו בתוכו. ע"ד שכ' האלשיך הק' ע"פ (תלים מ"ה ב') לשוני עט סופר. כי מה שאדם מדבר בלשונו תו"ת הכל נכתב למעלה כמ"ש (מלאכי ג' ט"ז) אז נדברו יראי ד' גו' ויכתב ספר זכרון לפניו גו'. עיי"ש. וכן חלילה בהיפוך ג"כ נכתב. כמאחז"ל (אבות פ"ב מ"א) וכל מעשיך בספר נכתבים. וזה שמרמזת התוה"ק והי' פי ראשו בתוכו ר"ל ראשו היינו ראשית האותיות של פי הוא עט כטעם לשוני ע"ע סופר. לכך צריך האדם לשמור את פיו מלשה"ר ומשאר דבורים אשר לא טובים. ודו"ק היטב:

רמזי תשא:

(שנ"ג). (ל' י"ב). כי תשא את ראש בנ"י גו' ונתנו איש כפר נפשו לד' גו'.

ע"ד הפ' (לעיל א' י"ג) ויעבידו מצרים את בנ"י בפרך. בפה רך. י"ל דידוע דגלות מצרים הי' לתקן פגם הברית מדור המבול כי ברותחין קלקלו ומדה כנ"מ בברותחין קלקלו היינו הוצאת ז"ל. ויש לרמז בזה פירש"י ז"ל בעבודה קשה המפרכת ומשברת הגוף. ר"ל הגוף המרומז בר"ת גואל ולשבי פשע. כדאי' בסידור האר"י ז"ל ע"ש. וידוע מאותיות בג"ד כפר"ת המקבלים דגש ורפה נגד דין ורחמים. וזהו ויעבידו מצרים את בנ"י בפר"ך אותיות כפר מן כפר"ת בהם נגד נה"י תרין ירכין דקשוט וברית קודש יסוד עולם. ואותיות בפר"ך יש להם בחי' חסדים ודינים לכן הם מקבלים דגש ורפה. כנודע בסוד אור פנימי דחסדים ואור חוזר דגבורות. והנה החיצונים אינם יונקים רק מבחי' הכלים מאור חוזר בחי' גבורות. אמנם במצרים הי' הכל בגלות ואפי' מהחסדים היו יונקים שכל ההשפעה היתה למצריים. וז"ש בפרך בפה רך ר"ל ברפה בחי' חסדים. ואפי' בבחי' רפה מהם החסדים היו עובדים בישראל שהכל הי' בגלות. וזה בפרך בפה רך אפי' בבחי' חסדים היתה אחיזת החיצונים. ודו"ק ונכון. וזהו כי תשא את ראש בנ"י לפקודיהם ר"ל למניהם. ר"ל כשתרצה לנשא את ראש בנ"י לשורשם למעלה מן החשבון כי החשבון מתחיל מזי"ה. וזהו לפקודיהם למניינם ולחשבונם תרצה לנשאם למעלה ראש ששם אין חשבון רק אחדות כטעם אחת למעלה ובשבע למטה. אז ונתנו איש כופ"ר נפשו לתקן בחי' כפ"ר מכפר"ת שהם נה"י. כי בחטא העגל חזרה הזוהמא למקומה. ובחטא העגל הי' ג"ע כמ"ש ויקומו לצחק ודרשו רז"ל (רש"י פ' ו"ב (ממדרש ב"ר) זה גילוי עריות. והנה בס' מעשה רוקח הקשה על הפייט

ובקש

ושקל אמה עב"ת כבין ובבא זה התוה"ק אותה בלא ציון רק מחצית השקל
ע"ב. ועוד איכא לעיין מהו הל' ובצדק הגה ערך בי הכה. וי"ל הכבי לכאורה
דיעקב כתב הטעם למחצית השקל. כי הנפש השולה בקל א"ל ציון רק הני
שקל בסוף חלי ומכופר נפש. כי הנפש היא בנתי הומתפשטים נבר ומגיפה לבן
יונקים הקיצונים מהם והקיצונים אינם יונקים רק מבחי' גבורות ולא מבחי'
חסדים. לכן יתן רק חלי שקל והפח"ח. ולפ"ז בלא ייניקו הקיצונים בכלל הפי'
והתגבורות לכן כתי' ושקל אמה גו' שקל בלם וזו יצדי"ק להגה גו'. עפ"ד
דהר"ב בזוה"ק כל יוני דהילכא דלא ייקיד עלוה ומבלהוסי דלדק ע"ב. הוגם
אז הסיינה הגבורות קדושות ולא יינקו עוד הקיצונים והתגבורות וזו הפי'
ובצד"ק אהגה ערך בי הכה. והוגבה היקת הי' בי הטעם של מחצית השקל
כי גם הוי' אינו שלם שנחקרו י"ה. הוגם לעתיד יהי' השם שלם לכן כתי'
ושקל אמה כ"ב. ולפ"ז נוי א"ב ובלדק הגה. ע"ד הזוה"ק עפ"פ (ישעי' כ"ו ט')
כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל. ר"ל כי כאשר יש יחוד
משפטיך לארץ היינו ת"ת ומלכות. אז אפי' צדק למדו יושבי תבל. ושפתים
ישק. ולפ"ז שפיר ובצדק גו' כנ"ל והד"ק. עוד יש טעם על מחצית השקל
להורות כי האדם בעצמו אינו שלם רק בהצטרפות ב"י. ובלא זו הוא רק כמו
חלי נפש. וי"ל עפ"ז פי' הפי' העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל
והטעם הוא לתת את תרומת ד' ר"ל תרומות ל' הפרשה. ר"ל בשבם הוי' ב"ה
הוא ומפרש שנחקרו י"ה. וזה תרומת ד' בנתרם ונפרש. וטעם שני לכפר על
נפשותיכם ל' רבים. כי כ"א רק חלי נפש והצטרפות חבירו הוא נפש שלם.
או כפי טעם הראשון לכפ"ר על נפשותיכם ר"ל כפר על הנפש בהנפש היא
בכפר מן כפר"ת בסוף נה"י. ויניקת הקיצונים היא רק בגבורות ולא בחסדים.
היינו בדג"ש מן כפ"ר ולא ברפה. והד"ק היטב.

(ש"נד). וסמיך לי' פרשת הכיור. ועשית כיור נחשת וכנו נחשת. ומרמז נמי
בתי' ובני ועשית כיור נחשת וכנו. על דרך הומר ונורה. כי
כל אחד צריך לעשות בעצמו כיור לרחצה ומכל הלאת אבונה ושן. כי עיקר
המקדש ושכנתי בתוכם בתוך לבות כל ישראל. כמו שאמרו חז"ל (עי' לעיל
קי' ל"ו). וכלל וזה בתי' במשכן הי' צריך להיות בכלל לב כל ישראל. וזהו
ורחצו ידיהם ורגליהם היינו המדות והאמונה בהם תרין ירכי קשוט. ולא ימותו
בלא הסי' בהם ומיתה דהיינו בבירה. כי כל דבית ומדתי' קרינן בי' מיתה.
לכן צריך לרחוץ א"ע בכל המדות שלו. והשי"ת יעזור לזכנו לעבדו בלב
שלם אמן:

(ש"נד). (ל"א י"ג). ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו. ק' הלי
יתרה וגו

בלא

שלא נעלים כן בכל הלוים. ובזה ת׳ אך שהיא מיעוט. ופירש״י ז״ל יעו״ש. ואפ״ל ע״פ הזה״ק (פ׳ פנחס) בזו״ס לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. ונאמרו על דפש״י כי הברית שלום הי׳ בקיימתו של ונבט ואח״ל הקב״ה שיתן לפנחס שלום. וזהו י״ל לכן אמור אתה הנני נותן לו. ע״ב, ועיי׳ זה׳ שעל ע״ז פלאי אב״א ומ״ז כתיב שלום בזי״ו קטיעא בשלא ונבט היתה ונתנה קטנה בהיותה באמנלעיתו. עדב״א (במדבר י״א כ״ט) ומי יתן כל עם ד׳ נביאים כי יתן ד׳ את רוחו עליהם. ולא נאמנלעיתי. ודפח״ח. ולפ״ז פירשתי הפי׳ (ישעי׳ כ״ד י״ג) וכל בניך למודי ד׳ שהשי״ת בעצמו מלמדם. ורב גו׳ ובהיות כן ורב שלום בניך שיהי׳ השלום רב ולא קטיע. ולפ״ז יובן גם כאן. דידוע מעם האר״י ז״ל של ישי״ן ינחם במתנת הלקו שבכל שבת ומחזיר הכתרי׳ לישראל. הייכו הסני כתרים של נשמה ונשמע בהם בחי׳ אהבה ויראה. בחי׳ שני שבתים. שבת הגדול בחי׳ בינה שבת הקטן בחי׳ מלכות. כידוע לא נשבת אתה ואתייראה כי קם היא בחי׳ שביתה ותענוג. רק ומי בנזהיר על השבת בחי׳ מלכות יר״ב. וזה מתוק מאוד וידוע מפי ספרים הק׳. ותבא״ל הקב״ה ואתה דבר אל ב״י כי התשרי״ם יש שתה שכך. לכן ואתה דבר אל ב״י לאמר באתה תאמר להם זה הלשון אך את שבתותי תשמרו שבתות של שאני ממחזיר לכם השני״ת. לכך כתי׳ אך ל׳ מיעוט ומחנת בינה הוא הנותן באמנלעיתו כטעם וי״ו קטיעא דשלום כנ״ל. ודו״ק הטיב. ורש״י ז״ל כ׳ למעט שבת מן ומלאכת המשכן. ויתקבו המפרשים ז״ל אדרבה הוא ריבוי לשבת ומהו למעט שבת כו׳. ואפ״ל בזהו פי׳ הפי׳ אך את שבתותי אך הוא מיעוט ואת הוא ריבוי. ר״ל אותי המיעוט שיומעט שבת ממלאכת המשכן הוא ריבוי לשבת. ודו״ק ונכון מאוד. (יש״נו). א״י לתרץ ב׳ דקדוקים הנ״ל מאי ואתה וגם ל׳ אך שהוא מיעוט.

אפ״ל עדמ״כ הבלא״ק ז״ל. בהתחברות השבתות של בתא אלפי שני ואח״כ האלף השביעי כולו שבת. הרי הם ת״ר אלף שבתים שהם ס׳ ריבוא כנגד ס׳ ריבוא נשמות ישראל ע״ב. נמצא כל הס׳ ריבוא נשמות ישראל שכלל הם כנגד כל השבתות של שית״ו באלף שבת הגדול של אלף הז׳ יום שכולו שבת והוא עוה״ב קוד בינה. עכ״ד. כי כל השבתים ומקבלים השפעה משלה הבינה קוד עוה״ב עס״ג. כמ״ש מעין עה״ב יום שבת ומנוחה. ומהרע״ה בפרט הוא זכה לשפי׳ בינה כמ״ש כליל ת״ת ברשאו נתת לו הייכו כליל של ת״ת בהוא בינה כדאי׳ בבלא״ק ע״ב. והוא כנגד יום שכולו שבת בחי׳ עוה״ב מוכה נשפעים של השבתים. לכך נשה שקול כנגד ס׳ ריבוא נשמות ישראל. ומאז״ל הכ״ח ואתה דבר אל ב״י ר״ל ואתה שאתה שקול כנגד כל ס׳ ריבוא ישראל וזכית לשפי׳ בינה במשם נשמות ישראל כמ״ש (אזנ לז״ב אי) ובהיות שדי תשי״ם כידוע. מנשם נשפעים כל השבתות. לכן דבר אל ב״י לאמר אך את

שבתותי

שבתות השנויים ר"ל את השבתות הוא של את ה' אלף. ר"ל את שבתות
היינו ה' אלף שבתים כי בחג ושלים לה' אלף. שבכל השבתים ויקבלים
השפעה ונפש. אותם השבתים השנוים. ולכן כתיב אך בחול וישעים. שבכלל שינוים
הם ה"ר אלף אחר בחג יום שבילו שבת בחול באלף הו'. בזה היה שבר שית ב של
כל השבתים שבעולם ישראל. ואיך בכלל שינוית. בזה הוא שבר שית ב. אך בחירת
הם ה"ר אלף כי בכל השבתים הוא ונתן שית ב בחג. וזה נכון ואחר ירית קודש
(שמ"נו), וכ"א מ"ו). ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון
קודש לה'. ונראה דהנה (שבת קי"ח א') המענג את השבת
[illegible] נותנין לו נחלה בלי מצרים כו'. ונראה
הקרא (ישעי' נ"ח יג-יד) אם תשיב משבת רגלך וגו'. אז תתענג על ה'. כי
באמת עיקר הכונה של שבת הוא בחול. כמאמרם ז"ל (ביצה ט"ז א') הוי
מכין לשבת. ואפ"ל הענין ובמדרש בנ"י את השבת שבת של חול כו'. [illegible]
בהשבת יתי' ומכין ונחול. אם אין לו יוצי החול אין לו שבת. והרמז לזה
(קהלת פ"ד ו') כמאמרו בחול כן משבתו בשבת. והכוונה הוא כי שבת
הוא מעין עוה"ב והוא בשלימות בחי' עוה"ב אשר עין לא ראתה אלקים זולתך.
ועי"ז הי' תכלית כוונת בריאת השלימות להטיב ומיצוי לברואיו הטובה שלימות
הייתה לגלות עולם יחודו ית' בזה. בהיות השגחתו של השפעות בזה בהאירך בזה
כמ' קל"ח פתחי חכמה. ולא הה"ב ב"ה לברוא ונטיב הטבה שלימה בלא יתי'
אחי' בושת למקבלים אותה. כמ' מהרמ"א ז"ל (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) ומאן
דאכיל דלאו דילי' בהית לאסתכולי באפי'. ושל כן הנה בחי' דרך העבודה
והן יקבלו בשכרם. ולפי הנה שכלי נה בהשגתו ונדבתו בקולי הוא כך. לפי
בשלמותו ית' ואגמור אין ערך בו יותר ע"ב. ולה"ב הוגלה לא יוקיפו בו בלים
ילה בהנהגתו. אך בבהוא וגלוית התקוונות זו ושילי הוגות. כי התקר יוכל
לקבל השלימות. וזה הי' ענין זה הי' בריאת השלימות
והעבודה בתם והוא הוגשבה. התעלם השלימות בחי' וגלוית לתחתוניות.
ובאותו הזמן הוא וגלוית לעבודה. ונתן לבני הי"ג תוקים ומשפטים להשלים
ולקבל השלימות עד שיתגלה שלימות היחוד ויתיקנו כל התחתונות. וזה יהי'
שכר העבודה שיבינו עולם יחודו ית'. וזאת הוא הטובה השלימה תכלית הטובה
ועולם התענוג הנפלא אשר עין לא ראתה. שכל הנביאי' [illegible]. וזה
התענוג של כבוהוג שישגו היחוד הזה. ויהי' התענוג שלם ונלך הוגלה בלא
יהי' לו מוכח. ונגד אור עלוי הוגובה בהוא היחוד השלם עולם התענוג. ע"ב
ועי' קל"ח פתחי חכמה. [illegible] השבת [illegible] החול הם [illegible] והעבודה
להשלים התיקון נבוא אל כוונת הבריאה להטיב ומצוי תכלית התענוג להבי'
עולם היחוד. ובשבת הוא מעין אותה הבחינה וזהו החול מכין לשבת. היינו בשבת

יומי

ע"י המעשה והעבודה בתו"מ חוקים ומשפטים בהם בליעות הקרבן בשביל זה הי' הגלגולים והעולם הבליעות כדי להשלים הקרבן בחוקים ומשפטים הם הכנה לשבת הנרמזת לתכלית השעשוע ועולם התענוג להשיג עולם יחודו ית'. וזהו חול ר"ת חוקיו ומשפטיו לישראל ומכין לשבת. שזהו ההכנה לשבת. וזאת היתה כוונת הבריאה שעלה ברצונו הפשוט. ורצון הפשוט נקרא כתר עליון. ואח"ז עשה בחכמה כמ"ש (תלים ק"ד כ"ד) כולם בחכמה עשית. ותכלית הכוונה הי' כנאמר לעיל. וידוע כמו בהילוך אדם הוא ונחית הרגלים שהם מוליכים את האדם לכל אשר יחפוץ. כמ"כ הנקודות מוליכות האותיות. והנקודות של שבת הן פת"ח וקמ"ץ כזה **שַׁבָּת**, ונרמזות לתכלית כוונת הבריאה. פת"ח הוא נקודת חכמה כי כולם בחכמה עשית. והכוונה היתה כמו שעלה ברצונו הפשוט בחי' כת"ר כזה ונרמזת הקמ"ץ שהוא נקודת כתר. ורצונו הפשוט לעולם התענוג. תענוגן של כוונת להשיג בוראן. ולפי מה שמנהיגות כך הוא התענוג. וכשישיגו היחוד הראוי ומגולה אז יהי' התענוג השלם. וכ"ז הוא באמצעית החול שבת ימי המעשה ע"י העבודה ותו"מ בהם ומביאין הקרבונות. וז"ש קודרש שבת של חול. הכנה לשבת הם ימי החול הנרמזת בר"ת חוקיו ומשפטיו לישראל. וזהו כל המשמר שבת כהלכתו ר"ל בהליכות של שבת היינו הנקודות. פתח נקודת חכמה. וקמ"ץ נקודת כתר. שהם מוליכות אותיות של שבת. כי זה תכלית כוונת הרצון הפשוט. נותנין לו נחלה בלי מצרים הוא סוד עוה"ב. וזש"ה אם תשיב משבת רגלך היינו הילוך שלך יהי' משבת אז תתענג על ד' הוא בחי' בינה שהוא על ד' הוי' ת"ת כידוע. וזהו משת ימים תעשה מלאכה היינו מלאכה עבודה בשביל זה הי' הגלגולים כדי' ומליאות הקרבונות כדי להשלים בתורה ובעבודה. אז יום השביעי שהוא תכלית השעשוע ועולם התענוג יהי' לכם שבת שבתון קודש לד'. ודו"ק והבן כל הנ"ל היטב.

(ש"נח). א"י שבת של חול. ויתורץ מגי' הגמ' (שבת קי"ח ב') אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין. ומהו הכ' מיד. וי"ל ע"ד הידוע כי"ח שיש בחי' שבת דעתיק שהוא קודש ומניות. ואח"כ נתגלה הז"א שהוא שבת יומ"ס. ואח"כ שבת ומלכתא בחי' מלכות ה' אחרונה כשמתייחדת ביחוד דז"א. נמצא אם אדם יש לו שבת ימי המעשה ולא אחד יום א' אז יש לו שבת ומלכתא בחי' מלכות שהוא ביום השביעי. אמנם אם אין לו שבת ימי החול אז אין לו יום השביעי דהיינו בחי' מלכות. רק שבת לבד ר"ל שבת דעתיק שהוא קודש ומניות. וזה במרומז המודרש שבת של חול בריאה האדם שיהי' לו שבת ומלכתא היינו משבת ימי החול. וזש"ה (בפ' יתרו) זכור את יום השבת ר"ל זכור עם כ"י ויום השבת בה' הידיעה היינו שבת ומלכתא ה' אחרונה בחי' מלכות. ומקיים הכ' ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך היינו מלאכת

בימים

שנים. ואז ויום השביעי שהיה בחי' מלכות שבת לה' אלקיך. אומנם שלא שבת ימים אינו יום השביעי רק שבת דעתיק קודש ומניות. אומנם אמרו (שבת קי"ח ע"ב) כל השומר שבת מוחלין לו על כל עונותיו. כמלא ימתקן למפרע כל ימי החול ויש לו כמו שבת בכל יום השביעי. וזהו ומאמר הגמ' אלמלא שומרי ישראל שתי שבתות מיד ר"ל תומ"י יש לו שתי שבתות שבת דעתיק ושבת ומלכות. שע"י תשובה ושומר שבת כהלכתו אזי נתקן כל שבת ימי החול. כמלא יש לו בפעם א' שתי שבתות. ואז הוי נגאלין.

(ש"נט). וז"פי הזמירות. כל מקדש שביעי כראוי לו היינו יום השביעי ב"ש לו שבת ימי המעשה. וגם כל שומר שבת לבד שלא שביעי היינו שבת דעתיק קודש ומניות. שכרו הרבה מאוד ע"פ פעלו. ולכאורה אין לו פי' שכרו הרבה מאוד וסדר קאמר ע"פ פעלו. ולפי הנ"ל א"ש דקאי על שומר שבת לבד שלא יום השביעי מ"מ שכרו הרבה מאוד ע"פ פעלו כאלו פעל ועשה למפרע תיקון כל שבת ימים ויש לו בפ"א ב' שבתות. שבת של קודם ומניות ושבת של אחר ומניות. ויובן כוני המאחרים לצאת מן השבת וממהרים לביא הנ"ל ומקדים הממהרים לביא ואח"כ ומאחרים לצאת. ולפי הנ"ל א"ש. כי מי יאמר טהרתי לבי ואפי' לדיקים גמורים כישא"ע הוי ירא בגלא מגרום החטא. וכן דהמע"ה. ומכ"ש וק"ו אנו. ותמיד בעיניהם השבת של קודם ומניות בעדין אין להם בשלימות שבת ימים דז"א כי עדיין לא תקנו המדות להשלימן מן השבירה דהיינו הז"ת בהם שבת ימי המעשה. וא"כ עדיין לא שמרו שבת של בחי' מלכות יום השביעי. רק שבת של עתיק שהוא קודם ומניות. וזהו הממהרים לבא מן השבת של עתיק וממהרים לבוא בהשתוקקים ביותר לבוא לשבת של בחי' מלכות שהוא אחר הזמן של ז"ת. ובשלמו שתי שבתות ויזכו לגאולה. ולפמש"ל בשבת א' יכולין להיות שתי שבתות יחד כי השומר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו.

(ש"ס). ויש לפרש כוני המאמר (שבת קי"ט ע"ב) כל האומר ויכולו בתפלי ערב שבת נעשה שותף להקב"ה במעשב"ר. כי בעשרה מאמרות נברא העולם. ופריך המקשה (אבות פ"ה מ"א) והלא במאמר א' כו'. אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין כו'. והקשו למה יצא כזאת מלפני כדי להרעות שכר של הרשעים יותר טוב הי' לברוא העולם במאמר א' ולא הי' העונש גדול כ"כ. ונ"ל בשל ע"מ אדרבה בזה חסד גדול בבריאה מסבירא ב"ה. לגבי אם הי' נברא במאמר יהי אור והם הרשעים עושים במהפך ומעשיהם הרי הוי פוגמים בכל הבריאה. אמנם עכשיו כשאמרו עדיין השבעה מאמרות ויוכל להיות להם קיום שעדיין לא נתבטלה כל הבריאה ודפח"ח. כמלא אם א' פוגם במאמר א' אין לו תוהו יש

בבר"א

בבריאת העולם וזה שפירש בו. ולכן שבת כמשכן הדעת. כי שבת היה
אותיות תשב ואותיות שבת יראת שבת ותפי' ע"ה קיומת שבת עליו. [ועב ריית
שבת הוא שבת בו תשיב. העוקד] ומיהלן לו אותי שנה יתקן העולם. וזהו
בשאמר ויכולו ומאין בקוינה שלימות קידוש השולם בבריאה בו' ומאמרות
ונפלו עליו בושה וירתה החוך שנה בגלותו אשר ברא אז ומתן העולם.
והנה הבעל עקידה ז"ל כו' דהשביתה של שבת היא ומשה בהבריאה היתה
מאין ואפס המוחלט והיתה בו שביתה מקודם כי להמגלא ומליאות יש מיש לא
היתה בהם שנה שביתה ודפח"ח. והנה זה שבשה תבוצה ומתקן העולם הוי
יש מיש ולא מאין. ולכן כן בשאמר ויכולו השמים שנה לאמר בשבת מכל
מלאכתו. וזה רמז שהמלאכה היתה והשביתה קודם לכן. דהיינו מאין המוחלט
ומתפ"ש ועושה תבוצה שבבריאה קודם הזמן של בריאה שהי' אז עדיין אין
ואפס. אז הוא בעלמו דבוק בשבי' האין עולם התבוצה שהי' קודם הבריאה.
בזה ומתקן העולם יש מאין. ומפה"ג כל האמר ויכולו כנ"ל נעשה שותף להקב"ה
במעשה"ב כמו בהשבית ברא יש מאין ואפס המוחלט. כך הוא יתקן יש מאין
בכח התשובה שהוא בחי' האין. ודוק היטב יתבן. וזהו שבת יומא דשבת
ומלאכה ר"ל שבת ומלאכה. המלאכה של שבת יומא דשבת ומיילא לנפשיה.
וביום השביעי שבת שבתון תרי שבתות שבת דמתיק שבת ומלאכה. כי בשתשבית
את יום השבת כראוי אז יהי' ומיד תרי שבתות. ומיילא יתיקן השבת יומא
ודו"ק היטב.

(שם א), באו"א י"ל על קושי' הכ"ל למנוע שבת ומלאכת המשכן אדרבה הוא
ריבוי לשבת. וי"ל ונקדים הפי' (בפ' יתרו) ששת ימים תעבוד
ועשית כל מלאכתך פירש"י ז"ל כשתבוא שבת יהי' בעיניך כאלו כל מלאכתך
עשוי' ולא תהרהר אחר המלאכה בשבת ע"ש. ויש לפרש כמו אם עשית איזה
מלאכה ועדיין לא גמרת כל המלאכה ונשאר קצת להשלים המלאכה אחר
השבת יהי' בעיניך כאלו כל מלאכתך עשוי'. ולא תהרהר לגמור אחר השבת
כי מי יתן ושי' זה השבת יום שכולו שבת ולא יהי' אחריו חול. לכך יהי'
בעיניך כאלו המלאכה נגמרה כולה. וזה כלומר ומצוות המיוחדים שברא השי"ת
הבריות ולא הספיק לבראות השדים ימיות בשבת הי"ב ונשארו רוחות בלא
גופים ולא גמרו השדים אחר השבת. כן יהי' בעיניך כאלו כל מלאכתך עשוי'
ואין לך עוד לגמור שום מלאכה. וזה"ו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך
כפירש"י ז"ל. ויום השביעי שבת לה"א כמו שהי' לה' אלוקיך שלא גמר בריאות
המזיקין כנ"ל. ולכן זה קודך במלאכת הרבות. ולכן במלאכה ומלוה כמו
מלאכת המשכן ומותר להרהר בשבת. כמו בהוא הדין שמחשבות של מצוה
מותר לחשוב בשבת. ובקדושה וזה בהוא מצוה. וזהו כפירש"י ז"ל למנוע שבת

ומלאכה

ומלאכת המשכן ר"ל ומלאכת המשכן יש קצת מעש לשבת כי מותר לחשוב מה שצריך לגמור. ודו"ק היטב:

(שם ב). (ל"ג ה'-י'). לך עלה מזה אתה והעם גו'. כי לא אעלה בקרבך גו'. ועתה הורד עדיך וגו'. ומתרגם כי לא תסלק בקרבך ארי לא אסלק שכינתי מבינך. וזה אינו מובן. דקודם לקרא וישמע העם גו' ולא שתו איש עדיו עליו גו'. [ועתה הורד עדיך מעליך גו']. זה צריך ביאור. דבפסוק הקודם כתיב ולא שתו איש עדיו עליו מעלמם. ואפשר לומר עלה מזה ר"ל מזה שמסרת נפשך עבור כנס"י ואמרת מחני נא מספרך גו'. מזה תהי' לך עלי'. ופירש"י ז"ל שפיר לעוונות שא"ל בשעת העגל רד מגדולתך א"ל השתא עלה. אמנם העלי' היתה מזה שאמר מחני נא גו' והשליך נפשו מנגד. וכ"ה בתדב"א זל"ע מפני מה זכה משה לכל הכבוד הזה מפני שנתן עצמו על כבודו ית' ועל כבודן של ישראל ע"ש. וזהו עלה מזה אתה והעם ר"ל בגם העם תהי' להם עלי' עמך. בטעם בעלייתו עלתה עמו. כי משה הי' בעלה דמטרוניתא. אמנם העלי' תהי' אל הארץ אשר נשבעתי גו'. כי לא אעלה בקרבך ע"ד הגמ' (כתובות קי"א ע"א) דעת קונך יש בך. ומתחלה נאמר תבאימו ותטעימו יהדר כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ופי' המהרש"א ז"ל שזה הי' ענין יחוד וזיווג הקב"ה בכנ"י. והמשכן הי' כענין חופה ע"ד הפ' (שה"ש ג' ט') אפריון עשה לו המלך. כדאי' ג"כ באלשיך הק'. וגם משמעות הזוה"ק הוא דתליוי של המשכן הי' קודם מעשה העגל. ועיין. א"כ לכאורה למה הי' שינוי רצון לפניו ית' ואמר עלה גו' אל הארץ גו'. ואפשר לרמז בזה בחי' פי' הפ' עלה מזה גו' אל הארץ גו'. כי שם יהי' זיווג ע"י שלמה. אמנם כאן יהי' ע"י המלאך מט"ט. כידוע שהמשכן הי' בחי' נער מט"ט. וז"א כי לא אעלה בעצמי בקרבך. ור"ת של **אעלה** אפריון עשה לו המלך. ר"ל שבאותו אפריון לא אעלה בעצמי רק ע"י מלאך מט"ט. ושפיר כי המתרגם ארי לא אסלק שכינתי מבינך. כידוע כי שמו"י בקרבו. ודו"ק והבן. או יאמר כי לא אעלה ר"ל לא אסלק. בקרבך כטעם הפ' (הושע י"א ט') בקרבך קדוש. ר"ל לא אסלק מה שבקרבך היינו השכינה הק' שנטעתי בקרבך. וטעם הוא כי עם קשה עורף אתה. כמשל הזוה"ק שהמלך הגלה המטרוניתא עם בנה כדי שתשמור אותו שלא ימלא לתרבות רעה יותר ע"ש. ודו"ק. והנה האוה"ח הק' כ' עלה מזה עד"ש חז"ל (שבת פ"ח ע"א) שהעדי שהתכללו ישראל נטלו משה. והיא העלי' שרמז לו בלשונו עלה מזה ע"ש. והוא ע"ד אחז"ל (חגיגה ט"ו א') זכה נוטל חלקו וחלק חבירו כו'. וזפ"ה וישמע העם את הדבר הרע הזה ר"ל שניטלו מהם **העדיות והעדי.** ויתאבלו בניכלי מהם. ולא שתו איש עדיו (מעלמו) ומתנהו למשה.

עד"ש האריז"ל על יבים הלקני שנתם בלתי ומתפללים ביחד הלך שלם הבא בלבו הכישול וגנבו וניתן לצדיקי' ונפשי עונותם. שניתן לאותם צדיקים באותם הפלים ליוסנות ונבל אחרים ביחזרוהו לנו ע"כ. וגם הם נתנו לגבה עדיים בנוב עין. כי ידעו שאינו רולה ליוסנות ונבל מבירו. והאנת כ"ה בגבה ונחזיר להם השתי עטרות. שבכל שבת ושבת. כמ"ש האריז"ל על ישנה ונשה בנתנת חלקו ע"י"ב. ודו"ק היטב.

(שמ"ג). א"י ע"ד שכ' הפלא"ק ע"פ (בראשית ג' כ"ב) ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ע"ש. וגם האלשיך הק' בפ' זו. ותורף דבריהם הוא. כי אדה"ר אחר החטא לא הי' יכול להשיג האוצר העתיד בגו"ע לתכלית השלימות כמו בהיותה כוונת הבריאה. רק ע"י מיתה לנרק זוהמת הנחש הנחש. לכך אמר הש"י ועתה פן ישלח גו' וחי לעולם א"כ לא יהי' לו תיקון השלימות. לכך גרש יגרש אותו וכו'. ע' בפלא"ק. וגם מעין זה כ' האלשיך הק' כי לאחר חטא העגל חזרה הזוהמא. ולא היו יכולים להשיג השלימות רק באופן שיתגלגלו עדיים השתי עטרות שקבלו בנעשה הקדים שע"י היו חירות ממות ומשיעבוד מלכיות. כדי שע"י השיעבוד והמיתה יזרקו הנחש זוהמת הנחש ואהב ויזכו לרב טוב הצפון. כמו שעלה ברצונו ית' להטיב לנבראיו לברואיו. ע"ש בקיצור כו'. וזהו לדעתי פי' הכ' ויבוא השם ונא' הבנה שמעו והבינו הדבר הרע הזה שאין באפשרי לקבל האוצר בגו"ע להאיר באור העליון רק ע"י שיתגלגלו מהם השתי עטרות דהיינו חירות ממיתה ומשיעבוד עד שיזרקו מהם כל הנחש זוהמת הנחש. וקבלו עליהם ונענים המיתה והשיעבוד. וזהו ויתאבלו שקבלו עליהם אבילות דהיינו המיתה. ולא שתו עדיים עליהם. וזהו ולא שתו איש עדיו עליו ועלמו. וכיון שקבלו עליהם כך לכך שפיר אמר הש"י ועתה הורד עדיך כדי שישיגו השלימות האמיתי בגו"ע. ומקודם לא אמר הש"י כן שיורידו עדיים מעליהם. כי מן השמים מיהב יהבי ומשקל לא שקלי. רק כשקבלו עליהם ונעלמו שפיר אמר הש"י שיורידו כדי לשוב להם יותר לרב טוב הצפון להאיר באור העליון. ודו"ק היטב:

(שמ"ד). (ל"ד כ"ט). ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. לקדים התודה ומה זכה וגבה לקירון עור פנים שנשאר לו דיו בקולמוס, והעביר על ראשו. ומזה קרן עור פניו. נ"ל ע"ד דכתיב בפ' בהעלותך (י"א ט"ו) ואל אראה ברעתי. פירש"י ז"ל ברעתם הי"ל לכתוב אלא שכינה הכ' ע"כ. מוכח מזה שמרע"ה כתב ברעתי ולא ברעתם נשאר לו מעט דיו בקולמוס. והעביר על ראשו שהעביר רעת ישראל על ראשו בלא כי ברעתם רק ברעתי. ולכן זכה לקירון ע"ש. וכן אי' בתדב"א ז"ל ע"ש זכה.

זכה משה לכל הטובה הזה ומפני שנאמנה של בפניו של תורה ושל בפנים של ישראל. ובמ"ת במדרש שאמר יתברך אלף כוונה ולא יתן לפניו הי' ומישראל. ותמיד הי"ל ונמ"כ עבור ישראל. ולכך זכה לכל הטובה הזאת עבור בני

(שמ"ר). ואמנם זה יש לפרש הגמ' (ברכות ס"ו א') תניא ומתה לחברי צריך להודיעו. ופריך את דכתיב ומשה לא ידע כי קרן עור פניו

ומשני את העבודה לאיגלוי ואת דלא עבודה לאיגלוי. פי' את הצריך להודיעו (גיורי בלין עבודה לאיגלוי. ואת דמשה לא ידע גו' הוא עבודה לאיגלוי. בי"ת הפסוק. ויש לפרש לתיפוק. כי לפי הכל כל התאות שושה ועמ"ש לתפוס הי' עבור בכ"י. ואי' (נדרים ל"ח ע"א) אין משרי שכינה נבראו שעולם ולכולם זכה משה חון ונותר. ולבאורה לוא בתחלה אור ולכולם זכה משה ישכעו אף לבעור הכי ואח"כ אור חון ונו'. ואי' בפ' ואמר שנים כי כל את שידעים ומשיגים הוא בדעת התגלות. ועיין בא לבחי' דעת העולם. שבא לבחי' שמשי בא"ח לשמוד על תפליתה ומפני גודל הבהירות. וזהו תפלית הידיעה אשר לא לא נדע. שבא לנוקים סיבות בא"ח לידע. ועיש"ה שרשי בדעת העולם. נמצא זכה לכולם. רק תו"ש הם שנתגלו. והוין הוא נתיב לן ידעי עוני. שמפני גודל בהירותו הי"ה לתסתיר. ומשה היי בא בדעת העולם שהי' ושבי בא"ח לתשיג ע"ש ודפח"ח. וזהו לדעתי פי' הגמ' ומשה לא ידע כי קרן ע"ש פ"ל (מחמת גודל הבהירות בא לבחי' לא ידע בהשגת הדעת העולם בא"ח לתשיג. וזהו ומשה לא ידע ר"ל שמשה השיג לבחי' לא ידע שבשעה שקרן עור פניו. ובא לתסתר גדולה כ"כ עד תכלית הידיעה אשר לא נדע. וזה הי' מחמת בהי"ל ונמ"כ עבור בכ"י. וה"פ הגמ' את דכתיב ומשה לא ידע גו' הוא דלא עבודה לאיגלוי שהי' בא לבחי' השגה גדולה כ"כ דלא עבודה לאיגלוי כי תכלית הידיעה אשר לא נדע. והי' בא לדעת העולם. ואותה הנתינה לא עבודה לאיגלוי מחמת גודל הבהירות. נמצא זאת הנתינה הוא מתנה גדולה דלא עבודה לאיגלוי. ואת דהמתן מתנה לחבירו צריך להודיעו הוא בנתינה העבודה לאיגלוי הייני בדעת התגלות. והו"ק ודבן היטב

פורים

איתא בגמ' (תענית כ"ט א') משנכנס אדר מרבין בשמחה. ע"ד הנודעת בתלמוד א' ברכה בתלוס שנאמר הוא ונו' ואינו ויואה נוקו. ופתר כי הרב בפאודירים על תורת הוא ונו' ולא יבא לידי נסיון. ועיין אחרונים תקנו ישראל התיקון ותהא מרבים בשמחה ושמחה גדול. ומפני שמשיקות היתה ומדבה רבא לאוריתא והי' שכינן לפעור עונם ושל תורה. ולכן אדר קבלוה

קבלות מרבים השמע ונתחזקה התוה"ק בידם. ובכל שנה ושנה נתעוררה אותה הקבלה והארה שהיתה בימי אחשורוש. לכך נקרא החודש אדר. ע"ש אדירה של תורה. ולזה מרבין בשמחה. ע"ד שכתבו הספרי מוסר הק' הבע"ת אם הי' רגיל ללמוד דף א' ילמוד ב' דפים. וכן כאן מרבין בירבה בלימוד התוה"ק ובשמחה. וכן אי' בגמ' (ברכות ו' ע"ב) אגרא דפירקא ריהטא. והוא מורה על השמחה שהתוה"ק חביבה עליו. והנה המהרש"א ז"ל הקשה וכי אין שכר הלימוד רק מהריצה. ולדידי לק"מ עדש"כ הבעל עקידה ז"ל בכוונת המשנה (אבות פ"ד מ"ב) הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה ששכר מצוה מצוה. בהתמעט למעשה המצות או לפרוש מעבירות צריכה להיות בתכלית הזריזות והזריזות עד שתגיעה אל הקצה שבמעלות תהי' במרוצה. והפרישה מהקצה שבעבירות תהי' בבריחה. ולזאת הכוונה נתן טעם כעיקר בשכר מצוה מצוה. ר"ל ששכר מצות הריצה למעשה המצוה יהי' שעכ"פ תגיע לידו המצוה. מה שלא יהי' כן אם יבוא אלי' בנחת ובעצלה. כי אולי בין כך ובין כך תקראהו מניעה ולא יגיע למצוה. כי כמה מניעות יש להיצה"ר. וכן הפרישה מעבירה תהי' בבריחה ומרוצה בזה שלא יעשה העבירה. משא"כ אם יפרוש ממנה בלאט ובעצלה. ודפח"ח. וזהו מאמר הגמ' אגרא דפירקא השכר שמגיע לו מהלימוד הוא הלימוד עצמו שאין לך שכר גדול יותר מהלימוד עצמו. ומה שמביאו למעלת הלימוד הוא ריהטא מה שהלך במרוצה. מה שלא הי' כן אם הי' הולך אל הלימוד בעצלה ובלאט. כי בין כך ובין כך הי' מונע אותו היצה"ר מאגרא דפרקא. ודו"ק ונכון. וא"כ מרבין בשמחה היינו בזריזות ובמרוצה. וזה יביאנו לאגרא דפירקא. וי"ל לרמז בתי' **אדר** ר"ת **א**גרא **ד**פירקא **ר**יהטא. וזה מורה על השמחה. וזהו משנכנס אדר אדירה של תורה מרבין בשמחה.

ולפ"ז י"ל הגמ' (ביצה ט"ו ב') הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ד'. דאי' בגמ' (פסחים נ' ע"ב) רבא רמי כתי' כי גדול מעל שמים חסדך וכתי' כי גדול עד שמים חסדך. ומשני כאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה ע"ש. וי"ל לפרש בעושין שלא לשמה החסד הוא עד שמים ששם יש מקטריגים ודינים. אבל בלומד לשמה החסדים הם למעלה מן השמים. היינו בעולם הבינה שהוא למעלה מן השמים בחי' ת"ת. ששם לית מגע נכרי ושום קטרוג. והחסדים הם בלי מצרים. כי להמיימינים בה העשירות מצד ק"ו. כמו שדרש הגמ' (שבת ס"ג ע"א) אורך ימים בימינה וכ"ש עושר וכבוד. ואמר הצדיק ר' נחמן מהאראדענקיר ז"ל שהק"ו הוא למעלה מן הכתב ואותיות שלא ניתן לכתוב. רק בשמאלה כתי' עושר וכבוד. אבל להמיימיני' הוא מצד ק"ו למעלה מן האותיות שהם העולמות שנברא מן האותיות כ"ב אתוון. ושם הוא בלי מצרים ובלי מקטרגים. ודפח"ח. ובז"א הגמ' הרוצה

שיתקיימו נבואיו ולא יהי' בהם שום קטרוג והמתקת הדינים. ועפ"ז בהם הדר ר"ל אדירה של תורה. ורק אותו אדירה של תורה שני פי אדיר במרום ד'. והיינו תורה לשמה שהיא למעלה מן השמים. היינו במרום ע"ד הפי' (ירושלמי יומא י"ב) מרום ומראשון. כידוע שלשם לית שום קטרוג ומנגדים. וצוה יתקיימו נבואיו. ומשא"כ שלא לשמה התקד הוא תחת השמים ולא יתקיימו בו בם המתקת הדינים. והבן.

והנה איתא בגמ' (סוטה כ"א ע"ב) אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כאין. וזה מרומז ג"כ בתי' אדר ר"ת את דכאי רוח דאי' בכתבי האריז"ל כי אדר הוא בחי' מוחא דז"א. ע"כ. וירא האדם שתעלה תורתו ועבודתו לריח ניחוח באמירתו ונעשה רצוני. ע"ד (תענית כ"ט ע"א) בעל החוטם יתבקש. אומנם אם אדם מתגאה עצמו ויחשב עצמו לשלום אין כ"כ בתורתו ולא תעלה לריח ניחוח. אדרבה הוא ריח רע. כמו שמצינו ( ) ונעשה בחקיר ה' בהלך עם אליהו זל"ע והיתה מונחת נבלה בדרך וה' מניח אותו חקיר אלבשו על חוטמו. ואח"כ הלך לקראתם איש גאה וה' מניח אליהו זל"ע אלבשו על חוטמו. ואמר לאותו חקיר שיש בגאה ריח רע יותר מנבלה. נמצא עיקר הכוונה בתו"ת רק לעשות נ"ר לריח ניחוח לה' וזהו רק כשמשים עצמו כאין. ואי' בגמ' (סוטה ה' ע"א) כל המתגאה אין עפרו ננער שנ' הקיצו ורננו שוכני עפר. היינו למי שהיה שכן לעפר. ונראה לקיים הקרא כי טל אורות טלך. זה הוא טעם לרמב הוקרא. ועיין אין עפרו ננער ועפ"י כי טל אורות היינו טל תורה מתייחס. כדדרים הגמ' (כתובות קי"א ב') ע"ה אינם שוגרים בתחה"מ שנ' כי טל אורות טלך ומי שיש בו טל תורה ע"כ. וה"כ דבוותה דלעיל קאמר הגמ' אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כאין. וזה המתגאה אין לו טל תורה ולכך אין עפרו ננער.

וזה שבקש רדמ"עד (תלים פ"ו ב') הושע עבדך אתה אלקי הבוטח אליך. ופי' הזוה"ק דוד אבטח לי' לקב"ה שלא יעבור עליו תלות לילה כבינה ויקום בתלת לילה לומשי באורייתא. וזה התפלל הושע עבדך היינו שאתי' עבד לך לריח ניחוח באמירה ועשית רצונך. ומשא"כ אם כוונתו של אדם לשלותו הרי עבד ושלומו לשלותו. ומרומז בתי' הושע ר"ת הקיצו ורננו שוכני עפר. אומנם לזה ביותר כאין צריך עסרה לעסר עליו מנגדות רשות ותאות רעות וזהמת הנחש. כי זה הוא כלל גדול. שיותר שאדם דבוק בתאות ומנושך ע"ע נמשכת דהויא אזי כל עבודתו ותורתו גדולות בעיניו ודומה לו שכבר עלה לתכלית השלימות. וזה לא נקרא עובד ד' רק עובד א"ב. ומשא"כ מה שאדם מנוסר א"ע ומנמשכה דהויא ומשבר כל התאות וכל מה

שבושה

שעושה אינו יוצא לתשלום רק הצורה בעוה״ב אך כל מעשי תורתו ועבודתו הם קונים בעוה״ז והיות כי בעדן לא תתחיל הכל בעבודתו ית' והוא בעיני כאן ולהפך בביטול ומלאכות כנגד הק״ק ע״ה. והנה כתקברי שיצא לו שום התגשמות כי הוא בביטול ומלאכות. וכל זה שבשבת הוא רק לעצמו נ״ר בהאיר ית' ונעשה מאליו ולא לשום הקית שבת. [ואמר הרא״ע תנא דבי אליהו ז״ל שבו, שבשבת לשום תקיות פרק תוא״ כתי' עולם. ודו״ה כל עשייק הוא על מנת לקבל. ודפח״ח. וזה פי' המגילה (מגלה ז' ע״א) חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. היינו שלא ידע ונשכח ושונא רק לעשות נ״ר עיקור גמור לבורא עולם ית'. ודו״ק היטב.

א' ואמר״ חייב אדם לבסומי כו'. ומקדים הגמ' (מגלה י״ג ב') כיון שהפיל הפור על אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה. ולא ידע שבז' באדר מת ובז' באדר נולד. ומקדים המדרש באליהו זל״ה הכך כל הפרי של משה יאכל את המנה לגרה הזאת. אל תוס לון גדיך. והשיבו אותו מרדכי כו'. ומדקדק הקלפיך הק' על מה זאת המנה לגרה הזאת ע״ש. ונראה עפמ״ש הלקח שבשעה בהאיר הש״ת נשמת אדם נתיבן בפעולה שלו מליונים ותחתונים. שיהיו שילום תלויים בו בעולם. כי הלעו ית' שיתן לו הוית שלהם. ונתנו לו שילום רק הק״ם ימעתו לא תלי נתת לו הוית שלהם. ולהיות החיות שלהם הי' ע״י קיומי הקטורת. וזה הי' מתכים לו החיות ע״י קיומי הקטורת הי' הלירות שלבין ומתברין ותם הי' מתבטלים שלהם. לכך לא הי' לותן לו החיות שלהם. המנה ומשה״ר זכה ונתן שנה הק״ם נתן לו חלק ומיות שלו כמש״ה חז״ל (שבת פ״ט א') כשעלה משה למרום נתנו לו כל ומלאה״ב ומתנות וכו' (וכמ״ש) ומסר לו קטורת. ע״י קיומי הקטורת הם חיות שלו. ונקרא לומא ומפני ועש״ע שלו. ולכך בשעת המגפה באותו חלק בנתגלה בתוכם ע״י הקטורת הינטיק החיות מיניהם ונקארו כולם פגרים ומתים. לכך אמר לאהרן (במדבר י״ז י״א) קח את המחתה ותן עלי' גו' ושים קטורת ובזה נעצרה המגפה ע״ש. ואי' דבר של המן הוא הק״ם וקיימתו שחיית שלהם הוא ומקומותי הקטורת. ואי' בלקוטין הק' ע״פ הפיל פור הוא הגורל לפני המן ה״ל שהפיל גורל לפני המן באותה חודש ומזלו היה במעלה עליונה ולא יוכל להרע להם ע״ש. ומפי' הגמ' כיון שנפל על אדר שמח שמחה גדולה ואמר נפל לי מזל לי הינו ומזלי בחדש שמת בו משה רבן ונתבטלה אותה המתנה שנתן לו הקב״ה ומיות של קטורת. ובזה מזלי במעלה עליונה ולכך שמח מאוד. ומסיק הגמ' ומה לא ידע שבז' באדר מת משה. באותו ז' באדר נולדה בחינתו. כהאריכן (מגלה ל״ח ע״ב) עד שלא תקעה כו' זרחה. ובאות הי' מרדכי שבתי' שלא הוא ג״כ ומיות ושורש של קטורת. כמחז״ל (חולין דף קל״ט ע״ב) מרדכי

מנן

מן התורה ומכן בב׳ ומי הדור ומתרגמין ומי דכית. הרי שרים בלי מחיית כל קטורת. וזהו מאמר המדרש מה תענה לגרה זאת בשבתך באת זאת: הזאת ומחנות שנפל ומזל בל הזן על אותו התהם בזאת מת בו. ותבוא בבפר ים כהם גדין והי״ל יש מרדכי. תול תב תני מעכת יחיה ממהם שריה בני הוא ג״ב וקטורת. והד״ק הנ״ב.

ולפי״ז י״ל פי׳ הקרא וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי. והרים המגרה (מגלה מ״ו ע״ב) ומלוה בבל גנזיו היו חקוקין לו על לבו. ותפי׳ הוא כך. כי הלב הוא חיות האדם. בבלב תלוי כל החיות. והחיות בלו הי׳ מקטורת המעשרת את בבלי. וזהו כל גנזיו היו חקוקין לו על לבו היינו על חיות בלו. ולכך פי׳ הבבלי ואומר יבן איננו שוה לי גו׳ את מרדכי. כי מרדכי הי״ל מתנגד בשרים בלו ג״ב מחיית בל קטורת ונכון הי״ב. ואי׳ בזוה״ק פר״ח אתא לנתא ומקיא ואי׳ הבר וכבל עברה אנשים לכל שבינה ואומר קטורת ומעלרה המגפה. ואתא כ״ק בבלא יזו ומכם עד ביאורים בתשובה ע״ב. הרי השייך היא התשובה. וזש״ת חייב אדם כו׳ עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. בבלא יאמר בדעתו ממית במרדכי הי׳ מתנגד להמן בחיות בלו הי׳ מקטורת. בזה הועיל. רק השייך היתה התשובה מה שעשו וקבלו התוה״ק מהלן ע״ב. והד״ק ונבון.

או יאמר עדב״ב האר״י ז״ל בחי״ת ביאור ברוך המן. יתבונה על מאן הקדים בבהמן ע״ב. ולכאורה אפי׳ אם יגיע אדם לבחינתו בכל לבו בוני לא יאמר כן. וי״ל כן. דלכאורה אומאי כתיב מקודם ארור המן ואח״כ ברוך מרדכי ולא מקודם ברוך מרדכי כו׳. וי״ל כדי שתהא הי׳ ברוך בין המן למרדכי. כדי ביאור אחר הי׳ המן הי׳ ברוך תיכף. וקאי על הנ״ק בבהמן. והיינו לזה אמרינן (פסחים כ״ח ב׳) לגר אשר בשעריך תתננה גו׳ או מכור גו׳. דקאי הי׳ התתננה או מכור אלשיך ושל ומלרע ע״ב. והי״ל הכוונה. וזה נכון בסברא אנכם אם יאמר כן עם הדעת הרי הדעת עושה פירוד בין הדבקים. כי הדעת גבוה בפועל דומלכא. לכך חייב לבקיוני בפורים עד דלא ידע בלא יהי׳ בדעת הכלם אפקין התילוק בין ארור המן לברוך מרדכי. ר״ל בלא ידע לעשות פירוד בין הדבקים רק ביאור בלא דעת. וזו קאי הי׳ ברוך אלשיך ואל רב ודו״ק ונכון הי״ב:

איתא בגמרא (מגלה ז׳ ע״ב) יהבה בלא לוגרי בר וגר בור אבי כו׳. ולכאורה קין ומוצן ובי לא הי״ל בליה אחר בחי׳ ונבלה ע״י אדם גדול בהלבי. ובשבמו י״ל בזה הי׳ מדין הלגיה. אומם יש לרמז כי ידוע השיך בל מבלות ומנות אייב לרעהו. הי״ב הוא יקיד המלבה. בונה מנות ומלה יקיר

[illegible]

אמא המלבים לרעהו יסוד דז"א. כידוע מהאר"י ז"ל. וזה ידוע שאבי הוא יסוד דז"א. ולכך ר"ת של **אבי"י** הוא **אשר** בך ירוחם יתום. שיסוד ז"א הוא יתום ומאמא עילאה כידוע מלקו"ת ומהארי"ז"ל. וזה שקלא למר"י בר מ"ר כטעם מ"ר דרור מר"י דכיא. שהוא סוד יסוד אבא. ומרדכי הי' בסוד יסוד אבא מר"י דכיא. וזה שקלא למר"י שהי' בר מ"ר ר"ל יסוד דאבא. ע"י אבי שהוא יסוד דז"א. וזה הוי משלוח מנות איש לרעהו. והבן היטב:

איתא בגמרא (שם ט"ז ע"ב) ליהודים היתה אורה זו תורה. ושמחה זה יו"ט. וששון זו מילה. ויקר אלו תפילין. נ"ל ליהודים היתה אורה זו תורה ר"ל בזכות שקבלו עליהם התוה"ק מרצונם הטוב. בזכות זה היתה להם אורה. ושמחה זה יו"ט ר"ל מחמת שהתענו ביו"ט כדחז"ל (שם ט"ו ע"א) ויעבור מרדכי שעבר והתענה ביומי הפסח. לכך היתה להם שמחה. ע"ד אחז"ל (ברכות ל"א ע"ב) כל המתענה בשבת אפי' גז"ד של ע' שנה נקרע. וסודו מבואר בזוה"ק פ' שמיני ע"ש. וששון זו מילה. ר"ל בזכות מילה הי"ל ששון. כדאיתא בזוה"ק שדם הברית מונח לפני כסה"כ. וכשיש צרה בעולם מסתכל הב"ה בדם הברית ומרחם לעלמא. וז"ש הפ' (יחזקאל ט"ז ו') בדמיך חיי ומשמע תרי דמים. ע"ד חומר וצורה. ודו"ק. ויקר אלו תפילין. ר"ל שהעיקר בה להם מחמת התפילין. ר"ל שאנחנו התפילין של ית"ש. כמאמר הגמ' (ברכות ו' א') תפילין דקוב"ה מה כתיב בהו ומי כעמך ישראל גו'. ודו"ק היטב.

או יאמר ליהודים היתה אורה זו תורה. כתיב ל' נקבה אורה ולא אור. זו תורה ולא זה. דקאי על תושבע"פ. שעיקר כפיית ההר הי' על תשבע"פ. כתי' המפרשים ז"ל. שעל תושב"כ אמרו נעשה ונשמע. וזהו היתה אורה זו תורה. ע"ד אחז"ל (סנהדרין כ"ד א') במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. ולהם היתה אורה. וגם שמחה ע"ד אין שמחה כהיתר הספיקות. ודו"ק היטב:

מחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

ותמהו כל המפרשים ז"ל היתכן להשתכר כ"כ עד שיוציא בלעו מפיו. וכמה מכשולים יצאו מזה. ולפענ"ד כוונה יפה. דדינא קמש"ל שסעודת פורים היא מצוה גדולה. ומחייב איניש לבסומי בפוריא להיות מבוסם. והטעם הוא כי באמת עיקר החטא הי' על שנהנו מסעודת אחשורוש. דוגמא דחטא עה"ד טו"ר כידוע. ולזה היתה כוונת המן הרשע כדי להחטיאם בסעודה. כדאי' במדרש. וזה ארור המן שכוונתו היתה לרעה. אמנם ברוך מרדכי שהשיב לכ"י בתשובה שלימה. וגזר עליהם להתענות ג' ימים למרק אכילת האיסור. וקבלו התוה"ק מרצונם הטוב מלב ונפש תשובה מאהבה. וידוע מגמ' (יומא פ"ו ע"ב)

שע"י

בע״י תשובה מאהבה נחשבו הזדונות לזכיות. ונהפכה הקטנות והסורים בסעודת גאולה. לכן נגעים לנקות שלא נהפכו בקטנות פורים לב״ב. ובזה תתקן אבילת הזמן חז״פ וחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן בבחינת היתה לרעה ולפעמים נהפכת ישראל מאכילת ארור לברוך מרדכי. כי מן הבחינה נהפכתה ונגלה. כנגלה אין חילוק בין ארור המן לברוך מרדכי בגימט׳ (ויקרא כ״ו מ״א) ואז ירצו את עונם. והבן הענין.

או יאמר שתוקן כי לעתיד יהיו כל הרשעים צדיקים. וכן נאמר דלא רצה לא אמר רק בלא ידע בין כו׳. וזהו י״ל עוד הגמ׳ (סנהדרין ק״ז ע״א) אמר אוי לכם לאותם שעשה בתחבולה יצאו להודות עם הקב״ה. ועי׳ ונעיל בקוף בין לבין לבבות בבעה שנזקקו ז״ל. וידוע בזה הי׳ בסוף גלות של ע׳ שנה שלא הי׳ זווג בין ישר לבין. וזהו הרשע שידעו הרע למעלה ראה שלא זכה האלהים והי׳ יותר למעלה בין קב״ה לשכינתי והי׳ הענין לבטל הזווג. לכן אמר אלקיהם של אלו שונא זימה הוא ושנאה היה בחי׳ ואמר כרחמנו שדלה לבטל הזווג תקן בין קב״ה לשכינ׳. ולהכין הלא אותו יתברך כל הרשעים בתשובה ויתהפכו זה. וכן יודו כל אוהבי ה׳. וזאת נחמתי של נגלה הגוי הזה. שכן יהי׳ לעתיד בב״א. שאז לא יבל עוד שדלה לעשות פירוד בין הדבקים. וז״ש רבא וחייב איניש לבסומי בפוריא לתקן ולעשות כנ״ב בבחינה גדולה ובאמונה שלימה. עד דלא ידע בין ארור המן ר״ל בבחינת אין ארור המן ובין ברוך מרדכי. כי נעשה הכל לי תמונה שלימה ובחינה רבה של הגאולה העתידה בב״א בימי׳ זווג הגדולי ולא יתבטל לעולם. ועוד והתקי ד׳ התיבו׳ בזאגר אחרים. בל הרשעים וצרופים גו׳. ר״ל אותן הרשעים שיהיו לעתיד ג״כ יהי׳ להם אותו הקוף בחי׳ לתקן כמאמר הי׳ אוי להם לאותם שעשה בתחבולה בו׳ כמ״ש בגמ׳. ובצרופים כל הצדיקים שיהיו לעתיד בב״א. וזה כל נחמתי ובנחמתנו בגלות הזה. בארור המן וברוך מרדכי הוא שבל זווגו של הגאולה לבא. ודו״ק היטב ונכון.

ובזה יש לפרש מאמר הגמ׳ (תענית כ״ט ע״א) משנכנס אדר מרבין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה ובגאולה אמאי תלוי בב״ז. ואמאי לא אמר בשבוע משנכנס אדר מרבין בשמחה. ולפי הנ״ל א״ש. ונקדים לישב הגמ׳ (קדושין ל״א ב׳) גבי אביו בר׳ דר״א. דר״א אמ״ל הבקיני נים. אדלייתי לי׳ נהרס. גחין קאי עלי׳ עד דאתער. אקריעבא ונילא ודרים ונזמור לאקף כו׳. וזה פליאה. וכ״ל בבוונת הגאולה. דלכאורה י״ל על פירכת הגמ׳ ונזמור לאקף קונה לאקף ונעצ״ל. ועי׳ ברש״י ותוס׳ ז״ל דתוס׳ ונזא ונבל ונבפחה כו׳ ע״ש. ורש״י ז״ל ונזא ונפי בבסק תוגתו של

התנים

המלוך יתגבר ע"ב. והנה ע"ד הפשט לומר ע"ד הנ"ל (יומא כב ב') כיון שבשבקו גוים להפיל ומלאו ברוגים ומדין וכו'. וע"ד הגלות שכ' כל ומבדי' הגלות שר חזי עריתה. והקשה הריטב"א בשם הרב בן מיגאש ז"ל הא אמרינן (ב"ב צ"ט א') כשישראל היו עושין רצה"ע היו הכרובים מעורין וכו' כחבת זכר לנקבה. והא לאו היו הופכין פניהם. ותירץ הקורבן לא היו עושין רצה"ע א"כ לגוה היו מעורין וכו'. ושמעתי הר' ומשם כתבי האריז"ל שמגלים את הלב. ומעורה דא הוא בעולם. ומעורה דא הוא בכי'. ע"ד חז"ל (יבמות ס"ג ב') חייב אדם לפקוד את אשתו קודם שיצא לדרך. והוא ומתוק ונדבה וחונה. ונגלא ונזה ראוי שדעתו להחזיר השכינה מן והגלות. ולכן ומזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך. ר"ל שבשעה שבאו גוים עדיין היתה נחלתך. ע"ד (יחזקאל ז' כ"ב) ובאו בה פריצים וחללוה. אומנם אז עדיין היתה נחלתך בסוד יחוד. ולהכי ומלאו הכרובים מעורין בסוד יחוד. ולכך הי' אסף ומזמר ביותר ושבח שעדיין יש תקוה ודעתו לחזור בב"ו.

ויש לפרש בזה הפ' (איכה ה' א') זכור ד' מה היה לנו הביטה וראה את חרפתנו. ר"ל בבחינת סוד יחוד הו"נ. ובסוד נ"ה הוא בת"ת כידוע. ובסוד אלקים הוא מלכות. וזהו זכור ד' מה היה לנו ג"י אלקי"ם בסוד יחוד נ"ה עם אלקי"ם. וזה מ"ה היה לנו. הביטה וראה את חרפתנו שהגוים הם מחרפין אותנו כזה בכל. והיינו ויבן הטעם. והנה האריז"ל בס' ושאל שערים כי כשנפרד ונשבה האדם בתורה ומצות והי' על כוונה זו לתקן וכו' ולהכי נמשכים לקבל שפע הא"ק ב"ה. וזהו סוד חז"ל (הקדמת תוס"ק ב' א') איזהו חסיד המתחסד עם קונו. היינו קן דיליה. והנה אביני בשעה שהלך לכבד את אביו בוודאי כל כוונתו ומחשבתו היו ליחוד וכו' שהוקם סבירם לכבוד הוריו. והנה ומחות בכל ומחשבתו וכוונתו היו שהי' יחוד בשכינה הק'. וכן וקאי עד דיתער אבי בהי' ונפתחין שיתער אבי כדי לקיים מצות ולעשות יחוד וכו'. אקתייבא ומלתא ידוע ומזמור לאסף. ובכל בומחשבתו שלכך הי' אסף ומזמר ומביט באה הי' יחוד ומזה ראוי שדעתו לחזור. ומה שאקתייבא ומלתא לזה ומחות שבעק בואת הנתבקש קיומי יחוד. ולכך כפל ע"ז הדרש ודרש ומזמור לאסף. וזה נכון מאוד בק"ד ודו"ק היטב. וזהו פי' הגמ' כבס משנכנס אב ממעטין בשמחה ר"ל שהגיעו היא בשמחה ומחות בהי' הכרובים מעורין ומזה מרבה בדעתן לחזור אותנו יש לנו תקוה ושמחה. כך משנכנס אדר מרבין בשמחה כנ"ל. וכ"ב הוא שהב"ה הרג בשונאינו בהיו רוצים לבטל הזווג העליון. וזה מוסף על לעיל בב"י כנ"ל. ונכונים הדברים. ודו"ק היטב:

ויקהל

רמזי ויקהל:

(ש"סו). (ל"ה א'-ב'). ויקהל משה גו' אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי גו'.

פירש"י ז"ל שאין בנין ב"ה דוחה שבת. ולכאורה ק' ומאי לעשות אותם אדרבה הציווי הוא בשב וא"ת. וכ"ל דאי' באר"י ז"ל ע"פ (לעיל ב' י"ד) מ' שונך לאיש ס"ת יכ"ש הוא אלו השם משם של מ"ב דהיינו נג"ד יכ"ש. ובחלי השני יהרוג לעתיד. שני (לעיל ל"ד י') נג"ד כל עמך אעשה נפלאות ע"ש. וי"ל לרמז בזה (דברים כ"ח ס"ו) והיו חייך תלואים לך מנג"ד דייקא. דאיתא בהקדמת ת"ז הק' דבאתי קרא הוא רזא דפירקנא. כי בשם נג"ד יהרוג לעתיד כנ"ל באר"י ז"ל. וי"ל לפרש ע"פ פשוטו. והיו חייך תלואים לך מנגד שכל חיותנו תלוי בהתנגדות שנראה שהוא התנגדות לעבודת הבוי"ת משם יש לראות התלבשות אלקותו ית"ש כי ומלכותו בכל משלה. ובזה תלוי ביאת משיחנו בב"י לברר כל הנ"ק. ואם יושלם הבירור אז יבוא משיח צדקנו בב"י. כידוע זה מפי ספרים וסופרים ע"ה. כי זאת תורת האדם להוציא יקר מזולל כל הנ"ק. ואותיות התוס"ק להחזיר למרכבן העליון. עד שנתרוקנה קומת הסט"א. ודבר זה צריך ביאור רב. וזהו והיו חייך תלואים לך מנגד ודרשו רבותי' (רש"י שם. ועי' מנחו' ק"ג ב' אידר"נ ל"א) זה הקונה תבואה מן השוק שלכאורה היא התנגדיות מעבודת הבוי"ת. אבל באמת בזה אנו יכולין לעבוד הבורא כ"ע ית"ש. כי בכל דבר יש תורה ודינים. דהיינו במו"מ יש כמה וכמה דינים בתושבע"פ בדיני ממונות. שבכל התנאים והאמוראים והגאונים והאחרונים ע"ה היו יגיעים לברר כל דין ודין לאמיתה של תורה. א"כ אם אדם עושה מו"מ ויש לו אמונה שהתושבע"פ בחי' מלכות היא מנהיגה אותו הדבר ומשפעת השפע בתוך אותו המו"מ. כידוע שהשכינה הק' מתלבשת ומסתתרת באותו דבר. א"כ בזה מוציא יקר מזולל. ושפיר קאמר הגמ' זה הקונה תבואה מן השוק. בזה צריך להתבונן ולהתכוון לשכינה הק'. המסתתרת באותה מינה ולהעלותה למקורה ולשורשה. וכן בכל הדברים המתנגדים יקח מהם עבודת הבוי"ת. ולייחד לרום המעלות עד שיהא בירור גמור. וזה באמת אומרים בק"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי. דאי' בזוה"ק דהי' אלה היא מסטרא דמסאבא. כגון אלה אלהיך. גם אלה תשכחנה. אלה תולדות נח נפיק מה. ע"ש באריכות. והאדם צריך להפוך מחשוכא לנהורא וממרירא למיתקא בכל דבר שבעולם עד שנתרוקנה קומת הסט"א. כי זה לעומת זה וגו'. וזה האלה דהיינו בחי' אלה אשר אנכי. כי בכל דבר ודבר יש חיות ומאורה מאלקים ית'. כבוד ומלכותו בכל משלה. וצריך להעלות ולייחד לבורא עולם ית"ש. ולכך על ידי האלה אשר

אנכי הוא בה כמ"ד יגבם בל י"ב. בזה האלה אשר אנכי. כי כל ההתנגדיות צריך לה גלות ולהפך ומתהפכא לנהורא. וזה תכלית העבודה. וכמ"ש הבעל עקידה ז"ל עה"פ (בראשית ב' י"ח) אעשה לו עזר כנגדו. ר"ל שהכנגדו הוא העזר. דאל"כ לא היתה בחירה ע"ש והבן. ואין להאריך בזה. ובפה"כ אלה הדברים אשר צוה ד' לעשות אותם ר"ל אפי' ומבחי' אלה"ם גו' צוה ד' לעשות אותם כנ"ל. בטעם וזהות טעם בזביית. ולהפך המרירא ומרירא למיתקא כידוע ומ"ס התחתונים בוכין אנן בעינן למיהוי קדם מלכא. ולתקן חטא העגל שאמרו אלה"ם אלהיך גו'. ששת ימים תעשה מלאכה. הנה לבאורה אם המלאכה נעשתה ממילא אמאי כל העושה בו גו' הא על חלי ומלאכה אינו חייב. אמנם הא דהמלאכה נעשה ממילא זהו בטעם אחז"ל (תענית ז' א') ומתלמידי יותר מכולם. אע"פ שהרב משפיע לתלמיד הרב נמי ומקבל שפע מהתלמיד. ומעי"ז ארון נושא את נושאיו. ובמלאכת המשכן נמי כיון שהתחיל לעשות המלאכה בציווי השי"ת הי' ממשיך קדושה על אותו דבר עד שהמלאכה נתברכת ונעשית ממילא. בטעם ארון נושא את נושאיו. אמנם בשבת שהקב"ה הי' מצוה שלא לעשות אע"ג אם הי' עושה מלאכת לא הי' חל על אותו דבר שום שפע וכח והקדושה והי' הוא בעצמו גומר המלאכה ולא היתה המלאכה נעשית ממילא. וז"פ ששת ימים תעשה מלאכה. המלאכה נעשית ממילא. ואעפ"כ וביום השביעי יהי' לכם גו' כל העושה בו מלאכה יומת. כי ישבות את כל המלאכה בעצמו ולא תגמר ממילא כיון שנעשתה במקור. ודו"ק היטב:

(שם), (ל"ז א') **ויעש בצלאל** גו', במדרש הה"ד כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך ע"ש. וי"ל ע"ד שהאיש חייב לרפאות את אשתו. והנה ישראל חטאו בעגל והקב"ה רופאם. כי המשכן מכפר על מעשה העגל. וי"ל ע"ד שכ' האלשיך הק' שהמשכן הי' כעין חופה ע"ד הפי' (שה"ש ג' ט') אפריון עשה לו המלך ע"ש. וחופה קונה. וממילא הי' חייב לרפאותם. ומחל להם הקב"ה על מעשה העגל. וזה מרומז בפי' כי אעלה ארוכה לך ר"ת **אעלה אפריון עשה לו המלך**. וממכותיך ארפאך. יובן כל הנ"ל. ואג"ז יש לפרש הפסוק כי אעלה ארוכה לך. על דרך שכתב בספר הייט לתורי הק' זלה"ה בשם **שע"ו** נהירין כמנין **שלו"ם**. ובגלות לא נתגלו רק ק"ן נהירין. על דרך הפסוק (דברים כ"ב ו') כי יקרא קן צפור. צפו"ר גימטריא שע"ו. ואינם רק ק"ן. והטעם כי וה"ס הוגלת הייני השכינה הקדושה היא בגלות ורגילת לצפרא. והדברים עתיקין. כמלא נחקרו בגלות רכ"ו נהורין גימטריא **ארכה**. וזהו כי אעלה ארכ"ה לך. על דרך הפסוק (דניאל ד' כ"ד) הן תהוי ארכ"ה לשלותך. היינו להשלים השלום גימטריא שע"ו נהירין. וזהו כי אעלה ארוכה לך להשלים המנין שלו"ם. ודו"ק היטב.

שבחת האיבר

השמטה לפרשת שמות:

(ש״סח)‏. (ד׳ כ׳) וירכיבם על החמור. בגימ׳ (עולה ש״ס ח׳) גבי תלוי המלך היו כותבים בנוקים וירכיבם על החמור על נושאי בנ״א. פירש״י ותוס׳ ז״ל בבלא יאמר ובי לא הי׳ לנורע ה כוק או גמל עיי״ש. וזהו תמוה נמי כולי האי. ובי לא הי״ל סוס או גמל ולאי הוי. הא אל יתהלל עשיר בעשרו. ועכ״ב לבנות פ׳ בתוה״ק. בבלנא באר הסימנים היו ע״ד עת לעשות לה׳ גו׳. ואפ״ל דהי׳ בגאולת מצרים היתה מופת וקבה על גאולה אחרונה בתהי׳ בבי״א. ובל המופתים היו פועל דמיוני על גאולה העתידה. ואי׳ (סנהדרין צ״ח א׳) כתיב (דניאל ז׳ י״ג) וארו עם ענני שמיא כבר אנש אתא הוה. וכתיב (זכרי׳ ט׳ ט׳) עני ורוכב על חמור. ומשני כיזכו ישראל יבוא בנסירות כענני שמיא. ואם לא יזכו עני ורוכב על חמור ע״ש. וא״כ אי הוו כתבי וירכיבם על החמור הוי אמר בזה פועל דמיוני על הגאולה האחרונה עני ורוכב על חמור וזה בבלא יזכו. והוי כפיגול בתירה לכך כתבו על נושאי בני אדם ויהי׳ כפי הזכות. ודו״ק היטב:

נשלמו רמזי ספר שמות. ת״ל שוכן מרומות:

רמזי ויקרא:

(ש"שט), (א' א'-ב'). ויקרא אל משה גו'. אדם כי יקריב מכם גו'. מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם.

ע"ד ימוסר ירונו. דאי' (קדושין כ"ב ע"ב) ע"כ נקנה במשיכה. תקפו ובא אצלו קנאו. קראו ובא אצלו לא קנאו. ופריך הגמ' וקראו לא והא תני בילד במשיכה קורא לה דהיינו בבהמה והיא באה קנאה. ומשני הגמ' בבהמה אדעתא דמרה אזלא. עבד אדעתי' דנפשי' אזיל. ע"כ. ובזה י"ל הפ' (תלים ל"ו ז') אדם ובהמה תושיע ד'. היינו כשאדם הוא בבחי' בהמה שאין לו דעתא דנפשי' רק שאזיל אדעתא דמרי' לעבודתו ית"ש והוא מגרמי' לית לי' שום דעת רק שבטל בגלילות לאור א"ס ב"ה ומאמין באמונה שלימה שאין לו מעצמו שום דעת ושכל והיפוך כי בלעדי ית' הוא השכל אפס ותוהו ומבטל בחירתו ודעתו ולא אזיל רק אדעתא דמארי'. אותו האדם תושיע ד'. וזהו ויקרא אל משה שאצל משה הי' די בקריאה בעלמא ולא אזיל רק אדעתא דמארי' ומגדו לא הי' לו שום דעת. משא"כ גבי ישראל כתיב (שה"ש א' ד') משכני אחריך נרוצה. שהקב"ה קנאם במשיכה ולא הי' די להם בקריאה בעלמא משא"כ לגבי משה ויקרא אל משה לחוד. וזהו אדם כי יקריב מכם ר"ל כשירצה להקריב א"ע לעבודתו ית"ש ולהיות קרבן לד' בעקי"כ. אזי לא יכול לבוא למדרגה זו רק מן הבהמה ר"ל מבחי' בהמה כנ"ל. וגם מן הבקר מל' ביקור. שיבקר עצמו מכל מום ולהיות ממארי דחושבנא. כדאי' בקידס ק"ב צריך אדם להרהר בתשובה על עונותיו. ומבוס דבק"ב צריך אדם למסור נפשו לד' ואם הוא בעל מום אזי פסול לקרבן. וזהו מן הבקר שיבקר א"ע בכל עת ועת מכל מום שיש בו. ומן הצאן ר"ל מבחי' צאן שיקנה בעצמו מדת רחמנות וירחם על בנ"י. כמו שמצינו גבי דהמע"ה שהי' רועה צאן קודם שמלך על ישראל כמ"ש (תלים ע"ח ע"א) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו. וזהו כדי שיקנה בנפשו מדת רחמנות על בנ"י ולהתפלל עליהם. כמו שמצינו בתדב"א ומפני מה זכה משה לכל הכבוד הזה ומפני שהי' נותן נפשו על כבודן של ישראל. וזה הוא העיקר למסור נפשו עבור בנ"י ולרחם עליהם. באותן בחינות תקריבו את קרבנכם. ודו"ק היטב:

(ש"ע), (א' ב'). אדם כי יקריב מכם קרבן לד' מן הבהמה גו' תקריבו את קרבנכם.

ק' דפתח בל' יחיד ומסיים בל' רבים תקריבו את קרבנכם. ואפ"ל עד"ב הבעל ע"ג במאמר היקור דין על הא דאר"ו בגמ' (יומא פ"ו ב') אפי' יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולכל העולם כולו. הפי' הוא שמוחלין לכל העולם עבירה שלו שהיא אצלם

מצד

מכל ערבות. ודפח״ח. וקרבן הוא ל׳ הקרבה. שמקרב עצמו להשי״ת בבחינת הי׳ רחוק ע״ד הפ׳ (ישעי׳ נ״ט ב׳) כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם. ומרחק מני כל העולם ומהשי״ת מכל הערבות. וזהו שמקרב קרבן מקרב עצמו וכל העולם כולו להשי״ת. וזש״ה אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ גו׳ תקריבו את קרבנכם בזה תקריבו קרבנכם כי מוחלין לו ולכל העולם כולו מכל ערבות קצהם. ודוק ונכון:

(שע״א). א״י ע״ד הפ׳ (ישעי׳ מ״ג כ׳-כ״א) תכבדני חית השדה גו׳. עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו. ע״ד גדי אליהו שאמר לנביאי הבעל (מ״א י״ח כ״ה) בחרו לכם הפר האחד. ולא הי׳ רוצה הפר לילך בשליחותו לע״ז עד שא״ל אליהו לך כמה שנתקדש ש״ש בפר שלי כך יתקדש השם ממך. עיי״ש. וז״ש הכ״ה תכבדני חית השדה אפי׳ חית השדה מכבדים אותי כנ״ל שהפר לא הי׳ רוצה לילך עד שהשביעו אליהו שמאמנו ממני יתקדש כבוד שמים. וזה הוא רק על אבר נתתי במדבר מים ונהרות בישימון. ומכ״ש עם זו יצרתי כדי שתהלתי יספרו בזה הוא יקר הערך עד אין חקר. ואעפ״כ ולא אותי קראת יעקב גו׳. ולפ״ז י״ל מש״א הכתוב וזמירות ישראל דהמע״ה (תהלים נ״א י״ח-י״ט) כי לא תחפוץ זבח ואתנה ר״ל כי עיקר הזבח הוא לא בשביל הנתינה לבד. רק העיקר הזבח הוא הלב נשבר ונדכה. שתהי׳ לו הכנעה כמ״ש הבעל עקידה ז״ל. בראות אדם זביחת הבע״ח וניתוחו ושריפתו יחשוב בדעתו כי לא הי׳ ראוי לעשות כן ואז יכנע לבבו הערל ע״ש. וזש״ה כי לא תחפוץ זבח ואתנה כי אין חפץ מהזבח מה שאתנה היינו הנתינה לחוד. כי בזה אחפוץ עולה לא תרצה אפי׳ העולה גופה היינו הבהמה לא תרצה אינה מרוצה להקריבה בדרך זה בלא הכנעה ותשובה כמו גדי פר דאליהו. רק העיקר הוא זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה גו׳. וז״ש אדם כי יקריב מכם ר״ל שיקריב מכם ממש דהיינו שימסור נפשו קרבן לה׳ ואז גם מן הבהמה גו׳ תקריבו את קרבנכם. אבל בלא תשובה והכנעה הוי זבח רשעים. גם הבהמה אינה מרוצה להקריבה בדרך זה. ודו״ק היטב.

(שע״ב). א״י ע״ד תשובה מאהבה נעשו מזדונות זכיות. ומיראה נעשו שגגות ופירוש היינו שיראה מעונשים ועונשים. ואי׳ בזה״ק דהוי יראה תתאה. ואינו ירא מהשי״ת רק יירא מעצמו והוי עובד א״ע. והנה להשכיל מיראה רעה כזו יחשוב בדעתו משוגה דלעלא אם הי׳ עושין לו אותן יסורים שיירא מהם לקדש שמו הגדול ית׳ אז תתלהב נפשו בקרבו כרשפי אש בלהבת יה בתשוקה ותפילה לקבל ע״ש לגמן שמו באהבה. וזה הוי המתקת הדינים ויכלל מיראה הרעה. לכך תשובה מיראה שיירא מיסורים ועונשים ותשב א״ע שאינו רוצה לקבל יסורים נראה הגילה באם שיבואו לידי

נותן יסורים כדי שיקרב בזה יתי' ג"כ לא הי' מקבלם. וגם בכל א' יש בלבו כילון הק' ובוודאי בשעת מעשה מתלהב בלבו הנקודה פנימית מתדמות הבינה. והיו שמשון שדי"ג ויסורים ימתוק שהם כילוי הלילה כו'. ועלות כתיב (ומבלי ג' י"א) ומוסר ד' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. אדרבה יעיין בלבו בראוי לאהוב לאהבת מוכיח ומקבלת יסורים. לכן נכתב בשמות. אמנם השבה תשובה מאהבה ואינו ממאס ביסורים ואינו דואג בהם ואדרבה יש לו מס"נ לימן בזה באהבה. אז נחשב לו כאילו בתוך יקרב בזה תגדול יתי' וזה הוא עובד ד' באמת. (והגם שלומד עד שתדאג על העבירות תדאג על יגיעות כל יחוד וקדוש השם. והבן). וזהו אדם כי יקריב מכם היינו במס"נ לומר בזה באהבה זה הוא קרבן לד'. וזו היא תשובה מאהבה. אמנם מן השבות מן הבקר וגו' היינו תשובה מיראה שיעשה קרבן לכפר עלוי מיסורים קדושה ואם תקריבו את קרבנכם ולא קרבן לד' זה עובד א"ע. כמ"ש רש"י ע"ה בת"ז הק' לוחין ככלבין הב לן חליחה וכפרה כו'. וכל כוונתו לו לעצמו. ודו"ק היטב:

(שמעון, (א' ב'). עולה אשר ריח ניחוח לד'. א' בבנות (סוף ואבי' ומנחות נאמר בעולת בהמה אשה ריח ניחוח. ובעולת עוף אר"כ. ובמנחה אר"כ. לומר לך א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. [illegible] אם ימעט ואם ירבה [illegible] קאמרה בפי' נאמר ונאמר כו'. ואפשר לומר. ונקדים מאמר' (ברכות ה' ע"ב) ר"א חלש על לגבי' ר"י וחזי' בכי. א"ל אמאי בכית אי משום תורה דלא אפשית שנינו א' המרבה וא' הממעיט. ופירש"י ז"ל גבי קרבנות שנינו נאמר בעולת בהמה אר"כ כו'. ולכאורה מאי בעי רש"י ז"ל בזה. ומאי כ"מ היכא שנינו. ויש ליישב. ובתחלה נבין המשנה. נאמר בעולת בהמה ונאמר בעולת עוף. ופי' בס' תוי"ט הק' למה נאמר בתרוויהו ריח ניחוח לכתוב בעולת העוף לחוד דהיא מדרגה קטנה וכל שכן ומנחה לעולת בהמה ע"ש. ולכאורה ממ"נ אם נאמר בעולת בהמה לא הוי ילפינן עולת העוף כי עכ"פ אין המותק נכתב בזה [illegible] ומעולת עוף. ואם נאמר ריח ניחוח בעולת העוף הוי אתי לממעיט בהיפוך. בזה הבוש יותר כי אליו הוא מובא את נפשו וכי הוא נותן חיים [illegible] יכול ליקח [illegible] לביתו להחיות את נפשו ונפש בניו. וע' במדרש פ' זו [illegible] מפני שהעני [illegible] שאין נפשו תלוי בקרבן. אמנם יש דמנחת עני כתיב ונפש כי תקריב ודרשינן מנחה (מנחות ק"ד ע"ב) מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב את נפשו. הרי מעלה לכן התוי"ט בפי' במנחת עני חביבה יותר מעולת העשיר כי נחשב כאלו הקריב את נפשו. ותבתא בספר

נכתב

נכתוב אר"נ בעולת בהמה ובמאוד עולת עוף ומכח כ"ב יקח הוא ומעולת בהמה וזהו שמדייק' המשנה בלשונה. כאומר בש"ב ואומר בש"ש יאמר שמנחה ג"כ ריח ניחוח. והשתא בפיר' ק' כיון דמנחה גילתה לנו התורה שמחשבה כאלו מקריב את נפשו. ומעתה יקשה א"כ למה לחיבתה בכל הג' ר"ל יאמר בעולת בהמה ובמאוד ע"ע ומנחה ומכח ק"ו. לז"א המשנה דאם ילפינן ש"ש וש"ב ומכח כ"ב וק"ו א"כ הוא חבובה יותר ומש"ב. ומש"ב הוא פחותה ומעולת העוף עד דצריך לכמוד לעולת העוף ומפחות ממנו ומכח כ"ב וק"ו א"כ הוא חבובה יותר. ובאמת התוה"ק הורה לנו שאין בזה קדימות ומעלה בהממעיט הרבה בעולת העוף ומהמרבה. רק שניהם שוין. וה"ב המשנה לומר לך א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ובזה הם שוין להדדי. ולכך הפסיקה המשנה בריבא א' המרבה וא"כ וא' הממעיט. אדרבה הי' שייך לומר בריבא א' הממעיט בזה פשוט יותר ומפני שמקריב את נפשו. וא"כ וא' המרבה ג"כ בזה לו וכן פירש"י ז"ל (סוכה כ' ע"א) גבי מחלקת. הא דפשיטא יותר נקיט בריבא. והשני בבבא להשמיענו בסוף בזה לו בא אחריו. כמו א' ישנה וא' ב"מ שם בו צ"ד. עכ"ל רש"י ז"ל. והמשנה הפכה בלשונה הוך בריבא א' המרבה לומר שהממעיט אין בו בזה קדימות ומעלה ומהמרבה. והשתא ז"ב פירש"י ז"ל במס' ברכות. דא"ל שניהו א' המרבה וא' הממעיט. מ"מ ק' כיון דקתני בריבא א' המרבה ומשמע בזה פשיטא יותר ועדיף ומהממעיט. רק הממעיט שמיכוין לבו שוה בזה להמרבה. הא מ"מ המרבה בכוונת הלב עדיף. לכן פירש"י ז"ל דזה שניהו גבי קרבנות והתם הממעיט יותר חבוב ומהמרבה. ומ"מ קתני בריבא א' המרבה וא"כ הממעיט. להורות שאין בזה קדימות ומעלה בהממעיט. וה"ה לגבי ליחוד התוה"ק שוה אין בהמרבה בזה קדימות ומעלה ומהממעיט בכוונה. ודו"ק היטב ונכון. ולפ"ז א"ב דאר"ז ומאי קראה. דק' לי' נימו דהתורה הורה לנו שהמרבה שוה להממעיט. מדיין למה נקיט המשנה בכוונה א' המרבה וא"כ א' הממעיט. ולא בהיפוך. כפירש"י ז"ל במס' סוכה. הא דפשוט יותר נקיט בריבא וא"כ קתני מה שהוסיף לו. ולכך מביא ראי' ומהמקרא מתוקה שנת העובד. והתם לא מיירי מקרבנות רק מכל עובד בתורה ועבודה. נמצא התם המרבה חבוב יותר ומהממעיט. ומייתי ראי' אם מעט ואם הרבה יאכל כתיב בריבא אם מעט להורות שאין בזה קדימות ומעלה בהמרבה. ולכך הפסיקה המשנה שמי בריבא א' המרבה. ודו"ק היטב כנ"ל ונכון:

(שע"ד). (ד' כ"ז-כ"ח). ואם נפש א' תחטא גו' אשר לא תעשינה ואשם. או הודע אליו חטאתו. פירש"י ז"ל (לעיל בפ' כ"ג) כמו אן יודע כי ביד נגה

הוא. ולפ"ז בפשוט שיש שני מיני תשובה. מאהבה ומיראה. ורש"י ז"ל פי' לק' ע"פ (ה' כ"ג) והי' כי יחטא ואשם כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת כי חטא ואשם ע"כ. וי"ל גם הכא ואשם שיכיר בעצמו לדעת שחטא ואשם ולשוב בתשובה. ר"ל שיכיר בעצמו מה שפגם בעונו שגרם ח"ו לשכינה הק' שהשכינה לעפרא. ע"ד הידוע אשה שוכבת מרגלותיו היינו אשה יראת ד' שהשכינה לעפרא. ירמוזו בתי' **אשה** ר"ת **אהבה שוכבת מרגלותיו**. וזהו ואשם שנותן לב לדעת מה שפגם. ויכיר בעצמו לשוב בתשובה לאקמא שכינתא מעפרא. וזו בחי' אחת. או הודע אליו חטאתו ר"ל או בבחי' שני' דהיינו אליו להסתכל עצמו כי יירא ממנו זו תשובה מיראה. ולא בשביל השכינה הק' רק אליו. וע"ע והביא קרבנו גו'. ודו"ק היטב:

(ש"ע"ד). (ה' ב'). או נפש אשר תגע גו' או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו גו'. א' בגמ' (שבועו' פ"ב דף י"ח ע"ב) שרץ ונבילה איכא בינייהו. דר"א אינו מחייב עד שידע במה נטמא אי בנבילה אי בשרץ. ולר"ע אפי' אינו יודע במה נטמא נמי חייב ע"ש. ור"א נפקא מדכתיב או בנבלת שרץ. ופריך הגמ' ור"ע. ומשני כו' ע"ש. ולכאורה איכא למידק אמאי לא משני אליבא דר"ע דלכך איצטריך או בנבלת שרץ דבעינן שידע הדין דנבילה ודין דשרץ. לאפוקי אם הי' ספק דשרץ ג"כ נטמא בכזית ולא בכעדשה אינו טמא. כדבעי לה בריש פרקין. וגם אליבא דר"א ג"כ ק' דילמא איצטריך כנ"ל דצריך לידע דנבילה נטמאה בכזית ושרץ בכעדשה. אמנם כן. דהגמ' (שם דף י"ט ע"ב) פריך אליבא דר"י גבי ב' שבילין מחייב אידיעת ספק וגבי שאר איסורים בעינן בק"ק ידיעה וודאית. ומשני הגמ' גבי שאר איסורים כתיב או הודע בעינן ידיעה ברורה. אבל גבי טומאה מקרב וקרבו ילפינן ידיעה בתחלה ומנעלם קמו בידיעת ספק. ובתוס' ולא דמי לבעי בכעדשה דריש פירקין. דלא ידע אי בכזית איטמי אי בכעדשה. דהתם הוא מסופק אי שייכא כלל טומאה. אבל הכא פשיטא לי' דאיכא טומאה הילכך הוי לי' ידיעה עפי ע"ש. ולפ"ז י"ל דהא ר"ע יליף ידיעה בתחלה מוידע. פירש"י ז"ל הטיל וידע בין תרי ונעלם ע"כ. א"כ לדידי' צריך ידיעה וודאית בתחלה. לאפוקי גבי ב' שבילין לא הוי ידיעה ברורה דלא שייך תירוץ הגמ'. א"כ י"ל דהפסוק אתי להורות הדין דצריך לידע אי נטמא בכזית או בכעדשה. דזה מיקרי מדהטיל וידע בין תרי ונעלם. והוי כ"ש משני שבילין. ובסברת תוס' דהא התם עכ"פ איכא ידיעה עפי לא משני. וכ"ש הכא דמסופק אי שייכא כלל טומאה. וגם אליבא דר"א לק"מ. דמנ"ל אי יליף ידיעה בתחלה מוידע כר"ע א"כ י"ל כנ"ל. ואפי' אם נאמר דר"א יליף ממנעלם. י"ל ג"כ בסברת תוס'. דלא"ד לגבי שבילין דהכא הוא מסופק אי שייכא טומאה כלל. אמנם הא

קשי'

קפי׳ לי׳. דהיינו דר״ע לא יליף מכאן דאיצטריך לדרשה דרבי כדמשני הגמ׳. ומ״מ עדיין ק׳ דיליף מגזירה שוה אחת. דפריך מה כרת ר״י וכו׳ אף טומטום ואנדרוגינוס שהוא ספק ולכן פטורים. דכתיב מזכר עד נקבה. זכר ודאי ונקיבה ודאית. וקאמר הגמ׳ דילמא מקיש לי׳ כו׳. ומשני דילמא כרת. ור״ן אמר אליבא דר״ע. ע״ש. ולפ״ז ק׳ דיליף מזכר ודאי ונקבה ודאית שבכל מוקדשין דבעי לידע אי בנבילה איסורי אי בשרץ איסורי. וי״ל דהתם יגרע מזכר ודאי רק ידיעה דלבסוף ולא בתחלה. ולהכי לימוד דלבסוף כ״ל קרא. דמסתבר׳ יגרע מספר ידיעות דלבסוף דבעינן שידע אי חלב אכל אי היתר אכל. ז״א דבשלמא בספר איסורים בעינן שידע האיסור שיגיע עליו קרבן אי חלב אכל או נותר. לאפוקי הכא ודאי איכפית לי׳ בזה כשיודע אי בנבילה אי בשרץ כיון בזה לאו גוף האיסור. ועיקר האיסור הוא בהי׳ נכנס בטומאה למקדש. א״כ כיון שידע האיסור שנכנס למקדש בטומאה הוי לי׳ ידיעה. ע״כ צ״ל דאיצטריך לידיעה לבסוף. (הג״ה). וי״ל להביא ראי׳ לסברא זו. דאל״כ קשה ומאי פריך הגמ׳ לעיל ור׳ ישמעאל דקבר אין בה ויש בה בר קרבן הוא היכן אימתי מכפר. הא י״ל דלא ידע לבסוף אי נטמא בנבלה אי בשרץ. אלא מוכח כסברה הנ״ל. ודו״ק ונכון. ועיין בלח״מ. (ע״כ הג״ה) ומ״מ ק׳ הא הכא מבואר מדברי הגמ׳ דאי לאו ג״ש דרבי הוי דרש ר״ע לידיעה בתחלה כמו ר״א דבעינן לידע בתחלה בודאי נטמא אי בנבלה אי בשרץ. רק עיקר התירוץ הוא בשביל דבר שנתחדש. ומש״כ התם כיון דר״ע סבור דזכר ודאי ונקבה ודאית אתי לתורות על ידיעה בתחלה א״כ נילוף מהתם להכא. אמנם י״ל דלכאורה קשה ומאי פריך הגמ׳ הכא בגמ׳ שבועות ור״ע. דילמא איצטריך לידיעה לבסוף. וי״ל דלא יגרע מספר איסורים ז״א בסברה הנ״ל וכמו שהוכחתי בהג״ה בלבד. לכך נראה דבאמת יש לתרץ כן דאיצטריך לידיעה לבסוף. רק מכאן לא מבואר זה. ומבואר די״ל מפני דבר שנתחדש דהיינו הג״ש דרבי נמצא ליכא לתורות אפי׳ לידיעה לבסוף הכ״ד בספר איסורים. אמנם אליבא דאמת דדרשינן התם זכר ודאי ונקבה ודאית לידיעה לבסוף. באמת י״ל גם כאן דנבלת שרץ אתי לתורות לידיעה לבסוף. רק מנבלת שרץ לחוד לא מוכח די״ל ג״ש דרבי. ולעולם דר״ע סבור רק ידיעה לבסוף. וא״ש הכל על נכון ודו״ק היטב:

(ש״עו). (ה׳ י״ז) ואם נפש כי תחטא גו׳ ולא ידע ואשם ונשא עונו. הקשה האלשיך

הק׳ שזה לא יצדק רק בעון מזיד. אך בוגי שלא ידע ובשגג האיך יבא עון. וי״ל כי רבינו יונה ז״ל כ׳ הא דהתחילה התורה בק׳ חלב ק׳ שוגג א״ל מן הכאן מפני שידיעה לו שלא חטא. אמנם על ודאי עון לו נכנס. ע״ש באלשיך

ר״ש

ריש מס' ברכות. ולפ"ז י"ל דאם אדם ירצה להתפלל ולהקל מעליו החטא שגגה שלא ידע אם אכל חלב או שומן שבשגגה בא לידי. אין זו משנה אדרבה זה הוא החטא והאשם שגגה שלא ידע. כמ"ש הבעל עקידה ז"ל אם א' הכה את אביו והתפלל לאמר שלא ידע שאסור להכות את אביו. זה הוא גופא אשם שגגה שלא ידע. כי האיך לא ידע זה שאסור להכות לאביו ע"ש. וה"נ דכוותה בשלמא בהתיכה א' ש' חלב ש' שומן שאין לפניו דבר שיבחין בו אם הי' חלב או שומן יכול להתפלל ולומר שלא ידע ולכך פטור באמת. אמנם כשהיו מונחות לפניו התיכה חלב והתיכה שומן שמונחות זל"ז ובקל הי' יכול להבחין החלב והשומן. וזפה"כ ולא ידע ואשם ר"ל שהאשם הוא בזה שלא ידע אדרבה זה הוא החטא כי האיך לא ידע זה. וה"ל בשעת אכילה להבחין מה שאוכל: ואם ירצה להקל מעליו ולומר שלא חטא כלל זה ק' מן הראשון. ע"ד הפ' (ירמי' ב' ל"ה) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי. ומדקדק הבעל"ע הו"ל הנני שופט אותך ומאי נשפט ע"ש. וי"ל ע"ד אחז"ל (ב"ב דף ו' ע"א) כל האומר לא לויתי כאלו אומר לא פרעתי דמי. כ"ה בנידון זה. שאם אומר יאמר לא חטאתי כאלו אומר שעדיין לא קבל עונשו. וזהו הנני נשפט אותך הנני נכנס להשפט עמך על אמרך לא חטאתי לחקור ולעיין מזה עונש שתביא עליך. כי באמת אם אדם עשה עבירה הרי נושא העון ע"ע כי כל העבירות נרשמות בנפש כידוע. א"כ אם יאמר שלא חטא כלל כאלו אומר שלא קבל עונשו. וזפה"כ ונשא עונו כי באמת הוא נושא העון ע"ע. וא"כ בזה שיאמר שלא חטא כאלו יאמר שעדיין לא קבל עונשו. לכך צריך להביא אשם תלוי להגן עליו מן היסורים. ודו"ק היטב.

(ש"עז). אי יהירן קיבי' האלביך הק'. דאפ"ל דהתוה"ק רומז דין א'. דמסכת כפשוטים אפי' דאם ידע שחטא מ"מ חייב אשם תלוי ולא חטאת.
ע"ד יחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור. ואם הב"ד הורו לאחד בחלב מותר ואח"כ נודע לב"ד שטעו חייב אשם תלוי. עי' בהוריות (דף ב' ע"ב). ואמר הרמב"ם ז"ל הטעם. שהי"ל לדרוש בכל פעם מה שנתחדש בב"ד והוי כשוגג וחייב אשם תלוי ע"ש. וזה שיעור הכתוב. ולא ידע ואשם. או אפי' ונשא עונו שיודע בוודאי בחטא מכל מקום לא מיחייב חטאת. דעל הוראת בית דין הוא פטור. רק שהי' לו לדרוש בכל פעם מה שנתחדש בב"ד והוי כשוגג וחייב אשם תלוי. ודו"ק היטב:

(ש"עח). (ה' י"ח) והביא איל תמים מן הצאן, לרמז איל תמים עם המילוי כזה אל"ף יו"ד למ"ד גי' גב"ר
סוד הגבורות. מן הצאן, מן צירופי אותיות נקודות. ר"ת של לא"ן. כי המילוי

של

של אל דהיינו אל"ף למ"ד עם הנקודות חיר"ק במקום י' ופת"ח במקום י' כמנין עקו"ד. במה שעקד האל ובתוכו הי' ממתיק הגבורות. וזה"ש דהמע"ה (תלים פ"ח ה') הייתי כגב"ר אין אי"ל. (ועי' בס' ברית כהונת עולם). כי האל היא המתקת לדינים שהם במעשה מתקים התוקף בעשל. בהתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדה"ד רק שלא נתקיים ומפני תיקון העולם. ועכ"ז עמו יוהם הדינים למעלה. אמנם בס' תורת חיים כ' שמלינו כמ"פ בלדיקים שקובלי יסורים ועניות כמו רחב"ד ור"א בן פדת וכדומה. ומפני שעם הלדיקים הקב"ה מתנהג כמו שעלה במחשבה. וכ' שזו הכוונה באחז"ל (מנחות כ"ט ע"ב) בתוך כך עלה במחשבה. ודפח"ח. וזש"א דהמע"ה הייתי כגב"ר באותן הגבורות. אין אי"ל. רק באותן הגבורות שעלו במחשבה שהקב"ה מתנהג בה עם הלדי עולם. ודו"ק והבן היטב:

(ש"עט). (ה' י"ט). **אשם הוא אשום אשם לה'.** ע"ד דהאלשיך הק' הקשה למה בתחלת שלא על חטא

די אפי' פרוטה בת דנקא. ובס' חלב קו' כ' במאן הסגירה התורה אל מן האלן קדמיו ונרובים ע"ש. ובאגרת הר"י על האלפסי במס' ברכות ת' ע"א. כי על חטא ודאי יש לו הכנעה ויעשה תשובה. משא"כ על הספק לא יכנע לבבו. כי ידמה לו שלא חטא. לכך הסגירה התורה יותר על הס' ע"ש. ובס' בל"ע פי' הקרא (ירמי' ב' ל"ה) הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי. וז"ל. ויראה באומרך לא חטאתי ימנעך ומזה נמשכת באיך רחוי ליסורים. ואם הבי"ת קולא לך יסורים הוא ית' כביכול נשפט עמך. האם הוא לדק בהענישו אותך. כי לפי דבריך שלא חטאת הם בחנם וכביכול הוא נשפט על היסורין שהביא עליך. ע"ש ודפח"ח. ולפ"ז י"ל שפסוק אשם הוא הוא נתינת טעם על שהחמירה תורה על הספק יותר ממודאי. והאגרת הוא כמ"ש ר"י ז"ל. שידמה לו שלא חטא ומ"מ אין יסורים ראוים לו ואם כשבאו עליו יסורים הוא מאשים כביכול להקב"ה כי לפי דעתו לא חטא. וכבר"ס אשם הוא. ולכן נקרא אשם. וזהו אשום אשם לה' כביכול במאשים לה'. לכך החמירה עליו התורה להביא אי"ל להגן עליו מן היסורים. ודו"ק היטב:

(ש"פ). (ה' כ"ג). והי' כי יחטא ואשם גו'. פירש"י ז"ל כשיכיר בעלמו כי' ולדעת כו' כי יחטא ואשם. וי"ל

ע"ד דאי' בזוה"ק ע"פ (לעיל ד' כ"ג) או הודע אליו חטאתו. קוב"ה פקיד לה לכנס"י לאודעא לי' לב"נ ההוא חובא דחב. ובמה אודע לי' בדינא כו'. ומאן דקאים בעלילא למנדע באורייתא אורייתא קא מודעא לי' חובא ולא בתורת דינא. אלא כאמא דאודעא לברה במלה רכיך. ותו באורייתא קומי ומרי' ע"ש.

וזפ"ת

וזפ״ה וסי׳ כי יחטא ואשם כי יתוודע בחטא ואשם ע״י שם הוי׳ בצירוף וסי׳ בלא כקדין, בגבורה על דינים כידוע ליו״ח.

(שפ״א). ולפי ד׳ הרה״ק יש ליישב מאמר ז״ל (ברכות ה׳ ע״א) אמר רבא אם רואה אדם יסורים באים עליו יפשפש כו׳. יתלה בביטול תורה. לא מצא בידוע שהם יסורים של אהבה. והקשו התוספות ז״ל וכי ביטול תורה לאו עון הוא דקאמר שאם לא מצא כלום אז יתלה בביטול תורה. עוד הקשה המהרש״א ז״ל לא מצא כו׳ הא אין אדם צדיק בארץ גו׳. עוד הקשה ומפני יהושע בע״ב שהם יסורים של אהבה וכי עשה כן אפי׳ מלך בזיד בגייקר לאהבו ידיהו ביסורים קשים כדי להרבות שכרו אח״כ ע״ש. ונ״ל דבאמת אם אדם רואה ביסורים באים עליו בודאי יש בו ביטול תורה. דאל״כ הוה אורייתא קא מודעא לי׳ בלא דינא כאמא לברה בעמלין דרכיכין. וקאמר ביפשפש במעשיו לידע על איזה חטא ועון באים עליו אותן היסורים כדי ביתקן בתשובה. ולזה גמר אומר לא מצא שום חטא יתלה בביטול תורה לחוד. ובאמת ביטול תורה הוא עון חמור רק אדרבה ומאחר שיש בו ביטול תורה מגיעין לי׳ התעניות בצורת דינא. וצריך לפשפש בתחלה על איזה חטא ועון באים לי׳ אותן היסורים. רק אח״כ כשלא מצא כלל אז יתלה שמודיעין לי׳ שיש ביטול תורה לחוד. לא מצא אפי׳ ביטול תורה בידוע שהם יסורים של אהבה. ר״ל דבאמת ל״ק קושיי׳ המהרש״א ז״ל הא אין אדם צדיק גו׳. די״ל שבכה. ומ״ל להתוודות על מה שבשכה ממנו. כדאמרי׳ (נגעים פי״ב מ״ג) בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות הנגע. ובפי׳ הר״ש במ״ל. וכן איתא בע״ג ומאמר תיקון דין. רק מ״מ עכ״פ אין החוב מבחוב שעשה פגם בנפש. והקב״ה ברוב רחמיו וחסדיו רוצה לטהר אותו כדי להזדכך נפשו מהצואת העון ולאור באור העליון. וזה יתלה ביסורים של אהבה. שהקב״ה אוהב אותו ורוצה לזכותו כדי להרבות שכרו בעוה״ב. עוד יש לתרץ קו׳ המהרש״א ז״ל דהקשה לא מצא כו׳ הא אין אדם צדיק בארץ גו׳. וגם קו׳ התוספות ז״ל וכי ביטול תורה לאו עון הוא. ע״ד אחז״ל (יומא פ״ו ע״א) ד׳ חלוקי כפרה. עבר על עשה ועביד תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו. עבר על ל״ת תשובה תולה ויסורים ממרקין. נמצא יש עבירות דמהני תשובה בלא יסורים. וי״ש עבירות שצריך למרק ביסורים. וזפה״ו לא מצא אין פירושו שלא מצא שום עבירה ז״א כקו׳ מהרש״א ז״ל אין אדם צדיק גו׳. רק הפי׳ לא מצא אותן עבירות שיבואו עליהן יסורים למירוק. רק עבירות שאינן צריכות יסורים ודי בתשובה לחוד. וקאמר שפיר יתלה בביטול תורה לכך באו עליו יסורים ומאחר שיש בו ביטול תורה השכינה הק׳ מודיעה לי׳ התעניות בצורת דינא. אבל אם לא הי׳ בו בטול תורה היתה מודיעה לי׳ בעמלין דרכיכין כאמא לברה. ככ״ל ברע״מ. ודו״ק היטב.

(ש"פב). ועפ"ז הנ"ל יבא על נכון הגמרא בגמ' ברכות ה' ע"ב ר"ה תקיפו
לי' ד' מאה דני דחמרא. א"ל לעיין מר במילי'. אמר להו
ומי חשידנא בעינייכו. א"ל ומי חשיד קב"ה למעבד דינא בלא דינא. א"ל אפשר בו'
קבל עליו. י"א הדר חלא ונעשה חמרא. וי"א דאייקר חלא בדמי חמרא
והדקדוקים ומעליהם יובנו. וי"ל דה"ל לעיין מר במילי' ר"ל בתוך בעצמו אמר
אם רואה אדם יסורים באים עליו יפשפש במעשיו. וזהו לעיין מר במילי'
וזה בסוף בעצמו אמר. והשיב להם ומי חשידנא בעינייכו ר"ל וכי חשיד אני
בלא לעיין ולפשפש במעשי וזה בלא בעצמי אמרתי. רק בלא מצאתי. והשיבו
לו ומי חשיד קב"ה למעביד דינא ר"ל לעשות דין ומשפט בלא דינא. ומאחר
שאין הדין כן. כי הדין הוא בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות הנגע
אונס ע"ז יש לומר דבאמת הם יסורים של אהבה כנ"ל. וזה הוקשה לו לר"ה
אמאי לא תלו ביסורין של אהבה. והוכיח א"ע וזה שלכך לא תלו דהם יודעי'
ומכי איזה חטא שעשיתי. לכך בפיר באלם אפשר דשמעתין עלי איזה חטא.
והשיבו לו דלא יהיב לאריסי' בו'. ומיד קבל עליו שיתן לו. י"א בו' וי"א בו'
ולכאורה מה שייך לפלוגי במציאות. י"ל דבאמת לפי הסברא התלונה י"ל
דאוקי' חלא בדמי חמרא דאלו"ב דהדר חלא ונעשה חמרא הוא אין מתהפך
ונעשה נסים. כמ"ש בכ"מ בגמ' (תענית כ"ד ע"ב) גבי התאנה ונעשה בהי' בפנא
והביאו המלאכים המין באדמה ובאו כל העולם לניזבן. אמרו המלאכים אין
מתהפך ונעשה נסים. לנוחר אתו ... ע"ב. רק שילא בם בין
אנשים דהדר חלא ונעשה חמרא. ע"ד אחז"ל (יבמות ס"ז ע"א) אבריך בוכית
לבם. כי לפעמים יצא בם על א' או לטוב ואו לביב. ולאו בבדי הוא אלא
לרמז על איזה דבר העתיד לבוא על אותו האיש. ובדומין נפקין מן שמיא
ומקודם ונפלו בפומייהו דצ"ל כידוע זה. וה"נ נפיק קול דהדר חלא ונעשה
חמרא לאורות בהיסורים נהפכו ליסורים של אהבה. בדי לתרעות בבהו בע"ה
בסוד קוד יין המשומר בענביו. קוד בינה. דאלל ר"ה בודאי לא הי' בו ביטול
תורה. והבן זה ונכון הוגיב:

(ש"פג). (ה' כ"ו). וכפר עליו הכהן לפני ד' ונסלח לו על אחת מכל אשר
יעשה לאשמה בה. ונראה לרמז בר"ת כל ונסלח נעשה
לו שם חיים. כי אי' בזה"ק (פ' נשא
ברכ"ג) דהשובה הוא השו"ב ה'. והשובה דא אתקריאת חיים. בי מונה תולאות
חיים דאינון נשיאתן דישראל בו'. עד אי' על הזו דיקנא דאת ה' אוקמיה
ונתנה עוצה בו' וכבת עיא ע"ש. וזהו ונסלח לו על א' מכל אשר יעשה ר"ל
מחטאתו ומכל אשר חטא ועשה מקודם לאשמה בה. ועשבו מאותם החטאים
ועבירות גופייהו נסלח לו ר"ל נעשה לו שם חיים. ע"ד הודונת נעשו בזכיות.

ומתחבונת

ומתלבושת גופה. נעשה לו הים קוד ה' ושבת בות בכ"ל. ומרומז ברית בל
לאשפה בה הוא אמר שבת מכל המעשים ביום השביעי. בהתבוננה הוא
בינה בחו"ג. ואין להאריך יותר. כי ביום השביעי היינו במלך השביעי שהוא
בחו"ג יהי' תיקון לכל המעשים. ואפי' המעשים יתוקנו כי לא ידח ממנו נדח
והכל יהיה לתועלת ותיקון. וזהו לאל אשר שבת מכל המעשים. שבת ומלשון
שביתה ותענוג ומכל המעשים שיהי' ביום השביעי. ודו"ק היטב:

רמז צו:

(תש"פד). (ו' ב'). צו את אהרן וגו'. בתשרי. תר"ב ביותר צריך לזרז בניקוד
קיץ הקרוי כ"ק. ונקדים הגהו'
(פסחים נ"ג ע"ב) אותה קן מוה"ב כל הנותן ומלאי לכיס של ת"ח. ופרש"י ז"ל
ומלאי היינו סחורה. ולכאורה אין מדוקדק הל' ומלאי לכיס. ונראה ע"ד הפי'
(שבועי' ט"ו י"ב) הרהורים ומלדקה. ר"ל שנותן הצדקה נעשו הרהורים מהקב"ה.
ובאמת עיקר הצדקה הוא להיות על כוונה ז. ע"ד (הקדמת תוה"ק ב' א')
אוזהו תקיד שמתחקד עם קונו עם קן דילי' לייחד השכינה הק' הנקראת
קן לפור. וכו' ידוע מתז"הק. והנה המילוי של כ"ק היינו פ' של ב"ה יוד של
יו"ד כ"ך של קו"ף. גו' קן. וז"ש הגהו' כל הנותן ומלאי לכיס ר"ל המילוי של
כ"ק. שכל כוונתו להתחקד עם קונו היינו קן דילי'. וזה"ש ר"ב ביותר צריך לזרז
בניקוד ביס הקרוי כ"ק היינו שנחקד המילוי של כ"ק נזה צריך זירוז. והבן היטב:
(תש"פה). זאת תורת העולה וגו'. ובהפטורה. (ירמי' ז' כ"א-כ"ד). עולותיכם
ספו על זבחיכם ואכלו בשר. כי לא וגו' ולא
לויתים וגו' על דברי עולה וזבח. כי אם את הדבר הזה לויתי אותם לאמר
שמעו בקולי וגו'. ונ"ל. ואגב זה אבאר הרהורי דברים שיש לי. דאי' בב"ק
(זבחים דף ז' ע"ב) אי"ר עולה דורון היא. ה"ד אי דלא עשה תשובה זבח
רשעים תועבה ואי עשה תשובה הא תנן עבר על מ"ע ועשה תשובה לא זז
משם עד שמוחלין לו. אלא דורון היא ופרש"י ז"ל זבח רשעים שפוך
הוא במגלי. לכאורה יש בזה רש"י ז"ל בזה. ואפ"ל ע"פ קו' הבעל"ש
דהכא ומשמע דאם עבר על מ"ע נקרא חוטא. ובגמ' (מנחות מ"א ע"א)
אמרי' דאין מענשין אעשה אלא בעידן ריתחא ע"ב דרוש אריך. ול"כ דלק"מ
דבאמת נקרא חוטא. רק כשאם אדם פוגם במל"ת הוא עושה פגם בבחי'
גבורות ולכך מענשין עליהם. אבל המ"ע הוא בבחי' חסדים ולכך אין מענשין
אלא בעידן ריתחא שאז מדה"ר נתהפכת למדה"ד כידוע. ובזוה"ק (פ' אחרי)
אי' דבחו"ב הוא בחי' חכמה. וקהלת בינה. ומגלי דעת. ודעת כלול מחו"ג ע"ב
היטב. וזהו בפירש"י ז"ל במתק לשונו. שפוך הוא במגלי דייקא שהוא כלול
מחו"ג

מתו״מ. א״כ קאי זבח רשעים אפי׳ אם פגם במקדים יותר. עוד יש לדייק לומר לא הוכיח בפסוק דעולה דורון ומדכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ובחייבי חטאות ואשמות קיי״ל דאין ממשכנין אותם משום דלכפרה אתי. ודייק. ונראה ויתורץ נמי מה שהקשו הכ״מ והלח״מ על הרמב״ם ז״ל דפסק דחייב אין מתכפר בלא תשובה רק על הקלות דהיינו על מ״ע מכפר בלא תשובה. הא בגמ׳ דשבועות מבואר דאף על מ״ע צריך תשובה ע״ש. ואפשר לתרץ בסברת הרמב״ם ז״ל ע״פ הגמ׳ (ב״ב פ׳ ח״ה מ״ח ע״ב) תלוי׳ וזבין זביניה זביני. דאגב אונסא גמר ומקני. ובעייתא מכופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ומשני שאני התם דלכפרה אתי ע״ש. והקשה התוס׳ הא חייבי חטאות אין ממשכנין ע״ש. והנה מחמת קו׳ זאת מוכח כהרמב״ם ז״ל. ול״ק קו׳ התוס׳. דבשלמא גבי חטאות ואשמות אין ממשכנין דמ״מ אם לא עשה תשובה הוי זבח רשעים ואם עשה תשובה א״כ למשכנו דמאליו יבוא. אבל בעולה ומכפרת דעבר עליו יוה״כ ומכפר על מ״ע וא״כ לא הוי זבח רשעים וצריך למשכנו לקיים נדרו. ודו״ק היטב. ולפ״ז מתורצת קו׳ הכ״מ והבן היטב. ואגב זה אתרץ ג״כ קו׳ התוס׳ דהקשו לפי המסקנא דסברא היא דאגב אונסא גמר ומקני א״כ ל״ל לרבנן דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ע״ש. ואפ״ל דבשלמא בתלוי׳ וזבין בפיר גמר ומקני כיון דמקבל מעות. וכן פירש״י ז״ל ע״ש. אבל גבי עולה אדרבה הוי חסרון כיס. לכך אילטריך קרא דמ״מ כופין אותו עד שי״א. כיון דעולה היא דורון וקיי״ל (קדושין ז׳ ע״א) היכא דנתנה היא ואמר הוא מקודשת באדם חשוב. דההיא הנאה באדם חשוב מקבל מתנה הוי כאלו נתן הוא. וק״ו ב״ב של ק״ו בהקב״ה מקבל ממנו דורון בההיא הנאה דהקב״ה מקבל ממנו דורון אין לך תענוג כפלא יותר מזה והוי כאלו הוא קבל. ודו״ק היטב ונכון בלא דמילתא. דעולה דורון היא. אמנם כן בתשובה בלינה דאל״כ הוי זבח רשעים ח״ו. ואי׳ בזוה״ק לית דורונא כדורונא דמעשיותא. ותשובה היא תבו״ב ס׳ היינו השכינה הק׳ לבעלה ת״ת. וזהו זא״ת תורת העולה. וזא״ת יהוב והבן היטב. **היא העולה על מוקדה** בקוד יקירת נפש בק״ב של קבלת מ״ע. עיין בזונת אנס. וזה בפירש״י ז״ל מיד ולדורות. והמשכיל יבין. **כל הלילה עד הבוקר.** שלא תהיית הנותים ודו״ק. ואפשר בזהו בתר״ב בזותר צריך כורז במקום שיש חסרון כיס. היינו עניות. דעני חשוב כמת. לקיים התה״ק ומשני כו׳. ודו״ק. והנה בספרא דצניעותא דיעקב א׳ פ׳ הס׳ (לעיל ד׳ ב״ע) ובתנו את התאוות במקום השולה. ר״ל באין תנאי בא לצדיק אם לא בתנאי מקודם במחשבה ועל תנאי ומחשבה יש לו לתבוא שלה והיא לא תבוא צריך לתבוא תאוות במקום שלא תבוא עולה. והב״ה ישתנו את התאוות במקום השולה ודפק״ה. ולפ״ז יש לפרש הגמ׳ (חגיגה ז׳ ע״א) כתוב א׳ אומר אבוא ביתך

בעולות וכתוב ה' מוריד שאול ויעל גו'. ומשני זה בעולם. וזה בהעלאת שאול ויעל עי"ש. ולפי הנ"ל מבואר היטב כיון שהמה עיקר השלמת שמתהפכות על המתהפכות שיש לה נכלל באשר שמש כל כרת יצ"ל להבית תמורת יהודה. וזהו ג"כ (בס"ב ד' ע"ז) עורי צפון ובואי תימן ר"ל עורי צפון היינו עולה שנשחטת בצפון. ובאי לשחטת רק ובואי תימן היינו שלמים שנשחטין בדרום שהם שלום לעולה ולמנחה כדאי' בזוה"ק. וזהו שהוכיח הנביא ע"ה. עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר שתקריבו עולה בתשובה שלימה ואז אתם צריכין לשחטת רק בתוקפו של השלימות וזבחים היינו שלמים שתאכלו בשר כנ"ל. והביא ראי' שהעיקר הוא התשובה. כי לא צ' ולא צויתים וגו' על דברי עולה וזבח. ר"ל על דבר השלמה גופא. כ"א את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי וגו'. ר"ל כל עיקר הטעם של הזבח והעולה הוא רק שיתנהגו בקולי על דרך שאמרתי ונעשה רצוני. כפי' העקידה ז"ל הפי' וכ"א ע"ו כי גם הנה שמוע מזבח טוב ומהזבח אינו טוב רק השמיעה. ודו"ק בכל זה כי נכון הוא היטב:

רמזי שמיני:

(ש"פ). (י' ג'). וידום אהרן, פירש"י ז"ל קבל שכר על השתיקה שנתייחד עמו הדבור. י"ל עפ"ד הגמ' (ברכות ק"ב א')
קבלה דיקירי בתיקותא. כי קיד הוקירים של צדיקים ידוע ומאמרי הלוית כ"ש ומפני שומרת ומלכות אהבה ויראה כדאית ומאהבה רבה. ובשביל מלוכתת בדינים א"א לה לשלוט בזיווגה ופועלת דינין על הצדיקים. ואז היא קולקת לעילא לזיווגה ע"ש. וזהו יקירים של אהבה. וידוע מתנ"ז תק' בכל היהודים צריכים להיות בתכלי ע"ש. וז"ש הגמ' קבלה דיקירי בתיקותא והבן. וזהו וידום אהרן ובזה נעשה יחוד בעולם הדיבור בחי' מלכות. וזהו קבל שכר על השתיקה שנתייחד עמו הדיבור. ומפני שהוא הוי' ומייחד הדיבור לקול בקבלת היקירים בשתיקה והבן.

(ש"פ). ולפי"ז יש ג"כ לפרש מאמז"ל (ברכות ל"ג ע"ב) האומר על קן צפור יגיעו רחמיך ומשתקין אותו. ר"ל על קן לפו"ר היינו השכינה הק' כידוע. יגיעו רחמיך מדת רחמים דהיינו ת"ת בעלה דמטרוניתא. משתקין אותו בנ"ל בתכלי. ובזה מובן הגמ' (ברכות שם) בא"ר כמה ידע האי מרבנן לרצויי למאריה. א"ל אביי הא משתקין אותו תנן. בהזיווג צ"ל בשתיקה. ומפרש הגמ' ורבה לחידודא דאביי. ר"ל דאביי הוא בחי' יסוד ר"ת אבר בך יחוס יתום. כידוע ממהרש"א ז"ל בשגדת יסוד הוא יתום ע"ש. וידוע דהזיווג הוא ע"י יסוד דאחיד בשמיא וארעא. כמ"ש כי כ"ל בשמי"ם ובאר"ץ. וזהו לחידודא

דאביי

דאבי"י דרגא. דילי' מדת יסוד

(ש"פח), ולפי"ז יש לפרש מאמ' (ברכות מ' א') ברוך אדני יום יום. בכ"י ויום תן לו מעין ברכותיו. כו'. ומיימרא אחרב. לא כמדת הב"ה מדת ב"ו. מדת בב"ו כלי ריקן מחזיק ומלא אינו מחזיק. ומדת הב"ה אינה כן אלא מלא מחזיק כו'. ומדייק בל' תמיהת בר על קושית בני המאמרים ע"ש. ואפשר לפרש ע"ד הפ' (תלים קל"ט ט"ז) ימים יוצרו ולו אחד בהם. י"ל כי יש שני ימים יום טב ויום ביש. וידוע דיוי בין בל יקרים באהבה ומדה באחדותו ית"ש. כי בלה"ה משפה תכלית פירוד. כאלו תרינים והרעות הם מרבות אחר. ובאמת תכלית הדין כדי לבוא לטוב האמיתי. ועכ"ז היתה כוונת הבריאה כדי להטיב ומשום לבריותיו טוב גלוי אבר עין לא ראתה גו' והכל מרבות א'. ולכך חייב אדם לברך על הרעה בשמחה כמו על הטוב ואפ"ה ימים יוצרו תרי ימים יוצרו יום טב ויום ביש. ולו ית' א' בהם אחדות א', רק מלדנו נראה התחלקות המדות דין ורחמים. אבל מצדו ית' אחדות א' וזה פי' יקר. וזה ג"כ פי' הפסוק (בראשית כ"ט כ') ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה. אגב ישעמ"ה היו ימים אחדים בלי שום פירוד הי'. ובו"ז הי' באהבתו אותה. ואהבת רחל היא השכינה הק' כדי בהתמלא ליחוד בסוד יסוד הצדיקים כנ"ל. וז"פ ברוך ד' יום יום ר"ל בין יום טב ובין יום ביש על הכל הוא ית' ברוך. וזהו בכ"י ויום תן לו מעין ברכותיו. אך הטוב והמטיב אך דין אמת. הכל בשמחה. בפרט במאמרים נשבת יחוד לאשלא כנ"ל. ולכך כתיב שם אדנ"י. ברוך אדנ"י יום יום. ורמזתי בתי' אבי"י בהוא בתי' יסוד שע"י נעשה הזווג ר"ת ברוך אדני יום יום בשנה קבלת היקורים נעשה יחוד. כנ"ל. וז"ש א"כ לא כמדת כו'. מדת הב"ה מלא מחזיק. דלכאורה ק' כיון שמדתו ית' כלי מלא מחזיק א"כ למה היתה בצירת הכלים ומפני שהכלי לא הי' יכול לקבל גודל האור והבהירות עד שנשבר. אדרבה כל שהכלי מלא הוא יותר מקבל. אמנם השבירה היתה בכיוון כדי שנעשה בנ"א תהי' ע"י השבירה והתקון. כי השבירה לא מגונה ולא יפגם. לכן היתה השבירה אהבה נפולה ויראה נפולה. כלחון והתפארות לעצמו ולא לכבוד שמים כדי שהאדם יעלה הכל לעבודת הבו"ת כידוע למי שמבין. ומהשבירה נעשו כל הדינים כידוע. והכל לפי עומק המחשבה לבוא לתכלית הטוב הגלוי. ולפי"ז יובן הקושיות למי שמבין. ודי בזה. ודו"ק היטב:

(ש"פט), במדרש ירדום אהרן, (מאי הוא"ל הא כתיב ביום השמיני ימול בשר ערלתו. ופליאה הוא. וראיתי כמה פנים לזה המדרש והם רחוקים מאד בעיני. ולע"ד בדרך אפשר בלא יהא חומר כ"כ. דמצינו שהצדיקים יראים לנפשם מאימת הדין. כדאי' במ' (ברכות כ"ח ע"ב)

בר"י

שר"י שבת ב' דרכים יש לפני א' לג"ע וא' לגיהנם. ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי. ופי' הבעש"ט שהצדיקים מוליכין אותם לגיהנם שיעלו נשמות הרשעים שהרהרו בתשובה. ועי' בפרע"ח בסוד נ"א. שאם הצדיק אינו זך כ"כ אף הוא נשאר שם. ולזה בכה ר"י. ומצינו שדהמע"ה בעולם כוונתו הידועה לו בסוד נפילת אפים הי' מעלה לאבשלום בנו מז' מדורי גיהנם. ואפשר שזה כוונת המדרש וידום אהרן דקי' מאי הנ"ל א"כ מאי רבותא קאמר הקרא. ועי"ז תירץ דקמ"ל רבותא. דקי' למה וידום אהרן והאיך לא ירא על בניו כמו שירא ריב"ז על עצמו. ותי' ג"כ בעולם כוונתו להעלות אותם שלא ירדו לגיהנם להעלות נשמות רשעים שלא ישתקעו חלילה וסיבת חטא שלא נשאו נשים. וכמו שעשה דהמע"ה על בנו. ובפרט שלא נשאו נשים ומצינו (ברכות י' ע"א) אצל יחזקי' המלך ע"ה שא"ל ישעי' הנביא ע"ה בשם ד' שימות בעוה"ז ולא יחי' לעוה"ב · על דלא נסיב איתתא. ע' גמר' דברכות. וא"כ קי' למה וידום אהרן. ומפרש המדרש מאי הנ"ל וללמוד זכות עליהם שלא ירדו ח"ו לגיהנם. לז"א ביום השמיני ימול בשר ערלתו ר"ל בזכות המילה. שכן מצינו בת"ז תק' מאן דנטיר ברית נטיר הוא ומאשא דגיהנם ע"ש. [ואחז"ל (ב"ר פ' מ"ח סי' ז') לע"ל אברהם יושב על פתח גיהנם ואינו מניח אדם מישראל מהול לירד לתוכה. ועי' עירובין י"ט א'. המעקדה.] ולכך תפס המקרא ביום השמיני ימול גו'. דהגמ' (שבת קל"ב ע"א) דריש וביום השמיני אפי' בשבת. א"כ מילה עדיפא משבת ושבת דחי לגיהנם. דכל חייביא דגיהנם נייחין בשבת. וכ"ש מילה דדחיא גיהנם. א"כ בשביל הי' רבותא מה שדומם אהרן. כן י"ל בדרך אפשר. וסוד ד' ליראיו היטב:

(שמ"ן). (י' י"ט-כ') הן היום הקריבו את חטאתם גו' לפני ד' ותקראנה אותי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ד'. וישמע משה וייטב בעיניו. ע"ד אחז"ל (חולין ס' ע"ב) הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח. וז"ש הן היום הקריבו את חטאתם שהיא לפני ד' דהיינו בשעיר ר"ח שהוא לפני ד' כנ"ל. ותקראנה אותי כאלה דהיינו אבילות. שזה בא מסוד מיעוט הירח. היתכן שאוכל חטאת היום באבילות. כיון שזהו תיקון לדורות. ואם שמעת בקדשי שעה אין לך להקל בקדשי דורות כזה שהוא שעיר ר"ח שהוא תיקון לדורות על מיעוט הירח. והאיך יתכן זאת שאוכל אותן באבילות שבא מסוד מיעוט הירח כנודע. ולכך מי שמקדש הלבנה ומובטח לו שלא ימות באותו חודש. ומפני שבשבת יחוד וזיווג פב"פ ויוצא מקטנות סוד המיתה לגדלות כידוע. והאיך יוכל לאוכלו באבילות. לכך וישמע משה וייטב בעיניו ומפני שהי'

בעלה

בעלה דמטרוניתא. והגלות אותה דבעלה. כמו שכתב בזוהר הקדוש עה"פ (שמות כ' כ"ד) קח לך סמים. לך לתנאתך. כי הגלות אותה היא דבעלה עיי"ש. והכא נמי ויסמוך נפשה וייטב בעיניו. שבשה ייחוד וזווג אותה בבעלה כי אהרן ע"ה הי' שושבינא דמטרוניתא. שבשה תיקון זה בהקרבת הקרבן בכל ראש חודש. וזו היא הגאלה. כי משה רעי"ה הי' בעלה דמטרוניתא. לכך וייטב בעיניו. והבן ונכון היטב. ומי בפי' כמות בם רמותי רומן קלה. ובם ק' נ"ח והי' הוא יהי' לך לפה. דהיינו אהרן יהי' לך לתנאתך לפי דרך למעלות פגימות הלבנה. ודו"ק היטב:

(ש"צא). (י"א ג'-ה'). **זאת החיה אשר תאכלו גו'. כל מפרסת פרסה גו' מעלת גרה גו'. אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה.** ונדקדק הרב הקדוש המגיה בספרו קול אריה לומר גבי היתר אכילה הקדים הפ' ומפרסת הפרסה למעלת גרה. וגבי איסור אכילה הקדים ממעלי הגרה למפריסי הפרסה. ע"ש דרך רמז. ולע"ד י"ל לרמז בדרך צחות. דהא אחז"ל זו קתני. ע"ד הגמ' (ברכות כ' ע"א) א"ל דר"י כד הוי מקיים מקבלא אתי מיטרא ואנן מזעקין ולית מאן דאשגח בן. וא' משום דמוי כו'. ומשני בהני דרי דמסרי נפשייהו אקדושת השם ואנן לא מסרינן ע"ש. יצא מזה דגדול כח זכות כל מס"נ אקדושת שמו ית' יותר מזכות לימוד התוה"ק. והנה ידוע בכל השפעתנו מה שאנו אוכלין הוא בזכות תורה משה וגם בזכות עקידת יצחק כמ"ש (בראשית כ"ב י') ויקח את המאכלת ופירש"י ז"ל שלכך נקרא מאכלת שאנו אוכלים בזכות זה. וא"כ גבי היתר אכילה מרמז לנו הכ' בהשפעת אכילה היא בזכות מפרסת פרסה שולה כמנין משה, ואח"כ מעלת גרה, בשולה כמנין יצחק, ואכילה בהיפוך אין אוכלים אפי' בזכות ממעלי גר"ה ואח"כ מפריסי הפרס"ה. ודו"ק היטב:

(ש"צב). (י"א כ'). **כל אשר לו סנפיר וקשקשת גו'.** אי' במ' (חולין ס"ו ע"ב) כל דאית ליה קשקשת יש לו סנפיר כו'. ומכדי אין אקשקשת קא סמכינן סנפיר ל"ל. ומשני כדי להגדיל תורה ויאדיר. נראה לפרש כל דאית לי' תשובה ומע"ט בהם בסריון קשקשים בודאי יש לו סנפיר דבעי ביעה דאורייתא. ר"ל אות בי' תורה לבונה. כי בת"ז הק' דמדמה מע"ט לקשקשת ותורה לסנפיר דבעי ביעה דאורייתא. ויש מי שיש לו סנפיר אבל אין לו קשקשת ר"ל דלית בי' תשובה ומע"ט. ושפיר פריך הגמ' ומכדי אין אקשקשת קא סמכינן דהעיקר הוא תשובה ומע"ט. כי לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. סנפיר ל"ל כו'.

ומשני

ומשני ומשום יגדיל תורה ויאדיר להראות גדולת התוה״ק שהמאור שבה מחזיר למוטב שמתוך שלא לשמה בא לשמה כי תיאובתי׳ דהיכן לאיתבלבלא באור כידוע. ודו״ק היטב:

רמזי תזריע:

(ש״צג). (י״ב ב׳) אשה כי תזריע וילדה זכר. נראה לרמז על דרך בחירה שבעל פה נפקא ומתורה שבכתב.

ולכאו׳ מידי בחירה שבעל פה דלא רמיזא בתורה שבכתב. ובמסכת (מכות י״ז ע״ב) איתא אמר רבא איתתא דתלד כרבי שמעון תלד עי״ש. וזה מרומז אשה תזריע רצה לומר איתתא דתלד. וילדה זכ״ר. כי תיבת זכר בכולל עם גימטרייא כל המילוי זי״ן כ״ף רי״ש עולים כמנין רבי שמעון. וזו כרבי שמעון תלד. ורמז נאה הוא:

(ש״צד). (י״ג ב׳). אדם כי יהי׳ בעור בשרו. ואיתא במדרש למה לא נאמר דבר אל בני ישראל כמו בכל מקום. משום שלא להזכיר נגעים לא רצה להזכיר הנגעים על ישראל עי״ש. וגם מצינו במשנה (נגעים פרק ב׳ משנה א׳) רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן הרי הן כאשכרוע לא שחורים ולא לבנים. ופירש התוספות יום טוב לפי שרצה להזכיר נגע צרעת בישראל נקט הא לישנא אני כפרתן. כלומר כל רעה לא תאונה להם ואני כפרתן עי״ש. וזה לשון הברטנורא בלאות לשונו מתוך חיבתן של ישראל הי׳ אומר אני כפרתן. כלומר כל הטובה שראוי לבוא עליהם אני מקבל על עצמי כדי לכפר עליהן עי״ש. ואפשר לרמז מתוך חיבתן שחיבב הקדוש ברוך הוא לישראל לא הזכיר בני ישראל כנזכר לעיל במדרש. וגם הי׳ מרומז **אדם** כי ר״ת **א**ליהו **ד**וד **מ**שיח כפרת ישראל. על דרך הוא דוד בעצמו. שהם מכפרים על בני ישראל כמו שמצינו באליהו זל״ע שאמר כמה פעמים הריני כפרת בית ישראל בכל מקומות מושבותיהם. וגבי משיח מצינו גם כן (ישעי׳ נ״ג ה׳) והוא מחולל מפשעינו מדוכא מעונותינו. ומתוך חיבתן של ישראל המעיד עליהם אלו שיכפרו על בני ישראל קודם שהזכיר עליהם פרשת של נגעים. ואפשר לומר שזהו שאמר דוד המלך ע״ה (סנהדרין ק״ז ע״א) אפילו בשעה שהם עוסקים בנגעים ואהלות שאז ראוי שלא להזכיר על שום זרע מישראל שום חטא ועון. אדרבה לקבל עליו כפרת בני ישראל וכל העונשים שראוים לבוא עליהם לקבל על עצמו. ומכל מקום הם פוסקים אז ומשבתים ואומרים דוד הבא על אשת איש מיתתו במה כדי לביישני. ודו״ק היטב. והאל הטוב יכפר:

שאת

(ש"צה), שאת גי' או בהרת. והיתה בעיבנה (נגעים פ"א מ"א) בהרת עזה כשלג. ושאת כצמר לבן. ושלג עזה לבנוניתו יותר מצמר. לכך נקראת שאת לשון גבוה כמראה החמה עמוקה מן הצל. והקשו בתוספות (שבועות ה' ב') הא כתיב (תהלים קמ"ז ט"ז) הנותן שלג כצמר משמע שלג לצמר. ומשמע דצמר לבנוניתו הוא יותר משלג ע"ש. ויש ליישב על דרך הרמז. דאיתא בגמרא (ערכין דף ט"ז ע"ב) דנגעים באים על לשון הרע. ואפשר לומר בדרך האפשר ולא להחליט. כי לכך פעמים באה בהרת עזה כשלג ופעמים דיהה היינו דהיינו שאת שהוא כצמר לבן. ומשום דעל לשון הרע ברור שמכוין לומר לשון הרע בפירוש אז הנגע היא עזה כשלג ר"ל יותר מבורר ומשאת. ושאת דיהה היינו שבא על לשון הרע שאינו מבורר כל כך שלא הי' מכוין על לשון הרע רק שמגילא בא. כההיא דאמרינן בפרק גט פשוט (בבא בתרא קס"ד ב') ההוא מקובר דאתא לקמי' דרבי. אמר אין זמן בזה. אמר לי' רבי שמעון ברי' שמא בין קבריו הוא מובלע. פלי' וחזי'. הדר חזי בי' רבי בעיניה. אמר לי' לאו אנא כתבי' אלא יהודה חייטא כתבי'. אמר לי' ככך ומלשון הרע בזה. ופירש הרשב"א ז"ל הא ודאי כיון דחזי בי' בעיות הוי מוצרך לי' לומר לאו אנא כתבתיו להציל נפשו. אבל מה דקאמר יהודה חייטא כתבי' לא הוצרך לי' לומר ומלשון הרע בזה. אך שבאת להציל נפשך לא הוצרכת לומר דבר זה ודו"ק. ע"כ לשון הרשב"א ז"ל. נמצא יש שאחד רוצה להציל נפשו ומתוכו יראה יוצא מפיו לשון הרע על חבירו דוגמא דלעיל. על זה בא שאת דיהה כמו שאינו מבורר כל כך. ומכל מקום הוא שאת כמו גבוהה מאוד. כי בגמרא תלמוד עולה ודן והנה כתיב (ישעי' א' י"ח) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע כצמר יהיו. כי הקב"ה רוצה בטובת ישראל כמו שכתוב (יחזקאל י"ח ל"ב) כי לא אחפוץ במות המת והשיבו וחיו. כי לא ידח ממנו נדח. וכדי לטהר נפשות ישראל מזוהמתן נתן לנו דרכי תשובה כדי לטהרנו מטומאותינו. והבטיח לנו אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו. וזהו חסד מאת הבורא ברוך הוא. כמו שכתוב (תהלים צ' ג') תשב אנוש עד דכא ותאמר ( ) עד דיכדוכה של נפש כדי לטהרו מזוהמתו. ורמזתי אם יהיו חטאיכם כשנים ר"ת כדי שיטהרו נפשות ישראל מזוהמתם. אז שולח לו נגע לרעת עזה כשלג כדי שישוב בתשובה. ואז כשלג ילבינו החטאים ונעשו לו כזכיות. על דרך הכתוב (דניאל ז' ט') לבושי' כתלג חוור. (כן פירש בעל עטרת מאורות עיי"ש). אם יאדימו כתולע היינו תלמיד חכם שעוסק בגמרא תלמוד עולה ודן. והיינו יאדימו כתולע כי מדמה כל תולעת הזה לצבוע דברים אחרים. כמו כן בתשובה לצבע אחרים. כצמר יהיו הקדוש ברוך הוא ומזכה ושולח לו נגע כשאת

לרומם

לרמז לו שהעלו הוא דיהם ומכל מקום הוא גבוה כי שגגתו עולה זדון. והתשובה של תלמיד חכם היא בתורה הקדושה. כמו שאמרו ז״ל (ערכין ט״ו ע״ב׳) ומאי תקנתי׳ של לשון הרע יעסוק בתורה שנאמר ומרפא לשון עץ חיים. ואיתא בשל״ה הקדוש. כי בלימוד הלכה הוא ממתיק ומעברין דדינא דמלכא שנאמר (שה״ש ה׳ י״א) קווצותיו תלתלים על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות ושער הראש כשער נקא. והוא כלומר יותר. ובחינה זו יותר גדולה ומראשונה. כי שם הוא החיים שבוטים בלי תערובת דין. ובחינה של לבושי׳ כתלג חיוור היא מדרגה קטנה. כמלא שבוטה השמים שלג היא שוה ומלאו כלן. אבל לפי התיקון אזי הבחינה של שער הראש כשער נקא גדולה יותר ובחינת לבושי׳ כתלג חיוור. ובפירוש כתיב הנותן שלג כצמר. והבן ודו״ק היטב:

רמזי מצורע:

(שי״צו). (י״ד ב׳). זאת תהי׳ תורת המצורע וגו׳. איתא בגמרא (יבמות דף ס״ג ע״ב) אשה רעה צרעת לבעלה. ומאי תקנתי׳ יגרשנה מביתו ויתרפא מצרעתו. פירש המהרש״א ז״ל שהיא מכה בגוף כמו הצרעת. דזכר ונקבה גוף אחד הוא. כמ״ש (בראשית ב׳ כ״ד) והיו לבשר אחד. וקאמר דמכל מקום רפואתו אינה קשה כל כך כמו עיי״ש. ולי נראה דהצרעת בא על לשון הרע. וגם איתא מי שפוגם הדיבור יש לו יסורים מאשתו. ומפני שפגם בדרגא דילה. היינו שכלל הדיבור בחינת מלכות. והבן היטב. והוא אשה רעה צרעת לבעלה כמו שהצרעת בא על פגם הדיבור כך אשה רעה היא מחמת פגם הדיבור. ומאי תקנתי׳ דגבי צרעת יש לו תקנה בתשובה. אבל הכא דגם אם עשה תשובה אין הקדוש ברוך הוא רוצה לבטל הגזירה שלא תהי׳ רעה. לכך קאמר יגרשנה מביתו ואז יתרפא מצרעתו. ממילא אדרבה רפואתו קשה דלפעמים אין לו לשלם כתובתה. והגזירה קשה לבטל. ודו״ק היטב:

רמזי אחרי:

(שי״צז). (ט״ז א׳). אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ד׳ וימותו. והקשו המפרשים ז״ל דהפ׳ מתחיל וידבר ד׳ אל משה אחרי מות וגו׳ ולא כתב הדיבור מה״ל. והפ״ל מה״ל הטעם של מיתה שלהם. ע״ד (מנחות כ״ט ע״ב) שתוק כך עלה במחשבה לפני. ופי׳ הגאון קדשים ע״ד שאר״ע (ברכות ס״א ע״ב) כל ימי הייתי מצטער על פי זה ואהבת את ד׳ א׳ וגו׳. ממילא כל ימיו הי׳ במחשבה שלו בשעת

ק״ש

ק"ש לעקור נפשו על קדושת השם. וזהו כוונת מלת בוהכנה שלו לפני. ויובן ג"כ הבא"ל הכ"ת אחרי מות ב"י בקרבתם לפני ד' תמיד בכח"י ומקרבים עצמם לפני ד' בתורה ובתפלה ויוכיחו זה"ל ומש"כ וד"ק ונבון

(ש"צח). (ט"ז ט"ז). וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל וגו' וכן יעשה לאהל מועד השוכן אתם בתוך וגו'. שהכ"ה בעו"ה ומקור הקודש הוא דלכן נקרא הוא בשכינה כו' ובמ"ש שמכפר על ישראל גם בהיכל על השכינה הוא. על כלל ישראל קדושה לבני ב"ב. וזהו וכפר על הקודש ומטומאות בני'. וכן ישכה אותה כפרה לאהל מועד כידוע דעולת ומלכות בחי' שכינה הוא נקראת אהל מועד. ומפני שבעה נתעטרו בל השפעתו. והטעם שצריכה לכפרה מחמת השוכן אתם בתוך טומאתם יצא השפעת קליפה לבכ'. והבן היטב ונבון·

(ש"צט). (ט"ז ל') כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ד' תטהרו. הג' בו"א תנא' יומא פ"ח ע"ב) עבירות שבין אדם כו'. את זו דרש ראב"ע ומכל חטאתיכם לפני ד' תטהרו עבירות שבין כו'. עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חבירו. אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי ממטהר אתכם אביכם שבשמים. ומדקדק הכפלת תיבות ומה הל' את זו דרש כו' ע"ש. ועוד הלשון נמשך הסמיכות אר"ע אשריכם ישראל כו'. ונפ"ל כי מתחלה יש לפרש הפ' הנ"ל עד"ז. כי אמו בני' כדרכי התשובות שלני הם ונקפי' ביה. כמ"ש (איוב ל"ב ח') ונשמת שדי תבינם. שבינה היא מקור התשובה [כמו שכתוב (ישעי' ו' י') ולבבו יבין ושב. כמבואר.] ואחות בחלתי היא ומקור התשובה. ומש"ה יש לנו תקות השבים. כמאמרם בל בה"מ (גיטין נ"ה ע"א) גבי גזל מריש ובקשה רבנן חז"ל לסתור הבירה. וכן בגמ' (ב"ק ל"ד ע"ב) הגזלנין ומלוי ברבית שהחזירו אין מקבלין מהם. אע"פ שבתורה כתיב (ויקרא ו' כ"ג) והשיב את הגזלה אשר גזל וגו' ומפני תקנת השבים אין לקבל ממנו. והטעם הוא כידוע עד דכשעושה אדם חטא על דבר מצוה ונדר הכל אפי' על דבר מצוה. כי מדרגת השכינה היא בחינת בהים אור תורה ונתן לה כח לבטל הנדרים. אבל מדרגת הנדר היא בחינה שהיא למעלה מן התורה ולהכי הכל אפי' על דבר מצוה. ויש לו כח לעקור הד"ת כידוע וזה ל"ח ע"ב. וגם כאן בזה לפרש הגמ' (ב"ק כס) דפריך ומהניא להם אביהם פרה ועגלה בכל ריבית דצריכין להחזיר. ומשני בבאת י"ב. כי זה ידוע בינת ת"ת וז"א נקראת בשם אור הובצ"כ. וזהו דמשני דצריך להחזיר בבאת ידי שמים היינו

בחי' אור תורה שבכתי' בה והשיב את הגזלה וגו'. אבל מתקנת חכמים בהיא בינה למעלה ומתורה לא יקבלו ממנו. ופי' כי ביום הזה יכפר עליכם. וחי' בזה"ק אכפר ומשמ"ל רק דקאי על קפי' בינה ע"ב. וזהו כי ביום הזה יכפר עליכם היינו מוחא עילאה שמתעוררת על ידי יכפר עליכם לטהר אתכם ומכל חטאתיכם אפי' לפני ד' היינו הוי בית בחי' ת"ת אור תושב"כ ג"כ תטהרו. רק כאופן שירצה את חבירו. אע"פ שלא החזיר לו הגזלה ומריבות בין בחי' ירצה לחבירו ויקבל ממנו ומחילה הוא מהיר אפי' לפני ד'. וזה המשנה את זו דריש כו' לפני ד' תטהרו כו' עד שירצה את חבירו לומר אפי' אם לא החזיר לו הגזלה. והבל כנ"ל. וזהו משנה"א אר"ע אשריכם ישראל לפני מי היינו בינה כו' מי' אתם מטהרים. ומי' מטהר אתכם אביכם שבשמים אפי' אביכם שבבחי' שמי"ם ג"כ ומטהר' אתכם התשובה שהיא בינה ומפני תקנת חכמים. ודו"ק היטב ונכון.

(ת). א"י הפסיק ע"פ הגמ' (כריתות י"ח ב') די"כ אין מכפר על חצי שיעור וכ' המל"מ (ברמב"ם ה' שגגות פ"ג ה"ט). ופליאה היא בעיני לומר אין מכפר מכ"ש על ח"ש משיעור שלם ע"ב. ונ"ל ע"ד אחז"ל (יומא פ"ו א') ד' חלוקי כפרה. עבר על מ"ע ועשה תשובה לא זז משם עד שמוחלין לו. עבר על ל"ת צריך תשובה עם י"כ ע"ש. ולפ"ז י"ל דבשיעור שלם צריך גם לי"כ. אמנם בח"ש סגי בחרטה לבד בלא י"כ ולא צריכא לי"כ. ויש לפ"ז נ"מ גדולה דאם אכל חצי שיעור בי"כ קודם לבקיעת י"כ וחצי שיעור בערב בתוך כא"פ. א"א די"כ מכפר על ח"ש מ"מ הוי י"כ כמו ידיעה ואינו מצטרף ופטור מחטאת. אמנם אם נאמר די"כ אינו מכפר מצטרף וחייב חטאת. ע' בגמ' דכריתות ובמל"מ ודו"ק. וידוע דח"ש ילפינן מריבוי דכל דכתיב כל חלב. ע' ביומא (פ' יוה"כ ע"ד א'). ופ"ה כי ביום הזה יכפר הוי למיכתב כי יום זה יכפר מאי ביום. רק קאי על הבחי' של יום זה. בבחי' זו מעוררת לתשובה למי שאין בו דעת לעורר מעצמו. ויכפר קאי על עולם התשובה אימא עילאה כדאי' בזה"ק. ר"ל שהתשובה מכפרת עליכם מכ"ל חטאתיכם. אפי' על אותו החטא דילפינן מכל. וזה מכ"ל חטאתיכם דהיינו ח"ש. רק באופן לפני ד' בחי' ת"ת תטהרו. משא"כ אם אכל ח"ש קודם לערב וח"ש בערב ומצטרפין וחייב חטאת ואינו טהור לפני ד'. ודו"ק מאוד והבן היטב.

(ת"א). עוד יש לתרץ דקדוק של הכפ"ת על הל' במשנה את זו דרש ראב"ע דלכאורה איכא לדקדק על הל' של המשנה עד שירצה את חבירו. לכאורה תי' את מיותרת. הו"ל וירצה לחבירו. אמנם י"ל כי כשאדם מתודה לפני הש"י היודע תעלומות לב אם החרטה היא באמת בשבירת לב

והכנעה

והכנעה גדולה שהלאי הוידוי הוא בלב שלם בלב נשבר ונדכה. אבל לחבירו שאינו יודע המחשבות יכול להיות שמרצה אותו רק בפיו ולבו בל עמו. לכך קאמר המשנה שירצה את חבירו ר"ל שהרצוי יהי' את חבירו. ר"ל שירצה אותו בלב שלם כ"כ עד שחבירו ירצה לו ג"כ. וזהו את חבירו שהרצוי יהי' עם חבירו. ע"ד הפ' (משלי כ"ז י"ט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. ומשא"כ אם מרצה אותו רק בפה אין לב חבירו מרוצה לו. וז"ב במתיקות לשונו א"ת זה דרש ראב"ע ר"ל אותו א"ת דרש ראב"ע. ומכל חטאתיכם היינו שבין אדם לחבירו. וזהו דיוק מכל חטאתיכם החטאים שביניכם צריך לרצות אותו עד שלפני ד' תטהרו כי הוא יודע תעלומות לב אם מרצה אותו בלב שלם אם לא. ודו"ק היטב ונכון.

(ת"ב), באותה משנה. ואומר מקוה ישראל ד' מה מקוה מטהר הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. וע' בתוי"ט דבר נחמד ודפח"ח וש"י. ולי אפשר לפרש ע"ד המשנה במק' (מקואות פ"ז מ"ו) מקוה שיש בה ארבעים סאה מכוונות ירדו ב' וטבלו זה אח"ז הראשון טהור והשני טמא. ור"י מחלק ואומר אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור ומטעם גוד אחית ע"ש. וז"ש מה מקוה מטהר הטמאים ר"ל באותה בחי' שמקוה מטהרת בבחי' גוד אחית. אע"פ שהמקוה אינה שלימה. אף הקב"ה מטהר אע"פ שאדם אינו יכול לעורר עצמו לגמור שלימי הדעת לטהר א"ע. מ"מ הקב"ה מטהר אותו בבחי' גוד אחית. ודו"ק והבן זה היטב:

(ת"ג), כי ביום הזה יכפר עליכם. ע"ד ד' חלוקי כפרה. ע' ביומא (פ"ו ע"א) אמנם כי התענית הוא במקום יסורים. וגם אם עושה תשובה ומאהבה במק"ל אזי י"כ מכפר על כולם אפי' על חה"ב. וזה נרמז בפ' כי ביום הזה יכפר עלכם. ור"ת עלכם יש בו לצרף בזה עשה ל"ת כריתות מיתות ב"ד. וגם לפני ד' תטהרו היינו אילול הבם שהוא לפני ד' ג"כ תטהרו. כן נ"ל בחזון הלילה בין י"ב הסיבות. עוד יש לרמז בתי' עליכם עוברין לפניו יצורים כבני מרון. ודרש הגמ' (ר"ה דף י"ח ע"א) בג' לשונות. כבני אימרנא. וכמעלות בית חורון. וכחיילות של בית דוד. כנגד צדיקים בינונים רשעים. וזהו כבני אימרנא נגד בינונים. וכמעלות בית חורון נגד רשעים שמעלה שלהם היא בבית חורון עליא דקירותא שהוא עולה הבינה במחשבה שורשם כלם שוים לטובה. וכחיילות של בית דוד כנגד הצדיקים. והבן ונכון היטב:

(ת"ד), (י"ח ה'). ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם. י"ל ע"ד אומרם ז"ל (יבמות ק"א ע"א)

אתם

אתם קרוים אדם ואין אוה"ע קרוים אדם. ופירשו התוס' בשם רבינו תם. כי
יש חילוק בין האדם לאדם. דאדם אפילו שבעים אומות והאדם קאי
דווקא ישראל עיי"ש. נשגבה וגלוי דבר נכון. א"י פי' הפי' ע"ד ואומר לבאות
ד' דבד אתעקד יצחק נפקת נשמתי' דהויא בי' בהסוא עלמא. וכיון דאמר
אברהם ברוך מחי' מתים תבת בי' נשמתי' דעלמא דאתי. ובשביל זה נתייחד
בנו של הב"ה על יצחק בחייו דאתחשיב כמיתה. וכתיב (תלים ע"ח ל"ח-ל"ט)
והוא רחום יכפר עון ונסעם ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב. פי'
כיון שהם בניו דומו ובשרו של אותו רוח הולך ולא ישוב. שכן וגדת הדין
מהנית מתים חפשי מן המצות ולפיכך יפטר מן. התו"ד (יבמי' ק"ג ע"ב) כי
אתה אבינו בלחש. ע"כ. מילא יש טעם לפטור עלמא מן המצות ונשעם
מיתים חפשי מן המצות ואני בני של יצחק דומו ובשרו של אותו רוח הולך
ולא ישוב. לזה ותחיי הכי ושמרתם את חוקותי גו' אשר יעשה אותם האדם וחי
בהם [illegible] ולא שימות בהם. ר"ל בהתחשב שלוך
בשביל המצות בהז. ותי יחי בהם. אבל לא שימות בהם בהחשב שאינו בית
לפטור א"ע מן המצות ונטעם הנ"ל. וזה פי' יקר.

(ת"ח). ולפי זה יש ליישב מה שפירש הפסוק (דברים י"ד א'-ב') ולא תשימו
קרחה בין עיניכם למת. כי עם קדוש אתה לה' אלקיך גו'.
כי האדם העושה עבירות נרשמות העברות על מצחו. וזהו ולא תשימו קרחה
בין עיניכם היינו לא תשימו שם העבירות שלכם קרחה בין עיניכם היינו של
הגלוי למת ומשמעות שאתם נחשבים כמתים וכנזכר למעלה. כי עם קדוש אתה
לה' אלקיך גו' שהוא יתי' ויתי' חי וקיים לעד. ובשביל זה אתם נחשבים גם כן
כחיים. ודו"ק היטב וכנון מאוד:

(ת"ז). ברש"י יחי בחיים לעוה"ב. או אינו אלא לעוה"ז הלא סופו הוא מת.
לכאורה קשה תיפוק לי' דסבר ונלוה בהאי עלמא
ליכא. ואפשר דתקיף ושבר מצות במתניתין דריש מאי קרא ישב אדם ולא
עשה עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה. וע' ברע"ב שם. והנה הגאון בעל
תפי"ש ז"ל כ' קברא דעל אותה עבירה בזעמניען בעה"ז דהיינו ונלקית אי ד'
מיתות ב"ד. כך אם ישב ולא עבר אותה עבירה ומגיע לו השכר כמו בהאי
עלמא. כיון שהעונש הוא ג"כ בהאי עלמא עיי"ש. אומנם לא כן עמדי. דידוע
שהעונש ראוי להיות נצחי ומפני שהוא נגד אין סוף ברוך הוא. אך זהו הקדו'
יתברך שמו שלוחי ומשלם רק לפי ערך אדם העושה שיש לו גבול וסוף. אומנם
השכר של המצות הוא משלם לפי ערכו יתברך שהוא בלתי בעל תכלית והשכר
הוא נצחי. אם כן אזלא לי' קברת התוספות ש"ז ז"ל ודו"ק. וזהו שפירש
רש"י

רבינו ז"ל וזה כתב לשמ"ב. אז אינו אלא לשון ז בקבלת התורה כנ"ל ועכ"ז אלא קושי הוא ועת יהם בן אין השכר גלוי וידוע הוא.

(תיז). (ויקרא י"ח) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה אני ה', פירש"י ז"ל נאמן לשלם שכר. ע"ל ע"ד רמז. הנה כל אחר שכרו הימנו אמתו. לא תקרבו לגלות ערות ע"ד הפ' (סה"ב ז' פ' ג') קונה בשופטים דדרשו חז"ל (בסנהדרין דף ק"ז א') אם בא לאמתו ותגרש אליו בשובנה אדונה ראיתי ויד פירש ואונה. וזה ונרמז הקרא אל כל מאר בשרו. ונרמז ערות כל שאר בשרו שובנה אדונה ראיתי. אזי לא תקרבו לגלות ערות. אני ה' נאמן לשלם שכר. ע"ד הפ' (ישעי' מ' י') הנה שכרו אתו ופעולתו לפניו. וזה לפרש ע"ד משל. אם מלך גדול ומפואר יצוה לאיזה איש שיעשה לו איזה עבודות או שירות בודאי יעשה במנוחה רבה ובלא לבוש תקות שכר. כי אינו נחשב בעיניו שיעשה איזו עבודה או פעולה. אדרבה נחשב לו לשכר בחשוב הוא בעיני המלך. וזכה לעבות לו שירות. כמאמרם ז"ל המשתעבדות לגוי בנאה אליו המשעבד הוא תכלית החירות ועלם התענוג. משא"כ אלא אחיב הוא חירות התענוג ואינו נחשב בעיניו לעבודה. אומנם אלא המלך נחשב לפעולה בע"ע שיבד אותו ומשלם לו שכר. כך המשכיל אלא הצדיק התורה והעבודה הן אצלו שכר גדול כמאמרם ז"ל (אבות פ"ד מ"ב) שכר מצוה מצוה. בהמצוה גופה היא השכר. ואינו נחשב בעיניו לשום עבודות. אדרבה הוא תכלית החירות כמאמרם ז"ל (אבות פ"ו מ"ב) אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. והוא עלם התענוג ויקר הערך בזכה לשמור ונזכרת לפני מלך גדול ונורא בהיות אוהב ותבית. אומנם אצלו ית' בהוצ"ם היא עבודה ומשלם עליו שכר. ומשה"כ הנה שכרו אתו ר"ל אלא הצדיק שכרו אתו כי התו"ם נחשבות אצלו לשכר. אומנם ופעולתו לפניו ית' בתצלו היא פעולה ומשלם עליו שכר. וזהו בפירש"י ז"ל נאמן לשלם שכר ר"ל לשלם השכר אע"פ בהמצות גופה היא השכר ועלם התענוג ויקר הערך. אעפ"כ נאמן אני לשלם שכר על אותו השכר ודבר זה נחמד ונעים הוא.

(תיח). ויקרא י"ח יש לרמוז הטעם לשאר השכר ומה בזה עלות לשבת כי בהיות אלא הצדיק לא נחשב לשום עבודות. אדרבה היא אצלו שכר גדול. רק הפעולה היא אצלו ית' יתברך. לכן ישלם לו התקב"ה לאחר מיתה. כי אז הרות תבוא אל האלקים אשר נתנה. ולפניו ית"ש נחשב לעבודות. אומנם המוכם בכל עבירות הקב"ה ומעניש אותו בעולם הזה. ומפני בהעבירה אלא הצדיק גדולה מאוד. ומקיים בעלוני יתמלאת נגדי תמיד. לכן מענישין אותו הקב"ה ומיד עליו. אומנם הרשע הוא בהיפך. בהמצות ומשלמין לו בעולם הזה כי אצלו

נחשבת הלואה לעבודה שעושה לשם יתברך ויתע'. אם כן כיון שהיא הלא עבודה בעולם הזה ומשלמין לו עלי' תיכף שכרו ומשלם היטב:

רמזי קדושים:

(ת"ט). (י"ט ג'). איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו. יש לפרש על דרך דרש"י ז"ל פי' שלא יסתור את דבריהם. וזהו בכלל מורא. עיי"ש. ואיתא בזוהר הקדוש דאימא דרבי שמעון בן יוחאי היתה מדברת ושחה בשבת. ואמר לה רבי שמעון אימא שבת היום. וזהו איש אמו ואביו תיראו שלא יסתור את דבריהם. אמנם ואת שבתותי תשמורו בשבת מותר לסתור דבריהם כמעשה דרבי שמעון בן יוחאי ז"ל. ודו"ק היטב ונכון מאוד:

(ת"י). (י"ט י"ז) לא תשנא את אחיך בלבבך. י"ל ע"ד הפי' (תהלים קל"ט כ"ב) תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי. יש לפרש דאי' בגמ' (ב"מ דף ל"ב ע"ב) אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו. והקשו בתוס' הא אמרינן בפסחים (קי"ג ב') כי תראה חמור שונאך ה"ד אי דעביד איסורא מי שרי למסנייה כו'. א"כ מה כפיית היצר שייך כיון דמצוה לשנאתו. ותי' כיון ששונא אותו גם חבירו שונא אותו דכתי' כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. ובאים מתוך כך לידי שנאה גמורה. ושפיר שייך כפיית היצר ע"ש. וזה"א אדונינו דהמע"ה תכלית שנאה שנאתים השנאה שלי היא לתכלית ומגמת כבוד ד'. ואע"פ שלאויבים היו לי ר"ל מתוך שנאה שלי נעשו הם לי לאויבי'. ככ"ל כמים הפנים וגו'. ומתוך כך יש לבוא לידי שנאה גמורה. ומ"מ איני שונאם רק לתכלית המכוון. וזש"כ לא תשנא את אחיך בלבבך ר"ל בקשת לבבך היינו שתי לבבות. ואפי' במקום שמותר לשונאו בראה בו דבר עבירה לא תהי' השנאה רק למען כבודו יתברך ויתע'. אבל לא בקשת לבבך כנזכר לעיל כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. וממה יבוא לשנאה גמורה כנזכר לעיל בתוספות. ודו"ק היטב:

(ת"יא). (י"ט י"ז). הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא. ואי' בגמ' (ערכין ט"ז ב') עד היכן תוכחה עד כדי הכאה. י"ל דאי' בגמ' (יומא פ"ו ע"ב) גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות. ופריך הא אמרי' גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כשגגות. ומשני הא מאהבה והא מיראה. נמצא אם אחד מייסר את חבירו בבחי' יראה שאומר לו תוכחה האיך לא יראת לעבור עבירה והא הקב"ה מעניש

ומניס לעוברי לאוו והוא דיין נאמן להפרע מן הרשעים ובודאי בתוכחת מוסר ויראת עונש הרי מכניע בלבו הרהורי תשובה ויראת העונש. ובאשרי אלא חטאים דתשובה ויראה כנגדו ומזדונות חטאים. ובזה ממהר הקרא הוכח תוכיח את עמיתך. אבל ולא תשא עליו חטא שלא ישאר אלא חטא ומזדון דהיינו שלא תאמר לו תוכחת מוסר ויראת עונש דבזה תשא עליו חטא שמזדון נעשה אלא חטא. אלא בתוכיח אותו בדבר' אהבה בדברים ערבים ומתוקי' עד שתכניס בלבו הרהור תשובה ואהבה. והחילוק שבין יראה ואהבה. שביראה נעשו חטאים ועדיין הוא מקושר להב"ה ומחיצת בהחטאים מבדילין בינו לבין הב"ה. אמנם תשובה מאהבה נעשו זכיות ואז [illegible] המחיצה שבינו בינו לבין הקב"ה. והשלום הוא בחי' התקשרות בידוע. ועיקר תשובה היא תשוב ה'. דהיינו ה' אחרונה שם אדנ"י לייחד אותה עם בעלה ו"ה עם הוי' ב"ה. והמ"א הגהו' עד היכן תוכחה עד כדי הכאה. דהיינו תשובה מאהבה בזה נעשה שלום והתקשרות ונעשה יחוד הוי' ואדנ"י בידוע. והוי' אדנ"י בהכאה ג' שלו"ם. דהיינו י' פעמים א' ה' פעמים ד' ו' פעמים נ' ה' פעמים י' ועם ד' אותיות הרי ג' שלו"ם. וזהו בגמרא הגהו' עד היכן תוכחה עד הכאה בשם הוי' ואדנ"י בהכאה ג' שלו"ם לעשות התקשרות בינו לבין המקום בחי' שלום וזה ע"י תשובה מאהבה. והבן:

(ת"יב). (י"ט י"ח). **ואהבת לרעך כמוך אני ד'.** ע"ד דהב"ה נקרא רעך. כמ"ש (משלי כ"ז י') רעך ורע אביך אל תעזוב. וזהו ואהבת לרעך היינו להב"ה כמוך. כמו באהבת אותך אפי' אם גרמת לך יסורים. ואם תחתוך אצבעך בודאי לא תכעוס על עצמך ולא תשנא עצמך כמ"כ תאהב להב"ה. אפי' אם הביא עליך יסורים ועונשים. וזהו כמוך כמנין אלקי"ם בסוד דין. ועוד אם אתה תגרום לך יסורים לא ימנע מזה בשום טובה וחסד רק יסורים לבד. והיסורים של הב"ה הם רק רחמנות וחסד גדול כדי לטהר אותך ומחלאת זוהמת הנחש. ולאור באור העליון. וזה במקום אני ד' בסוד שם הרחמים בסוד רחמנות גדול בעלם. והיסורים הם רק בנקודה. ודו"ק היטב ונכון:

(ת"יג). **ואהבת לרעך כמוך.** אר"ע זה כלל גדול בתורה (ב"ר פ"כ"ד). ע"ד הפסוק (משלי י"ח כ"ד) איש רעים להתרועע ויש אוהב דבק מאח. יש לפרש ע"ד הגמ' (ברכות ס"ג ע"א) אומר רבי לעולם אל ירבה אדם רעים בתוך ביתו. של' איש רעים להתרועע. ופירש"י ז"ל יתרועע. וזה ודאי כשירבה לו רעים להתעלם אתם באהבים ולמשוך יין לשתות ביחד ולאכול ומעדנים או כי"ב להמשיך לבם לדברים בטלים אומר

חברים

הצדיקים המתקדשים זלה"ה בהלכה ומתוספי יחדיו לתורה ולעבודה הדרגה יש להם דביקות ואהבה ויראות. והנה בזוה"ק (פ' בלק) גבי ר"מ דאמר מאן דקבל יתהדר. מאן דאמר אחד צריך לתפוס האל"ף כו' ויתארכון יומוי ע"ש. כוונתו הי' א"ח ומאחד צריכים להיות דבקים זלה"ה ולא יפסיק בין א' לח' וגורם לו אריכות ימים. וזה"ה אין רבים להתרועע ר"ל להתרומם כנ"ל. אמנם יש איזה דבק מא"ח ר"ל שיש להם דביקות כמו בחי' א"ח באחד. כן להם יש אחדות ודביקות ואינם מתרוממים. אדרבה יש להם דביקות ונחות בהתוועדו לתורה ולעבודה. וגורם להם אריכות ימים מאהבתם ודבקותם כמו א"ח מאחד. וכן מצינו גבי תלמידי ר"ע שמתו ומחות שלא כיבדו זה"ז. אמנם אם מכבדים עצמם יש להם דביקות כא"ח מאחד גורמים להם אריכות ימים. וז"ש ר"ע זה כלל גדול בתורה ר"ל בתורה הוא כלל גדול לאהוב כל א' זא"ז. אבל לא בשביל דעצמו כנ"ל ודו"ק היטב. י"ל דלכך אמר זאת דוקא ר"ע לפי שתלמידיו מתו על שלא כבדו זא"ז לכך אמר זה כ"ג בתורה שיכבדו זא"ז באהבה ואחוה שלום ורעות. ודו"ק היטב:

(ת"יד). (י"ט ל"ב). **מפני שיבה תקום והדרת פני זקן**, ע"ד דלאו כל אדם יזכה לימות המשיח

אבל באלף השביעי יום שכולו שבת יהי' עולם התיקון. ואפילו הרשעים יתוקנו וידוע ממזה"ק דאלף השביעי הוא בחי' שיבה ע"ד חז"ל (אבות פ"ה מ"כא) בן שבעים לשיבה. וימות המשיח הוא באלף הששי שהוא בחי' זקנה בן ששים לזקנה. וזהו מפני שיבה תקום בתחה"מ שתהי' לך תקומה מפני שיבה קודם אלף השביעי. והדרת פני זקן היינו ימות המשיח והבן. [או יאמר מפני שיבה האלף השביעי תקו"ם אותיות קומ"ת לתקן קומת השכינה הק'. ובזה. והדרת מל' הדרי בי תשובה והרעה בפני זקן האלף הששי. כידוע מזוה"ק ות"ז הק' תשו"ב ה' תתאה מדת מלכות השכינה הק'. המעתיק].

(ת"טו). **או יאמר** מפני שיבה תקום על דרך הזוהר הקדוש שתעשה תשובה בבחרותך קודם ימי השיבה. ובזה והדרת פני זקן. על דרך

המדרש ז"ל (סוכה נ"ג ע"א) אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו. או אם לא עשית תשובה בבחרותך. על כל פנים והדרת פני זקן שתהדר השבים קודם ימי זקנה. על דרך המדרש ז"ל (שם) אשרי זקנתנו שכפרה על ילדותנו וזהו פני זקן. ודו"ק היטב:

(ת"טז). (כ' ז'). **והתקדשתם והייתם קדושים**, ע"ד כי בחינת כוונה רצונו לעשות רצון בוראו ית"ש. והבל

הפלים לראות במו ית' רק בלי יגיעות ויסורים. וזה דבר בא"ה. כמאמרם ז"ל

שינית

(ברכות ס"ג ע"ב) שימית עצמו על ד"ת. וצריך ליגע עצמו ביותר למען שיוכל בהשגה עד שהשכל יאמר גבור אני. כמ"ש הכ' (יואל ד' י') החלש יאמר גבור אני. ומרומז בתי' החלש ר"ת הכל חפצים לירא את שמך. רק כשיאמר שהוא חלש ואין לו כח נגד יצרו שיתגבר עליו בכ"י. ובאמת זה הוא טעות. כי האדם מצווה לטהר נפשו עבור קדושת שמו ית' כמו הגבור בכל מיני יסורים. וא"כ האיך שייך לומר מפני שהוא חלש אין בו כח לטהר נפשו עבור קדושת שמו ית' כמו הגבור. וא"כ באמת כך הוא ק"ו מה שמוסרת לסבול יסורי מיתה בעבור כבוד שמו הגדול ית"ש להתגבר על יצרו ולשבור תאוותיו ולהתפלל וללמוד בכל כחו שיש לו. והש"כ החלש יאמר גבור אני. כי באמת אין חילוק בזה בין חלש לגבור.

(ת"ז). ובזה פי' הפ' (שמות ה' י"ז) נרפים אתם נרפים ר"ל שהיצה"ר אומר לאדם שהוא חלש ונרפה הוא מתורה ועבודה. על כן אתם אומרים ר"ל הביאו לו. כי נלכה נזבחה לד' זה אנחנו מצוים לזבוח עבודתו בוא"כ כדי שנוכל למען שמו בהשגה. א"כ ק"ו להתפלל בכח ולשבר התאות רעות ולקום באשמורת הבוקר ללמוד ולברך על התורה ועל העבודה. לא ולמד ומעשה שהובאה בגמ' (סנהדרין ס"ג ע"ב) באליהו זל"ע דאה תינוק א' המושל על אשפה נפוח רעב. וא"ל בני אומר שמע ישראל ויחי' לך חיים. א"ל הס כי לא להזכיר. והוליא ע"ז מתוך חיקו והבקה ונשקה עד שנבקעה כרסו ע"ב. ובאמת לא הי' הקטן שונה רק יהבע. כפירש המפרשים ז"ל שבכל מוחש הוה להאביך לחם בפת והיית. לכך עבי להם דוגמה ללמא השוים למתים ועבה הספעת. ולכך אמרו הנביאים האחרונות (ירמי' מ"ד י"ח) ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים גו' חסרנו כל. והנה אליהו זל"ע א"ל שיאמר שמע ישראל ובזה יחי'. ע"ד אחז"ל (תמיד ל"ב א') מה יעשה אדם ויחי' ימית א"ע. לכך א"ל אליהו שיאמר שמע ישראל ולמסור נפשו באמת בעבור קדושת שמו ית'. וזה הוא החיות הנצחיית חיים בלי אמת. אבל הקטן לא הי' רוצה בזה. רק חיים המדומים חיי עוה"ז ותאוות הזמן. לכך הוליא ע"ז מחיקו כדי להאביך לו חיי עוה"ז. ולא פעל בזה. כנ"ל נכון. והנה לא על חנם הביאה הגמ' המעשה הנ"ל רק ללמוד מוסר ומוסר. כי עד היום כ"ח כי התוה"ק הוא נלחית. כי באמת גם היום אין היצה"ר יכול לאדם לעבור נפשו על התורה ועל העבודה באמת לאמתה ולהתהפך נפשה אל חיק אומתה מימי הנשכנת הק' אם כנק'. ומפני תאוות הזמן שהאדם מקושר בהם והולך בחיים המדומים חיי עוה"ז לאכול ולשתות ולאהוב אשתו ובניו וכדומה מחיי הזמן. ובאמת אין זה חיים אמתיים. רק כנ"ל מה יעשה אדם ויחי' ימית א"ע ע"ה. כדאי' בגמ' (עירובין כ"ב ע"א) שהורית כשורה שיעשה אכזר על אשתו ובניו כעורב. בלעו

בל

כל דבר. שאין אדם יכול לבוא למדרגה אם לא בזמק"ג באות עה"ת ישל העבודה. ישל כל מצות ומצות. ולהמליך לקב"ה על כל אבר. וזהו והתקדשתם ר"ל שתמיד תעשו עצמכם קדושים ותמיד תעלו על זכרונכם למסור נפשכם על קדושת שמו ית' כמו"ש אמר ר"ע (ברכות ס"א ע"ב) שאמר כל ימי הייתי מצטער על פ' זה כו'. ובזה והייתם קדושים באות לקדש כל אבר ואבר ולהיות מובדל ומופרש מכל התאוות והבן.

(ת"יח). מצורף לזה יש לפרש פסוק אחד (בפרשת אמור לקמן כ"ב ל"ב) ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל. על דרך המדרש מה שאמר יוסף הצה"ת לאשת פוטיפר למוד הוא הקדוש ברוך הוא להיות בוחר ומאסוני בית אבא לעולה. אברהם קח נא את בנך כו'. אפשר כך שאני אבחר לעולה ואפסיל את קרבן. ע"כ. וזהו פירוש הפסוק ולא תחללו את שם קדשי רלה לומר לא תחללו בעבירות. והטעם הוא כי ונקדשתי בתוך בני ישראל שאתה מחויב למסור נפשך על קדושת שמי. ואם כן תהי' פסול להקרבה. ודו"ק וכבון היטב:

רמזי אמור:

(ת"יט). (כ"ג כ"א). וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהי' לכם. והנה תי' יהי'

לכם אין להם צירוף לדלעיל ומכי' [ועי' בס' הרוקח כר"א ומרגניתא ט' עטרת כי' רל"ה. ואולי כיון לד' הרב המקדש.] ודו"ק. וי"ל ונקדים לפרש הגמ' במס' (שבת פ"ח ע"ב) ההוא מינא דחזי' לרבא דקא מעיין בשמעתא ויתבן אצבעתי' תותי כרעא וקא מייץ דמא. א"ל עמא פזיזא דקדמיתו פומא לאודנייכו. בריש' אתמני' לכו לאישמוע כו'. א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם. ונראה בביאור מאמר זה ע"ד שהקשה המג"א ומהרש"א ז"ל למה עושין שבועות ביום המקדים לספירת הא כ"ע מודים דהתוה"ק ניתנה ביום נ"א לספירה. ולפעד"נ דיש ליתן טעם למה אמרו נעשה ואח"כ נשמע. וי"ל דבאמת מלינו באבותינו הק' אע"ו שקיימו כל התוה"ק ומעצמם יצאו תתה להם. והטעם הוא דרמ"ח ומ"ע הם כנגד רמ"ח אברים שבאדם ושס"ה ל"ת כנגד שס"ה גידין. וא"כ אם האדם מזכך רמ"ח אברים ושס"ה גידין שלו ויש לו התפשטות הגשמיות והתגברות הרוחניי' יכול להבין בעין שכלו התוה"ק. כי האברים הרוחנים הונח בעצמם העשין וכן הגידין הל"ת. כי אור השכל אינו אלא לקיים העשין ול"ת בהם רצונו ית'. ולכך השיגו באור השכל בלהם כל התוה"ק עד שלא ניתנה. ונראה שבשבתי' ז הי' ישראל במעמד ה"ס שפסקה זוהמתן.

והיו

והיו מזככים הספרים ומגידים בלהם עד שהיו יכולין להביא כל הרע״ת שבין ושס״ה ל״ת ומבלי יתן להם התוה״ק. לכך אמרו ומקודם נעשה שהיו צריכי׳ ז׳ שהיו יכולין לעשות ומבלי בישמעו התוה״ק. רק אח״כ אמרו ג״כ נשמע ומעשה שגדול המצות ועושה. ולפי״ז ל״ק קו׳ המג״א והרש״א ז״ל דלכך אנו עושים ביום השמחים אע״פ שעדיין לא ניתנה התוה״ק. כמעשה הקדימו נעשה קודם לנשמע. לכך אנו עושין קודם שנשמע התוה״ק וכמעשה הנ״ל. ויתן תן הדברים בהשי״ב רצה להוגין אבן דקגין בבליוניתא ר״ל דקגין בבליונות גדול להשלים רמ״ח אברינו ושס״ה גידנו בבליונות עד שהם׳ התגברות הרוחניות. בהי״ב בן תוגות יקרים תנחם. היינו התוגות של הישרים בהם אז״ז ע״ה שנקראו ישרים. ע״ד הפ׳ (יהושע י׳ י״ג) הלא היא כתובה על ספר הישר. ופי׳ חז״ל (ע״ז דף כ״ה ע״א) זה ס׳ בראשית שנקרא ס׳ ישרים שנכתבו בם קורות אז״ז ע״ה. וזה התוגות של הישרים תנחם כיון בהם ע״ה השיגו כל התוה״ק ומאור השכל שלהם ומבלי תתא להם כך אנחנו הי׳ בנו אותו השבליונות והתגייעות. ולכך הקדימו נעשה קודם לנשמע. ודו״ק הטי״ב. וזהו וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש היינו ביום השמחים לקפירה. וק׳ הא הקבלה היתה ביום כ״א. לזה אמר יהי׳ לכם. בזה הוא בשבילכם כמעשה הקדימו נעשה קודם לנשמע ודו״ק הטי״ב:

(ת״ב). (כ״ג כ״ד). בחדש השביעי גו׳ יהי׳ לכם שבתון זכרון תרועה. ע״ד הפ׳ (יונה א׳ ו׳) ויקרב אליו רב החובל ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך גו׳. ואי׳ בזוה״ק יונה דנחית לספינתא דא היא נשמתא דנחתית לגופא להאי עלמא כו׳. ויאמר לו רב החובל דא יצ״ט מה לך נרדם קום קרא אל אלקיך. לא שעתא היא למידמך. דהא סלקין לך לדינא על כל מה דעבדית בהאי עלמא. תוב ומתוכך. עיי״ש. והנה בזוה״ק פ׳ זו מאריך בזה באריכות. ומסיק אע״ג דקוב״ה אוהב ומשפט מיני׳ נצח רחימו דבנוי ומרחימו דמשפט. וי״ל לרמז בתי׳ מה לך נרדם יש צירוף אותיות אלו. נצח רחימו דבנוי מרחימו דמשפט. לכן בהיות כן קום קרא אל אלקיך ויהי׳ ומתוכך לנצח המשפט מה דסלקין לך לדינא. וז״פ בחדש השביעי גו׳ יהי׳ לכם שבתון זכרון תרועה ר״ל הזכרון תרועת משפט יהי׳ לכם שבתון שבות ותענוג. כי רחימו דבנוי נצח רחימו דתרועת משפט.

מלכיות:

(תב״א). והנה ביום הק׳ הזה הבי״ה הוא בחי׳ מלך. כדאי׳ בגמ׳ (ר״ה ט״ז ע״א) אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם. זכרונות כדי

בשנה

שיעלה זכרוניכם לפני לטובה. ושאזכור לכם עקידת יצחק. ובמה בשופר. נראה לפרש הענין בזה. דהנה ידוע (ר"ה ט"ז ע"ב) מראשית השנה ועד אחרית שנה מי שמשפטו יפה בר"ה יש לו אחרית טוב. ונראה דהי' ונפ' כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם ע"ש. דידוע דבר"ה נברא העולם. ובכל שנה ושנה מתעורר רצון הקדום כמו בשעת הבריאה. והנה הנגיד ר' דובער ז"ל הי' מפרש בגלל אבות שעשו רצונך ר"ל במחשבות ע"ה שבו לבורא ב"ה הרצון שנברא העולם. ע"ש. וי"ל בזה פי' הפ' (דברים י' י"ד-ט"ו) הן לה' השמים ושמי השמים וגו'. רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם. ופי' לאהבה אותם קאי אלעיל הן לה' השמים וגו'. ר"ל רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם השמים וגו'. כי הם ע"ה שבו הרצון להשפיע בבריאת אותם כמ"ל בגלל אבות שעשו רצונך. וכן ונאמ' פי' זה באלביך הק'. וכתיב בתרי' ויבחר בזרעם אחריהם. נמצא אנחנו היינו באותו רצון בשבו אבותינו הק' ע"ה להב"ה שיבחר בנו. לכן אם אנחנו אוחזים מעשה אבותינו בידנו ונעשים רצים ונכנעים בר"ה לקבל עלינו עול מלכותו ית' במלכיות זכרונות ושופרות שהם כנגד א"י כינו שנפרש בעמוק אז נעשים אנו הרצון הקדום ונתבסס העולם בבריאה חדשה ויש להבנת אחרית טוב. ונראה דהי' ונפ' כי שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם. ור"ת באשר בגלל אבות שעשו רצונך. וזהו באשר הוא שם שהוא שם באותו רצון שיבחר בזרעם אחריהם ר"ל שיומשך לאחריהם כי תולדותיהם כיוצא בהם והיינו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אז נעשים מחדש הרצון הקדום שבו אבותינו הקדושים ע"ה. ודו"ק והבן היטב.

(תשב"ב). הנה צריכין אנחנו בזה היום להתדמות במעשינו לאבותינו הק' ע"ה ולהמליך עלינו להשי"ת ולתקן לו הבחירה שלו בנפש משועבד בכל הרגשותינו ומחשבותינו ודבורינו ותאוותינו וכל עבודותינו לריח ניחוח שיעלה כר' לתפארת ב"ה וב"ש. וזה כנגד אמ"ה שהמליך להשי"ת עליו ועל כל העולם. לכן גם אנחנו זרעו אחריו צריכין להמליך עלינו להשי"ת על כל אבר ואבר ולתקן לו בחירתו שהיא בחי' מלכות להיות משועבדים רק לעבודתו ולתורתו ית"ש. וז"פ הגמ' אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם ר"ל אב"פ שאני מלך מלא עליון. וכמ"ש הר"ן ז"ל בדרשות שלו. שהשי"ת נקרא מלך הכבוד ולא ב"ו. כי מלך ב"ו הוא להיפך מאות שמוכרים לו כבוד. וכ"א נותן לו בחירתו להיות משועבד אליו לכל אשר יצוה אותו. לכך הוא מלך. אבל הב"ה הוא מלך הכבוד שהוא מלך על הכבוד. מפני שהוא מלך מעלמיותו ית'. ובזה אמר הצדיק מו"ה יחזקאל ומהר"ר לבי זלה"ה דק"ק מלאדזירנא לפרש מ"ש בתפלת ר"ה אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה. כי מלך ב"ו מוחל על כבודו אין כבודו מחול. כי כל מלכותו הוא מחמת שבה"א נותן לו בחירתו בחי' מלכות להיות כר על

ומשמעתו

ממשלתו. לכן אינו יכול למחול. במלכותו אינה שלו רק שקבל משני המדינה ומכ"וא שתי' מלכותו היינו הבחירה. א"כ איך יכול למחול מה שאינו שלו אלא של בני המדינה. אמנם הקב"ה הוא מלך ומלך מלמעלה ית' והמלוכה שלו שפיר יכול למחול. וזהו אין לנו מלך שהוא מוחל וסולח ומחולתי ישלותי קיימים אלא אתה. ודפח"ח. וז"פ אמרו לפני מלכיות אמ"פ שאני מלך מלך עליונותי מ"מ אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כדי שמלכותי תהי' עליכם בעת שכ"א ישעבד לי בחירתו לתורתי ולעבודתי כי זה תמצית רצון שלי. לפי"ז הקב"ה הוא מלך בב' בחינות. א' מלך מלמעלה ית"ש והוא הי' מלך אפי' קודם בה"ע. ב' מלך מה שאנו מקבלים עלינו עול מלכותו ית' בזה תלוי הקץ והגאולה. וכל א' משעבד תאוות ומחשבות לבו רק לעבודתו ית"ש. ולכך עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר. כי הקב"ה הוא מלך מלמעלה יכול למחול שלו. אמנם עבירות שבין אדם לחבירו כביכול אין יכול למחול עד שילך וירצה את חבירו. כי מלך זה הוא מלך ממלכינו בעת שאנו משעבדים בחירתנו רק להשתעבד אלי' ואין יכול למחול של חבירו.

(ת"מג). ובזה נראה לפרש גמרא (ר"ה דף ל"ב ע"א) דתנן סופר שאין פוחתין ממלכיות. א"ל ר"ע א"כ ליתא תשע ולא עשר שאין דאשתני אשתני. ופירש"י ז"ל כיון דאשתני שאין תוקעין בו אשתני נמי ומלי"ר עשרה פסוקים ולא תשע. ולכאורה אין לפי' זה טעם האיך תלוי זב"ז. ונראה לפרש דהנה הגאו' (שם) אומר טעם של י"פ כנגד עשרת הדברות דכתיב בהו שופר. וק"א כנגד עשרה הלולי' דהללו אל בקדשו. דכתיב בי' הללוהו בתקע שופר. וק"א כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם ע"ש. והנה לטעם דו' מאמרות אין ראוי לומר רק תשע פסוקים כנגד תשעה מאמרים ולא עשר. כי כל כוונתנו בי' פסוקים דמלכיות ליתן ולשעבד הבחירה שהי' בחי' מלכות לאלקינו ית"ש שלא יהא לנו שום בחירה לעשות כרצוננו רק גם שהוא רצון הבוב"ה ובתמיכה כל מחשבותנו ודבורנו ומעשיותינו ותאוותינו משתעבדות לעבודתו ית"ש ולעשות לו נ"ר. א"כ לפ"ז ראוי לומר תשעה פסוקים כנגד תשעה מאמרות שבהם נמשכה הבחירה. אבל מאמר ראשון ליכא בחירה. ונלע"ד דהמוח"ק בהקדמה על המשנה והלא במאמר א' יכול להבראות אלא כדי להפרע מן הרשעים כו' (אבות פ"ה מ"א). למה יצאה זאת ומלפניו ית' נבראו בי' מאמרות כדי להרבות עונש הרשעים. ותי' בליקוט הקיבות בהקדמה על הל' תשובה בעשרה כדי להפרע מן הרשעים שמאבדין העולם שנברא כולו בשביל ישראל. אלא לא בשבילם ושלא ברא הקב"ה עולמו. ותי' כי בלאו מתחלה ברא הקב"ה עיקר הבנים והארץ בשלמים. ובזה תי' כללא כה תולדותיהם בהאמינן (ב"ר פרשה י"ב) את השמים לרבות תולדות השמים. ואת הארץ לרבות תולדות הארץ. ואח"כ השמים

והארץ

והארץ בעלמא הוציאו תולדותיהם בכ"ו יום ומכח הפועל בהי' כלול בהם. ומגלה עיקר מעשה הב"ה הי' בלא עמל ויגיעה כו'. אבל תולדותיהם שהיו ב"י שמים וארץ הי' להם עמל ויגיעה. שנבראו בהמשך זמן דבר יום ביומו. ונראה כדמות עמל ויגיעה. והקב"ה בכח דבורו קיימם להוציא תולדותיהם מכח אל הפועל. והטעם מבואר שמתחלה נתייסד העולם על תוהו ובוהו הוא בירב הרע הגורם חורבן ושממה כל שבת ימ"ב. ובתחלת יום שבת נתבטלו התוהו ובוהו. אבל עיקר הבריאה שברא הקב"ה בעצמו השמים והארץ לא שלט בהם הכח תוהו ובוהו ונתקיימו בלי עמל דיבור ובלי המשך הזמן. אמנם היא גופה תקשה למה באמת לא נבראו תולדותיהם ע"י הקב"ה בעצמו. אמנם הטעם כי תכלית הבריאה הי' עבור האדם להיות בחירתו להיות לו שכר ועונש. והשכר ועונש אינו נגד הקב"ה בהיות לו ח"ו תועלת והיזק במעשה האדם. כדכתיב (איוב ל"ה ז') אם צדקת מה תתן לו גו'. אלא הוא נגד תיקון העולם ויישובו כי הצדיקים מתקנים העולם במעשיהם והרשעים מאבדים אותו להחזירו לתוהו ובוהו ולמעט השפע. ואם הי' העולם נברא ע"י הקב"ה בעצמו שוב לא הי' תיקון לצדיקים וקלקול לרשעים. ולא הי' בחירה שכר ועונש. כי מי יבוא אחרי המלך את אשר כבר עשהו. אבל עכשיו שלא נשלם תיקונו ע"י הקב"ה בעצמו כ"א ע"י שמים וארץ שקיימו להם דבורו ית' דרך עמל ויגיעה בהיות מתחלה תוהו ובוהו יוכל להיות בחירה ושכר ועונש ע"ש. ודפח"ח. ולפ"ז נמשך הבחירה מתשע' מאמרות. אבל ממאמר ראשון שהי' ע"י הקב"ה בעצמו ליכא בחירה. וזהו מאמר הגמ' א"כ ליומא תשע ולא עשר. הוא"ל ואשתני פירש"י ז"ל שאין תוקעין במלכיות. וכיון שאין תוקעין בהם ע"כ צריך אתה לומר דהטעם של י"פ הוא כנגד י' מאמרות שנברא בהם העולם. דאי כנגד י' הדברות או י' הללוי' ראוי לתקוע דכתי' בהו שופר. וע"כ כנגד י' מאמרות. א"כ ליומא נמי תשע ולא עשר. דממאמר הראשון ליכא בחירה. וכל עיקר כוונתנו במלכיות לשעבד בחירתנו לו ית"ש. ודו"ק היטב.

זכרונות:

(ת"כד). זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם כו'. ע"ד (מנחות כ"ט ע"ב) שתוק כך עלה במחשבה לפני. ופי' הת"ח בהקדמה לצאן קדשים כי ר"ע כל ימיו הי' מצטער על מקרא זה ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך מתי יבוא לידי ואקיימנו. מגלה כל ימיו הי"ל מחשבה זו למסור נפשו על קדושת שמו ית'. ומש"ה כך עלה במחשבה ר"ל במחשבה שלו לפני ודפח"ח. מגלה ראוי לכל א' להעלות על מחשבתו וזכרונו להטיב דרכו לפני השי"ת המק"כ. ובזה ימדוה עלינו כילאע"ה במדותיו שעקד א"ע ע"ג המזבח. למסור

נפשו:

נפשו להשי״ת. כמו שעשה ר״ע כמוזכר הי׳ ונמסר ח״ו על פי זה. ושמעתי בשם הארי״ ז״ל ה׳ פי׳ הי׳ ונמסר עליו שהרגיש הנמסר בעצמו בשהגיע לפי זה יקבל עליו בחינת לאותו ד׳ מיתות ב״ד. והי׳ מרגיש הנמסר כל הד׳ מיתות הנרמז בד׳ דאח״ד. וזה נמשך מעקידת יצחק שהי׳ הראשון למסור נפשו ית״ש. ובזה עשה פועל דמיוני בכל דור ודור לזרעו הקדוש. ורמזתי בתי׳ עקיבא ר״ת עקדת יצחק בן אברהם. ובזה יש לפרש כל ימי הייתי ונמסר על פי זה ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. כי בחינת כאו״א ומברהם אפי׳ קל שבקלים מוסר נפשו על ק״ה. ומחינת בהכילון הק׳ שבתוכו יתלהב בקרבו ברשפי אש שלהבת יה. רק כל ימיו הוא אצלו בבחי׳ בינה. אמנם ל״ב ר״ע ע״ה בבא הי׳ בו בבחי׳ קינה. וכ״י ויום הי׳ מרגיש הנמסר כל ד׳ מיתות ב״ד בפי׳ זה בבחינת לאותו. וז״ש כל ימי הייתי ונמסר על פי זה מחינת בחירתי. ועכשיו שבא לידי בפועל לא אקיימנו. הא בפועל אפי׳ קל שבקלים מוסר נפשו על ק״ה ומחינת בסוף ירושה אצלו מאבותינו הק׳ ע״ה. וזפ״י אומרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם רצה לומר שיעלה על מחשבותיכם וזכרוניכם תמיד. לפני למעלה מתחת לפני מעיים במעשיכם. ותגיד יתי׳ זה על מחשבותיכם להגיע דרכיכם לפני. ובאמורה לכם עקדת יצחק ר״ל שאוכל להזכיר לכם לעצמכם עקדת יצחק בזה שיעלה תמיד על זכרוניכם להגיע דרכיכם במס״נ כנ״ל. כך עלה במחשבה לפני כמוזכר עלתה במחשבת ר״ע ע״ה לפני כך למסור נפשו על קדושת שמו ית׳. ודו״ק היטב

(ת״כה), ולפי זה מתורצת קושיית הילקוט על פסוק (במדבר כ״ט א׳-ב׳) יום תרועה יהי׳ לכם. ועשיתם עולה גו׳. למה בכל מקום כתיב והקרבתם עולה והכא כתי׳ ועשיתם עולה. ולפי מה שכתבתי אתי שפיר. יום תרועה יהי׳ לכם. אמנם ועשיתם לעצמכם עולה כדי שאוכל להזכיר לכם לעצמיכם כאלו עקדתם עצמכם לפני. ודו״ק ונכון היטב.

שופרות:

(ת״כו), ובמה בשופר. שופרי׳ דיעקב אבינו ע״ה לא מת. רצה לומר לא היתה בו שום שבירה שהי׳ מתקן כל השבירות והי׳ מעלה כל הקטע מדות שנפלו בשבירה. ולא היתה בו בחינת מיתה. כי כל דכתית מדרגי׳ היא בחינת מיתה. ובזה צריכין אנו להדמות עצמינו ליעקב אע״ה לתקן כל השבירות וכל מדותינו אהבה נפולה ויראה נפולה. ובן הטלה מדות הכל לקדושה. ותשובה להפוך לאהבה ויראה למתקה להחזיר הרע לטוב. ועל זה מרמז השופר שבו חבלו למעלה לחזוק הטוב ולכפיית הרע כדאיתא בא״ר הגנו בתפלת ר״ה ז״ל. כי בשופר כל מתקן תורה יצא הטוב

ומתוך

ומתוך הרע ונתגבר. אמנם עדיין לא הי' הטוב כובש את הרע תחתיו. אבל יצא ממאסרו והרע נשאר נפרד. אך לע"ל יושלם התיקון הזה והטוב יכבוש את הרע לגמרי ויהי' הטוב בולט לבדו ויהי' ע"י השופר והוא ענין הפ' (ישעי' כ"ז י"ג) יתקע בשופר גדול. ואמנם נצטוינו לתקוע בשופר בכל ר"ה לחזק התיקון הנעשה כבר בזמ"ת ולהזמין העתיד להיות לע"ל. עכ"ד. ולדברינו נכון מאוד דבתקיעות של מלכיות וזכרונות שהם כנגד אברהם ויצחק כנ"ל הוא לחזק התיקון הנעשה כבר בזמ"ת להפריד הטוב מהרע. דידוע דמדות אברהם ויצחק שהם חו"ג יש בהם בחירה ומגע נכרי. כי מאברהם יצא ישמעאל אהבה נפולה. ומיצחק יצא עשו יראה חיצונית ונפולה. וצריך להפריד הטוב מהרע. ושופרות הוא כנגד יעקב. והיא הזמנה לע"ל לכפות הרע ולהחזירו לטוב. כי ביעקב מדת ת"ת לא היתה בחירה. כי יעקב אבינו ע"ה לא מת. כי מדתו היא כלולה מחו"ג. ובחי' אי"ן מחברתם. כי הם בני הפכים חו"ג. וצ"ל בחי' אמצעית המחברתם יחד. והיא בחי' חכמה. והחכמה מאי"ן תמצא. ובאי"ן ליכא בחירה. וזהו ובמ"ה בהיא בחי' אי"ן בשופר שופרי' דיעקב אע"ה. וזה הוא הזמנה לשופר לע"ל. ולהפוך הרע לטוב שלא יהי' רע כלל בעולם. ולכך תוקעין פשוטה לפני' ופשוטה לאחרי' ותרועה באמצע. כי תרועה היא בחירה. ותקיעה היא פשיטה בלא בחירה להמתיק התרועה בפשיטות לתקן כל הבחירות ולהחזירן לטוב. ומע"ז אמרי' בגמ' (ר"ה כ"ז ע"א) פסוקי תקיעה לא פסקינן. כי בתקיעה ליכא בחירה ולכך לא פסקינן. וזה טעם נכון לדעת הדק היטב. והבן זה. ונכללו בזה מלכיות זכרונות ושופרות. ולא די באמירתם לחוד. רק להשכיל עצמו בשלימות הזה. ולהדמות לאבותינו הק' ע"ה. במלכיות נגד אברהם ובזכרונות נגד יצחק ובשופרות נגד יעקב. וזה בחי' ש"י כי י' היא המשכה בזה שממשיכין על עצמינו מדות האבות הק' ע"ה. המרומזים בש' שלשה קוין. ובזה נמתקו הפ"ר דינים. וזה שופ"ר כידוע כי ש"י משופר ממתיק הפ"ר דינים. ולדברינו היא כוונה פשוטה. והבן בכל הנזכר לעיל היטב:

(ת"כז). (כ"ג כ"ז). אך בעשור לחודש השביעי הזה יום הכפורים הוא. פירש"י ז"ל אך
מיעוט. מכפר לשבים ואינו מכפר לשאינם שבים ע"כ. ונראה ע"ד הרמז דאי' בס' מאור עינים הא דרבי סובר (יומא פ"ה ע"ב) דיה"כ מכפר אפי' לשאינם שבים הלא אז"ל (ב"ק דף נ' א') כל האומר הקב"ה וותרן כו'. ותירץ דאמת בלא תשובה לאו כלום הוא. רק הכוונה דאי' בזוה"ק על עון זרע לבטלה. וז"ל. על כולהו חובין תליין בתיובתא לבר מהאי. וז"ב אף לשאינם שבים ר"ל דיה"כ מכפר אף לשאר חובין שאין מקבלים אותן בתשובה כל השנה

דהיינו על עון ז"ל ע"ב. וידוע דבאותו חטא ר"ל שבין פירוד בין ג' לד' היינו יסוד ומלכות. וכמ"ש בזק' ברית כהונת ירחק בזוה"ק הפסוק (שמות ל"ד ז') פוקד עון אבות על בנים וגו' ר"ל אותו עון שהוא על בנים דהיינו ז"ל. על שלשים ועל רבעים היינו ג"ד שעושה פירוד בין שלשים זה יצון הרבעים דהי' היינו יסוד ומלכות. ודפח"ח וכו"ה. ונראה לרמז בתי' עשירי ר"ת על שלשים ועל רבעים. ע"ד דאי' בזוה"ק בעבור לתודע יואו ההתחברות קיטרא בביעתא ע"ש. אמנם כ"ז בהערלה הוסף על הברית הסירה היא בהתכסיין כדכתיב (ישעי' ק' ב') החושך יכסה ארץ. אי"כ כבשעין פירוד בין ג' לד' לא יכול להיות התחברות קיטרא בביעתא. וז"ש הפי' אך בעבור ר"ל אותו הנענוע שבעין בעבור"ר היינו פגם הכ"ל יום הכפורים הוא. אפי' ע"ז הוא יו"כ ויכפר עליו. וזהו בפירש"י ז"ל דהנענוע הוא דאינו מכפר על באינם שבים. אמנם על השבים כיבא נענוע. דאפי' אם בא על אותו חטא דבכל השנה אין מועיל עליו תשובה אמנם ביו"כ נתהני התשובה ומכפר עליו. כי יו"כ הוא בחי' לב ונשמה. כידוע בקוד עשן עולם שנה נפש. ור"ה הוא בחי' ראש ונשמה ויו"כ הוא הלב. לכן צריכין אנו לייחד לבבינו לאהבה וליראה את שמו הגדול ית' ביום הק' והטיהור הזה בו מכפר על עון הברית. ובזה תיחוד לנו נקודה הפנימית בלב. דהנה המגיד בולי"ק וגו' לבי ז"ל דק' כאדמורינו אמר בשם רבו הק' מ' יקיאל מיכל זלה"ה דבפגם הברית נאבדה ממאום נקודה הפנימי' בלב. ע"ב. והנה ביו"כ שהוא בחי' לב יחזיר הקב"ה לנו הנקודה הפנימית בלב ומחוית ביוכפר על עון הברית. ונקודה הפנימית מייחדת השני לבבות להקב"ה לעבודתו וליראתו כמ"ש בכל לבבך ופירש"י ז"ל בב' לבבות ביצה"ר וביצ"ט. אמנם הם בני הפנים. רק הנקודה הפנימית שהיא בחי' אי"ן והשכינה מאי"ן תמצא מייחדת השני לבבות. והשכינה תקי' את בעלי' ויכול להביא חיות בתורתו ותפלתו ובכל העובדות. וזה"א דהמע"ה (תלים ק"ט כ"ב) ולבי חלל בקרבי. והלל הוא האי"ן. כי דבר שיש בו חלל הוא אי"ן באין בו כלום. והדבר זה צריך בילאור רב והבן. וזה הי' מחות בשמיר הברית. ויש לרמז בתי' לבי ר"ת לעבדך בברית יקו"ק. ורלאיתי פי' זה הפי' והמגיד דק' כאדמורינו זלה"ה כי כתיב כוונה על תיקון הברית כלייר השם הוי' בנקודת בברית. וזהו לעבדך בברית ד' ודפח"ה. וז"ש דהמע"ה מחות בתי' ותקן פגם הברית הי' אומר ולבי חלל בקרבי. שחזרה לו נקודה הפנימית וזכה לחזות בנועם ד' כעיונא דשכינתא. דאי' בגמ' (נדה י"ג ב' וזוהר ויקהל) מי שפגם הברית אינו רואה פני השכינה הק'. ע"ש בשינוי לשון. אמנם מי שנתקנו זוכה לחזות בנועם ד'. וזה ג"כ מרומז בתי' לבי ר"ת לחזות בנועם יקוק. וזהו פי' הפייטן יחד לב וגלה אזן ונפי נחר כו'. ומחות בישאמע"ה הי"ל יסוד לב בתי' ומייחד הב' לבבות להקב"ה

 ויהי

וסי' ונהפך התשובה לנחורה בלא היתה בו שום עבירה כי יעקב אבינו ע"ה לא ידע זה ונהיות שבפשר תברית לכך ונו' אכן ועפי בחר זה' יכול לגלול הלבן מו' ידוק. אבל כיו שנבראה תיבה על תברית לא יכול לבוא לבוש חוה אן בתורה וכן בעבודה כי התכונת תקי' בעלי' והוא רק כלבן דוגם בתורתו ובתפלתו בלי שום חוה. ואינו יכול לגלול לב הלבן יועל פי הבאה. ונהיות בתכירה לו נקודה פנימית שבלבו. אינכם בואו"ך זה שיא בחי' לב בגלל. ידוק והבן היטב כי קצרתי ונאוד.

(ת"בח), והו פי' הפ' (לעיל ע"ז ל') לפני ד' תטהרו ר"ל לפני הוי' הוא בשם טד"הד, ג' טד"י, והוא ענין לביעות. כנ"ם התוקפות יום טוב צינקבת ונדות (פ"א ונבלה ג') בשער הטד"י. בצלותו סחר ינאו וני בריאה קרי. ועדיי הוא ענין לביעות עיי"ש. וזהו לפני ד' תטהרו בינכפר על ענין לביעות. והכפרה היא בשם זה הנורונו י"ג ונכילין דרהוני עם תבע תיקונין דזעיר אנפין. כוה ט"ד הוא י"ג. ה"ד הוא ע'. והבן ונאוד ונכון היטב:

(ת"בט), (כ"ג כ"ח). ובל מלאכה לא תעשו גו' כי יום כפורים הוא לכפר עליכם לפני ד' אלקיכם, ונקדים הפ' (לעיל ט"ז ל') כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ד' תטהרו. ע"ד הגמרא (יומא פ"ה ב.) האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה. אחטא ויוה"כ מכפר אין יוה"כ מכפר. וק' לו הא יוה"כ אין מכפר בלא תשובה א"כ מאי דקאמר אחטא ויו"כ מכפר היינו עם תשובה. וכיון דאמרי' ברישא דמתני' אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה א"כ פשוט אין יוה"כ מכפר בלא תשובה. וי"ל דהנה הטעם הא דאומר אחטא ואשוב אין מספיקין בו' י"ל ע"ד הגמ' (מנחות כ"ט ע"ב) ומפני מה עוה"ז נברא בה' מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יוצא. ומ"מ תלוי ברצוי' דהי' דאי הדר בתשובה מעלי' לי'. ולעיל"ו בפך לא מסייעא מילתא. ופי' המהרש"א ז"ל בשם הר"ס בומ"ל כי החוטא א"א לו לטהר נפשו בליית עד שירחיק עצמו הרחקה גדולה ונגד אשר חטא. ולכך א"א לו לכנוס בלא אשר חטא עד שירחיק עצמו לצד אחר. וזהו אז"ל (שבת ק"ד ע"א) הבא לטהר מסייעין אותו. וזה הסיוע שנותנין לו פתח אחר שיכנוס בתשובה. כי אותו הצד בחטא בו לא מסייעא מילתא ע"ש. אינכם אם אומר אחטא ואשוב נמצא התשובה גורמת לו העבירה. דבלא התשובה הי' ירא לנפשו לעשות עבירה. רק מחמת דמחשבי תשובה זה גורם לו החטא. נמצא התשובה גורמת לו העבירה. א"כ לא מסייעא מילתא לכנוס אפי' בפתח התשובה כיון דהתשובה גרמה לו העבירה ודו"ק היטב. א"כ לפ"ז י"ל הא דאומר אחטא ויוה"כ מכפר היינו

בסמוך עליו על יוה"כ דישבת תשובה די"ב ומקיים לו לתשובה די"ב הוא התעוררות והופעת התשובה עילאה על כל ישראל בי"כ הוא אימא עילאה עולם הבינה כידוע. וגם ומתעוררת התשובה אפי' על מי שאין לו כח להתעורר בתשובה מעצמו. לכך קאמרה מתני' דמ"מ אין י"כ מכפר ומשום שאין דקיימא עליו על י"כ ג"כ אין מתעוררת עליו תשובה מלמעלה. רק שיתעורר הוא בכל התאמצות מאליו. והכל מטעם הנ"ל. ואפי' הפ' כי ביום הזה יכפר עליכם ואי' בזוה"ק הוא"ל כי ביום הזה אכפר. ומי יכפר. אלא דקאי על עולם הבינה ע"ש. וזהו יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם רק באופן לפני ה' תטהרו בהיו עסוקים לפני ד' היינו בינה תשובה עילאה בהיא לפני ד' הי"ת כי בינה למעלה ומהוי' בהוא ת"ת. לאפוקי המומר אמינא די"כ מכפר נמלא היינו עומד נגד התשובה כיון שהתשובה גורמת לו העבירה לא ומתני עד שיתחזק מאליו בתשובה מלמטה ותתעורר עליו מלמעלה. וזה ג"כ מרומז הקרא וכל מלאכה לא תעשו גו' כי יום כפורים הוא ר"ל שלא תעשו מלאכה ומהנת שהוא י"כ דהיינו אהעלא וי"כ מכפר לא תעשו כן. ואמר הטעם לכפר עליכם לפני ד'. כי יו"כ מכפר במדה שהיא לפני הוי' דהיינו אימא עילאה. כי היא מעוררת התשובה מלמעלה על כו'. וכיון שאתה שויק על התשובה וגוזרנת לך החטא א"כ אינה מעוררת אותך לתשובה וי"כ בלא תשובה אינו מכפר. ודו"ק והבן היטב:

(ת"ל). (כ"ג כ"ג). ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש. ודרשו חז"ל (ברכות ח' ע"ב) כל האוכל ושותה

בתשיעי מעה"כ כאלו התענה תשיעי ועשירי. וז"ל הטור א"ח (סי' תר"ד) תבינו עצמכם בתשעה כדי להתענות בעשירי. והקשה הט"ז (ס"ק א') למה נכתב דוקא לתענית ולא לאכילה של מצוה כמו בשבת ויו"ט דהוי' אכילת מצוה ולא נחשבת לעינוי. ועוד הקשה על הל' כאלו התענה תשיעי ועשירי ע"ש. ונראה לפרש מוני הא דאי' שיאכל כשיעור שני ימים. נראה לומר שיתקן באותה אכילה של עיו"כ כל האכילות של כל השנה. כיהם בכלל שני ימים ר"ל יש של אכילת רשות דהיינו בימי החול. ויש של אכילת מצוה דהיינו בשו"יט. ובכלל הם שני ימים אכילת רשות ואכילת מצוה. ולכאורה מה לו לתקן אכילת מצוה. אמנם נראה ויתורץ מוני קו' הט"ז אמאי לא נחשבה אכילת בעי"כ לתענית. ע"ד הגאון' (ראש השנה כ"ה א') המדרש מן המעין מזבל בו שבילה של מצוה ביונות הגשמיים ולא ביונות הקדושה. אעפ"י שגילת כלו לינסית ניתנו. מ"מ איכא מוני הנאת הגוף לבד המצוה ע"ש. וה"נ דכוותה. אעפ"י שאוכל לשם מצוה מ"מ לא יצלר שגם הגוף נהנה חוץ המצוה. ומעידין אימן ברה"ק (כתובות ק"ד ע"א) שאמר לא נהניתי מעה"ז אפי' באצבע קטנה. כי באמת הא"ם שמוקדש

עליוני

עלמא בקדושת בוראו ית' אפי' ונעשין הגשמיים הם עניני הקדושה. כי אפי' אדם האוכל אכילת מצוה דהיינו בשו"ע עדיין לא בא לכלל קדושה. כי עכ"פ יש לו הנאת הגוף לבד המצוה. ואינו נקרא קדוש רק מי שמובדל ומופרש ומובדל מתאוות הגוף. ונפשו מתהלכת בין המושכלים האמיתיים באהבת בוראו ית' ויראתו באמת ומרכבה לשכינה הק'. והש"י שוכן בקרבו כמו בבהמ"ק. ואכילתו הוא דוגמת קרבן ע"ג המזבח. ולפ"ז כ"ק קו' הט"ז. כי לכך לא נכתב לתענית כי התענית הוא במקום קרבן שמתמעט חלבו ודמו ובאמת אכילה דידי' אינה בכלל קדושה כ"כ רק בדרך מצוה ומ"מ גם הגוף נהנה לבד המצוה. לכך לא נחשבה רק לאכילת מצוה ולא לתענית. אמנם בעיוה"כ כוונתו באכילה לשם מצות בוראו ית' כדי שיוכל להתענות למחר בכח אכילה זו. ונמצא אותו חלב ודם שנתרבה לו מאכילה זו יתמעט אח"כ בתענית דוגמת קרבן על המזבח. לכן נחשבת אכילה ג"כ לתענית. וזהו שכ' הט"ז בלשונו הזך הכינו עצמכם בתשעה כדי להתענות בעשירי. ר"ל שבכוונת אכילה של תשעה תהי' הכנה לתענית של עשירי. ומכח זה נחשב כאלו התענה תשיעי ועשירי. כי מכח התענית של עשירי נחשבת אכילת תשיעי ג"כ לתענית. ובאמת כן באכילה זו היא ע"ל קדושה נתקן ע"י כל האכילות של כל השנה. כן אכילת שבת יתקן אכילת ימי החול. וזהו שיאכל בתשעה ב' ימים לתקן האכילות שהם בכלל ב' הימים דהיינו ימי החול וימי שבתות וימים טובים. ודו"ק בכל הנ"ל היטב:

(ח"א). (כ"ג ל"ב). ועניתם גו' בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם. ונקדים פי' בפ' אחרי (לעיל ט"ז כ"ט-ל"א) בעשור לחדש תענו את נפשותיכם גו'. כי ביום הזה יכפר עליכם גו' לפני ד' תטהרו. שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשותיכם חוקת עולם. נראה לפרש ע"ד משל. וכמדומה לי שהמשל ראיתי בראשית חכמה בא' שהי' מצורע נגוע ומוכה מכף רגל עד ראש. וא"ל שיתענה יום א' ובזה ישוב בשרו כבשר נער ויתרפא מצרעתו. ועוד שיזכה לשמש בהיכל המלך. אז בודאי יחשב לו התענית לתענוג גדול ונפלא. ולא לעינוי יחשב אצלו ומחמת התשוקות הרפואה שתבוא לו מזה התענית. ואינו מרגיש בזה עינוי ומחמת התענוג והשמחה. כן בנדון שלנו. כי בתענית של יוה"כ נתכפרו לו כל החטאים ויתרפא מחלאת זוהמת טומאת עבירות שבידו עד שיהי' טהור לפני ד'. הלא בודאי לא לעינוי יחשב רק לשביתה ותענוג גדול ונפלא. ומפה"כ בעשור לחדש תענו את נפשותיכם גו'. כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ומכל חטאתיכם ועוד לפני ד' תטהרו לשמש בהיכל מלך מה"מ הקב"ה. ובאמת כן שבת שבתון היא לכם ר"ל שבות ותענוג נפלא ביתרון השכר ולא לעינוי יחשב. ועניתם את נפשותיכם ואף שאני אומר לכם בל' עינוי. זה חוקת עולם. בזה חק אצל

העולם

העולם דאדם אדם אינו אוכל הוא שינוי ודברה תורה בלי בנ״א. אבל בלוית הוא שביתה ותענוג. וזה״א כאן ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש ר״ל האכילה של תשעה לחדש נקראת שינוי אצל נפשותיכם. אבל מערב עד ערב תשבתו שבתכם ר״ל התענית של מערב ועד ערב זה הוא שביתה ותענוג לכם ודו״ק היטב.

(ת״לב). בבאורה נפל בדעתי למה נקראת אכילת תשיעי שינוי. ואפשר הטעם דיה״כפ הוא עוה״ב כידוע. ואותה הסעודה של עיו״כ היא דוגמת סעודת לויתן. וכ׳ הרמב״א ז״ל דסעודת לויתן היא סעודה ממנה ימאכלים זכים שנבראו ונשמת יומ״ב. ואין הכוונה לומר כרק רק לתרבית הגבל. כי האכילה ושתי׳ הן קצה שיתעוררו כוחות הגוף. ובהתעורר כוחות הגופניות יתעוררו ויתחזקו ג״כ כוחות הנפש לאיזה ענין שיתכוין אלו האוכל להשיגם והוא קצה לבונות הלב ולהרחיק העצבון והדאגה. כידוע בברכות הבינה יתחזק כח השכלי שיש בנפש. ויהי׳ יותר מוכן להשיג מושכלות כענין אלישע שאמר (מ״ב ג׳ ט״ו) קחו לי מנגן. שאין הנביאה שורה אלא מתוך שמחה. וכן שיצחק אע״ה צוה לעשו להביא לו מטעמים בעבור יברכהו לפני ד׳ קודם מותו והיתה הכוונה נוני ע״ד הנ״ל כדי להמשיך ע״ש שמחה והרחקת העצבון. ע״ש באריכות. והנה בעיו״כ נוני מצוה לאכול ולשתות. ולא לומר כרק רק ע״פ הכוונה הנ״ל שיעורר כח השכלי שבנפש וירבה עליו שמחה ויריק מאתו העצבות והדאגה להיות שמח וטוב לב. ויהי׳ מוכן להשיג מושכלות. דוגמת סעודת לויתן שקודם עוה״ב. וזהו שיאכל בשיעור שני ימים היינו מה שאוכל היום. וגם שיכוין לסעודת לויתן שתהי׳ ביום הידוע לו להקב״ה. מגלא אוכל בשיעור ב׳ ימים. ולכך נקראת אכילה הזאת שינוי. ע״ד הפ׳ (דברים ח׳ ג׳) ויענך וירעיבך. ודריש הגמרא (יומא ע״ד ע״ב) מ״מ נקראת אכילת המן שינוי לפי שאינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל. ובהמן הי׳ מרגיש כמה טעמים ואינו רואה המאכלים לפניו לכך הוי שינוי. (עי׳ ביומא פ׳ י״ח ע״ד ע״ב). וה״ה הכא שמכוין באכילתו לסעודת לויתן וזאת עדיין אינו רואה ואוכל לכך קרוי׳ שינוי. ודו״ק והבן היטב הדברים:

רמזי אמור וסוכות:

(ת״לג). (כ״ג מ״ב). בסוכת תשבו שבעת ימים. ר״ת תשבו היא אליהו התשבי ז״ל. ע״ד דקיי׳ בפי׳ מהר״ר שנים בשם הבעש״ט נבג״מ שצריך כ״א מישראל לתקן חלק קומת משיח הצדיק לבנותו. כנודע כי משיח הוא קומה שלימה משל נשמות ישראל כלול ומזה רצה ע״כ צריך כ״א לתקן חלק שלו משיח עד שתתוקן כל הקומה ויהי׳ יחוד כללי

בתמידות

בתמידות. וכ"ז הי' ע"י יחוד המחשבה והדבור. שהמחשבה הי' כוונת הדיבור המחי' אותו. כי תפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה. וזה א"א רק ע"י התשוקה והשמחה ומקודם המלה והתפלה. שהתשוקה והשמחה הן בחי' ומבשר בחי' אליהו. והדיבור בחי' משיח. ולכן קודם שלימות הגאולה תהי' בשורת אליהו להתעורר תשוקת ישראל קודם ביאת משיח בב"א. ע"ש באריכות.

(ת"לד), ולפ"ז י"ל פי' הפ' (דברים י"א י"ג) והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום. דאי' בגמ' (מנחות מ"ד א') בא' שהי' זהיר במצות ציצית, והלך לזונה ובאו ארבע ציציותיו וטפחו לו על פניו. ולפי הנ"ל יובן הגמ'. דאי' במדרש דלעתיד אם ירצה אדם לעשות עבירה למשל אם ירצה לקחת בשבת דבר מוקצה אזי יצווח אותו הדבר שבת היום. וכדומה בכל העבירות ע"ש. ולפ"ז א"ש הגמ' כיון דאותו תלמיד הי' זהיר במצות ציצית ומאוד בתשוקה ושמחה גדולה שהן בחי' ומבשר בחי' אליהו ועשיית המצוה הי' בחי' משיח הרי הי' בחי' גאולה. כמ"ש (תלים ק"ט י"ט) קרבה אל נפשי גאלה. ולכך באו ד' ציציותיו וטפחו לו על פניו. כמו שיהי' בעת הגאולה במהרה אמן. וזה נכון מאוד לפע"ד. וז"ש הפ' והי' אם. ור"ת **אם** הוא **א**ליהו **מ**שיח. והי' אם שמוע ר"ל שתשמעו המצוה בבחי' אליהו ומשיח המרומזים בתי' **אם** דהיינו בתשוקה ושמחה גדולה אזי תקרב לנפשך בחי' גאולה ותבוא למדרגת משיח. תשמעו אל מצותי ר"ל שתשמעו מצותי ממש כנ"ל שציציותיו לא הניחוהו לעבור עבירה. וזהו בחי' גאולה כנ"ל במדרש. והד"ק היטב.

(ת"לה), ונחזור לענינינו. דאי' בלקו"ת ומהאר"י ז"ל ע"פ בסוכות תשבו שבעת ימים הוא ל' נוכח. היינו ז' אושפיזין. בשעה שכל האזרח בישראל ישבו בסוכות ע"ש. ואי' בגמ' (ב"מ פ"ה ע"ב) גבי מעשה דר"ח ובניו שאלו לאליהו למה לא בא לבה"מד. והשיב שהי' צריך להקים לאברהם להתפלל וכן ליצחק וכן ליעקב ע"ש. הרי מצינו שאליהו זל"ט מעורר ומקים לאבות העולם שיתפללו. א"כ שפיר מרומז בפ' **ב**סוכות **ת**שבו **ש**בעת **י**מים אותיות **תשבי**, שהוא מעורר לאושפיזין העליונים. דהיינו אם אדם הולך לסוכה בשמחה ובתשוקה גדולה שהן בחי' אליהו אזי מעורר לכל האושפיזין שיבואו לסוכתו. בבחי' אליהו שבכל א"ש וא"ש מישראל מעורר ומקים לאושפיזין עילאין כנ"ל בגמ'. והבן זאת מה שאליהו מעורר לאבות. כי אליהו הוא מלאך הברית שהי' מקנא על הברית כידוע. וז' אושפיזין הם ז' ימי הבנין כידוע. וזאת תורת האדם להעלות הז' מדות שבנפשו בבחירה אהבה נפולה ויראה נפולה להעלות אותן לקדושה לאהבת ד' ויראת ד'. וכן בשאר מדות התפארו"ת ונצחו"ן והו"ד וכ"ז הוא ע"י יסו"ד שהוא בחי' התקשרות וצדיק יסוד עולם. ומדה זו נק' כל

ומתרגם

ומתרגם דאחיד בשמיא וארעא. שע״י מדת יסוד שהיא בחי׳ התקשרות מייחד ומקשר בחי׳ מלכות בז״א. וזהו דאחיד בשמיא וארעא תיקוני ת״ז. וזהו אליהו שהוא מלאך הברי״ת מקיים מצות הם הג״ת. אבל אם האדם פוגם הברית אין יכול להעלות שום מדה ומהבירה. כי כל עוד שהערלה תופס על הברית לא יוכל לבוא לשום מדה הגונה. לאהבת השם או יראת השם או להתפארת או לנצחון לנלח על מלאכת ד׳ או להודות. והבן היטב.

(ת״לו). והנה הרה״ג בוצ״ק ומהורא״ש לבי ז״ל הק׳ מאדמורא״ א״מר בשם רבו בוצ״ק מ׳ יחיאל מיכל ז״ל שבפגם הברית באדם פוגם באבדה ומכנו הנקודה הפנימית שבלב. ומ״ז ידוו כל הדווים. וזה לדעתי פי׳ הפ׳ (ירמי׳ י״ז ט׳) עקוב הלב מכל ומה שהלב עקוב הוא מכ״ל ומיות פגם הברית שנקרא כל כנ״ל. וקוב״ה הוא כ״ו ה״ק גימטי׳ הוי״י ואדנ״י. וצריך האדם תחלה לקבוע עצמו בכל המדות שלו ומומע נכרי. ולאדמות בכל מדותיו בזיה״ב היונים העליונים ע״י יסוד מדת התקשרות. ולמעית תשובה לתקן פגם הברית. ועי״ז נעשה יחוד תו״ס שהוא הוי׳ ואדנ״י בחי׳ קוב״ה. ואי׳ בזוה״ק דקוב״ה הוא נלא דמהימנותא. וצריך האדם לאתחזק עצמו באמונה יבמ״ב (תקוני ב׳ ד׳) ולדי״ק באמונתו יחי׳. שע״ז מורה מלות קובה בהש״ה תולאנו ממלרים מתחת יסורים ומתחת מערכת השמים. ולקח אותנו לחלקו. כי חלק ד׳ עמו. לחקות בלל כנפי שלא לבנות במערכת השמים רק בהשג״ה לבדו. שהוא מבדד כל המערכות והשמעים. וכל עבודותיו של אדם הן בעבודת השי״ת והן בעסק פרנסתו הכל תלוי לפי אמונה והבטחון שלו. כדאי׳ ברמ״בם ז״ל ע״ב. וכ״ז תלוי בתיקון הברית. ויתקן המדות שלו ומבבע תושבות. ויקבע עצמו בכל מדותיו להדמות ליונים העליונים. והרי מייחד בחי׳ מלכות ע״י התקשרות ברית עליון לדיק יסו״ד עולם לבעלה ת״ת. והרי נעשה יחוד אמת ואמונה. כדאי׳ בת״ז הק׳ איהו אמת ואיהי אמונה. ומדת אמת נקראת אנפהא דמלכא נהירין והיא מדת יעקב״ה. תתן אמת ליעקב. וזוכה לנחלה בלי מלרים. וממשיך השפעה הן בעבודת השי״ת והן בעסק מזונותיו ופרנסתו.

(ת״לז). ובזה פי׳ הפ׳ (איכה ג׳ כ״ג) חדשים לבקרים רבה אמונתך. כי ידוע מזוה״ק (פ׳ בלק) שיש שני בקרים. בקר ראשון היינו בוקר דאברהם מדת חס״ד. ובוק״ב בוקר דיוסף הלדיק יסו״ד עולם ע״ש. ולפ״ז יכלה חדשים לבקרים אם האדם מחדש מ״ע השני בקרים בוקר דאברהם דאיתי יום דאזיל עם כולהו יומין כדאי׳ בזוה״ק ובוקר דיוסף בחי׳ יסוד ברית עליון ועושה תשובה על פגם הברית. וא״כ כשמחדש השני בקרי׳ אז רבה אמונתך נתרבה עליו האמונה שאז נעשה יחוד אמת לאמונה. ומדת מלכות נק׳ בית

המלך

המלך. ע"ש ועי' (תקוני ז' כו' וד' כתיבא קדשי כידוע. ובלום חסר יציאת המלך. ויש לו כח יכול המשפעת מן נשמת הבו"ת והן בפרנסתו. ולבו"ז רוממת הקיבה. שהיא לילה דמהימנותא ייחוד עליון כ"ו ה"ק כנ"ל.

(תל"ח). ירו"שי הש' כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. ר"ל **א'** זרח שבישראל ישבו. כי הנ"ך היא ה' עילאה הבוני עליונה. ה' תתאה בחי' מלכות הבונה שלום. ואות ו' באמצע ועורה על התושבה. והכל כנ"ל ע"י תיקון וקיבוץ הנודות ותיקון הברית. וזהו האזרח בישראל הזריחה שבישראל בזריחת בכל לב ישראל דהיינו זריחת הא' ישבו בסוכות. כי זה עיקר תורת האדם להזריח בטבע נדות העליונות ושלא תהיינה אלא הלילה בבזירה ונגע נכרי. ולהעלותן להבינה עליונה שהוא לית נגע נכרי כידוע. וע"ז נורה הפקק בל הסוכה. אם השכים בחי' בינה כידוע איננו ומסככת על בנסת. ומצינו הפ' רמ"י. כי בסוכות הושבתי את בני י"ל בענני הכבוד. בפי' התרגום במטלית ענניס. ר"ל כי בענני הכבוד הושבתי רק את בנ"י. אבל עוי כאינו עושה במעשה ישראל לא הי' בענני הכבוד כי הענן פולטו כידוע. דלכך לא הי' בטבע דן בתוך הענן ונזונת פסל וניכה בסי' ביניהם. וגם גבי שבט שמעון במעשה זמת הנעשה פלטו הענן. א"כ כך לא ישבו בסוכות רק אנשים לדיקים שאושפיזי של עולם זורח בתוכם ומקבלים עלוים בז' אושפיזין עליונים. הייננו ז' יומי"ב. ועושים יחוד כ"ו ה"ק קוד קוב"ה כנ"ל. וזה ע"י תיקון הברית ונביא לאושפיזין העליונים. לכך בואלים שהב"ה הי' ועל בתחלה שיגונו כל זכר כמאמרם ז"ל (במדב"ר פ"א סי' י' שסי' ונס וגל ואהרן פורע. ואח"כ הוליאם ימחת ונלרים ונהסר שלהם בלוגעלה ונוערכת הסוגים ולקחם לגורלו ולחלקו חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו.

(תל"ט). ירמיהו' בפי' ש"ה (ש"ג ד') הים אתם יולאים בחדש האביב. ר"ת בל **האביב השבעתי אתכם בנות ירושלים באילות.** ואי' במדרש באלה אות ע"ב. הייננו אות הברית. וזה בחה אמונת הבי"ת לחקות בלא בדי ולשבת בקתר עליון כנ"ל שבתיקון הברית ונקשר אות לאמונה. וכזה פי' הגמ' (ע"ז דף ג' א') לעתיד יאמר הב"ה מצוה קלה יש לי וסוכה שמה. וילכו כל הגוים ויעשו להם סוכות כ"א על גגו. ואח"כ ויליא הב"ה חמה ומנתיקה וכ"א יבעט בסוכתו ויולא לו. ע' בגמ' בפירוש לבין. הנה קרא לגוים זאת מלוה קלה. שבלכאורה היא מלוה קלה לבטוח ולהאמין בהקב"ה. אבל באמת כ"ז בהערלה חופה על הברית נתמעטת האמונה. ובפרט כמב"ל בשם הב' רי"מ ז"ל שנפגם הברית נאבדה נקודה האמונית בבלב. ועיקר האמונה תלוי בלב. וזה גם בפגם היקוד עושה פירוד בין אות לאמונה. ואי' בגמ' שלעתיד מלוה הב"ה

הב״ה חמה מנרתיקה לצדיקים ומתרפאין בה ורשעים נידונין בה (נדרים דף ח׳ ע״ב). נ״ל ליתן טעם הגון. דלפי׳ בזוה״ק ע״פ (במדבר כ״ח ד׳) יתיקנו ליתה לד׳ נגד השמש. אמנם נגד השמש דווקא. ומי׳ בזוה״ק מהות שפגמו בברית עליון שהוא בחי׳ שמש ע״ש באריכות. והבתה חיים בלבך הרשעים נידונין בה ומפני שפגמו בברית בחי׳ שמש. אבל הצדיקים שהיו שומרים הברית אדרבה מתרפאין בה. וזהו הקב״ה יוציא חמה מנרתיקה ובזה ישעיע בסוכתו היינו באמונתו. כי הסוכה מורה על צילא דמהימנותא והבן.

(ת״ם). ועוד יש לרמוז היום אתם יוצאים בחדש האביב. כי חדש אביב הוא מזל טלה. ומאמין לעבודת התבואות. והשי״ת הוציאם בחדש זה מכללי כל מצרים שהיו בוטחים על המזל שהוא גבור לממלות. והשי״ת הראה שהוא וכנגד המערכות שמכת בכורו׳ שאין המזל יכול להצילם. והוציא את ישראל ממיצרי השמים ובקליפותם להתלונן בצילא דמהימנותא. והי׳ מקיפם בענני כבוד והא דלא צונו ית׳ לעשות סוכות בניסן כבר פי׳ הטור בא״ח ה׳ סוכה (סי׳ תרכ״ה) דבחדש ניסן אין היכר שעושין לשם מצוה. בבלא״ה עושין סוכות מחמת החמימות. רק בחדש תשרי יש היכר ע״ש. אבל באמת היכא בחדש ניסן יצאו מן מערכות השמים ונכנסו בצילא דמהימנותא. וזהו היום אתם יוצאים ונכנסו כל מצרים להתקופף בצל שדי המנגד המערכות בחודש האביב. ומרומז בתי׳ האביב שהקב״ה הכניסם להנקו בצילא דמהימנותא. ור״ת של **האביב** **האזרח** בישראל ישבו בסוכות. בצלא דמהימנותא. ולעשות יחוד הוי׳ ואדנ״י. והכל כנ״ל לקשר עצמו בזו״נ.

(ת״מא). ובזה נראה לרמוז הגמ׳ (סוכה דף י׳ ע״ב) נויי סוכה אין ממעטין בסוכה. וגם הפלוגתא נויי סוכה המופלגין ארבעה ר״נ אמר כשירה ורח״א פסולה. ונראה דל״פ ומא״ח וא״ח. ע״ד ששמעתי בשם ר׳ גרשון קוטובר ז״ל מה שאומרים לחתן הזווג יהי׳ עולה יפה. כי עכשיו הוי׳ ואדנ״י עולים צ״א. ולעתיד יהי׳ השם הוי׳ יהו״ה. ויהי׳ הזווג יהו״ה ואדנ״י בשילוב ל״ה. ויהי׳ עולה יפ״ה. ודפח״ח. והנה סוכ״ה עולה צ״א כמנין הוי׳ אדנ״י. ועם ארבע אותיותי׳ עולה צ״ה כמנין יפ״ה. וזהו נוי סוכה ר״ל התפארת והנוי של הסוכה אין ממעטין בסוכה שלא ימעטו בסוכה אדרבה בירבה בסוכה ולצרף גם הארבע אותיו׳ שיהי׳ היחוד עולה יפ״ה. וזהו נוי סוכה המופלגין ארבע שארבע אותיותי׳ מופלגין ממנה והיחוד הוא רק כמנין הוי׳ אדנ״י. ר״נ כשירה שזה נמי יחוד הגון וכשר. ורח״א פסולה. ר״ל נפסקת. שהיחוד אינו בשלימות. כי עיקר היחוד שלא יהיו מופלגין ד׳ אותיותי׳. רק לצרף גם הד׳ אותיות שיהי׳ היחוד עולה יפ״ה כמנין יהו״ה ואדנ״י. ובמאמר הגמ׳ (ירושלמי

יומא פ"א ה"א) כל מי שלא נבנה בהמ"ק בימיו כאלו נחרב בימיו. כי עלינו חל התיקון לעשות תשובה שלימה ונזכה שיהי' היחוד והזיווג עולה יפ"ה. לכך צריך אדם מאוד לפשפש במעשיו ולעשות תשובה שלימה ויחשוב שבידיו תליא מילתא וירבה במצות. בפרט בחג הקדוש הזה שהוא חלק עבודה מאהבת השי"ת וית'.

(ת"מב). וזהו שאמרו ז"ל במדרש ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והא ט"ו הוא. אלא ראשון לחשבון עונות. ונ"ל פשוט בכוונת המדרש. דאי' במדרש (ויק"ר פ' כ"א ד') עשה אדם עבירות חבילות חבילות יעשה כנגדם מצות חבילות חבילות. ופירש היפ"ת כי אדם העושה עבירות חבילות אזי יש לו נטיי' יותר לרע מלטוב. לכך יעשה מצות חבילות כדי שתהי' לו נטיי' יותר לטוב ע"ש. וזהו ראשון לחשבון עונות. לחשוב כונה עבירות עשה ויעשה כנגדן מצות. כי ההרגל נעשה טבע והוא הי' מרגיל עצמו לרע לכך צריך לעשות מצות רבות להטות החומר לטוב ויכניע אותו הדק היטב. ובזה יש לרמז מ"ש הירושלמי (שבת פ"ב ה"ו וב"ר פ"ו ה') אדקטיר מולכך קטור רגלך. ר"ל אדקטיר מולכך לעשות מצות בורא ית'. קטור רגלך ר"ל רגילות שלך שבל לנטות אחר התאות רעות ושבע תועבות בלבו. רק לעשות תשובה ויקנה לו לב וימאס כל המדות הרעות לקשט עצמו במדת טו"ב ויעשה מצות חבילות להכניע לחומרו לנטות אחר הטוב והלכת לכת ברגליו עם ד' אלקיו בתמים. ובזה נראה לרמז אחז"ל (סוכה ד' א') עד ד' אמות אמרי' דופן עקומה. כי הסוכה היא בסוד וימינו תחבקני. לכך די בשתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח. כי היד היא ב' פירקין וטפח כידוע. וזהו עד ד' אמות כשאדם יש לו ד"א של הלכה ועוסק בתוה"ק יום ולילה וגם אינו מתגאה עצמו ואין לו בעולם רק ד"א אז אמרי' דופן עקומה שהי' חיבוק. אבל יותר מד"א ל"א עקימת דופן כי אין אני והוא וכו'. והדו"ק היטב.

(ת"מג). א"י ראשון לחשבון עונות. ע"ד הפ' (במדבר י"ד י"ט) סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך. דידוע שבד' ימים שבין י"כ לסוכות מקבלים ה' חסדים. והחסדים הללו אינם לוקחים ממעלה למטה שאם יתבטל החסד העליון ברבות הגבורות אין הגרועה ממנה יכול להקימה. אלא לוקחות מלמטה למעלה שאם יתבטל החסד הקטן בבוא החסד הגדול ממנו יהי' חוזר וניעור החסד הקטן. עד שביום א' של סוכות שהוא הארת חסד שבחסדים כל המקיפים והפנימים בסוד יומא דכולהו יומין ענן הגדול ומכל העננים אזי חוזר וניעור החסדים הראשונים שהם מלמטה ממנה. ובסברא זו מצינו ג"כ גבי ביטול

ביטול איסורים. שבתחלה נפל לפחות משיעור ועדיין אסור ואח"כ נתוסף בו'.
מעלה החסד הגדול חוזר ומאיר וממתיקות הגבורות. ובבחי' ז' בקש מרע"ה
לקנות לעדתו שיהיו ממתיקות כל העבירות לזכיות. כדאי' בגמ' (יומא פ"ו ע"ב)
שמתשובה מאהבה נעשו הזדונות כזכיות. וז"ש סלח נא לעון העם הזה כגודל
חסדך. ר"ל כמו הפעולה שעושה החסד הגדול שחוזר ומאיר לחסדים המתבונים
וממתיקין כל הגבורות עד שנעשו כולן חסד. וזהו שבקש נעי' דהמע"ה (תהלים
כ"ה ז') חטאת נעורי ופשעי אל תזכור. רק אימתי תזכור לי מקיים ואומר
כחסדך זכר לי. ר"ל כמו שבחי' החסדים ממתיקין כל הגבורות כן בבחי' ז'
תזכור לי חטאת נעורי ופשעי כדי לעשות מהן זכיות. וזה פי' המדרש ביום
הראשון שאז היה הארת החסד הגדול הוא ראשון לחשבון עונות כדי לעשות
מהם זכיות. ודו"ק היטב.

(ת"מד). ואפשר לרמז בגמ' (יומא פ"ו ע"ב) שני פרנסים טובים עמדו להם
לישראל משה ודוד. משה אמר יכתוב סורחני. ודוד אמר
אל יכתוב סורחני ע"ש. כי משה הוא בחי' בינה פרנס עליון תשובה עילאה.
ודוד בחי' מלכות פרנס תחתון תשובה תתאה. לכך משה אמר יכתוב סורחני
כדי לעשות מהם זכיות. ודוד אמר אל יכתוב כי מתשובה מיראה נעשו
שגגות. ודו"ק היטב.

(ת"מה). א"י ראשון לחשבון עונות. ע"ד הגמ' (עירובין י"ג ב') נמנו וגמרו
טוב שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו.
וכ' המהרש"א ז"ל בחא"ג כי כל הרמ"ח עשין ושס"ה ל"ת הרבוי הוא מצד
המקבלים. כי מצד הנותן ב"ה וב"ש כולן הן במצוה א' כי הוא א' ומצותיו א'
כי במצות אנכי שהיא אמונת היחוד נכללו כל הרמ"ח מ"ע ובלא יהי' לך
נכללו כל הלאוין. אלא שא"א לאדם לומר כן. כי מצד שנשמע בדיבור ובזמן
בא לו הריבוי. ולפי שלולא לא נברא האדם לא הי' בו משפט. וא"כ הי' בבריאתו
לא שכר ולא הפסד. דהלאוין הוו ודאי מתקיימין לולא לא נברא. והשתא
שנברא אפשר שלא יזכה ויעבור הלאוין. נמצא מפסיד בבריאתו. והעשין הם
היפך זה. שאלו לא נברא ודאי לא היו מתקיימין. והשתא שנברא אפשר שיזכה
ויעשם ונמצא שיהי' נשכר. והשתא פליגי מצד בריאתו. ח"א טוב שלא נברא
מצד הלאוין אפשר שיהי' נפסד יותר משנברא ויקיים העשין שיצא שכרו בהפסדו
וח"א טוב לו שנברא מצד קיום העשין. ואמר בזה דנמנו וגמרו ר"ל שבאו
למנין המצות שהלאוין הם יותר מהעשין והסכימו וגמרו נוח לו שלא נברא
כי הוא קרוב להפסד מאחר הלאוין ורחוק משכר מצד העשין שהם מועטין.
ועכשיו שנברא לא נברא אלא לכבוד המקום שנאמר (ישעי' מ"ג ז') ולכבודי
בראתיו

בריאתו. בשעת גלות בריאו' ית'. ועי"כ אמרו יפשפש במעשיו בהם העשין. ולא די בסור מרע רק בעשה טוב. דבשביל כך נברא. שהרי הלאוין יותר הוי מקיימין בשלא נברא. דהשתא כיון דכוונת הבריאה היתה לכבודו ית' הרי אין הלאוין מרובין מעשין. כי מצד הנותן ית' אין כאן רק מצות א'. עש"ה ודפח"ח וש"י. ומ"ש המדרש ראשון. דלכך כתיב ראשון להיות ראשון לחשבון עונות. ר"ל שהראש והראשית הוא להבין השונות שהם מצוין ומעשין ומקרב אדם להשפך יותר ומשר החשבון שהוא מעשין. לכך מתנה התוה"ק ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ גו' למעקין בגלות החשבון שלא נברא האדם אלא לכבודו ית'. וצריך לפשפש במעשיו היכן בעשין. דמצד הנותן ית' הכל מצות א' ואין הלאוין מרובין כנ"ל במהרש"א הק' ז"ל. ועוד י"ל עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ר"ל כיון שנברא לכבודו ית' כדי שיקיים העשין. אע"פ שהלאוין הם יותר מ"מ יש תקנה לפשפש במעשיו ולעשות תשובה מאהבה ובזה עושה מעבירות זכיות וגם הלאוין הם בכלל עשיי'. והבריאה היתה גם בשביל הלאוין. וממילא לא איכפת לן בזה שהם מרובין כי הבריאה היתה כמו בשביל הלאוין. ומ"מ אם ישמור הלאוין לקיימן אמרי' (קדושין ל"ט ב') כל מי שבא דבר עבירה בידו ולא עשאו נחשב כאלו מקיים מ"ע. ואם חלילה יעבור עליהם יש תקנה ג"כ בתשובה ונעשים כמו מצות. הרי הלאוין בכלל עשיי'. וזהו יפשפש במעשיו דייקא. ולזה היתה כוונת הבריאה להפוך מחשוכא לנהורא ולעשות מהלאוין עשין כנ"ל. ע"ד אחז"ל (ירושלמי ברכו' פ"ט ה"ג) מים התחתונים בוכין אנן בעינן למיהוי קדם מלכא. וזה העבירות ומדרגות התחתונות להעלותן לרום המעלות. (ת"ש"י). ובזה יש לרמז בפרק שירה כלבים אומרים בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ד' עושנו. ילמ"ד למה דוקא מיוחד שיר זה לכלבים.

וי"ל בליווי דקדוק שראיתי בספרו של הרה"ג דק' מאדבורנא ז"ל. אמאי כתיב לפני ד' עושנו הא טוב שלא נברא. ומע"ז אנו מברכין שלא עשני גוי בדרך שלילה. ולא שעשני ישראל. והוא מטעם כי טוב שלא נברא ע"כ. ויתורץ הדא בהבירתה. ומע"ז הוא שיר של הכלבים. דאי' הטעם למה זכו הכלבים לומר שירה. משום שמעבדין עורות לס"ת ומזוזות. נמצא הם משלימים בריאתם. ואי' בבעל עקרים ז"ל דהא דהעופות והחיות אומרים שירה הוא ע"ד הפי' (איוב ל"ה י"א) מלפני מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו. הכל בשביל האדם להוכיח אותם תוכחת מוסר. ופי' כלבים אומרים היינו מהכלבים מוכח זאת. ע"ד זאת אומרת. וכדומה בכולם. ע"ש ודפח"ח. ולפ"ז י"ל דמוכח מהם כמו שהם משלימים כוונת הבריאה בזה בעורותם נעשה תיקון לס"ת. כך יש לאדם להשלים בריאתו אף' מהלאוין ועבירות שנקראים לוחה. ע"ד הפי' (ישעי' ד' ד') אם רחץ אדני

את

את נוחת בנות ציון. ולתקנם ולהפכם לזכות. ומחשבה יהפך לנהורא ומגדירת למיתקא. כמ״ש בהיות בן בייך לומר לפני ד׳ עשבנו. בזה שבשתתום ונכרעת לפני ד׳ בהכנעה ובתשובה שלימה בייך שפיר לומר אח״כ עשבנו כי למפרע היתה הבריאה טובה ונעימה. ודו״ק היטב.

(ת״מז). א״י ראשון להשבון עונות ונקדים ילקוט וז״ל. אמרו לדיק כי טוב אמרו לצדיקו של עולם שהוא טוב. ובמה ביכפר לכם עונותיכם.

כמ״ש כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ומכל גו׳. לפיכך נוטלין לולבין ואומרים הודו לד׳ כי טוב כל״ה. והקשה הזית רענן מה שייכות הוא ללולב. ולפעד״כ דאמר בהב״ה הוא טוב שמכפר לנו עונותינו. אמנם זה הוא רק בעבירות שבין אדם למקום. אבל מה נעשה עם עבירות שבין אדם לחבירו. לכך אמר לפיכך נוטלין לולבין. ע״ד הנדרש לולב הוא כנגד יצחק שהי׳ כפות ע״ג המזבח ולולב הוא כפות תמרים. והנה אית׳ ביצחק אע״ה ילמוד זכות על בניו. כדאי׳ בגמ׳ (שבת פ״ט ב׳) לעתיד הב״ה יאמר לאברהם בניך חטאו ויקיב ימחו על קדושת שמך. וכן יעקב ע״ש. אבל יצחק ישיב להב״ה וכי בני הם ולא בניך כו׳ עד פלגא עלי ופלגא עלך. ופי׳ המהרש״א ז״ל דעבירות שבין אדם למקום יהיו עלך. ופלגא עלי היינו עבירות שבין אדם לחבירו ע״ש. מגלה יצחק״ה יקבול ע״ע עבירות שבין אדם לחבירו. וה״ב לפיכך נוטלין לולבין שמרמזין ליצחק. ואומרים הודו לד׳ כ״ע כל״ה אפי׳ לעולם היינו עבירות שבין אדם לחבירו ג״כ חסדו. שיצחק יקבלם עליו ויכפר עלינו. ודו״ק ונכון. וזהו ראשון להשבון עונות כי ביום שני הוא אושפיזא דיצחק בחי׳ חשבון עונות בכ״ל בגמרא. וז״ש ראשון דמעיקרא נמנע. היינו ראשון להשבון עונות כי ביום הראשון דקובית הוא קודם וראשון ליום שני שהוא חשבון עונות שיצחק קיבל עליו עבירות שבין אדם לחבירו. לכך תלקחו ביום ראשון ד׳ מינים המרומזים לד׳ כתות שבישראל להיות כלם אחדות כדאי׳ במדרש ע״ש שיכפרו אלו על אלו. ודו״ק היטב:

רמזי בחקתי:

(ת״מח). (כ״ו ג׳). אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם. ע״י בלוס״ק

סק׳ ארבעים וכנים פירושים. [א]. ואפשר עוד לכוין ע״ד הגמ׳ (מועד קטן ט׳ ע״ב) כתיב וכל חפציך לא ישוו בה אבל חפצי שמים ישוו בה. וכתיב וכל חפצים גו׳. ומשני כ״ק כאן במצוה שא״א לעשות ע״י אחרים יעסוק במצוה ולא בתורה. וכאן במצוה שאפשר לעשות ע״י אחרים יעסוק בתורה ולא במצוה ע״ש.

וז״ב

ת"ב אם בחוקותי תלכו היינו שתהי' עמלי' בתורה כפירש"י ז"ל ואת מצותי תשמרו בתראו לשמור המצות שלא תתבטל עשייתו דהיינו ע"י אחרים. ועשיתם אותם ומעלה אני עליכם כאלו אתם עשיתם. אז ועשיתם אותם קאי באתם בעצמכם תעשו דהיינו בא"א לעשות ע"י אחרים. ודו"ק היטב.

(תמ"ט). [ב']. ע"ד ששמעתי משם הצדיק ר' זוסיא נבג"מ ז"ל על הגמ' (סוטה כ"א א') עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. והקשה למכ"מ אומר הגמ' דאין עבירה מכבה תורה. בשלמא עבירה מכבה מצוה כ"מ שישמור אדם א"ע מעבירה מפני שתכבה המצוה. אבל הא דעבירה אין מכבה תורה מכ"מ אדרבה יעבור על עבירות ואח"כ ילמוד תורה. ותי' דכ"מ אם אדם עושה איזה מצוה יעשה המצוה ע"ד התורה. ויקשר המצוה לתורה דהיינו שיאמר קודם המצוה הריני מקיים מצוה פ' כמ"ש בתורה. ויאמר בפה המצוה כמ"ש בתורה. נמצא למוד בתורה ויקשר המצוה בתורה ושוב לא תכבה אותה העבירה ודפח"ח. וזהו אם בחוקותי תלכו בשעת ואת מצותי תשמרו ר"ל אז בשעת קיום המצוה תלכו בחוקותי ותקשרו המצוה לתורה. אז ועשיתם אותם להמצות. דאל"כ אין עשייתן עשי' כי העבירה מכבה אותן. ודו"ק היטב.

(ת"ן). [ג']. דלעיל מקיים הפ' ומקדשי תיראו ע"ד הגמ' (מגלה כ"ח ע"ב) שלא יכנוס בבהכנ"ס בגשמים מפני הגשמים וזהו בכלל יראה. ואמר הכתוב אם בחוקותי אם אתם צריכים לעמול בתורה. אזי תלכו מותרים אתם ללכת לבית הכנסת. אפילו מפני הגשמים. כדאיתא במסכת (מגלה דף כ"ח ב') בני אמוראים ע"ה שהיו עוסקים באיזה הלכה ואתא זילחא דמיטרא ונכנסו לבית הכנסת. אמרו מפני שמשמעתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא עיי"ש. ודו"ק היטב.

(תנ"א). [ד']. ע"ד רמז. שתכלית כוונת האדם יהי' רק לעשות נחת רוח לבורא כל עולמים ית' שמו ויתי' זכרו. ויעשה תחבולות על קיום המצות. כי הא דר' זירא (ברכות כ"ו ע"א) כשהי' חלוש מלימודו הי' יושב על פתח בית הכנסת כדי לעמוד בפני תלמידי חכמים. וזהו אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה הקדושה. ואחר העמל ויגיעה בה ואת מצותי תשמרו תראו לשמור ולהמתין על המצות כמו לקום לפני תלמידי חכמים. אזי יבואו עליכם כל היעודים והברכות כמו שנזכרו אחר כך. ודו"ק היטב.

(תנ"ב). [ה']. ע"ד אחז"ל (ריש פ"ק דהוריות) יחיד שעשה בהוראת בית דין פטור. ואם הבית דין ראו אחר כך שטעו ועשו על פיהם חייב אשם תלוי. ופירש הר"ס במז"ל מפני שהי' לו לדרוש בכל פעם מה שנתחדש

שנתחדש בבית דין. והוי כשוגג וחייב אשם תלוי. אבל אם הי' בדרך פטור. ואיבעיא לתו בגמרא (שם ד' א') הוחזק בדרך מהו. ופשטי דפטור משני המרדא כיון שהוחזק בדרך. עיין במסכת הוריות. וזהו אם בחקתי תלכו אם תהיו במדריגה זו שאפילו בשעת הילוכתם לדרך תחשבו בתורה הקדושה. ותבואו לדרוש מה שנתחדש בבית דין. אז יצא מזה ואת מצותי תשמרו. אז מלית אשם תלוי. או הוראות בטעו הבית דין. ודו"ק והבן. ואז יבואו עליכם כל הברכות. ודו"ק היטב.

(ת"נג). [ו']. אם בחוקותי. לכאורה הוי לי' למיכתב אם בחוקי מאי בחוקותי. יש לומר על דרך הגמרא (תענית כ' ע"ב) כגון ר"א שלא הלך ארבע אמות בלא תורה ותפילין. וזהו אם בחוקותי תלכו שתלכו עם חוקותי היינו תורה ותפילין. בזה ואת מצותי תשמרו ממש היינו תפילין דמארי עלמא ית' ויתע' דכתיב בהו הפסוק (ש"ב ז' כ"ג) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ. וכשם שהוא ית"ש תפילין שלנו כך אנחנו תפילין של ית'. ודו"ק ונכון היטב.

(ת"נד). [ז']. על דרך אומרם ז"ל (ברכות ז' ע"ב) גדול שימושה יותר מלימודה. דכתיב באלישע ע"ה (מלכים ב' ג' י"א) אשר יצק מים על ידי אליהו. למד לא נאמר אלא יצק כו'. ופירש המהרש"א ז"ל משום דמתוך השימוש רואה מרבו הלכה למעשה עיי"ש. וזהו אם בחוקותי אם תרצו לשמש בתורה הקדושה אז תלכו לגדולי הדור לשמשם. ויצא מזה ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם דייקא היינו שתדעו הלכה למעשה. ודו"ק ונכון היטב.

(ת"נה). [ח']. ע"ד הפ' (תהלים קי"ט קכ"ו) עת לעשות לד' הפרו תורתך. ואז"ל (ברכות כ"ד א') לפעמים צריך להפר התורה משום עת לעשות לד'. כמו שלא יקרא לאור הנר בליל שבת גזירה שמא יטה. ובגמרא (שבת דף י"ב ב') איתא דר' ישמעאל קרא והטה. והקשה תוס' הא השתא בשעתן כו' צדיקים עצמן לכ"ב ע"ב. ובשבת לק"ג ק' תוס'. ומתורץ מני קושיית התוי"ט על המשנה (אבות פ"ג מי"א) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. הא אמר הלל (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא חטא ע"ש. דהנה מצינו גבי שהמע"ה ידיד ד' שהי' חכם יותר מכל האדם ומ"מ טעה דבתוה"ק כתיב (דברים י"ז י"ז) ולא ירבה לו נשים גו' ואיהו אומר אני ארבה ולא אסיר ומאחרי ד'. ולבסוף נשיו הטו את לבבו. וכ' החסיד ר"י יעב"ץ ז"ל כיון שאמר אני ארבה הרי חכמתו מרובה ממעשיו ובמתניתין (אבות פ"ג י"ב) תנן כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת. ודפח"ח וש"י. והפת"מ כל שי"ח קודמת לחכמתו היינו שקודמת לה במעלה ולא קדימת הזמן רק קדימת

המעלה

המעלה. אז חכמתו מתקיימת. כמו גבי שהמע"ה שהי' סומך על חכמתו ולא הי' ירא מחטא. לכך לא עמדה לו חכמתו כיון שהתוה"ק צותה שאסור להרבות נשים אמר להטות ממנה כמלא נימא. וצריך להקדים לו היראה והמעשה להחכמה. והוא הי' מקדים החכמה ליראתו ולא הי' ירא מעבירה רק סומך על החכמה. לכך לא עמדה לו. כמאמר המשנה כל שחכמתו קודמת ליר"ח אין חכמתו מתקיימת. ולפי"ז יתורץ נמי קו' התוס'. כיון דר' ישמעאל אמר אני אקרא ואעבר על דברי חז"ל שאמרו לא יקרא לאור הנר הי' מוכרח לעבור ולהטות את הנר. שהיתה חכמתו מרובה ממעשיו. וגם היתה קודם ליראת חטאו שאז אין חכמתו מתקיימת. וזש"א שמתק לשומם כמה גדולים דברי חכמים. שאמרו לא יקרא לאור הנר. עד שאין חכמתו עומדת לו. ושקולים הם כדברי תורה שאסור לעבור עליהם אפי' כמלא נימא. ודו"ק היטב מאוד. וזפה"כ אם בחוקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה. אמנם ואת מצותי תשמרו שלפעמים צריך לבטל התורה בשביל קיום המצוה. וזהו ואת מצותי תשמרו שתראו שלא יגיע לכם מלימוד התוה"ק חילול שבת וכדומה. או שלא יקרא כלל לאור הנר בליל שבת. או שיקראו שנים דכל חד מדכיר לחברי' דשבה"ג שרי. ואל תסמכו על חכמתכם כי ועשיתם אותם ר"ל העיקר הוא המעשי'. שיהיו מעשיו מרובים מחכמתו. כנ"ל. ודו"ק היטב.

(ת"נו). [ט']. ע"ד אומרם ז"ל (יומא כ"ג ע"ב) שהכהן גדול הי' מתפלל אל תכנוס לפניך תפלת עוברי דרכים לענין הגשמים. וזה שהי' הקדוש ברוך הוא ית' מבטיח אם בחוקותי תלכו רצה לומר אם אתם צריכים לילך ולהיות גולים למקום תורה. וזהו אם בחוקותי בתורתי תלכו צריכים אתם ללכת. מבטיח אני ונתתי גשמיכם בעתם בלילי שבתות וימים טובים. ומורא לא יעלה עליכם מתפלת כהן גדול. ודו"ק ונכון היטב.

(ת"נז). [י']. על דרך רמז. דאיתא בגמרא (כתובות ק"ג ע"ב) רבי אעקיק לברי'. פסקו לי' תלתי סרי שנין למיזל לבי רב. עד דאתא עיקרה דביתהו. ופירש רש"י ז"ל נעשתה עקרה. שכן דרך המשודת עבר שנים בלא בעל עיי"ש. ובעי רבי רחמי ואיתסיאת ע"כ. וזהו אם בחוקותי בשביל חוקותי היינו תורתי תלכו צריכים אתם לילך ולכתת רגליכם להיות גולים למקום תורה. ומובטחני לכם ונתתי גשמיות שלכם בעתם בעת שתצטרכו להם. ונתנה הארץ כינוי לאשה שהיא קרקע עולם יבולה. שלא תהי' אשתך עקרה. ורמז נכון הוא היטב.

(ת"נח). [י"א]. ע"ד אומרם ז"ל (תענית ז' ע"ב) אין הגשמים נעצרין אלא בשביל מספרי ל' הרע עיי"ש. ומצינו בגמרא (פסחים קי"ג ב')

שאם

שאם ראה בחבירו דבר עבירה מותר לשנאותו. ואף על פי כן אסור להזכיר עליו לשון הרע. דהיינו שיעיד עליו שבא על אשת איש. כמעשה דביי שבא אחד לרב פפא והעיד שראה לחבירו שבא על אשת איש. ומגדי' רב פפא. דכיון דבתורה הקדושה כתיב על פי שנים עדים ולא על פי עד אחד הוי לשון הרע עיי"ש. וזהו אם בחוקותי תלכו שתלכו בדרך התורה הקדושה שאם תראו בחבירכם דבר עבירה שמותר לשנאותו. ואף על פי כן ואת מצותי תשמרו שלא תגידו עליו משום לשון הרע. ואז ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. ודו"ק היטב.

(ת"נט). [י"ב]. על דרך אמרם ז"ל (תענית ז' ע"ב) אין הגשמים נעצרים אלא בשביל גזל. וגם איתא ברש"י ז"ל על פסוק (לעיל י"ט כ"ט) ולא תזנה הארץ. כשיש חלילה זנות אז גם הארץ מזנה פירותי' עיי"ש. ואיתא בגמרא (עירובין פ"א ב') דבר תורה מעות קונות. אלא מפני מה אמרו משיכה קונה כדי שלא יאמרו לו נשרפו חיטיך בעלייה. ופירש רש"י ז"ל בשתפול דליקה לא יטריח את עצמו להציל עיי"ש. נמצא כשלא יטריח עצמו להציל החיטין הוי המעות אצלו גזל. והשו"ע פסק כשמוכר קידש אשה במעות של הלוקח מקודשת כיון דמן התורה מעות קונות ולהמגרא לא עקרו את תקנתן דבר תורה. עיי"ש. וזהו אם בחוקותי תלכו כתיב בחוקותי לשון רבים ולא בחוקי תלכו לשון יחיד אלא בא לרמז אם תלכו בחוקותי בשני חוקותי תורה שבכתב ותורה שבעל פה. היינו לענין קידושי אשה תלכו בתורה שבכתב דמעות קונות. ולענין קניי' תלכו בתורה שבעל פה דמשיכה קונה. אז ונתתי גשמיכם בעתם שלא יהא בכם גזל ממון של חבירו. וגם ונתנה הארץ יבולה שלא תזנה פירותי' כיון שאין בכם זנות. כי הקידושין יהיו על פי תורה שבכתב. והקניי' יהי' על פי תורה שבעל פה שהיא בגדר ואת מצותי תשמרו היינו לא תגזור וגו'. ודו"ק ונכון היטב.

(ת"ס). [י"ג]. על דרך הנזכר לעיל. ולפרש אתי שפיר דיש נפקא מינה היכי דמוכר אתרוג' לחבירו וקיבל המעות ועדיין לא משך הלוקח. נמצא כיון דמן התורה מעות קונות אסור למוכר לברך עליהם דלא הוי לכם אבל בלא לכם הוי' ומותר לו לברך כיון דמדרבנן עדיין לא משך הלוקח ולא קני. וזהו אם בחוקותי תלכו בשתי חוקותי בכתב ובעל פה. ואת מצותי תשמרו דהיינו מצות לולב ואתרוג. כיון דמן התורה מעות קונות נמצא אסור המוכר לברך עליהם דלא הוי לכם. ואיתא בגמרא (תענית דף ב' ע"ב) דארבעה מינים של לולב היו מרצים על המים. ולזה מקיים ונתתי גשמיכם בעתם. ודו"ק ונכון היטב.

(ת"סא). [י"ד]. ע"ד הנ"ל יש לתרץ קושית התוס' בריש פסחים. אור לי"ד

ך

בודקין

בודקין את המין. ופירש״י ז״ל שלא יעבורו על ב״י וב״י. והקשה תוס׳. הא מדאורייתא בביטול ברובא סגי עיי״ש. ולפי הנ״ל יש מ״מ גדולה. דהיינו ראובן שמכר מין לשמעון וקיבל ממנו מעות ועדיין לא משך. והנה לא שייכא קושית הסמ״ע ז״ל כיון דד״ת מעות קונות הרי המין של הלוקח והלוקח עובר על ב״י וב״י. כמ״ש בשו״ת בני יעקב על הטיעור. כיון דלא מ״מ לענין איסורא מידי דבין כך ובין כך המין מתבער מן העולם. ולענין מי יעבור על ב״י וב״י קושי שיילא גלויה. ובעיין שכן הסדר דינא לתקנתא דרבנן גבי ממונא דמעות אינו קונה ומיהו לאו דרבנן שלא לעמוד בתקנתם ע״ש. אמנם לענין ביטול כיון דד״ת מעות קונה הלוקח יכול לבטל של חבירו. והיכי דלא יכול לבטל הוא הבדיקה דאורייתא. וזהו פירש״י ז״ל דהבדיקה היא שלא יעבור על ב״י וב״י. ממילא מן התורה סגי בביטול. ואע״פ שלא בדק כתקנת חכמים ז״ל מ״מ אינו עובר על ב״י וב״י כיון שביטל. אמנם בגוונא דלעיל צריך בדיקה מדאורייתא כיון שאינו יכול לבטל מחמת דמעות קונה ואינו שלו. והנה הלאו דב״י וב״י הוא חוקה. כדכתיב (שמות י״ג ז׳ י׳) ושמרת את החוקה הזאת. ולעיל מיני׳ כתיב ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור גו׳. וזהו אם בחוקותי תלכו היינו בחוקות ב״י וב״י. ומד״ת די בביטול ברובא ולא צריך לבוא עבי״י דהיינו בדיקה. אמנם ואת מצותי תשמרו דהיינו לא תקיף מן ההבל גו׳. ואז משכחת לפעמים דומביתם דהיינו כגוונא דלעיל שאין די בביטול רק בעבי״י. כיון דחכמים ז״ל גזרו דמשיכה קונה ומדאורייתא גם מעות קונה אינו נפטר ממנו דב״י וב״י רק בבדיקה. ואיתא הבדיקה היא דאורייתא. ודו״ק היטב כי כתבתי שלא כהוגן מפני הרעש.

(תס״ב). [כ״ו]. על דרך אומרם ז״ל במשנה (אבות פ״ב מ״ה) אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה. וזהו שאמר הכתוב אם בחוקותי. אם תרצו לשוטט בתורתי הקדושה אזי השלה תלכו. שתחשבו שאתם הולכים לבית שלכם. ובודאי לא תאמרו לכשאפנה אשנה. ודו״ק היטב.

(תס״ג). [כ״ז]. על דרך הגמרא (סוף מסכ׳ ברכות) צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל גו׳. עיי״ש. וזהו שאמר הכ׳ אם בחוקותי אם אתם שוללים בתורתי הקדושה והטהורה אזי תלכו מחיל אל חיל. ודו״ק היטב.

(תס״ד). [י״ז]. על דרך שיש מצות שאי אפשר לקיימן כגון קרבנות ותרומות ומעשרות וביכורים וכדומה. רק האדם מתמיד ומצפה על הגאולה שיזכה לקיימן. והקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה טובה למעשה. כדאיתא בגמרא (ברכות ו׳ ע״א) חשב ולא עשה מעלה עליו כאלו עשאה. ועיין בעבודה

מאירות

ומאמרות ומאמרי היקור דין על פסוק (תהלים ל׳ ט״ו) בינתני ביותר שניתנו עיי״ש. ועיין בפרשת נח. רק על כל פנים אם לא יוכל לקיים במעשה יקיים בלימוד הלכותיהן בקדשים וטהרות והלכות תרומות ומעשרות. ועל המעשה הוא אנוס אז הקדוש ברוך הוא מצרף. אבל בלאו הכי ומהיכי תיתי ילרף. וזהו אם בחוקותי תלכו אם אתם עמלים על כל פנים בתורה הזאת ומצותי תשמרו גם כאתם ממתינים ומצפים על מצותיהן. ועשיתם אותם נחשב לפני כאלו עשיתם אותם. או ועשיתם אותם שתזכו לעשותם. על דרך שאמר וכינו לקבל אותו כן זוכה לעשותו. ודו״ק היטב.

(תשס״ה). [ח״י]. ע״ד שכ׳ האוה״ח הק׳ בפי׳ אם בחוקותי שהיא גזירת המיתה ר״ל שחקק ד׳ בארץ עליו ומיל עי״ש. ולפ״ז י״ל ע״ד שכ׳ הלשון קדושים בפירוש המאמר בגמ׳ (מנחות כ״ט ע״ב) שתוק כך עלה במחשבה לפני. ומפני שר״ע אמר (ברכות ס״א ב׳) כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה ואהבת את ד״א בכל לבבך ובכל נפשך אפי׳ נוטל את נפשך. מתי יבא לידי הי׳ לו במחשבה למסור נפשו על ק״ה. וזהו כך עלה במחשבה שלו לפני. ודפח״ח. וזהו אם בחוקותי הוא בחוקת המיתה תלכו שתלכו תמיד במחשבה זאת למסור עצמכם למיתה ומפני קדושת השם. או מצותי את מצותי תשמרו. ועשיתם אותם. ע״ד שכתבו הספרי יראים אם בא לאדם איזו תאוה לעבור על ל״ת על כיסוף או גזל. או שמתרפה עצמו מד״ת באומרו בהוא הלב או מפני הקרירות והעצלות. יעיין בעצמו ולהשיב ליצה״ר הלא הוא מוכן על קד״ה במק״כ למען שמו ית׳ בחשבה. וקי׳ לקבל יסורים ומשנים ולשבור התאוה או לסבול ומעט קרירות בחורף ומפני כבוד שמו ית׳. ויש לי לרמז בפי׳ (שמות ה׳ י״ז) נרפים אתם נרפים ר״ל אם היצה״ר אומר לאדם נרפים אתם בהיא הלב ומבטל אותו מלימוד התוה״ק או ממצות התפלה. ע״כ אתם אומרים תשובה ליצה״ר נלכה נזבחה לד׳ הא מצוים אנחנו לזבוח ולמסור נפשנו בעבור ק״ה ומכ״ש לקבל מיעוט יסורים אשר הם בלא נגד מסירת הנפש. והיינו כאן אם בחוקותי תלכו שתלכו תמיד בחקיקת מיתה שאנו מצווים למסור עצמנו למיתה ומפני קדושת שמו ית׳. אז בודאי ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם בזריזות ככ״ל. ודו״ק ונכון היטב.

(תשס״ו). [י״ט]. ע״ד שכתב האור החיים הקדוש בפירוש אם בחוקותי היינו בחוקות השמים היינו ומערכת השמים עיי״ש. ויש לומר על דרך זה. דאיתא במדרש. דאמר הקדוש ברוך הוא אף על פי שאתם עושים בגלות שני ימים טובים ומספק אין אתם מקבלים שכר רק על יום אחד. ומצאתי בספר אלף המגן דעכשיו אין בקיאים בקביעא דירחא ואנו עושים שני

ימים

ימים שכן אז לפי הבנינו ז״ל אנו נוטלים שכר על שני ימים. והטעם כתב באלו שוקים שני ימים ומפני שבגלות אין אנו יכולים לקבל התורה של יום טוב רק בשני ימים. עיי״ש. וזהו אם בחוקותי תלכו היינו בהלכה בחוקות השמים בקיד השיעור לחשבון המולדות ותקופות ואתם בקיאים בקביעא דירחא. ומכל מקום ואת מצותי תשמרו היינו לא תקיר וגו׳ בתשעה בני ימים טובים של גלות. אז ועשיתם אותם. אותם לשני ימים טובים. השני ימים טובים הם בגדר עשיי׳. ותקבלו שכר על השני ימים טובים. ונכון הוא ומאוד הטיב.

(תש״ו). [כ׳]. על דרך הנזכר לעיל. אם בחוקותי תלכו היינו לחשב תקופות ומולדות שהם חוקות ומערכי השמים. אומנם ואת מצותי תשמרו. על דרך שכתב הרמ״א ז״ל בהלכות פסח (סימן תכ״ח ס״א) אין לספוק ימים שלכו ימיות תקופה המופלת. והטעם כי שומר מצוה לא ידע דבר רע. וכתב הטורי זהב שם אפילו אם אפשר לו בלא ימים ומכל מקום אסור לספוק אותם. דהוי מזלזל במצוה. וקל בעיניו מאמר הכתוב (קהלת ח׳ ה׳) שומר מצוה לא ידע דבר רע. עיי״ש. וזהו שמקיים הכתוב ועשיתם אותם אפילו אם אפשר לך בקלות להיות בלי אותם ימים ומכל מקום אין לספוק אותם. רק ועשיתם אותם שיעשו המצות עם אותם הימים שלכו בתקופה. ומפני שהמצוה מגנת. ודו״ק היטב.

(תש״ח). [כ״א]. אם בחוקותי תלכו. אפילו בשעת הליכה לא תחשבו רק לתורה הקדושה והטהורה. אז ואת מצותי תשמרו היינו אותן המצות השייכות לה, דהיינו שלא להרהר בדברי תורה במבואות המטונפות או בבית המרחץ. אומנם ועשיתם אותם לפעמים מותר. דהיינו הלכה למעשה כדי לאפרושי מאיסורא שרי. וזהו ועשיתם אותם דהיינו הלכה למעשה. ודו״ק היטב ונכון מאוד.

(תש״ט). [כ״ב]. על דרך שכתב הר״ם במו״ל בספר המורה. שכן היא סדר הלימוד. בתחלה על פי הקבלה כאשר קבל מאבותיו וכאשר צוה לנו מרע״ה בתורתו הקדושה והטהורה. וכן יקיים אותה. ואחר כך לחקור בפלספת עד מקום שיד שכלו מגעת. אולי ימצא על הכל טעמים המיישבים את הלב. וקיים הרמב״ם ז״ל ובלבד שלא יזוז מן הקבלה אף שבשכלו אינו מגיע למצוא טעם נכון ישמור לפי מה שבא בקבלה עיי״ש. וזהו אם בחוקותי תלכו בתלכו בחוקותי שהם חוקים בלי טעם למצוא בהם היטב וקבלות עד מקום שיד שכלכם מגעת. הרינו מזהיר אתכם ואת מצותי תשמרו ומלך בהם מצות באלו המילות עליהם. רצה לומר שלא תזוזו מן הקבלה. ועשיתם אותם ומכל מקום אף על פי שאין יד שכלו מגעת ומכל מקום תעשו אותם כפי מה שבא בקבלה. ודו״ק ונכון היטב.

אם

(ת״ע). [כ״ג]. אם בחוקותי תלכו. בתלכו לגימ׳ הוי״ה ואלפין כמנין לא לגודלם. ואת מצותי תשמרו היינו המצות. בחוקותיו ותבחוקותי מתי תבוא לידי וקיימנה. ועשיתם אותם רצה לומר המלך לבד והתבוקקה לבד הם עבוד״י. ונתן לכם שכר על כל פסיעה ופסיעה ועל כל תביקה והגתנה כאלו כבר עשיתם אותן. על דרך אומרם ז״ל (חגיגה פ״ק ע״ב) הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו. ודו״ק היטב.

(תע״א). [כ״ד]. עד הגמרא (פסחים ח׳ ע״ב) בעי ומצי ערכי אני בן רב בהדייהו בצלאה משום למיתי קדושי והקריבה לבי רב. אמר להו כיון עלי ועל לעולמי. כי שלוחי מצוה אינן ניזוקין. וזהו אם בחוקותי בקיומם חוקותי תלכו יש לכם רשות לילך בכל מקום כי שלוחי מצוה אינן ניזוקין. אבל בהלוי ואת מצותי תשמרו. ע״ד הגמרא (קידושין ל״ט ב׳) מצוה באחד באומר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ונפל ומת. פריך הגמרא והא שלוחי מצוה אינן ניזוקין. ומשני דילמא מהרהר בעבודה זרה הוי. וקצין מלצרפת מחשבה למעשה. עיי״ש. וזהו באומר ואת מצותי היינו מפני דיבורות רעי ולא יהיה לך אלהי בעליון מצות תשמרו אפילו במחשבה. ואם תאמר הא מחשבה רעה אינה מצטרפת למעשה. לזה מקיים ועשיתם אותם. רצה לומר בלא הספי דיבורות אפילו אם אתם רק מחשבים בלא עשיתם אותם. כי בעבודה זרה היא מחשבה כמעשה. ויש לומר טעם לזה בכל העבירות אין מצטרפת מחשבה למעשה ובעבודה זרה מצטרפת. יש לומר על דרך בכתב האור החיים הקדוש טעם לזה בעכו״ם מצטרפת (מחשבה כו׳ ובישראל אינה מצטרפת (מפני הכתוב (שמות י״ט ה׳) והייתם לי סגולה מכל העמים. והם סגולה בלא טעם ודפח״ח ובי׳. ולפי זה הבע״ח אם מודה באחדותו יתברך ויתי׳ מאמין בו יתי׳ הוא סגולה לאפיקי אם יש לו מחשבת ע״ז הלילה ואינו מודה באחדותי יתי׳ שוב אין בהן סגולה. ובזה הוא שוה לנכרי. ודו״ק.

(תע״ב). [כ״ה]. על דרך בכתב האור החיים הקדוש בפירוש בחוקותי חוק המזונות עיי״ש. ולפי זה יש לומר על דרך הגמרא (ברכות ל״ה ע״ב) הראשונים שעשו תורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימו בידם. וזהו אם בחוקותי בחק המזונות תלכו הליכה בבחינת היינו עראי. ואת מצותי תשמרו ועיקר השמירה תהי׳ בגלות. כי דבר שחשוב ועיקר מאוד אצל האדם שומר היטב אותו הדבר. וזהו תורתן קבע. אז ועשיתם אותם. ואותם קאי על המזונות ועל הגלות רצה לומר שתעשו אותם ביחד. בזה וזה נתקיימו בידם. ודו״ק היטב.

(תעג). [כ"ו]. על דרך הגמרא (תענית ז' ע"ב) אין הגשמים נעצרים אלא בשביל ביטול תרומות ומעשרות. ואיתא בגמרא (ברכות ל"ה ב') אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי עילאי בוא וראה מה בין דורות האחרונים לדורות הראשונים. דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך טרקסמון כדי לחייבן במעשר. ודורות האחרונים היו מכניסין דרך גגות וכו'. וזהו אם בחוקותי היינו בחק המזמני' תלכו. אומנם ואת מצותי תשמרו היינו מצות התלויות בהם דהיינו תרומות ומעשרות תשמרו. ועשיתם אותם שתעשו עשיי' כדי לחייבן במעשרות דהיינו להכניסן דרך טרקסמון. ואף על פי שיכול לפטור עצמו ממצות דהיינו להכניסן דרך גגות וקרפיפות. אומנם הוא יעשה בהם עשיי' כדי לחייב עצמו במצות מעשר. אז ונתתי גשמיכם בעתם. ודו"ק ונכון היטב.

(תעד). [כ"ז]. על דרך הגמרא (נדה ע' ע"ב) מה יעשה אדם ויחכם ירבה בישיבה. א"ל הרבה עשו כן ולא הועילו. אלא יבקש רחמים ויתפלל למי שהחכמה שלו וכו'. וקא משמע לן דהא בלא הא לא סגי. פירוש דבעינן תרווייהו שירבה בישיבה וגם יתפלל למי שהחכמה שלו. וזהו אם בחוקותי אם תרצו לעמול בתורה הקדושה והטהורה אזי תלכו לחכמי הדור ולהרבות בישיבה אצלם. וגם ואת מצותי תשמרו הוא ענין התפלה. כמו שכתב האור החיים הקדוש על דרך אומרם ז"ל (ברכות ל' ב') חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת וכו'. עיי"ש. שאותה מצוה של תפלה צריך שימור והמתנה כדי לכוין את לבו לאביו שבשמים. ואז בוודאי ועשיתם אותם בתבואו לידי הלכה למעשה. ודו"ק.

(תעה). (כ"ח). **אם** בחוקותי תלכו דהיינו עמל התורה הקדושה והטהורה. וגם ואת מצותי תשמרו שתשמרו ותמתינו קודם התפלה שעה א' ואחר התפלה. ובכיס אלו לא נשכחת. כדפריך הגמרא (ברכות ל"ב ב') כיון ששוהים ט' שעות לתפלה אם כן תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית. לזה אמר והבטיח הפסוק ועשיתם אותם כמו שתי' הגמרא מתוך שחסידים היו תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת. ולזה מרמז הקרא למצות התורה הקדושה בוודאי ועשיתם אותם. ורמזתי בתיבת **אתם** אזי תורתם **מ**שתמרת וזהו ועשיתם אותם שבוודאי תקיימו החוקים והמצות. ולמצות מלאכתם מתברכת אמר ונתתי גשמיכם בעתם וגו'. ודו"ק היטב ונכון.

(תעו). (כ"ט). על דרך (ברכות כ' א') דאמר רבא משני מה דרי' דרב יהודה כד הוי משליף מסאנא אתא מיטרא. ואנן צווחין ולית מאן דאשגח בן. ומשני הגמרא אינהו הוו מסרי נפשייהו אקדושת השם. כי הא

דרב אדא בר אהבה וכו' עיי"ש. וזהו אם בחוקותי היינו בגזירת המיתה ר"ל שחקק ד' כנזכר לעיל תלכו בשעה ואת מצותי תשמרו רצה לומר בתשמרו המצות בשמירת נפש כי הא דרב אדא בר אהבה דמיירי הגזירה. אז ונתתי גשמיכם בעתם. ודו"ק היטב.

(תע"ז). (כ'). ע"ד המדרש. על הפסוק (בראשית ל"ט ט') ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקים. והמאתי לד' לא נאמר אלא לאלקים. אני עושה לאלקים ואין אלקים עושה הרעה הגדולה הזאת. ע"כ והמדרש הזה הוא סתום וחתום ואומר דרשוני ותני. ונראה פירושו. כי ידוע בהקב"ה ברא את העולם ע"פי טבע. ואלקים בגימ' הטבע. וזהו בראשית ברא אלקים היינו ע"פי הטבע. והעולם מתנהג ע"פי המערכה ומאמרי השמים. והנה אשת פוטיפר אמרה לו ליוסף הצדיק שראתה באיצטגנינות שלה שיהי' לה זרע מיוסף. א"כ לפי"ז לכאורה נראה ביוסף הי' מוכרח לזה מצד המערכה העליונה שהטבע מכריחה אותו לכך. ובאמת זה אינו. דהצדיק יכול לבטל המערכה ולהתנהג כפי רצונו ואין הטבע מכריחה אותו בשום דבר. ואדרבה הוא עושה את הטבע כרצונו. כי הצדיקים הם למעלה מן הטבע כמו דכתיב גבי אברהם אע"ה שהקב"ה הגבי' אותו למעלה ומזל אמר לו כה יהי' זרעך (בראשית ט"ו ה'). ופירש הר"י מינץ ז"ל בדרשות שלו. שהשביעהו כה יהי' זרעך כמו למעלה מהטבע. ודפח"ח. וזה"ש יוסף לאשת פוטיפר בדרך תשובה גדולה: הן אדוני לא ידע וגו' ואיך אעשה הרעה וגו'. והא דאמרת בראית באיצטגנינות שלך ומוכרח אני מצד המערכה. זה טעות בידך. ואדרבה אני עושה לאלקי' שאני עושה ומכריח הטבע כרצוני. ואין אלקים היינו הטבע עושה הרעה הגדולה הזאת. רק אני עושה הרעה. כי אינני מוכרח מהטבע. כי אני יכול לשנות הטבע. ואם כן אם אני עושה העבירה הוי כאלו אני עושה להטבע שראית באיצטגנינות שלך. אבל אין הטבע עושה הרעה הזאת כי אני יכול לשנות הטבע לטוב כרצוני. ודו"ק ונכון הוא. וזהו אם בחקתי תלכו היינו בחוקות השמים. ור"ת של אם בחוקותי תלכו הוא אב"ת שהאבות הק' ע"ה היו למעלה מהטבע. ותולדותיהם כיו"צ ככ"ל בשם מהר"י מינץ ז"ל כה יהי' זרעך. אזי העלה ואת מצותי תשמרו. יפרש כן ישמרו אותם רצה לומר אתם שמרתם אותם היינו למשמרי השמים ומערכותיהם השמיים כרצונכם הטוב. ואין הטבע עושה אתכם רק אתם. ודו"ק היטב ונכון עד למאוד ושכן.

(תע"ח). (כ"א). ע"ד הגמרא ז"ל (ברכות ל"ה א') אסור לאדם להנות מן העולם הזה בלא ברכה. וכל הנהנה וכו' מעל. ומאי תקנתי' ילך אצל חכם ומעיקרא ילמדנו הברכות ועוד בגמרא (שם) כל הנהנה בלא ברכה

גוזל

גואל להקב"ה ולכנסת ישראל. ופירשו ז"ל להביא הברכה. ולכנסי' ההשפעה שמושכ הטיב והשפעה ומכנסי'. וזהו אם בחוקותי היינו בחי' חוק המזונות תלכו אלא רמז שילוהכם הברכות. ואת מצותי תשמרו שלא תבואו לידי מעילה. דכל המועל כי' הוא לאו. וגם ועשיתם אותם שתברכו ברכה כראוי. ואז ונתתי גשמיכם בעתם וגו' שתגרמו ההשפעה המוכה לכנסת ישראל. ודייק היטב.

(ת"עט). (כ"ב). דל"עיל בפסוק כתיב ומקדשי תיראו. יש לומר על דרך הפסוק (שמות כ"ה ח') ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. בתוכם ממש. כי אין הקב"ה שוכן אלא בתוך לבות של הצדיקים. כי היכל ד' המה. וזהו שאמר הכתוב ומקדשי עיקר ומקדשי הוא תיראו בזה שיש לכם יראת שמים. זה הוא מקדשי כי יראת ד' היא אוצרו. שאמר ד' הוא היראה בחי' מלכות. ע"ד הפסוק (חבקוק ב' כ') וד' בהיכל קדשו. היכ"ל גימ' אדנ"י הוא יראת שמים בחי' מלכות. נמצא בזה שאתם מרכבה למדת מלכות ויש בכם יראת שמים זה הוא מקדשי אנ"י שוכן בתוככם ממש. וגמר ואומר כיצד יכול האדם לבוא למדריגה זו. אם בחוקותי תלכו העיקר הוא אם תלכו בחוקותי. ע"ד הפסוק (ירמי' ט' י"ב) ולא הלכו בה ואמרו ז"ל בנדר' (נדרים פ"א א') שלא ברכו בתורה תחילה ע"ש. ופירש הב"ח ז"ל בספרו הקדוש על טור או"ח פי' לא הלכו בה תחלת השליכה ברוחניות התוה"ק וממדריגה אל מדרגה כדי שתתדבק הנשמה הק' בעליונית קדושת התורה הק' להוריד השכינה הק' בקרבנו לא הלכו בה. והב"ח ז"ל שלא ברכו בתורה תחילה היינו הכוונה שבברכה אשר בחר בנו על אשר קרבנו לפני הר סיני ונתן לנו תורתו הקדושה והטהורה כלי חמדתו שהי' משתעשע בה כדי שתתדבק נשמתינו הק' חלק אלוק ממעל בקדושת מקור ממלא התוה"ק להיות היכל לשכינת ד' הק'. עיי"ש באריכות ודפח"ח ומתוק מדבש ונפתים יושק. וז"ש כאן אם בחוקותי תלכו שתלכו ממדרגה למדרגה עד שתתעלו בקדושת וברוחניות התוה"ק להיות היכל ד' דהיינו שתברכו הברכה על כוונה זו ולעסוק בה לשמה. ואת מצותי תשמרו בהמצות הן בחי' מלכות והתוה"ק היא תפארת. ובזה תגרמו שמאיר אור ת"ת למלכות. וזהו יחוד קוב"ה ושכינתי'. הוא ת"ת ומלכות. כדוגמת השמש והירח. שהלבנה מקבלת אור מן החמה. וזהו שמקיים ועשיתם אותם אותם ממש שנעשה היחוד. ומרומז בתיבת **אתם** בר"ת **א**ור **ת**"ת **מ**לכות. והבן היטב.

(ת"פ). (כ"ג). ע"ד הנ"ל ולא הלכו בה שלא ברכו בתורה תחילה. ע' בס' בהעלותך שכתבנו על פירש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן וכו' דבר נחמד ונעים. והענין הוא. כי אין תוקף ההתמידות בהתחלתו. ברשפי אש שלהבת יה. אמנם נחוצת התמידיות הדבר כתחלת התלהבה. כי היא כתענוג

תמידי

תמידי. ובאמת אמרו חכמינו ז"ל (רש"י דברים כ"ו ט"ז ומספרי) בכל יום יהיו
יהיו בעיניך כחדשים וכאלו היום ניתנו. דהאמת הוא כן ואין בכל יום אחד
דומה לחבירו. כדאיתא בכתבי האריז"ל שבכל יום נתחדשת ומתעוררת הארה חדשה
מעו"ה. ולכך אנו מברכין בא"י נותן התורה בהוה. ולא נתן התורה לשעבר.
אלא נותן התורה בהוה [illegible]
חדשה. וזהו שלא הלכו בה ומדרגה למדרגה לקנות מעלות בכל יום הבהירות
והארה יותר מכל התענוג. ומוסיפו קדושה על קדושתם. וזהו שלא ברכו בתורה
תחלה ר"ל בהברכה לא היתה תחלה ורגשות כאלו היום ניתנה מחדש. ולכן
נקראת התוה"ק ראשית בבנ"י ויום היא ראשית והתחלה. כמו שמורה לשון
הברכה נותן התורה בהוה. אבל להם היתה התורה מכבר ומקדם ולא
היתה אצלם חדשה כאלו קבלוה בנ"י מחדש. והו"ק הטיב כי נכון הוא. והנה
אם האדם בכוונת הברכה קודם הלימוד הוא בקבלה מחדש וכיום הוא מתחלה
ונוטה בשמחה גדולה ותשוקה כרשפי אש כאלו היום קבלה. באותה השמחה
ובנחת הוא מעורר על עצמו. ונמשך עליו מאותן ההארה והבהירות שבתשרי
למעלה. כי באתערותא דלתתא וכו'. וזהו אם בחקותי תלכו היינו שתלכו
ממדרגה למדרגה ותוסיפו בכל יום קדושה ובמחה ותענוג כאלו היום ניתנה
בכוונת הברכה. ואת מצותי תשמרו. אז ועשיתם אותם ר"ל שתעשו אותם כמו
שראוי לעשות בנ"י עם אותן הבהירות והארה שבתשרי למעלה. והו"ק הטיב.
(ת"פא). [ל"ד]. ע"ד הפסוק (קהלת י"א ו') בבקר זרע את זרעך ולערב אל
תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם
שניהם כאחד טובים. י"ל ע"ד המדרש (עי' מנחות) דהגית בו יומם ולילה אי
ישמעאל סבר שהוא חוב. ורשב"א אומר לא חוב ולא מצוה אלא ברכה,
דהקב"ה ראה שדברי תורה חביבין על יהושע ביותר שנאמר לא ימוש ספר התורה
גו' והגית בו שתזכה להגות בו יום ולילה עיי"ש. והפ"כ בבוקר זרע את זרעך
היינו הזריעה והעסק אשר יהי' לך בזריעת התוה"ק התחל לעשותו בבוקר
ובערב. כטעם והגית בו יומם ולילה. כי אינך יודע איזה יכשר איזו סברא
יוכשר. הזה או זה ר"ל אם כמ"ד שהוא חוב או כמ"ד שהוא ברכה. ואם
שניהם כא' טובים ר"ל אפילו אם הסברא היא כמ"ד שהוא ברכה גמ"כ טוב
ויפה לעסוק בתוה"ק יום ולילה. כי גם [illegible]
בשום ברכה רק שיזכה ללמוד יומם ולילה מ"מ אין לך שום תענוג יותר
הערך ושום ברכה בעולם רק לימוד התוה"ק בשעשועים דהקב"ה. ואין לך דבר
מתוק יותר להתענג בתורת ד' רק והתלהבות הדביקות בה. אשר גם [illegible]
וגם כנים ללמוד ולהגות בה. בזה גופא היא הברכה. והו"ק הטיב. וזהו אם
בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו אין לך ברכה גדולה ויקרה הערך רק ועשיתם
אותם

אותם שתוכו לשמו' אותם. ואין לך עריבות ידידות ומתיקות ונעימות יותר מזה והו"ק ונבון היטב: [הרי לך עם מ"ב פירושי האו"ח הק' ע"ו רמזים עה"פ אם בחוקותי גו'. כרומז בפיהו בד' עדי ע"ד עם הב' אותיות. והוא גי' השם הבטחון אבד"טם. והם הנה האותיות הגדולות של שמע ואחד ע"ד עם הב' אותיות. אשר אנו עם קדושי עדים על יחודו ואחדותו ית' בשמירת לימוד החוקים והמצות לשמו ית' וית'. המוקדר]:

(ת"פב). (כ"ו כ"ז-כ"ח). ואם גו' והלכתם עמי בקרי. והלכתי עמכם בחמת קרי. אפשר לרמז. אפילו בשעת תוכחתו ית' גם כן מרחם. כמעם אז"ל (סוטה מ"ז ע"א) שמאל דוחה וימין מקרבת. וידוע מכתבי האר"י זלל"ה המתקה גבורות שלשה מהם נמתקין. הייננו חגלה מלכה תרצה. ושנים מהם אינם נמתקין. דהיינו מחלה ונועה. עיי"ש. וזה מרומז והלכתי עמכם בחמ"ת ר"ת של חמת חגלה מלכה תרצה. הייננו בגבורות שהם נמתקין. (ועיין בפרשת עקב היטב):

(ת"פג). (כ"ו ל"ג). ואתכם אזרה בגוים והריקותי אחריכם חרב. איתא במקורה והריקותי אחריכם חרב. והריקותי לכם ברכה. כלפע"ד כי אם יהי' לישראל בגלות אחדות אין כל אומה ולשון יכולין לשלוט בהם. רק מחמת בשמות"ר יש בהם פירוד לבבות ושנאת חנם. וזה קשה מכולן. וכמה רעות יקתשפו מזה. וזהו ואתכם אזרה בגוים רצה לומר שאתכם אזרה בפירוד לבבות בגוים. וזה קשה מאוד. אמנם השעיה לנו הבורא ית"ש על השלום אהבה אחוה וריעות בגלות. ובזכות זה אנו נגאלין. וזהו שאמר והריקותי רצה לומר שאני מריק לכם כל כך שלום בין אדם לחבירו עד שאחריכם חרב. על דרך הגמרא (סנהדרין ז' ע"א) כד רחימתין עזוזא אפותיא דספסירא שכיבנן. ומה נעימה המקורה. והריקותי לכם ברכה. כיון שיהי' שלום ממילא והריקותי לכם ברכה. על דרך המשנה (סוף עוקצין) לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. ונכון הוא היטב.

(ת"פד). א"י ע"ד שכתב הרב ר' שמשון מאסטרפולי' ז"ל עה"פ (תהלים ע"ט י') אלקים באו גוים בנחלתיך. כי תיבת גוים היא באמצע השם בפסוק (איכה א' י') כי ראתה גוים באו מקדשה. עיי"ש. וי"ל שזה פי' הפסוק (תהלים קי"ח ה') מן המצר קראתי יה השם י"ה שהם המתקת הדינים קראתי מן המצר. לפי שתיבת גוים היא אחר שם י"ה. לכן ענני במרחב י"ה. שתתרחב תיבת י"ה עם המילוי כזה יו"ד ה"א. הרי המילוי גימ' ו"ה. הרי שם יהו"ה במילואו. וזהו סוד מחלוי התמלא תיבתו. וי"ל ג"כ הפסוק (שם פ' י') כל גוים

שבשמי בשם ד׳. היינו בגוים שבשמי בשם ד׳ בתוך שם הוי׳ כנ״ל. חומה בשם ד׳ כי מאילם כמאמר בשם הוי׳ בעצמו מאילם. עוד הוסיף על דברי (תהלים קי״ח י׳) וחרב פיפיות בידם. כי י׳ רישא דחרבא. תרי ההין תרי פיפיות דחרבא. וגופא דחרבא הוא ו׳ ע״ש. וידוע שנבואות ישראל מאומות בשם הוי׳ כידוע בהקב״ה הגיל בשם י״ה על ישראל. כמ״ש (שם קכ״ב ד׳) שבטי י״ה עדות לישראל. ואותיות י״ה הם בן ובת. וזהו ואתכם אזרה בגוים היינו שם י״ה שאתם אחוזים בו ובאות עדות לישראל אזרה בגוים. כי תיבת גוים היא בתוך י״ה לו״ה. כי הכל הוא מצד המקבלים. כי מצדו ית׳ רם על כל גוים ד׳. רק כל הצער הוא מצדינו. בתי׳ גוים הוא פירוד בין הדבקים. אמנם והריקותי אחריכם היינו מה שכתוב אחריכם בהיא תי׳ י״ה המעיד על ישראל שהם שבטי י״ה. וזהו והריקותי אחריכם היינו הגוים שהם כתובים אחר שם י״ה הריקותי עליהם חרב כנ״ל בזוה״ק. והבן היטב וכוון הוא. והגה זה פירשתי הפסוק (דברים ל״ג כ״ט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד׳ בשם נושעים בשם הוי׳ שהוא מגן עזרך. ואשר חרב גאותך. ותיבת ואשר קאי על שם הוי׳. רלה לומר ואשר שם הוי׳ ב״ה וב״ה הוא חרב גאותך. כנזכר לעיל בזוהר הקדוש. י׳ רישא דחרבא. תרי ההין תרין פיפיות דחרבא. ו׳ גופא דחרבא. ודו״ק היטב וכוון ומאוד בק״ד:

(ת״פה). **והיתה ארצכם שממה**. יש לומר על דרך אומרם ז״ל (מגלה י׳ ע״ב) כל מקום שנאמר והי׳ הוא לשון שמחה. אפילו בהתי׳ ארצכם שממה גם כן תהי׳ לשם שמחה. כי מצינו במדרש (קהלת ל״ח ע״א) שאפילו שירי מצוה מעכבין הפורעניות. ובכל שכן הגלות שלנו. ומרומז בתיבת **שממה** ר״ת **שירי מצוה מעכבין הפורעניות**. ושירי מצוה ישכבו השונות. כי אף כי אין לנו בעוה״ר עתה שום מצוה בשלימות מכל מקום לא יוגרעו משירי מצוה שיעכבו השונות. ותגיע עדינו רק שמחה ממקור השמחות אשר עוז וחדוה במקומו ית׳ וית׳. והבן היטב:

(ת״פו). (כ״ו מ״ב). **וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור**. והקשה רש״י ז״ל למה הוזכרו שלא כסדר. עיי״ש. ולפענ״ד ע״ד הגמ׳ (ראש השנה י״ז ב׳) כתיב ורב חסד וכתיב ואמת. מעיקרא בתחלה ואמת ולבסוף ורב חסד. והקשה המהרש״א ז״ל א״כ הו״ל ואמת ורב חסד ע״ש. ונראה לתרץ ונקדים מאמר חז״ל (ויק״ר פ׳ ל״ו ד׳) למה ביעקב לא כתיב אף ובאברהם ויצחק כתיב אף. לפי שיצאו מהם ישמעאל ועשו ע״ש. ולכאורה מה זה שייכות יש לכאן. וי״ל ע״ד שכ׳ השל״ה הק׳ דהפ׳ וזכרתי את בריתי יעקב גו׳ הוא ג״כ

יען התוכחה שהם ע"ה היו צדיקים וקדושים וראוים להיות תולדותיהם כיו"ב. ואתם אין אותן ומעשי אבותיכם בידכם. ע"כ בשינוי לשון ודפח"ח. אומנם לעני"ד נראה. דברוב רחמיו וחסדיו הגדולים אשר חפץ בטובתנו השגיח לנו אע"פ שאין אנו ראוים מ"מ נגד ישמעאל ועשו אנו זכאים. וז"ש ואף את בריתי יצחק ואף את גו' ר"ל שיזכיר לישמעאל ועשו ויושיע לנו מצד ק"ו. וידוע דקו"י הוא בכתר עליון בשם רחמים גמורים בלי תערובת דין רק רחמים פשוטים. והבן כי נכון הוא. ולפ"ז מתורצת קו' המהרש"א ז"ל. וז"ש הפי' ארך אפים ורב חסד ואמת. ר"ל ארך אפים שהוא מאריך אפי"ם השני פנים א"ף היינו לישמעאל ועשו. ומכ"ש שראוי להאריך לישראל מק"ו. וזהו ורב חסד ואמת הרב חסד הוא בבחי' אמת. וידוע דמדת אמת היא הבריח התיכון העולה עד כתר עליון. בשם רחמים פשוטים וגמורים. והבן ונכון מאוד. ונראה להמתיק הענין ורב חסד ואמת הם בחי' האבות. ור"ב בגימ' יצחק. חס"ד הוא חסד לאברהם. ואמ"ת הוא יעקב תתן אמת ליעקב. וזהו ורב חסד יהי' בבחי' אמת הבריח התיכון העולה עד כתר עליון. בשם אפי' בחי' יצחק שהוא גבורה נמתקת בשורשה. ורמזתי רמז כאן. בהי"ג מדות שהם בארך אפין דהיינו מי אל כמוך שם כתיב (מיכה ז' י"ח) כי חפץ חסד הוא. ב"י חפ"ץ בגימ' יצח"ק. חסד הוא אפי' הגבורות יש חסד. בשם החסד הוא בלי שום דין. כי אין הדינים נמתקים אלא בשורשם. וזהו וזכרתי את בריתי יעקב היינו מדת אמת כשמש בתחלה ואמת. ולבסוף ואף את בריתי יצחק גו' כשמש ואח"ך ור"ב חס"ד. ודו"ק היטב. היינו מצד ק"ו של ואף את גו' ואף את גו' כנ"ל. ונכון מאוד.

(הש"ו). ולפי"ז י"ל על מחז"ל (סנהדרין קי"א א') כשעלה משה למרום ומצא לקב"ה שהי' כותב ארך אפים. א"ל לצדיקים. והשיב לו הקב"ה אף לרשעים. א"ל רשעים יאבדו. וכשחטאו במרגלים הזכיר מרע"ה מדת א"א א"ל הקב"ה הלא אמרת לי לצדיקים. והשיב לו הלא אמרת לי אף לרשעים ע"כ ותמוה לי מה א"ל הקב"ה והלא אמרת לי רק לצדיקים ורשעים יאבדו. הא הם היו ג"כ צדיקים גדולים רק שחטאו וא"כ מהראוי להאריך להם. ושו"ק על השי"ן ומהימנא בכונ"פ מסר נפשו על ישראל ואומר רשעים יאבדו. ולפמ"ש א"ש דמלות כוונת מרע"ה היתה על רשעים של אה"ע ולא על רשעי ישראל חלילה. כמ' (ישעי' ס' כ"א) ועמך כולם צדיקים. לכך אמר רשעים יאבדו. אומנם הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו הגדולים ומאריך אף אפילו לרשעי אומות העולם. כדי שיאריך אף לישראל מצד ק"ו. ולכך גבי מרגלים שמאסו בארץ חמדה שאפילו זכות אבות תמה ע"ה כמאמר רבותינו ז"ל (מנחות כ"ג ב'). ולא יכול להזכיר להם זכות אבות הקדושים ע"ה. לכך הזכיר מדת ארך אפים

אפים

אפים. שאמרת לי אף לרשעים ואוכל שכן לצדיקים. וקל וחומר הוא בכתר עליון שהם רחמים גמורים ופשוטים בלי שום תערובת דין כנזכר לעיל. והרי הטיב כי דבר יקר הוא ת"ל:

נשלמו רמזי ספר ויקרא. ת"ל אשר בראשית ברא:

רמזי במדבר בס"ד:

(תפ"ח). (ג' מ"ה). והיו לי הלוים אני ד'. ומקשים העולם האיך שייך כאן אני ד'. ובאמת הוא פליאה.

ולפענ"ד נראה על דרך אומרם ז"ל (ברכות ו' ע"א) תפילין דקוב"ה מה כתיב בהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אמר הקב"ה אתם עשיתם לי חטיבה בעולם שנאמר שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד. אף אני אעשה לכם חטיבה וכו'. עיי"ש. והנה בתחלה היתה עבודה בבכורים. ולפי שחטאו בעגל ניטלה מהם וניתנה ללוים. כדכתיב במקרא הקודש. נמצא מחמת שהלוים עשו חטיבה להקב"ה ולא חטאו בעגל והאמינו בשם המיוחד בהוי"ה. אף הקב"ה עשה עמהם חטיבה ולקח אותם לעבודתו ית' וית'. וזהו והיו לי הלוים היינו מיוחד לי לעבודתי. מחמת שאני ד' באני אלקם הוי' והאמינו בי לכך והיו לי הלוים. ונכון היטב:

רמזי נשא:

(תפ"ט). (ו' כ"ו). ישא ד' פניו אליך גו'. אי' במשנה (יומא פ"ה ע"ב) עבירות שבין אדם למקום יוה"כ מכפר. ושבין אדם לחבירו אין כו'. אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים ומי מטהר אתכם כו'. אפשר לומר. ומקדים הגמ' (ר"ה י"ז ב') בשאלה ומרוניתא לריה"ג כתיב אשר לא ישא פנים וכתי' ישא ד' פניו אליך. והשיב לה. בעבירות שבין אדם למקום ישא ד' גו'. ובעבירות שבין אדם לחבירו לא ישא ד'. עד שבא ר"ע ואמר כאן קודם גז"ד וכאן לאחר גז"ד. ומדייק הקרבן ראשית הל' עד שבא ר"ע. דמשמע דתירוץ ריה"ג נסתר בכ"ע עד שהוצרך לומר עד שבא ר"ע וליישב ע"ש. ולפענ"כ ע"ד הגמ' (ר"ה י"ז ע"א) ה"א נושא שני נושא עון. וה"א כובש שני' יכבוש עונותינו. עי' פירש"י ז"ל. ולכ"נ דל"פ. ע"ד הידוע. דפי' נושא עון הוא מי"ג מכילן דרחמי שהם בז"א. והפי' יכבוש עונותינו היא מי"ג מד"ר דא"א. והתיקון הוא. שהם הוא עולם המחשבה למעלה מהזמן ולמעלה מהזמן רואים כל המצות שעתידים ישראל לקיים לאין מספר. וממילא מכריעות המצות ולכך כתי' יכבוש עונותינו. אמנם בז"א הן המדות שהן תחת הזמן. לכך כתי' נושא עון. והכ"מ הוא אי אמרי' שהקב"ה רואה כל המצות אשר עתידים ישראל לקיים והן לאין ערוך ומספר ממילא מכריעות אפי' העבירות שבין אדם לחבירו. אמנם במדת נושא עון אין הקב"ה נושא העון רק במה שבין אדם למקום. ולא במה שבין אדם לחבירו. ודו"ק היטב ונכון. וזהו החילוק המחלק ריה"ג בין לא ישא פנים ובין ישא ד' פניו. עד שבא ר"ע שהוא הי'

בסוד

בסוד המחשבה ע"ד הז"ל (ומנחות כ"ט ע"ב) שתוק כך עלה במחשבה לפני. ושם הוא למעלה מהזמן ומכליעות הגלות אפי' העברות שבין אדם לחבירו. לכך הי' מחלק כאן קודם גז"ד כו'. ודייק היטב. וז"פ המשנה. עבירות שבין אדם לחבירו אין יוה"כ כו'. אר"ע אשריכם ישראל לפני מי היינו בחינת כידוע אתם מטהרים. ושם עולם המחשבה ומכליעות הגלות גם עברות שבין אדם לחבירו. ודו"ק.

(ת"ין). עוד אמרתי בגמ' הנ"ל. הא דכתיב ישא ד' גו' הוא בעברות שבין אדם למקום. הא אי' בגמ' (בבא קמא כ' ע"א) כל האומר הקב"ה וותרן כו' ואיך נושא פנים. ואפשר לומר ע"ד הגמ' (סוכה מ"ה ע"ב) אר"ש יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין כו'. ואלמלא אליעזר בני כו'. ואלמלא יותם כו'. נמצא הם יכולים לפטור בצדקתם כל העולם מה"ד. אמנם סוף ק' למה אין פוטרין. אמנם י"ל בבלעה כשיש אחדות בישראל באחדות מגין זכותם על ישראל לפוטרם מה"ד. אבל כשיש פירוד בין הצדיקים למי יגין הזכות כיון שהם נפרדים. וזהו במרומז כאן בעברות שבין אדם למקום אבל בהם יש אחדות אהבה אחוה שלום ורעות בתי' ישא ד' פניו גו'. הקב"ה נושא פנים להם בשביל זכותם של רשב"י ור"א בנו ויותם. ואימתי בזמן שישים לך שלום ביניהם לבין עצמם. ומרומז ברית של **ישא** יותם **ש**מעון **א**ליעזר. וזה ישא ד' גו'. אבל בעבירות שבין אדם לחבירו ואין ביניהם אחדות ואהבה בתי' אשר לא ישא פנים ר"ל שאינו נושא פנים בזכותם. וזה נכון מאוד. ודרוש נאה הוא היטב:

רמזי בהעלותך:

(ת"צא). (ח' ב'-ג') **בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות.** ויעש כן אהרן גו'. פירש"י ז"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שנה. ק' הלא מהו יאירו שבעת הנרות. ששת הנרות הנ"ל ב' ימת שבת הוא זה שלא שנה. ונראה עד"ז דהמנורה היתה מתקן לפרנסת שבט ה' אהרן העבודת מצד הימין. והשלחן מצד השמאל. ע"ד הכ' (משלי ג' ט"ז) אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד והמנורה היתה בחי' חיים כי באור פני מלך חיים. וזהו מצד ימין לצד דרום. והשלחן בחינת הפרנסה ועשירות הי' בשמאל לצד צפון. אמנם הגמ' פריך (בבא ק"ב ע"א) אורך ימים בימינה הוא דאיכא ועושר וכבוד ליכא. ומשני אורך ימים בימינה וכש"כ עושר וכבוד. וראיתי בשם הצדיק ר' נחמן מהאראדענקיר ז"ל שהעושר והכבוד של מיימיני' אינו נראה לעין בכתב. כ"א בהעלם. כי הק"ו

הוא למעלה מן הכתב ומן האותיות. והם העולמו' שבגדרו מאותיות התו"ק. והשפעתם אינה באה דרך לימוד השלימות בבחי' הארת הדינים ומקטרגים רק למעלה מהשתלשלות בבחי' רוחנים פשוטים שאין בהם דינים וקטרוגים וביום נאלמים כלל. כי הוא מוקיף שאין הבנת בינות בם ואין הצרכה צורה אלא בדבר השמור מן העין ודפח"ח.

(ת"צב). וי"ל עוד בזה פירוש הפסוק (שיר השירים ד' ט"ז) עורי צפון ובואי תימן. רצה לומר שתתעורר ההשפעה הבאה מצפון היינו מצד גבורה ותבוא לבחינת תימן הוא ימין צד חסד. כי למיינים בתורה הקדושה והעבודה ההשפעה היא מצד קו ימין בסוד למעלה מהשתלשלות בבחי' רוחנים גמורים ופשוטים. לאפוקי מצד גבורה ההשפעה היא דרך לימוד השלימות ובהם יש דינים וקטרוגים. לכן יבקש שתבוא מצד בחינת תימן. והבן היטב.

(ת"צג). וי"ל לפרש עוד בכתוב (ישעי' כ"ה א') ה' אלקי אתה ארוממך אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחוק אמונה אומן. על דרך מה שכתב הפולייא קדישא זי"ע דוקא בספרו על הפסוק (ויקרא כ"ה כ"א) וצויתי את ברכתי לכם וגו'. כי הקב"ה קידש כל השביעית בשבת ובשמיטה וכו'. וכן בי"ג תיקוני דיקנא קודש מדה השביעית ואו"א. ובהם עיקר הכפלת הדינים. כי המדה השביעית נקראת אנפא דמלכא נהירין. ואז הרחמים גוברים. ומפני גודל השמחה והתענוג שיש לו מבני ישראל. כמו שנאמר (ישעי' מ"ט ג') ישראל אשר בך אתפאר. והיא מדת יעקב. לכך תתן אמת ליעקב. שהקב"ה מתענג במדת האמת שהיא אנפא נהירין. והכל בשביל בחי' יעקב אע"ה לפניו בן המובחר. רק מי יכול לגרום זה מי שהוא מאמין באמונה שלימה שהיא בן ועל ידי האמונה נעשה כלי קיבול למדת אמת. וזהו שאמר בזוהר הקדוש ותיקונים הקדוש איהו אמת ואיהו אמונה. ואז נעשה יחוד מדות אמת ואמונה ויכול לפעול כל הנזכר לעיל. אמנם מי שאין לו אמונה שלימה רק שומר שבת או שמיטה או שאר השביעיות בהם בחינת אמונה יכול לפעול גם כן כנזכר לעיל. וזהו פירוש הפסוקים וכי תאמרו מה נאכל וגו' אפילו בלא תהיו באמונה שלימה שתאמרו מה נאכל. רק משמרת בשמם ושומרים השביעית מדת אמונה וצויתי את ברכתי לכם גו' שתלכו באמת ואמונה באה ומלכי'. עיי"ש בשינוי לשון ודפח"ח. וזהו פי' הפסוק ארוממך גו' כי עשית פלא עצות מרחוק על דרך הפסוק (דברים ח' י"ח) כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. ומתרגם ארי הוא דיהיב לך עיצא למיקני נכסין. כי כל אדם צריך להאמין בהקב"ה שיהיה לו ומגדל קדשו עלה ובכל בכל הנהגותיו הן בגשמיות בעסק פרנסתו והן ברוחניות בעבודתו ית"ש וית'. ואם האדם הוא מאמין בה

וכל

ר"ל אותו הטעם הנזכר עלי' דייקא לנשמה ואמרן התחתונה הדיינו עלי' אמן העליונה. כי א"י שלמעלה מכוון כנגד א"י של מטה. וידוע שתרבו נשמות ישראל אחוזים בא"י שלמעלה. כפי' התלבשן הן לך לך ואחרת לך לך לבירתך כי עליו בארוכות ימיה נחת רוח. וזהו שלוה לכם וירשתם שיקבלו על הטעם הנזכרים עלי' ויראו כי נשמות ישראל בקרן לנשמה ולכם ימות גם א"י התחתונה ולא לאומות הדרים שם לשע"ע כי אין לכם שום חלק יאחוזו בתוכה כי הכל הולך אחר השורש. והם רק גרים שם יושבי הדרום ויבואו לתקן יחוץ הוא תרפה. בחזק הוא ר"ל בטעם החוק הוא רק לפי ראות עיני בשר. ובאמת הם רפויים כי אין לכם שום אחוזה ושורש בארץ הזו. וזה תרפה. הושע הוא אם רע. ע"ד הפי' (דברים כ' א') וראית סוס ורכב ופירש"י ז"ל לפני נחשבים כסוס א' ורכב א' אע"פ שהם רבים. כי באמת אין בהוה בשלש הפירוד ברוח לו עם רע. אבל אני בעיני שבלא לו אותו יותר רק אחדות ית' ויתכן הספק ותהו וכאין נגדו. וכל תורת השולטנות וכל הברואים הוא רק רצונו ית' כמ"ש (נחמי' ט' ו') ואתה מחיה את כולם. נחשב העם רע בעיני לאדם א'. וזה א' בירא לפי הבחינה באמת הושע הוא אם רע. וזה נכון מאד ומתורצים כמה דקדוקים. ולפ"ז מתורץ דקדוק חמור. מה שהקשו כל מפרשי התורה ז"ל מה הטעם באמרו אפס כי עז העם הא ומה"מ לא הם כן לראות החזק הוא והשיבוהו אפס כי עז העם. ולפמ"ש נכון מאד. ונקדים מה שאמר האוה"ח הק' (בפ' לך לך) על התמיה שרבים מתמיהים במאמרו ית' לאאע"ה כי לא שלם עון האמורי. א"כ מוכח שעון האמורי מעכב הבטחה לא"י. ובמשמע שסידר הקב"ה ית' בתוה"ק יגיד כי עון המרגלים הוא אשר קבע עכבת הבטחה לאה"ק. ומתורץ תירוצו ע"ד הגמ' (ברכות ז' ע"ב) בבלע רשע צדיק ממנו צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע. והנה דוד המלך אמר עליהם מאמר (תהלים נ' ה') אספו לי חסידי והיו צדיקים גמורים הי' בהם כח לדחות האמוריים אע"פ שהי' בהם קצת עון ולא נשלם עונם הי' בהם כח לגרש האמור ואתם ויופקע שלילתם. אומנם כשחטאו בעון מרגלים הי' בעת' צדיק שאינו גמור ולדיק ממנו בולע. ע"כ בעינן לי' ובמומם דבריו ונתק לבונו ויתנלא קורת רוח ודפה"ק עש"ה. וזהו באמרו המרגלים אל ירע"ה באנו אל הארץ אשר שלחתנו כי ידוע אם אדם הולך נסיעתו לעיר אחרת יאמר עליו ל' הליכה. אומנם בבואו ינוא לביתו ולנחלתו יאמר עליו ל' ביאה. והם אמרו באנו אל הארץ ר"ל שבאנו לשורשנו. אשר שלחתנו על אותה הכוונה בשלחתנו. כמדובר למעלה. ובאמת שקר דברו. וכבר העיד עליהם הפ' וילכו ויבואו ר"ל בהלכי לבם ולא באו רק ויבואו אל משה גו' כפירש"י ז"ל שהליכתן היתה בעצה רעה. רק הם אמרו באנו כמו אשר שלחתנו. וגם זבת חלב ודבש היא וגם כמו שאמרו לכם בירתי

בשם שרשם למעלה. וגם לראות אם היא טובה. והביאו על שניהם. כי באנו אל הארץ [illegible] כאשר שלחתני על כוונה זו. וגם זבת חלב גו'. אפס כי עז העם היושב בארץ אע"פ שאין להם שום שורש ואחיזה בה [illegible] הם עזים ומאד [illegible] עדיין [illegible] האמורי והם עזים וחזקים מאד עלינו. וגם עמלק יושב וגו' [illegible] דיניו כמחז"ל ([illegible]) [illegible] ולא נוכל להם [illegible] חזקים מאד עלינו כי לא נכללו עדיין עמם. ובזה היו ממרידים לבבם של ישראל: ויהס כלב את העם גדול מאוד. אותם ויהס כלב גו' אל משה. ר"ל אל משה שהוא [illegible] וכחו רב. ובכח זכותו עלה נעלה גו'. כי יכול נוכל לה והוא שורש כמאמרינו כי צדיק גוזר והק"ב מקיים. והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו אף ממנו. ובלפי ממעלה אמרו כפירש"י ז"ל. והכוונה ע"ד שפי' הרב בעל עקידה ז"ל עה"פ [illegible]) צדיק מושל יראת אלקים [illegible] מושל על האדם. [illegible] יראת אלקים. ובמאמז"ל (ברכות ל"ג ב') הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. והרי הוא כמו [illegible] הוא המושל על בעל הרצון. [illegible] ומושל על [illegible] הצדק [illegible] כי חזק הוא ממנו [illegible] אותם [illegible] גדול [illegible] חזקים ממנו [illegible] כי לא שלם עון האמורי. וזהו כי חזק הוא ממנו. וזה פי' נכון ומאוד בכוונת הפי'. ובאמת הם שגו וחטאו כי צדיק גוזר אינו בוטל. והם ברוב צדקם [illegible] היו יכולים [illegible] כ"ז כ"ל נכון בזה היו [illegible] אם חפץ בנו ד' גו'. אך בד' אל תמרודו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם. [illegible] בעל עקידה ז"ל בכוונת [illegible] ומהותה ר"ל כי היא הוראה בכוונה שיהי' עיקר חיותו של האדם על התקיי' [illegible] כי לחמנו הם [illegible] ולא היתה בו [illegible] האדם. [illegible] אל תיראו [illegible] עם הארץ כי יכול נוכל להם [illegible] תמיד:

והימים

(תק"א). (י"ג כ'). והימים ימי בכורי ענבים. פי' הרב רי"ב ומלאכת תלונות ז"ל
דן ידין כי בהדה תורה יש לס"ע
בלועה. וזהו והימים ימי בכורי ענבים. ר"ל אותיות הבכורים דאותיות בלועות ענבים דהיינו אותיות סמאל. שאין לו בליעה באותן הימים ע"ש. עוד יש לרמוז כי קמה"ל ר"ת אלקים מחכה לנו שנה. עיין אורים ז"ל (חולין ז' ע"ב) תוך עוד ונכבדו כתיב. ודו"ק היטב.) ולפענ"ד לרמוז בזה ומלה בהתקלשה קודמת לפרי. אבל וג"ע ישראל הם קודמים במעלה. כאמרו בני בכור אחותי כבם הוי' בהוצ"ב. הנגרגה הי' הוה ויהי'. וכן ישראל הם בחי' הי' הוה ויהי'. כי ישראל עלו במחשבה תחלה וזה בחי' הי'. וגם הם עתה בזמן הזה בחי' הוה וגם יהיו בחיים הנצחיים בחי' ויהי'. וזה פי' הפ' תלים קכ"ד ב) לולי ד' שהי' לנו ר"ל לולי בחי' הוי' שהי' לנו כנ"ל. אזי חיים בלעונו כנ"ל. וזה ג"כ פירוש הפ' (דברים ל"ג כ"ט) עם נושע בד' מגן עזרך. ר"ל בישראל הם עם הנושע בשם הוי' הנגרגה הי' הוה ויהי' כנ"ל. וזה השם הוא מגן עזרך שהוא מגן עלינו ומציל אותנו. כי אנו אחוזים בשם הוי' ב"ה. מעלת אנו קודמים במעלה ואין לחס"ם בליעה עלינו. וזהו והימים ימי בכורי ענבים ע"ד הפ' (הושע ט' י') כענבים במדבר מצאתי ישראל. הרי בישראל נמשלו לענבים ואנו ראשית בכורים במחשב"ה (הכו בכבוד בתחלה בראשית ראשי אבותיכם) כי ישראל עלו במחשבה תחלה. והם קודמים במעלה. וזה נשיב הרמז והלוקח בתיבת ענבים ר"ת עם נושע בהוי' מגן עזרך. ודו"ק היטב:

(תק"ב). (י"ג כ"ה). וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. אותה מקצו
בימים פ"ח ומהנה
ע') וכן לענין התועבה. ונ"ל התו"וש אבל קן לרבי והא במרגלים נפרש יום לשנה כו'. ול"כ דלק"מ במנפי ויד פיוצה הולך הפירענות לתתחת כדי שלא יגעת א' ונהם פחות ונכבים כפירש"י ז"ל בהוגע ע"ש. והקשה המגנת הכויש קושיא עלומה. הא רש"י ז"ל פי' ע"פ וישובו גו' מקץ ארבעים יום והא אי' הי' פרקה על הי' פרקה. אלא וגבוש שנגזר עליהם יום לשנה קצר לפניהם הדרך ע"ש. ולפי הנ"ל אף אם היו הולכים פ' יום נמי לא הי' נגזר עליהם רק ארבעים יום בזה הי' למועדם כדי שיגיעו לבבים שנה. והנה הדבר בקושית. ולפענ"ד עפמ"ש הגאון ר' יונתן ז"ל ביע"ד. לבית הי' הגוה דהתי שתא ונעובר ונבוס דכתוב (שמות א' י"ב) וכאשר יענו אותו כן ירבה. נמצא קרוב לגאולה היו נשעבדים בישראל ביותר. א"כ היו ישראל פרים ורבים ביותר. א"כ כי ויתי בנים קודם הגאולה היו ישראל פרים ורבים ביותר וכן ק' או נ"ע בנים קודם הגאולה. וידוע כי לא נגזרה לגוית פחות ונכי בנים. ובנים אלו מומן ומיום ליום כשנות עירובין. וא"כ הנולד בני' אב כשיגיע ע' אב לאחר שנה ונלאו כי

כי בנים

כ' שנים. והקדי' ד' כי לא תמנו כי אלו לא נתערב תמוז והיו באים בט' אב א"כ הנולדים בט' אב כ' שנים מקודם כבר נתמלאו שנותם כ' שנה והי' חל עליהם הגזירה. משא"כ כשנתערב תמוז ובבואם עדיין לא הי' ט' אב א"כ אותם שנולדו בט' אב לא נשלמו כ' שנה ולא חלה עליהם הגזירה וחיו יחיו. ודפח"ח וק"ל. ולפ"ז א"ש ד' התי"ט. וא"ל בקושי' המגבת חכמים ז"ל. וכך פירש"י ז"ל ומפני שנגזר עליהם יום לשנה וזה הי' לטובתם כמ"ש התוי"ט כדי שיגיעו לכלל שנים לכך קיצר לפניהם הדרך כדי שתהי' כמו מוצא לאותן שהיו פחות מכ' שנים שעליהם לא חלה הגזירה. משא"כ אם היו שוהים מ' יום הגם שהיו לטובת בני ק' מ"מ לא היתה מוצא לבני פחות מכ'. שכמה בנ"א היו מגיעים באותן מ' יום לכלל עשרים והי' חל עליהם הגזירה. לכך קיצר לפניהם הדרך והיתה כמו מוצא לבני פחות מכ' שנים. ודו"ק וכוון היטב:

(תקי"ג). (י"ג כ"ו). וילכו ויבואו גו'. פירש"י ז"ל מקיש הליכתן לביאתן. מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה. ומדקדק האוה"ח הק' למג"א כתבה התורה שהליכתן היתה בעצה רעה ע"ש. ואפ"ל דלעיל בפסוק כתיב וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. ומקשה רש"י ז"ל הא א"י ת' פרסה כו'. ותירץ שקיצר לפניהם הדרך כו' ע"ש. א"כ לפ"ז לכאורה קשה. דזה הוי כביטול גזירה. לכך נתרץ הקרא וילכו ויבואו להקיש שאף הליכתן היתה בעצה רעה ואפי' קיצר לפניהם הדרך וליכא ביטול גזירה ודו"ק היטב:

(תקי"ד). (י"ד ט'). אך בה' אל תמרודו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם גו'. ע"ד אל תמרוד על אדוניך יהיה שונאך אצלך. כי אם הי' מסיר השגחתו באותו רגע היית נעשה אפס ואין. ולכך נקרא מלך עלוב. וזהו אך בה' ר"ל עם ה' אל תמרודו. ואתם אל תיראו דאל"כ הראו שיעשה לכם כתורמוס הזה שהוא מר ושולקין אותו ז"פ עד שנעשה מתוק. ע"ד הגמ' (ביצה כ"ה ע"א) תורמוס מקטע רגליהון דרשיעיא. ששולקין אותו ז"פ ונעשה מתוק. ובתוכחה כתיב (ויקרא כ"ו כ"ח) ויסרתי אתכם גו' שבע על חטאתיכם. ולא יזרו לנ"נ ונראה לרמוז בתי' אל תמרוד ר"ת של תמרוד תורמוס מקטע רגליהון דרשיעיא. וזה י"ל אל תמרודו גו' אל תיראו דאל"כ צריך לייסר אתכם ולעשותכם כתורמוס כי לחמנו הם. ע"ד המדרש הכבש יתעלל ויתנו בריבים מן הזאבים. וזה הרי כבר לאכול. ואם לאו הרי ויקל לרדות בו. ודידע ומכתבי האר"י ז"ל דכוונת האכילה לברר הנ"ק שבמאכל. ופי' הפ' (דברים ח' ג') כי לא על הלחם לבדו יחי'

יקי' האדם כי על כל מוצא פי ד' יחי' האדם. ר"ל על מוצא פי ד' המאכל ומשקה ומאורות שנבראו בהם העולם. והיא בחי' מלכות ה' אחרונה שבכל בהם הוי' ב"ה. ובמצא כל כוונת האכילה להעלות הניצוץ הק' ולבררו מתוך האוכל ולהעלות לשורשו. וזה הוי בירור אוכל מתוך הפסולת. ועוד יש בירור פסולת מתוך האוכל כמו הגלות והיסורים שהרע והסט"א נכנעים ובזה אתכפיין סט"א יתגדל יקרא דקוב"ה כידוע. וזהו זכה הוי טבר לאכול ר"ל אם זכה שכל כוונתו באכילה על הטוב שבתאוה להעלות ניצוצות הקדושה שבה היה כמאמר דוד המע"ה (תלים מ' ט') ותורתך בתוך מעי. שכל כוונתו להעלות ולהאיר העליון ממאורי אור התוה"ק שנברא בה העולם הוי טבר לאוכל. ובזה מברר האוכל מתוך הפסולת כידוע במאמרו אדה"ר נתערבו טו"ר בכל אוכל. (ועי' בפי' נח באריכות). ואם לא זכה שכוונתו לאכילה הגשמיות ומדבק באכל הרע שבמאכל הרי אותה אכילה מקל לרדות בו. כי כל התענוגים ר"ל באים ממאכלות ותאוות רעות. וזה הוי בירור פסולת מתוך האוכל. וכיון דנכנע הסט"א יתכפי הרע יתגדל יקרא דקב"ה. ע"ד הפ' (יחזקאל כ' ל"ג) אם לא ביד חזקה וגו' אמלוך עליכם. וזה טעם היסורים והגלות להזדכך מזוהמת הנחש ויהרע שנתערב בחטא אדה"ר וממילא יש עילוי לטוב. ורמזתי בחי' מקל לרדות בו. כי ר"ת מקל מלכותי קאים לעלם. כטעם הפ' אם לא ביד חזקה וגו' אמלוך עליכם. ומלכותי קאים לעלם ולעלמי עלמיא בע"ב מזוהמת המקל לרדות בו כדי להכניע את הרע ולהזדכך מזוהמת הנחש. הועלה מזה. שכל כוונת האדם הן במאכליו והן במו"מ תהי' לברר הטוב מהרע ולהבדיל בין הקודש לחול. וכל כוונתו תהי' לקדש עצמו במותר לו ולהבדיל א"ע מכל תאוות הגשמיות והכאת עצמו. ולהתפלל לפני הקב"ה שיתן לו דעת כי אם אין דעת הבדלה מנין. ויותר שאדם מבדיל עצמו מן הרע ותאוות הגשמיות אז ממשיך ע"ע קדושה עליונה.

(תק"טו). ובזה יש לרמז הגמרא (ברכות נ"ב ע"א) תרדין יפה ללב וטוב לעינים וכ"ש לבני מעיים. ואמר והוא דשבדי תיך תיך. פי' פירש"י ז"ל. ולפי הנ"ל א"ש דכל כונה שאדם מבדיל בין טוב לרע ובכל כוונתו רק להבדיל ולהפריש א"ע מהרע ומתאוות רעות שהוא משוקע בהן אזי ממשיך ע"ע קדושה עליונה ובזה הוא מוציא הנ"ק כידוע. והנה הגמרא (ברכות כ"א ב') יליף. בג"ש תוך תוך קדושה מהבדלה שנאמר ונקדשתי בתוך בנ"י. ובפס נאמר הבדלו מתוך וגו'. נמצא יליפין קדושה מהבדלה שכ"ל להבדיל עצמו מתאוות רעות ולהמשיך ע"ע קדושה לקדש עצמו במותר לו. לע"ב הבעל ע"מ ז"ל במאמר ה"ד עס"פ (ברכות י"ח ה') ואקחה פת לחם וגו' אחר תעבורו ר"ל הבחי' אחוריים תעבירו. וכל עיקר הכוונה יהי' על הפנימיות לברר הטוב ע"ב

יהי'

וזהו מאמר הגמ׳ תרדין יפה ללב וטוב לעינים וכ״ש לבני מעיים. ומסיק והוא דעבדי תוך תוך הייני תו״ס תוך תוך קדושה ומבדלת. ולא לבוין להגלות מלוי מחויות שיפה ללב וטוב לעינים ולבני מעיים. רק לקדש עצמו בטוהר לו ולהבדיל בין קדש לחול הייני כברר הטוב. וזו מעלה נכבדת. והנה הנה לא הי׳ בו שום בחי׳ רע בחי׳ מחשבות זרות הגונים. עד שהי׳ נבלע באברים ולא הי׳ ממנו שום פסולת. ובהדלקי הי׳ קל ומאוד להשגות הנ״ק שבתוכו באלא הי׳ בו בחי׳ רע ומ״ב בלב. ויתישב בו לאותו הם ז״ל בוני לאותו הייני הוין קל להוליא ומוכני הנ״ק. כן קל להוציא הנ״ק ומ׳ עיניו. ואמר הטעם בו קר לבו ומבליהם והוא כילון הק׳ המוקיי׳ אותם. וגם ד׳ אתנו. ולכן אל תיראום.

(תק״טו). א״י כי לחמנו הם. עד בהמשכה ד׳ והבלע בניהם נדבר או׳ נתבוננו בפירושה דקרא (דברים ז׳ י״ז-י״ח) כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם. לא תירא מהם וגו׳. ואמר אלו תהפוך באתה בעלוק תוכל להורישם הגוים הם בעמוק על ידי אבלוקך והיה ומעשים. אז יש לך בחינת לירא כי לא בכח יגבר איש ואין המלך נושע ברב חיל. ואמנם כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני ואין באפשריות להורישם בדרך הטבע כי הם רבים וחזקים ממך. אז אני ומבטיחך בלא תירא מהם. כי ד׳ יולא בהשגחתי בדרך נס ופלא להוליך מהם. ע״ב ודפח״ח וש״י. והנה המרגלים הי׳ מיראים ומבהלים לבם ד׳ באמרם אפס כי עז העם. וגם הם יושבים בערי ומבצר עד שמדרך הטבע א״א לעמוד נגדם ולערוך עמם מלחמה ומערכה מול מערכה. והורה להם כלב אדרבה א״ב הוא אין לכם לירא כלל רק לעבוד ההשגחה להקב״ה והוא ילא ילחם בשבילכם ויכניע אתכם בדרך נס ופלא. כיון שאתם יודעים שאין באפשריות בדרך הטבע לערוך עמם מלחמה ולכבוש אותם רק בעזר אלקי בהשגחתו הנוראה. ומאחר שאין לכם שום כח רק בעזר הבי״ה ברוב נוראותיו ונפלאותיו. ממילא אין לכם לירא כלל רק לעבוד השגחת אל אל שבשמים. והנה אי׳ בגמ׳ (יומא ע״ו ע״א) שאלו לרשב״י מפני מה ירד המן בכל בוקר ובוקר ולא ירד פעם א׳ על כל השנה. והשיב להם כדי לשעבד הלב לאביהם שבשמים. משל למלך כו׳ ע״ש. וזה מאמרם כל יהושע וכלב אך בד׳ אל תמרודו. ובהיות כן יאתם אל תיראו את ע״ה אין לכם שום יראה כלל מחמת שהם גבורים וחזקים ויושבים בערי מבצר. כי לחמנו הם ר״ל כי הם דומות ללחמנו הייני המן שלא ירד על כל השנה רק בכל בוקר ובוקר וכוונת הקב״ה בזה כדי לשעבד לבבנו אליו בכל בקר ובקר. כן בזה תראה לנו הקב״ה שאנו ומגרשינו לית לנו כלום רק לשעבד לו ית״ב הלבבות כי א״א לערוך עמם מלחמה בהשגחתו ית׳ הגדולה והנוראה. והבן היטב. ואמנם המרגלים אמרו כי חזק הוא ממנו. ופירש״י ז״ל כביכול אפי׳ בעה״ב אינו יכול להוציא כליו

משם

משה. וי"ל לפרש דהכי אמרו כי חוק הוא ר"ל את דהקב"ה הוא חוק. זה הוא מנהגו. כדאי' תנו עוז לאלקים בזמן שישראל עושין רצוני ית' נותנים כח בפמליא של מעלה. ואם לאו חלילה כתיב צור ילדך תשי. וזו היתה ענוה פסולה. כמודע מכוונות האר"י ז"ל עול"ת תמיד. עול"ת הוא אותיות תול"ע. המגריע את הקדושה. וזו היא ענוה פסולה כמודע מפי ספרים וסופרים עי"ש עי"ש. ולכך היו תולעים יוצאים ומלבושים נדה בהמ"ג. והפה"כ (לק' פ' כ"ד) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי. ר"ל הצדי' עקב דהיינו ענוה כדכתיב (משלי כ"ב ד') עקב ענוה וגו'. היתה רוח אחרת עמו ר"ל שהיתה ענוה פסולה והעקב הי' בתחלה אלא רוח אחרת רק אח"כ וימלא אחרי. י"ל כמעם (שמות ל"ג כ"ג) וראית את אחורי זה קשר של תפילין (ברכות ז' ע"א). וזהו וימלא אחרי זה קשר של תפילין. דידוע מהמגיד ממעזריטש דקשר של תפילין דקוב"ה הם כביכול הרחבת המוחין שיש לו ית' תענוג מבנ"י. והפח"ח וקשן. כי כלב הי' עושה רצון בוי"ת. כמו שהיתה קדימת המחשבה למעלות כל פרטי התחלקות לאחדות אמיתי נקודה ראשונה. וזה הוא תפילין שלנו. ותפלין של הקב"ה הם כדי לקבל תענוג מבנ"י. וזה הוי קשר של תפילין לקשר תפילין של הקב"ה עם תפילין שלנו. ודו"ק והבן היטב.

(תקי"ז). (עי' ל"ב). **מקושש עצים ביום השבת.** ומדקדק המהרי"ח הקי' למה הקדים הפי' זכרון המעשה קודם זכרון היום. ולא אמר ביום השבת מקושש עצים ע"ש. ואפ"ל ע"ד מ"ש התרגום יונתן שהתכוין לש"ש. והקשה המהרש"א ז"ל א"כ למה בחר דוקא בחילול שבת. ותי' כיון שלא הי' צריך למלאכה זו רק כדי שיתקדש שמו ית'. א"כ הויא לה מלאכה שא"צ לגופה שהוא פטור ע"ש ולפ"ז צ"ק דאי הוי כתיב ביום השבת מקושש עצים הוי משמע דמלאכתו ביום השבת דליתא קודם הי' מקושש עצים ועביד לי' חול. לכך כתיב מקושש עצים ביום השבת הזכיר זכרון שבת אל המקושש. אפי' שהי' מקושש עצים מ"מ הי' אצלו שבת שלא חילל את השבת כי לש"ש נתכוין. והוי' מלאכה שא"צ לגופה ופטור עלי'. והב"ח הקב"ה למשה מות יומת האיש ר"ל שחייב מיתה קדם ומפני חילול השם. ומפני הה"ב לא נמסר לא תשובה ולא יסורים רק מיתה ממרקת. אמנם רגום אותו באבנים כל העדה כי לגבי דידהו הוי חילול שבת וחייב סקילה. ובאמת הוא לא חייב סקילה כפי שכוונתו היתה לש"ש רק מ"מ הי' חה"ב וצריך לו לכפר במיתה. לכך רגום אותו באבנים כל העדה כי זה הוא עלמו רולה. כדי שידעו העם באיזו מיתה דכין המחלל שבת.

(תקי"ח). ויש"א שבות לנפחד שבשלו לתביע הלך באהרן אמרי (לק' כ"ו ג')

אבני

אבינו מת במדבר גו' כי בחטאו מת גו'. ר"ל שהוא מת בחטאו מה שהי' אצלו חטא היינו חה"ש. אבל לא מת שהי' חטא נגד כל העם דהיינו חילול שבת. כי באמת לא חילל שבת בפה"ש הי' מכוין. וא"ש ממש לנו חלק בארץ דאי' בספרי כל המחלל את השבת אין לו חלק בארץ. ואפ"ל שזהו שאמר ר"ע (שבת צ"ו ב') מקושש זה צלפחד. ובס"א ויהיו בנ"י במדבר וכתיב אבינו מת במדבר. מה להלן צלפחד אף כאן צלפחד. א"ל ריב"ב עקיבא בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדבריך התורה כיסתו ואתה מגלהו. ואם לאו אתה מוציא לעז על אותו צדיק. והקשה המהרש"א למה במקומו כיסתה התורה ואח"כ מגלה התורה ע"ש. ולפי הנ"ל א"ש כי במקומו כיסתה התורה ומפני שלא חילל את השבת כי הי' מכוין לש"ש. רק ע"י ג"כ מוכח דלא חילל השבת רק שהי' מכוין לש"ש. לכן גילתה התורה ע"י ג"כ שהי' מכוין לש"ש. אבל במקומו הוי משמע שהי' מחלל שבת. א"כ אתה מוציא לעז על אותו צדיק. וי"ל שזה גופא הבא ריב"ב לר"ע. דר"ע לשיטתו הי' מחלל שבת דאי' בזוה' (ב"ב פ' י"ב קי"ט א') שמעון השקמוני ותלמידי ר"ע הי' אומר דאי' היתה פ' מקושש לחבתה ע"י מבה אלא שנתחייב זה ונכתבה ע"י צווי שמתגלגלין חוב ע"י חייב. ופירש"י ז"ל חייב קללה דקוש' ומחק ע"ב. א"כ לר"ע הי' מחלל שבת. והקא"ל אם כדבריך דהיינו לשיטתך שהי' מחלל שבת א"כ התורה כיסתו ואתה מגלה אותו כי אין זה ג"כ. שקי' הנה"ק. ואם לאו אתה מוציא לעז כי' שלא חילל השבת. וע' ברי"ף. ודו"ק היטב:

רמזי קרח:

(תקי"ט). (ט"ז ה'). בקר ויודע ד' את אשר לו. נראה לרמז עד"ז הנעים זמירות ישראל אדוננו

דהמע"ה (תלים ק"ל ו') נפשי לאדנ"י משומרים לבקר. ע"ד הזוה"ק (פ' תולדות) וז"ל. לא יתתקף ב"נ דיימא קב"ה ישיזבינני או עביד לי כך וכך. אבל ישוי תוקפי' בי' בקוב"ה דיקיים בי' בפקודין דאורייתא ולמיהב באורח קשוט. דכיון דאתא ב"נ לאתדכאה מסייעין לי' ודאי ע"ב. נמצא אם אתא ב"נ לאתדכאה נפשו' מודאי מסייעין אותו מז"ל (שבת ק"ד ע"א) הבא לטהר מסייעין אותו. אבל אם בא ב"נ לשוי תוקפי' בי' בקוב"ה שיתן לו פרנסה או עושר וכדומה זה אינו ברור שיבוא לו מודאי. וכ"כ בע"י בכתב קעיקר האמונה שיאמין בקוב"ה בין שיתן לו שאלתו ובין שלא יתן לו שאלתו. ויאמר בלבו כי עוזי ומשענתי ית' והוא היודע ומדוע לא נעשתה שאלתו. וכל מה דעבדין מן שמיא הוא לטב ע"ב. כי באמת הב"ה רוצה בטובת האדם מה שהוא הטוב

באמת

בהגות בעומק ומחשבתו ית'. וגם בזה תיקון לאדם כדי לזכך נפשו ומחשבת זהמת עבירות בידו. ומזכה אותו הייסורין ולפעמים בשנות כדי לטהר נפשו יאור באור העליון. בזה תכלית השיב צאות יצא וגם ברירה לו לאדם. ויגלה כל השתוקקות בכל האדם ראוי שלא יתפלל להקב"ה ושלא ישאל לו רק לעיזה בפקודי דאורייתא ולעבדו ית' בכל לבבו ובכל נפשו כי בזה פורקה ומקיימין אותו. אבל לבווי תוקפי' ולייחל ולקוות שיתן לו פרנסתו בריוח ובאר לרבי לא. כי אני יודע אם יתן לו שאלתו. ואפשר שזכתו היא בהיפך. בגזה בהקב"ה ומרעיב אותו. כמ"ש (איוב ה' כ') ברעב פדך ממות. ר"ל ברעב בזה בהקב"ה ומרעיב אותך בזה פודה אותך ממות כדי להדריכך ולייסר אותך בדרך הטוב. ודרגתי בת' רעב בר"ת רגלי עומדה במישור. בזה בהקב"ה ומרעיב אותו הוא לטובתו כדי להישיר רגלו במישור. כידוע שאחיזות הקליפות היא ברגל בכל הת"ו בסוד נתב עקלתון. ולכך הרגל של הת"ו הוא עקום. וכו' המקובל מ' וגם קיים לואמנו ז"ל בזהו באמר דהומע"ה (תלים כ"ו י"ב) רגלי עומדה במישור בה' ומייבר הרגל לפי בה' ונתקן מזוהמת הנחש ע"ב. וזהו ברעב פדך ממות הבא מזוהמת הנחש כדי שיהי' רגלו עומד במישור. וגם נכון הוא. והנה מי שהוא בדרך וכן בבדת בליל אופל והולך ונופל ומעיין של המקום שיאיר לו נוגה אותו אדם הוא נופל ומייחל על דבר ברור בודאי יאת מיקר בלי שום ספק. כן אותו אדם שמייחל ונופל בהקב"ה יאיר לו בתורתו ובעבודתו ג"כ ומייחל על דבר ברור שבודאי יקיימין אותו כמאמז"ל הבא לטהר מסייעין אותו וז"ב דהומע"ה נפשי לה' ר"ל נפשי נופלת ומייחלת לה' משומרים לבקר כמו אותם השומרים ומופים על אור הבוקר אזי ונופים על דבר ברור שבודאי בוא יבוא. כך אנכי ונופל על דבר ברור דהיינו באהבך בתורה קדוש ובפקודי אורייתא. ודו"ק ונכון. ומה"כ אם אדם ונופל על לרכי עוה"ז אינו מייחל על דבר ברור כנ"ל.

(תק"ב). ומה מתקו מאוד ד' רב"י ז"ל (בפי' פנחס) בפי' על לו את בני עד בא תה ומלוה אותי על בני כמ"ש יפקוד ה' גו' איוב ג'. ואבר יוליאם גו' לוות את בני עלי ע"ב. ומזה יצא מוקר נאה. עד שילוה אדם את הקב"ה עליו שיתן לו לרכיו ומעיב שילוה א"ע על הקב"ה למיחך בפקודי אורייתא ולעבדו באמת ובתמים. וזהו בוקר ר"ל בכל בוקר ובוקר ויודע ד' את אשר לו הקב"ה ומודיע את אשר לו בחינו ונופל ומייחל רק לו לבדו. ולא שהקב"ה יתן לו פרנסתו ונופל לו לעצמו שייעיב לו. כי ישבו אדם בביקוס בבוקר אזי כמולא ייחל לבבו רק ליראה את שמו הנכבד והנורא ית' ויתי. כמו בהתפלל ר"א בתר הקיים ללותי ישבים ימולא ייחול לבבו ליראה את שמך (ע' בגמ' ברכות ט"ז ע"ב). ישבו אדם שישבים בבוקר ליכך ילבקש מרק בית

וכל תפלתו היא על כוונה זו שתהי' לו פרנסה ועושר וכבוד. וזהו עיקר ויודע ד' את אשר כ"ו. והדו"ק היטב:

(תקכ"א). בקר ויודע גו'. אי' בגמ' (נדרים ל"ט ע"ב) דרש רבא מ"ד שמש ירח עמד זבולה. עמדו השמש והירח לפני הב"ה ואמרו אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא. ואם לאו לא נצא. א"ל הב"ה בכבודי לא מחיתם בכבוד ב"ו מחיתם. ועד היום אינם יוצאים עד שמכים אותם ביתין פולסי דנורא ע"ש. ולהבין כונה באמת לא חששו יקרא דקוב"ה עד הנה. וי"ל ע"ד המובא (בע"ז כ"ד ב') אם הב"ה שונא לע"ז למה אינו מבטלם. ומשני וכי בשביל השוטים יאבד עולמו ע"ש. נמצא לפ"ז לכך לא טענו מעיקרא בשביל גבולות חלק הב"ה השמש ביום והירח בלילה. ובשביל השוטים יאבד סדר העולם אומנם עשקיו בחלקו על הכהונה וטען להם משה בוקר ויודע ד' פירש"י ז"ל גבולות חלק הב"ה בעולמו כו' ויבדל אלקים בין האור וגו'. כשם שאי אתם יכולים להפך סדר והנהגת העולם כך ויבדל אהרן וגו' ע"ש. ולפ"ז גם הם באו דטענה חזקה לתבוע יקרא דקוב"ה אם אתה עושה דין לב"ע להראות להם שלא יוכלו להפך זה שכבר הבדיל השי"ת אהרן לקדשו ואין באפשרות להפך הסדר שסידר הב"ה. אז גם אנחנו נצא להאיר בעולם שכבר כך חלק וסידר הב"ה בעולמו: ומפני השוטים יאבד עולמו בתמי'. אבל אם אין אתה עושה דין לב"ע אז יראה הלילה שיכולים להפך הסדר שסידר השי"ת אז גם אנחנו לא נצא. וזה פי' נכון. אומנם עדיין יש להבין. דלא דמי להדדי. כי הב"ה כבר סידר ההנהגה וחלק גבולות לשמש וירח בחוק ולא יעבור. אבל כאן במחלוקת קרח ועדתו כבר נתן השי"ת הבחירה לבנ"א. ואין הב"ה מבטל הבחירה ולכ"ל בהיו הרשעים יקרא דמשה ולבטל בחירתם. א"כ שפיר א"ל הב"ה אמאי לא מחיתם ג"כ לכבודי. שאבטל השוטים בקו' התוה"ע. ולא משום תירוצו שכבר נתן הב"ה הבחירה. א"כ גם כאן אינו יכול לבטל הבחירה. ומה"כ אין טענתיהם טענה והדו"ק. לכך עד היום אינם יוצאים משום יקרא דקב"ה עד דמחי להו ביתין פולסי דנורא. ולפ"ז יש לפרש (יומא כ"ג א') השמחים ביסורים עליהם הכ' אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו. ר"ל בגבורה ודוחים עד דמחי להו. ומ"מ הם שמחים בצאתם משום יקרא דקב"ה כך הם הצדיקים שמחים ביסורים. וק"ל ונכון היטב:

(תקכ"ב). (ט"ז ז'). רב לכם בני לוי. פרש"י ז"ל. ולא שוטים היו כו' אלא הם חטאו על נפשותם. וקרח שפקח הי' ר"ל הכוונה פשוטה דאין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות. ויצ"ר מקומו עינים שלו. אומנם אם מתרין אותו בהתראה שהנפש תלוי' בה במית

מיתת

ויהיה עולם הזה שנגע לבו בקרבו בחי' לאבן ומתחרט על העבירה. דכיון שנכנס הרע בקרבו והשכל מתגבר הוא מתחרט. אבל אם הוא יודע שמתקלקל שמסכן בזה את נפשו והרע גובר עליו מ"מ לתאותו והשליך נפשו מנגד אז אין מועילה ההתחרטות. וזהו שפירש"י ז"ל ולא טפשים היו שמרע"ה התרה בם שכולם אובדים והיו עומדין במרדם. לזה נאמר שפיר בהם חטאו על נפשותם בתחלת החטא חטאו על נפשותם ונכנסו לסכנת נפשות בזה שבאו לקרח לדברי כזבו שבדה ונתנו לומר תלונה על מרע"ה שמעלתו גבוה כל זה שבשבה וכבר אחז"ל (סנהדרין ק"י ע"א) כי דבר ד' בזה אפי' על דבר א' כל זו כאילו ומן השמים עליו נאמר הכרת בעוה"ז תכרת לעוה"ב. לכך לא הועילה גם ההתחרטות שכבר נכנס שמות בלבם לסכן נפשם לדבר שנגד רצון ד'. אמנם על קרח שפיר ק' וקרח שפקח הי' ר"ל מה קרח עדיין הי' פקח להתחרטות זו. כי בהנהגת הוא בעצמו לא לבש קנאה רק על נשיאותו של אליצפן. כפירש"י ז"ל. והי' רוצה להיות נשיא הדור. והשנאות שלו הי' בעברו בקרבו הקנאה והכבוד. שפיר ק' כיון שהתורה בו שיאבד ויש בו סכנת נפשות לזה לא חזר בו. לזה נאמר רש"י ז"ל שפיר שסבור שהוא יציל בזכות שמואל. וזה נכון ומאוד היטב:

(תקכ"ג). ברש"י. וקרח שפקח הי' מי עינו הטעתו. ע"ד הנדרש. ומה ראה

קרח לסמוך פ' ציצית

ראה. אפ"ל דבפ' ציצית כתיב וראיתם אותו וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'. לכאורה ק' הו"ל וראיתם אותם ומאי אותו. וי"ל וראיתם אותו קאי על התכלת. ובזה וזכרתם וגו'. ע"ד אחז"ל (מנחות מ"ג ב') תכלת דומה כו' עד כסה"כ. ולא תתורו אחרי לבבכם ר"ל אחרי הבנת לבבכם כמו קרח שלמד ק"ו מה חוט א' של תכלת פוטר ומכ"ש טלית שכולה תכלת שפוטרת א"ע. ומה אחרי עיניכם לומר מה לי תכלת או קלא אילן. כיון דכל עיקר הטעם תכלת דומה כו'. א"כ מה לי תכלת ומה לי קלא אילן כיון שהעין רואה גוון תכלת ומזה יזכיר עצמו ג"כ בכסה"כ. לזא"כ ולא תתורו גו' ואחרי עיניכם. והטעם הוא כידוע שהעין בעצמו אינו רואה דאל"כ הי' אדם רואה אפי' בחושך ואפילו באישון לילה. רק העין הוא כמראה מלוטשת שמקבלת כל הצורות כך העין מקבל כל הצורות וע"י אור היום הוא רואה הצורה ואותה התמונה שמקבל. וזה קל להבין. ויוצא לפי"ז גם כאן נכון מאוד ע"ד הפ' (תלים י"ט ט') מצות ד' ברה מאירת עינים. שהמצוה אם אדם עושה אותה כתורה וכהלכה כמו שציוה הש"ת אזי המצוה מאירת העינים. אבל העין בעצמו אינו רואה ומאומה. ואם יסתכל על תכלת של קלא אילן לא יהי' מתפעל ומזה כלום לזכור ולבוא ליראה ומפחד ד' לגמרי. רק אם יעשה המצוה כתכלת של

תכלת

הלשון כמו שלית הבית. אזי הגלות ואחרית ימים שלא לגבות חרדה ופחד יושב על כסא רם ונשא. וזה נרמז בפירש"י ז"ל עיין הטעמו שהטעה עלינו בתוך רוחה בעין שלא שהבין בעלוני רוחה. אומנם כ"כ הוא בהגלות ואחרית הגין. והו"ק בזה. ואם תשכיל תבין בכל תנועה ותנועה לולא הקב"ה עוזרו כו'. וזה יוסר השכל לכל אדם היטב:

(תקפ"ד), (ט"ז י"ג-י"ד). המעט כי העליתנו מארץ זבת וגו' להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר. אף לא אל ארץ וגו' ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה. ע"ד אחז"ל (סנהדרין פ' חלק ק"ח א') דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב. שנ' במדבר הזה יתמו ושם ימותו ע"כ. וידוע שהרשעים לא די שאינם מכניסים על חטאם בעבירה לב. אלא שהם מצדיקים ואומרים שבשביל הוא גרם להם החטאים. וזה שאומרים ברשעתם אל משה. וכי מעט הוא שהעליתנו מארץ זבת וגו' להמיתנו במדבר דייקא שגם אין לנו עוה"ב. ולא עוד כי תשתרר עלינו בזה העולם וגם השתרר עלינו בבא. כי זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע. והיינו דקדק הה' יתירה שאין להם לא בעולם הנשמות ולא בעוה"ב. כי ידוע שא"י התחתונה מכוונת כנגד א"י העליונה. וזש"א אף לא אל ארץ זבת חלב וגו' הביאותנו ר"ל שאפי' לא"י התחתונה אין אתה יכול להביאנו. א"כ אי' איפוא יכול להיות ותתן לנו בתיבל לתת לנו נחלת שדה וכרם היינו נחלת שדה דהיינו תפוחין קדישין עולם הנשמות. וגם נחלת כרם סוד עוה"ב יין המשומר בענביו. ולא"ת שזה גרם חטא המרגלים שהוציאו דבה על א"י לכך לא הביאותנו לא"י. לז"א העיני האנשים ההם תנקר וכי תוכל לנקר עיני האנשים שראו בעיניהם שא"א לעלות לא"י כי עז העם. כמו שאמרו לא נעלה. כדכתיב (בפ' שלח) והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות וגו'. וזו העיני האנשים ההם תנקר לא נעלה שאמרו לא נעלה כמו שראו בעיניהם. ודו"ק היטב:

(תקפ"ה), (ט"ז ט"ו) אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי. ע"ד אחז"ל (נדרים ל"ה ב') הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו. ולא שלוחי דידן. דאי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ושלוחין כו' ע"ש. א"כ לפי מחלוקתם שאמרו אינו שליח דרחמנא רק שעושה מעצמו ושלוחו כן בשביל הכי אל תפן אל מנחתם והו"ק. וגם יש שהיה על משה בתוך מעלתו ומלך ומתנשא על קהל ד'. התכלל עלוני וגרוש עניותנו לא חמור א' מהם נשאתי. ע"ד דאמרי רבא אבו

(שבת קי"ב ב') אנו כחמורים ולא כחמורו של רפב"י ע"ש. וידוע דחמורו של רפב"י הוא אותו החמור שרכב עליו אאע"ה. והנה אאע"ה נקרא אחד כמש"ה הפ' (יחזקאל ל"ג כ"ד) אחד הי' אברהם. וזה שהתפלל עליו לא חמור אחד מהם נשאתי ר"ל שלא נשאתי עלוני אפי' מחמורו של אאע"ה הנקרא אחד. ומכ"ש שלא התנשא עליו על קהל ד'. ודו"ק היטב

(תקכ"ו). (ט"ז ל"ב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם וגו' חז"ל (ב"ב ע"ג ע"ב) תא וחחוי לך בלועי דקרח. יש לרמז ג"כ שנבלעו בתי' קרח. דהיינו ו"ק י"ב י"ת. אם תחלק אותיות מ"ג ונפקוק מנית ומקי' הרי ו"ק ממילוי של קו"ף. וזה דחזי תרי בזעי. שתחלק ותבזע מתי' מנית הומ"ס ומתי' ומחי' ז"ג הוא פ"ז. וזהו תרי בזעי. ונפיק קוטרא לבון קבר היינו המילוי של הי"ב ושל הי"ת דהיינו י"ב י"ת עולה כמנין מוריד שאול ויעל. ה' היתירים כמנין ז' מדורי גיהנם. וזה הפסוק נאמר על קרח כדמוכח הש"ס שם. וזה נכון היטב. עוד מרומז בבלועי דקרח. פ"ו י"ב י"ת. עולה כמנין מש"ה אמ"ת. ושני יודי"ן היתירים הם הכונה עילאה והכונה תתאה היינו תושב"כ ושבע"פ. והיינו משה אמת ותורתו אמת ונכון:

(תקכ"ז). (י"ז ג'). את מחתות החטאים וגו' ועשו אותם וגו' צפוי למזבח כי הקריבום לפני ד' ויקדשו ויהיו לאות לבנ"י. י"ל כי לכאורה

קשה מה ילמוד שהקב"ה צוה לעשות גם המחתות כי אם על שביד התורה שלא יאמרו על בהמה זו נכשל אותו אדם (תו"כ פ' זאת הבהמה תהרוגו). וא"כ למה צוה כאן שיעשו ממחתות החטאים צפוי למזבח שיזכרו לעולם. לכן י"ל כי הכתוב נותן שני טעמים לזה. ע"ד הגמרא (מגילה כ"ח א' ב') משום שנאמר ראשון נקרא יעתורים. שבינה ויהיה כתוב נבלין של ישראל קודם בשב"ב דכיאה להו כדי שתהי' להם כפרה ע"ש. והש"ב ועשו אותם רקועי פחים לפני למזבח. ונותן טעם כי הקריבום ר"ל בזה שיעשו ויהיו לפני למזבח כיאה להו דתיהוי להו כפרה ובזה הקריבום לפני ד'. והקריבום קאי על החטאים התמימים. כי מחמת שתהי' להם כפרה יהיו מקורבים לפני ד'. ויקדשו ויהיו קודש לד'. ועוד שני ויהיו לאות לבני ישראל שלא יבואו יותר לחלוק על הכהונה. ודו"ק היטב

(תקכ"ח). (י"ז כ'). והי' האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכותי מעלי גו'. כי הקב"ה הי' מראה להם בהוא צוקן לבית וידע שרבי ומחבבות של בנ"א. כי יש בנ"א בשבל כשייתם ומשבעתם

בעבודת

בעבודת הבו"ת הכל לו לשלמו. וכל מה דעבדין לגרמייהו עבדין. כדי שיהי' שלם במדות ובשכל. להיות נביא או בעל מופת. כמאמר הגמ' (ברכות ל"ה ע"ב) הרבה עשו כרשב"י להיות במדרגת רשב"י וכו'. כמו קרח ועדתו כל כוונתם היתה לתכלית. ומעלה גדולה להיות כה"ג. אמנם אהרן ע"ה לא הי' רוצה רק נקודה האמיתית לעשות נ"ר להבו"ת שאמר ונעשה רצונו. וכל מה שעשה הי' לשמן שמו יתב' באמת. ולא הי' בוחר א"ע שום דבר רק מה שהוא רצונו ית"ש. ולזה לוה הבו"ת שכל א' יתן מטהו המורה על משענתו שישען על מטהו. ומזה יתברר מה שהיא כוונתו ומשענתו אם לו לעצמו או לעשות נ"ר להבו"ת. וז"ש הקב"ה והי' האיש אשר אבחר בו ר"ל אותו האיש שבכל תפלתו ורצונו הוא רק שיבחר לו הבו"ת בכל עסקי' ועניני'. וזה אשר אבחר ר"ל אני אבחר בו שבכל עניניו ותפילתו בכל אשר עושה בתורתו ובעבודתו יבחר רצונו הוא רק שבוחר אותי לעשות נ"ר לפני באמירתי ונעשה רצוני. וזהו יצי' האיש אשר אבחר בו שאני נבחר בו ומטהו יפרח. כרומז שבכל כוונתו ומשענתו שבכל כוחו הוא רק בלתי לה' לבדו הנקודה האמיתית יפרח. ומי שאין מטהו פורח ונשאר עץ יבש היא ומפני שבכל משענתו וכוונתו מה שהשגה ורצון שלו' הוא רק לעצמו וכל מה דעבדין הכל לגרמייהו. ובזה והשיכותי מעלי את תלונות בנ"י אשר הם מלינים עליכם. ר"ל אותה תלונה שמלינים עליכם היא על כי החולק על רבו כאלו חולק על השכינה הק'. כי בזה שהיו חולקים והיו מקופקים במרע"ה שיצא ומלאו בידו לו המלכות ולאהרן הכהונה ולא מפי ד' ולא היתה להם אמונה לדיקים הוי כאלו מקופקים בהש"ת. ולא היתה להם ג"כ אמונה בהש"ת. והעיקר הוא לחזק א"ע באמונת הבו"ת ובאמונת הצדיקים שלא יהי' לו שום ספק. כמו שפי' המדרש במאמר המשנה (אבות פ"א מט"ז) עשה לך רב והסתלק מן הספק שלא יהיו לך ספיקות על הרב.

(תק"כט). ואמרתי דרך צחות מה שאמר החכם אין לך שמחה אלא כהתר הספיקות. ר"ל שלא יהי' לו שום ספק רק אמונה שלימה.

וזה תכלית השמחה באמת שמתיר ומעלימו כל הספיקות. וגם אי' בשם הבעש"ט ז"ל כנ"ל עה"פ (איכה א' ג') כל רודפי' השיגוה בין המצרים מה שיש לאדם רודפים וישיגוהו זה הוא רק בין המצרים מפני שעומד בין המצרים ומקופק הוא. ודפח"ח. והנה שמעתי מפיו של הצדיק הרה"ג דמאדבורנא ז"ל נבג"מ ביום ר"ה שאמר בשם ר' דוד מיקאלאייבור ז"ל דאי' בפייט הודאי שמו כן תהלתו. דאי' באותו שם ודא"י עלה ינבה לגרוס. ואמר כי הודאי הוא שם הוי"י. ר"ל אצל משה הי' שם הוי' הודאי שהי' מאמין באמונה שלימה בלי שום ספק שבוודאי הוא הי' הוה ויהי' ובלעדי הוא אפס ותוהו. והיתה לו יראה גדולה ופחד מאד לבאות לכך עלה לגרוס ודפח"ח. וז"ש כאן. והשיכותי מעלי

ר"ל

ר"ל בזה שאברר שאהרן הוא כהן אמיתי והכל הי' מאתי בוא לא יהיו מסופקים כלל לא במשה ולא עלי. וזהו והשיכותי מעלי גו' אשר הם מלינים עליכם שמשה מעצמו עשה ובאמת אותה התלונה היתה נגד עלי כי החולק על רבו ומסופק עליו כאלו חולק ומסופק על השכינה הק'. והשתא והשיכותי כל התלונות יתהי' להם אמונה שלימה בד' ובמשה עבדו. ויש לרמז בתי' והשבתי יש בו לצרף בר"ת הודאי שמו בן תהלתי. כו"ל שלא יהיו מסופקים כלל רק להאמין שהודאי שמו. והבן היטב:

(תקל"). (י"ז כ"א). **וידבר משה גו' ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד גו' ומטה אהרן בתוך מטותם.** עיין פירוש רש"י ז"ל ובאור החיים הקדוש. ואפשר שהכתוב מרמז שמטה אהרן רצה לומר נטייתו של אהרן ע"ה ומשענתו היתה בתוך מטותם. רצה לומר את שהיא בתוך האמת. כי האותיות שבהם תוך המטה בזה מ"ם ט"ת ה"א הם אותיות **אמת** שנטייתו היתה אל האמת. וזהו בתוך מטותם. ודו"ק. ע"ד הפסוק (מלכים ב' ד' י"ג) בתוך עמי אנכי יושבת. ולא כקרח שהי' רוצה להתנשאות עצמו על העדה להיות כהן גדול. ודו"ק היטב:

(תקל"א). (י"ז כ"ג). **ויגמול שקדים.** פרש"י ז"ל ילמד שקדים ומפני שהיתה פרי הממהר להפריח. רמז למי שנחלק על הכהונה פורענותו ממהרת לבוא עיי"ש. לכאורה למה לא פירש בקיצור ומפני שממהר להפריח מכל הפירות'. והקב"ה הי' ממעט בזה. ור"ל ע"ד הפי' (ירמי' א' י"א-י"ב) מקל שקד אני רואה. ויאמר ד' אלי היטבת לראות כי שוקד אני על דברי לעשותו. לכאורה יפלא מאי היטבת לראות מה המעשה היא אם אדם רואה מה שמראין לו. וי"ל ע"ד הגמרא (סנהדרין ל"ח ע"א) וישקוד ד' על הרעה צדקה עשה הקב"ה שהקדים גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיים שהי' עדיין החרש והמסגר כדי שלא תאבד התורה ע"ש. והא"ל הב"ית היטבת לראות מה שאתה רואה מקל שקד המרמז על שקידת הרעה. זה אינו רעה אלא טובה גדולה. וזה היטבת לראות שאתה רואה הטובה. כי שוקד אני ר"ל מה שאני שוקד זה הוא על דברי לעשותו. כדי שדברי היינו התורה הק' דברי הברית לעשותו. שלא תבטל התוה"ק. ונכון הוא. מעלא לירמי' ע"ה הראה הקב"ה רק מקל של שקדים בלא שקדים. כי שקדים הם מרים בקטנותם. ובאמת הקב"ה הי' מראה לו הטובה ולא הרעה כי מפי עליון לא תצא הרעות. אמנם בכאן אח"כ והי' האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח וק' לרש"י למה שקדים. ר"ל למה גדלו שקדי' לא הי' רק לפרוח איזה ציץ ופרח וה"' קי' שבחר באהרן

ובזרעו

ובזרעו. ולנה פרחו שקדים. לכך תי' כמו שהשקדים הם מגרים כל הזיר והפורענות ממהרין לבוא על מי שחולק על הכהונה. ודו"ק היטב:

רמזי חקת:

(תקל"ב). כ"א י"ד. ע"כ יאמר בספר מלחמות ד' את והב בסופה, ופירש"י ז"ל כמו את יהב. ע"ד אחז"ל (עירובין כ"ב ע"א) היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם היינו לעוה"ב. וזהו את יהב בסופה. ר"ת של יה"ב יין המשומר בענביו. קוד עוה"ב נקרא עלמא דחירותא כידוע. וזהו בסופה. והפירוש הוא וה"ב כי הוא היא המשובח. ע"ד אחז"ל (ברכות י"ז ע"א) עולמך תראה בחייך. ותגא זה י"ל הגמ' (פסחים פ"ז ע"א) אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום כבלה המוצאת שלום בבית חמי' ורדופה להגיד שבחה בבית אבי'. כשאדם לומד בתוה"ק בהיא קשורי כלה נק' כלה בבית חמי'. ע"ד אחז"ל (ברכות נ"ז ע"ב) תו"ת מורשה אלא מאורסה. וכשלומד היא בחי' אשה והקב"ה בחי' חמיו. אבל בתפלה הוא בחי' כלה בבית אבי' כבן המבקש מאביו. יתכן אם אדם לומד תורה לשמה לשם ה' לקשט השכינה הק' אז יכול להתפלל במחשבה זכה בלא מחשבות זרות. דאיתא (   ) דלא גלו ישראל לחו"ל אלא כדי לעשר ארץ העמים ורמזתי דקא' בגמ' (שבת ע"ו ע"א) חכמים ז"ל גזרו טומאה על ארץ העמים וגזרו וכו' (ויקרא כ"ז כ"ב) אל ארץ גזרה. ל' התיבה. וזהו שהחכמים ז"ל היו גוזרין והופכין הטומאה שהיא על ארץ העמים. וטהרתם שהיו לומדים לשמה היו מעשרים ארץ העמים. והאדם הוא עולם קטן ויש בו בחי' א"י שהיא הקדושה וגם בחי' חו"ל שהיא הטומאה ומחשבות חוץ והרהורים רעים ותאות רעות ומדות מגונות. אוכם התוה"ק היא מחשבת כחו של אדם ומטהרת בקרבו בחי' ארץ העמים. אם לפניו תלך. ע"ד (דברים ל"ג ב') מימינו אש דת למו. ותלהט סביב צריו. כי התוה"ק שורפת ומלהטת כל ההרהורים רעים. כדאיתא בב"ע אבן העזר אין מחשבות רעות באות אלא ללב פנוי מחכמה. [ועיקר ומאדר"כ ר"פ כי כל הניתן ד"ת על לבו נבטלין ממנו כמה הרהורי זנות הרהורי יצה"ר כו'. המעתיק.] וזהו כבלה שמוצאת שלום בבית חמי' כשאדם לומד התוה"ק בשלימות. אז רדופה להגיד שבחה היינו התפלה שאדם מסדר שבחו לפני המקום בבית אבי' כנ"ל והבן היטב.

(תק"לג). ויבאר כתבתי פי' אחז"ל (ברכות ל"א ע"א) אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה. ר"ל מתוך. ומילוי קל הלכ"ה. כזה ה"א למ"ד הרי המילוי אד"ם. כ"ף ה"א הרי המילוי פ"ה. ע"ד הפי' (במות ד' י"ח) וי

כב

בהם פ"ה לאד"ם. כי ע"י עסק ולימוד הלכה יש לו פה בחי' הדיבור להתפלל ותחן. ורמזתי בקרא (מ"ב י' כ"ז) ומאן אוביעך חוץ הגורן או מן היקב. ר"ל מן הגורן היינו ה' אחרונה בחי' מלכות בחי' שובע מן מלמא דאתגלייא. ר"ל ומאן אוביעך להביא השפעה. חוץ הגורן ומתפלה בחי' מלכות ומן היקב כידוע. או מן היקב היינו ה' ראשונה בינה יין המשומר בענבי' ר"ל ומעסק התוה"ק בינה ומביא ובם המתקת הדינין בשרשן. ורמזתי כי ר"ת בבל יקב היינו קטורה בהפך. עדש"כ האר"י ז"ל קטורה בגמן את"י ברתינים בבם המתקת הדינים. והמשכיל ישכיל. או יאמר אין שייכין להתפלל תלה ומתוך הלכה פסוקה. ע"ד הקושיא בראיתי מה אנחנו בני רחל ומתוך אנו מתפללים וכה אבה בתוספת בפה אין לה כתובה. ודפח"ח. אמנם הגמ' נדרים דף כ' ע"ב) פריך ומלאה. ומשני דאדמויי אדלה. וכ"ה בש"ע בתתקבע בקושיין בפני בעלה. וידוע דהלכה היא קבועי כלה. תלב"ה בדה ה'. לכן אנו שייכין להתפלל אלא ומתוך הלכה היינו לקבוע הכלה בהלב"ה לפני בעלה ית'. והבן היטב:

(תקל"ד). (כ"א ט"ו). ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב. נראה לרמז. ונקדים לרמז בפ' (דברים י"ט ט"ו)
לא יקום עד א' באיש לכל עון ולכל חטאת
ופירש"י ז"ל אבל קם הוא לשבועה. ע"ד דאי' בת"ז תק' זוי לומאן דלא נטיר ברית ומאן דנטיר ברית האי הוא ע"ד עליה ע' מן שבע ד' מן אחד. ואי לא נטיר ברית פרח (ממני) קולא מן ד' מן אחד ואשתאר אחר. ע"ד ע"ר ר"ל מן ע"ד נעשה ע"ר ע"כ. ורמזתי בתוכחה (דברים כ"ח ל') אשה תארש ואיש אחר ישגלנה. וקרינן ישכבנה. ר"ל דלא קאי דוקא על איש אחר אישב דעלמא. דהבעל נמי הוי איש אחר. ומחמת דלא נטיר ברית בעשה קדמאה נקרא איש אחר. דפרח קולא מן ד' ואשתאר אחר. וזהו ואיש אחר ישגלנה. והקרי הוא ישכבנה. ר"ל דהשכיבה אינה בדרך כבוד ולניעות רק בדרך בגל לגנלאות תאותו. לכך הכתיב הוא ישגלנה והקרי ישכבנה. וזפ"ה לא יקום עד א' באיש לכל עון ולכל חטאת. ר"ל לכל עון וחטאת לא יקום עד א' רק מן ע"ד נעשה ע"ר. ומן אח"ד נעשה אח"ר. דפרח קולא מן ד' מחמת עונו וחטאו. ובאי' עד אחד אין לה תקומה. ופירש"י ז"ל אבל קם הוא לשבועה. ע"ד אחז"ל (נדה דף ל' ע"ב) משביעין אותו תהי צדיק ואל תהי רשע. ואז כשמקיים השבועה אז הוא מקים בחי' ע"ד ואח"ד. והתיקון לזה הוא להגות בתורה יום ולילה. כדאי' בש"ע אה"ע סאין מחשבת ניאוף באה אלא לגוי שלבו פנוי מחכמת התוה"ק. אבל אם לבו חושב בחכמות התוה"ק אזי התוה"ק מגינה עליו ממחשבת תאוה ומהרהורים רעים. וזהו ואשד הנחלים בתוה"ק נקרי' אשד הנחלים ע"ד דאמר
לה

רבש״י ש״ס אורייתא שבשבעין דנהרך כנס ימים ונחלין ומבועין דנפקי מינה. (ע׳ בזוה״ק שלח). ורמזתי בתי׳ אחד בר״ת של אשד אורייתא שבשבעין דנהרך. [illegible] אחר כמה לשבת ער ר״ל שהתוה״ק כמים למותו אין שיושב ע״ר. ר״ל שבשבה יון ע״ד ע״ר. וזהו לשבת ע״ר. ונשען לגבול ומושב למוחין שלו. כידוע דמושב הוא בחי׳ מוחין. [ומושב הוא מושב מן בחי׳ אב״א הכונה. המעתיק]. והתוה״ק היא משען וגבול למוחין שלו. והבן כי קצרתי הענין:

(תקכ״ה). (כ״א כ״ז). ע״כ יאמרו המושלים בואו חשבון. ידוע הגמ׳ (בבא בתרא ע״ח ב׳) בואו ונחשוב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה. כי אם ימאס מחשבון. כי אם ימאס ממחשבין ותשרוף למותן שאינן מחשבין. ופירש״י ז״ל כדאמרי׳ לעיל כ״א כמות מחופתו של חבירו ע״כ. ודייק הטע״ד הא לעיל מיירי בפניהם [illegible] של׳ להשכיל אותבי יב ואולרותיהם אותה. (עי׳ לעיל פ׳ משפטים קי׳ שד״ם). אפ״ל ע״ד אחז״ל (בבא קמא כי ע״ב) הידוע מצות עד שלא בגלות. היינו שלא ונלכד. (ע׳ תוס׳ בב״ק שם ד״ה עד ופוסקים). והנה י״ל בשכר זה שהצדיק [illegible] לו על המצות ג״כ שלא ונלכד. כי המצות הם תרי״ך כמנין כת״ר. היינו תרי״ג מצות דאורייתא וז׳ דרבנן. ושלא ונלכד הוא שלם מאות ועשרה. וזהו עתיד הקב״ה כו׳. ש״י עולמות היינו שלא ונלכד של׳ להנחיל אוהבי י״ש. וגם אולרותיהם היינו האולרות של המצות שלנן אמלא להם. ושב״י עולמות הם נוסף על השכר ומתנת שהיו מהדרין המצות עד שלא בגלות. ונכון בס״ד. וזפה״נ בואו ונחשוב הפסד מצוה היינו השלא ונלכד מה שאתה מפסיד כדי להדר המצוה כנגד שכרה שהקב״ה ינחיל לך ש״י עולמות שהם ג״כ שלא ונלכד ומנין המצות שהם כתר [illegible] [illegible] הפסד מצוה היא לריך יותר מאוי שאינו מחשב. אבל מאי [illegible] רק שאינו מהדר עד שלא בגלות. [illegible] כי אם ימאס מאי שמחשב ותשרוף למותן מחשב כדאמרי׳ לעיל כ״א כמות מחופת חבירו. [illegible] רק מאי שאינו מחשב הפסד השלא כנגד שכרה. ודו״ק היטב ונכון לפענ״ד.

(תקכ״ו). או יאמר כנגד דווקא ש״י עולמות. על דרך התיקוני זוהר הקדוש הל״ה היא שכינתא וכו׳. וגם הב אדם קדמאה וכו׳. ואיהי פקודא דאתיני לאיתתא. דבגינה נת אדם דאיהו הכלתו של עולם. עיי״ש. והנה

והנה הר"ש מוז"ל פסק דשיעור כלי התי"ב נחלה הוא עשר אצבעות על עשר אצבעות פרוס שלש אצבעות ותשיעית אצבע. ע"כ. נמצא כשתחלק לרביעית הרי עשר פעמים עשר הוא מאה. ופרוס שלש אצבעות הרי שלש מאות. ותשיעית אצבע הרי עשר. ועוד מעט יותר. ודו"ק הטיב. וזהו עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק מתוקן מה שפגם בחטא אדם הראשון בבחינת הלא ש"י עולמות. וגם אוצרותיהם היינו פי' אבתו אמלא. או יאמר ואוצרותיהם אמלא. כי במלכות הוא שם ב"ן ר"ת ברכות נדה. היינו תורה שבעל פה שהיא מברכות עד נדה. והנה שם ב"ן הוא נ' אותיות. רק כשנעשה יחוד שם מ"ה עם שם ב"ן נעשה ג"ן. וע' לעיל בפרשת משפטים. רמז לג"ן פרשיות בתורה הקדושה. והבן היטב.

(תק"לז). **או יאמר** על המשנה עתיד הקב"ה וכו'. על דרך הידוע כי יש א"ר לא אור ומלואה א"ר קדמון. סוד גולגלתא ומוחא ואוירא. וג' פעמים או"ר בגימטריא מנין כת"ר. ועוד נחסר אחד ומנין שלשה פעמים אור הוא בסוד אור הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא. וזהו פירוש עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ומדייק התוספות יום טוב על הכפל לכל צדיק וצדיק. ואפשר לומר על דרך (ב"ר פ' ע"ב ה') יששכר וזבולן או בממון אתי מברי' בהתנו ביניהם שזה יספיק לזה די פרנסתו וזה יתן לו חלק בשכר לימודו בעולם הבא. וזהו פירוש לכל צדיק וצדיק היינו למספיק במקרה לצדיק וגם להצדיק שהי' עוסק בתורה הקדושה יתן לכל אחד ש"י עולמי'. כי שני פעמים ש"י הם מנין כת"ר תר"כ עולמות. ויחלקו ביניהם במאור להנחיל אוהבי יש. וגם ואוצרותיהם אמלא רלה לומר שאמלא גם האוצר הגנוז לצדיקים גם כן אמלא להם מנין שלשה פעמים א"ר אור לא אור ומלואה אור קדמון. והבן היטב.

(תק"לח). **או יאמר** ונחזור לתחלת הסדר מאימתי קורין את שמע. על דרך הגמרא (מנחות צ"ט ע"ב) אפילו לא קרא אלא קריאת שמע שחרית וערבית מקיים והגית בו יומם ולילה. נמצא לזה יתן גם כן ש"י עולמות. ומרומז בתיבת שמע ר"ת שלש מאות עשרה. היינו ש"י עולמות. ויש ליתן טעם למה הע' של שמע היא מאותיות רברבן. על דרך שכתב האור החיים הקדוש הטעם של ש"י עולמות כי יש עשר ספירות דעשי' ועשר דיצירה ועשר דבריאה. וכל ספירה היא כלולה מעשר. הרי מאה בעשי' ומאה ביצירה ומאה בבריאה. הם שלשה מאות. ועולם האצילות לא יבואו רק עשר בחינות מלכות דאצילות. והוא יותר גדול מכל השלשה מאות ע"ש. ולכך הע' של שמע הוא אות גדול שעשרה של אצילות הוא יותר גדול מכל השלשה מאות כמובא לעיל.

ובפיר

ובפיר פתח ומאימתי קורין את שמע ונמצא קיפי בתחלתו. ודו"ק היטב. ועוד יש לרמוז בפסוק (במדבר ו' כ"ז) ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם. ר"ת של שמ"י שלש מאות וי"ד ומרמז על עטרה. היינו ש"י עולמות. ומרמז בר"ת על בני ישראל עשי' בריאה יצירה. ואני אברכם היינו מלכות דאצילות. כי אנ"י הוא בחינת מלכות. ומרמז בר"ת כל הד' עולמות. ודו"ק היטב.

(תק"לט). אי יאמר על דרך הגמרא (סנהדרין ק' א') עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק מלא עומסו. ופריך הגמרא איך אפשר זה הא בזרת לבד תכן השמים דכתיב (ישעי' מ' י"ב) ושמים בזרת תכן וכו' ומשני הגמרא מלא עומסו יהי' באותן ש"י עולמות עיי"ש. ואפשר לומר. ומתחלה נתן טעם על שלש מאות ועשרה עולמות. כי ידוע דהתורה שבכתב היא תורת חסד. ותורה שבעל פה היא סוד ה' אחרונה חמשה גבורות. ותורה שבעל פה נפקא מתורה שבכתב. ואפשר לומר על דרך כי יש חמשה חסדים. וחמשה פעמים חסד גימטריא ש"ס. ר"ת ששה סדרים. הרי מתורת חסד נפקא תורה שבעל פה. וזה אפשר פירוש המדרש ז"ל (פסחים נ' ע"א) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. להשכלה בושלמא בזינתא. כי ביד יש חמשה אצבעות רומז לחמשה חסדים בהם בגימ' ש"ס. והנה בש"ס יש דפים ועמודות וה' אחרונה סוד תורה שבעל פה המתפרשת. הרי חמשה פעמים דפים כגימ' שלשה מאות. ועוד עשרה על דרך הגמרא (ברכות ל"ג א') יראת ד' היא אוצרו. אי איכא יראת ד' אין אי לא לא. ויראת ד' היא הבינה תתאה בחינת יו"ד כידוע. וזהו להנחיל אוהבי יש היינו שלשה מאות כנגד ה' פעמים דפים ועמודות שלומדו. ועוד עשרה כי ואוצרותיהם אמלא היינו האוצר של יראת שמים אמלא להם. ע"ד הפי' (דניאל ב' כ"א) יהב חכמתא לחכימין. ר"ל שלומדו ביראת ד' שהיא הבינה תתאה אתן להם גם הבינה עילאה. ודו"ק ונכון. והשתא ומעיקא מובן תירוץ הגמרא מלא עומסו יהי' באותן ש"י עולמות. ודו"ק היטב ונכון:

רמזי בלק:

(תק"מ). (כ"ג כ"א) לא הביט און ביעקב גו' ד' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. י"ל על דרך המדרש ז"ל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרף למעשה. אבל גבי מחשבת ע"ז מצרף. (קידושין מ' ע"א). ויש לומר טעם לזה. על דרך שכתב האור החיים הקדוש לזה בישראל אין הקב"ה מצרף מחשבה רעה ובעכו"ם מצרף מחשבה רעה. וכתב בזה הוא מצד הסגולה כדכתיב (שמות י"ט ה') והייתם לי סגולה ע"כ. ולפי זה יובן כשאר מחשבות רעות אין הקב"ה מצרף מצד הסגולה. אמנם גבי

מחשבות

ומחשבות עבודה זרה שוב אין כאן קליפה. וזהו לא הביט און ביעקב היינו המחשבה רעה לא הביט ואינו מצטרפת למעשה. אמנם בתנאי ד' אלקיו עמו. אבל במחשבת עבודה זרה מצרף. והטעם הוא כי ותרועת מלך בו רצה לומר הרצון של המלך הוא בן מלך קדושה. אימתי הכי מילי כשה' אלקיו עמו. אבל ח"ו אם אין אלקיו עמו שוב אין כאן רצון המלך בו. ואין כאן קדושה. ודו"ק היטב.

(תקמ"א). (כ"ד כ"ג). **אוי מי יחי' משמו אל.** אי' בגמ' (סנהדרין ק"ו ע"א) ארשב"ל אוי למי שמחיי' עצמו בשם אל. עי' במהרש"א זלה"ה. ולפ"ל ע"ד אחז"ל (ר"ה י"ז ע"ב) עשו לפני כסדר הזה. ודרשו חז"ל (שבת קל"ג ע"ב) הדבק במדותיו מה הוא רחום אף כו'. וכ' המהר"ם שיף ז"ל במדת אל לא שייך לומר זה אף אתה הוי אל. ואמר שזהו הפי' בסליחות אל הורת לנו לומר י"ג מדות ר"ל במדת אל הורת לנו שדי באמירת י"ג מדות ע"ש. אמנם כן י"ל דז"א דאף במדת אל ג"כ שייך לומר הדבק. כי ידוע שעולם חסד יבנה. ועיקר הבריאה הי' כדי להטיב ומטובו לברואיו במדת אל חסד אל כל היום. וכתיב (ירמי' ל"ג כ"ה) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. נמצא הצדיקים בתורתם ובמעשיהם הטובים גורמים השפעה לכל העולמות עליונים ותחתונים. ועי"ז מתגלה אלקותו ית"ש חסד אל כל היום. דאל"כ לא הי' מתגלה אלקותו וחסדו לבאי העולם בבחי' חסד אל. כי אין העולם עומד רק על התורה ועבודה של צדיקים. ועל ידם נתגלה החסד כל היום. וי"ל בזה פי' הגמ' (ר"ה ו' ע"א) בפיך זו צדקה. ע"ד אחז"ל (ברכות י"ז ע"ב) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני. וזהו בפיך מה שאתה לומד בתורה ותפלה זו צדקה בזה אתה גורם השפעות וחסדים ואין לך צדקה גדולה מזו. נמצא ע"י הצדיקים בלימוד תורתם מתגלה חסדו ומטובו ית' חסד אל. ולפ"ז יובן הגמ' (סנהדרי' צ"ט ב') והעוסק ועשיתם אותם כביכול ועשיתם אתם. וכן הפי' (תלים ק' ג') הוא עשנו ולו אנחנו. כתיב ולא בוא"ו ואל"ף. לו בוא"ו כביכול הוא עשנו. ולא ר"ל ואנו עושין לו. ולפי הנ"ל ה"ש שאנו גורמין התגלות אלקותו ית' במדת חסד אל כל היום. ושפיר קאמר הגמ' עשו לפני כסדר הזה שבי"י ממש כביכול אנחנו עושים אותו ית'. ולכך קרא הקב"ה ליעקב א"ה אל. שעל ידו הי' מתגלה חסד אל. וזהו אוי למי שמחיי' עצמו בשם אל לומר שא"ל להדבק במדותיו ודי באמירת י"ג וזה מוכח יבטל אל כסברת המהר"ם שיף ז"ל. אמנם ז"א רק כמחז"ל עשו לפני כסדר הזה עשיי' ממש.

(תקמ"ב). ולפי"ז יש לפרש ג"כ להדייק מלת עצמו שמחיי' עצמו בשם אל. ע"ד באמר רשב"י כ"ה בת"ז הק' מוחין כו' הב לן כו' וכל מה

דעבדין

דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין. והב"א שמחיי' עצמו בכל כוונתו לעצמו. ובאמת עיקר הכוונה להיות רק שיתגלה מלכותו ית"ש חסד אל כל היום ונ"ר לפני ית'. כי כן הי' עיקר כוונת הבריאה כהנ"ל. ולא יכוין האדם לעצמו רק בשביל בא' העולם להשפיע להם שפע ברכה. כדפריך הגמ' (פסחים קי"ח ב') על רב ששת בתר דלגמיר אמר חדאי נפשאי לך קריתי לך שניתי. ופריך הא כתיב אם לא בריתי גו' חוקות גו. נמצא הוא טובה לכל העולם. ולפ"ז יש לפרש הגמ' (ע"ז י"ז ע"ב) כל מי שעוסק בתורה ואינו עוסק בגמ"ח כמי שאין לו אלוה. ולפי הנ"ל יובן שצריך האדם לעסוק בתורה באופן שיעשה גמ"ח ולגרום השפעות לכל העולמות. אמנם מי שעוסק בתורה בלא גמ"ח שאינו פועל בתורתו לגמול חסד ולהשפיע לעולם כמי שאין לו אלוה ודו"ק. אמנם לפ"ז לכאורה ק' להבין תי' הגמ' על ר"ש דאמר חדאי נפשאי כו'. ופריך הגמ' הא אם לא בריתי כנ"ל. ומשני מעיקרא כי עביד אינש אדעתא דנפשי' קעביד. ויש לפרש. ונקדים הגמ' (שבועות פ' כל הנשבעין מ"ה ע"ב) גבי שומר שכר הי' ר"ש מדייק על הא דקאמר התם בד"א שבכרו בעדים אבל אם שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך כו'. וקרי' עליו הפ' וישם דוד את הדברים האלה בלבבו. ע' פירש"י ז"ל. וזה תימה מה שייכות יש לקרא זה דהתם מיירי שהי' ירא ממלך אכיש. וטפי הי"ל לקרות עליו פ' ושמתם את דברי אלה על לבבכם דמשתעי בתורה. אמנם אפשר לכוין ע"ד הידוע שדוד הי' נפש אדה"ר והי' צריך להעלות נפשו מתוך עמקי הקליפות. וע' במקדש מלך פ' בלק שאז באותו פעם שהי' לפני אכיש שם ראה נפש אדה"ר בתוך עומק הקליפות. והי' צריך להעלות נפשו לרום המעלות. לכך כתיב וישם דוד גו' ויירא מאוד ע"ש ויערב לך. וג"ז ידוע שרב ששת הי"ל נפש בבא בן בוטא. לכך שש"ת באתב"ש בב"א. לכך אמר חדאי נפשאי לך קריתי כדי להשלים נפשו של בבא בן בוטא. לכך שפיר קרי' עליו אותו פ' וישם דוד גו' שהם על כוונה א'. ונכון הוא. ולפ"ז שפיר ומשני הגמ' מעיקרא כי עביד אינש אדעתא דנפשי' קעביד ר"ל להשלים נפשו ולתקן אותה. לכך אמר ר"ש חדאי נפשאי להחזיר אבידה לבעלי'. כנ"ל לא מכוין בשביל עצמו ול"ק כלל. ודו"ק היטב:

רמזי פנחס:

(תקי"ג). (כ"ה י"א). פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן גו'. פירש"י ז"ל. לפי שהיו השבטים מבזים אותו כו' לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן הכהן. ולכאורה מה קו' הוא זה הא מעיקרא נמי הוי ידעינן שהי' נכדו של אהרן ע"ה ולמה הי' מבזים

ונבזים אותו. וכ״ל ע״ד הידוע דהא דלפעמים בנ״א ונלבשים ומתהפכים על לדין
זה הוא מחמת שבעולם יש דיבורים עליונים ובסבת אותן דבורי הטלים אזי
ויתלבשים הדיבורים בבנ״א ונתלבשים עליו. ונמצא לפי זה י״ל דהא דהוי השפלים
ונבזים אותו הי׳ מחמת הקדושה הגדולה שהיו אצלו הדיבורים בתפלה. ע״ד דהתנו׳
(סנהדרין קי״ב ע״א) [illegible]
והרג כל נשיאי השבט ונתן הבכורה. ויתרץ רבא ברית כריתה לשפתים ושפי
באמור אהרן עבד את השבט ועשו יהיה ישראל דרבה אשר בשבילו אותה
לב״ש כמבואר בפסוק (מ״ב י׳) וי״ל ברית כרותה לשפתים. והנה גבי פנחס
ע״ש ונימו גבי׳ באמור (סנהדרין פ״ב ע״ב) [illegible] השפתים דלדבי הוא והנה
כנגלה אותם הדיבורים היו נתלבשים בשבטים. ולכך היו ונבזים אותו. ועוד
י״ל אדרבה מחמת ונעלתו היו נבזים אותו. ומפני שעשה דבר גדול יותר מבנ״א
ונתגדל מחמת קנאת ד׳ לצאת ועשה קידוש השם. ולכך מחמת קנאה היו
ונבזים אותו. כדרך שהיו חולקים על המאמה ודיברו באהרן קדוש ד׳. וזה
ודאי מחמת קנאה הי׳. וזהו שפירש״י ז״ל לפי שהיו השבטים מבזין אותו כו׳
יש נוקם לומר שהי׳ מחמת הקדושה כנ״ל או מחמת ונעלתו המעלה וגדל קנאה
לכך בא הכ׳ ויחסו אחר אהרן הכהן ר״ל שבוה שחלקו על אהרן ע״ש על
הכהונה והי׳ מחמת קנאה. כך הבזוי של פנחס הי׳ גמי וגדל קנאה לפי שעשה
דבר גדול. וזה ויחסו אחר אהרן הכהן כאותו הבזוי הי׳ הבזיון אהרן הכהן
ודו״ק ונכון היטב.

(תקמ״ד). עוד י״ל ע״ד אומרו״ל (ב״ב ו״ד ע״ב) אותו בן עושה כל שבגנו
זקניו כבוד. ופירש הגאון מהרש״א ז״ל בחידושי אגדות שיש לו
בני בנים יראי ד׳ ולדיקים מהם לכבוד נגד זקניהם. כמו אפרים אמרו ע״ז
הי׳ ונת המגפה בנים קודם כדי שלא יראה לעשו כן בני ישנא לתרבות רעה
ע״ש. וזהו פירושו לפי שהיו השבטים נבזים אותו לכך בא הכתוב לתורת כי
הי׳ קדוש עליון ויחסו אותו אחר אהרן הכהן ע״ש שהוא הי׳ כבוד לזקניו.
ודו״ק היטב:

(תקמ״ה). (כ״ה י״א-י״ב). השיב את חמתי מעל בני יש׳ לכן אמור הנני
נותן לו את בריתי שלום. ע״ד הנודע. חסד אומר
יברא בחיה ויגל הקדוש
ואמת אומר אל יברא דכולי׳ שקרים. וזה עשה הנ״ה בעל אמת והשלימו בארץ.
הס״ד ותשלך אמת ארצה. וכן צדק ושלום. והקשה הפ״ת אמאי השליך אמת
ארצה ולא שלום. ותירץ הנוס״ק דהכוונה דהשליך אמת ארצה ע״ד ביקוד ארץ
הי׳ על תוהו ובוהו מורם הרע. ואמנם נתערב בו גם בירב הטוב הם ניצולי
קדושה

קדושה שנפלו ולמעלה' וה"ק בשברי כלים. ועבור זה נברא האדם להעלותם בכח תורה ותפלה ומעש"ט. וגם להמתיק הרע בטוב להעלותו למעלה. ועלייתו היא דוקא ע"י האדם שהוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. וזה המדרש לפי שמדת אמת לא הסכימה על הבריאה מה עשה הקב"ה השליך אמת ארצה ר"ל הנ"ק ממדת אמת בסוד שבירת הכלים ונתערבו בסודם הרע. וע"ז הסכימה דעתה לבריאת האדם כדי שהאדם בגלותו ובמעשיו הטובים בתורתו ותפלתו יעלה הנ"ק ממעמקי הקליפות לרום המעלות. ולכן הצדיקים הזוכים להעלותם גם הם נשלמים במדת האמת ונקראים אנשי אמת בעלי אמנה. עב"ג בסימן ל'. ולכן השליך אמת ולא שלום דאלמלי הי' משליך השלום לא היתה מדת אמת מסכמת על הבריאה. אמנם עכשיו שהשליך אמת ארצה וממילא גם מדת השלום מסכמת על הבריאה. שכבר ביארו אנשי אמת שאין תיקון השלום אלא במקום אחדות ולא במקום פירוד. וממילא אם השליך למדת אמת ארצה ונפרדה מעליונים זה הוא פגם גם במדת השלום שבמקום פירוד אין שלום. וממילא גם מדת שלום היתה מסכמת על הבריאה. שבזה הוא תיקון גם למדת השלום. ע"ש ודפח"ח. וידוע ממבעש"ט ז"ל דצדיקים במעשיהם הטובים ממתיקי' הדינים והרע לצירופים אחרים דהיינו מצר"ה נעשה רצ"ה ומפג"ע נעשה בפ"ע. וזש"ה השיב את חמתי ר"ל שהי' משיב אותיות חמת"י לצירוף אחר. דהיינו אותיות **חמתי** בהיפוך כותבם מתהפך הם אותיות התמ"י. והתיבה של הב"ה הוא **אמת**. שהי' מעלה מדת האמת שנפלה בסוד שבירת כלים כנ"ל. והי' מעלה אותה מתוך הרע. שזה עיקר בריאת האדם להעלות הנ"ק שנפלו ממדת אמת לתוך הרע להעלותם לרום המעלות. וגם להמתיק הרע ולהחזירו לטוב. ופנחס ע"ה במסירת נפשו הי' ממתיק החמה שהי' הרע לצירופים אחרים למדת אמת. וממילא בזה עשה תיקון גם למדת השלום שבמקום הפירוד אין אחדות ואין שלום. אמנם בזה שהי' משיב חמת"י לצירוף התמ"י שהוא אמת עשה יחוד ושלום. והי' מתקן מדת השלום. לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלו"ם. והבן ונכון היטב:

(תק"מו). השיב גו' בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את ב"י בקנאתי. גו' בריתי שלום. ע"ד שפירשתי הפ' (תלים ל"ז ל"ט) ותשועת צדיקים מה' מעוזם בעת צרה. ר"ל מה שהצדיק עושה תשועות הוא הכל מה' ולא הצדיק עשה התשועה רק לה' הישועה. אמנם מעוזם בעת צרה ר"ל כל הכח והעוז של הצדיקים הוא בעת צרה. כי זה הוא כלל. לעולם יקדים אדם תפלה לצרה. כי כשכבר באה הצרה הוא קשה מאוד להתפלל עלי'. אמנם הכח של הצדיק הוא מעוזם אפי' בעת צרה. ובאות

התשועה

התשובה היא עגל' יתי' ויתי'. ונכון ומאוד היטב. וזהו השיב את חמתי מעל בני ישראל ודו"ק. ואומר ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי כי תשובה היא ממני רק הוא השיב את חמתי מעל בני ישראל במעשה ומחזה בעת צרה. וק"ל היטב.

(תקמ"ז). או יאמר על דרך הגמרא (בבא בתרא יו"ד ב') שמעתי הרוגי מלכות אין כל ברי' יכולה לעמוד במחיצתן. וזה הרוגי לוד לוליאנוס ופפוס שמסרו נפשם להריגה להציל כל ישראל. וזהו פירוש הפסוק השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ומזה יהי' לו מסירת נפש עבור כבודי. וגם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי בזה' ומגלל מסירת נפשו את בני ישראל. לכן אומר הנני נותן לו את בריתי שלום היינו שלום בארבעה יסודות שלו. כמאמר רבינו ז"ל (ב"מ קי"ד ב' רש"י ד"ה [illegible] [ויעקרי' ובסה"ר פ"ב. ועי' ב"ב קכ"א ב' בתוס'. המעתיק]: פנחס זה אליהו. הרי לשולם ולא טעם טעם מיתה יקרה. וזה אין כל ברי' יכולה לעמוד במחיצתו כי כולם צריכים לטעום טעמא דמיתה. אבל לו אתן את בריתי שלום. ודו"ק היטב:

(תקמ"ח). לכן אמור הנני גו', במדרש. בדין הוא שיטול שכרו. לכן אומר הנני נותן לו כו'. י"ל מ"ד חז"ל (חגיגה ט"ו ע"א) זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג"ע. והוא' בסידור האר"י ז"ל על ותן חלקנו עמהם שאנו מתפללים שיהי' חלק עוה"ב שלנו הנוטל ממנו וניתן לצדיקים ומפני עונותינו שיהי' ניתן ביד צדיקים שאינם רוצי' ליהנות מגזל אחרים שיחזרוהו לנו ע"ש. ובזה"נ בדין הוא שיטול שכרו היינו שכרו של זמרי בן סלוא. רק פנחס ע"ה לא הי' רוצה ליהנות מגזל אחרים. לכן אומר הנני נותן לו כי אני בעצמי אתן לו שכר גדול את בריתי שלום ודו"ק.

(תקמ"ט). א"י בדין הוא שיטול שכרו. ומקודם אי"בא לא דאי' בגמ' (ר"ה י"ז ע"ב) כתיב ורב חסד וכתיב ואמת. ומשני בתחלה ואמת ולבסוף ורב חסד. והקשה המהרש"א ז"ל א"כ הו"ל ואמת ולבסוף ורב חסד. וי"ל עפמ"ש האוה"ח הק' על פסוק (בראשית י"ח כ"א) ארדה נא ואראה וז"ל. כי הכל לפי המעשים והמחשבים. ובשיעור אדם על מי מעלת ד' לגד מעלות הגלל הגדול יתחייב לאיבוד. כי את מלך ד' נבחות הבשים ויתרבית אדם לשלם אם יבוא ד' במשפט בדרך מין ומשען אפשר שלא יתחייב. וזה דרך מדת הפסד בלא יתחייבו כליי'. לוא ד' ותודיע דרכיו לאמשה ארדה נא לערך הנבראים ולא לערך מעלתי. וארדה נא ומעלתי לערך הנבראים. ואראה הבלעתה ד"ל אפי' אחר הירידה לערך הנבראים ולא לערך מעלתי עדיין יהי' שיעור לחייבם כליי' כלה. ואם לא כו'. ע"ש ודפח"ח וכו'. ומלא לפו אפי' בשעת חרון גם

הוא

הוא ורב חסד. כי האמת היא לפי ערכו ית"ש רק לפי ערכנו בשיווי עם הנבראי'. לכך כתיב ורב חסד ואמת. כי לפי' באמת הוא רב חסד. ולפ"ז ומתורץ מה שמדקדק בס' זו שמודים על המדרש ויגבה ד' צבאות במשפט היינו אם יש דין למעלה. והקשה דלמא הפי' הוא במשפט שלמעלה ע"ש. ולפי הנ"ל א"ש. כי במשפט של מעלה אין שייך ויגבה ד' צבאות. כי לפי ערך גדולתו ומעלתו ית"ש אפשר אין שיעור ואין ערך לרוממותו ית' חייבים כלי' אפי' על קל שבקלות. ובאמת לפי שפלות ערכנו אין אנו חייבים כ"כ. ומגדל חסדיו ורוב רחמיו ית' בשביל ירד וממעלתו לפי ערך ושיווי הנבראים. לכך קאמר המדרש ויגבה ד"ל במשפט קאי על משפט שלמעלה. וזה נכון מאוד.

(תקן). ולפי"ז יש לפרש פסוק (תלים קי"ט קס) ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך. ר"ל ראש דברך אמת כנ"ל בגמרא בתחלה ואמת. אבל ק' א"כ אמאי כתיב תחלה ורב חסד ואח"כ ואמת. בקושיית מהרש"א ז"ל. לזה גמר ואמר ולעולם כל משפט צדקך במשפט צדקך הוא לעולם לפי ערך הנבראים ולא לפי ערך גדולתך ומלכותך כנ"ל. נמצא בדין אמת כמי הוא רב חסד. ודו"ק היטב. ולפ"ז יש לפרש הפ' פנחס בן גו' השיב את חמתי מעל ב"י בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את ב"י. כי באמת אם פנחס לא הי' נוקם נקמת ד' צבאות ג"כ הקב"ה לא הי' עושה כלייה בב"י כי ברית כרותה בי"ג מדות אין המדות חוזרות ריקם והי' הש"י מתנהג במדת ורב חסד. רק במה שפנחס ע"ה הי' מקנא קנאת ד' צבאות לא הי' צריך למדת ורב חסד רק שבדין אמת לא עשה כלי'. וז"ש פנחס בן גו' השיב את חמתי ר"ל שהשיב הי' חמתי לגמרי חותמי וחותמו של הקב"ה הוא אמת שהי' משיב חמתי על דין אמת שבמדת אמת לא עשיתי כלי' בב"י ולא הוצרכתי להשתמש במדת ורב חסד. לכן אמור הנני נותן לו גו'. ובספר אמר המדרש בדין הוא שיטול שכרו. ר"ל בדין אמת ראוי לו שכרו. כי ידוע כי שכרו של אדם אינו בדין אמת רק במדת חסד. כי מה שאדם מקבל תורה ומע"ט הוא בעזר אלקי כמארז"ל (סוכה נ"ב ע"ב) אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו. אמנם פנחס ע"ה ראוי לו שכרו בדין אמת ומאמת שהיתה ומתעוררת בקנאתו מדת האמת שהקב"ה לא עשה כלי' במדת אמת. א"כ ראוי לו שכרו ג"כ במדת אמת. ע"ד הפ' (יחזקאל א' כ"ו) ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם ר"ל כמה שאדם מתעורר למטה כך מתעורר למעלה. ודו"ק כי נכון הוא היטב:

(תקנא). בריתי שלום. א' בבעל ש"ט מאמר אכ"ה טעם על ו' קטיעה בתי' שלום. דאי' בזוה"ק ומאמרו של רפב"י לכן אמור גו' בריתי שלום כי הברית שלום הי' בחי' משה וא"ל הבי"ת לכן אומר את הנני נותן

נותן שלמי' נותן לך את בריתי ע"ש. ולכך כתיב בו"ו קטיעה שהלא' מרמזת
היתה נתינה קטנה. ונתינת שהמתנה היתה בהשגחתי. ולא נתבטלה. עד"ב לשמ"ל
י"א כ"ט) ומי יתן כל עם ד' נביאים כי יתן ד' את רוחי עליהם דייקא ולא
ונתגלגלותי. ודפח"ח. ולפ"ז פירשתי הפ' (ישעי' נ"ד י"ג) וכל בניך למודי ד'
בהם יהיו למודי ד' בהקב"ה בעצמו ילמדם. ובהיות כן ורב שלום בניך יהי'
השלום רב ולא בו"ו קטיעה. והכון הוא בק"ה. ועי' בפ' כי תבא ימה שיד

(תק"נב). עוד יש לפרש טעם הוא"ו קטיעה. ומרמז שהוא"ו היא קטיעה
ומתמלאי. לא והבוב היבת שלום עם המילוי של שין למ"ד
מ"ם ואות ו' נקטע שלא ומלוי עולה כמנין תיק"ו עם ד' תיבות של ראשי
תיבות הימלאים ומנמו דהיינו תשבי יתרץ קושיות ואבעיות. שאותה מתנה נתן
לו השם ית'. כי פנחס הוא אליהו. וזהו פירוש הפסוק הנ"ל וכל בניך למודי
ד' שהקב"ה בעצמו ילמדם. ואז יהי' ורב שלום לבניך השלום יהי' רב בלא בו"ו
תיק"ו. ורמז נכון הוא לדעתי הינב.

(תק"נג). ואגב זה י"ל ליתן טעם למה ומס' ברכות ומס' נזיר ומס' יבמות
ומס' כריתות התיימו הקיים של המס' היא במאמר ת"ח
מרבים שלום בעולם שנ' וכל בניך למודי ד' ורב שלום בניך א"ת בניך אלא
בוניך. ועי' במהרש"א ז"ל בע"י על הגדות בכי' בזה. ולי"ל בעמ. לפי שמבין
בכל ההשפעות הן בבחי' יסוד הנקרא ברית שלו"ם. וכל היחודים ג"כ הם
ביסוד ברית. כמ"ש כי כ"ל בשמים ובארץ ומתרגם דאחיד בשמיא ובארעא
והנה במס' ברכות מלמדין אותנו ברכות הנהנין המורמות של ההשפעות ביסוד
יסו"ד. ע"ד הגמ' (ברכות ל"ה ע"ב) כל הנהנה מעוה"ז בלא ברכה גוזל לאביו
שבשמים ולכנס"י. והבן זה. אמנם בליעוד הדינים של ברכות הנהגין על כל
דבר ברכה הראוי' לו גורם שפע לכל העולמות העליונים והתחתונים ולכך
התיימת המס' ת"ח מרבים שלו"ם בעולם. ומהגם שבכל דיני תפלות מאמרים
במס' זו שהם יחודים כידוע. וזה ריבוי שלו"ם ודו"ק. ומס' נזיר מרמז שבגלות
המיר כביכול הוא נזיר והיא נזירה. שאין יחוד אתתא בבעלה. ועי' בתקוני הזוהר
על המשנה (נזיר פ"ב מ"ב) אמרה פרה הרי אני נזירה. דקאי על השכינה
הק'. ודי בזה. אמנם הת"ח בזכות שעוסק בתורה לשמה גורם יחוד אני
מנאלים. ויהי' יחוד בכל העולמות. לכך מסיים מס' ת"ח מרבים שלום בעולם
ודו"ק. וגם מס' יבמות אחרי מדיני תקנת עגונות ודיני יבום והליצה בזה ענין
העולמות. כי כשיש יחוד בעולמות התחתונים נעשה יחוד גם בעולמות עליונים
כידוע. לכך מסיים מרבים שלו"ם בעולם. וגם מס' כריתות מלמדים אותנו
כל הדינים של ל"ו חייבי כריתות כדי שנזהר בזה. ובזה עושים שלום במעלה
ובמטלה

ובמעלה. לכך אלו הד' מסכתות מסיימים ת"ח מרבים שלום בעולם שנ' כו' ורב שלום בניך. ומרומז בר"ת בניך ברכות נזיר יבמות כריתות. שבד' מסכתות הללו נמצא רב שלום. לז"א א"ת בניך אלא בוניך שבונים כל העולמות בהשפעות ויחודים טובים:

(תקנ"ד). (כ"ה י"א-י"ד). פנחס גו' השיב גו' ולא כליתי גו'. ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה גו'. י"ל ע"ד בהקדמה הזוה"ק דכתיב

ושחט את בן הבקר אחרא ולא כהנא. דכהנא אסור לי' בדינא. דלא יפגום האי אתר דאחיד בי'. ואת אמרת והביא האיש את אשתו אל הכהן לגבי דינהא. ואתרץ דלאו הכי. אלא כל כוונתו של כהן היתה לאסגי שלמא בעלמא ולאסגאה חסד. דאי האי אתתא אשתכחת זכאה כהנא אסגי שלמא ונקתה ונזרעה זרע כו'. ואי לא אשתכחת זכאה איהו לא עביד דינא רק מיא קדישא דמבקרית בי'. ע"כ עיי"ש. וידוע דכהן שהרג את הנפש פסול לכהונה. וזהו שאמר הכתוב פנחס וגו' בן אהרן הכהן. ואם יקשה לך הא הרג הנפש ופגם האי אתר דאחיד בי'. לזה אמר אדרבה השיב את חמתי גו' ולא כליתי את בני ישראל גו'. כנגלה הי' מסגי שלמא בעלמא ועביד חסד. וזה דהרג את הנפש לזה אמר ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה רלה לומר שהכה איש המוכה. היינו גברא קטילא קטיל והוא הרג את עצמו. אבל פנחס ע"ה אסגי שלמא בעלמא. ודו"ק ונכון היטב:

(תקנ"ה). (כ"ט א') יום תרועה יהי' לכם. נראה לרמז על דברי הפייטן תעיר ותריע להכרית כל מריע

וזה מרמז יום תרועה אז יהי' לכם וראשי תיבות לכ"ם להכרית כל מריע. ודו"ק היטב:

(תקנ"ו). יום תרועה יהי' לכם. אי' בגמרא (ראש השנה ל"ג ע"ב) כמה תוקעין בראש השנה. כמה תוקעין דהגמרא אמר תקעו.

ויש לפרש דהכי קאמר כמה תוקעין. כיון דכל עיקר התקיעות הוא המתקת הדינים. ואי אין יודעים לכוין הכוונות. והשיב לו כיון שכבר דהגמרא אמר תקעו. התקיעות שכוונת זו שבתורה הקדושה אמרה לתקוע. ואם כן בזה שמקשר הגלות לתורה יתירה וגבורה ואחר כך הגבורות נמתקות שביודעין כווי שבתוב בתורה (ובפ' תי' יהו) אני בינה לי גבורה. אלו נמתקות כל הגבורות. ויובן היטב:

רמזי מטות:

(תקנ״ג). (ל׳ ב׳). וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה
הדבר אשר צוה ד׳. עיין תקוני (תקונא י״ט ע״ב) נני ראלי
הכבוד קבדי כי אני נח לא אומה
רקת כי אבדה כלי חמדתה ע״ב. יש לרמז דידוע הגלות הזה נתקרי ומטה ו״ה. ונראה לתת טעם דאיתא דהגלות ומצרים הוי תחלת גלות. וגלות הזה הנגדות הם בגלות. דבכל התאבות רשעות ויראות רשעת והתפארות ועיקר הבחר הם בבחירה ומגדות קדושות עליונות ומי שיוי הכהן כהם תנת כוי ודאים כל בני אדם לתכלותן. ובכל התאבות רשעת בחטא כהם דהיינו תאוות והנגדות כהן בנפילה ומגדת החסד הוי לתעלותם לבירא בהוכה. לאהבה את ד׳ בכל לבבו ובכל נפשו ולמגוגל חסד עם רעהו. וכן היראה רעה כתעלות ליראת הרוממות ליראה ומסבירה כל עולמים יחד. וכן התפארות לפאר את הבי״ת. ועי״ז הבהם ית׳ ומתפאר בפמליא של מעלה. וזהו הפ׳ (ישעי׳ מ״ט ג׳) ישראל אשר בך אתפאר. וכלפין נכלת ילו״ע של יצה״ר. והוה אבר תנה תורך גו׳. ויקוד הוא התקשרות כל המדות להשפיע למלכות. ואנס אנו פגומים במדות העליונות והתעלות ומכשים ומשפיע למדה ומלכות. לכך נתקרי ומטה הוי׳ ב״ה ו״ה. כי ידוע בי״ה הם בכלל הלבנות. ו״ה הם מדות. כי ״ רמז לו׳ קצות ה׳ אחרונה ומלכות. ואעפ״כ אם אנו מתקנים ומתוקנו ולהעלותן וכן הבחירה ולדבק במדות קדושות העליונות אז נעשה ה׳ בכלל. ובל המדות שנתלבשו בלבושים הגשמיים יתעלו למעלה לשורשן ע״י שיעבדו בהן לבי״ת ויושפע שפע רב טוב בעולם. ובזה יש לרמז קלת דאי׳ בתקונים הק׳ דא אבא ואמא דאינהו חו״ב יכולין לאשתבד התדה. דאמות ידוע מפי ספרים וספרים שהצדיק ונביא בחי׳ הבינה אפי׳ לדברים התחתונים. דהיינו אבלא ובחי׳ ואחיות המעגל ומי״ות. וכל זה בעשה מורתו לקרב כל נילני שבינת הק׳ בחיה בחי׳ אדנ״י הסובבת בתחתונים. והכל בבחי׳ הבינה. כמ״ש (תלים קד כ״ד) מה רבו מעשיך ד׳ כלם בחכמה עשית. כי הליויך כל הבונה היא בח י״ה. בהדי׳ בתקונים הקדוש. שבכל מעשה ד׳ יש בעולם שמתלבש וחכמה עליונה לייבם להשפיע הבי״ת ונ״ה הוא. וני תוניתיי הדבר. והלא כבודו ית״ב ומלכה במעשה הסוה. וכוונת הצדיק לברר הנ״ק בהן אברי השכינה הק׳ ולייחדן למעלה. ולכך נקראו מדות שהיא ית׳ ומלואם א״ם ומיוחד אלקותו בכיכול בעולם בכלל ובפרט אל האדם לפי ענינו המושג לו. והצדיק כל כוונתו להעלות כבוד ד׳ השוכן במעשה הזה בהם לאברי השכינה הק׳ כידוע. ובזה ומגביר כח הקדושה ומכניע כח הקליפה ולהתקנות בפחה תחת גבירתה ע״י וזה בנלחו בהמיע שבכל דבר

ולהגביר

ולהגביר כח התורה. ואם כל ישראל יקבלו ע"ז הי' מתרבה גבול הקדושה ויבוא משיחנו בב"א. אמנם מפני העונות שאנו מתרחקים מעבוד ד' אזי גוברת הקליפה והקדושה נכנעת בסוד ושפחה כי תירש גברתה. אמנם הצדיק בבחי' הבינה המסתכל בכ"ח מ"ה של הדבר והמעשה שעושה ובפרט בשעת הדיבור בלומד תוה"ק אזי מביא הדיבור שהוא בחינת אדנות השוכן בקרבו כמ"ש (תהלים נ"א י"ז) אדני שפתי תפתח להורות שהוא בינה כנודע. ובזה אין מגע זר. וכל הדינים נמתקים בשם כידוע. אזי מתרבה גבול הקדושה ונכנעת השפחה. והיא בחי' גאולה. ומשפיע שפע ורב טוב במדת מלכות. וזהו (יבמות ט"ו ב') ב"ש היו מתירין צרת הבת. כי בחי' מלכות נקראת בת. וב"ש התירו כל הצרות והדינים מנת ונכנעת השפחה תחת גברתה. וזהו חכמה ובינה יכלין לשיעבד התרה ולהתיר הבינה הק' מהקליפות. כי הצדיקים בתו"ב שמסתכלים בכל דבר ובכל מעשה על בחי' חכמה שהוא כ"ח מ"ה. ומבררים ניצוצי הבינה הק' והוא כבוד ד' השוכן בקרבם. וגם בלומדם בתוה"ק אזי מכניסים עולם הדיבור שהוא בחי' מלכות כמ"ש אדני שפתי תפתח בתוה"ק שהוא בינה ובזה נמתקים כל הדינים ובזה אין מגע זר. ונכנעים הקליפות ומתרבה גבול הקדושה שהוא בחי' גאולה ומשפיעים שפע ברכה. וזהו מתירים הבינה הק' מהקליפות. אמנם חלילה בהעדר הצדיק אזי הבינה הק' ריקה משפע כי אין מי שיריק לה שפע ממעייני הטובים ובחכמתו ובבינתו. וזש"א הגמ' אוי לה אומה ריקה היינו כביכול ומצטערת הבינה הק' על העדר הצדיק כי אבדה כלי חמדתה. ונראה לרמז בתי' אוי לה אומה ריקה. אבא ואמא יכלין לשיעבד התרה. דהיינו חכמה ובינה. ועכשיו שבהעדר הצדיק אין לה מי שיעלה אותה מתוך עמקי הקליפות. אם לא כמאמר רשב"י ע"ה עביד בגין שכינתא ואם היא בגלותא בלואתה הא קו"א כו'. והנה מצינו בגמ' (ב"ב דף ע"ד ע"א) ברבב"ח שמע קול אוי לי שנשבעתי ומי מפר. א"ל חכמים הי' לך לומר מותר לך. הרי שהצדיק יכול להתיר והכל כנ"ל. ולדעתי ז"פ הפ' (ישעי' י"ד כ"ז) כי ד' צבאות יעץ ומי יפר. ר"ל ומי יפר מי שהוא יכול להפיר. כי הבחירה חפשית ומי שרוצה להיות צדיק אזי יכול להפיר. וזה כונ' פי' הגמ' אוי לי שנשבעתי ומי מפר ומי שהוא יכול להפיר כשעושה תשובה באמת [ומ"י עולם הבינה תשובה ולבבו יבין ושב. וזהו ומ"י מפר ומ"י יפר. המעתיק] ויכניע כל המדות רעות למדות עליונות ויעלה אותן מן השבירה ויברר כל ניצוצי בינה הק' אזי הוא יכול כנ"ל להפיר. וז"פ הפסוק וידבר משה אל ראשי המטות וגו' לאמר ר"ל ביאורו זה הדבר של התרת נדרים הכתובה בפרשה. אמר משה ד' ר"ל אפי' אם יאמר ד' איזה דבר תוכלו ג"כ להתיר לו נדרו כנ"ל שא"ל הי' לך לומר מותר לך. והבן היטב. בילא"ו:

(תקנ"ח). (ל' ג'). **לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה.** בגמ' ע"ז (דף כ"ח) ר' יוחנן חש בצפדינא אזיל לגבי מטרוניתא כו'. במעלי שבתא א"ל ומה אעשה בשבת. א"ל השבע לי שלא תגלה לשום אדם. נשבע לה בשבועה לאלקי ישראל לא מגלינא נפיק ודריש בפירקא. ופריך הגמ' הא נשבע לה. ומשני שנשבע בשבועה לאלקי ישראל לא מגלינא אבל לעמו ישראל מגלינא. ופריך הא הוי חילול השם. ומשני דאמר לה אח"כ שכך היתה כוונתו ע"ש. נראה אפי' שכוונתו היתה שלא יגלה רק לאלקי ישראל אבל לא לעמו ישראל מ"מ כיון שמשמעות פיו הי' שנשבע שלא יגלה כלל הא אסור. והפ"כ לא יחל דברו ככל היוצא מפיו. כתיב ככל ב"כף הדמיון. רצה לומר ככל משמעות של פיו כן יעשה. אפי' שכוונתו היתה להיפך מ"מ יעשה ככל היוצא מפיו כמו שהי' משמעות של פיו. וקל ונכון היטב:

(תקנ"ט). (ל"ב ט"ז-כ"ד). **גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו וגו'. בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם.** פירש"י ז"ל חסים היו על ממונם יותר מבניהם. ומ"ש משה ל"ב עשו בנו לכם תחלה ערים לטפכם כו'. לכאורה ק' להבין על צדיקי עולם דור דעה שיהיו חסים על ממונם יותר מבניהם. ונ"ל לדון אותם לכף זכות. כי אם היו אומרים על העיקר בתחלה ערים לטפנו ועל הטפל מקנה לא הבינו להם מרע"ה רק התנאי כפול כי ע"ז אמו דכין ולמה הי"ל להזכיר בנו ערים לטפכם גו'. כי מזה לא כ"כ מידי. והם היו רוצים שיאמר דבר זה בנו ערים לטפכם וגדרות לצאן כדי שתהי' ברכה במעשה ידיהם. כי דיבור של הצדיק עושה רושם ומביא השפעה והצלחה. כמ"ש (איוב כ"ב כ"ח) ותגזר אומר ויקם לך. ע"ד הגמ' (מועד קטן ט' ב') ר"י וריב"ג הוו אזלי רשב"י אמר לבנו אלכים הללו בעלי צורה הם זיל לגבייהו דלי' ברכוך. אזיל א"ל יהא רעוא דתזרע ולא תחצד תפוק ולא תעייל כו' אזיל לגבי אבוה א"ל ולא עוד אלא צערי לי. א"ר כל הני ברכתא נינהו תזרע בנים ולא ימותו. והקשה המהרש"א ז"ל לנכ"ז עשו כן. ותי' דהי' ק' להם לומר בלשון שלהם אלא דהי"ל לברכו בעלמא. אלא בודאי סבור בהם צדיקים גדולים ממנו כדי שתקויים הברכה. והם החזיקו לר"ש לצדיק גדול יותר מהם. לכך אמרו בל' קללה והם יבואו אלא אבוה יפרש לברכה. ומפיו יקויים כי ותגזר אומר ויקם לך. ודפח"ח. ולפ"ז י"ל גם הכא שהם היו רוצים שיאמר להם מרע"ה בנו ערים גו' כדי שתקויים הברכה. לכך הפכו הסדר ואמרו מתחלה גדרות צאן ואח"כ העיקר. ובוודאי יהי' מוכרח לומר להם כי אין ראוי להקדים הטפל לעיקר ויאמר להם מתחלה בנו ערים

לטפכם

לנפשם ואח"כ גדרות לנשכם. כדי שיהי' חל הברכה על מעשה ידיהם כי צריך יותר זיקים. והבן היטב:

רמזי מסעי:

(תקס). (ל"ג ב'). ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. ק' ומפני מה לא כאמר ג"כ ויכתוב משה את מסעיהם למוצאיהם כאמ"א לבסוף ואלה מסעיהם למוצאיהם. ונראה דידוע דענין המסעות שנסעו בנ"י היתה הכוונה להעלות הנ"ק שנפלו שם. ובאשר תקנו והעלו במקום זה הנ"ק השייכות לאותו המקום תיכף נסעו למקום אחר להעלות הנ"ק משם. ולכאורה ק' הא רש"י ז"ל פי' בפ' דברים בפ' אחד עשר יום רחו כמה גרמתם אין לכם דרך קצרה ומהורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר כו'. ובכל כך היתה השבילה והתנהגות שבשבילכם בדי לגרור ביאתכם לארץ ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה ע"ש. וק' הא גם הי' צריכין להסב כל הדרך הזה כדי להעלות הנ"ק השייכות לכל המקומות. אבל י"ל ע"ד שפי' הבעש"ט ז"ל על פ' (בראשית כ"ח י"ג) הארץ אשר אתה שוכב עלי' גו' שפירש"י ז"ל קיפל כל א"י תחתיו. ופי' הבעש"ט זלה"ה שלא יצטרך לנסוע ממקום למקום לברר הניצוצין שלו כי יבררם במקומו. והפ"ת. נמצא אם לא היו חוטאים היו מבררי' כל הניצוצין במקומם ולא היו צריכין לילך ממקום למקום כנ"ל קיפל כל א"י תחתיו. רק מחמת שהיו מקלקלים היו צריכין לילך ממקום למקום לברר כל הנ"ק במקומן. ומפ"ה ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ר"ל שלא הי' כותב רק מוצאיהם היינו הוצאת הנ"ק שהיו מוציאים בכל מקום ומקום. שכל עיקר כוונתו הי' על הבירורים של נ"ק ולא על גוף המסעות ממקום למקום. כי באמת אם לא היו מקלקלים לא היו צריכים לכל הטירדא הזאת. לילך ממקום למקום. כי הי' אפ"ה מקפל כל המקומות תחתיהם כמו גבי יעקב אבינו ע"ה רק שהחטא גרם שהיו צריכין בעצמם ליסע ממקום למקום כדי לבררם. לכך כל כוונת מרע"ה לא היתה רק על מוצאיהם שהי' למסעיהם. אבל המסעות גופם לא היו צריכים רק שמחמת שהי' כך הי'. וזהו שקובלת התוה"ק ואלה מסעיהם למוצאיהם מחמת שקלקלו הוצרכו המסעות למוצאיהם היינו להוצאת הניצוצין. והבן היטב.

(תקסא). א"י פי' הפ' ע"ד הידוע. שבמצרים היו מבררים הנ"ק שנפלו מאדה"ר בזיווגו. וידוע ממכתבי האר"י זלה"ה בתיקון הולדת ז"ל. שהשמות הקדושים המולידים הנ"ק והקליפות עולים קל"ג בסוד זקף כפופים. וזקף

עולה

עולה קנ"ג. והם על צבא הבריאה. על מנין בנירית. צ"ד פתח בשבתי, ויהם המתהפכת טפטפיה ובה בי"ו בחלפין כולם עולים קנ"ג. י"ל פי' הפ' (דברים י"ג ה') אחרי ד' אלקיכם תלכו ר"ל אחר הוי' ב"ה הוא שם ב"ן. המינים הב"ק והקליפות. ואותו תיראו. ר"ל ומפני זאת שלא תיראו שלא לפגום הגילה זאת הברית. ואם פגם הגילה תיראו לתקן כנ"ל. ובתב אחרי ולא ת מאחר במוציאין הקדושה והקליפות צריכין להעלותה לשורשה שי' שם וע"ב בה"ג גבורות בחי' אם שנתלבש למעלה ע"ב. וזהו ויכתוב משה את מוצאיהם היינו הוצאת הב"ק למקומיהם שהיו מ"ב מקומות כנגד שם בל ע"ב. והם מעלים לשורשן כנ"ל בארי"י ז"ל. (וזהו ואלה ג"י מ"ב מקומיהם ר"ל הוי"ב מקומות מרוויס למוצאיהם). על פי ד'. ר"ל שמרע"ה הלא הבנה בהקב"ה. שהוצאת הגילוית קדושה שהיתה למקומיהם רצה לומר שהעלו עם כוונת מקומיהם היינו בשם בל מ"ב. הכל הי' על פי ד'. כי אני מלדיני לא היינו יכולים להוציא הגילוית קדושות ולהעלותן לשרשן עם כוונת מקומיהן. רק הכל הי' בעזר הבורא ב"ה וכ"כ כטעם אמרם ז"ל (סוכה נ"ב ב') אלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לו. והכל הוא מלדו יתברך כי אין לנו מגרמינו כלום. אבל התורה הקדושה הלאה הבנה בישראל וכתבה ואלה מקומיהם למוצאיהם הכל הוא מלדיהם. הם העלו עם מקומיהם כל מוצאיהם. בטעם הפסוק (תהלים ס"ב י"ג) כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כאלו הוא עשה בעצמו. ודו"ק והבן היטב:

נשלמו רמזי ס' במדבר. בר' אהלה דבר:

ב"ה רמזי משנה תורה:

(תקכ"ב). (א' א'). אלה הדברים וגו' בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרות ודי זהב. נראה לרמז.

כי ידוע דכל עבודת הצדיקי' היא להמתיק הדינים ולהשפיע שפע ברכה לכל ישראל. והנה ירד"ן הוא אותיות דין ר"י הוא רי"ו דשם אלקים כידוע. וזהו אלה הדברים וגו' ר"ל שהדיבורים של משה היו מעבר לירדן היינו האותיות שהם מעבר זה לירדן דהיינו קודם י' הוא ט' וקודם ר' הוא ק' וקודם ד' הוא ג'. ג"י ב"ק. כמנין אדנ"י הוי"ה אהי"ה ומרמז למעלה. וקודם ן' פשוטה הוא מ"ם סתומה. סוד ומחשבה סתומה. ובזה ממתקת הדינים וכל הגאולות וחירות. הדי"ן והבן. שהי' ממלא הדינו' והמתיקם בשורשם הטוב. במדבר בערבה. ע"ד אחז"ל (אבות פ"ד מ"ט) אין התורה מתקיימת במי שמעדן עצמו בתענוגים. אלא צריך ללמוד מתוך עוני ודוחק. ואפי' לקיימה מעושר. וזהו במדבר בתחלה צריך להיות כמדבר מגוע מכל טוב. ולבסוף בערבה הוא ערב ומתוק. כמ"ש רש"י ז"ל (בפ' יתרו) כל התחלות קשות ומכאן ואילך יערב לכם. ויש לרמז דעק"ב כתיב על ושמתם סם תם. והוא מ"ם על מ"ם. כזה מ"ם ושמתם. לרמז כי ר"ת מ"ם הוא מר ומתוק. שבתחלה הוא מר ולבסוף מתוק. כמו שדרשו חז"ל. או ע"ד שכ' הרמב"ם ז"ל שאין לך מן הקבלה. ובתחלה צריך ללמוד באמונה כמו שהיתה הקבלה מאבותינו ז"ל. ואח"כ לחקור עד מקום שיד שכלו מגעת ע"ש. וזהו במדבר היינו באמונה. ואח"כ בערבה יערב לכם והבינו הסודות והחקירות ע"ד הפ' (משלי ט"ז כ"ו) נפש עמל עמלה לו ודרשו חז"ל (סנהדרין צ"ט ב') מי שעמל בתורה התורה עומלת לו במקום אחר. ותבקש משבי"ת לגלות לו רזין דאורייתא. מול סוף. היינו למול הסוף קיומא דגופא אות ברית קודש. ר"ל לתקן מה שפגם בברית קודש. וזהו בין פארן ובין תופל. שהיסוד נקרא פארן ל' פרו ורבו. ומלכות נקראת תפל ומבלי מלח ע"ד שכ' בס' שערי צדק שלכך נקראת מדת מלכות תפלה שהיא תפילה ומבלי מלח. והיסוד נקרא ברית מלח. וכמו שמלח ממתק טעם בכל המאכלים כך מדת יסוד משפיעה במלכות ע"ש. וזה ידוע שבפגם הברית נעשה פירוד בין יסוד למלכות בסוד ונהר יחרב ויבש ומבלי שפע. ולכך הוכיחם למול הסו"ף דהיינו שלא לעשות חלילה פירוד בין פארן ובין תפל. ובזה יש לפרש הפ' (משלי כ"ח ט') מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה. כי זה שלומד תורה הוא בחי' יסוד משפיע והשומע הוא בחי' מלכות דלית לי' מגרמי' כלום. וזה שמסיר אזנו משמוע תורה ואינו רוצה בהשפעה. גם תפלתו תועבה כי התפלה היא תפל ומבלי מלח

רק

רק גם במקבלת מיקוד צרית מלה. והוא אינו יולד בהשפעת יסוד המקבלת מתוקצ״כ ומשפעת לתוצמ״ש. וזה פי׳ אחז״ל (ברכות ל״א א׳) אין אדם נפטר מחבירו אלא מתוך דבר הלכה ר״ל גם בהוא בתוך אותיות [illegible] דהיינו, בה מדת יסוד המקבלת מן ה׳ דאצילות ומשפעת בה׳ אחרונה. ונעשה צירוף [illegible] מתוך כך זכרה״ו גם הוא משפיע לחבירו בה׳ דבר. וזהו זכרהו. ע״ד (תענית ז׳ ע״א) ומתלמידי יותר מכולם. וכזה מאוד צק״ד. אי׳ מתוך דבר הלכה ר״ל מתוך הדבורים של הלכה. כי ר״ת של הלכה דרישו לד׳ כל הארץ. וידוע לד׳ הוא ת״ת. כ״ל הוא יסוד. הארץ הוא מלכות. וה״ק והבן היטב. ועוד הוכיחם ולבן, ע״ד הפסוק (קהלת ח׳ ט׳) בכל עת יהיו בגדיך לבנים. והצירות, מעריקין ל״ח נרות. ע״ד שכתב האר״י ז״ל כי הל״ח יקבלות הם ומגם הברית בסוד יורה כח״ץ. מגלה בתיקון הברית הוא ומעתיק הל״ח נרות. וזהו ולבן ומאירות בתלבן ומעתיק הל״ח נרות לברכות. ודי זהב, ע״ד הפסוק (מלאכי ג׳ י׳) והריקותי לכם ברכה עד בלי די. ואחז״ל (שבת ל״ב ב׳) עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. וזהו ודי זהב שבתיקון הברית ישפיע הצדיק יסוד עולם ברכות עד בלי די אמן. השם יעזרנו להיות מרכבה לצדיק יסוד עולם וישפיע לנו שפע ברכה והצלחה עד בלי די אמן:

(תק״סג), ובין תופל ולבן, רש״י ז״ל פירש על שתפלו בגין שנקרא לבן. ולכאורה הוי למכתב תופל בלבן. והפסוק מוסר על דרך הגמרא (חגיגה כ״ז א׳) שולחנו של אדם מכפר עליו. והטעם כי מתענה אדם הראשון נגזר בזעת אפך גו׳. וזה על דרך עונש ויסורים לבקש טרף ביתו. והנה יסורים בלא תשובה אינם ממרקין עונות. רק אחר כך בשנותן צדקה ויש לו אורחים על שולחנו אזי למפרע הוו יסורים של אהבה וממרקים לו עונותיו. וזהו פי׳ הפ׳ (תלים כ״ג ה׳) תערוך לפני שלחן נגד צוררי. ע״ד הגמ׳ (סוכה כ״ט ע״ב) אוי לאוה״ע שאבדו ואינם יודעים מה שאבדו. בזמן שמקדש הי׳ המזבח מכפר עליהם ועכשיו מי מכפר עליהם ע״ש. ואפילו השולחן אינו מכפר עליהם כי חסד לאומים חטאת. אמנם על ישראל שולחנו מכפר כנ״ל. וזש״א דהמע״ה תערוך לפני שולחן בהיא נגד צוררי ודו״ק. וידוע שהיסורים נכונים בשם מלח. כמאחז״ל (ברכות ה׳ א׳) מה מלח ממתיק הבשר כך יסורים ממרקין עונותיו של אדם. והנה המן בא לישראל בלא יסורים שבלא יגיעה שהי׳ יורד מן השמים. ואעפ״כ הי׳ מלבן עונותיהם של ישראל. כדאי׳ בגמ׳ (יומא ע״ה ע״א). וזהו שהוכיחם מרע״ה ובין תופל ולבן ר״ל תפל משלא מלח היינו בלא יסורים. ואעפ״כ ולבן הי׳ מלבן כו׳. וזה דיברו בו. והבן היטב:

(תק״סד), (א׳ י׳). **ד׳ אלקיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים**

לרוב

הרוב. והקשה רש"י ז"ל והא לא הי' רק ששים רבוא ע"ש. והנ"ל ע"פ הגמ' (יומא כ"ב ע"ב) כתיב והי' מספר בנ"י כחול הים וכתיב אשר לא ימד ולא יספר. ומשני כאן בעושין רצש"מ אין להם מספר. וכאן באין עושין רצש"מ והי' מספר. והקשה המהרש"א ז"ל האיך אפשר זה. דבתחלה הי' להם מנין ובשעה מועטת בעושי' תשובה לא יהי' להם מנין. ותי' דמצינו דצדיק א' שקול כנגד ששים רבוא כמו משה רע"ה וכדומה. נמצא כשעושין תשובה אזי כ"א שקול כעם רב מישראל ואין להם מנין ע"ש. וידוע דכל העולם כולו תחת כוכב א' מונח. וזה"א להם מרע"ה והנכם היום ככוכבי השמים לרוב ר"ל הרוב היא רב האיכות דהיינו ככוכבי השמים כי כ"א שקול כנגד כל העולם וכאו"א הוא צדיק יסוד עולם וזה הוי מעט הכמות ורב האיכות. ודו"ק היטב:

(תקס"ה), (א' י"א). **ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם.** הלא מוסיף עליכם בכלל אלף פעמים. וגם בפרט ככם הלא מוסיף ככם בכל אחד יהי' שקול כנגד קך רב. וזהו עליכם וככם. היינו בכלל ובפרט. ודו"ק היטב. או יש לרמז ה' אלקי אבותיכם הנקרא אלקי אבותכם שמיחד שמו ית' על האבות הקדושים ע"ה יוסף עליכם יהי' מוסיף ומייחד שמו ית' גם עליכם שיהי' נקרא אלקי ישראל. ונכון היטב:

(תקס"ו). (א' ל"ז). **גם בי התאנף ה' בגללכם.** יל"ד שינוי הל' דהכא כתיב בגללכם ובפ' ואתחנן (לק' ג' כ"ו) כתיב למענכם. ונ"ל דבגללכם קאי על שני פירושים. חדא למענכם. וגם בקשתכם כמו גלגל הסובב. כי המפרשים ז"ל כתבו דמרע"ה הולך למות במדבר כדי לזכות דור המדבר שיעלו אותו עמו בתחה"מ. והביאו משל לאחד שנאבדה ממנו פרוטה ובוש להביע לאושפיזא שלו שיתן לו נר בשביל הפרוטה. מה עשה הבעל הוליך אדום זהב כדי שיתן לו נר לבקש האדום זהב וימצא גם הפרוטה. אומנם ומעם זה לאחוד הי' יכול לעבור לא"י ולבנות בית הבחירה ולקיים מצות התלויות בארץ ואח"כ יחזור למות במדבר. אומנם כן דאיתא (קינה ע' א') שאם משה רע"ה הי' בא לא"י לבנות ביהמ"ק לא הי' נחרב ומשפך ידיו והי' מוכרח הקב"ה לשפוך חמתו על ישראל. לכך לא בא כדי שישפוך חמתו על העצים והאבנים. וזה"א מרע"ה גם בי התאנף ה' בגללכם היינו בעבורכם. כדי לזכות דור המדבר. וגם בקשתכם שלא ישפוך חמתו הכלה עליכם רק על העצים והאבנים. וזהו בקשתכם שאתם תקבלו הדבר הזה שהקב"ה יחריב הבית בשביל טובתיכם. ולפ"ז נכון מאוד הרמז ברמזי דורשי רשומות ע"ה ר"ת בל גם בי הוא גימטריא מהסתפח בנחלת יהו'. ע"ד אחז"ל (זבחים קי"ט א') ולא

הנחלה

הנחלה ז׳ ירושלים. כי גרשוני מהסתפח בנחלת ה׳ היינו לבחינת הנחלה. וזה הוא בקשתכם. ודו״ק היטב:

(תקס״ז). (ב׳ ט״ז). **ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם.** אמרו חז״ל (ב״ב קכ״א ב׳) בזה הי׳ בט״ו באב. ומכאן ואילך מאן דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף תקבריה אמי׳. וק׳ לנה דוקא הוי. וי״ל מדה כנג״מ. דכתיב (איכה ב׳ י״ט) קומי רוני בלילה. וכ׳ הגלאנטי ז״ל בס׳ קול בוכים השכינה הק׳ נקראת לילה. כשמקבלת דבר נקראת לילה בה׳. וקודם חצות נקראת ליל. כדאי׳ בזוה״ק. וצריך ג״כ לקום בחצות לילה לעסוק בתוה״ק בשביל השכינה הק׳ לייחדה בבעלה. וזהו קומי רוני בלילה בשביל השכינה הק׳ שנקראת לילה ע״ב. ולכך מי שלא מוסיף הלילות על הימים ואינו משגיח על השכינה הק׳ שנקראת אם כנס״י לכך תקברי׳ אמי׳. ולישנא נמי דלא רגיזא בתוה״ק. במט״ו ואילך יוסיף הלילות על הימים ויקום בשביל השכינה הק׳ לעסוק בתוה״ק. ומרומז בפ׳ זה ויהי כאשר תמו גו׳ מקרב העם. ר״ל אלה פרשו למיתה ואלה פרשו לחיים. וזהו מקרב העם שנשארו בחיים שזכות לדבק באילנא דחיי היא התוה״ק. ור״ת של מקרב קומי רוני בלילה. ומרומז מיום ט״ו ואילך יקום בלילה לרנה של תורה.

(תקס״ח). וגם יש לרמז מש״א הגמ׳ (ס״פ תענית) וקרינן לי׳ יום תבר מגל. כי בתמוז ואב יש שליטה לס״ם. ומט״ו ואילך הוא תבר מגל. וכתוב בס׳ מעשה רוקח דכתיב (בראשית ל״ו מ״ג) אלוף מגדיאל ופירש״י ז״ל הוא רומי. ואותיות מגדיאל יש בהם תי׳ מג״ל. ונשאר די״א הוא ט״ו. בט״ו באב נשבר כחו. לכך קרינן יום תבר מגל לי׳. והנה בזה מתו אנשי המלחמות שנעשו תמימים ונשלמו. וזהו ויהי כאשר תמו ר״ל תמו שנעשו תמימים בחיי ומקבלים עליהם הדין של הקב״ה בעוה״ז. ובזה נעשו תמימים. והס״ם וסיטרא דילי׳ נעשו שפלים. כמ״ש הקק״ל כשאדם מקבל ע״ע הדינין ומצדיק עליו את הדין אזי נתגדל יקרא דקוב״ה ואתכפיין הס״ם וסט״א דילי׳. וזהו ויהי כאשר תמו גו׳ למות ר״ל מהמיתה נעשו תמימים. וזה גרים בחי׳ תבר מגל היינו הס״א. וזה מרומז בתי׳ למות. כי ר״ת של למות הוא וקרינן לי׳ תבר מגל. ולישנא נמי דלא רגיזא באורייתא. ודו״ק היטב:

(תקס״ט). (ב׳ כ״ח). **אכל בכסף תשבירני.** ע״ד רמז שבשם הכסף תוכלו לשבור תאוות האכילה. כמו שאתה מודה שהכסף והזהב אף שהוא דבר נחמד בעיני האדם ומאוד מאוד מודה אתה שאין חביב על האדם מצד עצמיותו רק ומחמת שיכול לקנות ממנו אוכל נפש להחיות נפשו ונפש ב״ב. ואם הי׳ רעב בעולם אזי הכסף לא יועיל

לבים

לשום מלאכה כמו שאמרו (גיטין נ"ו א') גבי מרתא בת בייתוס שנטלה לכסף והזהב והשליכה לחוץ מחמת שלא מצאה לקנות שום דבר מאכל כמ"ש (יחזקאל ז' י"ט) כספם בחוצות ישליכו גו' כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת ד' נפשם לא ישבעו ומעיהם לא ימלאו. כמ"כ האכילה לא תהי' תכלית של האדם ומלא שלמותה. שימלא בטנו בתאוות אכילה ושתי' רק לקיום נפשו שיוכל לעבוד את השי"ת באותו הזמן. כי אם אינו עובד את השי"ת וכ"ש שבשביל זה הי' עיקר בריאתו כונה לו האכילה והשתי' והחיות שלו אם אינו עושה בזה רצונו ית' וכו"ר לעבדו. ומשה הוא שתפקע כרסו ברשע ואל יהי' רשע בעת א' בפני המקום. וזהו אוכל בכסף תשבירני ר"ל מן הכסף תוכלו לשבור ג"כ האוכל שלא לאכול רק לקיום הגוף שיוכל לעבוד את בוראו ית' ודו"ק:

(תק"ע). (ג' ב'). אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו. ואי' בזוה"ק שהי' מרע"ה ירא שמא תעמוד לו זכות המילה א"ל הקב"ה אל תירא אותו מפני אות ברית שלו ע"ש. ואפשר לומר בפי' הפ' כי בידך נתתי אותו ר"ל מה שבידך היינו התושבע"פ ע"ד אחז"ל (פסחים נ' א') אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו דייקא. כי ביד יש ה' אצבעות כנגד ה' פעמים תק"ד. וה"פ תק"ד גי' ש"ס רמז לששה סדרים. והבן). ומשה היכל להבין שאין לך לירא מזכות המילה שלו. כי הדין הוא המודר מן הערלים אסור במולי אוה"ע. וכ' האלשיך הק' אע"פ שהוא מהול מ"מ עליותו ושרשו הוא ממקום טומאה וערלה. כי מה לי שחתך בחותו מקום או שחתך באצבעו. וכן להיפוך המודר מן המולים אסור בערלי ישראל. כי בעצם הוא כמהול בשרשו ומקדושה רק אחרי הוא דרבע עלי' ודפח"ח. וזהו אל תירא אותו כי בידך במה שבידך היינו התושבע"פ נתתי אותו שאינו אות ככ"ל ודו"ק היטב.

(תק"עא). ובגמרא (נדה ס"א א') מכדי סיחון ועוג אחים הוו מ"ש מעוג דמסתפי ומסיחון דלא מסתפי. ומשני אר"ש מתשובתו של אותו צדיק. ר"ל מדא"ל הקב"ה אל תירא אותו ש"מ שהי' מתיירא שמא תעמוד לו זכות אברהם ע"ש. וק' הדא לוה תלה מה שהיו אחים הא בלא"ה ג"כ ק' ועוד ע"ז שלא ירא מסיחון ל"ק כי למה הו"ל לירא מפניו. ויותר הו"ל ומיפרך למה הי' ירא מעוג בפשיטות הו"ל לבעות בד'. ועוד דאר"ש מתשובתו של אותו צדיק אינו מובן האיך מוכח ומדקאמר לו אל תירא שהי' ירא מזכותו של אברהם. ומתשובתו של הקב"ה לא מוכח רק שהי' ירא ומדקא"ל אל תירא אותו ויש ליישב דהפירכא היא כך. דהא עכ"פ ראינו שהי' ירא מעוג יהי' איך שיהי' מ"מ הי' ירא ממנו. א"כ ק' מכדי סיחון ועוג היו אחים הו"ל ג"כ לירא מפני

מפני

ומפני סיחון בעת ילך עוג לעזרו לכבוש המלחמה. ומשמע הזינו בהי' מתיירא. ועפ"ז מובן שפיר ומתשובתו של הוא לדיק. ע"ד דאי' בתדב"א אין אומרים אל תירא אלא למי שהוא ירא שמים באמת. ונראה לפרש ע"ד דאי' בהוס"ל מעשה בחסיד א' שהי' לן בלילה ביחידות בשדה ושאלו אותו איך לא יראת מפני חיות רעות. והשיב כי בוש אני לירא מזולתו ושלתו ית' ע"ש. מעלה היא בושה גדולה שירא אדם מאיזה דבר חוץ מזולתו ית'. וזהו אין אומרים אל תירא אלא למי שהוא יר"ש באמת. ואין לו שום יראה רק יראת אמת. לזה אומרים אל תירא. כי כשאומרים אל תירא הוא בודאי שיש לו מעט יראה רק שאומרים לו מ"מ אין לך לירא. זה הוא רק ביראת אמת. אבל אם היראה היא בושה לירא ממנו הולך שייך לומר אל תירא הא באמת אין לו מעט יראה. וזהו שאמר ר"ש ומתשובתו של הוא לדיק שאמר לו אל תירא משמע שהי' לו יראה יראת אמת. ומכל מקום אמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא מוכח שהי' ירא מזכותו של אברהם אבינו עליו השלום בזו יראת אמת. ואומר לו הקדוש ברוך הוא וע"כ מכל מקום אל תירא. ובזה לא קשה הי' לו לירא מסיחון גם כן שמא ילך לו עוג אחיו לעזרה. יראה זו היא בושה לירא ומאתה יראה. ודו"ק היטב ונכון בס"ד:

רמזי ואתחנן:

(תק"עב). (ג' כ"ג). ואתחנן אל ד', בילקוט ראובני לשון ואתחנן כדי לכנוס לארץ. וזה תמוה. הא כתיב בפי' אעברה נא. ואפ"ל כי מדע"ה הי' אומר אעברה נא לישנא דמשמע בתרי פי'. לי' כניסה שיכנוס בעצמו לא"י. וגם בחי' עיבור שיכנוס לא"י בבחי' עיבור. שהצדיק צריך לכוות התפלה כדי שלא יבינו המלאכים. ובפרט בכאן שהקב"ה נשבע שלא יכנוס לא"י. לכך אומר בל' זה שלא יבינו המלאכים. אבל כוונתו היתה שיכנוס בעצמו ולא בבחי' עיבור. והקב"ה יודע מחשבות. וזהו ואתחנן אל ד' דייקא. כי הוא יודע הכוונה. וז"ש לשון ואתחנן כדי לכנוס לארץ. שמחשבתו היתה על הכניסה בעצמו. ולא על בחי' עיבור. ודו"ק ונכון היטב.

(תק"עג). א"י עפמ"ש רש"י ז"ל תנ"א שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים מ"מ אין מבקשי' אלא מתנ"ח. י"ל ע"ד הגמ' (סוטה י"ד א') וכי לאכול מפרי' הוא צריך אלא כדי לקיים מצות התלויות בארץ. ועפ"ז ואתחנן אל ד' ר"ל לא בשבילי כדי לאכול מפרי'. רק אל ד' משום כבודו ית' לקיים המצות. א"כ לפ"ז מאי ואתחנן כיון שכוונתו היתה רק למען כבודו ית' לשון ואתחנן. וזהו שפירש"י ז"ל תנ"א שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים

בדולים

שרוצים לעשות רק למען כבוד שמו ית' בשמחה ולא להנאת עצמם. ומ"ש אך שמבקשין אנא ומתנ"ח. ודו"ק ונכון. ולפ"ז י"ל בקושיא ג' היתה ק' מני להשלימו לנוח ואתחנן בל' ומתנ"ח. כיון שכל כוונתו לא היתה רק בשביל ומש"ע ותי' ע"ז כדי לכנוס לארץ. שהקב"ה נשבע שלא יכנוס א"כ זהו רצונו ית' ורצונו הוא כבודו. ועי"ז הי' צריך לומר ואתחנן בשביל ומתנ"ח. ודו"ק ונכון היטב.

(תק"עד). ואגב זה יש לפרש שהשיב לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר ומעלה אני עליך כאלו עשיתם. שנאמר (ישעי' נ"ג י"ב) לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל. דלכאורה כפל ל' אחלק לו ואת עצומים יחלק גו'. וי"ל ע"ד שהקשה הפי' שאמר הקב"ה ומעלה אני עליך כאלו עשיתם הוא ע"ד אחז"ל (ברכות ו' א') חישב לעשות מצוה ולא עשאה מעלה עליו כאלו עשאה. הא א"א שיהיו שקולים לגמרי המחשבה במעשה. דהיי שעשה מצוה בפועל כמו שלות הקב"ה יש לו שכר המצוה אע"פ שלא נתכוין לשם המצוה. דזה א"א אפי' לאדם גדול כמרע"ה שלא זכה אלא למ"ט שערי בינה. ומ"ש כשעשה בפועל המצוה לקיים גזרת המלך ית' יש לו שכרו ומכלם בכל הנ' ש"ב. לאפוקי שאינו עושה במעשה רק במחשבה אינו זוכה לזה. ע"כ. ולפ"ז ל"ק ק' המהרש"א ז"ל שהקשה ומא"ל הקב"ה למשה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר וכי מרע"ה עשה ע"מ לק"פ. אמנם כך א"ל הקב"ה מה אתה רוצה לקיים המצות הא חייב לעשות המצוה ונחשב כאלו עשאה. ונ"ל דמ"מ לענין שכר כקו' הפי' ז"ל. ומא"ל כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר ומעלה אני עליך כאלו עשיתם מ"מ ותקבל שכר כמו על המעשה. והטעם הוא כי אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא. ובכ"א מישראל יש בו בחי' משה ומשה הי' שקול כנגד ס' רבוא. וכמ"פ מצינו בגמ' שאמרו על התנא משה שפיר קאמרת. והוא מטעם הנ"ל אתפשטותא דמשה בכ"א מישראל. וזהו שמסיק שנאמר לכן אחלק לו ברבים ר"ל שאחלק לו למשה לבחי' הדעת ברבים שבכ"א יש בו בחי' משה. ובהיות כן ואת עצומים יחלק שלל. ול"ק קו' המהרש"א ז"ל וקו' הפי' ז"ל. ודו"ק היטב ונכון. עוד יש לתרץ קו' הפי' ז"ל. אמת הוא שאינה דומה המחשבה למעשה לענין שכר. אמנם מצינו לרז"ל (ב"ב ט' ע"א) גדול המעשה יותר מן העושה. בוודאי יש לו שכר כמו על המעשה ממש כי גם כ"מ. ומרע"ה הי' מלמדם כל הדינים של תרומות ומעשרות כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש וגדול המעשה. וזה נכון בסברא. וי"ל שז"פ הפ' בלמוד אתכם (דב' ד' ה') ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלקי לעשות כן בקרב הארץ גו' והזהיר אתכם על המעשה כי אני למדתי אתכם ע"מ לעשותכם בארץ. ובזה גדול המעשה ונחשב כאלו בעצמי הייתי מקיים המצות התלויות בארץ. ודו"ק היטב:

(תקע"ה). (ג' כ"ד). ה' אלקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך גו' אשר מי אל בשמים ובארץ גו'. יל"ד במדרש אתה החלות להתיר לי נדרי במדין. וי"ל דידוע הוי' בניקוד אלקים הוא בבינה. וזה א' ד' אלקים הוא בינה, כי נדר הוא בבינה. והי' רוצה לפתוח פתח לתשו"ת על נדרו. וזה א' אתה החלות להתיר לי נדרי במדין. והפתח הי' פותחין בכבוד המלכים היינו להראות גו' את גדלך ואת ידך החזקה אשר מי אל בשמים ובארץ גו'. כי בגליות ונסים הי' נתגלה ונגלות הגבורה ב"ה בגוף בהראה אותות ומופתים ואין לך פתח גדול יותר מזה כי פותחין בכבוד המלכים. בהיותי פתח עלמי ונבקש אני ממך אעברה נא ואראה גו'. כי איתא ( ) דלא הי' ומרע"ה בא לארץ ישראל לא הי' עוד גלות ואין לך כבוד שמים יותר מזה שהיתה ניכרת מלכותו ית' וגדולתו לעין כל. ודו"ק היטב:

(תקע"ו). (ד' א'). ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את הארץ גו'. י"ל כי מרע"ה בקש מישראל קודם הסתלקותו ומה לחזור עמהם כל התורה. דלכך נקרא ספר הזה משנה תורה שהי' חוזר אליהם מה ששנה להם בכל הארבעים שנה. וזהו שאמר ועתה שאני נסתלק מעליכם ואיני עובר עמכם לארץ ישראל לכן שמעו אל החוקים והמשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות ובשכר זה למען תחיו גו' ע"ד הגמ' (עירובין כ"ד ע"ב) ר' פרידא הוי לי' תלמידא דהוי תני לי' ד' מאה זימני וגמר. יומא חדא בעיוהו למלתא דמצוה תני לי' ולא גמר. א"ל האידנא מאי שנא. א"ל מהאי שעתא דאמרו לי איכא מלתא דמלוה אסחאי הסחתי לדעתאי. אמינא השתא קאי מר וגו'. א"ל הב דעתך דאתני לך. תני לי' ד' מאה זימני אחריני וגמר. נפקא בת קול וא"ל ניחא לך דלוספו לך ד' מאה שני או דתזכה את ודרך לעלמא דאתי. אמר הקב"ה תני לי' זו וזו. עיי"ש וזהו שאמר להם מרע"ה בזכות זה שאתם תלמדו עוד ומני הגם בשכר לימודתי אתכם יגיע אחזור ללמוד אתכם למען תחיו כנ"ל גבי ר' פרידא. ועוד ובאתם וירשתם את הארץ וכל ההולך ד' אמות בא"י ומובטח לו שהוא בן עוה"ב. הרי שתי מתנות כמו אצל ר' פרידא ע"ש. ודו"ק היטב:

(תקע"ז). (ד' ה'-ו'). ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים גו'. כי היא חכמתכם ובינתכם גו'. לכאורה מהו הלשון ראה. י"ל כוונו על דרך אחז"ל (עירובין

הא'

י״ג ב׳) האי דחכימנא כולי האי דחזיתי׳ לר׳ מאיר מאחוריו ואלו ראיתיו בפניו הוי מחדדנא טפי עיי״ש. וזהו שאמר להם (בה רע״ה ראה. כי זה הוא העיקר. כמו שכתוב (ישעי׳ ל׳ כ׳) והיו עיניך רואות את מוריך. וזהו ראה למדתי אתכם גו׳. כי היא חכמתכם ובינתכם מה תהיו מלבש חכמים ונבונים ואפילו לעיני העמים אשר ישמעון את כל החוקים האלה שהם בלתי טעם. ולא יתלו שהם דברי בדות ושטות. אדרבה יאמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ומקבלת גם החוקים הם בטעמים הכמוסים מהם רק שנעלמו מהם. ודו״ק:

(תקע״ח). (ד׳ ו׳). ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם גו׳. ואי׳ בבעה״ט ר״ת הוא ערוה וס״ת הוא מקוה ע״ש. ונ״ל ע״ד הזוה״ק (בפ׳ בלק) שנתן הקב״ה תורה לישראל הלך אצל כ״ס שר כל עמו ואצל שר כל ישמעאל ובאלו מה כתיב בה והשיב לא תרצח לא תנאף. ולא רצו לקבלה ואמרו תן אותה לבני יעקב בכך בכיך. והביא הזוה״ק משל לאפיא בהי״ל מעט מעם חיים והי׳ רוצה ליתן לבנו יחידו והי׳ מתיירא מעבדיו ובריו שמא יקחהו בו ובייי אפיוני׳ דומה קצת דומיא וא״ל ביקבלו ובין דאמרו בשי לנויתי מאות סם המות וא״ל תן לבנך כו׳. ולכך מרומז בר״ת ערוה כמו שמבל דומת אפיוני׳ דומה סם מות. אבל בס״ת הוא מקוה כי בסוף המגלה הי׳ סם חיים. ולכן מרומז בס״ת מקוה שהוא טהרה ומקוה מים חיים. מרומז למעלה דתורתה עליכם הבינה תכלית התענוג והשעשועים והתקן. וזהו ושמרתם ועשיתם כי עיקר הוא השפע׳ כמאמר הגמ׳ (ב״ק דף י״ז א׳) שתלמוד מביא לידי מעשה. דאם לא המעשה גם האומות יכולין לקבל התורה רק ללימוד בעלמא ולא ע״מ לשמור ולעשות. ולמה לא קבלוה מחמת הלאו של לא תנאף א״ו עיקר הוא המעשה. ולכך היתה לגבייהו סם המות ולא רצו לקבלה. ולכך אמר הפ׳ ושמרתם ועשיתם כי השמור והעשיי׳ יהי׳ חכמתכם גו׳ לעיני העמים גו׳ ואמרו רק עם חכם גו׳ מחמת שמורו ועשו החוקים אשר הם בלי טעם ומוכח דסם חיים בתוכם כמשל הנ״ל. ודו״ק היטב.

(תקע״ט). וזה פירוש הגמרא (יומא ע״ב ע״ב) זכה נעשה לו סם חיים לא זכה נעשה לו סם המות. רצה לומר זכה כשהלימוד הוא על מנת לשמור ולעשות׳ ממכך המאור שבו. וזה זכה שנעשה זך. הרי התורה הקדושה סם חיים. לא זכה הוא לו סם המות הכולה. ולכך העמים שהיו רוצים להבלה בלא על מנת לעשות הוא לגבייהו כמו דמותא. ויש לרמז

בגמרא

בגמרא (שבת י"ד ע"א) כל האוחז ספר תורה ערום הנה לומר בלימוד התורה והוא ערום ומגונה שאינו מקיים המצות הקדושות שהן נעשו לבושים לנשמתו הק' והוא ערום ומגונה. נקבר ערום. ומפרש הגמרא בלא מצות. ודוק היטב ונכון:

(תק"ף). (ד' ט'). השמר לך וגו' פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. ומקודם הפלגה פסוק (תהלים קי"ט י"ח-י"ט) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך. י"ל הכלל ואביטה נפלאות מתורתי. ומאי מתורתך. וי"ל דאי' בזוה"ק דכל אסתכלותא דדוד מלכא ע"ה לחברא איתתא בבעלה וכו'. ר"ל שהי' מברר כל הנ"ק שנפלו בשבירת אתם אברי השכינה הק' כידוע. ואי' בשם הצדיק מלי"ק מוהר"ר הנשר ז"ל בס' ליקוטי אמרים בזה"ק הגמרא (ברכות ד' א') דאמר דהמע"ה שכל מלכי מזרח ומערב ישבים עד שלש שעות ביום ואני ידי מלוכלכות בשפיר ובשליא באין הולד יכול להתהוות אם לא ע"י הלידות ע"ש. ופי' שהיו ידי מלוכלכות בשפיר ובשליא ויגעתי ומצאתי להוציא מהם התורה והנ"ק שנפלו בקליפות. וזהו כדי לטהר אשה לבעלה כי התו"ס נקראו' אשה כידוע ע"ש. וזהו שהתפלל גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ר"ל שבכל החיצוניות והקליפות יש שם תורה ונ"ק מכוסות גל עיני שאביט נפלאות ר"ל מכוסות. דהיינו שבכ"מ מכוסה מתורתך גל עיני כדי שאברר אותן מהחיצוניות שמכוסות שם. והטעם גר אנכי בארץ שדהמע"ה הי' גר שבא מגרות המואבי' שמשם היתה לידתו מכוסה והי' שם בבחי' גר. לכך השתדל תמיד להוציא כל תורה ונ"ק שהיו מכוסות ונפלאות בקליפות להעלותה ולייחדה בבעלה. כטעם הפי' (ויק' י"ט ל"ג) ואהבתם את הגר כי גרים הייתם וגו'. לכך אהב להעלות כל הנ"ק שהיו בבחי' גרים בתוך החיצוניות כיון שהוא נמי הי' גר. ואח"כ התפלל אל תסתר ממני מצותיך. עד"שכ המגיד מוהר"ר דובער ז"ל על (פסחים ס"ו א') בני בתירא שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת. ובא הלל ולמד להם שהפסח דוחה שבת. וא"ל עצלות שהיה בכם שלא שימשתם את שמעי' ואבטליון היה גרמה לכם השכחה. וטעם לזה כי השכחה באה מחמת הנפילה שנפלו הנ"ק בשבירה מבחי' הדעת. וע"כ אמר אלו שימשתם שמעי' ואבטליון שהיו גרים דהיינו נ"ק שבשבירה שתקנום והורידו לא היתה לכם שכחה דהיינו בחי' נפילה. ואעפ"כ שהלל נמי שכח אח"כ הבאת הסכין מ"מ לא נשכח ממנו מהדעת רק מבחי' הדיבור שנשכך מן הדעת. והראי' אח"כ כשראה מי שהי"ל טלה והי' תוחב בין קרניו. ראה מעשה ונזכר הלכה כיון שלא נשכח ממנו מן הדעת. ודפח"ח. וי"ל שלכך קאמר הגמ' כפל לשון. שכחו ולא ידעו. ולא שכחו לבד. לרמז שנשכח מהם מבחי' הדעת. וזהו שכחו ולא ידעו. אבל בהלל לא נשכח רק מבחי'

הדיבור

הדיבור ולא מהדעת. וזהו שהתפלל משרע״ה כיון שאני ממלא כל התפלות שבמחשבה אל תקצר ממני ומאתיך. וזהו ה׳ ממני מחויב שאני מעבר כל כך ומהמחשבה ראוי היה שלא תקצר ממני ומאתיך, כי המחשבה גדולה מהתפילה כנ״ל. ונכון הוא היטב.

(תקפא). ולפי״ז יש לפרש מאמר הגמרא (סוטה כ״א ב׳) אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כאין כמ״ש והחכמה מאין תמצא. כי בכל המדות הדרך טובה בינונית כידוע. רק בגאוה אין לילך בבינונית. וא״כ אם אדם משים עצמו כאין בזה מתקן כל המדות שיהו בבינונית. שהבינונית היא בזה מחויב אבל לצד שפלות והכנעה. אמנם בגאוה אין לילך בבינונית. ולכך אמרו הגמ׳ (סוטה ה׳ א׳) כל המתגאה נשכח התורה כמאמר ורם לבבך ושכחת. והטעם כי מחויב גדלות אבל אבל; שפלו והכנעה. ולכך מי שמתגאה נשכח ממנו התורה כי המדה בזה מחויב בינונית הנ״ך כנ״ל. וזה״א הגמ׳ אין התורה מתקיימת ר״ל מתקיימת בלא השכחה וכו׳. אלא במי שמשים עצמו כאין ובאין לילך בבינונית. כיון שהוא אין בכ׳ והחכמה מאין תמצא. מחויב ומדת אין בא להכונה שהיא כ״ח מ״ה והתם לילך בבינונית. והבן היטב.

(תקפב). והנה יש עוד פי׳ בזה שאמרו (נדרים נ״א א׳) ר״י שכח תלמודו מחמת אונסו בפי׳ הוכח. וזה בא מחמת שבירת הלוחות כדאיתא בגמרא (ב״ב י״ד ב׳) לוחות ושברי לוחות מונחים בארון. ומכאן לזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו. וי״ל שזהו פי׳ ומכאן ר״ל מחמת שבירת הלוחות בא לזקן ששכח תלמודו מחמת אונס. ולכך תזהרו בו. והנה הנ״מ בין הני תרי שכחות הוא כך. שהשכחה מחמת גבהות שבאה מחמת שבירת הנ״ך הוא נשכח מהדעת. ולא״פ שרואה בעיניו הדבר לא נזכר ההלכה כי נשכח מהדעת. אמנם השכחה שבאה מחמת שברי הלוחות לא נשכח רק מהדיבור הנמשך מהדעת כנ״ל שהלא כשרואה הוא נזכר ההלכה. וזה פירוש הכתוב השמר לך וגו׳ פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ר״ל שתבוא לבחי׳ שכחה אפילו אשר ראו עיניך לא תזכור ההלכה. ואותה שכחה תבוא מחמת כי השכחה הזאת באה מחמת גבהות כנ״ל. ודו״ק כי נכון הוא היטב:

(תקפג). (ד׳ כ״ג). **השמרו לכם פן גו׳ ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוך ד׳ אלקיך.** וזה תמוה. ורש״י ז״ל מתרץ אשר צוך שלא לעשות. ולפענ״ד ע״ד שכ׳ רש״י ז״ל (בפ׳ ראה לק׳ י״ב ג-ד) ושברתם את מצבותם וגו׳. לא תעשון כן לד׳ אלקיכם. וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין המזבח. אלא שלא יגרמו עונותיכם

עונותיכם כו' ע"ש. ועד"ז י"ל גם כאן. דאי' במדרש בשעה שנכנסו שונאים להיכל נכנסו עמון ומואב לקה"ק ומצאו שם שני כרובים. והיו מחזירין אותם בחוצות ירושלים. ואמרו לא הייתם אומרים שאין האומה הזאת עובדים ע"ז ראו מה מצאנו להם ומה עובדים כו'. ובאמת רשעים הללו שבלו ולא ידעו כי הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל כי כל צורות המשכן ומראות לדברים גדולים ונוראים והי' הכל עליון הסתרת קדושה. כמו שאנו מברכים אשר קדשנו במצותיו. כי בכל מצוה אנו ממשיכים עלינו קדושה. וגם כשעשו הכרובים בציווי הקב"ה היו ממשיכים על עצמם וגם על הכרובים קדושה עליונה. ולכך אמרו חכמז"ל (רש"י שמות כ' כ' ומכילתא) שאם הוסיפו ב' כרובים בבתי כנסיות נחשבים אלהי כסף ואלהי זהב. כיון שזה לא הי' בציווי והקב"ה הרי הם נחשבים כע"ז. והנה אי' בגמ' (ע"ז דף נ"ב ב') ובאו בה פריצים וחללוה כיון שבאו נכרים להיכל נסתלקה הקדושה ונעשה חולין והי' נחשב לע"ז. וזש"ה השמרו לכם פן גו' ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צוך ד"א ר"ל מאותה תמונה שצוה ד' דהיינו לעשות כרובים במקדש אל יגרמו עונותיכם לעשות מהם פסל. ודו"ק היטב. או יאמר בפשוטו דרש"י ז"ל פירש (בפ' יתרו כ' כ') שלא תעשו של כסף שא"כ הוא ע"ז. ולא שלשה כרובים ע"ש. ולפי"ז פשוט אתי שפיר. ודו"ק היטב:

(תקפ"ד). (ד' ל'). בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ד' אלקיך ושמעת בקולו. יש לפרש דידוע שהכל נרמז בו

לר כדאיתא בגמ' (חגיגה ט"ו א') כשאדם שרוי בצער השכינה מה אומרת קלני מראשי כו'. ומה על דמן של רשעים כך מכ"ש על דמן של צדיקים. ועי' במלאכתי ע"פ (איכה א' י"ב) הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאובי. לפי שהשכינה לא מצטער אלא בצרותי והצלת בגלותי ותאות ברעבוני ובצמאי בצמאונכם. אבל מכאובי כולל כולם יען כי היא אם כל חי וכל צער וצער שעובר לכ"א מבני השכינה הק' ומצטערת עליו ע"ש. נמצא דהוי לכל א' להצטער בצרת השכינה הק'. וזש"ה הכתוב בצר לך ל' יחיד כי כל א' יש לו צער מיוחד. וכו"א בצר לך ר"ל לצער ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ר"ל שתשתתף בצרת השכינה הק' שכוללת כל הצרות מכל בני'. וזהו ומצאוך כל הדברי' האלה היינו כל הצרות שהם באחרית הימים דהיינו בשכינה הק' שנקראת אחרית הימים. ומפני שבחי' מלכות היא מדה אחרונה של ז' ימי הבנין כידוע מת"ז הקדוש. ור"ת של אחרית היא אחותי רעיתי יונתי תמתי. ופירוש הפ' אפ"ה שיש לך צער מיוחד אפ"ה תשתתף בצרת

כנ"י

כנק"י שכוללת כל המדות. אז ושבת עד ד' אלקיך אז תעשה תשובה שתגיע העולה התחתונה העליונה בשם אלקיך עד הוי' בחו"ב. וזה יחוד קוב"ה ושכינתי' כנודע תשובה תתאה תשו"ע ה"'. וזהו ושבת עד ד' ר"ל עד הוי' ב"ה תשוב אלקיך. ושמעת בקולו דתשובה מאהבה ע"י זדונות נעשו לו כזכיות. מילא וזה שלא שומעת בקולו יחשב כאלו שומעת בקולו כי מהזדונות נעשו זכיות. וזהו ושמעת בקולו ר"ל דתעשו תשובה מאהבה ובזה נחשב כאלו שומעת בקולו. ויפן.

(תק"פה). **ואהבת** הק' כתב. בפ' ובקשתם משם גו' מיירי מתשובה מאהבה כמ"ש כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. שתשובה כזו היא תשובה שלימה בכל לב ובכל נפש. וכנגד תשובה הנ"ל נאמר היקירין אומר בצר לך גו' ושבת גו'. ומה שחסר לשבים מאהבת יקירין בבחי' מדרגת התשובה משלימין אותו ביקירין כי היקירין ממרקין העונות וממהרים את הנפש ע"ש. ולפ"ז יש ליישב הגמרא (חגיגה ט"ו א') שובו בנים שובבים חוץ מאחר. ומה תמוה הוא אין לך דבר שעומד בפני התשובה. וע' בשל"ה הק'. ולפ"ל ע"ד הגמ' (יומא פ"ו ע"א) דרמי קראי אהדדי. כתיב שובו בנים שובבים דמעיקרא. וכתיב ארפא משובותיכם דמשמע מכאן ולהבא. ומשני כאן מאהבה וכאן מיראה. ולפמ"ש האוה"ח הק' שפיר כאן מאהבה בכל לב ונפש היא התשובה המעולה לכך כתיב שובבים דמעיקרא. וכאן מיראה הוא רק ארפא משובותיכם מכאן ולהבא. ועל דמעיקרא צריך למרק ביסורין. כי מה שחסר בתשובה מיראה בבחי' מדרגת תשובה מאהבה משלימין ביסורין למרק ולטהר הנפש. וי"ל בזה פי' הגמ' (ברכות ה' ע"א) איזהו יסורין של אהבה כל שאין בהם ביטול תורה ותפלה. כי הרמב"ם ז"ל כ' עה"פ (תלים קי"ט קכ"ו) עת לעשות לד' הפרו תורתך. כשעת לעשות לד' להעניש איזה אדם ביסורין אז הפרי תורתך נוטל ממנו ומפיר אותו מהתורה שלא ילמוד כדי שלא תגין עליו התורה ע"ש. אמנם זה הוא כשרוצה להביא עליו יסורים בדרך עונש. אמנם בזה שעשה תשובה מיראה והשי"ת רוצה לייסרו כדי להשלים מה שחסר מבחי' תשובה מאהבה אזי אין מפירין ממנו התורה ועבודה. וזהו איזה יסורין של אהבה ר"ל היסורין להשלים המאהבה כל שאין בהם ביטול תורה ותפלה. ואותם היסורים הם רק לקבל עליו מאהבה להשלים מה שחסר ממנו מדרגת התשובה. ואין בהם ביטול תורה. ואי' בס' ש"ך עה"ת הא דר"ס העלה עשן ממקברו של אחר. משום דכל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה כדי שלא יהא הוא בג"ע ותלמידיו בגיהנם. לכך עלה עשן ממקברו כדי שיראו רבים ויזכרו שיקחו להם מוסר ויעשו תשובה ודפח"ח. משא"כ לפ"ז היו מונעים מאחר התשובה מאהבה. כי כל המחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה. רק תשובה מיראה הי' בידו לעשות כדי להשלים לו

מדרגת

מדרגת תשובה מאהבה ע"י יסורים. כדי שאחרים יקחו מוסר וישבו ג"כ תשובה כנ"ל. ואפ"ה שובו בנים שובבים דהיינו תשובה מאהבה כנ"ל בגמרא דיומא. חוץ מאחר דלגבי אחר לא יכול להיות רק ארפא משובותיכם תשובה מיראה כנ"ל. ונכון הוא היטב:

(תק"פו). (ו' ד'-ה'). ואהבת את ד' אלהיך גו'. והיו הדברים האלה גו'. יב
ביומי

פירושו. ואהבת את ד' רצה לומר עם ד' תאהב אלקיך. כידוע שאהבת ישראל להשם ית' ויתי' היא כמו אור חוזר שהקב"ה אוהב שמו ישראל. הרי כביכול ישראל נעשו כלי לאהבתו יתברך. ונעשה רצונו בלבבם גודל האהבה. וחוזרת האהבה להשם יתברך. ודו"ק היטב בזה. כי אך באפשרי לאהוב מה שלא נתפס במחשבה. כי לית מחשבה תפיסא בי' כלל. ולפי הנזכר לעיל אתי שפיר ואמר אחר כך וכיולד תבוא לזו האהבה בשם ד'. ומקיים והיו הדברים האלה וגו'. ודו"ק ונכון היטב:

(תק"פז). ואהבת את ד' אלקיך גו'. והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום. ע"ד דאי' במשנה (אבות פ"ב מ"ט) אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת. דאי' בכתבי האר"י ז"ל בסוד עשרה הרוגי מלכות. שבזה שמסרו נפשם על קדושת שמו ית' עשו ב' יחודים בסוד מ"ן. והיחוד העליון הוא בסוד כ' כפופה. ויחוד התחתון בסוד כ' פשוטה. ע"ש סוד כ"ך עלה במחשבה. ובגמ' (ברכות כ' א') אי' מ"ב דר"י כד הוי מקיים מסאנא אתי מיטרא ואנן צווחין ולית מאן דמשגח בן. והאי משום דלמוד הרבה כו'. ומשני דר"י מסר נפשו על קדושת השם ואנן לא מסרינן ע"ש. הפלא מזה. אע"פי שר"י לא למד הרבה כמותם מ"מ הי' עדיף מהם מפני שמסר נפשו על קדושת שמו ית'. ואפ"י אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טיבה לעצמך כי לכ"ך נוצרת דעיקר היצירה הי' לכ"ך למסור נפשו על ק"ה ולעשות ב' זיווגים בסוד כ"ך כנ"ל באר"י ז"ל כ"ך עלה כו'. ולא בלימוד הרבה. כי ר"י אע"פ שלא למד הרבה רק שמסר נפשו על ק"ה כד הוי מקיים מסאנא אתי מיטרא. ונכון היטב.

(תק"פח). ובזה י"ל הגמרא (ברכות ה' ע"ב) דר"א חלש על לגבי' ר"י שאל לו חביבין עליך יסורין. והשיב לא הן ולא שכרן. וי"ל מנ"ל לר"א דהיסורין שלו היו מחמת שכר. דלמא מחמת איזה עון. ואין זה מדרך ענוות. אמנם יש לומר אדרבא דרך ענוות דבר. דאי' בגמרא פ' המוציא (שבת ס"ד ע"ב) במוך שהתקינה לנדתה. די"ב בתי' נ"ד ה'. מחמת תגבורת הדינים אין יחוד וזווג בשכינה הק'. ובשביל צדיקים שמקבלים עליהם

יסורים

יסורים לנמען שמו באהבה אזי גורמים יחוד בשכינה הק'. וזהו סמוך ל' הפ' (ויקרא כ"ה כ"ה) כי ימוך אחיך ר"ל ממדת היסורים והשפלות התקינה לנדתה. ומתקנים השכינה כ"ד ה"י ע"ש. ואי' בגמ' (שבת פ' במה מדליקין ל"א ע"ב) דהן הוא ל' יחוד. שכן בל' יוני קורין לאחד הן ע"ש. וזהו ומאירו של ר"א לא הן ר"ל היסורין של אינם מחמת באהבה יחוד בשכינה הק'. וזהו לא הן מחמת יחוד כנ"ל. ולא שכין ר"ל ולא מחמת במקבל עליהם שכר דהיינו יסורין של אהבה. רק ממדת איזה עון. ודו"ק היטב ונכון מאוד:

(תק"פט). ובזה יש לפרש הפסוק (תהלים ל"ח י"ח) כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד. דאיתא דצלע הוא כינוי לשכינה הקדושה. וזהו פירושו כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד באני מקבל עלי מכאובים כדי שיהי' יחוד בשכינה הקדושה. והבן היטב. ואי' דרשב"י ע"ה נתן הי' ראוי להיות בעשרה הרוגי מלכות. רק שהוא ע"ה עשה אותם היחודים בלימוד תורתו תורת אמת כמו שהם עשו במסירת נפשם. וז"פ ואהבת את ד"א ר"ל שתאהב הוי' עם אלקיך היינו לעשות יחוד בקוב"ה ושכינתי'. ובמה תעשה היחוד. כו"א בכל לבבך ובכל נפשך דהיינו במס"נ על קדושת שמו ית'. ובזה אתה מאהב ומייחד הוי' עם אלקיך דהיינו ת"ת ומלכות. ואמר הפ' אח"ך והיו הדברים ר"ל והיו ל' הוי' שתוכל להיות היחוד הזה בהדברים האלה אשר אנכי מצוך היום ר"ל עם התוה"ק אשר אנכי מצוך היום דזה ג"כ אתה יכול להיות היחוד הנ"ל. כמו רשב"י ע"ה שבתורתו תורת אמת במס"נ עשה היחודים כמו במס"נ ממש. כן כל איש ישראלי כשלומד בקדושה וטהרה ובמס"נ באמת אזי יכול לעשות ג"כ היחודים הנ"ל. (ועי' מז' לק' בפ' עקב). ודו"ק והבן היטב:

(תק"צ). (ו' כ"ד). **ויצונו ד' לעשות את כל החקי' האלה ליראה את ד"א לטוב לנו כ"הי לחיותנו כהיום הזה.** י"ל ע"ד הפ' (משלי ג' ט"ז) אורך ימים בימינה. ודרשו חז"ל (שבת ס"ג א') וכש"כ עושר וכבוד. ובשמאלה רק עושר וכבוד. י"ל ומאמר החכם לא' שהתפאר לפניו שיש לו הון והן רב ומכסף וזהב והשיב לו יש לך אריכות ימים ושנים שתוכל המעות הללו בימים ההם. נמצא כל הון דעלמא בלא אריכות ימים מאי מהני. וזהו אורך ימים בימינה למיימינים בה בזה הוא העיקר והעבירות הוא מק"ז. אמנם בשמאלה הוא רק עושר וכבוד ומאי אהני זה בלא אריכות ימים. וז"פ הפ' (תלים י"ט י"א) הנחמדים מזהב ומפז רב וממתן. וזהו ויצונו ד' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ד"א ר"ל שעשיית החוקים תהי' ליראה את ד"א לחבר נורא שהי' הוי' עם יראה שהי' אלקינו. וזהו תורה לשמ"ה לש"ם ה"י שהי' מלכות י"ש. וכ"ז הוא

לטוב

לטוב לנו כל הימים שיהי' לנו מוכח דעלות בעושר וכבוד. וזהו שאמר ועת זה בלא אריכות ימים. לכך נקיים לחיותנו כהיום הזה כי יראת ד' לחיים. ואורך ימים בימינה למחזיקים בה. ודו"ק ונכון היטב.

(תקצ"א). או יאמר לחיותנו וגו'. ע"ד שאמרו ז"ל (יומא ע"ב ב') זכה נעשית לו סם חיים. לא זכה וכו'. וזהו שאמר הכתוב לחיותנו שהתורה היא לנו לשמור החוקים באופן זה לחיותנו שתהיות זכה נעשית לו סם חיים וזהו כהיום הזה ר"ל כמו היום הזה הינו השמש שהצדיקים מתרפאים בה ורשעים נידונים בה. כך התורה הקדושה היא סם חיים לצדיקים ולרשעים סם המות. וזהו כהיום הזה. ודו"ק ונכון היטב:

רמזי עקב:

(תקצ"ב). (ז' י"ב). והי' עקב תשמעון. ע"ד שצריך לאומנה לעקור על כל זמן ומכר. והוא אדם שעומד בתפלה או בתורה אזי צריך לשבר כל האברים. וכל האברים יתגעשו ויהיו חרדים ונרעדים ונפחד ד' צבאות ומהדר גאונו. עד שאפילו העקב שהוא סוף הרגל והגוף ירגיש. וזהו והי' עקב תשמעון אפילו העקב ישמע וירגיש בשעת התפלה או בשעת התורה. ודו"ק היטב. ועי' בפרקי הצלחה להרמ"בם זלה"ה.

(תקצ"ג). או יאמר על דרך הפסוק (במדבר י"ט י"ד) אדם כי ימות באוהל. ודרש הגמרא (שבת פ"ג ע"ב) אפילו בשעת מיתה לא תמוש התורה מפיו. וזהו אדם כי ימות אפילו בשעת מיתה יהי' באוהל של תורה. ונראה כי לרמז היכא דמוזה באוהל שגיירי מאוהל תורה. ונראה על דרך אמרם ז"ל (פתיחת דאיכא ר' ק' ב') כי האור שברא מאור נפלא. שהקב"ה גנז בתורה הקדושה האור הצפון לצדיקים לעתיד לבוא כדאיתא במדרש שהוא גנוז בתורה. והנה ראשי תיבות של באהל הוא באור הגנוז לצדיקים. (ושוין בעברה ומצוות להרמ"ע ומפאנו זלה"ה בגמטריא הוקיר דין שכן נגלה בתורה זה בעוקים מיתה שהנפש נגנזת באור העליון עיי"ש ותבין היטב). וזהו והי' עקב תשמעון ר"ל כמו אפילו בעקב וסוף ימיהם בשעת מיתה נוי ישמעון את המשפטים האלה ולא תמוש התורה הקדושה מפיהם עד רגע האחרון. ודו"ק היטב.

(תקצ"ד). א"י דלעיל מקיים הקרא חיוב לשמותם ושונך כי יהי' עקב תשמעון לאברם להיות א' י"ל ע"ד הגמ' (פסחים ק"ח ב') ר' שבת בתר דלמוד ושבת הוי אמר הדא נפשאי לך קריתי לך שניתי. ופריך תנוי הא אם לא בריתי גו' חוקות שמים וארץ גו'. ומשני מעיקרא כי עסוד אינש אדעתי'

דנפשי' קטניה. ויש לפרש דידוע דעיקר ותכלית הלימוד הוא המעשה אשר יעשה האדם. ולא סגי בעיון המושכלות לחוד רק לצרף אל מחשבת העיון שלימות המעשה הגופי. וכ' בהקדמת ס' קרבן אהרן ז"ל. גם בזה הולכים בדרכיו כל שלם השלימים ית"ש אשר מעשיו בבריאת שמים וארץ והשגחה בקיומם והוויתם ומעשיהם נשגבה ומשכלת עליו. ולכן רצה האל ית' שיהי' לבבנו אשר הוא בנו כמדרגת הגלגלים מתנועע ומגיע לכל אברי גופנו מתשוקת השתעבדו לשכל. והשכל יניעהו וילוהו מפאת התשוקקו להדבק בעליון ית"ש. שלימוד תורתנו התמימה גדול שמביא לידי מעשה שהוא הציור המושכל אשר יניע הלב הטהור להניע האברים לעשות המעשה המושכל הזה. ע"ש באורך. וכתב לתרץ המדרש אדה"ר. אנדרוגינוס בראו הקב"ה. שכבר נודע ששלימות השכל ומצד היותו שכל הנה הוא כאשר יהי' זכר פועל ומשפיע לזולתו ולא נקבה הנפעלת ומקבלת מזולתה ולא משפעת. והנה כל השכליים אחר הייתם עלולים ומקבלים כ"א מעלתו הם עילות לעלוליהם באופן שכולם מקבלים ומשכל השפוע גבוה על גבוהים אשר הוא זכר שלם משפיע בלתי מקבל כלל. והם המקבלים ממנו ית' כולם אנדרוגינוס בראם. כי יש בהם צד נקבות אשר בו מקבלים ממנו ית'. וצד זכרות אשר בו הם משפיעים כ"א על עילתו. וזה ימשך בזה האופן עד השכל האחרון אשר הוא מדרגת אישים כי הוא נקיבה גמורה מקבל בלתי משפיע ופועל כלל כי אין לו בת זוג להשפיע עלי'. וזה חסרון גדול לשכל במה שהוא שכל. לכן הוכרח להשתכן ולהתחבר אל הגוף כדי שתהי' בת זוגו ומקבלת ממנו. כי בו יושגו לכוחות הגופניות השלימות והנקיות ומלמודי החומר אשר בהם. ובזה יתקשר בכל חלקיו לשילם השכלי. ולא יהי' זה אלא בהיות כל תנועתם שבח ליוצרם שהוא השכל. כי זה במעשה המילית במצות הציור השכלי להדמות לאל ית' בלכתו אותו והשתעבדו אלי בשכלי. ובזה יתאחד הגוף עם הנפש השכלית והוא יקבל ממנה והשכל ישוב להיות זכר ומשפיע אחר היותו נקבה נפעלת לבד. וז"ש רז"ל אדה"ר אנדרוגינוס בראו. ודפח"ח ובי"י. וזה דפריך הגמ' דאמר ר"ש חדאי נפשאי לך קריתי לך שניתי ומשמע דכל העיקר בשביל הנפש. היינו משלימות נפשו המושכלת בעיון ובחקירה ובמדע והשכל וזה הי' תכלית הבריאה. ז"א דבשביל זה לא הוצרכה הנפש להשתכן ולבוא אל חומר הגוף הזה ובלא לא תבוא לקדמותה כי עבודת החומר נשבה שכליותי'. אלא ודאי שלימות המעשה הגופי הוא העיקר וכמ"ש וזהו שפריך הגמ' מאם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. ומזה יש להקיר כי אין אל בגיא בפעולות השכלת עלמו המעילה בהשכלות רק לצרף אל מחשבת מעלת עיונו מעשת שמים וארץ הנבראים ממנו ית'. ולכן גם האדם אשר ברא השי"ת הנפש השכלית משמים וגוף החומר מן

הארץ

האחרון כאן תהי׳ תפארתו שכליות העיון והחקירה לבד רק לנצח אלהים שכליות הנשמה. וגשמי הגוף ועיקרא כי עבוד אלהים המעשי הנפשי קשה. כי בחינת תכלית השכליות הוא נשמת הגופי. רק ועיקרא כי עבוד אלהים המעשי הנפשי קשה כי ומתחלה צריך לשכליות העיון והחקירה. ובהגבלת השכל מן ההרגליות יבואו האברים הגופניים לשיותו לקבל בפעל מזו הדרת בפעתי לידע ונשמה העולות עם ליור השכלי בזה שמשפיע בו השכל ומשליטו ותשקן לההוית כו ית׳. ולכך הי׳ ר״ב מחזיק מאד לנפש בזה שמשפיעה אלי מזו הדרת בפעלה. ואמר הלא נפשו לך קריתי כדי לתשלום הקרובה ותהי׳ הנפש בת זוגו ומקבלת ממנו השכליות והנקיות ומולידי התורה. ובזה נכלל השכל בבחי׳ זכר המשפיע לגוף כנ״ל. נמצא בתחלה צריך ללמוד כדי להשלים נפשו בשכליות הנשמה. וזהו היום לעשותם כי עיקר הוא המעשי׳. ויהי׳ עקב תשמעון ר״ל שעשיי׳ היא עקב וסוף אחר תשמעון את המשפטים האלה. ונבח זה תבואו לתכלית המכוון בהוא שכליות המעשי׳. וזהו סוף נשמה בהתחבה תחלה. כנגלה העיקר והתכלית הוא שכליות הנשמה. ודו״ק והבן היטב ויש׳ בפי׳ תלא ע״פ לא יהי׳ לך בביתך איפה גו׳ עוד פי׳ על והי׳ עקב דבר הגון בעזה״ש).

(תקצ״ה). א״י היום לעשותם והי׳ עקב תשמעון גו׳. ע״ד נעשה ונשמע. כי בתחלה צריך אדם לעשות בלי שום קושיא ובלי ספיקות. ולבסוף ישמע ויזכה להבין. וזה כלומד מאברהם אע״ה בא״ל הקב״ה לעקוד את יצחק בני ע״ג המזבח לעולה ועשה תיכף בהתלהבות גדול בלי שום קושיא כדי׳ יכול להקשות אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע. אמנם אברהם אע״ה עשה בתמימות ולא רצה להקשות. ולבסוף הבין ושמע האמת כך בני בוודאי התקדוש ג״כ אמרו נעשה ולבסוף נשמע. וזהו היום לעשותם יהי׳ עקב תשמעון ר״ל תזכו לשמוע לבסוף. ודו״ק ונכון היטב. וזהו שאמרים ושמר ד׳ אלקיך גו׳ אשר נשבע לאבותיך. כי תולדותיהן כיוצא בהן. והבן היטב.

(תקצ״ו). א״י דהרמב״ם והרמב״ן ז״ל מחולקים. דהרמב״ם ז״ל ס״ל שהשכר העתיד הוא רק לנשמה ולא לגוף כי הגוף אין יכול לקבל שכר רוחני. והרמב״ן ז״ל ס״ל שהשכר דבזמן התחה״מ גם הגוף יזדכך להיות רוחני ויכלתי תמיד לקבל השכר. כי כן הוא הדין. כי הגוף גמר עשה שעשה המצות ע״כ והמזה״ק מכריע כהרמב״ן ז״ל. באומרו על המדרש ותשחק ליום אחרון שהקב״ה מראה לצדיקים קודם מותם השכר המוכן להם לעתיד. ונפשם שבעה והם ישנים. ואמר כי זה מורה שגם לגוף יהי׳ שכר העתיד. וכדי שלא יאמר הגוף אני ערחתי במעשה המצות כמו הנפש ולבסוף לא אקבל שכר לכך מראה להם הקב״ה קודם מותם השכר המוכן לעתיד שגם הגוף יקבל אותו השכר אחר

הזדככותו

הזדככותו בקבל להיות כלחיי ע״ב. וחפה״כ היום לעשותם ופירש״י ז״ל ולמחר לקבל שכרם. ופן יתחונן לבא לכ״ב שאינו מתקבלת שכר תהי׳ רק לנפש ולא לגוף. א״כ ימה בלע לגוף בטורחו בעולם. לזה והי׳ עקב תשמעון וידוע והי׳ הוא לשון שמחה. ר״ל והי׳ השמחה תהי׳ עקב לשקוף ימיו של אדם קודם מיתו ומראין לו שכרו השמחה והשכינה. ומזה ימשכו שיעשה שמוגרתי למחר לקבל שכרם יהי׳ בגוף ונפש. ודו״ק היטב.

(תקצ״ז), א״י יאמר והי׳ עקב. כי ידוע מתחילה גבורות שלא הן ממותקות ישתיה אינן נמתקות. והורה לנו התורה הקדושה היום לעשותם אז והי׳ עקב. תהיינה ממותקות גם השתי גבורות שהן ב׳ פעמים אלקי״ם גימ׳ עק״ב. וזהו והי׳. שבכל מקום שנאמר והי׳ הוא שמחה. וזהו והי׳ עקב בבחינת עק״ב בקוד ואתה השמפנו עק״ב היינו השתי גבורות תהיינה ממותקות. ודו״ק. (עיין בפ׳ בחוקותי רמז כבן). ואפשר לקיים הקרא. ושמר ד׳ אלקיך לך את הברית ואת החסד. רצה לומר כי השתי גבורות שאין ממותקות הן מחמת מעט כדאיתא בליקוטי תורה מהאר״י ז״ל. והם גימ׳ ר״ת מנין יצח״ק. (מעט חסר וי״ו) אמנם בעת העקידה נמתקו הגבורות. וזהו ושמר ד׳ אלקיך לך את הברית כמשם (בראשית י״ז כ״א) ואת בריתי אקים את יצחק. ואת החסד הוא חסד לאברהם. ודו״ק ונכון לרמז היטב.

(תקצ״ח), א״י והי׳ עקב תשמעון דאי׳ בגמ׳ (ב״ב דף י״ד ב׳) איזהו בן עוה״ב כל שמכבד זקניו כבוד. י״ל ע״ד דאי׳ בס׳ תומר דבורה. להיות האדם דומה לקונו במדת הכתר צריך שתהי׳ בו מדת הענוה. ומפני שהיא תלוי׳ בכתר. שהרי היא מדה על כל המדות. ואינה מתעלית ומתגאה למעלה אמנם יורדת ומסתכלת למטה תדיר. וזה מפני ב׳ טעמים. א׳ שהוא בוש להסתכל בסבתה לצד מעלה והוא מביט לתחתונים לצד מטה להשפיע עליו. כך האדם צריך שיבוש להסתכל לצד מעלה רק להשפיל א״ע ולהסתכל תמיד למטה. ע״ש גם הטעם הב׳. נמצא אפי׳ אם יש לאדם איזה כבוד ומעלה שהוא גדול בתורה או בשאר מדות לא יתגאה על ידם רק להשפיל עצמו וידמה עצמו למדת כתר. וידוע דמדת כתר נקראת בחי׳ זקן עתיק יומין עתיקא קדישא. וזהו איזהו בן עוה״ב כל שמכבד זקניו כבוד. דאם יש לו איזה כבוד הוא ומדמה עצמו נגד זקניו והיא מדת כתר ומכניע עצמו. וכן בכל תנועותיו ועבודותיו בתורתו ובתפלתו ישפיל א״ע וידע באמת שאין לו מאומה שום שכל והבנה רק לעשות רצון בוראו ית׳ בלי שכליות והתגלות רק שרצון הבוי״ת כך הוא צריך כיוון באמור ונעשה רצונו ית״ש. כדאי׳ בזוה״ק להיות תולה רצונו ברצונו. וידוע דרצון הפשוט נקרא כתר עליון. ואם אור הכתר מגבת

בתוך

בתוך עמקי הקליפות אזי יורדות לנוקבא דתהומא רבא. וזה לדעתי פי' הפ' (ש"א י"ח ז') הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו. ר"ל יחודות עבירות ועלות אלפים רבבות. וכתר הוא בחי' רבבות. וזהו הכה שאול באלפיו היינו בחכמה כמו (איוב ל"ג ל"ג) ואאלפך חכמה. אל"ף חכמה כי בחכמה אתבריאו. ודוד ברבבותיו בבחי' כתר. כי דוד הי' בחי' מלכות. ומלכות בסוד אור חוזר נעשה כתר. וכתר מלכות. ומהות בהקב"ה מקיף כל הע"ס. הרי באור חוזר נעשה ומלכות כתר כידוע. וזהו (מ"א ה' י') ותרב חכמת שלמה. כי מלכות היא חכמה תתאה חכמת שלמה ונעשתה בבחי' ריבוי. וזהו ותרב חכמת שלמה בסוד אור חוזר. כי דהמע"ה הי' תולה רצונו ברצונו ית'. ותמיד הי' מגלגל א"ע ומשפיל עצמו. ועשה רק רצונו ית' בלי חכמות רק ברצון הפשוט. וזהו ר"ת ותרב ותלה רצונו ברצונו. לכך הכה ברבבותיו בבחי' כתר. ובאור הכתר מכה בעמקי הקליפות יורדות לתהו"ר.

(תק"צט). ובזה יש לפרש הגמ' (שבת ל' ע"א) כד מעיינית בי' בדוד לא תשכח בי' רק מאורי'. ולכאורה מאי הלשון כד מעיינית בי' בדוד. אמנם י"ל על דרך הכתוב בזוה"ק קדישא ותקיפא מ' דהצער ולנה"ה על פסוק (במדבר כ"ג ט') הן עם לבד"ד ישכון. ל"ב ד"ד ישכון. כי דלי"ת היא בחי' ביטול. ואם האדם מצמצם עצמו אזי הקב"ה ג"כ מצמצם עצמו ומאיר בו ומשפיע בו. אמנם אם האדם הוא בגדלות אזי הקב"ה ג"כ בגדלו' והוא א"ס ב"ה ומי יכול להשיג אור אין סוף. וזהו ל"ב ד"ד. והנה דוד הוא בי' דלתי"ן. כי הוא ע"ה הי' תמיד משפיל א"ע ומצמצם א"ע. ואז גם הקב"ה מצמצם כנגדו. וזהו בחי' ב' דלתי"ן. וי"ו הוא המשכה כידוע. ונעשה דו"ד. וזהו דקאמרה הגמ' כד מעיינית בי' בדוד ר"ל שתעיין בתי' דוד לא תשכח בי' רק מאור-י"ה. מה שמאיר בו הקב"ה. וזהו אור י"ה כי הת"ג שעל הי' מורה על כתר כידוע. וי"ה הוא חכמה ובינה והבן. כי דוד המע"ה תמיד הי' מצמצם ומשפיל א"ע ולא עשה רק מה שהי' רצון השי"ת ברצון הפשוט. אמנם שאול ע"ה כשאמר לו הקב"ה (ש"א ט"ו ג') לך והכית את עמלק הי' יושב בנחל ודן ומה על אדם אחד צריך להביא עגלה ערופה כו'. וכתב בס' ישמח לב דכוונתו היתה שראה כמה ניצוצות קדושות. כדאיתא בגמרא (גיטין נ"ז ע"ב) מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. והי' לו להמתין על הניצוצות קדושות. אמנם דהמע"ה הי' תולה הרצון הפשוט שלמעלה כתר עליון. ובזה הי' מעלה הניצוצות קדושות והקליפות הי' יורדות לתהומא רבא. וזהו הכה שאול באלפיו בבחינת חכמה. ודוד ברבבותיו בבחינת כתר עליון. והבן היטב.

(ת"ר). ובזה פירשתי פסוק (ש"א כ"ח י"ח-י"ט) כאשר לא שמעת בקול ד' ולא עשית חרון אפו בעמלק ע"כ הדבר הזה עשה לך ד' היום

הזה

הזה. ויתן ד׳ גם את ישראל עמך ביד פלשתים וגו. הנה מקומו מפסוק ויתן ד׳ גם את ישראל גו׳ שהי׳ כמי בחטא אשר לא עשה חרון אפו בעמלק ובאמת זה הי׳ מחמת חטא נוב עיר הכהנים. אמנם י״ל מקום דלעיל בפסוק כתיב בשאול אומר לשמואל (פסוק ט״ו) ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלומות ופירש״י ז״ל אומאי לא אמר גם באורים אלא שהי׳ בוש לאמר מחמת חטא נוב עיר הכהנים ע״ש. ולפ״ז י״ל מפני הבושה שהי׳ בוש גם שמואל לא רצה להזכיר לו אותו החטא בפירוש רק ברמז. כי כתבנו לעיל בשם ס׳ ישמח לב ימס שדן הק״ז הי׳ ממלך כ״ק שחק עליהן. א״כ לפ״ז אי׳ איפוא הרג נוב עיר הכהנים ולא הי׳ חק ג״כ עליהם. וזה תרתי דסתרי. וזש״ל שמואל באשר לא שמעת בקו״ף הדמיון. ר״ל שהחטא הי׳ דומות כאשר לא שמעת בקול ד׳ ולא עשית חרון אפו בעמלק וזה הי׳ מחמת שחקת על כ״ק וא״כ האיך לא הקת על נוב עיר הכהנים. ודו״ק ונכון מאוד.

(תר״א). ודרדן לקוייתא. היינו לשמותם ופירש״י ז״ל ולומר לקבל שברם היינו בעוה״ב. ואמר א״כ שבכר עוה״ב יהי׳ באופן והי׳ עקב שתהי׳ בבחינת עקב ושפלות כנזכר לעיל. איזהו בן עוה״ב כל שכפוף וקנין כבוד היינו להדמות לבחינת כתר עליון. וזהו והי׳ עקב תשמעון את המשפטים אעפ״י שהמשפטים הם מה שהשכל מחייב. אעפ״כ לא תשמעון רק בבחינת עקב בבחי׳ רצון הפשוט הנקרא כתר עליון. ומזה ישמרו לכם כל היעודים והברכות. היינו ושמר ד״א לך גו׳. לא יהי׳ בך עקר גו׳. ודרש הגמרא (בכורות מ״ד ב׳) שלא תהא תורתך ותפלתך עקורה. ר״ל לומר שתעלה בתורתך הכ״ק ותגרום לידה. וא״כ כתיב ואכלת את כל העמים גו׳. שכל הקליפות יורדות לנוקבא דתהומא רבא. והבן היטב.

(תר״ב). ולפי״ז יש ג״כ לרמז והי׳ עקב תשמעון. כי זה כלל גדול כ״ז שיש באדם זוהמת הנחש אזי עובדא קטנה שעושה יבואו לו גדלות והתפארות וכבוד מזה. אמנם מי שזוכה לקבול להיות ביטל ונעבר כל התאות רעות אז יותר מה שמתפלל ולומד תורה ועושה עובדות הכל בעיניו לכלום ועדיין לא התחיל לעבוד את הבוי״ת והוא קטן בעיניו בתכלית השפלות כמ״ש מרע״ה (לעיל ג׳ כ״ד) אתה החלות שהי׳ אצלו רק התחלה. ומופת גדול ע״ז שאדם יוכל לשמור עלמו מאיזה איסור ועבירה אבל לקדש עלמו במותר לו זה הוא קשה מאוד. וצריך איכן כרבינו הקדוש ע״ה שזקף עשר אלבעותיו ואמר לא נהניתי מעוה״ז אפילו באלבע קטנה (כתובות ק״ד א׳). וזה הוא מחמת זוהמת הרע שבקרבו. ומחמת גבהות וגדלות. כידוע שכל התאוות באות מגדלות כמו שמבלין ויש לו הבחנה לזה. ובפרט למה שאמרו ז״ל בגמרא (יומא

העובר

פ״ו ע״ב) המוכר עבירה וקנה בה משאות לו בתורה. וכל שכן בקונה תורה ויקנה בו ומכ״ש בהוא אצלו היתר גמור. והעולה על זה לקנות בעלות מצוה הכנסת ותפלות ולהכיר את מקומו ומזה יבוא לקדש עצמו במותר לו. וזהו יהי' עקב תשמעון את המשפטים שבא זה בתלמידי יהי' עקבי' עקב ותפלות ובכנסת בהרגישו בעצמכם גדולתו ורוממותו ית״ש. כנ״ל בס' ברית מנוחה בבאה כנגד איזה הלכה יעיין וירגיש וגם רבון עולמין בחיר הזה ומתקבע ומוני עיי״ב ומזה יבוא גם כן לקדש עצמו במותר לו. ומרמז ברית בא עקב קדש עצמך במותר. והבן כל הנזכר לעיל היטב

(תר״ג). (ז׳ י״ד). ברוך תהיה מכל העמים. ע״ד אחז״ל (ברכות נ״ח א׳) הרואה ששים רבוא ישראל אומר ברוך חכם הרזים. ואם רואה גוים אומר בושה אמכם מאוד חפרה יולדתכם. וזהו ברוך תהי' אתה לבדך תהי' ברכה יותר מכל העמים. או ברוך תהי' יותר מכל העמים ע״ד אחז״ל (ברכו' נ״ח א׳) על מלכי ישראל מברכין שחלק מכבודו ליראיו בהם חלק ממנו ית' וית'. ובמלכי עכו״ם מברכין שנתן. רק מתנה ואינם חלקו ית״ש. עיין בע״ז ה' ברכות. וק״ל והבן היטב. או ע״ד בזה כלל גדול אל תאמין בעצמך עד יום מותך. רק תמיד תתפלל לפני הקב״ה שיציל אותך מיצה״ר. כמו ר' חייא בר אבא (קידושין פ״א ב׳). וזהו ברוך תהי' מכל העמים ר״ל הברכה שלך תהי' בדרך בלילה רק מן העמים. כמו שאנו מברכין שלא עשני גוי בדרך שלילה. ולא בעשני ישראל. וכבר תירצו כי טוב שלא נברא יותר משנברא. ודו״ק היטב וכמו מאוד. או יאמר ברוך תהי' מכל העמים לא יהי' בך עקר ועקרה ובבהמתך. ופירש״י ז״ל עקר שאינו מוליד. ולכאורה מה בעי רש״י ז״ל בזה. אומנם י״ל ברוך תהי' מכל העמים שאתה תהי' ברכה מכל העמים. כמו שאנו מברכין ברוך אתה ה׳ המבדיל בין ישראל לעמים. פי' כי הקב״ה מבדיל ומוציא הנ״ק בהם בין העמים. ומבדיל ומפריש אותם מן העמים. לכך ניתוספו גרים לישראל מחמת הנ״ק שבהם. ואיתא בבעל עברה ומאגרות ומאגר אם כל חי. שאותם בנים שאומה״ע הי' עקר לא הי' הזיווג לבטלה. כי נבראו ממנו נשמות גרים ע״ב. וזהו לא יהי' בך עקר ופירש״י ז״ל שאינו מוליד. ר״ל ואפילו אם תהי' עקר ע״ד אחז״ל (יבמות ס״ד ע״א) מפני מה היו אבותינו ע״ה עקרים מפני שהקב״ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. מ״מ לא תהי' עקר שאינו מוליד כלל. שהזיווג לא יהי' לבטלה כי יבראו ממנו נשמות גרים. ולא עוד אלא אפילו בתוך בנים. לא ומקין ובבהמתך. ואלא הבהמות לא שייך זה. רק שלא תהיינה עקרות בכלל והתקש גם בך לא יהי' עקר. ודו״ק היטב:

(תר"ד), (ח' א'). כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות, ופירש"י
כל המצות

כפשוטו. ומדרשו כל המצוה אם התחלת במצוה גמור אותה. שאין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה שנ' ואת עצמות יוסף אשר העלו בני ישראל גו'. הא משה נטפל אלא בו'. שנפטר קודם גמירתה. מדפ"כ הטפל יתישב כי אינו דומה מי שעושה המצוה וגומרה יש לו שכר כאלו כיון כל הכוונות והקודות הרמוזים במצוה אע"פ שאין לו עסק בנסתרות. ותחלה שאפי' מרע"ה לא השיג בשער החמשין ולא השיג רק מ"ט שערי בינה. ומ"מ אם עשה המצוה כמו שלמות השגה בתמימות הרי היא כאלו השיג כל הקודות והכוונות הרמוזים בה. אמנם מי שאין עושה המצוה וגומרה רק ע"ד שאחז"ל (ברכות י' א') היכב לעשות ונאנס ולא עשה כאלו קיים המצוה. ומ"מ אין לו שכר כעושה וגומר ע"ש. ולפי"ז י"ל דה"פ הקרא. כל המצוה אשר אנכי מצוך גו' ר"ל שתשמרו לעשות כל המצוה בשלמות בכל הכוונות והקודות הרמוזים בה. ועי"ז ק' א"כ אימא מה יעשה זה שאין לו עסק בנסתרות. ואיך ידע לכוין הקודות הנוראים הרמוזים בהמצוה. לכך פירש"י ז"ל כל המצוה כפשוטו ר"ל שתעשו המצוה כפשוטה בלי שום כוונות כמו ע"ד שכלכם ומגעת. רק בזה שתעשו המצוה נחשב כאלו עשיתם כל המצוה בשלמות בכל הקודות. ובישור הפי' היא כך. כל המצוה גו' ר"ל שלמה כוונין כ' היינו כנ"ל. תשמרון לעשות ר"ל בזה שתגמרו ותגמרו על המצוי' לעשות בזריזות וגומר. בזה המצוה גופא נחשב כאלו כוונתם בכל המצוה היינו בקודות הרמוזים בה' ע"ש וכו' כנ"ל. לאפוקי אם לא עשיתם המצוה וגומר רק שהיפצתם לעשות אין לכם שכר כאלו קיימתם בכל הקודות הנוראים הרמוזים בה' וזהו שמביא רש"י ז"ל ומדרשו כל המצוה היינו שתגמרו המצוה. ומביא ראי' דכתיב ואת עצמות יוסף אשר העלו בנ"י גו' קברו הא משה העלם. א"ו שאין המצוה נקראת אלא על מי שגומרה וקברו וגו' הא משה הי' אנוס במדבר ונאנס ולא עשה כאלו קיים המצוה. א"כ אמאי לא כתיב אשר העלה משה. אלא מוכח מכאן דיש חילוק בין קיים וגומר במצוי' ובעובדא לבין המחשבה ככ"ל בפ"י. ודו"ק היטב ונכון:

(תר"ה), (ח' ג'). כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי
ד' יחי' האדם, י"ל דהנה הרב בעל עקידה ז"ל כתב דעיקר
הברכה שאנו מברכין בברכת המזון: הוא רק

בלא נהי' כפוי טובה לידע כי הקב"ה הוא הנותן כל ההשפעות כי הוא ית' ומהוה כל המאכלים ע"ש. וי"ל שז"פ הגמ' (ברכות ל"ה א') כשהוא שבע ונברך כשהוא רעב לא כ"ש. דעיקר הברכה שלא יהי' האדם כפוי טובה. ולכך
נברך

לברך ולהודות לגוי שנתן לו רב טוב והשפעה להחיות את נפשו. וכשהאדם הוא רעב ונכיר יותר הטובה ותחסד שעושה הקב"ה עמו כי ירגיש הצער שהוא רעב והקב"ה ממלא לו חסרונו להשביע נפש רעבה. אומנם כששבע הוא שבע ומומלא כריסו אזי נשכח ממנו לצער הרעבון שהי'. וכן מלינו במדרש דויקא הלשון השבעה רעבון לא רצה לאכול כדי שביעה. וה"ל לו פרעה השבעה. והשיב לו כדי שלא תשכח את הרעבים ע"ש. וזהו שכה"י השבע ומלך בשבר שלא כריסו ואינו מכיר כ"כ בטובה כי נשכח ממנו לצער הרעבון. בשהוא רעב לא כ"כ מחויב להודות ולברך לגוי שמשפיע לו למלאות רעבון נפשו. והנה הרב בעל עקידה ז"ל ונפרש הפי' (בראשית י"ח ז'-ח') ויאל הבקר בן אברהם ויקח בן בקר גו'. ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו. ר"ל גם שנקח אברה"ם בעצמו' ויתן לפניהם לאכול גם הוא עומד עליהם לשומם ידע היטיב הכל שלהם וזהו ויאכלו שכל עלם התענוג והאכילה שלהם לא הי' רק גם שראו א"ח בעצמו הי' הנותן ועומד עליהם. ע"כ ודפח"ח. ולפ"ז ק"ו ב"ב של ק"ו כשהקב"ה משפיע לאדם כל טוב ונותן לו די פרנסתו שכל עלם התענוג לא יהי' רק גם שהוא הוא ית' הנותן בהשגחתו ברוב רחמיו וחסדיו אשר אין האדם כדאי לזה. ולא יהי' עיקר החיות והתענוג שלו מן המאכל רק גם שהקב"ה הוא הנותן לו. ובזה תהי' לו נחת הנשמות. כי אינו ומשיג אל עיקר האכילה אם הוא כבר בינן או פת חריבה. אלא עיקר התענוג הוא בזה שהקב"ה בעצמו ומשגיח עליו ברוב רחמיו וחסדיו ונותן לו ונקי' להחיות את נפשו. וזה"א הנעים זמירות ישראל אדוננו דהמע"ה (תהלים ט"ז ח') שויתי ד' לנגדי תמיד. ר"ל שויתי שזה לי יודע הנשמות. כי תמיד אני ומעריך ד' לנגדי. היינו שאני רוצה ומשיג תמיד בגדולתו ית"ש ורוממותו עד אין חקר וא"ק ותכלית ואני בתכלית השפלות. נמצא הכתיבה כנגד היא יקרת הערך ועלם התענוג הנפלא. ואי' בגמ' (ברכות ט"ז א') בכל ומזונותיו של אדם קצובים לו וגו"ס. והפ"ה כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם. רק כל עיקר החיות והתענוג שלו לא יהי' רק כי על כל מוצא פי ד' היינו מקבל ד' בר"ה לו כל ומזונותיו על השנה כולה וזה יחי' האדם. כי זה הוא עלם החיות גם שהקב"ה הוא הנותן ומשגיח עליו במילא שהיות לאיתן לו די חסרונו להחיות נפשו ונפש בניו וב"ב. ונכון הדברים היטב.

(תר"ו). ולפי"ז יש לפרש שני פסוקים (בפ' ראה) נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו. דאי' בגמ' (כתובות ק"א ע"ב) ולכן עניים ומקבל מעות לותן עניים לשני יותר ומחולתה יתלב. פירש"י ז"ל דהיינו שניתן לו בפנים מחקית ונראין העניים הוא יותר טוב ומחולתה וחלב ע"ש. נמצא עיקר נתינת הצדקה שיהי' בפנים מאירות. וזה יותר חשוב לעני ומחולתה וחלב שניתן לו. וזה"ש נתון תתן לו ר"ל שתתן לו הנתינה. שכל עלם התענוג והעני לא יהי' רק גם

בחתה

בזאת הוא הנותן. הא כיצד. ולא ירע לבבך בתתך לו רק בפנים שוחקות ומפייס לו בדברים ערבים ומנחמו על לבו והדו״ק. ולפ״ז יש לפרש הפ׳ השני. (בסוף ראה). איש כמתנת ידו כברכת ד׳ אלקיך אשר נתן לך. פירוש ומתנת ידך תהי׳ באופן זה כברכת ד׳ אלקיך כמו שהברכה של ד׳ אלקיך שמשפיע לך רב טוב עיקר הברכה הוא אשר נתן לך מה שהקב״ה הוא הנותן וזה הוא עצם התענוג כנזכר לעיל. כמו כן תהי׳ מתנת ידך לשני בסבר פנים יפות. והדו״ק היטב:

(תק״ז). (ח׳ ה׳). כי כאשר ייסר איש את בנו ד׳ אלקיך מיסרך. ונקדים הגמ׳

(ברכות ה׳ ע״ב) ר״א חלש. על לגבי׳ ר״י. וחזי דהוי בבית אפל. גלייא לדרעי׳ ונפיל נהורא. חזיי׳ דהוי בכי. א״ל אמאי בכית. אי משום תורה דלא אפשית. שנינו א׳ המרבה וא׳ הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. ומסיק על האי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא. א״ל על דא ודאי בכית. ובכו תרווייהו ע״ש. עי׳ במהרש״א ז״ל בח״א. ונקדים לתרץ קו׳ הפני יהושע ז״ל על הגמ׳ (ברכות ה׳ א׳) פשפש ולא מצא בידוע שיסורים של אהבה הם. ופירש״י ז״ל הקב״ה מייסרו ביסורים כדי להרבות שכרו ע״ש. והקשה הפ״י ז״ל דמה תועלת להקב״ה להביא על הצדיק יסורים כדי להרבות שכרו בעוה״ב ואין זו אפי׳ מדת ב״ו לייסר את אוהבו ביסורים. כדי להרבות׳ לו אח״כ שכר ע״ש. ולפענ״ד דמצינו מ״ש בתוה״ק למסור נפשו על קדושת שמו ית׳. והיא מעלה גדולה. והסבר מזה גדלה מעלתה מאוד מאוד אשר עין לא ראתה. ומזה נעשה יחוד גדול למעלה (עי׳ לעיל בפ׳ ואתחנן מש״כ מהאר״י זללה״ה). ואפרי מי שעושה היחודים במסירת נפשו למען שמו באהבה. ולכוונה זו הקב״ה מייסר לצדיק ביסורים. והוא מקבל ע״ע כאלו נעשו לו היסורים הללו כדי לקדש שמו הגדול ית׳. והקב״ה מצרף מחשבה טובה למעשה. ועוד שעושה ביסורים יחוד בשכינה הק׳. כמ״ש בפ׳ ואתחנן בשם הגה״ק ז״ל במוך שהתקינה לנדתה שמתקן בחי׳ כ״ד ה״י ע״ש. וזהו שמביא הגמ׳ אח״כ הפ׳ (משלי ג׳ י״א-י״ב) מוסר ד׳ בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. כי את אשר יאהב ד׳ יוכיח גו׳. ונראה פירושו. דהפ׳ מזהיר שאל יקוץ אדם וימאס ביסורים הבאים עליו ואדרבה יקבלם מאהבה כאלו נעשו לו יסורים הללו כדי לקדש שמו הגדול ית׳. בודאי הי׳ מוכרח לקבל עליו ולמסור נפשו על קדושת שמו ית׳ ולקיים מ״ע בתוה״ק. ומביא הפ׳ ראי׳. כי את אשר יאהב ד׳ יוכיח ר״ל כי הקב״ה מוכיח לאותו איש אשר יאהב ד׳ שאוהב הש״ת והוא הצדיק. הקב״ה מוכיחו כדי שעי״ יסורים הללו יהי׳ נעשה יחוד בשכינה הק׳. והצדיק מקבלו למס״נ למען שמו באהבה כדי שיתן לו שכר של אותה מצוה שהיא למעלה ראש. כמו שהובא בחו״ה מעשה

בחסיד

בחסיד א' שקם בחצי הלילה ואמר רבש"ע הרעבתני ועירום הושבתני ובמחשכי לילה הושבתני אפי' אם תשרפני באש לא תוסיף בי כי אם לאהבה אותך ושמחה בך. ומסולקת תמיהת הפ"י ז"ל. ודו"ק הטיב ונכון מאוד. וגם נכון הגמ'. שבודאי יסורים של ר"א היו ע"ד הנ"ל ולעשות יחוד בשכינה הק'. וזהו ר"א חלש. על לגבי' ר"י. והוי גני בבית אפל ר"ל בשיקורים שלו עשה יחוד בחי' ונ"ן והיא בחי' שינה כידוע. וזהו הוי גני בבית אפל סוד קדרותא דצפרא והוא סוד איילת השחר והבן. א"ל אמאי בכית כו'. א' המרבה וא' הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים. דקאמר כנגד הסי"ת שהוא א"ס ותכלית שוין המרבה והממעיט. כי אפי' המרבה עדיין לא התחיל לעשות איזו עבודה כנגד הא"ס ב"ה וב"ש. רק כל עיקר ובלבד שיכוין לבו לשמים שיכוין א"ע ולבו בעבודת השי"ת לשמים. ע"ד הפ' (איוב ט"ו ט"ו) ושמים לא זכו בעיניו. פי' בזוה"ק דלאו לגריעותא אתמר. אלא כאדם שמקשט את בנו קישוט על קישוט. ולעולם אין נראה בעיניו שהוא מתוקן ומקושט כראוי לתוקף אהבתו. וזה קאי על הפי' בינה אם הבנים שמקשטת לת"ת קישוט אחר קישוט. (וע' בזוה"ק ויחי עד תאות גבעות עולם. עד הוא ת"ת. תאות גבעות עולם. בתי גבעות. בינה ומלכות. והבן היטב). כך אדם בעובדותיו יכוין כמו לזה מתוקף אהבת הבוי"ת שלא עשה עדיין שום קישוט ומוסף בכ"י ויום לקשט קשוטים רבים. וזהו שיכוין לבו לשמים. שהשמים לא זכו בעיניו עדיין. ודו"ק היטב. א"ל על האי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא. השכיי' שלו היא על השכינה הק' דשכיבת לעפרא. וזהו האי שופרא כי אין אשה אלא ליופי ר"ל אשה יראת ד' כידוע. וזהו על האי שופרא דבלי בעפרא קאי על השכינה הק'. כי בזמן הגלות אין יחוד למעלה. ולכך נקראת סוכת דוד הנופלת. נפולה לא כתיב. אלא הנופלת שבכ"י ויום היא נופלת. ומעשה הצדיקים בתפלתם אין עושים רק קימה וקשרו שלא תפול יותר. עד שהקב"ה בעצמו יקים אותה מעפרא. כמ"ש בזוה"ק. ורמזתי בפ' (ישעי' מ"ח י"ג) אף ידי יסדה ארץ. ר"ת של **יסדה** הוא יקים סוכת דוד הנופלת. שהקב"ה יקים אותה מארץ. וע"ז אר"י ע"ד ודאי בכית. ובכו תרווייהו. והבן היטב.

(תר"ח). **ופעם אחת ראיתי בחזיון לילה** בזה פירוש הפסוקים (תלים קי"ה ח'-י') סמוכים לעד לעולם רצה לומר בגלות הוא רק סמיכות ולא יחוד. וזהו סמוכים לע"ד לעולם. וע"ד ועול"ם ידוע. אמנם פדות שלח לעמו רצה לומר לשיהי' פדות לעמו. אז צוה לעולם בריתו. שיהי' יחוד ממש. וזהו צוה לשון צוותא חדא. לעול"ם בריתו גם כן ידוע. ראשית חכמה יראת ד'. על דרך שראיתי בכתיבת יד מצדיקים ז"ל על הפסוק (רות ב' ה') ויאמר בועז גו' למי הנערה הזאת. ודרשו חכמינו ז"ל

בדבר

שבת קי"ג ע"ב) בדבר חכמה רחל בת. כי ידוע דרות היא מלכות [ע"ד הפסוק (מ"א ב' י"ט) וישם כסא לאם המלך. ודרשו חז"ל (ב"ב צ"א ע"ב) לאמה של מלכות היא רות המואביה.] ובעז הוא צדיק יסוד עולם. והבת הנה תיבת בפה רק אם תהיה ליחוד עשבת אותה דבר חכמה. וזהו דבר חכמה רחל בת. והפה"ק וכו'. וזהו בסוד ראשית חכמה בנה לומר הראשית של התבונה היא יראת ד'. ע"כ ראיתי בחזון באשמורת הבוקר. והבן היטב.

(תקט). וזהו פירוש הפסוק כי כאשר ייסר איש את בנו. דידוע שאם בנו אינו הולך בדרך הישר אזי אין לאב שלום בית. דכתיב (משלי י' א') ובן כסיל תוגת אמו. הרי אזי יש לה צער וזה על שאין בעלה מדריכו בדרך הישר. ולכן ייסר אותו. כן ד' אלקיך מיסרך כדי לעשות יחוד למעלה. ולכן כתיב ד' אלקיך שהוא יחוד תפארת ומלכות. ליחד אותה בבעלה כנזכר לעיל שיסורי הצדיקים הם כדי שיהי' יחוד למעלה. והבן היטב.

(תקי). א"י ע"ד שפירשתי הפ' מוסר ד' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו. כי את אשר יאהב ד' יוכיח וגו'. דידוע שאין הקב"ה מעניש האדם ע"ל כוונת הכלה רק לזכות ולהזדכך נפשו לאור באור העליון ולהגיע למדריגתו אשר כבודתו כתובה ומשם ולמעלות לנקודה הראשון בהזדככות גדול. ואפי' רשע יתוקן בעולם התיקון. ישבתי קושיות לזה. דאי' במדרש דזה א' מעברה קי' בפתירה. אך צדיק בארץ ישולם אף כי רשע וחוטא. (משלי י"א ל"א). וזה בדרך ק"ו שגם הצדיק יקבל עונשו בכ"ב התוכחה. וידוע די"ג מדות שהתורה נדרשת בהן ומק"ו ומג"ש הן כנגד י"ג מ"ה הרחמים. וק"ו הוא כנגד מדת אל שהוא חסד גמור. ואמרתי (מע"ז אין עונשין מן הדין כי הק"ו הוא בבחי' חסד ולכך אין עונשין מק"ו. וא"כ עונש התוכחה הוא מצד ק"ו הן צדיק בארץ ישולם ומכ"ש אף חוטא. א"כ נמצא שהעונש הוא ע"י החסד כדי להזדכך ולאור באור העליון. ולא הכלה ומצד נקיות ועונש גמור כי אין עונשין מה"ד. וע"ד דיו לבא מן הדין להיות כנידון. גם עונש הצדיק בודאי ע"י החסד כדי להשיג מדריגות ידועות ומעלות זהר עליון ולהגות מזו בבחינתו הק'. אף עונש התוכחה כדי לזכך נפשו כנ"ל. והפ"ה מוסר ד' בני אל תמאס ואל תקוץ בתוכחתו כי הוא ע"י החסד כדי לאור את"כ באור העליון. והראי' כי את אשר יאהב ד' יוכיח ר"ל מי שיאהב השם ית' היינו הצדיק שאוהב להשי"ת מ"מ יוכיחו הקב"ה. ומזה נלמד ק"ו לחוטא ורשע. א"כ דיו לבא מן הדין להיות כנידון. גם עונש הצדיק הוא ע"י החסד אף עונש הרשע כן. וא"כ אין מן הראוי לקוץ בתוכחתו ית'. והפ"ה כי כאשר ייסר איש את בנו הוא בודאי ע"י החסד. כן ד' אלקיך מיסרך כדי לאור באור העליון ית"ש. והד"ק היטב ומבן:

כי

(תר"יא). כי כאשר ייסר איש את בנו ה"א מיסרך. היכא למידק אמאי לא כתיב כאשר ייסר אב את בנו. כמ"ש בפ' ומוסר ה' בני אל תמאס גו' וכאב את בן ירצה. ולמה כתיב איש את בנו. ונראה דהתוה"ק תורה לנו בזה באיזה בחי' יקבל אדם היסורים דבק' ונקלת יסורים כי בחי' א' לקבל יסורים באהבה ומחות בהם בודאי לטובתי והיכם אלא רחמנות גדול והשי"ת לוקך אותו כדי להטיבו באחריתו. ואומנם הבעלי קבלה האמיתים אינם צריכים לזה. כי אין להם לבין לעולם בכל רק כל כוונתם לעשות נ"ר לבורא עולם ית' בתורתם ובתפלתם. ולא תהלב אהבת השי"ת אצלם ומחות יסורים וצער. אדרבה כל מה שיתגברו להם עיכובים יחזקו ויאמצו לבם בכח חזק שלא יעכרם שום עיכוב בעולם מעבודת השי"ת ומחות תוקף אהבתם הבוער בקרבם. כ"ב בבינוי לבון. ולפ"ז אולתי אפשר שזפ"י הגמ' (ברכות ה' ע"א) איזה יסורים של אהבה כל שאין בהם ביטול תורה ותפלה. ר"ל שלא ישבבום היסורים מביטול תורה ותפלה שמתחזקים בכח גדול לתורה ולתפלה ומחות אהבת השי"ת הבוערת בקרבם כרשפי אש שלהבת יה. וזה הוא יסורים של אהבה לפי שהוא בר בכל אופני שלא ישנהו שום מונע בעולם מעבודת השי"ת. ואפשר לומר כמו פי' הגמ' (ברכות שם) פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. וזה תמוה. אטו ביטול תורה לאו עבירה. ולפי הנ"ל ה"פ פשפש ולא מצא שום עבירה נמצא היסורים אינם למירק עון רק דרך נסיון לבטלו מביטול תורה. כדי שיוסיף כח להתגביר א"ע נגד היסורים ולעסוק בתוה"ק ומחות אהבת הבורא בתוכו. וזהו יתלה בביטול תורה שבשביל ביטול תורה באים אליו היסורין לנקותו. והנה אם הבן אינו הולך בדרך הישר והאב מייסרו כדי להדריכו לדרך התורה והעבודה. הרי מייסרו בבחי' אב. שהמלוה מוטלת על האב ללמדו להועיל ולגדלו לתורה ולעבודה. כמש"א ז"ל (כתובות מ"ט א') ראוי גדולים בגדלותם. במוליהו מוטלת עליו ומחות שהוא אב. ובתורה כתיב (דב' י"א י"ט) ולמדתם אותם את בניכם גו'. (ולעיל ו' ז') ושננתם לבניך. אומנם יש בחי' אחרת. שהבן הולך בדרך הישר והאב מייסרו רק שמייסרו בדרך נסיון לידע אם אוהב אותו כבן ואהבת האב תקועה בלבו כקשר אמיץ. כמו שמצינו בגמ' (קדושין ל"ב ע"א) דרב הונא קרע שיראים של בנו לנסיון אם יכעוס עליו בנו אם לאו. א"כ מייסרו בבחי' בן לידע אם תקועה אהבתו בלבו ולא ישנהו שום דבר ומחות אהבת אביו. והפ"ב כי כאשר ייסר איש את בנו ר"ל שאינו מייסרו בבחי' אב רק בבחי' בנו לידע אם נפשו של בן קשורה בנפשו של אביו. כן של בחי' זו ה"א מיסרך רולה הב"ה ג"כ שבבחי' זו תקבל היסורים. שלא תשלוך שום מניעה בעולם ומחות אהבת הבורא יתברך שמו ויתעלה. ורק השכל לעשות נחת רוח לפניו ית"ש. ודו"ק היטב:

אדן

(תר"יב). (ח' ט'). **ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם לא תחסר כל בה.** דהנה תיבת מסכנות היא תרגום של אביון. ואביון הוא יותר מעני לכל דבר. ועל עני מתרגם התרגום עניא מני. וזפה"כ ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם ר"ל בבחי' אביון התאב לכל דבר לא תאכל. כי בזאת יהי' לך כל טוב ושפע וברכה עד בלי די. ולזה קאמר לא תחסר כל בה. נמצא לא תהי' תאב לשום דבר. אמנם בבחי' עני תהי'. שתדע בזאת כי אינו שלך רק של הקב"ה ואתה לית לך מגרמך כלום. ואפילו אם יהי' לך כל טוב לא תאכל עד שתבקש תפלה מהקב"ה כדאי' בזוה"ק דר' ייסא סבא אע"ג דאית לי' מיכלא דהאי יומא למיכל לא הוי מתקן עד דשאיל תפלה קמי' מלכא קדישא. והוה אמר תדיר לא נתקן עד דינתן תפלה מבי מלכא. ע"ש. נמצא בבחי' עני תאכל בה לחם שתשאל תפלה דיתיהב מבי מלכא כעני בפתח. אמנם לא במסכנות תאכל בה היינו בבחי' אביון התאב כי לא תחסר כל בה. ודו"ק וכוון היטב:

(תר"יג). **ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם.** ונקדים לפרש פ' (איכה א' י"א) כל עמה נאנחים מבקשים לחם נתנו מחמדיהם באוכל להשיב נפש ראה ד' והביטה. ע"ד דידוע מהאר"י ז"ל דעיקר האכילה להעלות מתורה הנ"ק השורה בלחם ממוצא פי ד' שנאצל ונעשה מאמרות שנברא בהם העולם והיא בחי' מלכות. וצריך להעלותו לשורשו ופי' האר"י ז"ל הפי' (לעיל פ' ג') כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם היינו הלחם הגשמי. רק כי על כל מוצא פי ד' ר"ל מהחיות שבלחם שנאצל מדיבורו ית'. ודפח"ח. נמצא אם האדם מכוין באכילתו להעלות החיות שבתוכו לשורשו אזי הלחם רודף אחר האדם להעלותו לשורשו. כי כל דבר רודף אחר מדרגה שלמעלה ממנו. ובפרט לאיש הישראלי שהוא במעלה גדולה כי העולם ומלואו לא נברא רק בשביל ישראל. אמנם אם האדם מכוין באכילתו להחיות בה נפשו הרי המאכל למעלה יותר במדרגה מהאיש כי האיש אינו יכול להיות בלא המאכל. ולכך צריך לרדוף אחר פרנסתו. וזפ"ה כל עמה נאנחים מבקשים לחם שהם מבקשים ורודפים אחר הלחם. ואמר הפי' הטעם נתנו ר"ל שבקו. מחמדיהם באוכל להשיב נפש היינו להחיות ולהשיב הנפש שהיא באוכל דהיינו להעלות הניצוץ הקדוש שהוא באוכל. שבקו. ולהם רק כל הכוונה היתה להחיות את נפשם ולא את נפש האוכל. ולכן הם רודפים ומבקשים את הלחם כנ"ל. כי בזה נמצא שהלחם יותר במעלה מהם. (ופירוש זה מצאתי בס' מבשר צדק בשינוי קצת עיי"ש). ראה ד' והביטה. לכאורה הוא כפל ראה והביטה. ונראה לרמז עדש"כ הגלאנטי ז"ל בשם פרקי היכלות. שבשעת החורבן היו רוצים. המלאך מט"ט להעלות ממעשה התחתונים. בבחי' מ"ן דהיינו תורה ומעש"ט מר'

אליעזר

אליעזר המודעי שהי' אז גדול הדור. כדי להגיע שפע מלמעלה למטה. ולא יכולו. ע"ש בפירוש לשון. וזהו ראה ד'. ומרומז בתי' ראה ר"ת ר' אליעזר המודעי. וזהו ראה ד' תורתו ומעש"ט בבחי' מ"ן והשפעה. וידוע דהשפעה הוא מלמעלה למטה. והשפעה להשפיע לנו איזה שפע מלמעלה למטה. והבן היטב וזהו ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם כי העני אכיל דלאו מדילי' דלית לי' מגרמי' כלום. ואין עני אלא בדעת שאין לו דעת השכל להעלות תורתו ומצותיו בבחי' מ"ן להשפיע משם שפע. וגם אין לו דעת להעלות התורות ומ"ק השוכן בלחם השכל מדיבורו ית'. ורק אוכל למלאות רעבון נפשו. אבל אי"ה אורייתא דא"י מחכים אשר לא בבחי' מסכנות תאכל בה לחם. רק בבחי' עשיר דאכיל מדילי' במה שמשפיע לעצמו בבחי' מ"ן בתורתו ועבודתו מעילא לתתא. ודו"ק היטב.

(תר"יד). **או יאמר** על דרך דאיתא הוא עני יהיה עמי'. וזהו מיתות פגם הברית בגלותא גורם והנהר יחרב ויבש. והמשכיל יבין

ויבן מה שאנו גורמים בפגם הברית. ועיקר ארץ ישראל תלוי בשמירת הברית כידוע. וזהו ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם בלא תהי' בבחינת מסכנות הכילה וחק הוא עני והיא עניי. וזהו לא תחסר כ"ל בה. וכ"ל הוא בחינת היסוד וברית עליון כידוע ליו"ח. והבן היטב:

(תר"טו). (ח' י'). **ואכלת ושבעת וברכת את ד' אלקיך.** נקדים תחלה מ"ש (ברכות ס"ג ע"א) כל המשתף

שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו. נ"ל ע"ד שכ' הגאלאנטי ז"ל על פסוק (איכה א' ד') והיא מר לה. כיון שבני בפשעים. הא' להשפיע לתחתונים. וזה הוא כפי מעשה התחתונים אם ייטיבו דרכיהם. ואם חלילה להיפך. הב' ההשפעה בהשפעת מאתו ית' לפרנסת עולם על עברה קפידות. וזו אינה תלוי' במעשה התחתונים. אלא לעולם נגיד ונפיק מקדמותי דלא פסיק לעלמין. מ"מ ע"י הת"ת ומלכות בזמן הגלות אינם רוצים לקבל אותה ההשפעה כדי שיצטערו בצרתן של ישראל. וזהו והיא מר לה ר"ל בבחי' מלכות מצירת לעצמה בשביל צרות ישראל. ע"ש בפירוש לשון. ולפ"ז ה"פ כל המשתף שם שמים וידוע דשם הוא בחי' מלכות כמו (ב"ב ח' י"ג) וישב דוד שם כידוע. ושמים הוא ת"ת. וזהו כל המשתף ש"ש בצערו בכל הצער שלו הוא מה שהם מצטערים בצרתו כמ"ש (ישעי' ס"ג ט') בכל צרתם לו צר וכן השכינה הק' אומרת קלני מראשי כדא' בגמ' (ברכות שם). כופלין לו פרנסתו. ר"ל שהפרנסה שלו הוא אצלו כפל. כיון שבכל התענוג שלו הוא מתענג השכינה הק' כמו בצער שלו הוא רק לצער השכינה הק'. ומכ"ש שיש לו פרנסה התענוג כל התענוג שלו הוא מהשפעה שמשפיע ית' למרכבן. ממילא פרנסתו כפולה דהיינו הפרנסה

בנשפעת

שנשפעת במדת מלכות לצורך עליה וגם לצרכו כנ"ל בגלגלתי ז"ל.

(תר"טז). ובמ"ז יש לפרש (תהלים כ"ג א') מזמור לדוד ד' רועי לא אחסר. על דרך הגמרא (פסחים קי"ז א') כל היכא דכתיב מזמור קודם לדוד שבתחלה הי' מזמור ואחר כך שרתה עליו שכינה הק' עיי"ש. ולפי זה אתי שפיר שדוד המע"ה הי' מזמר ד' רועי ואחר כך שרתה עליו שכינה הק'. לא אחסר שביון שד' הי' רועה לדוד המע"ה גם השכינה הקדושה לא תחסר והשפעתה כנזכר לעיל בגלגלתי ז"ל. והיא מי' לא שמירת למלכות ואילת רוצה לקבל השפעה כדי שתשפיע ללבון של ישראל. לכן הי' דוד המע"ה מזמר ד' רועי לא אחסר השכינה הק' גם כן. כי דוד המע"ה הי' בחינת שכינת כידוע. ודו"ק היטב ותבין ותמיד בס"ד

(תר"יז). ואגב זה פירשתי (כתובות פ"ה ע"ב) אלו מלאכות שאשה עושה לבעלה טוחנת. ופריך הגמרא טוחנת בתמי'. ופי' רש"י ז"ל את האופן מגלגל ונותן. לכאורה מאי בעי רש"י ז"ל בזה. וכי אין אנו יודעים זאת. ונראה לומר ע"פ הזה"ק אופן אחד יש בארץ בתיקון מעשה המצות בתורה ובמעש"ט בסוד מיין נוקבין להוריד ולקבל השפעה. וידוע דבחינת מלכות היא נקראת אופן. וידוע מרחיים שטוחנות מן לצדיקים היינו השפעת מן. וזהו שפריך הגמרא טוחנת וכי האשה טוחנת רצה לומר מי אשה יראת ד'. ופי' רש"י ז"ל שפיר את האופן מגלגל ונותן דהיינו אופן אחד במגלגל מעשה המצות בבחינת מיין נוקבין ואחר כך יורדת השפע מרחיים הטוחנות מ"ן לצדיקים. ומשני הגמרא מטחנת שגורנות השטחנה. ודו"ק היטב. וזהו ואכלת ושבעת רצה לומר שכל עיקר אכילתך ושביעתך לא יהי' רק וברכת את ד' אלקיך דהיינו תפארת ומלכות. כנזכר לעיל בגלגלתי ז"ל. והבן היטב:

(תר"יח). (ח' יח). כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל וגו' כיום הזה. פי'
דצריך
להאמין שהשי"ת שולח לאדם מחיים קדמי עלה ושכל בכל הנהגותיו הן בעסק פרנסה ומו"מ והן בעבודתו ית"ש בתורה ותפלה. השכל הוא והשי"ת כי הוא הנותן כח השכל והמחשבה והדיבור לאדם. והאדם מלאו לית לי' מגרמי' כלום. וצריך האדם לשמור זה במחשבתו בעולם הדיבור הוא בחי' מלכות ודבר בו. ומגילה כתבנו מעליותו לאור א"ק ב"ה. ונופלת עליו יראה גדולה. וכמו בשמעתי מהירא וחרד לדבר ד' מוהר"ר מרדכי ז"ל מק' לכוין שהי' מפרש הגמרא (ברכות ו'-ז' ע"א) מנין שהקב"ה מתפלל מנין שהקב"ה מניח תפילין ר"ל שהשכל הוא מהבורא בהוצ"ב. שהוא המתפלל והוא המניח תפילין. ודפח"ח. וזהו כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. וחיל מובל שני פירושים. א' כמ"ש

התרגום

התרגום כוונו נכון. וכדי ומות ומשב״ע. עד כל אלהיך וכן בספ׳ הפ׳ (ב״מ פ״ז י״ח) גבור חיל כי ינכל ונלות ומלות צרה ומלוך קדים. כמלא הגדיק יש לו חיל גדול. ומושב״ע בלא הפסק״ה. וזה שהבה״ז מיתן לך כח לעשות חיל היינו ומלאכים הרוחנים הנפרדים ומגלות ומש״ע של הדם הכל הוא ומזי יתב ומפיק הפ׳ כיום הזה. דאי׳ בגמ׳ (סוכה נ״ב א׳) לעתיד נראה הילה״ר לצדיקים כהר ולרשעים כחוט. הללו בוכים והללו בוכים כו׳. והקב״ה תומהים על כוח יצרו הצדיקים הדרגה הי״ל לבוות שבשבו הר גדול כזה. ומתרצים בהשבחי׳ הי׳ שהיותו הלוך ישלוו לבבים הר גדול הם לא עשו הבחירה מכח הבה בשבי ולא הב. וזהו כיום הזה ימים זה ומשה שהשבע הוא המשלי״ם של הזה הגיהן בח ישבע יבכה ומלוך גלות הרה הלוך נשמע הזה יבא ומדרש דאל״ב כוחם יצרו הצדיקים. אלא מוכח שהכל ומהבי״ת הוא. אז נראה לעין כיום הזה ע״ד שלעתיד הקב״ה יתן לצדיקים כח לקבל הוב התשבעות ויוב התענוג. וא״פ התפלה כולם ישבעו ויתענגו ומטובך. כי דרך השבע אין לו תענוג. אבל הקב״ה יתן כח לקבל תענוג אפי׳ אחר השביעה. וזהו כיום הזה. ומרומז בתי׳ ביום בר״ת כולם ישבעו ויתענגו מטובך. והבן היטב:

(תר״ט). (י׳ י״ב) ועתה ישראל מה ה׳ אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו׳. ועיין בגמ׳ (ברכות ל״ג ע״ב) אטו יראה מילתא זוטרתא היא. ואמשה אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא. ולכאורה מאי תירוץ הוא לגבי ישראל. ונראה לפי דבריו כן פי׳ הפ׳. דאי׳ במדרש בהי׳ משה כנגד תורה ומשכח כנגד ומשבח. עד שנתנה לו במתנה. ויש לפרש שם שידוע שגי משה ובישראל כי היה תורת האלהים כל ימי חייו בתורתו ועבודתו להשגות התבונה התלוי בהי׳ ומלכות לתבונה עילאה. הוא להשגות התישבבות כזה בהי׳ הגבות שערי חבלי׳ ישב התורה היא נסתרת ומעיני כל חי באינו יודע כלום. כי תכלית הידיעה אשר לא ידעך כדאיתא בזוה״ק כיון דמטי לקונן וגו׳. פשפשת וגו׳ אסתכלות כולא קדים בקדמייתא. ובזה הוא מייחד הבונה התלויה בהי׳ ומלכות הבונה עלונה לתבונה עילאה כ״ח וג״ס. כדאי׳ בס׳ ברית ומנוחה הראשונים כבתוו וביגים מעמקות גדול בתורה אמרו וגם רצון עליונה דהאי נהורא ומתפשט היינו ע״ב. הרי ומתכונת התורה היו ומגיעים לבחי׳ וגם רצון עליון. והיו בעולם בעליה נגד אור א״ס ב״ה. ולא היו ומגיעים כלל. דכם התורה היא נסתרת ומעיני כל חי. ובזה היו ומשיגים עליהם יראה ופחד ומפני ד׳ לנשמות ומהדר גאונו ית׳. כי יראה היא ביטול הנגלות לאור א״ס בהו״בב. וזה בחי׳ מרע״ה כנגד ומשבח כי ומתנת הלימוד בחי׳ ומבית שנקית התורה הי׳ בלא לבחי׳ וגם רצון עליון בתגלות הזה ומתפשט ומינו ובא לבחי׳ אהדות הגינות ובכלל בגלולות

נגד אור א"ס ב"ה. ושם התורה כולה סתים ונעלמה מעיני כל חי. וזהו בחי' לומד ושוכח. וזש"ה ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך ר"ל שהקב"ה שואל מעמך בחי' מה ה'. שמכל התורה ועבודה תגיע לבחי' מה ה' שהמאור הזה מתפשט ממנו כנ"ל מה רצון עליון כו'. ותשיג ממילא יראה גדולה וביטול המציאות נגד א"ס ב"ה. וזהו כי אם ליראה שהיראה תהי' אצלך מילתא זוטרתא וז"ש הגמ' אטו יראה מילתא זוטרתא. ומשני אין לגבי משה ר"ל בחי' משה שהי' בא לבחי' מה רצון עליון הויא היראה מילתא זוטרתא. וה"ה לכאו"א מישראל כשיעלה מכוונה תתאה למכוונה עילאה ויבין מתוך עומקא דלבא מה רצון עליונא כנ"ל אזי יבוא ליראה גדולה מפני פחד ה' לבאות ומהדר גאונו. ולפי סוגית הגמ' הפי' בפ' שהקב"ה שואל מעמך בחי' מה ה' כנ"ל ודו"ק והבן היטב. (ועי' בפ' בראשית מזה).

(ב"תר). א"י דאי' בס' אור המאיר שחר ונשף אייחד להמליכך. פי' הן כשאתה בבחי' שחר בהירות המוחין והן ונשף בחי' חושך קטנות המוחין אייחד להמליכך. כי בשורשו אפי' בחי' חושך שהוא דינים הוא בהירות גדול וחסדים ורחמים גמורים. והוא אחדות א' בלי שום פירוד. רק אצלנו שאנו תחת הזמן הוא התחלקות המדות חסד וגבורה. אבל בשורשם הם אחדות גמור וחלילה לעשות שום פירוד. ע"ש בשינוי לשון. וזה לדעתי פי' הפ' (תלים י"ח י"ב) ישת חשך סתרו. אפי' בבחי' חשך שנראה חושך ולא אור שם הקב"ה נסתר ונעלם. וכשאדם מבין מתוך עומקא דלבא שאפי' בחושך אור א"ס נסתר שם שוב ליכא הסתרת פנים כלל. ובזה פירשתי הפסוק (דב' ל"א י"ח) ואנכי הסתר אסתיר פני גו'. ר"ל שאני ג"כ אסתיר א"ע בהסת"פ. ואם אדם רואה בחי' חושך בעולם והסת"פ יבין שהקב"ה נסתר שם. ובזה נמתקו הדינים וליכא שום הסתרה. והבן היטב. ובזה רמזתי בפ' (תלים ע"ב י"ג) יחוס על דל ואביון שהקב"ה חס על דל ואביון. אע"פ שלגבי עני הוא חושך ויש לו דחקות גדול יבין וישכיל שהוא רחמנות גדול. ומפרש הקרא ונפשות אביונים יושיע בזה הצער והדחקות היא ישועה גדולה לנפשו לטהר הנפש ומחלאת זוהמת הנפש. ולאיר אח"כ באור העליון. נמצא העניות הוא חסד גדול. ורמזתי בתי' יחס ר"ת ישת חשך סתרו. שהקב"ה הוא נסתר באותו חושך. ואף כי אשב בחושך ה' אור לי. כללו של דבר שלא לעשות ח"ו שום פירוד כי בשורשו הוא חסד גדול. ולייחד להקב"ה הן בבחי' שחר והן בבחי' נשף. וזש"ה ועתה ישראל מה ה' אלקיך ר"ל הוי' הוא רחמים ואלקיך הוא בחי' דינים. וכשם שבתי מדות הללו הם אחדות אחד. כך שואל מעמך שתייחד אותו הן בבחי' שחר והן בבחי' נשף. ורמזתי בתיבת שואל ר"ת שחר ונשף אייחד להמליכך. כי זאת תורת האדם לדרוש אחדותו ית' אפי' הוא במדרגת חושך. כי במקומו

ובשורשו

ובמולשו העליון הוא אחדות גמור דלא מתפרשין. וזהו מה ד' אלקיך כך שואל מעמך. כמו שהוי' הוא אלקים בלתי שום פירוד. כך שואל מעמך לייחד מן בחי' שחר ומן בחי' כסף. ודו"ק היטב. (ועי' בפ' בראשית הנ"ב):

(תר"כא). (י"א י"ב). עיני ד'א בה מרשית השנה. דרשו חכמינו ז"ל (ר"ה ע"ז ב') מרש"ית כתיב.

לומר שכנעשה רש בראש השנה יש לו אחרית השנה דהיינו אחרית טוב. ולכן גם כן בו רמז. על דרך שכתב בספר שערי גן עדן שהמתגלה גורם לעיינין עילאין גם כן שיגביהו למעלה ויכנס ויקתכלים למעה להשפיע ולהשגיח על זעיר ונוקבי'. וזהו קוד עולימתא שפירתא דלית לה עיינין. רלה לומר עיינין עילאין. שהמתגלה גורם לעיינין עילאין שיסתכלו למעלה. ע"ב בתריכות מיתיקות ולחות לבונו. ולפי זה פירשתי הפסוק (תהלים י"ח כ"ח) כי אתה עם עני תושיע היינו עם עני שיש להם הכנעה ושפלות. ובזה גרמו ועינים רמות תשפיל היינו עינים רמות רלה לומר עיינין עילאין תשפיל משפילים להסתכל ולהשגיח בזעיר ונוקבי'. וזה פירוש יקר היטב. ויש לפרש גם כן הפסוק (ישעי' ה' ט"ו) וישח אדם וישפל איש היינו כששח גבהות האדם וישפל רום האנשים אז ועיני גבוהים תשפלנה כנזכר לעיל. ונכון היטב. וזהו עיני ד' אלקיך בה. ומפרש אימתי. מרשית השנה היינו כשישראל הם רשים בר"ה. ונכון היטב בס"ד:

(תק"כב). (י"א י"ד). **ואספת דגנך**. ובגמ' (ברכות ל"ה ע"ב) כתיב ועמדו זרים ורעו גו' וכתיב ואספת דגנך. ומשני הא בעושין רלש"מ ומלאכתן נעשה ע"י אחרים. והא דכתיב ואספת דגנך באין עושין רלש"מ ומלאכתן נעשה ע"י עצמם ע"ש. והקשה המהרש"א ז"ל הא בריש הפרשה כתיב והי' אם שמוע גו'. הרי מיירי בעושין רלש"מ. וכ"ל דלכאורה איכא למידק אמאי בתחלת הפרשה כתיב בל' רבים והי' אם שמוע תשמעו גו' אסר אנכי מלוה אתכם הכל לשון רבים. והדר כתיב ואספת דגנך לשון יחיד. אבל יש לתרץ על פי דברי האלשיך הקדוש (בפרשת משפטים) על הפסוק (שם כ"ג כ"ה) ועבדתם את ד' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימיך גו'. כתיב נמי ברישא דקרא לשון רבים. וברך את לחמך גו' הוא לשון יחיד. ופירש משום דמלך בשר ודם ששוכר אנשים לעשות לו מלאכתו לחרוש ולעדור או כדומה במלאכות כשבאים ליטול שכרם אזי משלם לכל אחד ואחד בשוה. אמנם מלה"מ הקב"ה שהוא יודע נסתרות ובוחן לבבות אם הניפור ומתפללין לפניו אזי נותן לכל אחד ואחד כפי עבודתו ומשלם לאיש כפעלו. ומפני שיודע לבו של כל אחד ואחד. וזה התפלל בכוונה שלימה ובשמחה יותר מחבירו. ולכך כתיב וברך את לחמך גו' לשון יחיד. שהקב"ה יתן לכא"וא כפי עבודתו. ודפח"ח. ומן הן

הדברים

הדברים כמו כאן. ואספת דגנך ר"ל יהיה כי הקב"ה יתן לכל אחד די פרנסתו כפי עבודתו ואהבתו אליו יתברך. נמצא הא דכתיב ואספת דגנך לשון יחיד הוא והיות שיש בישראל אנשים שאינם עושים כל כך רצונו יתברך בלב שלם ובנפש חפיצה. ואף על פי שהם מתפללים ביחד בבית הכנסת ועושים מצות צבור ומכל מקום אין דומה אחד לחבירו. וכפי מה שבוחן לבות ד' ומבחין כל כל אחד ואחד. ולכך שפיר כתיב לשון ואספת דגנך לנוכח. כי זה שאינו עושה רצונו ית' כל כך בשלימות ומלאכתו נעשית על ידי עצמו. ומתורצת קושיית המהרש"א ז"ל. ודו"ק היטב וכוון מאוד:

רמזי ראה:

(תרפ"ג). (י"א כ"ו). ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, יש לרמוז אנכי הוא בינה. עי' בזוה"ק. וכלליות התוה"ק מתחלת באנכי שהוא עולם הבינה נותן לפניכם היום ברכה וקללה. דהמה דינים ומתערים וגם נמתקים שם. כי אין הדינים נמתקים אלא בשרשם. יזהו ברכה וגו'. וזהו אומרם ז"ל (יומא ע"ב ע"ב) זכה נעשה לו סם חיים וכו'. א"י מורונו על כל היום הוא. וזהו באומר ראה אנכי נותן לפניכם היינו בשורשכם. היום. זו ברכה דהיינו מדה"ד נעשה הוי"ה. על דרך שכתב השל"ה הקדוש הוי' ואלקים הוי' למאורי. דהיינו דוה. וזה אם תזכו תהי' ברכה הוד. וק"ו בהיפוך תהי' קללה דהיינו הסדר כל הוד. וק"ל היטב:

(תרפ"ד). (י"א כ"ז-כ"ח). את הברכה אשר תשמעו אל מצות גו', והקללה אם לא תשמעו גו'; ויל"ד מאמאי אצל הברכה כתיב אשר תשמעו שהוא לשון ודאי ובקללה כתיב אם לא לשון ספק. ויש לפרש ע"ד המדרש לעתיד בזמן הגאולה אם אחד ירצה לעבור עבירה בשגגה שלא ידע שהיא עבירה. ממילא אם ירצה ליקח דבר מאכלה בשבת ולא ידע שהיא עבירה אזי אותו הדבר יזוח לאחור לו לא תקחני שלא תאכלני ע"ש. והנה גם היום יש בחי' גאולה כמ"ש (תהלים ס"ט י"ט) קרבה אל נפשי גאלה. כמ"ש בגמ' (מנחות מ"ד א') בא' שהי' זהיר במצות ציצית ואח"כ הלך אצל הזונה ובאו ארבע ציציותיו וטפחו לו על פניו. הרי שנגלה גופא לא הניחתו לעבור עבירה. א"כ אם זה בהלך במזיד לזונה הציצית הצילתו מחמת שהי' זהיר בה. ומכ"ש אם לא ידע שהיא עבירה בודאי אין המצות מניחות לו לעביר העבירה. וזש"כ את הברכה ר"ל הברכה תהי' אשר תשמעון אל מצותי מצד אפי' בדבר שתשגו בו ואין אתם יודעים אם הוא עבירה

עבירה או לאו המצוה שאמרו בדו"ר לא יניחו לעבור עבירה. ואין לך ברכה גדולה מזו. והקללה תהי' ח"ו בהיפוך אפי' שתרבה לא תהי' לכם שאין אתם יודעים ומרגישים אם אתם עוברים איזה עבירה אם לא. ואין לך קללה גדולה מזו. וזהו ביאור הכתוב והקללה תהי' אם לא תשמעו גו' אזי תהי' הקללה וסרתם מן הדרך גו' ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם. שלא תרגישו בדבר אם אתם עובדים ע"ז או לא. וזהו אשר לא ידעתם. והבן ונכון מאוד

(תר"כה). א"י ראה אנכי נותן לפניכם היום ר"ל היום בעוה"ז ברכה וקללה. ואם תאמרו הלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא. לזה אמר ואומר את הברכה ר"ל הברכה תהי' אשר תשמעו גו'. ע"ד פריעת ב"ח מצוה. והענין משום הן צדק יהי' לך ומקיים דיבורו. ע' ברש"י ז"ל בגמ' (כתובות פ"ו ע"א) והנה בשעת מ"ת באו כל המצות לאדם ואמרו לו מקבלני עליך והשיב הן. נמצא אם האדם מקיים המצוה אזי מקיים עוד מצות הן צדק יהי' לך. ופריעת חוב היא מצוה. נמצא י"ל בעד עצם המצוה שעושה שכר אותה מצוה ליכא בהאי עלמא. אמנם השכר והברכה בהאי עלמא היא על הפריעה שפורע חוב והיא מצוה בפ"ע. וזהו את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלהיכם לשון הריני מקבל אותך מזה תקבלו ברכה בעוה"ז. אמנם והקללה אם לא תשמעו. ולכך כתיב אם בל' ספק כי אין שום אל המצות שהשיב לא שיקבל עליו לעשותה. רק אם ח"ו לא ירצה לשמוע אל המצות וחוזר מדיבורו וילך ויעבוד אלהים אחרים. נמצא חוץ לזה שמגיע ענש בעד גוף העבירה אלא שמגיע לו ג"כ קללה על שחוזר מדיבורו כי כבר הוא מושבע ועומד מה"ס. וזהו והקללה תהי' אם לא תשמעו חוץ מעונש של גוף העבירה. ולפי"ז א"ש הפ' (ישעי' מ' ב') כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי'. והקשו כל המפרשים ז"ל היתכן שהקב"ה יפרע כפלים בכל חטא. ולפי הנ"ל א"ש בעד גוף העבירה וגם על שלא הי' מקיים דיבורו. וע' לעיל בפ' דברים עוד מזה ודו"ק. ואפ"י המשנה (אבות פ"ד מ"ב) הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה. ר"ל באם בשעת מעשה שתרוץ למצוה אתה בורח מן העבירה בכל הן צדק יהי' לך ומקיימת המשנה שמצוה גוררת מצוה אותה המצוה שעשה גוררת לך עוד מצוה שמקיים הן שלך ופריעת ב"ח מצוה. וגם עבירה גוררת עבירה ר"ל עבירה בל' כנ"ל. והבן בקו"ד היטב:

(תר"כו). (י"ב ט"ז). **רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפכנו כמים.** ופירש"י ז"ל אע"פ

שאמרתי שאין לך בו זריקה על המזבח לא תאכלנו. ובאמרה ומיעוט תיתי לומר כיון שאין ישנו על המזבח שיאכלנו. וי"ל עדנים המוכן בכל הדברים ומאכלים לריבים עליי' כנודע מכוונת האר"י ז"ל. ואם שאוכל בתפילה היתה לו

לו עליי' במה שזרקו על המזבח ע"ש. ולפי זה פי' רש"י ז"ל שפיר. אף על פי שאמרתי שאין לך בו זריקה על המזבח נמצא יכול אתה לאוכלו כדי שתעלה ומתוכו הניצוצות קדושות ומכל מקום לא תאכלנו. ואם תאמר אם כן במה יתוקן הדם. לזה אמר הפסוק על הארץ תשפכנו כמים. ודריש הגמרא (פסחים כ"ב א') מתיבת כמים. מה מים מותרים בהנאה אף דם מותר בהנאה. דמוכרין הדמים לגננין לזבל מהם. ובזה יש להם תיקון דמגדלים צמחים כידוע. והבן היטב:

(תרכ"ז). (י"ב כ'). כי ירחיב ד"א את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אכלה בשר גו' בכל אות נפשך תאכל בשר. דאיתא בשל"ה הקדוש כל מה שנתרבה הרע בעולם וזוהמת הנחש צריך לגדרים וסייגים ומשמרת למשמרת. וכל עוד שנתרבה יותר צריך יותר לחומרות וסייגים שלא לעבור על ציווי של הבורא ית' וית' עיי"ש. נמצא אם לא היתה שום תאוה רעה וזוהמת הנחש לא הי' צריך לשום גדר וגבול והי' די במאמר הש"ת לבד. וזהו כי ירחיב ד' אלקיך את גבולך שהקב"ה ירחיב לך הגבולים והגדרים שלא תצטרך להם. ודי לך כאשר דבר לך רצה לומר רק מאמר הש"ת לבד יספיק לך מחמת שתשבר כל התאות רעות וזוהמת הנחש. אז ואמרת אוכלה בשר גו'. בכל אות נפשך תאכל בשר. כי יש חילוק מי שרוצה לאכול בשר כדי למלאות תאותו נמצא בעת שאוכל הבשר ושבע ממילא הרי ממלא תאותו ואין לו עוד תאוה. כי קודם שיש לו אותו הדבר שמתאוה אליו הרי תאב לדבר. אבל אם יש לו אותו הדבר אין לו תאוה להדבר. אמנם מי שאינו מתאוה מחמת תאותו רק שרוצה להעלות הניצוצות קדושות כידוע מהאר"י ז"ל. ורצונו הוא רק רצון הבורא ית' אם כן אפילו בשעת אכילת הבשר וכבר שבע ממילא יש לו עוד תאוה לאכול. וזהו בכל אות נפשך תאכל בשר אפילו בשעת אכילת הבשר יש לו אות נפש. והבן היטב:

(תרכ"ח). (י"ב כ"ג). רק חזק לבלתי אכול הדם. הקשה רש"י ז"ל למה צריך חיזוק לזה והלא נפשו של אדם קצה עליו עיי"ש. ואפשר לומר דלא קשה. כי כמה דינים יש בתורה שבעל פה בהלכות מליחה וכבר ציותה לנו התורה הקדושה (לקמן י"ז י"א) לא תסור וגו'. ואם כן יש נפקותות גדולות אף על פי שאין נפשו קצה עליו כגון שנפל לפחות מששים וכדומה כמה דינים. וידוע שדברי חכמים ז"ל צריכים חיזוק. וזהו פירוש הפסוק רק חזק היינו בדבר שצריך חיזוק. לבלתי אכול הדם רצה לומר אף לבלתי אכול הדם שלא תאכל הדם ומכל מקום צריך חיזוק למה שאמרו חכמים ז"ל בתורה שבעל פה. ודו"ק ונכון היטב:

שמור

(תר"כט). (י"ב כ"ח) **שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך.** וכו' התו"ת

הקדוש על דרך דאר"י (מו"ק י"ז ע"א) אם הרב דומה למלאך ד' צבאות תורה יבקשו מפיו. וזהו שמור מי שהוא בכלל שימור מאיתי רב ושמעת את כל גו'. אבל אם הרב אינו בכלל שימור אל תשמע ממנו ד"ת ע"ש. וי"ל לרמז דלכאורה מידי דלא רמיזא באורייתא. א"כ האיך למד ר"מ מאחר. המנם ע"ז תירצה הגמ' (חגיגה ט"ו ב') שאני ר"מ רימון מצא תוכו אכל. פי' האר"י ז"ל כי בר העולם שהוא ממ"ע נכפלו בו שני עית"ין גימ' ת"ר. ונשארו אותיות רמ"ון שהוא בסוד עס"ד עו"ר. וזהו ר"מ רימון מצא שהי' מוליא הבחי' רימון שהיא בחי' רע ותוכו אכל היינו ואכל וח"י. וזה מרומז בתי' **שמר** ישר ותפיך. **שאני מאיר** רימון מצא. ר"ל תי' רימון בחי' רע הי' מוליא ותוכו אכל. והנה בגמ' (חגיגה שם) אי' ברבה בר שילא שאל לאליהו ז"ל מה עביד קוב"ה. א"ל שאומר הלכות מפומייהו דכולהו תנאי וכולהו אמוראי ומפומי' דר"מ לא אמר. א"ל אמאי משום דלמד תורה מאחר הא ר"מ רימון מצא תוכו אכל. א"ל השתא אמר קב"ה מאיר בני אומר כו'. ולכאורה וכי לא ידע קב"ה בר"מ רימון מצא תוכו אכל. המנם י"ל משום דהקב"ה הי' אומר הלכות מפומייהו דכולהו תנאי וכולהו אמוראי ומעלה אמר כמו דינו של רבי אם הרב דומה למלאך ד' צבאות תורה כו'. ואם לאו אל יבקשו. לכך לא הי' יכול לומר מפומי' דר"מ דהוי תרתי דסתרי אהדדי. וכיון שאמר רבה בר שילא שאני ר"מ רימון מצא אמר השתא אמר קוב"ה מאיר בני כו'. ודו"ק היטב. וזהו פסו"ב שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך ר"ל בתשמור שלמך ושמעת רק הדברים אשר אנכי מצוה בחי' הטוב. אבל הבחי' רע אל תשמע כר"מ רימון מצא היינו הבחי' רע ותוכו אכל ואכל וח"י לעולם. והבן ונכון מאוד היטב

(תר"ל). הרמב"ם ז"ל פסק אם הרב דומה למלאך ד' צבאות תורה יבקשו מפיו. והקשה הכ"מ ז"ל לומר לא מחלק בין גדול וקטן כדמשמע בגמרא (חגיגה ט"ו ב'). וז"ל הגמרא. ור"מ היכי למד תורה מאחר והאר"י מ"ד כי שפתי כהן גו' ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבאות הוא אם הרב דומה כו'. ומשני ר"מ קרא אשכח ודריש דכתיב הט אזנך ושמע ולבך תשית לדעתי. לדעתם לא נאמר אלא לדעתי. ופריך קשיא קראי אהדדי. ומשני הא בגדול והא בקטן ע"כ. א"כ אמאי לא מחלק הרמב"ם ז"ל בכך. **ולפע"ד** דהגמרא משני כך כדי שלא תקשה קראי אהדדי. אבל מ"מ אין נכון אפי' לגדול ללמוד ממי שאינו הגון משני הטעם שבלא ילמדו גם הם והם לא יוכלו לברר הטוב מן הרע. וראי' ברורה לזה. וממקומו הוא מוכרע. דאל"כ ק' מאי פריך ור"מ היכי למד תורה מאחר וכי לא ידע לשנויי שאני ר"מ

בתי'

בחי' קדוש ד' וגדול הדור וחסיד עליון הי' בורר הטוב ורק הרע. אלא שי"ב דהשיריתא היא חיבי לוה ומחות חכם הרואים שילמדו ממנו גם ללמוד ומשאיני הגון והם לא יקבלו לברר הטוב. הי' הדרך ומחות בחי' גדול הדור אך חיבי לומי ולא חכם שילמדו ממנו. וזה ומשני לי' התהלך בצדיקים לשונו ד' וג' קרא אמנה ודרים ר"ל שהי' דורש דקרא דברים הם אומן ושומע דברי חכמים ילמד תשית לדעתי ולא לדעתם. והיי' שיבור הטוב מן הרע. ובין הדרים בן ברכים אזל לי' חכם הרואים ושפיר לוה. ושפיר ומתורץ הרמב"ם ז"ל. ודו"ק ויכון ונלוד לענ"ד היטב:

(הפטרה). (י"ג י"ח-י"ט). ונתן לך רחמים ורחמך וגו'. כי תשמע בקול ד' וגו' בעד הפ' (תלים קי"ט נ"א) זדים הליצוני עד מאוד מתורתך לא נטיתי. והפסוק אומר ע"ד הגמ' (סנהדרין ק"ז א') אמר בשעה שהם עוסקין בד"נ וד"מ הם פוסקים ומשבתים ואומרים דוד הבא על א"א כו'. ידוע ומפי ספרים דכ"א מישראל יש לו אחיזה בתוה"ק לפי שורשו. ובשעה שהוא חוטא אזי נפסק אזי נקרא שלו מן התורה ואין לו אחיזה בתוה"ק. ולכך הדיינים רואים לו. הוא ע"פ ד"ת כיון שנתקלקל שורשו מה"ת. ואם הרוב רואין לו חוב הוא חייב. אעפ"כ אם הרוב רואין לו ע"פ. התורה זכות הוא זכאי. כי מסתמא יש לו עדיין שורש בתורה עוד. ע"כ. ויש"ל עפ"ש הגמ' (תענית ד' א') ת"ח דרתח אורייתא היא דרתחא בי'. אף דרתח הת"ח והותך הדין לחוב. אלו הוא רתח רק אורייתא היא דרתחא בי' ומחות שדבק בתוה"ק והולך לו חוב ע"פ ד"ת ומסתמא נפסק שורשו מה"ת. משא"כ התורה היא דרתחא. וזש"א וזהו"ק אמר בשעה שהם עוסקים בד"נ וד"מ הם פוסקים ומשבתים ר"ל אינם דבקים בתורה רק שנפסק מה"ת ואלו אורייתא רתחא בהם רק הם בעצמם אומרים דוד הבא על א"א. ולא מחות שהתוה"ק הורה להם כן. כי באמת אינם דבקים בתורה כי הם פוסקים ומשבתים שנפסקו מתורה כמאמר הגמ' (סנהדרין ק"ו ב') דואג ואחיתופל תורתן מהפה ולחוץ ולא נדבקה בפנימיותם להיות דבוקה בהם. והם בעצמם יודעו שתורתן שלהם ולא אורייתא רתחא בהם. וזש"א זדים הליצוני גו'. היינו אותן הזדים שאומרים דוד הבא כו' הם הליצוני עד כי מתורתך לא נטיתי שבשרשי בתורה לא נטה ולא נפסק כי יש לי אחיזה בתורה וממילא הם רק ליצים. ולא הורה להם התוה"ק שום חוב עלי רק הם בעצמם אומרים כן. ודו"ק ויכון היטב. ואי' בגמ' (נדרים כ"ב א') עולא בהדי' סליק לארעא דישראל אתלוו בהדי' תרין בני חוזאי קם חד ושחטי' לחברי' כו'. אתא לקמי' דר"י. תמה ר"י ונתן ד' לך שם לב רגז בבבל כתיב. א"ל עולא הא' בעתא לא הוי עבר לן ירדנא ע"כ. ותמה כיון שהשב"ה ליה כלן לכרוג

עיר

עיר הנדחת ולא תאמרו שתקנו בכם לב רע בזה בארץ הקדושה. לא תאמרו כן. אדרבה ונתן לך רחמים שיהי׳ לך לב רחום בא״י כו׳. וזה שאמר הרבים אנשים ונשים ועוד זה הוא כי תשמע בקול ד׳ כשעם אורייתא היא דרתחא בי׳. כי כן נוח ונלכו של עולם יתי׳ לאהוב אותם. וזהו דרתח בכם. ולקנאת ד׳ צבאות תעשה זאת כי תשמע בקול ד׳ אלקיך וגו׳ לעשות הישר וגו׳. אבל באמת ונתן לך רחמים ורחמך וגו׳. ודו״ק ונכון היטב:

(תרל״ב). (ט״ו י׳). **נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ד״א בכל מעשיך ובכל משלח ידך.** כלפע״ד לפרש בכונת פנים. דלכאורה איכא למידק למה לא כתבה התורה ולא ירע לבבך גבי תרומות ומעשרות ושאר מת״כ. ולמה דווקא גבי צדקה. וי״ל כי הכלל הקשה למה אין מברכין על מצות צדקה. ומתרץ שמא הוא ניתן לעני שאינו הגון ע״ש. וכמו שהתפלל ירמי׳ ע״ה (פרק י״ח) ויהיו מוכשלים לפניך וגו׳ ודרשו ז״ל (ב״ב ט׳ ב׳) שהכשילם בבנ״א שאינן מהוגנין. וזפה״כ נתון תתן לו ולא ירע לבבך וגו׳ שמא אתה נותן לעני שאינו הגון. לזה אני אומר לך שלא תחוש מזה. כי בגלל הדבר הזה שתתן צדקה ותכוין לשם שמים יברכך ד׳ אלקיך בכל מעשיך היינו שיקפיק לך וימציא לך אנשים מהוגנים. וזהו בכל מעשיך שתבוא לידי מעשה היינו למעשה הצדקה. וגם ובכל משלח ידך אפילו שתשלח ידך לעני שאינו הגון נמי יברכך. על דרך אומרם ז״ל (ברכות ו׳ ע״א) חשב ולא עשה מעלה עליו כאלו עשה לפי טוב כוונתו. ונכון הוא היטב.

(תרל״ג). או יאמר על דרך אחז״ל (סנהדרין מ״ו ע״א) אמר ר׳ מאיר בשעה שאדם שרוי בצער השכינה מה אומרת קלני מראשי וכו׳. ומה על דמן של רשעים כך על דמן של צדיקים על אחת כמה וכמה. עכ״ל. נמצא אפילו אם הוא עני שאינו הגון מכל מקום יש צער כביכול לשכינה הקדושה אם הוא מטול ברעב. ובמה שאתה נותן לו להחיות את נפשו אתה מחיי׳ כביכול לשכינה הקדושה אם כנסת ישראל אם כל חי. וידוע מהאר״י הקדוש דהשכינה הק׳ נקראת דבר עולם הדיבור והבן. וזהו פירוש הכתוב ולא ירע לבבך שמא הוא עני שאינו הגון. כי בגלל הדבר הזה יברכך ד׳ אלקיך שהשי״ת יברכך בגלל הדב״ר היא השכינה הקדושה אם כנסת ישראל ואם כל חי שאתה ממנע אותה שלא יהי׳ לה צער כביכול. וזה לצד ראוי שיברכך ד׳ בכל מעשיך ובכל משלח ידך. ודו״ק היטב.

(תרל״ד). או יאמר דיש לומר לכאורה הילוך אם אדם עושה מצות רק לריח ניחוח לפני שאמר ונעשה רצונו ולא לקבל פרס.

אפילו אם לא עשה המצוה רק שחישב לעשות ונאנס ולא עשה נותנים לו שכר כאלו עשה המצוה. לאפוקי מי שעושה המצוה רק בשביל הנאת עצמו לקבל שכר אזי אם עשה המצוה נותנין לו שכר. ואם נאנס ולא עשה אין נותנין לו כיון שכל כוונתו היה בשביל עצמו ולא לנחת רוח לוי שאמר ונעשה רצונו. ממילא אם לא עשה על מה יתן לו פרס. ועוד איכא נפקותא. דאם עושה ע"מ לקבל פרס שיש לו רוע לב ואינו רוצה ליתן שילה"ר אומר לו לא תן ולא תכרן. משא"כ אם עושה למען שמו באהבה כריח ניחוח שאמר ונעשה רצונו ית' לא שייך זה. וזש"כ נתון תתן לו אבל באופן ולא ירע לבבך שלא יהי' לך רוע לב בשום פעם. וזה יהי' כשתעשה רק למען שמו באהבה ולא להנאת עצמך. ותרווית בזה כי בגלל הדבר הזה יברכך גו' ובכל משלח ידך. אפי' אם נאנסת ולא תעשה המצוה בעשיי' ממש רק שתשלח ידך ליתן ולא נתת מחמת איזה אונס מ"מ יברכך ד' כאלו עשית המצוה. משא"כ אם תעשה להנאת עצמך כנ"ל. ולפי"ז יש לפרש הפסוק (הושע י' י"ב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד ר"ל שהצדקה תהי' כמו זריעה שהיא על צד האמונה שאינו יודע בבירור אם יצמיח או תכלה יהי' איזה מקרה. ובהיות כן קצרו לפי חסד ר"ל שהקצירה דהיינו הנותן שכר יהי' לפי חסד לפי חסדו יתברך. ולך ד' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כאלו עשה. ואפילו אם לא עשה. ודו"ק היטב וכוון.

(תר"לה). א"י כי בכל המצות יש לו לאדם לעשות המצות ע"י הבחירה. ע"ד אחז"ל (ת"כ ס"פ קדושים ורש"י שם) אל תאמר אי אפשי בחזיר אלא אפשי ואבי שבשמים גזר עלי. כי באמת התורה לא יגונה ולא יבוזה. וצריך אדם לכוף יצרו הרע. אמנם גבי צדקה הזהירה התוה"ק ולא ירע לבבך שלא יהי' לך שום רוע לב ותתן לו בלי שום בחירה כי כמה עלוב הוא העני המסכן הזה שכל חייתו ונפשו תלוים על אפשריות ובחירת בע"ה ואם לא יתן לו אזי מת ברעב חלילה. וכבר אי' בגמ' (תענית כ"א א') דבר מבהיל. שעני א' בא לנחום איש גם זו ובקש ממנו ליתן לו אוכל להשביע את נפשו. וא"ל המתין לי עד שאפרוק ממעל החמור. ובתוך כך נפל ומת. וקבל עליו יסורים גדולים ע"ז. ממילא מה מאד ראוי לרחם על העני כי כל חיותו תלוי על בחירת בע"ה. משא"כ הבעה"ב תלוי בעזר השי"ת. בזה דבר ברור בלי שום בחירה כלל. כי מטבע הטוב להטיב לברואיו בלי שום הפסק. כי לולא שהשי"ת ה' מסיר השגחת השפע רגע א' הרי הכל אפס ותוהו. וזש"ה הפ' לדעתי (לק' ט"ז י"ז) איש כמתנת ידו כברכת ד' אלקיך ר"ל כמו שברכת ד' אלקיך היא בלי שום בחירה רק השפע הולכת בלי שום הפסק כן תהי' מתנת ידו שיתן לו בלי שום בחירה. לכך כפלה התוה"ק לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך גו'. נתון תתן לו ולא ירע לבבך גו' כי בגלל הדבר הזה

יברכך

יברכך ד' גו'. וכמו שברכת ד' היא בהכרח כי טבע הטוב להטיב לברואיו כן אתה תתן לו בלי שום בחירה ואפשריות ולא יהי' לך שום רוע לב. ונכון בס"ד לפע"ד היטב.

(תר"לו). או יאמר נתון תתן לו כתיב ב' פעמים נתינה. שתתן לו תיכף בלי שום שהיי'. ולא ירע לבבך שלא תצטרך לבוא תחילה לבקש לה. כמו שאירע לנחום איש גם זו. שקבל על עצמו יסורים כנזכר לעיל. והד"ק היטב והוא דרך הפלאי. ויש לרמז כי ר"ת תתן לו ולא ירע לבבך עם הכולל עולה כמנין זה נחום איש גם זו. ולכה מידי הלא רמיזה באורייתא היטב

(תר"לז). כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו'. יש לרמז שלא יכוין בנתינת הצדקה כדי שיברכהו ד'. רק לעשות נחת רוח להבורא ב"ה. וזו הבחינה כשלא ירע לבבך בתתך לו. כי בגלל הדבר הזה שלא ירע לך זה ומיפת שהעשה למען שמו בלשמה אזי יברכך ד' אלקיך. כי בוודאי בהברכה מיני לא תכוין להנאתך רק להבורא ב"ה וב"ב ברצונו להטיב. כי אם תכוין בברכת ד' לך להנאתך ומילא הצדקה היא בשביל הברכה. מילא אין לך רוע לב גדול מזה. והבן היטב. ומרומז בתיבת בגלל ר"ת לתת גדולה ליוצר בראשית. והבן כי עמוק הוא היטב:

(תר"לח). (ט"ז ז'). ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ד"א בו ופנית בבקר והלכת לאהליך. ודרש הגמ' (פסחים ח' ב') ופנית בבקר שטעון לינה. והלכת לאהליך ומלמד שהלך ותמצא אוהליך בשלום. ונראה לרמז ומתחלה נקדים ונפרש פ' (תהלים ק"ז ט') כי השביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב. עדש"כ האר"י ז"ל עה"פ (לעיל ח' ג') כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי ד' יחי' האדם. דמודע דכל העולם ומלואו בדבר ד' נעשו דע"י העשרה מאמרות נתהוו כל המציאות דבר גדול וקטן ושהדיבור של הבוי"ת הוא המקיימם ומחיי' אותם. ואין לך כל דבר בעולם שלא יהא בו ניצוץ הק' שמאכל מן ומאמרו של הבורא ב"ה. וזהו לא על הלחם לבדו יחי' האדם שהוא הלחם הגשמי הנראה לעין. רק כי על כל מוצא פי ד' היינו הניצוץ הק' שמאכל מפי ד' מזה יחי' האדם. ובזה שאדם מברך המוציא ובהמ"ז בזה מוציא הנ"ק שבמאכל ומעלה אותו לשורשו ודפח"ח. מלא בזה שאדם מברך המוציא וידוע כי הדיבור הוא בחי' אדנות השוכן בקרבנו כ"ש אדני שפתי תפתח בזה מברך ומוציא הנה"ק שמאכל ומדיבורו ית"ב שהוא בחי' אדני ועושה יחוד קוב"ה ושכינתי'. וכן בכל הדברים שבעולם הן מאכל ומשתה והן מו"מ יש בהם נ"ק אלא שנפלו בשבירה בזה העולם השפל ומחטא אדה"ר כנודע. וכמה נשמות הנפולות ומלובשות מדברים שבזה העולם השפל והן

משתוקקות

משתוקקת שהאדם יעלה אותן לשורשן. וזה כל עבודתינו בתורה ותפלה להעלות הניצוצין אל רום המעלות שהם אברי השכינה הק'. וזה הוא יחוד קוב"ה ושכינתי'. כידוע שהשכינה הק' מתפארת לפני השי"ת חזי בנה ברא קאתינא קדמך. ומגלה הנפש שבמאכל משתוקקת מגיד שהאדם יברר אותה ויעלה אותה לשורשה. ואם אדם רעב ללחם ואוכל ומאמין באמונה שלימה שהנה"ק שבאותו הלחם שמאכל מדיבורו ית' הוא המחיי' אותו הרי מתייחד הניצוץ ההוא אל חיותו של אדם ומיתוסף בו כח ובאותו כח הוא מברך בהמ"ז בכוונה שלימה ועוסק בתורה הרי מביא אותו הניצוץ אליו ית' וית'. וזהו פי' הכ' כי השביע נפש שוקקה היינו הנפש שבמאכל שמשתוקקת מגיד להעלותה מן השבירה. וגם נפש רעבה שהוא האדם שנפשו רעבה ללחם מלא טוב. הב"ה ממלאם שניהם טוב. כי בזה שהב"ה נותן לחם לרעבים והאדם מברך עליו המוציא ובהמ"ז ולומד תורה באותו כח של המאכלה גם הוא שבע וגם הנפש השוקקה שבמאכל היא שבעה שאדם מעלה אותה לשורשה. והו"ק הטיב ומכין.

(תר"לט). והנה בכל דבר אפי' בממ"מ. הריוח והשכר הן הן ניצוצין שלו שייכים לו שמשרשית נמשכין בזה הדבר. כי הניצוצין שייכים לשורש נשמתו אי אפשר להיות להם עליי' כי אם על ידי זה האדם שאותם הנ"ק הם בחי' נפשו ממש. וידוע מבעש"ט ז"ל כמ"מ שאמר פי' הפ' (תלים ל"ז כ"ג) מד' מצעדי גבר. שכל מצעדי גבר וכל נסיעותיו הם מד'. שהשי"ת יודע חלקי הניצוצות שייכים לנשמתו שהם מלובשים במאכל או בממ"מ ומסבב השי"ת סיבות שילך אדם הלז לאותו מו"מ כדי שיעלה הנ"ק שהם אברי השכינה הק' שיעלה אותם להבורא ית"ש. ובזה פירשתי הפסוק (בראשית ל"ג י"ח) ויבא יעקב שלם. ודריש הגמ' (שבת ל"ג ע"ב) שלם בממונו שלם בגופו שלם בתורתו. כי ר"ת **שלם** הוא **ש**כינה **ל**מעלה **מ**ראשותיו. עד"ש הזה"ק והחכם עיניו בראשו על השכינה הק' שבראשו. כי יעקב אע"ה הן בממ"מ והן בתורתו כוונתו היתה לייחד השכינה הק' ולהעלות הנ"ק שבמדרגות התחתונות והוא בחי' מ"ן כידוע שיעלה עלמא תתאה שהיא בחי' נוקבא לגבי דכורא. כמ"ש (בראשית ג' ט"ז) ואל אישך תשוקתך. ובס' מאור עינים כ' שזו כוונת מרע"ה שאמר שבור הייתי שיתקדש הבית או בי או בך (ויק"ר פ' י"ב ב') שהיתה תשוקתו להיות בסוד מ"ן כנודע כי מיתת נדב ואביהוא היתה בסוד מ"ן. אבל הב"ה לא כן עמדו. כי מרע"ה הי' בעלה דמטרוניתא שהיא ממעלה למטה. ולא שייך אצלו בחי' מ"ן שהיא מתתא לעילא. עיי"ש דבריו המתוקים. נמצא כל עבודתנו להעלות ולקשר המדרגות התחתונות המכונות בשם ערב לעילא-לעילא. ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה בסוד מ"ן.

(תר"ם). וזהו פי' הפסוק ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ד' אלקיך בו

שהאכילה

שהשכינה תהי' במקום אשר יבחר ד' אלקיך ודו"ק. כי הוא יחוד קוב"ה ושכינתי'
כי אלקי"ם הוא בחינת שכינה הק' והוא עולם הדיבור המוכן במאכל דהיינו
הכ"ק הנאצל בדיבורו ית"ש. כי אין חילוק בין אכילה לשאר מצות כי הכל
אחדות אחד בסוד אלקותו ית"ש. ופנית בבוקר כל פנות שאתה פונה לא יהי'
אלא בבוקר להעלות לבחינת בוקר. ודרש הגמרא שטעון לינה. כי בינה היא
בסוד נ"ן. כידוע (ומכתבי האר"י זללה"ה כי כל דבר שבעולם יעלה בבחי' נ"ן
שהיא סוד לינה ובינה. והנה אם אדם בכל תנועותיו ועובדותיו כוונתו להעלות
הניצוצין שהם בבחירה בנפשו ומחיית הקלי"ם והם נפרדים ומסבב"ת הרי עושה
שלום. כי שלום היינו התקשרות בוקשר כל הכ"ק לצורה כל העולמים. והנה
יחוד הוי' ואדנ"י כשמצטרפין הוי' אדנ"י דהיינו י' פעמים א' ה' פעמים ד' ו'
פעמים נ' ה' פעמים י' גימ' שלום עם הי' שלום. ונ"ל שזה פי' בזמירות של
שבת ואמרי כל הוכי לאשלומי כפלא היינו להשלים הכפל של שם הוי' ואדנ"י
שהוא בגימ' שלום עד ד' אותיות של שלום. ונראה לי שלכך גי' של שלום
עם ד' אותיות של שלום נעשים יחוד של שמות הוי' ואדנ"י בכפל. כי אפי'
אם אדם מכוין באכילתו ובמלותיו ובכל עובדות שלו לקשר ולייחד הוי' ואדנ"י
בזהו בחי' שלום. אם הוא בעצמו נפרד ומסבריית לא מועיל כלום. כמ"ש (תהלים
נ' ט"ז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי. אלא בתחלה צריך אדם לעשות
שלום בינו לבין הבוי"ת ולהמליך לקוב"ה על כל אבר ואבר ולשמור עיניו ופיו
וכל אבריו לקשרם להשי"ת ואח"כ יכול לעשות שלום ולקשר כל הניצוצות
שבבחירה הן בעשיית המצות והן באכילתו ובמלותיו לצורה ית"ש. וז"ש הפ'
(ישעי' כ"ז ה') או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי. ר"ל בתחלה
יעשה שלום לי היינו האדם יעשה עצמו שלום לי ואח"כ שלום יעשה לי בכל
המדרגות התחתונים ובכל עשיית המצות. ודו"ק היטב ונכון הוא. וזהו הרמז
בגימטריא של שלום נחסרו ד' אותיות להשלים הכפל של הוי' ואדנ"י עד
שנצרף ד' אותיות של שלום כרמז כנ"ל. וזהו שמקיים הפסוק והלכת לאהליך
ודרש הגמרא (פסחים ח' ב') מלמד שתלך ותמצא אהליך בשלום כיון שהוא
עושה שלום ומקשר כל הכ"ק לצורה ית"ש בחי' הוי' ואדנ"י בשם בכפל
גימ' שלום גם הוא ימצא אוהליו בשלום. ד' יברך את עמו בשלום. אכי"ר:

(תר"מא). (ע"ז ע"ו). **והיית אך שמח.** ודרש הגמ' (פסחים ע"א א') לרבות
ליל יו"ט האחרון לשמחה. וכ"ל דאי'
בפסוק (ישעי' ל"ה ו') ותרון לשון אלם. ולכאורה מאי מבשר הנביא ע"ה
שהאלם יכול לנגן לעתיד. ומאי כ"ג. לכך אפשר לומר ע"ד דאי' בס' יצירה
אין למעלה מעונג. ופי' המגיד בוצ"ק מורר"ר דובער ז"ל דעונג הוא עולם
התענוג. היינו התכונה והתבנה הן עילם התענוג. ונאמר (תהלים קי"ח י')

האבית

ראשית חכמה יראת ד'. ר"ל שיש למדה זו בושה גדולה נגד מה שלמעלה ממנה. הואיל שהוא משיג יותר וקרוב למלכות מאוד. ומגודל ההכנעה אינו מרגיש בתענוגו. כמשל השר העומד בפני המלך תמיד ומגודל הבושה אינו מרגיש א"ע ואינו משיג בתענוג הגדול. לפי שכבודו בטל במציאות נגד התענוג הגדול. אבל מי שאינו בתמידות אצל המלך מרגיש התענוג יותר כשבא לביתו ומרגיש ומחשיב א"ע שהוא קרוב למלכות יש לו תענוג. אבל מי שהוא בתמידות אצל המלך ומגודל הבושה והתענוג אינו משיג כבודו כלל. וזהו אחז"ל (אבות פ"ג י"ג) סייג לחכמה שתיקה. וזה אי"ן למעלה ממענג בחי' אי"ן שהוא למעלה ממענג ומפני שבטל במציאות. ועיין. והנה בביאת משיח במהרה אזי כאו"א ישיג השגה גדולה עד שיבטל במציאות לאור א"ס ב"ה ויבוא לבחי' אי"ן. וזהו ויתרון לשון אלם ר"ל בלי דיבורים. ומפני שישיגו השגה גדולה עד שיבואו לבחי' אי"ן ככ"ל סייג לחכמה שתיקה. ע"ד הגמ' (ברכות ל"ג ע"ב) שיימתינהו לכולהו שבחי דמארך. והבן היטב. ונראה לרמז כי ר"ת של **אלם** הוא **אין למעלה מענג**. ר"ל שיבואו לבחי' אין שהוא למעלה ממענג. וז"פ הפ' והיית אך שמח וידוע דאך הוא מיעוט. ר"ל שהשמחה תהי' כ"כ עד שתמעט עצמך ותבוא לבחי' אין. וזהו לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה. ר"ל לרבות כל כך שמחה גדולה עד שתבוא לבחי' אך שהיא מיעוט. ומזה תוכל לבוא לבחי' כתנות אור באל"ף שתשיג האור הגנוז בתוה"ק. לכך היא שמחת תורה בשמע"צ כידוע. ואם יש לו לאדם התפשטות הגשמיות עד שיבוא לבחי' אין יכול לבוא לכתנות אור. ע"ד (ב"ר פ"כ סי' כ"ט) בתורתו של ר"מ הי' כתוב כתנות או"ר באל"ף. והבן בזה ואין להאריך. וכ"ל לרמז בפ' **אך** שמח א"ך בהיפוך אתוון הוא ר"ת כתנות **אור** באל"ף. ודו"ק היטב והבן:

(תר"מב). והיית **אך שמח**. פירש"י ז"ל לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה. י"ל דהעיקר בעבודת הבו"ת שיתלהב לבו בשמחה ותענוג גדול עד שימלא עצמו עומד בעולם התענוג. כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפרקי ההלכה. וז"ל והמתפלל יהי' פונה אל הבי"ת עומד על רגליו ומתענג בלבו ובשפתיו ידיו פרושות וכלי דבורו הוגים ומדברים ולא יקור מהנעים קולות ערבים ומתדבק כו' ע"ש. נמצא העיקר היא השמחה והתענוג שבלבו. כמ"ש לריח ניחוח. רק צריך להלביש אותה השמחה וההתלהבות בדיבורים בשירות ותשבחות או בתפלה. ונמצא מצמצם אותה השמחה בה' מוצאות הפה בדיבורים של תפלה. אמנם לפעמים בא האדם להתלהבות גדול כ"כ עד שישיג שא"ס לבורא ב"ה ובטל ממציאות עד שא"א לצמצם ולהלביש השמחה וההתלהבות בדיבורים. ע"ד (ברכות ל"ג ב') שיימתינהו לכולהו שבחי דמארך. כי באמת אם האדם לעולם יהי' אי אפשר להלל ולשבח להבורא בהמ"ש כי הוא א"ס ותכלית

רק

רק הלב יתלהב ויתענג בקרבו בהתלהבות גדול כ"כ עד שא"א לגלות בדיבורים. וז"פ הפ' (תלים י"ג ו') יגל לבי בישועתך אשירה לד' כי גמל עלי. ר"ל שלעתיד שתתגלה ומלכותו בעולם אזי יתלהב הלב בהתלהבות גדול כ"כ בלי גבול עד שהלב בעצמו יגיל בלא דיבורים כי הדיבור הוא גילוי כנודע. וזהו יגל לבי לבד בישועתך כפשוטו' כביכול ישועתך שתתגלה מלכותו ית' במהרה לעתיד אמנם אשירה לד' אימתי אני אשיר לד' בפה כי גמל עלי כשהשי"ת גומל לי חסד דהיינו שנותן לי פרנסה או רפואה או שאר גמול אז אשירה לו בפה. אמנם כשתהי' במהרה ובושעת ד' כביכול שיתגלה השם ויתקדש שמו אזי יתלהב הלב כ"כ בשמחה גדולה עד אין קץ שיגל לבי לבד בלי גילוי דהיינו דיבור. וזהו פי' הפ' בישעי' ותרון לשון אלם. (ע' לעיל סי' תרנ"א). והנה ידוע שים שמ"ח אורות שהם אותיות שמח. וכשבאים לגלות דהיינו לה' אחרונה נעשה שמח"ה בה"א. והאר"י ז"ל כ' בליקוטי תהלים ע"פ (ובס' ק"ח ב') לך דומי' תהלה. ר"ל התהלה לך ראוי' להיות בדומי' כי מי יוכל לספר תהלת ד' רק שומע תפלה לכך הצ"ה רוצה לשומע תפלה עדיך כל בשר יבואו כדי שבכל בשר יבואו להודות לד'. ועי"כ נתגלה ומלכותו ית' ע"ש. וז"פ והיית אך שמח כי שמ"ח לבד הוא בלא גילוי ואך הוא מיעוט ר"ל שתגלגל השמחה. וזהו והיית אך שמח שתמעט האורות של שמ"ח ותשלים אותם לה' אחרונה שהיא ה' ומוצאות הפה. כי הדיבורים הם בחי' ה' אחרונה שהיא מדת מלכות. כדכתיב (תלים נ"א י"ז) אדני' שפתי תפתח כידוע. וזהו שפירש"י ז"ל בלאות לשוני. לרבות ליל יו"ט האחרון לשמח"ה דהיינו שתשלים שמ"ח לה' אחרונה ונעשה שמחה. והטעם הוא כמ"ש האר"י ז"ל כדי שבכל בשר יבואו להודות לד'. והבן היטב.

(תר"מג). או יאמר והיית אך שמח. כי בחג הסוכות הי' אדם שמח עם שבעה אושפיזין עילאים כנודע. ועכשיו בליל האחרון של יום טוב נשאר האדם יחידי. וזהו והיית אך כטעם הפסוק (בראשית ז' כ"ג) וישאר אך נח. שמח. שאתה בעצמך תהי' השמחה. כי לעולם יאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב ע"ה. ודו"ק היטב.

(תר"מד). א"י והיית אך שמח. ע"ד אחז"ל (שבת י' ע"ב) מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה לך והודיעם. נ"ל לפרש דאיתא (ב"ר פי"א סי' ט') שאמרה שבת לפני הקב"ה לכל נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג. והשיב הקב"ה ישראל יהי' בן זוגך. הרי שהי' צריך לייחד כנס"י עם שבת. לכך אמר הקב"ה למרע"ה לך והודיעם ר"ל לך ותחבירם שיהי' בן זוג כי דעת הוא התחברות ומרע"ה הי' בחי' דעת והי' מחבר כנ"י עם שבת. והנה בכ"א מישראל יש בו בחי' הדעת. כדאיתא אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא.

א"כ בבחי' דעת שיש בכח"ו ומשבר עצמו לשבת. אבל בלא בחי' דעת אין אדם יכול לשבר עצמו. וכיצד יכול אדם לבוא לבחי' דעת ע"י שפלות. כי מרע"ה מחמת שהי' עניו ושפל יותר מכל אדם זכה לדעת הגדול. וכ' בס' ישמח לב ע"פ ויקבור אותו בגי כי הקבורה הוא סוד גניזת הדעת שנגנז בתוה"ק וכל א' כפי שיעור שפלות שלו כ"ה אצלו התגלות הדעת כי אני אשכון את דכא ושפל רוח. לכן כתיב ויקבור אותו בגי דייקא שנגנז הב"ה לדעת במי שיש בו שפלות שהוא ל' גיא. ע"ש ודפח"ח. נמצא אם אדם משפיל עצמו עד שבטל במציאות ומעלה על לבו שאלמלא כח השי"ת שבו אזי הוא אפס ומוחלט והדיבור שבו בתורה ותפלה הוא עולם הדיבור ומהשי"ת ב"ה שהוא בחי' מלכות ה' אחרונה כמ"ש אדנ"י שפתי תפתח. הרי נופלת עליו יראת שמים כי מלכות היא בחי' י"ש והירא בטל במציאות כידוע שחושב עצמו לאין נגד המתיירא ממנו. וכיון שבא לבחי' אין מחמת עולם הדיבור שדיבר בו הדיבור נמשך מן הדעת והכונה שהם תענוג השעשועים של הקוב"ה. כמ"ש הרה"ג מוהר"ר דובער ז"ל על בראשית ברא ומתרגם בחוכמתא ברא. שעלה לפניו ית' התענוג מן הצדיקים דעתידין להיות ובשבילם נברא העולם כו'. וע"י מעש"ט שלהם ממשיכי' לו תענוג להשי"ת. והוא נקרא חכמה עילאה. ע"ש דברים עמוקים ומתוקים. הרי מחמת ביטול המציאות מיר"ש בא לעולם התענוג והוא הדעת שהם נמתקים כל הדינים.

(תר"מה). ובזה נ"ל לפרש מה דאיתא בזוה"ק מאי שבת שמא דקוב"ה. דבק' מטה משה כתיב שמצינו כמ"פ הקב"ה בזה האותיות הקב"ה.

ואמר כי הקב"ה הוא שם. וגימטריא שלו **אדנ"י הוי' אה"י**. שהם גימ' קי"ב. וגם אותיות אלו הקב"ה גימ' קי"ב. ע"ש בס' פקח. והנה כשאדם מדבר בתורה ובתפלה ומאמין שעולם הדיבור מדבר בו כמ"ש (ישעי' נ"ח י"ד) כי פי ד' דבר כי פיו ית' שהוא מלכות האדנות השוכן בתוך בנ"י כמ"ש אדני שפתי תפתח הוא עולם הדיבור המלובש בפי האדם. אזי נופלת עליו יר"ש ומחבר יראה עם מורא היינו מלכות ות"ת שהוא הוי' אדנ"י. ומזה בא לבחי' אי"ן שהוא חכמה בינה ושם אהי' הוא בבינה (וע' בתיקוני זוה"ק תקון שבעין). אזי יחוד שלשה שמות שהם גימ' הקב"ה. וזהו מהו שבת שמא דקוב"ה ר"ל אותו השם של קוב"ה דהיינו הקב"ה. והבן היטב. כי שבת הוא יר"ש. והש"א ז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי. וגנזיו של השי"ת הם יר"ש. כמחז"ל (ברכות ל"ג ב') אין לו להקב"ה אלא אוצר של י"ש בלבד. שנ' יראת ד' היא אוצרו. נמצא באוצר של י"ש הוא שבת. וע"י יר"ש ובחי' דעת יבוא לשבת כנ"ל כי יר"ש שיש לו שמאמין בכל הנ"ל שרק עולם הדיבור מדבר זה הוא הדעת השלם המביאו לידי תענוג ונתרחבו המוחין שלו. כמ"ש בס' מאור עינים וז"ל. וע"י הדעת שמאמין כי פי ד'

דבר

דבר בו ובא ע״י זה לתענוג העליון עלמא דחירותא בהיא בינה דמינה דינין מתערין. אז יתקבר היראה בעולם התענוג ונמתקין הדינים בשרשם ע״ש והוא נכון היטב.

(תר״מו). ולפי״ז י״ל לפרש הפ׳ (במדבר כ״ג כ׳) ויקטו מגרה ויבואו אליגות.
כי כתי׳ (מיכה ו׳ ח׳) והצנע לכת עם אלקיך. פי׳ לא מצוה
בהצנעה איזו עובדא בפני בנ״א. כי הפי׳ אם אתה בינך לבין אלקיך שבשמים מני התי׳ הצנע לכת. כי אם אדם יודע שהוא מתפלל ויש לו שמחה ע״ז לאו כלום הוא. כי מה זה אם אדם אחר יודע או הוא יודע שמתפלל הרי עובד את עצמו. רק שיהי׳ הצנע לכת אפילו אם הוא עם ד׳ יאמין שהוא אפס ומוחלט ועולם הדיבור שהוא בחי׳ אדנות השוכן בו ומדבר בו. כמ״ש אדני שפתי תפתח. ומזה יפול עליו מורא גדול עד שבא לאין מוחלט. וזהו הדעת השכל המביאו לעולם התענוג עולם הבינה ששם הדינין נמתקין בשורשם. ושם הכל שמחה ותענוג ותקונים גדולים. וזהו ויקטו מגרה י״ל אם האדם הוא בצער והוא בוכה מצרות הדינים. וזהו מחוגת בהדעת שלו הוא בקטנות כמ״ש בס׳ מאור עינים. וז״ל כל רודפי׳ השיגו׳ בין המצרים ומפני מה השיגו׳ כל רודפי׳ ומפני שהיא בין המצרים היינו בז׳ לי״ם שהדעת נפל בקטנות ומצר. כמו במצרים שהי׳ הדעת בגלות ומצר שלא ידעו הדעת השכל לעבוד הבוה״ת וב״ב. ע״כ. א״כ אם האדם רוצה לבקוע ומגרה היינו ומשרשת הדינים אזי העלה ויבואו אליגות. כי ר״ת של אלימה הוא אין לך יפה מן הצניעות. ע״ד הפי׳ (משלי י״א ב׳) ואת צנועים חכמה. כמ״ש הרה״ק מו׳ דובער ז״ל דהצניעות היא מדת יראה שיראה מפני הבי״ת. ומכח יראה בא למדת אין. ואי״ן נקרא חכמה כמ״ש (איוב כ״ח י״ב) והחכמה מאין תמצא ע״ש. והכל כמ״ש לעיל ממדת יראה בא לעולם התענוג ששם המתקת הדינים היטב.

(תר״מז). ולפי זה יש לפרש בזמירות של שבת. שמחים בצאתם וששים בבואם
עושים באימה רצון קונהם. דלא לומר שמחים בצאתם וששים
בבואם. ובילד באים לידי שמחה ומחמת שעושים באימה רצון קונהם ובצלים במליאות כנגד אור אין סוף ב״ה וב״ב ויבואו לבחינת אין שהיא חכמה ובינה עולם השמחה והתענוג. ונראה לרמז תיבת באימה ראשי תיבות ברוך אתה ה׳ מקדש השבת. כי שבת הוא יראה. לכך אמרו ז״ל (דמאי פ״ד מ״א) אפילו עם הארץ אימת שבת עליו וירא לשקר בשבת. ומיראה בא לידי שמחה עולם התענוג ששם ביטול הדינים. וזהו ר״ת אך שמח. ואך הוא מיעוט ומחוגת בתבואה לבחי׳ אי״ן. ואז שמח. ותבוא לידי שמחה כנזכר לעיל. וגם ר״ת אך שמח לבד. ולא שמחה של השמחה כי הוא פירוד ח״ו כנזכר לעיל. והבן היטב כל הנ״ל ודו״ק:

רמזי שופטים

(תרצ"ח). (ט"ז י"ח). שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך. היינו בכל השערים שלך.

היינו בברית עינים וברית הלשון וברית המעור. שצריכים לשמור עינים שלא יסתכלו אנה ואנה שלא יבוא חס ושלום לידי הרהור עבירה. וגם לשמור ברית הלשון כי ברית הלשון תלוי בברית המעור. ותהי' בחינת גדול כל כך עד שהקב"ה וב"ש שהוא ית' יודע תעלומות לב יעיד בעצמו עליך. כמו שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה שהתשובה היא שיעיד עליו היודע תעלומות שלא ישוב עוד לעבירה עיי"ש. וזהו בחינת הכתוב שתהי' בחינת גדול כל כך אשר ד' אלקיך נותן לך רצה לומר שיתן לך לשבטיך וגם שנתן לשבטיך והטיל עליהם שמו י"ה כמו שכתוב (תהלים קכ"ב ד') שבטי י"ה עדות לישראל. כך יתן הקב"ה וב"ש שמו עליך ויעיד עליך. ושפטו את העם משפט צדק, ע"ד הפשט י"ל ושפטו את העם ולא א"ע אז הוי משפט צדק. ע"ד הגמ' (ב"ב מ"ג ע"א) בני העיר שנגנב להם ס"ת אל ידיינו בדייני אותה העיר ומפני שהם נוגעין כי יש להם ג"כ חלק בס"ת. וזהו ושפטו את העם ולא א"ע. וכ"ה ע"ד רמז הנ"ל ושפטו את העם היינו האברים. לשעבד כל האברים שיהיו רק לעבודתו ית"ש. ועיקר הוא כפיית הרע. וכיון באתכפייא סט"א איתגבר יקרא דקב"ה. וכ"ה בזוה"ק לא ניתהו נהורא דיגלבא עד דנתבר כותלא דחשוכא. היינו העונות והקליפות המבדילים בינו לקונו ית'. ורמזה לנו התוה"ק ושפטו את העם ולא א"ע. היינו די"ל שהוא נוגע. ע"ד הגמרא (ב"מ ל"ב ע"ב) אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי לכוף את יצרו ע"ש. ממילא בכה"ג באם יקיים מצוה לפרוק אע"פ שעושה מצוה מ"מ הוא נוגע די"ל שעושה זאת מחמת אהבה. ויותר טוב הוא לכוף את יצרו. וזהו ושפטו את העם היינו לכוף האברים בכפיית הרע ולא א"ע בעשיית מצוה שיכול להיות שעושה להנאת עצמו מחמת אהבה. ודו"ק ונכון ומאד ברמז הכתוב הזה.

(תרצ"ט). ובזה יובן מה דאיתא (חולין פ"ג ע"ב) כיסוי הדם אינו נוהג במוקדשין. ואמרה הגמרא הטעם. כי צריך עפר לבנים. וכתיב (ד"ה א' כ"ח י"ט) הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל גו'. ואסור להוסיף על בנין הבית עיי"ש. ממילא ויותר טעם זה נתבטלה מצות כיסוי הדם. ובמסכת (סוכה נ"א ע"ב) גבי שמחת בית השואבה תקנו תיקון גדול שם. ופריך הגמרא ועקרא הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל וגו'. ומשני כדי לפרוש מאיסור הרהורי עבירה הוי ומותרין לעשות תיקון בתחילת הבנין ומלמעלה והאנשים מלמטה. הרי דגדול בכפיית הרע היא יותר ממצות הגלות. וזו הלי' ברורה ונכונה היא היטב.

ועי"ד

(תר"ן). ועוד יש לרמז ובפרט את הטעם היינו החברים כמבואר לעיל. אומנם ביותר צריכין לבאור הענינים כי המין הזה והגא הוגה וחברי גורמים את העבירה. כנגלה העיקר הוא ברית העינים שלא יסתכל. כמו שאמר (איוב ל"א א') ברית כרתי לעיני ומה אתבונן על בתולה. ומרומז בתיבת העם בראשי תיבות הסבי עיניך מנגדי. להסב העינים מנגדו ומזה שהוא יתגבר על ובכלל זה ממילא נשמרו כל החברים. וק"ל היטב:

(תרנ"א). יז יא. על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.

אפ"ל ע"ד אחז"ל (עירובין י"ג ב') אלו ואלו דא"ח. והורה לנו התוס"ק שלא תאמר כיון שהלכה כב"ה א"כ דברי ב"ש חלילה אינם אמת. חלילה לומר כן. כי אפי' דברי ב"ש הם יחודים וזווגים בעולמות עליונים. ובהם כמו ושגים עריבות ידידות תענוג עה"ב. רק כאן בעולם העשיה הלכה כב"ה. כי הלל גי' ס"ה כמנין אדנ"י בחי' מלכות מדה אחרונה. ובפרט בחי' ומקבלת ומשפיעות עליונות הן לימין בחי' חסד הן לשמאל בחינת גבורה כך היא ההלכה. וידעתי בזה כל הלל הלכה למעשה בחי' מקבל ומדה אחרונה הלכה למעשה. · ומה מתקו מאוד דברי חכמים אלו ואלו דא"ח. ע"ד אחז"ל (מכילתא יתרו) כל מלאכה לא תעשו [ל"ל ומחלליה מות יומת וביום גו'. ועי' רש"י ביצה כ' ז'. ובריטב"א שביעי כ' ע"ב וירושלמי המגדל]. וביום השבת שני כבשים בדיבור אחד נאמרו. וכתבו המפרשים ז"ל הטעם ומפני שאם יאמר הב"ה כל מלאכה לא תעשו הרי הדיבור שלו הוא נצחיות ומוכרח להיות כן ואפי' במקדש הי' אסור להקריב לכך נאמרו בדיבור א'. והפשוט כן בנידון דידן הב"ה אומר טמא וטהור או אסור ומותר בדיבור א'. כי הב"ה אומר הלכתא ומפומייהו דכולא תנאי וכולא אמוראי. וכל תנא ואמורא כ"א אומר לפי בחינתו. בזה אומר טהור לפי בחינתו ושורשו וזה אומר להיפך כפי שורשו והכל הוא מפי הגבורה. כפי מה שהופיע בו רצונו ית'. לכך אומר הב"ה שני הפכים בדיבור א' כי שניהם אמת. ואין לומר אם הכל מפי הגבורה במה א"כ מה ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא. ושאלתי לכ"ק א' מו"ר מלאכו ז"ל כשג"ע כי כ"ה רצון הבורא. כמו בשבתות ימצאו על עון זה הוא קייב קולת החומרה ועל עון זה תנן הקל. כי רצונו ית' כך הוא. כך הוא רצונו ית' ומה שבספק ספק בדאורייתא יהי' לחומרא ומה שבספק כי בדרבנן יהי' לקולא. אבל הכל הוא מפי הגבורה ודפח"ח. ולפ"ז יבוא על נכון תנו' (ב"מ פ"ו ע"ב) גבי ספק אם בהרת קדמה לשער לבן או שער לבן קדמה לבהרת. הקב"ה אומר טהור. ופירש"י ז"ל כפי מה שכתוב בתורה ע"כ. ופירושו הוא פשוט. כדאי' במס' (נזיר ס"ה ב') דכתיב לטהרו או לטמאו התירה אהדרית

עליו

עליו לטהרו יותר ממטמאו ע"כ. ומפליא של מעל"ז מאמרו מ"מ. וכך פסק ה הרמב"ם ז"ל שהוא טמא. ובאמת הב"ה אמר לטהרו או לטמאו בדיבור א' כנ"ל. דאם אמור יאמר כל א' בפ"ע הרי מוכרח להיות טהור. שדיבורו הוא מוכרח ונלקי. ובאמת שניהם קיימים. כי בעולם העשיי' הלכה למעשה ראוי להיות טמא וכמו שפסק הרמב"ם ז"ל. ולפי עולמות העליונים ראוי להיות טהור. לכך אמר הב"ה בדיבור א'. ובכל תנא הופיע הלכה כפי בחינתו ושורשו. ולפ"ז ק' מהו הל' הב"ה אמר טהור. והא הב"ה אומר הלכה כבולהו תנאי ואמוראי. לכך פי' רש"י ז"ל כפי מה שכתוב בתורה לטהרו או לטמאו התורה אהדרית עליו לטהרו זה מכוונת בשם הב"ה כאלו הב"ה אומר טהור. ומפליא של מעלת אמריו מיא כפי דיבורו של הב"ה שאמרם בדיבור א' כי שניהם אמת. וזהו שאמרם ז"ל אלו ואלו דא"ח. ר"ל דברי אלקים דייקא כי בדיבור א' היו אלו ואלו. כי שניהם בדיבור א' נאמרו ושניהם אמת. וזש"כ ע"פ התורה אשר יורוך גו' תעשה. היינו כפי הלכה למעשה שיורוך כן תעשה. אמנם בשביל זה לא תאמר שהמחלוקת האחרת ח"ו איננה אמת. לז"א לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. היינו טמא וטהור או חייב וזכאי או אסור ומותר שהם בחי' ימין ושמאל. לא תסור מהם. כי אלו ואלו דא"ח. ר"ל בדיבור של הב"ה היו שניהם בדיבור א' כי ראוי להיות כך וכך ושניהם אמת. ודו"ק ונכון היטב:

(תר"נב). (י"ז י"ד). שום תשים עליך מלך אשר יבחר ד"א בו. הנה כל המפרשים ז"ל הקשו למה האשים שמואל ע"ה את ישראל על שאלו מלך. הא מקרא מלא הוא שום תשים עליך מלך. והפ"ל ע"ד מבה"א חז"ל (סנהדרין י"ט ב') שתהא אימתו עליך. ר"ל כי המלך צריך לקשר ולדבק א"ע במדת מלכות שהיא יר"ש כידוע. וכ"ה בת"ז תק' ס"ת אמאי הוא למלך בגין דלאו הוא מלכא אלא מקשרא דמלכות וצריך למיהוי לי' עיני' בכל אתר ס"ת דאיהי עמודא דאמצעיתא לאתקשרא בי' קוב"ה ושכינתי' ע"כ. וזפ"י הפ' למען ילמד ליראה את ד' אלקיו ר"ל ליראה את ד'. עם ד' שהוא ת"ת עמודא דאמצעיתא צריך ליראה אלקיו שהוא בחי' מלכות עטרה דילי'. כי בזה שילמד בק"ת שהוא עמודא דאמצעיתא אזי ילמד ליראה עם ד' אלקיו שהוא בחינתו בחי' מלכות. לחבר יראה עם תורה. זה היא עיקר המלוכה שלו. ומאמר הפ' לבלתי רום לבבו מאחיו. פי' כי המלך הוא שכל העם ממליכים אותו וכ"א נותן לו בחירתו שהיא בחי' מלוכה. ומשעבדין הבחירה למלך שלא יעשה שום דבר מרצונו ובחירתו. רק מה שהמלך יצוה אותו. והכל סרים אל משמעתו. ובזה נעשה הוא מלך. ממילא כל רום לבבו היה מחמת שמשעבדין לו כ"א בחירתו. וזש"כ לבלתי רום לבבו מאחיו. בזה שאחיו משעבדין לו בחירתם ומזה הוא רם ונשא. רק עיקר המלוכה שלו

שלו לדבק א"ע לבחי' מלכות יר"ש כנ"ל. וזה עיקר מלכותו. וכמ"א חז"ל שתהא אימתו עליך. שאימה שלו דהיינו יר"ש תהי' עליך. נמצא זה הוא עיקר כוונת המלוכה שיעשו להם מלך כדי שידעו איך ליראה לפני המלך האמיתי ממ"ה הקב"ה. וזש"ה הפ' שום תשים עליך מלך אשר יבחר ד"א בו. פי' שתוכל לבחור ממנו את ד' אלקיך האיך ליראה את ד' אלקיך. וזהו אשר יבחר בכ"א יבחר את ד"א בו בו ממש בהסתכלותם עליו תושפע ממנו היראה עליהם. כי הוא דבוק ביראת ד' כל כך שהיא בחינתו עד שישפיע על העם יראה ליראה את השם הנכבד והנורא ממ"ה הב"ה שהוא ממליך מלכים ולו המלוכה. בירתי גם שחלק הב"ה מכבודו ית' עליו מזה יבוא להם מורא גדול ממ"ב איך ליראה מפני מלך הכבוד האמיתי.

(תר"נג). ויש לפרש בזה אמר הכתוב זמירות ישראל אדוננו המלך דוד ע"ה (תהלים, כ"ז ח'-ט') לך אמר לבי בקשו פני רצה לומר לך בשבילך אמר לבי בקשו פני כדי שילמדו ממנו איך ליראה משמך הנכבד והנורא ית' וית'. אמנם אני את פניך ד' אבקש אני צריך לבקש ממך שתהא תשפיע עלי מיראתך הטהורה. ואל תסתר פניך ממני. ואל תט באף עבדך על דרך אומרם ז"ל (ר"ה ט"ז א') מלך נכנס תחלה לדין מקמי דליפוש חרון אף. והקשו המפרשים ז"ל האיך שייך מקמי דליפוש חרון אף הא משפטו של הקב"ה הוא אמת ויבר אפילו בשעת חרון אף. ולפי הנזכר לעיל אתי שפיר. דכל העם תלוי במלך. וזהו שאמר אל תט באף עבדך דהיינו שאני אבקש תחלה לדין מקמי דליפוש חרון אף. ולפי זה לא קשה משמואל הנביא ע"ה דהם שאלו משפט המלך ללמוד ממלאכותיהם ולא לכוונה האמיתית הנז' לעיל. ודו"ק היטב:

(תר"נד). (י"ט ג') תכין לך הדרך ושלשת. הבעש"ט ז"ל הביא מקורה תכין לך הדרך ושלשת. ושלשת תרי"ג מאוד. וכ"ל לרמז. דהגמ' (מכות י' ע"ב) פי' הפ' (תלים כ"ה ח') טוב וישר ד' ע"כ יורה חטאים בדרך. דעל פרשת דרכים הי' כתוב על עמוד מקלט כדי שהרוצח יוכל לידע הדרך. וזה מדות בהקב"ה טוב וישר ע"כ יורה חטאים בדרך שיורה להרוצח הדרך. וגם יש לפרש הקרא על המרגלים. דכתיב (במדבר י"ג כ"ה) וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. והקשה רש"י ז"ל הא הם הלכו לארכה ולרחבה וא"י זוא ת' פרסה על ת' ומהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום. נמצא שבו לאחר שמונים יום. ותי' שהקב"ה קיצר לפניהם הדרך כדי למעט העונש. וזה מדות שטוב וישר ד' ע"כ יורה חטאים בדרך שקיצר להם הדרך שילכו בקיצור כדי למעט בעונש. והטעם שהקב"ה יורה להחטאים הדרך. כי יש בחי' דרך שם ק"ג. ושם אהי' קס"א גימ' דרך. אשר מזה אין נידונים

אפי' הרשעים כי שם אין מגיע פגם החטא כידוע. וזהו יורה חטאים בנתי' דרך שבשם אין מגיע פגם החטא. וזהו הכין לך הדרך שתכין לך הנתי' דרך ושלשת היינו שתשלש עליך בשלשה קליות. קו החסד וקו הרחמי' וקו הדין לתקן ומדותיך ילקבצו בו' ימי הבנין שהם בשלשה קוים ולהעלותם מן הבחירה שלא יהא בהם שום פגם. דהיינו ומחשבה נפולה וכן הבאר ומבטל הפכיים. כמו שאין הפגם שלך מגיע לשם' דרך כך לא יהי' שום פגם בהשלשה קוים. והנה בס' ליקוטי אמרים כ' דבמדת אי"ן יוכל לתקן כל הבחירות. שבאין ליכא בחירה כיון שהוא אין. לכן יהי' אדם שפל מאוד בעיני עצמו. ומזה יוכל לתקן כל המדות שלו ומהבחירה. וז"ש המקרא ושלשת תרד מאוד אם תרצה לתקן השלשה קוים שהם ז"ת אז תרד מאוד ר"ל שתהי' בשפלות ומאוד מאוד הוי שפל רוח. ובזה תתקן כל הבחירות. ודו"ק והבן היטב:

(תר"נה). (כ' א'). **כי תצא למלחמה גו' וראית סוס ורכב גו' לא תירא מהם כי ד"א עמך המעלך מארץ מצרים.** ע' באלשיך הק' ובאוה"ח הק' ע"פ מוסר השכל.

דקאי על מלחמות היצר. ואפ"ל ע"פ דרכם ז"ל כי תצא למלחמה על היצה"ר. וראית סוס ורכב ר"ל כי הרכב הוא שפל לסוס והסוס מושך הרכב. כמ"כ תראה שהיצה"ר מושך הרכב היינו הרכבה שלך מד' יסודות שיטה עליך לתאוות ולתאוות רעות. לא תירא מהם כי ד' אלקיך עמך בעזרך כמאחז"ל (שבת ק"ד ע"א) הבא לטהר מסייעין אותו. המעלך מא"מ ר"ל כמו שבשעת גאולת מצרים הי' הב"ה מהפך והרכב הי' מושך להסוס אל תוך הים כך הב"ה יעזור לך שהרכבה שלך תהי' מושכת להיצה"ר. עד"ש הרה"ג מוהר"ר דובער ז"ל על המשנה (אבות פ"ד א') איזהו גבור הכובש את יצרו שיכבוש אותו תחת ידיו ולא לגרש אותו רק אם יביא לו תאוה או מחשבה רעה אזי עם אותה תאוה והמדה והמחשבה ילמוד בחשק ויתפלל בשמחה ויעשה רצון קונו. שכ' טוב ארך אפים מגבור גו'. ודפח"ח. כמ"כ כאן שתשוקת ותאות הרכבה תהיינה מושכות להיצה"ר לעבוד לכבוד אותו ת"י. ובאותה תשוקה ומחשבה ילמוד ויתפלל. וי"ל הפי' (שה"ש א' ט') לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. כמו ברכבי פרעה הי' הרכב מושך להסוס לתוך הים כן דמיתיך רעיתי שאתם מושכים להיצה"ר עם תאותיו ותשוקתו אתם מושכים אותו לד"ת ולמחשבה טובה בתורה ותפלה. וזש"כ (תלים ד' ה') רגזו ואל תחטאו ואז"ל (ברכו' ה' א') לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר. ר"ל שיתרגז ויתגבר היצ"ט על היצה"ר. אם היצה"ר מביא לו מחשבות רעות והמדות ותשוקות לא ידחה אותו כנ"ל. רק לתתגבר הטוב על הרע ובאותן המחשבות ילמוד ויתפלל ויעלה אותן מן הבחירה כידוע. כדאי' בזוה"ק זכאה מאן דאהפך מחשוכא לנהורא

וממרירא

ומגדירה למיתקא. וזהו אחז"ל (ברכו' ז' ע"ב) למה נקרא שמה רות שילא ממנה דוד שריווה להקב"ה בשירות ותשבחות. כי ר"ת של רות הוא רגזו ואל תחטאו. כי רות הוא בחי' מלכות כידוע שהיא כלולה מי"ד בחי' ומלבישין בכל מבלה. וצריך האדם להעלות הבחינה הזו עם בחינת הגבורות, היינו להעלות כל המדות שבגבורה ויהפך חשוכה לנהורא ויהיה ע"י של ילא"י למתק הגבורה למיתקא. ומזה יצא כ"ר להקב"ה וזהו למה נקרא שמה רות שילא ממנה דוד היינו התענוג כי דהמע"ה הי"ל נפש מבחי' מלכות כידוע. והי' אדמוני עם יפה עינים כלול ממע"ר. עד שבשמואל מ"ה לא הי' רוצה למשוח אותו כראותו אותו אדמוני. כדאי' במדרש. עד שא"ל הקב"ה קום משחהו כי זה הוא (ב"ק ע"ז י"ב) זה בעוה"ז הוא בעוה"ב ע"ש. ולפי הנ"ל א"ש בדהמע"ה הי' מתגבר היצ"ט על היצה"ר והי' מהפך ומחשוכא לנהורא עד שריוה להקב"ה בשירות ותשבחות. דאל"כ לא הי"ל להקב"ה כ"ר בשירותיו כמ"ש. רק מחמת שהי' מתקן מדתו מדת המלכות ועשה מרע טוב והי' מגביר היצ"ט על היצה"ר בזה הי' מרווה להקב"ה. והבן כל הנ"ל. וזה הוא בעוה"ז וגם הוא בעוה"ב והר"ק. הטיב מאוד ותשכיל כי דוד המע"ה הי' בבחינה דמלכא כדאי' בזוה"ק. והוא ע"ד מילתא דבדיחותא קודם הלימוד. כי האדם הוא בסוד קטנות וגדלות וע"י השמחה ובדיחותא יוצא מקטנות לגדלות. כן דהמע"ה הי' מעלה כל קטנות שבבחי' מלכות לגדלות. וזה הוא מעלת הבינה שהי' מעלה הבחינה הק' מקטנות ומחשיכא לנהורא לגבי מלכא קדישא. ובזה הי' מרווה להקב"ה. לכך נקראת רות שילא ממנה התכלית המכוון כ"ר והתענוג והוא דוד ע"ה בבחינה דמלכא. והר"ק הטיב:

(תרנ"ו). (כ' ג'). שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם גו'. רצה לומר בזכות שמע ישראל שאתם מוסרים נפשכם בקריאת שמע על קדושת שמו ית' למען שמו באהבה בזכות זה אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם לנצח אותם. על דרך שכתב הבינה לעתיד על אחז"ל (אבות פ"ד מי"א) תשובה ומעש"ט כתריס בפני הפורענות ר"ל אותם התשובה ומעש"ט שהם בפני הפורענות שאתם יראים ממעשים ועונים תשובה מיראה ולא מאהבה וגם ממעש"ט כ"כ הם רק כתריס להגן מן היזיקין אבל לא לנצח המזיקים והפה"ח. וזה"א כאן בזכות שמע ישראל שהוא מסירת נפש מאהבה אתם קרבים על אויביכם לנצח אותם. ואמר בפסוק שני הטעם כי ד' אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם. רצה לומר הוא דהקב"ה הולך עמכם לעזרה להלחם עם אויביכם הוא רק להושיע אתכם שלא יהרגו האויבים בכם והוא כתריס להגן עליכם אבל לא לנצח אותם כי זה תלוי בזכותכם בזכות שמע ישראל למען שמו באהבה. והר"ק היטב ונכון.

(תר"נז). (כ' ז'). מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו. אי' (סוטה מ"ד ע"א) אר"י הגלילי הירא מעבירות שבידו לכך תלתה לו תורה לחזור על בית וכרם ואשה לכסות על החוזרים בשביל עבירות שבידם שלא יבושו ע"ש. אפ"ל דלכאורה ק' אם הי' מכרין מי האיש הירא מעבירות שבידו א"כ הי' איפוא אותו אדם שיאמר זכיתי לבי וטהרתי מחטאי כי אדם אין צדיק גו'. ועוד יל"ד למה לא כתיב ג"כ הכא פן ימות במלחמה. וכ"כ הוא דלגבי בית וכרם ואשה כתיב פן ימות גו' ואיש אחר גו' שהוא רק משום עג"נ במלחמה. ומכ"ש הכא פן ימות ביותר יש עג"נ כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחי' והוא פסוק מלא (ביחזקאל י"ח כ"ג-ל"ב). והכתוב לא השב לזה רק שלא ימס את לבבו של אחיו. ואפ"ל בקושיא חדא ומתורצת עם חברתה השני'. דאי' במס' (קדושין פ"ב ע"א) הספנין רובן חסידים. פירש"י ז"ל מפני שהולכים במקום סכנה לבם נכנע ונשבר לפני הקב"ה. וא"כ ה"נ בשעת מלחמה שהוא מקום סכנה בוודאי לבם נשבר ונכנע לפני המקום בהרהור תשובה. א"כ ל"ק קושי' ראשונה: רק עיקר החשש מי שיירא מעבירות שבידו. לכאורה מלת בידו הוא מיותרת. רק שידוע שיש ד' חלוקי כפרה. עבר על מ"ע ושב לא זז משם עד שמוחלין לו. עבר על ל"ת צריך להיות תשובה עם יו"כ. ומכ"ש על ל"ת של כריתות ומכ"ד צריך להיות מיני יסורין כו'. ופי' המהרש"א ז"ל שאם עבר על מ"ע כמלא הוי שב וא"ת וקל יותר ממה שעבר על ל"ת ועשה מעשה בידים ע"ש. וזהו שדייק בלשונו הירא מעבירות שבידו דהיינו שעשה מעשה שעבר על ל"ת. ובזה לא סגי בתשובה לחוד דבעינן נמי יו"כ או יסורין או מיתה. אבל על יבש ולא עשה מידי באמת די בתשובה לחוד א"כ לכך לא כתיב פן ימות דלא איכפת לן במה במיתה כיון שבוודאי הי' מהרהר בתשובה בכ"ל רק שצריך נמי מירוק. וא"כ אפי' אם אירע שימות במלחמה הרי המיתה ממרקת לו. רק עיקר החשש הוא שלא ימס לבב אחיו. משא"כ גבי כרם או בית שפיר חייש למיתה ואפי' אם תמרק לו מ"מ הוי עג"נ שאיש אחר יחנכנו. ול"ק קושי' שני'. אך עדיין ק' ל"ל גבי כרם הטעם שאיש אחר גו' ותיפוק לי' שלא ימס לבב אחיו. וא"ל דמ"מ היכא דאין לו עבירות א"כ פשיטא דרשאי לצאת למלחמה. ול"ל דמיירי שיש לו עבירות בידו א"כ בל"ז צריך לחזור. וצריך לומר דלכך כתב טעם אחר כדי לכסות עליו ועל עוברי עבירה. ול"ק קושיית המזרחי ז"ל ל"ל טעם גבי בית וכרם פן ימות הא כל עיקר הוא כדי לכסות כו'. ולפמ"ש א"ש ודו"ק היטב הדק ונכון:

כי

רמזי תצא:

(תרנח). (כ״א י׳). כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה׳ א׳ בידך. י״ל התעוררות בזה

היצה״ר עושה את האדם לדבר עבירה אזי תיכף יתעורר נגדו למלחמה ולא יניח לו כלל וכלל. אפילו אם אומר איזה טעם. דהיינו על דרך אחטא ואשוב כדי לקיים מצות תשובה בהיא מצות עשה אל יניח לו רק תיכף ללחום עמו. ואז ונתנו ה׳ אלקיך בידך. לאפוקי האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה כמאמר במשנה (יומא פ״ה ע״ב) וכן פסק הרמב״ם ז״ל. אפילו אם אומר פעם אחת אחטא ואשוב אין מספיקין כו׳. ואם האומר הא תשובה היא מצות עשה מן התורה. לזה אמר הכתוב אויבך ושבית שביו היינו אותן אנשים בהם שביו של היצה״ר ושבית אותם אליך להחזיר להם בתשובה וגדול המעשה ובזה תקיים מצות עשה של תשובה. ורמז נכון הוא היטב.

(תרנט). כי תצא למלחמה גו׳ ושבית שביו. כל דידע ומאמר הגמ׳ (קידושין ל׳ ע״ב) בראתי יצה״ר ובראתי

תבלין זו תורה. כמאמר עיקר המלחמה על הגבר המורד דהיינו היצה״ר הוא במלחמתה של תורה. וזהו כי תצא למלחמה היינו למלחמתה של תורה. על אויבך היינו היצה״ר. אזי ונתנו ה׳ אלקיך בידך. כמ״ד חז״ל (מו״ק ט״ז ע״ב) אני מושל בי צדיק. וזהו ונתנו דוקא קאי כביכול על הקב״ה. בהקב״ה נותן א״ע בידך כביכול צדיק מושל ביראת ה׳. אבל בתנאי ושבית שביו. דידוע דאין ישראל נגאלין רק בזכות התורה הק׳. (ועי׳ בתיז הק׳ (תיקון תלתין) ורוח אלקים מרחפת דא רוחא דמשיחא. ווי לאינון מאן דגרמין דייזיל לי׳ מן עלמא כו׳. דאלין דעבדין לאורייתא יבשה ולא בעאן לאשתדלא בחכמת הקבלה דגרמין דאסתלק נביעו דחכמה. ע״ש היטב. ומבואר שם דאין נגאלין רק אם ישתדלון לעשות השכינה הק׳ בדביקות התורה תורת אמת של רשב״י ע״ה דאיהי חכמת הקבלה. וזה מבואר בכונות ותקוני׳. וזהו ר״ת של **ושבית שביו** ותעלה **שבינתי** בדביקות יחוד תורת **שמעון** בר יוחאי וסבן. וזהו ושבית שביו היינו הנ״ק בהם אלכו בשבי׳ אתה תעלה ותגדל אותם ושבית אותם מידו. וכ״ז ע״י תורת אמת. ואז יהי׳ בירור הגמור וביאת הגואל צדק בב״א אמן:

(תר״ס). (כ״א י״א). וראית בשבי׳ אשת יפת. עי׳ במאמר הק׳ ובאוה״ח הק׳ בכיהם ז״ל מאירים ומזהירים

בפרשה זו על התשובה. ואמרו בדרך רמז ורמיזה בשבי׳ של היצה״ר אשת יפת היינו הנפש היקרה כו׳. וגלחת את ראשה גו׳ כ״ז הוא תיקונים לנפש היצה״ר ע״ש.

ויספר עוד לרעהו. ע"ד דאי' בתוס"ל בחכם אחד שראה אדם אחד בדאגה. אמר לו אם דאגתך על עוה"ז תמעט דאגתך ואם על עוה"ב תרבה דאגתך ע"ש. וזהו ירמוז הכתוב וגלחה את ראשה כי השערות הם מיתרי המוחין. וזהו וגלחה היינו למעט הדאגות של מותרי המוחין מקנאה ותאוה וכבוד. אמנם על עוה"ב ירבה דאגתו. וזהו ועשתה את צפרני' שתגדל הדאגה של בחי' צפרנים. בסוד דצריך לאחוזה לצפרנים בהבדלה דהוי אדם ומלובש בכתנות צפרנים דהוו נהרין כשכני כבוד והיינו בהבדלה ונכייהו. ע' בהקדמות ת"ז הק'. ובכתה את אבי' ואת אמה היינו או"א בחי' מוחין. שאדם פוגם בברית בבחי' מוחין כידוע וזהו ובכתה גו' ירח ימים. אותן הימים שהם ימי ירח. דהיינו במיעוט הירח כידוע שלבנה נקראת מילוי הירח. וירח הוא במיעוטה. ואז במיעוט הירח דהיינו כל ער"ח תבכה על פגם הברית כדאי' בכתבי האר"י ז"ל. והאלשיך והאוה"ח הק' כתבו ירח ימים היינו בחודש אלול ע"ש היטב:

(תר"סא), **ולקחת לך לאשה**, בפירש"י ז"ל: לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר אפ"ל ע"ד הגמ' (יומא י"ח: ע"ב) רב כי אזיל לעיר אחרת אמר מאן הוי לי ליומא. ומקשה הגמרא רק לייחוד בעלמא. כי איכו דומה מי שיש לו פת בסלו כו'. ופירש"י ז"ל שאינו מתאוה כ"כ ע"ש. ולפי"ז לכך התירה לו התוה"ק שיהי' לו פת בסלו. ואם לא הועיל לו ייחוד בעלמא אמר עוד הכתוב והבאתה אל תוך ביתך. ע"ד הגמרא (כתובות ס"ה ע"א) באשת אביי באת לדין לרבא. אזיל רבא לביתו ותבע את אשתו ע"ש. וה"נ והבאתה אל תוך ביתך. ושוב יש לו אשתו וימלא תאותו בהיתר ולא באיסור. ואם עדיין לא הועיל לו אזי וגלחה גו'. כדי להתגנות עליו. ואם כל זה לא הועיל לו אזי ובעלתה גו' והיתה לך לאשה. אתה נאה לה והיא נאה לך. וזהו לך בדומה לך ודו"ק. ולבסוף יהי' לו ממנה בן סורר ומורה כמו שמורה סמיכות הפרשה. וק"ל היטב:

(תר"סב), (כ"א י"ד) **והי' אם לא חפצת בה**, ופי' בספרי הכתוב מבשרך שסופך לשנאתה: ולכאורה תמוה משמע זה הא הפי' לא קאמר רק הדין דאם לא חפץ בה אזי ישלח אותה ונראה ע"פ דרש"י ז"ל פי' אשת יפ"ת לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר. דהנה האר"י ז"ל כ' ושבית שביו. דהנה בחטא אדה"ר נפלו כמה נשמות בתוך הקליפות וז"פ ושבית שביו היינו מה שנשבה בידם ומחזיר נפשות ישראל. ומי שהיא מבירבי אותה הנשמה יתאוה אלי' ע"ש. ולכאורה לפ"ז למה כ' רש"י ז"ל לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר. הא נתאוה אלי' מחמת נשמה שהללה בשבי להתיר אותה ממאסרה ולהעלותה לקדושה. אמנם י"ל דק' לרש"י ז"ל עה"פ

וראית

וראית בשבי׳ אשת יפ״ת הוא כל עיקר החשק שנתאוה אלי׳ היא מצד הגלות הקדוש שהוא משורש אותה הנשמה ולמה תלה החשק ביפ״ת יען לא משבחת שהיא כשורה ואפ״ה יש לו חשק אליה מחמת הבה״ן שבקרבה. לזה פירש״י ז״ל לא דברה תורה אלא כנגד יצה״ר. ר״ל הא דתלתה התורה יפ״ת הוא כנגד יצה״ר שהיצה״ר מייפה אותה אצלו כדי שיתאוה לתאוה הגשמיית. ולא די שלא יעלה הנ״ק אלא שגם יוריד אותו יותר בתוך עומקי הקליפות שבעדין לא נתביר היה מתאלת והגות הנחש ויש לו חשק ותאוה לתאות התאוריות. יען מה שהיצה״ר מייפה אותה ורוצה להשליכו לתאות התירה לו התורה כדי שלא יהי׳ בו לד איסור. אומנם הבחינה היא אם החשק שלו הוא מחמת שהיא משורש הנשמה שלה ומתאוה להעלותה מתוך עומקי הקליפות או שיתאוה לה מחמת שהיא יפ״ת לבד. הבחינה היא כך. אם אחר שיקלך משלי׳ כל הגלות התאוריות בהגוף נהנה מהם לא נשאר עוד אצלו שום רצון וחפץ אלי׳ זה מופת שלא חשק בה רק כדי למלאות תאותו מיופי׳. אומנם אם אחר שהסי׳ מקלך משלי׳ כל הגלות הגשמיות אעפ״כ נשאר בלבו החפץ והרצון זה מופת שמחמת אחר שורש נשמתו. וז״ש הפ׳ דלעיל כתיב וחשקת בה הוא לי חשק מתאוה. אבל איני יודע אם החשק הוא מחמת יופי׳ לבד או מחמת שורש נשמתה. אך הבחינה כנ״ל לקלך משלי׳ כל הגלות התאוריות. ואמר הפ׳ אח״כ והי׳ אם לא חפצת בה ר״ל שלא נשאר אצלך שום חפץ ורצון ומוכח שלא חשקת בה רק למלאות תאותך ומשרך הכ׳ בודאי קופץ לשלחתה. ודו״ק ותבין היטב ומדוייק מאוד הלשון. אם לא חפצת לשון עבר דהוי למיכתב אם לא תחפץ לשון עתיד. ולפי הנ״ל א״ש דקאי על שעבר שלא הי׳ רק חשק ולא רצון כלל ודו״ק היטב:

(תרס״ג). כי יקרא קן גו׳ למען ייטב לך והארכת ימים. ע״ד מ״ש בתי״ז תק׳

בזימנא דישראל מקיימין האי פקודא ואזלת אימא מתתרכא ובנין מיתן תו ומלכא דממונה על עופין אוליף זכו ובעיא לקב״ה ואמ׳ כתיב ורחמיו על כל מעשיו כו׳. וקב״ה מאי עביד כניש לכל חילין דילי׳ ואמר ובי ממנת דשופי דלתתא אוליף זכו על עופין דילי׳ ולית בכו מאן דאוליף זכו על בני דאינון ישראל ועל שכינתא דאיהו בגלותא כו׳. בההיא זמנא נית קב״ה ואמר למעני למעני אעשה ע״כ. וזה שלח תשלח גו׳. ואם תקיים פקודא דא למען ייטב לך כי מזו הגלות מושכת לך הטבה כנ״ל דקב״ה מרחם על שכינתא ועל בני׳. וזה למען ייטב לך והארכת ימים.

(תרס״ד). ולפי״ז יש ליישב פירש״י ז״ל. דמוכ׳ (ברכות ל״ג ע״ב) פי׳ על המשנה האומר על קן צפור יגיעו רחמיך במשניק ואמר רחום וחנון

להם

אתה עד שאפי' על קן צפור יגיעו רחמיך. ובגמ' (מגלה כ"ה ע"א) פי' שאומר
אתה חסת על קן צפור כן חוס ורחם עלינו ע"ש. וי"ל בדרך האפשר דבגמרא
(שם ושם) א' הא' דמחית לקמיה דרבה ואומר אתה חסת על קן צפור כן חוס
ורחם עלינו. אמר רבה כמה ידע האי צורבא דרבנן לרצויי למאריה. א"ל אביי
והא משתקין אותו תנן. ורבה לחדודא דאביי אמר. ולכאורה מאי חדוד יש
בזה הא מתניתין הוא. וי"ל דבאמת לפי על הת"ז הק' הקשה על מ"ד דלכך
משתקין אותו מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות. הא
לפי הת"ז הק' הנ"ל הוא רחמנות כדי לרחם על השכינה הק' ועל בני' ע"ש.
ולי נראה דאדרבה משם מוכח דאין הטעם של המצוה מפני רחמנות ואינה
אלא גזרת מלך. דהגמ' במס' (חולין קמ"א ע"א) דרש משפל ב' שלח תשלח
מ"מ דאסור ליקח האם אפילו לטהר את המצורע. ופריך הגמ' ל"ל קרא. הא
אין עשה דטהרת מצורע דוחה ל"ת של לא תקח האם גו'. ועשה דשלח תשלח.
דאין עשה דוחה ל"ת ועשה. ומשני דה"א דגדול השלום בין איש לאשתו שהמצורע
אסור בתשמיש המטה. הוי אימא דדחי. לכך אצטריך שלח תשלח ע"ש. מוכח
דאם אמרינן הטעם של מצות הקן הוא כדי לעורר רחמנות על השכינה הק'
דאיהו בגלותא. אמאי אסור ליקח לטהר המצורע דאסור בתשמיש. הא אי'
(ביבמות ס"ג ע"א) כל שאינו עוסק בפו"ר גורם לשכינה שתסתלק מישראל.
וכל כוונת המצוה היא בשביל תיקון השכינה הק'. א"כ אמאי לא יקח לטהרת
מצורע בזה גורם בחברת השכינה הק' בישראל. ומכ"ש דיקיים שניהם. שאח"כ
ישלח אותה. כי המצורע הי' לוקח ב' צפרים וא' הי' משלח אח"כ. א"ו מדכתבה
התוה"ק שלח תשלח ש"מ דגזרת מלך היא על עבדיו כי כן הוא דתו של מלך
מלכי של עולם. ומה מאוד עמקו מחשבותיו ית'. רק דממילא הי' נמשך מפקודא
דא רחמנות. אבל כוונת המצוה היא עמוקה ומכוסה. וגזרת מלך על עבדיו היא.
ממילא לפ"ז יש לומר הא דתנן במתני' האומר על קן צפור יגיעו רחמיך היינו
שאומר טעם של המצוה. ואומר כמה רחום וחנון אתה עד שאפילו על קן צפור
כו' כפירש"י ז"ל. לכך משתקין אותו. דבאמת אין זה הטעם. רק גזרת מלך
על עבדיו. אמנם אם אומר כן בתפלתו רשאי. מפני שמ"מ הי' נמשך מזה
רחמנות על השכינה הק' ועל בני'. א"כ אם אומר אתה חסת על קן צפור כן
חוס ורחם עלינו כדי לעורר רחמנות כמו שנתעורר ממעשה המצוה אין
משתקין אותו. דאינו רק שיודע מדות הקב"ה שירחם עלינו כיון שמפקודא
דא הי' נמשך רחמנות על ישראל. וזה מאמרו של רבה לאביי כמה ידע האי
צורבא מרבנן ע"ד אחז"ל (ברכות נ' א') מברכותיו של אדם ניכר שהוא ת"ח.
וכן כאן מתפלתו של זה ניכר שהוא צורבא דרבנן. בהורה בזה דהשפע של
המצוה הוא רק אם אומר טעם של המצוה. וזה"א כמה ידע האי צורבא דרבנן
לרצויי

לרמיי לומרי׳ דבתפלה מותר לומר כן. והשיב לו אביי הא משתקין אותו תנן. דבאמת אין לחלק בזה. כיון דבמתניתין סתם קתני משתקין אותו משמע אפי׳ בתפלה אין רשאי לומר כן. דדוקא בשביית שמלות בידים ומגלה פני׳ מושך רחמנות. אבל להזכיר זאת בתפלה ג״כ אינו רשאי. דמשמע דהטעם הוא בשביל זה ובאמת היא גזירה כנזכר לעיל. מוצא למקשה דהכא בפי׳ פירש רש״י ז״ל במקשת ומגלה שאומר כן בתפלתו כן הוא ורחם עלינו. אבל לפי המקשה דעתין דהכא הוי אוקמא דיש לחלק. וגם בפי׳ קאמר לחידוא דאביי דבאמת יש חילוק. ודו״ק היטב ונכון:

(תר״סה). (כ״ב ח׳). **כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול הנפל ממנו.** ע״ד דכל כוונתו של אדם לא תהי׳ רק עבור השכינה הק׳ כידוע. והי׳ (סנהדרין מ״ו א׳) כשאדם שרוי בצער השכינה מה אומרת קלני מראשי כו׳. ואם על דמן של רשעים כך על דמן של צדיקים עאכ״ו. וזהו ולא תשים דמים תרתי משמע. כי יפול הנופל הרי השכינה הק׳ מצטערת על דם של רשע הנופל הראוי ליפול. וגם על דמ״ך של נער שלך שאירע מעשה כזו בביתך.

(תר״סו). או יאמר דלכאורה ק׳ למה זה הקפיד לעשות מעקה. הא מעצמו יעשה שהשכל גוזר כן כדי שלא יפלו בני ביתו בניו ואשתו. וזהו מאמרו ית׳ ועשית מעקה לגגך כי יש ל״ת אם עתה עושה ומחשבת בשביל המצוה אותך בזה ולא תשים דמים בביתך. משא״כ אם אתה תעשה משלך אין אתה מוכח בזה הדמים מביתך. כי יפול הנופל מי שקרוי נופל בראוי ליפול אזי יפול ממנו אפילו מהמעקה. משא״כ כשאתה עושה מצוה הרי זכות המצוה יגין עליך כי אין מגלגלין חוב על ידי זכאי. ונכון היטב.

(תר״סז). ויש לדקדק על הלשון לגגך. הוי לו׳ מיכתב לגגו רצה לומר לגגו של בית הנזכר בפסוק. אמנם י״ל דהתורה הקדושה הורה שאדם אין לו כלום בעולם הזה. ואפילו מה שיש לו אינו שלו. כדאיתא במדרש (בבא קמא כ׳ ע״ב) מעשה באחד שהי׳ מסקל אבנים מביתו לרה״ר ועבר חסיד אחד ואמר לו ריקה למה אתה מסקל מרשות שאינו שלך לרשות שלך. לגלג עליו. לימים מכר את ביתו והי׳ נכשל על האבנים. אמר יפה אמר לי החסיד. עיי״ש. וזהו שאמר הכתוב ועשית מעקה לגגך. רק בשעת עשיית המצוה אז הוא גגך. על דרך שאמרו ז״ל (ברכות ל״ח א׳) שאין קודם ברכה כאן לאחר ברכה. אבל אחר כך אפילו מה שיש לך אינו שלך. כי בוא תבוא ימים אחזה חטא ותצטרך למכור הבית. ונכון היטב.

(תר"סח). א"י ידוע דכל התחלות קשות כדאי' בזה"ק בכך הוא ומדת השכינה הק' התלבשה דין. לכך בתחלת המשכן מתו נדב ואביהו. ויש לפי"ה כשנולד בנימין ונשלמו י"ב שבטי יה שמשם נרכבה לשכינה הק' נעשה דין ברחל אמ"ה. כי השכינה הק' היא בחי' גבורות. ונעשה דין מחמת קטרוג עין קנאה. וכן כדומה כל התחלות קשות. וכן לעיל בפ' (שופטים) הי' מכריז הכהן מי האיש אשר בנה בית גו' פן ימות במלחמה גו' וכן הסדר. וזה מחמת קטרוג איזה עין. וזהו כי תבנה בית חדש אז ועשית מעקה לגגך ע"ד דאי' (מנחות כ"ט ב') אמר רב אשי לדידי חזו לי ספרי דווקני דבי רב דתגרי לגגי' דחי"ת כזה ח. שהוא חי ברוחו של עולם. ופי' המלבוש הק' כי הוא ית' אין לו שייכות בגשם. כי ע"כ יקרא חי. כי כל גשמי ימות. ושוא תאמר א"כ איך ישב אלקים על הארץ. ע"כ אמר שישיבתו איננה בארץ השפלה רק ברוחו ודקותו אשר לעולם השפל. והוא כח החיוני אשר לעולם הגשמי. והיא הנקראת רוחו של עולם ברוחניות וחיות של עולם השפל. ומזה ימשך שפע כבודו ית' לקיום העולם ע"ש. נמצא תגג של החי"ת מרמז על רוחו של עולם היינו החיות והרוחניות של עולם השפל. וזהו ועשית מעקה שתעשה לך שמירה לגגך היינו לרוחניות שלך ולחיות שלך שהם רוחו של עולם המלובשת בשם גג. שלא תמשך אחר הגשמיות רק לקשר עצמך לחיות השוכן ברוחו של עולם ולא לגשמיות כי כל גשם ימות. רק לעשות לך שמירה גדולה בחי' מעקה לרוחו של עולם. להיות בחי' חכמה והתכוונות החיי' את בעלי'. ושם נמתקו כל הדינים כי החכמה ומאי"ן תמצא וכל דבר הבא לבחי' אי"ן אזי יכול לשנות אותו דבר לבחינה אחרת. כידוע מי שאמר לשמן כו' יאמר לחומץ. כי בבחי' אי"ן נעשה השתנות. כמ"ש הרה"ג מ' דובער ז"ל והילופיקן בגולם היינו בי"ד בחי' חכמה ודפק"ח.

(תר"סט). ולפי זה יש להבין קצת מה שכתב האר"י ז"ל בסוד מעקה. מעק"ה גימטריא רי"ו. וגג"ך גימטריא כ"ו שם הוי' עיי"ש. ודבריו סתומים. ואפשר לומר כנזכר לעיל כי כל התחלות קשות כנזכר לעיל מחמת קטרוג איזה עין נעשה חלילה דין. וזהו ועשית לשון תיקון שתתקן המעקה היינו הדינים והצער. כי על צער מתרגם עק"א. וזהו מעק"ה גימטריא רי"ו היינו גבור"ה שגימטריא רי"ו ג"כ. ר"ל כוונה שתמתק הגבורות לגג"ך גימטרי' כ"ו שם הוי' ב"ה וב"ש שהוא רחמים. שתעשה יחוד הוי' ואדנ"י ונמתק הדי"ן ברחמי"ם. ויש לרמז בגמרא (בבא בתרא קמ"ה א') תנו לי בעלי ואשנה בו. כי השכינה הקדושה היא בחינת חמש גבורות מנצפ"ך. אמנם כשנעשה יחוד לבעלה תפארת נמתקו הגבורות. וזהו תנו לי בעלי ואשנה בו. ונכון היטב:

(תר"ע), (כ"ג כ"ד). אשר דברת בפיך. ודרש הגר"א (ר"ה ו' ע"א) בפיך זו צדקה. נראה לרמז על דרך שכתב בספר אורחות צדיקים. שהעני חושב בדעתו באם הי' לו ממון הי' מקיים מצות צדקה. וזה טעות גדול דיכול לקיים המצוה אפילו בלא ממון. על דרך אומרים ז"ל (ברכו' י"ז ב') כל העולם נזון בשביל חנינא בני. הרי בזכות ר' חנינא ע"ה הי' הקב"ה זן ומפרנס את כל העולם כולו. ואין לך צדקה גדולה מזו עיי"ש. וזהו פירוש בפיך זו צדקה שתוכל לקיים מצות צדקה בפיך בתורתך. שתלמוד תורה לשמה ותתפלל בדחילו ורחימו. והרי תשפיע על כנס"י רב טוב ויהיו ניזונין בזכותך. וק"ל היטב.

(תרע"א), או יקלל. ונפרש הפ' (ישעי' מ"ג כ"א) עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו בדרך רמז. דהנה אם האדם עומד בתפלה ונפלו לו מחשבות זרות. זה מגיע לו מחמת שהמדות שלו הן בבחירה אהבה נפולה. ושבע תועבות בלבו היפוך משבעת ימי הבנין. והנה הדבורי' באים מן המחשבה כידוע אבא יסד ברתא. ומעולם המחשבה עד בחי' מלכות הם ז' מדרגות בשבעת ימי הבנין. נמצא בשהמחשבה הולכת לדיבור אזי הולכת דרך שבעת המדות וכיון שמתלבש בהמדות והמדות אללו בבחירה לכן יפלו לו אז מחשבות כיחוף ח"ו שהיא אהבה נפולה או מחשבה אחרת משבע תועבות בלבו. אמנם הצדיק מקשר עצמו בשבע מדות לאהבת ד' ויראת הבש"ם והתפארות וכו'. אזי תפלתו זכה וצלולה. לכך צריך אדם לתקן מדותיו ולקשר עצמו בזה"ב. ותיבת זו הוא היא ז' יה"ב. ואות ו' הוא המשכה כידוע. וצריך האדם להמשיך ע"ע הז' מדות העליונות. ואז יוכל להתפלל במחשבה טהורה ובלב טהור וזהו עם זו יצרתי להמשיך על עצמו ולקשר א"ע בז' מדות העליונות המרומזי' בתי' זו. ואח"כ הם דבוקים בזה לי. ואח"כ תהלתי יספרו ר"ל יספרו הוא מלשון ספיר בהירות תהלתי בלי שום מ"ז. אמנם כ"ז בהמדות אללו בנפילה אזי מבלבלות תפלתו במחשבות רעות. ומחשבה רוכבת על הדיבור. ואין דיבורו עושה רושם ולא נענה בתפלתו ח"ו.

(תרע"ב), וזהו פי' הפ' (ירמי' ד' י"ד) כבסי מרעה לבך ירושלים למען תושעי. ר"ל לכבס הלב ממחשבות רעות ואז תושעי. ורמזתי בר"ת כל מרעה מחשבה רוכבת על הדיבור. וצריך לכבס הלב מרעה ואז תושע. כי כ"ז שהמחשבה רעה רוכבת על הדיבור לא יוכל להושע. אבל אם הדיבורים הם במחשבה טהורה וזכה אזי מכרית כל הקליפות והחיצונים. כדאיתא בתיקוני זוהר הקדוש (תיקון תליסר) דהדיבורים הם קלין דבריך לגבי הוי'. ועיי"ש. אבל אם הכונה וחס המחשבה רעה רוכבת על הדיבור מגבירים הקליפות והחיצונים ח"ו תפלתו.

(תר"עג). וזהו פירוש הפסוק (תהלים מ"ה ו') חציך שנונים רצה לומר הדיבורים שבתפלתו הם שנונים. עמים תחתיך יפלו בלב אויבי המלך רצה לומר שבכל העמים תחתיך יפלו. בלב אויבי המלך רצה לומר אויבי המלך שהם בלב אדם. שמתחלה צריך להפיל האויבים שבלב שהם אויבי המלך כמזכר לעיל כבקי ומרעה לבך. ויפלו כמו העמים תחתיך. ואיתא שקודם התפלה יתן צדקה. ובזה יפדה הניצוצות קדושות שלו שנפלו בקליפות כדאיתא בגמרא (ב"ב יו"ד ע"א) על ר"א שהיה פורש פרוטה לצדקה והדר מצלי. ובזה פירשתי הפסוק (ויקרא כ"ג כ"ב) ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם. שהאדם בתפלתו הוא מקצר ומזמר כל הקליפות. אמנם ללקט הניצוצות שבקליפה צריך להיות בצדקה. וזהו פירושו ולקט קצירך הלקט של הקציר היינו ללקט הניצוצות קדושות לא תלקט רק לעני ולגר תעזוב אותם היינו שתתן להם צדקה ובז"ה תלקט כל הניצוצות קדושות. נמצא קודם צריך ליתן האדם צדקה ללקט הנ"ק המפוזרות בין הקליפות ואח"כ יתפלל. ובזמירות ותשבחות הוא מזמר ומכרית כל החוחים. ורמזתי בתיבות יפלו בלב ר"ת יהיב פרוטה לעני והדר בואו לפניו ברננה. וזהו פי' אמר דברת בפיך. ר"ל התורה והתפלה שדברת בפיך זו צדקה. ומקודם צריך להמשיך ע"ע ז' מדות עליונות כנ"ל. וזה מרומז בתי' זו. ויתן צדקה כנ"ל. הקב"ה יטהר לבבנו ויתן לנו לב טהור לעבדו באמת כדכתיב (תלים כ"א י"ב) לב טהור גו' ורוח נכון חדש בקרבי אכי"ר:

(תר"עד). (כ"ד ד'). לא יוכל בעלה הראשון גו' כי תועבה הוא. כתיב הוא בוי"ו וקרי היא ביו"ד. ואפ"ל כי באמת בין שאם מגרשה מחמת שמצא בה ערות דבר שהיא שנואה לפני המקום ובין שהוא שנוא לפני המקום והיא כשירה. (עי' בסוף מס' גיטין). מ"מ אסור לו לקחתה משנשאת לאחר. ויש ליישב בזה קושי' הירושלמי שהביאו בתוס' ל"ל לא יוכל בעלה גו' הא בל"ז אסורה דכשם שאסורה לבועל כך אסורה לבעל. ותירצו לעבור עלי' בשני לאוין ע"ש. ולפי הנ"ל לק"מ דאיצטריך היכא דהמשלחה הוא שנוא לפני המקום והיא כשירה. וזה מרומז בכתיב וקרי כי תועבה הו"א בין שהוא שנוא ומתועב לפני המקום. וגם תועבה הי"א שהיא שנואה לפני המקום לא יוכל בעלה גו'. ודו"ק ונכון היטב:

(תר"עה). ופעם אחת אמרתי על כוס מסכ"ת גיטין. הדרן עלך המגרש ר"ל כשהמגרש הוא הדר לפני קונו. והדרן מלשון הדר. אז וסליקא לה מסכת גיטין. וסליקא ל' עליי' כמו כי סליק ר"ז. ואז יש עליי' למס' גיטין דהיינו תושבע"פ בחי' מלכות לבעלה ת"ת ונעשה יחוד. כי בכל המצות ע"ד התוה"ק נעשה יחוד תו"ס. כדאי' בת"ז הקדוש כי מצוה היא בסוד שכינה הק' ותורה

ותורה בסוד בעלה ת"ח. אע"פ שלכאורה נראה שמצוה זו היא פירוד שמגרש אשתו. ז"א אדרבה אם המגרש סדר לפני קונו וגירשה ע"פ ד"ת באופן בת זוגו אדרבה נעשה יחוד. ומש"כ אם המגרש היינו המבדלת הוא בבוא לפני הזיקים. כמו שאיתא תמן (סנהדרין כ"ב א') מקרא שהמזבח מוריד עליו דמעות אזי הכלה נעשה פירוד. כמ"ש (מלאכי ב' י"ג) וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה'. וכתבו חכמי האמת ז"ל כי כשיש יחוד למטה בחיבור זו"נ הוא ג"כ יחוד למעלה. ומתגברת שפע ברכה בעולם. והקרבנות עולין על המזבח בסוד קירוב ומיין דוכרין כנ"ל. אבל ע"י גירושין נעשה פירוד למטה גם הקרבנות אינם מתקבלים כו'.

(תר"עו). עוד יש לרמז בכתיב ובקרי הוא היא ביה"ו היא בו"ד. דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. ע"ד אחז"ל (יומא פ"ו ע"ב) גדולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה. לא יוכל בעלה הראשון גו'. דכתיב (ירמי' ג' א') הן ישלח איש את אשתו גו' ושוב אלי נאום ה' ע"ש. וזה יש לרמז בצירופי אותיות היא בו"ד הוא בוה"י. ר"ת הן ישלח איש אשתו הלכה ונשאה איש אחר הישוב אלי' ואתה השיבו אלי אומר יהו'. ולפי זה יש לתרץ דהגמ' (יומא שם ג"כ הע"ו) פריך על ר"י דאמר אין התשובה מגעת עד כסא הכבוד ולא עד בכלל. ומי אמר ר"י הכי. והאר"י גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה שנ' הן ישלח איש את אשתו וגו' ושוב אלי נאום ה' ופי' המהרש"א ז"ל דהספיקא היא מדכתיב ושוב אלי משמע אלי ממש דהיינו עד כסה"כ. והקשה הרי"ן ז"ל א"כ אמאי לא פריך בפשיטות על ר"י מקרא. ולמה הביא מה דאר"י גדולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה. ועוד הקשה אמאי לא משני הגמ' כאן מאהבה כאן מיראה. ואפ"ל דהדא מתורצת בחברתה. דהכפות תמרים הקשה מאי רבותא דתשובה הא בכל התורה כולה קי"ל דעשה דוחה ל"ת. ומתרץ ע"פ ד' התוס' ביבמ' (עירובין דף ק' ע"א) גבי נתערב דם מתן ארבע במתן דם אחת הקשו תוס' לימא עשה דהזיית דמים ולידחי ל"ת דבל תוסיף. ותירצו כיון דבשב אינו דוחה דהי' יכול לקיים המצוה בלא לאו דבל תוסיף. והוא בשב דנתערבו הדמים אינו דוחה. וה"ה הכא נמי בשב לכך נאמר גדולה תשובה שדוחה. וזו מעלה דתשובה. עכ"ד. ולכאורה אינו מובן. דבשלמא התם תירצו התוס' שפיר. משום דהי' יכול לקיים העשה בלא פשיעה. דאם הי' נזהר שלא יתערבו הדמים הי' מקיים העשה. ומפני שלא נזהר ופשע אינה דוחה הלאו. אבל הכא א"א לקיים מצות תשובה בלתי פשיעה. כ"א לא הי' חוטא על מה יעשה תשובה ולא שייך שלא פשיעה. אמנם יש לומר דהכא נמי עכ"פ יש לו לעשות תשובה מאהבה ונעשו מזדונות זכיות ואין כאן פשיעה. אמנם אם יעשה תשובה מיראה עדיין נשארו לו שגגות. ה"א דלא לידחי הלאו מפני שעדיין פשע ויוכל לקיים המצוה

אלא פשיטא בתשובה מאהבה מ"מ דוחה הלאו. וזהו גדולה תשובה שזו מעלה של תשובה. וזה נכון בקצרה. ולפ"ז צ"ע מאי לא פריך על ר"י מקרא דיוכל לשוב כאן מאהבה וכאן מיראה. מקושיא שכ'. ולכך מביא דאר"י גדולה תשובה דקאי קו' הגמ"ת. וה"ל דר"י מיירי בתשובה מיראה ואפי' תשובה מיראה יש בה אותה מעלה כנ"ל. ובפיר פריך. ומשני כאן בצבור כאן ביחיד. ודו"ק היטב. (עי' [illegible]) [illegible] (הושע י"ד ב) שובה ישראל עד ד' אלקיך. ר"ל אפי' את הפגם מגיע עד ד' אלקיך מ"מ שובה ישראל. כי גדולה תשובה שדוחה ל"ת. וה"ת מאי רבותא דתשובה הא בכ"מ עשה דוחה ל"ת. לזה מסיים כי כשלת בעונך אפי' בשגגה ומ"מ מקבל דהיינו תשובה מיראה בשגגה ומזידון שוגג מ"מ מהני. וזהו מעלת התשובה. ודו"ק היטב:

(תר"עז). (כ"ד ט"ו). ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש. על דרך [illegible]

ובלה"ק ראשי תיבות שבת ביומו תתן שכרו. עיי"ש בליקוטי תורה. וזהו שאמר הכתוב ביומו תתן שכרו אזי ולא תבוא עליו על בעל הבית השמש. על דרך אומרם ז"ל (תענית ח' ע"ב) שמש בשבת צדקה לעניים. ודו"ק והבן היטב:

(תר"עח). (כ"ד כ'). כי תחבט זיתך לא תפאר אחריך. פירש"י ז"ל לא תטול תפארתו ממנו. אחריך זו שכחה. י"ל עפמ"ש הרה"ג מו' הושע ז"ל כי בעבירה נגנז התשובה היינו הניצוץ הק' שבעבירה כגון אחר נפילה ונפילה וג' נקודות שנפלו בעבירה. כמו שהשמן אגור בתוך הזית וזית קשה לשחוח [illegible] בדאי' בגמ' (מנחות פ"ה מ"ב). והשמן היינו הקדושה [illegible] בתוך הזית. כך התשובה נגנז בתוך העבירה ודפח"ח. וזהו כי תחבוט זיתך שתעשה תשובה היינו להוציא הניצוץ הק. הגנוז בתוך העבירה ותחבוט הזית להוציא ממנו השמן היינו הקדושה וכ"ק. אזי צריך [illegible] תשובה מאהבה. כי בתשובה מאהבה הזדונות זכיות. כמ"ש (ישעי' [illegible]) [illegible] על פסוק [illegible] על [illegible] בשו"ע ונעשה ממנו שמ"ע. אבל בתשובה מיראה נעשו הזדונות שגגות. [illegible] לא תפאר פירש"י ז"ל שלא תטול תפארתו ממנו [illegible] אהבה [illegible] הזדונות זכיות [illegible] על [illegible] וזה תוציא הניצוץ הקדוש. אבל בתשובה מיראה עדיין הוא בגלות כי נעשה [illegible] שוגג. [illegible] אחריך [illegible] זו שכחה [illegible] שלא ישכח [illegible] (תהלים [illegible]) והגלתי [illegible] תמיד. וזה אחריך שלא תשכח [illegible] אחריך. ופירש"י ז"ל זו שכחה [illegible] שלא תשכח [illegible] גדולה תשובה

שמגעת

שנעשה עד שקדשה אזי הש״י לשקדש כמו שכתב השכינה שלא תמיד [illegible]
הקרובה אפי׳ כשהוא תחת שקדשה. ע״ש יהיה נכון היטב:

(תרע״ט). (כ״ה י״ד). לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה. [illegible]

כל השבועות הוי בחופתו של אדה״ר. ואת ישנן הוי בעיתן. יש [illegible]
ונדרות ונדרות עד שבתי שקדים והם דרין בתרלו שהם שבתי שקדש. ולכן [illegible]
מוקפא דעשיתא. וכן יהודי [illegible] בחופתו של אדה״ר שבתי שקדים. [illegible]
יש והם שבתי [illegible] שבתי׳ לא לכן הוי [illegible]
אמנם זה הוא תירוץ. דאי׳ בגמ׳ (תענית [illegible]) [illegible]
אדה״ר הי׳ [illegible] כל [illegible]
באור הבהיר יותר [illegible]. וזה״ש (לעיל ז׳ י״ג) [illegible]
שבתי שקדש ג״כ תשמשון גו׳. וזהו לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה גדולה
וקטנה. שלא תאמר הראשונים הוי בחופתו של אדה״ר שבתות [illegible] גדולות
ואני שבתינה קטנה. לא תאמר כן. וזהו איפה ואיפה גדולה וקטנה. ודו״ק
ונכון היטב:

רמזי תבוא:

(תרפ״ח). (כ״ו א׳-ז׳). והי׳ כי תבוא אל הארץ גו׳. עד ונצעק אל ה׳ [illegible]
[illegible]

ובלקו״ת הק׳ אמר אמירו בפרשה זו בטעם דבריהם ורמז על הארץ העליונה
ארץ החיים ע״ש והעתק לך. ועפ״ז דרכם ז״ל אפשר ג״כ לומר ולרמז. והי׳ כי
תבוא אל הארץ העליונה אזי לא תבוא ריקם רק ולקחת מראשית כל פרי
כי התורה״ק נקראת ראשית. וזהו ולקחת מראשית והתורה״ק שלמדת תקח ותביא
כל פרי האדמה היינו המצות ומעש״ט שעשית. כי העיקר הוא המעשה [illegible]
אחז״ל (ב״ק י״ז ע״א) גדול התלמוד שמביא לידי מעשה. וזו [illegible]
אמרו ז״ל (פסחים נ׳ ע״א) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ר״ל בידו [illegible]
מעשה בידיו [illegible] ומעש״ט כי זה תכלית הלימוד. ומקיים הפסוק אשר ה׳
אלקיך נותן לך. ר״ל בשביל המעשה ד׳ אלקיך נותן לך התורה״ק. ולא [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ישבת בטנא. [illegible]
[illegible]

היינו בתשובה העלית עפ״י דרך התושבע״פ ע״ש. וע״פ דרכו ז״ל אפ״ל ע״פ פשוט. ושמת היינו פירות האדמה תשים בטנא בתושבע״פ לשער בהם איסורי תורה. כמו שדרשו חז״ל חטה לבית המנוגע. שעורה לענין טומאה עצם כשעורה. גפן לרביעית יין לנזיר כו'. עי' בגמ'. (סוכה ו' ע״א). ורמזה לנו התוה״ק שאפילו בפירות הארץ אתה מוצא ד' לשער בהם שיעורין דאורייתא. ואז והלכת **אל המקום** כלומר והלכת בעצמך. כמו גבי גוהרקא דר' חייא דמנפשי' סליק (ב״מ פ״ה ע״ב). וזש״א דהמע״ה (תהלים קט״ז ט') אתהלך לפני ד' ר״ל אתהלך בעצמי לפני ד' בארצות החיים בלא סיוע המלאכים הק'. **ובאת אל הכהן.** כ' האלשיך והאוה״ח הק' היינו המלאך מיכאל ע״ש. **ולקח הכהן הטנא מידך** ר״ל שהכהן יקח הטנא היינו מה שלמדת. ומידך ממש שהבאת בידך המעש״ט כנ״ל כי זהו עיקר הלימוד. **והניחו לפני מזבח ד״א.** ע״ד דאיתא דרשב״י ע״ה כמו הי' ראוי ליהרג על קידוש השם ית' בתוך עשרה הרוגי מלכות רק בעבור אותו היחוד שהם הי' מייחדים במסירת נפשם עשה הוא ע״ה אותם היחודים בתורתו הקדושה. וזהו שמרמז שבלימוד התוה״ק ועשיית המצות הק' יהי' כל כך בהתלהבות גדול ובקדושה וטהרה עד שנחשבו כאלו מסרת נפשך לזבוח לפני ד' אלקיך. וזהו והניחו התורה ומצות לפני מזבח ד״א. והבן. **ועניתּ ואמרת לפני ד״א ארמי אובד אבי.** י״ל דהתוה״ק מרמזת ומלמדת אותנו שכנגד זכות על בנ״א. ולא יתחייבו ע״י הצדיק. כמש״א ז״ל (יומא פ״ח ע״ב) הלל מחייב עניים ראב״ח מחייב עשירים כו'. ומורה התוה״ק כשיבא יבוא הצדיק עם תו״מ שלו בידי' ומליץ יושר כדי שלא יתחייב על ידי שום אדם. ובפרט לפי״מ דאי' (חגיגה ט״ו א') זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בג״ע. ומלמדת התוה״ק שאי' שאותם הצדיקים שאינם חפצים ליטול חלק חביריהם. ועי' בסידור האר״י ז״ל על ושים חלקנו עמהם. ר״ל עם אותם הצדיקים שאינם רוצים לקבל חלק חביריהם בג״ע. וזהו ועניתּ ואמרת כנגד זכות. ארמי היינו היצה״ר אובד אבי שמאבד בתחלה מן האדם התבונה שלו. וזהו אובד אבי ע״ד אבא ואמא חכמה ובינה. וכן אי' בגמ' (סוטה ג' א') אין אדם עובר עבירה אא״כ נכנס בו רוח שטות שהיצה״ר נוטל ממנו התבונה. ואח״כ **וירד מצרימה** בגלל זה. **ויגר שם במתי מעט.** כי מתחלה מטמא רק העינים והפה. וזהו במתי מעט. ואחר כך **ויהי שם לגוי גדול** שכובש תחתיו כל רמ״ח אבריו ושס״ה גידיו. כי העין רואה והלב חומד ואחר כך כלי המעשה גומרים. וגם **וירעו אותנו** היינו האות שלנו שמטמא את האדם במקרה לילה. **ויענונו** זו פרישות ד״א כמו שדרשו הקדמונים ז״ל (יומא ע״ד ע״ב). כידוע שד״א עם אשתו הטהורה הוא יחוד וזווג. אבל זאת נקראת פרישות דרך ארץ. **ויתנו עלינו עבודה קשה.** כי איזו עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפלה. וזו העבודה היא עבודת הקודש

עליית

עליית השכינה הק' ע"ד הפסוק (תלים ק"ט ד') ואני תפלה כידוע. ותחת עבודת המסורה יתן עלינו עבודה קשה בסוד ושפחה כי תירש גבירתה. שמתבלבל תפלתנו במחשבות זרות. ועי"ז נזעקת השכינה הק' כתכני אדנ"י בידי לא אוכל קום כדאי' בזוה"ק. כי"ז ילין הצדיק. אומנם התיקון לזה הוא ונצעק אל ד' ע"ד הפ' (איכה ב' י"ח) צעק לבם אל אדנ"י. שאדם יצעק משמונקא דלבא אל ד' שיעזור לו מהשי"ת. וכ"כ התלבוך הק' בזה עיקר גדול לחוטא שאינו יכול לכבוש את יצרו שיצעק אל ד'. כמו ר' חייא בר אשי שהי' אומר ד' יצילני מיצה"ר (קידושין פ"א ב'). וכן ליגיד השטן לפלוני ע"ש. ד' יעזר לנו לעבדו עבודת הקודש במחשבות קדושות אמן כן יהי רצון הי"ב:

(תרפ"א). (כ"ו י"א). **ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ד"א ולביתך אתה והלוי והגר אשר בקרבך.** ע"ד שכתבתי (בפ' ויקרא סי' קכ"ה-קכ"ו) פי' הפ' (לק' כ"ח מ"ז) תחת אשר לא עבדת את ד"א בשמחה ע"ש דבר נאות ינבין. ואתי גם כן ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך וגו' רצה לומר בכל עולם ועיקר השמחה בכל הטוב לא יהי' רק אשר נתן לך ד' אלקיך. ולא תשמח עם הטוב רק עם ד' כי הוא יתי' הנותן לך. ומקיים הפ' אתה והלוי והגר גו' רצה לומר שתהיו שווים בשמחתכם. וכמו ששמחת הלוי והגר היא בהשי"ת לבד כי אין להם חלק ונחלה בארץ ישראל כך תהיה גם אתה לשם בשמחת הטוב ולא להנאת עצמך ודו"ק ונכון מאוד הי"ב. (ועיין בפרשת עקב סי')

(תרפ"ב). **א"י** דקאי על תיקון הברית הנקרא כ"ל. וגם נר"ב. ע' בכוונות האר"י ז"ל בתפלת ק"ש עי"כ קודם כל נדרי בפ' אור זרוע לצדיק ולישרי' לב שמחה ק"ת גי' נר"ב. עם התוס"ק שנקראת נר"ב יתוקן פגם הברית שנקרא ג"כ טוב עיי"ש. וזהו ושמחת בכ"ל הטו"ב אשר נתן לך ד"א ולביתך זו אשתך. ע"ד אחז"ל (סוטה י"ז א') הטיל הקב"ה שמו בין איש ואשה היינו י' בא"ש ה' באשה. וזהו אשר נתן לך ד' אלקיך ולביתך היינו י"ה. כי בפגם הברית הוא פוגם בניקוד שהם י"ה. לכן צריך לתקן יבואו אתה והלוי היינו בלוי' שלך בזווג כשר. והג"ר אשר בקרבך אפילו אותו הזווג שאין אתה מוליד ממנו מ"מ נבראו ממנו נשמות גרים. כידוע מהאר"י ז"ל ע"פ (בראשית י"א ל') ותהי שרי עקרה אין לה ולד אבל נשמות גרים היתה מולדת.

(תרפ"ג). **או יאמר** דקאי על הניצוצות קדושות שנפלו על ידו בקליפה בהם בחינת גרים תרצה להעלותן מתוך הקליפות בתשובה.

ולפ"ז י"ל פי' הפ' (לק' כ"ח ק"א) גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר גו' יעלם ד' עליך. כידוע באמת התוכחה היא רפואות ותיקונים לתיקון הנפש

ושנה

ועי״ש הטעם דאין הבעירים. והתוספתא הוא לצייר הגוף ולתקן הפגם בלייר באור הבלין. והנה כל השבטים מתיבות בתורה״ק. רק חנה והנה הברית לא בתיב בתוה״ק. ורלאיתי בכתבי האר״י ז״ל שנהוגות גודל וקוונר ההעלה רק״ל לא רלה הקב״ה לעיתתי בתורית. כי השרין איזן בגלוה בעשק אבי״ו ובני הקדוש ע״ה שלא ראו קרי מימיהם. [כמאמר חבל (יבמות ע״ו א׳) אמו כ״ע יעקב אבינו הי׳. תוקרן] והוכה שלום נפלים בזה החטא. והקב״ה ברית דמותי וחסדיו הוא יודע איך לתקן זה בישראל. וגם ידוע דהשביי׳ על מיתת לדיקים באותן הדומעות הוא תיקון לנשילוהות שנפלו בקליפה. וזהו גם כל ומלי וכל וגכה אבר לא כתוב גו׳ הייכו פגם הברית. יעלם ד׳ עליך. ודרשו ז״ל בגמרא (ילקוט ישעי׳ ק׳ כ״ט, ומלכה כ׳) זו מיתת לדיקים ככ״ל. ורמזתי רמז כאה יעלם ר״ת יעקב לא מת. כי הוא הנגין על ישראל שלא ראה קרי מימיו. והבן כל זה היטב.

(הר״פ ד), וגם אמרתי לפרש בפונדקאן ההלכה לריך להתפלל על תיקון הברית אפשר שזה פירוש מי שעשה נסים כו׳ ר״ת שמן, ובא״ת ב״ש היא ביט, שגם זה הוא ביקוד. וידוע מתיקוני זוהר הקדוש דהגלות היא על פגם הברית. וזהו וגאל אות״ס הייכו אות שלהם ומעבדות לחירות. הוא יגאל איתכ״ו אות שלכו בקרוב. ויקבן כדהכי כו׳ הייכו הנשמות קדושות שנדחית במקום בכנפות הארץ. ובזה הבריים של ישראל. כידוע דעל פגם הברית על קרי אין אחד נמס ברב במד הבירה. ויש לומר פירוש הנסבה ואלות פיב וכו׳) אל תהי ישב בפני עלמך הייכו בפגם הברית שהוא רשע בפני עלמו שאין בזה נרבית. הקב״ה ויתי יעקר לבבכו לעבדו בחלות אמן. ודו״ק בדברים הנ״ל היטב:

(הר״פ ה), ושמחת בכל הטוב. במדרש אין טוב אלא תורה. לפיכך נכת ומתיר עשר בשביל שתתעשר. ואפשר כוונו דלכאורה יש לדקדק ישיות בכל הטוב ואי בכל הטוב את אמרו ז״ל (קה״ר פ״א י״ג) אין אדם יוצא וחלי תאותו בידו יש לו מנה רוצה מאתים. אומם הטעם משני שהאדם יורא לנפשו משני ירידת הגזל כי היא גלגל החוזר בעולם. ולכן אמר ושמחת בכל הטוב זו תורה. ובזה השמחה בכל הטוב כי התורה הקדושה היא לונעלה מן הזמנות והשפע לך כל עוזן דעלמא. כי כל ההשפעות והשפירות הוא מן התורה הק׳. ומורה לא ישלח מליך ומערכת השמים ומשמרי הכוכבים אומם עדיין יש מורה ופחד שמא יגרום אזה חטא על דרך אמרם ז״ל (קדושין פ״ב א׳) הרשותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. ולכך יש לך עלה טובה לזה עשר בשביל שתתעשר. רלה לומר בזה שתתן מעשר ותהי׳ מתמוכי דאורייתא וכלל ממנה הוא במשנה (אבות פ״ה מב״א) המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו בוודאי יהי׳ לך עשירות. ודו״ק היטב:

ובאו

(תרפ"ו). (כ"ח ב'-ג'). ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ד' אלקיך. ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה.
על דרך אמרם ז"ל (תענית כ"ח ב') דלאבי יהבין לי' שלמא מן שמיא בכל ערב שבת ולרבא בכל ערב יום כפורים. ולאבא דשמי' דרבא. אמרין לי' דיך שזכותך ומגן אבילא כולא ע"כ. וזהו שאמר הכתוב כי תשמע בקול ד' אלקיך בקולו ית' ומגע דיהבין לך שלמא מן שמיא. וגם ברוך אתה בעיר שאתה תהי' הברכה בעיר בזכותך ומן כל מלא ברכה. ודו"ק היטב:

(תרפ"ז). (כ"ח ה'). ברוך טנאך ומשארתך. על דרך שכתב הרב החיים תוך על פסוק ובנות בנכ"א י' בבים כנגד בבים ונקבות ע"ש. וזהו ברוך טנאך היינו הבית ברכה בלימוד התורה הקדושה. שלא תהי' תורתך עקורה. ובכל יום ויום תהי' בונין הבנים להם קודשי תורה ורזין דאורייתא. ומשארתך היינו השבירות בעתיקולות שבהי' בני תהי' בטן ברכה. על דרך אמרם ז"ל (יומא פ"ו ב') זדונות נעשו לו כזכיות. על דרך אמרם ז"ל (ב"ר פ"ח סי' י"א) ויש התהוים בהם אשר בשין כלשוני קדש ונלכת. והיינו ידהגות התהוים' והשבירות תהיינה כזכיות. ודו"ק והבן היטב:

(תרפ"ח). (כ"ח ו'). ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך. כששאלתי ונאמר יהי' לפניו כו'
הנזכר ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך הדא הוא דכתיב ד' ישמר צאתך ובואך ע"כ. והשבתי לו. דרש"י ז"ל פירש ברוך אתה בבואך כמה שבואך בעולם הזה בלא חטא כך ברוך אתה בצאתך מן העולם הזה גם כן בלא חטא ע"כ. וקשה לפי זה אם כן הלא כפירש בתורבתה (לקמן פסוק י"ט) ארור אתה בבואך וגו'. ונראה לפרש דבתורבתה קאי על סוד הגלגול שתבוא בזה העולם לתקן החטאים דנעשקרא בגלגול הראשון. וזהו ארור אתה בבואך שתבוא עם החטאים. אמנם תבוא בלא תתקן. וזהו ארור אתה בצאתך גם כן. ולפי זה נמוד נכון הנזכר על ברוך אתה בבואך הדא הוא דכתיב ד' ישמר צאתך ובואך. רצה לומר שישמור אותך שתצא מזה העולם נקיון שתלך לחזור ולבוא בזה העולם לתקן העבירות דנעשקרא בגלגול הראשון. וזהו ד' ישמור צאתך ובואך ודו"ק ונכון נמוד היטב:

(תרפ"ט). (כ"ח ח'). יצו ד' אתך את הברכה באסמיך ובכל משלח ידך וברכך בארץ וגו'. על דרך הגמרא (תענית כ"ח א')
לקב"ד דתיקון לי' בשתא. ובשי דהוי ביתנו לו ונעשותא דגנוזא כלדיקייא לשלמא דאתי. ויתבי לי' חד בדעא ונפתורא

דהשתא. והדר בעי רחמי דליפסוק מיני'. ונמצא האחרון הי' גדול יותר מכל הראשון. דגמירי מיהב יהבי מישקל לא שקלי עיי"ש. וזהו שאמר הכתוב יצו ד' אתך את הברכה באסמיך אותה הברכה שיש לך באסמיך היינו במלואה דאתי בהוא סימני מן העין עין לא ראתה אלקים זולתך. אותה הברכה יצו ד' אתך אם תרצה בעולם הזה. ועוד כן יותר גדול ובכל משלח ידיך רצה לומר בכל אשר תשלח ידיך אפילו אם תשלח ידיך דליפסוק מינך שהוא גם יותר מן הראשון. ועוד ברכה אחרת וברכך בארץ אשר ד' אלקיך נותן לך רצה לומר בכל אשר ד' אלקיך נותן לך תהי' בו הברכה. על דרך אומרם ז"ל (תענית כה) מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק. ודו"ק היטב:

(תר"ץ). (כ"ח כ"ו). **והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד.** על דרך אומרם ז"ל (ברכו' ס"ג ב') על פסוק (משלי ל' ל"ב) אם נבלת וגו' כל המנבל עצמו על דברי תורה כו'. וזהו והיתה נבלתך מה שאתה מנבל עצמך על דברי תורה יהי' מאכל היינו שתגרום השפעות לעוף השמים היינו המלאכים. ולבהמת הארץ אותם שדרים על הארץ תשפיע להם לברכה ומחיה. ואין מחריד. על דרך שאומרים בראש השנה בפיוט של ונתנה תוקף ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון. ושמעתי משם צדיק אחד בקשי' על אותם המלאכים הנבראים ממצות ומתורה. כידוע שמכל מצוה ומצוה נברא מלאך קדוש. אותם המלאכים יחפזון שמא לא נעשו המצות כתיקונן ודפח"ח. וזהו שאמר כאן ואין מחריד. שהמלאכים הנעשים מהמצות לא יחרדו. ודו"ק היטב:

(תרצ"א). (כ"ח ל"א). **שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמורך גזול מלפניך ולא ישוב לך.** י"ל על דרך הגמרא (נדה ל"ג ע"ב) ר"פ איקלע לתומך אצל ר' שמואל ורמי לי' תורא ומתניתא. אמר רב פפא יהא רעווא דתיכול האי תורא בשלמא. לסוף לא ידע ואיכסוף ואזיל מיני'. וזהו שאמר הכ' שורך טבוח לעיניך היינו בשבילך. אבל ולא תאכל ממנו מחמת כסיפותא שלא תדע להשיב בדברי תורה. [כאמז"ל (פסחים מ"ט ב') ע"ה אסור לאכול בשר בהמה. המסדר.] חמורך גזול מלפניך ולא ישוב לך. ויש לדקדק דתיבות ולא ישוב לך הן אך למותר. כי מהיכי תיתי שישוב לו הגזלן. וי"ל על דרך אמז"ל (פסיקתא פ' פרה) מעשה בחסיד א' שמכר פרתו לנכרי. ולא רצתה לעשות מלאכה אצל הנכרי בשבת מחמת שהיתה רגילה לשבות ביום השבת אצל החסיד. והשיב לו הנכרי הפרה. וזהו שאמר הכתוב כאן חמורך גזול מלפניך אבל הגזלן לא ישוב לך מחמת שלא ירצה לעשות מלאכה בשבת.

כי

כי אתה בעצמך לא תבוא יום קבלת כלאי. וק״ל היטב

(תר״צב). (כ״ח מ׳). זיתים יהיו לך וגו׳ ושמן לא תסוך כי ישל זיתך. בכ״ד הידוע

בזאת תורת האדם לאקנא בבינתא ומעפרא. היינו בחי׳ מלכות הנקראת בת שבע שמקבלת משבע מדות היינו ז׳ ימי הבנין. וצריך האדם לתקן בעצמו הז׳ מדות שבנפשו בשבירה. כידוע כי יש שבע תועבות אהבות רעות ויראות רעות והתפארות וכו׳. וצריך להעלותן מהשבירה ולנקותן מנגע נכרי. ולהעלותן אל רום המעלות לבחי׳ הכונה שבהם לית נגע נכרי כידוע שבהם אין אחיזה לקליפות ושם הדינים נמתקים בשורשם וגורם שמחה ותענוג בכל העולמות והשכינה הק׳ מתפארת הזו במאי ברא אתינא קדמך. וז״פ הגמ׳ (שבת י״ד ע״ב) כשתיקן שלמה נט״י ועירובי חצרות יצאה ב״ק אם חכם בני ישמח לבי גם אני. כי נטילה הוא מלשון (ישעי׳ ס״ג ט׳) וינטלם וינשאם ר״ל בבחי׳ נטל ונשא הידים היינו המדות המכונות בשם ידים. כידוע ע״ד (תלים קל״ד ב׳) שאו ידיכם קודש. ר״ל שישאו המדות לבחי׳ הכונה הנק׳ קודש שבהם לית נגע נכרי. וזהו כששלמה המע״ה תי׳ נטלה ונשא המדות לבחי׳ הכונה והי׳ מעלה אותן מהשבירה מז׳ תועבות. כי ידים שניות לטומאה כי המדות המכונות בשם ידים יש בהן ג״כ בטומאה היינו אהבות רעות וכו׳. וצריך האדם להעלותן ולטהרן מטומאתן. ע״ד אחז״ל (סוף כלים) אצריך כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה. דהיינו לטהר אותם מהטומאה ולנקותן מנגע נכרי ולהעלותן אל רום המעלות לבחי׳ הכונה. ורמזתי כי ר״ת של ידים הוא יוסיף דעת יוסיף מכאוב ודעת הוא דביקות. שביותר שהאדם מדבק עצמו לדביקות הבוי״ת הוא יבין ביותר גודל המכאוב של עבירות שהי׳ גורם לשכינה הק׳ בשבירת לעפרא כידוע. לכך צריך לראות לתקן ולקשט השכינה הק׳ עם שבע הנערות הראויות לה כנ״ל. וזהו כשתיקן שלמה נט״י כנ״ל ועירובי חצירות עדש״כ בלק״ת והאר״י ז״ל סוד ע״ח שאם אינו מערב הוא מכניס הקליפה למקום חלול הקודש. ולכן מערבין בתפלה רח״י גמורה למען לא יקרב איש זר אל הקודש כו׳ ע״ש. וזהו נט״י וע״ח שהי׳ נטל ונשא המדות לרום המעלות שבהם אין אחיזה לקליפות והי׳ רוחצן מנגע נכרי. ובזה הי׳ ג״כ מתקן סוד ע״ח שלא יקרב איש זר אל הקודש פנימה. יצאה ב״ק אם חכם בני ישמח לבי גם אני. ואנ״י הוא בחי׳ מלכות כידוע שגורם שמחה בכל העולמות וממתקת כל הדינים בשורשן כנ״ל והבן היטב. וזהו זתים יהיו לך כידוע כי זתים הם בחי׳ גבורות. כידוע כי המילוי של זית עולה אלקי״ם בחי׳ דינים. ושמן הוא המתקת הדינים. כי שמן הוא בחי׳ חכמה. ושמן במילואו שי״ן מ״ם נו״ן גי׳ מתיק. וזהו זתים יהיו לך וגו׳ ושמן לא תסוך. שלא תהי׳ ח״ו המתקת הדינים. ואמר הטעם כי ישל זיתך

מ״י

הדינים

דהדינים הם בנוקבא ובגבורה ומקור המדות אלהים בנוקבא ובגבורה. ורמזתי בתי' כי ישל זיתך ר"ת ידים שניות לשונאה. ומקור המדות הן בנוקבא ובניות לשונאה ז' תועבות והם בליעלים. ולכך יש דינים מרים בעולם. כנודע כי הדינים הם ליעלים. והקב"ה וב"ש יעתר לבנו לתקן המדות ולקבע השכינה הקדושה ולייחד קוב"ה ושכינתי' בפה כל ישראל אמן. ודו"ק היטב:

(תר"צב). (כ"ח מ"ז). **תחת אשר לא עבדת את ד"א בשמחה.** כי מי שהוא בר שכל אמיתי

יראה שכל התוכחה היא רק בגזרה אבל בעלם היא תיקונים גדולים לאדם ורחמנות גדול להתיך ממנו זוהמת הנחש כדי להאיר באור העליון ולחזות בנועם ד' דאין לך תענית נפלא יותר מזה. וראוי לשמוח בהם בשמחה מופלגת שהקב"ה מגביה עליו כדי למרק עונו ולפרוקינו מן הבר הבורר. ע"ד אחז"ל (ר"ה כ"ב ב') כל כי הא' רותחא לירתה קב"ה עלן ולפרוקינן. ולכך קרא ר"א (ב"מ פ"ה ע"ב) ליסורים בלו אחיי וריעיי. וכ"ה בחוה"ל שמצא בחסיד א' שהי' קם בחצי הלילה ואומר רבש"ע הרעבתני וערום עזבתני ובמחשכי לילה הושבתני ואף אם תשרפני באש לא תוסיף בי כ"א לאהבה אותך ושמחה בך. ע"כ. פי' כי יותר ויותר שתיסרני לא תוסיף ולא תפעול בי כ"א במוד יותר ויותר לאהוב אותך ולשמוח בך. כי בכל יסורים ויסורים אתכפיא הסט"א ואתגבר יקרא דקוב"ה. רק עיקר התוכחה הוא מה שאין אדם יכול לקבלם בשמחה. ותפס"כ כל התוכחה וכל היסורים הם רק תחת אשר גו' בשמחה. דאם עבדת בשמחה אינה תוכחה בעלם רק רחמים וחסדים מגורא בהוב"ב. ובעלם התוכחה אינו רק במה שאין אתה יכול לקבלם בשמחה מופלגת. ודו"ק היטב.

(תר"צג). ולפ"ז יש לתרץ קושית המהרש"א ז"ל בגמ' (ברכות ה' ע"ב) ר"י חלש. על אלוי ר"א. א"ל חביבין עליך יסורין. אמר לא הן ולא שכרן. א"ל הב לי ידך. יהיב לי' ידי' ואוקמי'. ר"א חלש על אלוי ר"י א"ל כו'. ופריך ינוקי' לנפשי'. והקשה המהרש"א ז"ל אמאי לא פריך הגמ' לעיל ע"ב. ולפ"ל ומקודם יש לפרש לא הן ולא שכרן ע"ד המדרש מלך א' אמר לעבדו שלא ישתה יין שמונה ימים. אמר העבד איך אוכל לקבל שלא לשתות אפי' שעה א'. נמצא זה העבד מחבב דבריו של מלך שלא יכול להתאפק אפי' שעה א'. ומ"מ ימצא שעה לזיין של המלך על שמונה ימים ע"כ. וה"א לא הן ולא שכרן שאיני יכול לקבל היסורין אפי' בשביל שכרן ומ"מ הוא מקבלם ומחבב שכן דבר המלך יותר ומ"ע. הרי בזה שאמר לא הן ולא שכרן הי' מחבב דברי המלך ומלכו של עולם. ודו"ק. וא' בזוה"ק טעם על יסורי הצדיקים מפני שהלבות כן' אהבה זעה. וכחות מאהבה רבא דלית לה מגרעת כלום. יהיה בקיר עני. ובריא היה. כיבא על עקיבא. והכבמות שיולאות הן כמו בפגיעה ובלערא

ובצערא ועניות כוונתה. וה״ה לעתיד יתהדר בתהודה ויתרון עיין ע״ש. ועוד טעם אחר (בק׳ קול שובים ומהגלאנטי ז״ל ע״ד ושבת ק״ד ב׳) שמוך שהתקינה לנדתה. כשונדת ומלכות ומלוהטת בדינים וא״א לא לשלות לזיווגה פוגעת דינוי על הצדיקים שיקבלו בשבילה וזה היא קלקלת לשילא לזווג ע״ש. ולפ״ז י״ל לפי שאמרנו שמש״א לא תן כו׳ ה׳ ומהבא דבר המלך. לא יכול הגמ׳ לפרוך ולוקים הוא לנפשי׳. די״ל דהי׳ קבר שהיקורים הם ומטעם הבני קוק ב. ולכך לא אוקים לנפשי׳ כדי שיהי׳ יחוד בשכינה הק׳. אמנם ר״א הי׳ קבור כטעם הראשון בזוה״ק. לכך אוקים לי׳ כי עד איומי לזול ולינצר. ולכך פריך הגמ׳ שפיר על ר״א ומדוע לא אוקים נפשי׳ בעליוני. ומשני שפיר אין תצ״ב יותר עליון ומבית האקורים. היינו השכינה הק׳ שנקראת בית האקורים כדאי׳ בת״ז הק׳. ואפי׳ לטעם הראשון לא הי׳ רוצה לחזור עליון מבית האקורים כיון שהשכינה הק׳ נדחית ומאהבה רבה והי׳ ומצער מאד עד שאוקים לי׳ ר״י. ודו״ק והבן ונכון הוא היטב.

(תר״צד). א״י דלכאורה למה אין הקב״ה שומע לכל א׳ שמחה והתלהבות בשעת תפלה שהיא בחי׳ יחוד וזיווג. הא חייב אדם לשמח את אשתו לדבר מצוה. אמנם י״ל בצירוף הקושיא שראיתי בהעתקת כת״י של הרה״ג דק׳ נאדבורנא זלה״ה. וז״ל שם. שאלתי למורי האיך אנחנו מתפללים כיון שאנו בני רחל ואשה שתבעה בפה אין לה כתובה ע״ש. אבל י״ל בפשוט. דהא הגמ׳ (עירובין ק׳ ב׳) פריך מלאה. ומשני דאצנויי אצני׳. וכ״ה בש״ע לקשט עצמה בקישוטין לגבי בעלה. אבל בפה לא. וה״נ אם האדם מקשט השכינה הק׳ בקישוטי הלכ״ה שהם קישוטי כל״ה ה״י אותיות הלכ״ה. עד שהשכינה הק׳ אומרת חזי במאי ברא אתינא קדמך כדאי׳ בזוה״ק. לכך יכול אח״כ להתפלל. וכ״ה בגמ׳ (ברכות ל״א א׳) אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה. שבזה מקשט השכינה הק׳ בקישוטי כלה לגבי בעלה ונעשה יחוד כידוע. וזה באמת הקב״ה מבג״ה אותו לדבר מצוה ומתפלל בשמחה והתלהבות גדול בהתפשטות הגשמיות. והבן זה היטב. וזהו תחת אשר לא עבדת את ד׳ אלקיך בשמחה. ועבדת הוא פועל יוצא. רצה לומר שלא עבדת את ד׳ אלקיך כביכול בשמחה. והבן היטב. ובטוב לבב מרוב כל. היינו בתורה הקדושה שהיא טוב לבב. על דרך המאמר (מדרש רות ר׳) גבי בועז (רות ג׳ ז׳) וייטב לבו שעסק בתורה. ודו״ק היטב:

(תר״צה). (כ״ח ס״א). **גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם גו׳.** ודרשו חז״ל (ילקוט ישעי׳ ק׳ כ״ע מאיכה ר׳) זו מיתת צדיקים. וקשה למה לא כתובה בתוה״ק. וי״ל ע״פ פשוטו. דאי׳ במדרש אין הקב״ה גוזר מיתה

על

על הצדיקים אח"כ יגזרו על עצמם. ונבא אמר הנה אנכי מת. ויעקב ויוסף גזרו ע"ע ע"ב. א"כ לא יכול לכתוב בתורה ומיתת הצדיקים. עד שחכמינו ז"ל דרשו זאת בתושבע"פ וקבלו על עצמם. ולפ"ז י"ל הגמ' (שבת קי"ט ע"ב) כל המתגלגל על דברי הבונים אין רפואה למכתו. ע"ד המדרש כיון שחטאו ישראל ואת קללות חקר בתים הוריקו פניהם. א"ל משה אלו לאומה"ע אבל אתם לאכול ולשתות ע"ב. וי"ל לפרש דבאמת כל התוכחה והקללות הם רפואות הנפש כדי לזככה ולטהרה ולהכשירה שין להאיר באור העליון. ועבירות הם המכות אבל התוכחה היא רפואות. כי באמת אם נחסרה קללה א' מה"ת הרי כל התורה פסולה. כי נחסר אות גדול מה"ת. כי באמת אחר הזיכוך נעשה צירופים אחרים ואור גדול להאיר באור העליון. ואיכן האורות בעצמם הנעשים מצירופי הקללות יאירו להם לעוה"ב. וא"כ לכאורה איתה המכה אשר לא כתובה בספר התורה נראה בהיא חלילה מכה ולא רפואה. לכך מדייק הפ' אשר לא כתוב בספר התורה הזאת. דייק מלת זאת. בספר התורה הזאת אינה כתובה אבל בתושבע"פ היא כתובה וא"כ היא ג"כ רפואה והא דלא כתובה בתורה היא מטעם הנ"ל. וז"פ המדרש כיון שחטאו ישראל ואת קללות חקר בתים הוריקו פניהם שמא ח"ו כיון דאיכן כתובות בתורה הן חלילה קללות ממש. והשיב להם מרע"ה אלו לאוה"ע הם קללות אבל לכם היא לאכול ולשתות. וכמו שהאכילה ושתי' הן בריאות. אף כך איתן הקללות הן לכם לבריאות הנפש להאיר אח"כ לעוה"ב באור העליון. וכמו שאדם צריך לאכילה ושתי' כך צריך אדם לתושב"כ ותושבע"פ. תושב"כ היא אכילה ותושבע"פ היא שתי'. כמ"ש (משלי ט' ה') לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי. ע' בלקוט הק' על המדרש שנה להם פרק א' הלכה ויתן הקלע עיש ע"ב. נמצא אין לכם לדאוג כלל מה שלא כתובה בתורה כיון שכתובה בתושבע"פ. והד"ק הטיב. ולכך אמרה הגמ' כל המתגלגל על דברי הבונים אין לו רפואה למכתו. בכלל המילים הה' רפואה ילדידי' לא תהי' לו רפואה שלא תכפר עליו מיתת הצדיקים. והד"ק ונכון היטב.

(תר"צו). עוד יש לפרש גם כל חלי וגו'. על דרך התורה שבעל פה הכל ועפי הגבורה רק מסתורה שבעל פה לא ניתנה לנו בכתב רק הניחה לחכמים ולצדיקי הדור בהם יתדבו הלכות ודינים ולהורות לעם ד' דרך ד' ית' וית' אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון הלכה למעשה. וזהו גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת רצה לומר אותה התורה שלא כתובה ולא ניתנה בכתב תהי' מכה. ודרשו חכמנו ז"ל זו מיתת צדיקים. ולא יהי' מי שיחדש דין אמת לאמיתו להורות לנו המעשה הלכה למעשה. ודו"ק ונכון היטב.

(תר"צז). עוד י"ל גם כל חלי וגו' יעלם ד' עליך. עפמ"ש התלבוש הק' (בפ' נח) בדור המבול כתיב (בראשית ו' ו') ויתעצב אל לבו. שלא הוציא מפיו רק נעצב על לבו ובמחשבתו ע"כ נמחו בני המבול. אבל במעשה עגל ניחם ד' על הרעה מחמת אשר דבר לעשות לעמו והוציא אל השפה לחוץ ע"ש. וטעם הדבר כ' בס' זרע ברך (בפ' ראה) כי המחשבה היא רוחנית מאוד ובלתי בעלת תכלית יותר הרבה מן הדיבור. כי הדיבור הוא מתגשם קצת ע"י בינוים הוכרחו להיות עברה מאוירות בבחינת הבריאה כדי להוציא גבם השילוש שלא הי' יכול להתגשם ונדיבר א' בע"כ ע"י המחשבה שהיא רוחנית מאוד. ולכך כ"ז שהעונש בלבו ית' אין לו גבול וקצבה והי' המבול כלה ח"ו. אבל בעגל שהוציא ית' העונש מן השפה ולחוץ ולכך וינחם ד' על הרעה אשר דבר מחמת שנתגשמה קצת ומחשבתו בהדיבור ע"כ. ובהקדמת ת"ז הק' כי יעלם ד' עליך יעלה לא כתיב אלא יעלם. ישנם לון ויכסה ע"כ. ובפמ"ש גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אע"פ שהם במחשבה ולא כתובים בתוה"ק מ"מ יעלם יכבשם ויכסם ולא יענו ח"ו כלל. ולפי"ז א"ש המדרש כיון ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים הוריקו פניהם. א"ל משה אל תיראו ואתם לאכול ולשתות. ולפי הנ"ל א"ש כיון ששמעו מאה חסר שתים שאותן השתים לא יצאו מן הדיבור רק שהיו במחשבה לכך הוריקו פניהם שמא יענו כלל ח"ו. א"ל משה אלו לאוה"ע ר"ל לכך לא יצאו מן המחשבה אל הדיבור שזה הוא בשביל אוה"ע שיענשו בהם כלל. כדכתיב בפ' נצבים (לק' ל' ז') ונתן ד"א את כל האלות האלה על אויביך וגו'. ובשבילם לא הוציאם אל הדיבור. אבל אתם לאכול ולשתות. ודו"ק היטב:

רמזי נצבים:

(תר"צח). (כ"ט ט'). אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלקיכם. על דרך (עירובין י"ג ב') א"ר האי דמחדדנא מחבראי דחזיתי לר"מ מאחוריה. ואלו חזיתיה מקמי' הוינא חכימנא טפי. על דרך אומרם ז"ל (תמיד כ"ב ע"א) דכל המתפלל צריך שיראה השכינה הקדושה כנגדו. נמצא דר' יושב אחורי ר' מאיר נמצא יושב לפני השכינה הק'. כיון שהשכינה הק' היתה כנגד ר' מאיר. ולכך הי' חכם. אומנם אלו ראיתיו מקמי' פר' מאיר הי' לו דיוקנא דבעלה כידוע בי"ה שם אלקים ושם הוי' הוינא חכימנא טפי. ויתכן היטב וידוע דיוקנא דיעקב ע"ה הי' בעלה דמטרוניתא והי' לו שם הוי'. וזהו שאמר לישראל אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלקיכם היינו בעלה דמטרוניתא. ודו"ק היטב:

(תר"צט). אתם נצבים היום. במדרש הה"ד הפוך רשעים ואינם. אפ"ל ובפרש פסוק (במשלי כ"ט ד') מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה. ומקודם נפרש פסוק (בירמי' ב' י"ט) תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ד' אלקיך. ע"ד הזוה"ק (פ' פקודי) דינא דקב"ה אתרעי בי' הוא דינא קשיא. דינא דאתער רחימו וחדוה. אבל דינא דרשיעייא הוא מזוהמא ע"ש. וזהו תיסרך רעתך גו' ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ד' אלקיך ר"ל כי רע ומר במה שעזבת שד' יתי' אלקיך היינו דיינך כי דינא דקוב"ה אתעיר רחימו וחדוה. אבל כשתיסרך רעתך הוא רע ומר ומזוהם. ונכון מאוד והבן. וזהו מלך במשפט כשהמלך הקדוש ית' הוא השופט אזי יעמיד ארץ היא בעמידה וקיום. ואתעיר רחימו וחדוה כדי להאיר באור העליון ולהשיג נועם העליון. אבל ואיש תרומות יהרסנה ר"ת של **תרומת** תיסרך רעתך ומשובותיך תוכיחוך. וזה איש תרומו"ת יהרסנה היא הריסה. ונכון היטב. וזהו אתם נצבים היום כפירש"י ז"ל שהיסורין מקיימין אתכם. וזש"א המדרש הפוך רשעים ואינם. אלא רשעים הוא ההיפוך ואינם כנ"ל. ודו"ק היטב:

(ת"ש). (כ"ט כ"ח). **הנסתרות לד' אלקינו.** כי אין הציבור ערבים בעד העבירות על המחשבה שבלב. **והנגלות לנו ולבנינו.** היינו על המעשה אחד ערב בעד חבירו. ולפ"ז יש לפרש הגמ' (ר"ה ט"ז ע"א) וכולם עוברים לפניו כבני מרון. שנ' היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. אר"ח וכולן נסקרין בסקירה א'. פירש"י ז"ל אע"פ שכולם עוברים א' א' מ"מ נסקרים בסקירה אחת. וקאמר הגמ' אף אנן נמי תנינא שנ' היוצר גו'. פירש"י ז"ל מדמביא מתני' ראי' מהיוצר יחד גו' ע"ש. דלכאורה ק' מאי קמ"ל ר"ח דכולן נסקרין בסקירה א' מאי נ"מ מזה. לכן י"ל דק"ל עה"פ היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם אם הקב"ה יודע מחשבות שבלב ומכש"כ המעשים שהם בנגלה. אלא ל"ל שיש שני דינים. מתחלה כולם עוברים לפניו כבני מרון א' א' לידון כל א' על מחשבה שבלב כי ע"ז אין א' ערב בעד חבירו. ואח"כ כולן נסקרין בסקירה א' על המעשים כי ע"ז א' ערב בעד חבירו. ושפיר מייתי הגמ' ראי' מדמביא המתניתן ראי' ומפ' היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ש"מ דחוץ לזה שכולן עוברין כו' אלא נמי שכולן נסקרין כו'. וכ"מ כנ"ל. ודו"ק היטב.

(תש"א). עוד יש לפרש הא דאמר ר"ח שכולן נסקרין בסקירה אחת על דרך שלגבי מלך בשר ודם אם בוא יבוא לפניו אוהבו נאמנו אזי מסתכל עליו בטוב עין ובפנים שוחקות. אבל אם בא לפניו אדם שמורד בו אזי מסתכל עליו ברוע עין. וקאמר ר"ח דלגבי הקב"ה וב"ש אינו כן. אלא כולן נסקרין

נסקרין

נקרין בקריאה אחת. ובאותה דאי׳ בדוחה את הצדיק למנוע לו כל הימים בזה ובבא כמו כן ינקתכל על הרשע. כי הוא ית׳ יתי׳ הליפה לרשע וחפץ בהצדקו. ועוד כאמר (יחזקאל י״ח כ״ג) החפץ אחפוץ גו׳ הלא בשובו מדרכיו וחי׳. וכאמר (בם פסוק ל״ב) כי לא אחפוץ וגו׳ והשיבו וחיו. ודו״ק ויכון

(תש״ב), (ל׳ ב׳). **ושבת עד ד׳ אלהיך.** ובגמרא (יומא פ״ו ע״ב) גדולה תשובה שמגעת עד כסה״כ שנ׳ שובה ישראל

עד ד״א. והקשה המהרש״א ז״ל אומאי לא יביא הפ׳ שבתורה ושבת עד ד״א. ונראה ליישב ע״ד הגמרא (בם כני׳ ע״י) ר׳ יוחנן אמר עד ולא עד בכלל. ופריך הגמ׳ והאר״י גדולה תשובה שדוחה ל״ת שבתורה. הימי לא ישוב בעלה הראשון גו׳. שני׳ הן ישלח איש את אשתו גו׳ ישוב אלי נאם ד׳. ופי׳ המהרש״א ז״ל דהקושיא היא ממכתיב ושוב אלי משמע אלי ממש. והקשה הו״ב ליקשה מקרא גופא ולשנין מאי מייתי הא דא״ר גדולה תשובה שדוחה ל״ת שבתורה. (וע׳ בפי׳ תלא ת׳ תמן). ותשבר עוד לתרץ השכפ״ת המורים הקשה מאי דעותא דתשובה הא קי״ל בכל התורה דעשה דוחה ל״ת. ונראה דשיד״ל דהא התוס׳ הקשו בהם הירושלמי כ״ל לא יוכל בעלה גו׳ הו״ל דאקורה עלוי ונהיה הינה דבכהם שאקורה לבועל כך אקורה לבעל. ותי׳ למעוד (נמום ב׳ לאוין. נמנח יב ב׳ לאוין. ואמאי אר״י דדוחה רק לאו דלא יוכל בעלה גו׳. הא בקרא כתיב נני׳ ואת זנית רעים רבים הרי יש לאם נני׳ דין זונה ואיכא נמי לאו דקונה. ועוד לנה נקיט דווקא לאו דגרושה ולא לאו דקונה. אמנם י״ל על קו׳ השכפ״ת דלכך תפס ל׳ גדולה תשובה דיש כ״נ דמעשה עשה דוחה ל״ת נמנח יש לנו בם כל גרושה רק דעשה דתשובה דוחה הלאו. אבל ומעשה תשובה אין לנו דין גרושה כלל. ע״ד אחז״ל (יבמות ק״ג ב׳) כל שאינה יכולה לחזור את גיטה אינה מגורשת. דכתיב ושלחה. ני׳ שמשלחה ואינה חוזרת. אבל זו ממשלחת תמיד וחוזרת תמיד. ע׳ בתוס׳ (גיטין כ״ד ב׳) ולפ״ז אין לנו דין גרושה כלל וכלל. שאנו חוזרים תמיד. ב״ש לכ״א מישראל חלק אלקי המתאווק לחזור תמיד לשורשו לאדון הכל ית׳. וכך קורא להם הפ׳ שובבים. שובו בנים שובבים (ירמי׳ ג׳ י״ד-כ״ב). כי בעלם הם שבים לשורשם. ואפי׳ בשעת עבירה הם דבוקים בשכ״ת ונקמת החלק אלקי ממעל בשורשם. ועבירה היא רק במקרה ולא עלמיית הכלילה. וז״ש בלאות לשונו גדולה תשובה שדוחה ומעשה תשובה אין לנו כלל דין גרושה. ולכך לא קאמר גדולה תשובה שדוחה לאו דקונה בקו׳ השכפ״ת. דמאי ראיה דתשובה הא בלא״ה עשה דוחה ל״ת. ומפה״ב (ישעי׳ נ׳ א׳) כה אמר ד׳ איזה ספר כריתות אמכם. שאין לכם דין גרושה כלל וכלל. כי בעלם אתם נקראים שובבים ואין אתם מגורשים כלל ואיזה ספר כריתות אמכם. והא דגלתה השכינה הסק׳ בגלות זה הוא בפשעיכם שולחה אמכם.

אמנם מחמת פשעיהם הוצרכה לילך בגלות להגן עליהם בגלות המר. אבל בעלם אין אתם מגורשים כלל. ולכך תמי' לי מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה ולמה אתם מאחרים מלשוב אלי כי בעלם אתם שובבים ומחלק מסתופק לדבק בכל. הקצור קצרה ידי מפדות ואם אין בי כח להציל. רק שהעיקר היא התשובה. ולפ"ז א"ש. והכי פריך הגמ' ומי אר"י עד ולא עד בכלל שאינה מגעת עד כסה"כ. הא אר"י גדולה תשובה שדוחה ל"ת וק' הא בכ"מ העשה דוחה ל"ת. וצריך לומר דלכך אמר גדולה תשובה דמעשה תשובה הוא דוחה ואינם מגורשים כלל כי כלל ישראל יש בהם נשמות קדושות ושורש הנשמות הוא בספירת בינה כמ"ש (איוב ל"ב ח') ונשמת שדי תבינ"ם כידוע. ומחמת שבשרשם בינה שהוא עולם התשובה נקראו שובבים. וזה ידוע דעולם הבינה מאיר בעולם הבריאה שהם כסה"כ. א"כ האיך קאמר ר"י ולא עד בכלל ומשני הגמ' שפיר הא ביחיד והא בציבור. עדש"כ המקובל מוהר"ר משה קורדווארי ז"ל הא דאין יוה"כ מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו משום דביום זה הנשמות נראות לפניו בסוד הבינה שהוא שורש הנשמות. והנשמות הנכנסות בתשובה הן המעוררות התשובה העליונה. שכן דרך השרשים להתפעל מענפיהם התחתונים. ועתה אם נמצא קינאה בין איש לחבירו הוא מפריד ומחלק השורש העליון והאיך אפשר שיושפע עליו אור התשובה. ולכך אנשי מעשה תנאים ואמוראים ע"ה אף אם היו נעלבים היו מוחלין עלבונם להעולבים כדי שיתרצו זל"ז כדי שיתייחדו בשמא קדישא עלאה רבותא דלא שרי אלא באחדות הכלל ע"כ ודפח"ח. ולפ"ז ממתק הקו' בגמ' הא ביחיד שיש להם דין יחיד שהם ח"ו בפירוד. והא בציבור שיש להם דין ציבור אזי מעוררים אור התשובה עולם הבינה המאיר בבריאה. וגם כסה"כ תפארת ישראל המקוקה בכסה"כ. ומ"ש גדולה תשובה שמגעת עד כסה"כ שנ' שובה ישראל היינו לתפארת ישראל. ולכך מביא אות" הפ'. אבל בפ' ושבת עד ד' אלקיך לא כתיב ישראל. ודו"ק היטב ונכון הוא מאוד בעזה"ית

(תש"ג). ולפי"ז יש לפרש הפ' (הושע י"א ז') ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראוהו יחד לא ירומם. עפמ"ש המהרש"א ז"ל בחא"ג האיך אנו מתפללים השיבנו אבינו גו' והחזירנו בתשובה גו'. הא הבחירה היא ביד האדם. ותי' דזה שאנו מתפללים ומבקשים לפניו ית' הוי התחלה והתעוררות מאתנו והבא ליטהר מסייעין אותו ע"ש. וה"פ ועמי תלואים למשובתי. וא"ת הא הבחירה ביד האדם כקו' המהרש"א ז"ל. לזה מקיים ואל על יקראוהו ע"ד הפ' (ש"ב כ"ג א') הוקם על. ודרשו חז"ל (מו"ק ט"ז ע"ב) הוקם עולה של תשובה וזהו ואל ע"ל יקראוהו שהם יקראוהו ומתפללים על עולה של תשובה בכל יום וזה הוי התחלה מאתם. וא"ת א"כ מי מעכב. לזה אמר הפ' יחד לא ירומם

שאין

שמין לשם האחדות. ועיקר התשובה תלוי באחדות. וזה משוררים שולם השכינה ביניהם פרקי כשמות ישראל כנ"ל. ושולם השכינה הוא עיקר התשובה יהיה הטי"ב ונכון. ומאוד:

(תש"ד). (כ' ז'-ח'). ונתן ד"א את כל האלות האלה על איביך גו'. ואתה תשוב גו'. י"ל דידוע דכל התוה"ק כולה שמותיו של הקב"ה. רק כשישראל חלילה אינם עושים רצונו של מקום נעשו צרופים אחרים. כמו כל התורה היא צירופים של כמש"א חז"ל (יומא ע"ב ב') לא זכה נעשית לו סם המות. ר"ל נעשו צרופים אחרים של סם המות חלילה. אמנם אם ישראל דרכיהם בית ישראל אז עוד האלות נותן הקב"ה על איביהם. ולכן נעשו האלות בצרופים אחרים. ונעשו מהן ברכות והארות גדולות. כמש"א (בס) זכה נעשה לו סם חיים. וזש"ה ונתן ד' אלקיך את כל האלות האלה על איביך גו'. ואתה תשוב גו' רצה לומר בתשובה האלות בצירופים אחרים יהיו בהם השגה גדולה והארות גדולות. וזרחה כרונו בר"ת של אלות אני לדודי ועלי תשוקתו. כי לנו הם צירופים אחרים ותשוקה גדולה כצורה כל עולמים ית' וית' שמו. והבן היטב. בילה"ו

(תש"ה). (כ' ט'). והותירך ד"א בכל מעשה ידיך גו' לטובה. י"ל ע"ד שמעתי פי' מ"ש בגמ' (גיטין נ"ז א') רב פפא קודם מיתו הניח קבא דעסייקא קרו עלי' ועזבו לאחרים חילם ע"ש. פרש"ה הי' מלמד א"ע לומר השירה א"ע להרווית אותו קב שנשאר לו. ומוב מוב הי' יותר אם בעת הזאת הי' לומד תורה. בבחינת מה שאכל הי' כנגד תורה באותו כח האכילה. ומש"כ על שאי קב שנשאר לו לאחר מיתו הי' מלמד עליו לומר השירה בהם א"ע אותה שעה יהי' משבל א"ע מלימודו. וזש"ה (תלים קכ"ח ב') יגיע כפיך כי תאכל ר"ל שבכל יגיע כפיך לא יהי' רק על האכילה ולא תאצור בהם עד שישאר אחר מיתך אז אשריך וטוב לך. ביותר טוב הוא שילמוד תורה בעת הזאת ומלהשאיר עליו להשאיר אחריו זהב וכסף. ודפח"ח. אמנם כתיב (משלי ג' ו') בכל דרכיך דעהו כי באמת אפי' בגו"ג יכול האדם להתעסק בשכלי ולעבוד ד'. כי השכינה הק' מסתתרת ומתלבשת באותה הקיבה במזונה ומתפרנס האדם. ואם אדם עושה מו"מ באמונה כפי דרך התוה"ק כי באמת כמו תורה ודינים יש במו"מ. הרי מעלה השכינה הק' המסתתרת באותה קיבה. ובכל הדברים יכול אדם לעשות יחוד כי ומלכותו בכל משלה כתיב. וז"ש הגמ' (שבת ל"א א') לדעתי. נשאת ונתת באמונה. דידוע דאיהו אמת ואיהי אמונה. הרי מדת מלכות נקראת אמונה. לכך שואלין אותו נשאת ונתת באמונה לאקמא שכינתא דנקראת אמונה. והבן זה היטב. וכ"ל

(תש"ו). ונ"ל מאמר הגמ' (בסוכה פ' לולב הגזול ל"ד א') משחרב בית המקדש נשתנה ומפורה לפתורתא. למאי נפקא מינה למקח וממכר. דאיתא בתקוני זוה"ק שכינה דא פתורא דקוב"ה ע"ש. וידוע דגלות השכינה הקדושה הוא שצריכה להשפיע לישראל בדרך עקלתון שהשפע מגיעה להקליפות ולישראל מגיע רק רתמצית. וזהו שנשתנה ומפורה לפתורתא. כי אחיזת החיצונים והקליפות היא ברגל של הת"ו בסוד נחש עקלתון. לכך הרגל של הת"ו הוא עקום. ודוד המלך ע"ה התפאר את עצמו (תהלים כ"ו י"ב) רגלי עמדה במישור שהי' מיישר הרגל לפי שהי' מתקן מדות הנחש והי' משתדל להקים שכינתא בכל מדותיו ודרכיו. וזהו שקיים הגמרא למאי נפקא מינה למקח וממכר שיעשה ויתן באמונה היינו במדת מלכות להקים שכינתא מעפרא. ודו"ק היטב ועת לקצר. כמו שא"א האדם מקיים בכל דרכיך דעהו ובשעת מו"מ כוונתו לשכינה הק' המסתתרת באותה קיבה ועושה המו"מ באמונה ובדרך התוה"ק שיש כמה דינים בתושבע"פ בהלכות מו"מ ויש לו אמונה שהתוה"ק שבדבר ההוא מנהגת הדבר ההוא וכותנת חיים נצוצים בו ומשפעת השפע בתוכו. ואורייתא וקב"ה חד הוא. הרי מייחד סוד תורה שבע"פ שהיא כלת משה לקוב"ה ונעשה יחוד קוב"ה ושכינתי'. כמו אפילו המותרות שבמעשה ידיו הכל לטובה. כי עובד את ד' ית' בזה. וזפ"י הפסוק ומותירך ד' אלקיך בכל מעשה ידיך אפילו המותרות שבמעשה ידיך יהי' בהם יחוד היינו ד' אלקיך שהוא ת"ת ומלכות כידוע. וכל מעשה ידיך יהי' לטובה. ודו"ק היטב:

(תש"ז). (ל' י"א-י"ד). כי המצוה הזאת גו' עד בפיך ובלבבך לעשותו. כי

הרמב"ן ז"ל דקאי על מצות תשובה הנאמרה לעיל בפרשה. ולפי"ז יש לי לפרש לא נפלאת היא ר"ל שאינו פלא למה תועיל תשובה. וזהו ממך. שאתה מחומר קורצת ויש לך כניי' לרע. ועי' בעקידה פ' תשא. ובאוה"ח הק' (פ' ויקרא) ע"פ אדם ובהמה תושיע ד' ע"ש. ודו"ק. לא בשמים היא. ע"ד הגמ' (דב"מ כ"ט ב') בתנור של עכנאי עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא. וזהו פי' הכתוב שמצות התשובה לא בשמים היא. ע"ד אחז"ל (חגיגה י"ד ב') דאחר שנגע ב"ק שומו בניס שובבים חוץ מאחר. ומזה יצא לתרבות רעה. אבל לא יפה עשה כי הי' לו להסתכל בקרא דאמר לא בשמים היא. ונכון מאוד היטב. א"י לא בשמים היא. ופירש"י ז"ל אפילו אם היא בשמים צריך אתה להעלות אחריי. על דרך אומרם ז"ל (ברכות כ"ג ב') הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. וזהו לא בשמים היא רק ברשותך. ופירש"י ז"ל אפילו אם היא בשמים אתה צריך וכו'. על דרך שפי' רש"י ז"ל גבי יעקב אבינו ע"ה איהו לא יהיב דעתי' למיהדר ומן השמים יעכבוהו עיי"ש. ונכון ודו"ק היטב. ולא מעבר לים היא. על דרך

הפסוק

הפסוק (לעיל ה׳ כ״ו) מי יתן והי׳ לבבם זה להם ליראה אותי. ואמרו חז״ל (ע״ז ה׳ ע״א) שהי׳ להם לומר תן אתה. ותקשו המפרשים ז״ל הא הכל בידי שמים חוץ מיר״ש. ותי׳ הגאון ז״ל שיש בחי׳ מי היא מלשון תפלה. וזהו מי יתן יוכל ליתן והבן. אבל בחי׳ שמים קוד תית לא יוכל ליתן מי״ש. וזהו לא מעבר לים והבן. בכ״ל אינו לא יהיב דעתי׳ ר״ל כי עכ״פ צריך התעוררות דלתתא ודו״ק והבן היטב. כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו. ע״ד לו״ם קו״ל ממון שצריכים להיות במעשה התשובה. אמנם בקו״ל לבד יוכל לתקן הלו״ם והממו״ן. כי הלום היא בחיקים הקרבן כי החלב והדם שנתמעטו בתענית הם בחיקים קרבן. אמנם בקול לבד יוכל לתקן ע״ד (הושע י״ד ג׳) ונשלמה פרים שפתנו. וגם ממון דהיינו צדקה יוכל לתקן בקול. עד״שה בכ׳ הירחות צדיקים שאפי׳ העני יכול לקיים מלות צדקה. ע״ד (ברכות י״ז ב׳) כל העולם ניזון בשביל חנינא בני ר״ל בזכותו ניזון כל העולם. וא״כ אם העני עוסק בתורה ועוסק בתפלה ובתשובה בזכותו ניזון כל העולם. ואין לך צדקה גדולה מזו. ודפח״ח. נמצא בקול לבד יכול לתקן הלום והצדקה כנ״ל. וזהו בפיך ובלבבך ר״ל בפיך ובלבבך לבד היינו בקול ומקירות הלב כמ״ש (איכה ב׳ י״ח) צעק לבם אל אדני׳. לעשותו. לעשות מעשה התשובה דהיינו הלום והממון. ובאגרת קו״ל בגי׳ ממון גם גי׳ לו״ם. ודו״ק. ומצאתי בקיצור של הצדיק מליק ר׳ קאפיל ז״ל שפירש הפסוק (שה״ש ב׳ י״ד) כי קו״לך ערב. ער״ב גי׳ לו״ם וממון ע״ש היטב:

רמזי וילך:

(תש״ח). (ל״א י״ז-י״ח). ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה. ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה גו׳ כי פנה אל אלהים אחרים. והקשו המפרשים ז״ל כיון שהתודו א״כ למה אמר ית׳ ואנכי הסתר גו׳. ואפ״ל כי התוה״ק כתובה ולא פירשה על איזה יום שיאמרו כן. ואפ״ל דביום ההוא קאי בימי המן שנגזרה עליהם כליי׳. והראי׳ שהגמ׳ (חולין קל״ט ב׳) אמרה אסתר מה״ת מנין שנ׳ ואנכי הסתר אסתיר גו׳. וידוע מאמר הגמ׳ (מגלה י״ב א׳) ששאלו תלמידים לרשב״י מ״מ נתחייבו כליי׳. והשיב להם מפני שהשתחוו לצלם. א״ל א״כ משא פנים יש בדבר. פירש״י ז״ל והאיך זכו לנס. והשיב להם הם לא עשו אלא לפנים אף הב״ה לא עשה עמהם רק לפנים ע״ש. ולפ״ז י״ל שהם ראו שנגזרה עליהם כליי׳ ואמרו הלא על כי אין אלה״י בקרבי ממש לכך מצאוני הרעות האלה. כי אם לא הי׳ רק לפנים א״כ איפוא למה נגזרה עליהם כליי׳. אלא וודאי שלא הי׳ אלקי בקרבי ממש ובכוונה השתחוו לצלם בימי נבוכדנצר.

והשיב

והטיב לחם תשו"ת ואנכי הסתר אסתיר פני. שהסתה"פ היתה על כל הרעה כי פנ"ה אל אלהים אחרים ר"ל כי פנ"ה שהי' רק לפנים ולא במחשבה. וזה עלם הרעה ומחות גדול חילול השם. וזהו על כל הרעה ר"ל שכל הרעה היתה כי פנה אל אלהים שהי' לפנים. ומזה נבא דלים להסתה"פ. כי ידוע דעל חה"ש צריך תשובה מיתה וממרקת. ולכן מגורה עליהם כליי'. ושם פקדו מיתה שהי' להם כתורק תמון של חה"ש. ילמ"ק קושי' הנ"ל דבאות התשובה היתה ומיבלה להם רק הגזירה של כליי' היתה לנגרק עונותם. ודו"ק ונכון היטב.

(תש"ט). א"י ויתירץ מיי הפשל ואנכי הסתר אסתיר פני. ונקדים מה שפי' הרב המקובל האלקי מוהר"ר שמשון אסטרופאליר ז"ל בס' קרנים. הפסוק (תלים ל"ד כ') רבות רעות לדיק ומכלם יצילנו הוי'. כי הוי' ג"י כ"ו. וכ"ו פעמים כ"ו ג"י רעו"ת. וזהו רבו"ת רעו"ת לדיק ומכולם יצילנו הוי' דייקא. עכ"ל. ועלה הוילא מזה דהגב' לדיק מנתקי הרעות בשם הוי' בהיב"ה. על דרך אוז"ל (ברכות) לדיקים מהפכים לנדה"ר. אמנם הרשעים מהפכי' רחמים לרוגז. ונעשה מגם הוי' ה"ו רעו"ת. וזה לדעתי פי' הפ' (ישעי' מ' ב') כי לקחה מיד ד' כפלים בכל חטאתי'. וק' היתכן שהקב"ה ינעיש כפלים על החטא. ולפי הנ"ל ה"פ כי לקחה מיד הוי' כפלים. ר"ל הכפלים של שם הוי' לקחו בעונותם כי הוי' פעמים הוי' ג"י רעו"ת. וזה הי' בכל חטאתי' והיו מהפכין רעתם ומהפכים רחמים לרוגז היפך הלדיקים. וזה פי' יקר ונכון בס"ד. וזהו שאמרו ומחות שאין אלקן בקרבי לכן מלאני הרעו"ת האלה דייקא. שהיו מהפכים בעונותם הוי' לרעות. ובאות הא' ומהוי' גדולה. אמנם אני בזה"ק (פ' כי תשא) וז"ל. ונפל לצר"א דמלכא דהוה קאי' ומלכא אתפקי' ונביתי' כו'. ומטרוניתא אזלי' ונפקרת בכל זמנא על האי ברא יידעת דהאי ברא אתחבר בהדי זונות כו'. זימנא חד עאל מלכא לגבה. חמא לה דלאתי טובא. שאיל לה על מה את בכאת. אמרת ולא אבכה דהא ברא לבר מהיכלא דמלכא. ולא די בי' אלא דאתחבר עם זונות. אמר מלכא בגינך אהדר לי' ואנת ערבא דילי'. אמר ומלכא לא אילטריך לאהדרא לי' בזמנא באתגליא דבקיפא דילן הוא. עי"ש. הועלא מזה דבעת שבני לא היתה המללה בפנים ומחות באתגלייא רק בהסתה"פ. והנה בתי' פנ"י יש אותיות נקדים. דהיינו באות פ' יש א' בתשלם כזה פ"א. ובאות נ' יש ו"ן כזה נו"ן. ובאות י' יש ו"ד כזה יו"ד. הרי פנ"י עם המילוי ג"י או"ר. כטעם באו"ר פנ"י מלך גו'. וזש"הכ ואנכי הסתר אסתיר פני ר"ל שאסתיר האותיות שהם נסתרים בפני'. שבגאולה לא תהי' בהארת פנים רק בהסתה"פ ומחות על כל הרעה וכו'. כנ"ל בזה"ק. ודו"ק היטב ונכון ומלוד בס"ד:

אבר

רמזי ברכה:

(תש"י). (לסיום התורה): אשר עשה משה לעיני כל ישראל. בראשית ברא. יש לרמז בצירופי אותיות הללו. וגם בהנו נוהגים לומר אחר כל סיום מסכת והדרן עשרה בניו של רב פפא. ואפ"ל הטעם כי סיום מסכת הוא מלכות דמלכות. כי המסכת בסוד המשנה שהיא במדרגת בתוקפה. אחר הגלוי ירידות עוד אחר דמסכת. לכך אומרין הדרן עלך לחזור לראש הענין בחי' בינה בשם תלת התורה. ע"ד (ועמלי ח' י"ד) אני בינ"ה. והכונה ובינה הם תרין רעין. וגם בשם של ע"ב ובשם אהי"ה במילואו אלף הי יוד הי גי' קמ"ג. הרי במנין וב"ה. אחר הזכירה. ולזה רמז דבר הידוע דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. כי ר"ת של אשר עשה משה לעיני כל במנין קס"א במילואו דאלפי' ג"כ ספא. וד' של כל ור"ת וס"ת של ישראל וב' דבראשית גי' ע"ב. הרי קמ"ג וע"ב גי' זכו"ר כנ"ל. ולכך אומרין עשרה בניו של רב פפ"א. כי הר"ת ועשרה דהיינו חכמה רזי נהורין אהי' אשר מרי דפרס רביע סוחרב גי' במנין בתר דקמ"ה בינ"ה. ובר"ת של סורחב אלא דרי גי' שם אדנ"י. הרי נכלל שם אדני ועדה אהרונה בכח"ב להוציאן הדינים. כי הדינים נמתקים בשרשם בכלל לחזור קוף המסכת סוד מלכות אחר דדינה ושבתה לכח"ב להוציאן הדינים בשרשם והנה לעיני כל ישראל גי' בתר חכמה בינה. ועוד א' יותר במנין ר"ת האותיות של בני ר"פ עד דרי. ושני פתי"ן של בראשית ברא הם ד' ר"ת דרי הרי נכללו ונרמזים ר"פ ועשרה בניו בסיום התורה. וכוון היטב.

(תש"יא). ועוד רמזתי רמז נפלא בזמנה (אבות פ' ו' מ"ב) אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה. ר"ל כי מי שעוסק בתורה הוא דבוק בעלמא דחירותא סוד בינה בשם תלת התורה ושם נמתקות הגבורות. ע"ד (ועמלי ח' י"ד) אני בינ"ה לי גבור"ה. ר"ל אצלי נמתקות הגבורות. וזהו אין לך בן חורין היינו בחי' בעלמא דחירותא אלא מי שעוסק בתורה. והנה אין לך בן גי' ספא במנין קס"א. ובר"ת של יוחנן חכמה רזי דפרס רביע נהיק. גם י"ן גי' ס' היינו סורחב. ונשארה ו' של חורין. תחלוק לד' היינו דרי. ונשארו ב' אלפי"ן היינו אהי' אדה. ור"ת של אלא מי הם אבא מרי ודוק היטב.

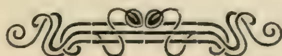
(תש"יב). אי יאמ"ר של הקך הקדא ביותר כ"ש לכה ביום השמיני עצרת תהי' לכם. כי בז' ימים הי' מקריבין ע' פרים כנגד ע' אומות שהם דבוקים בז' מדות שבשם אחרות הקליפות. לכך הי' פותחן והולכין אבל ביום השמיני שהוא נגד בינה שבשם אחרות הקדושה ובההוא הי' מקריבין פר אחד כנגד אחד יחיד ומיוחד. וזהו ביום השמיני עצרת תהי' לכם. לכם

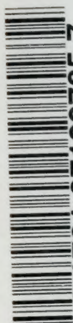
דייקא

דייקא. עצר"ת גימ' כתר חכמה בינה. וזהו לעיני כל ישראל בראשית. ר"ל
כי לעינ"י כ"ל ישרא"ל גימ' כת"ר חכמ"ה בינ"ה. וזהו לעיני כל ישראל בראשית.
שישראל עלו במחשבה עליונה בהי' מוחין. ולכך ברא אלקים. דכל עיקר
הבריאה הי' בשביל ישראל. והנה ר"ת וס"ת של בראשית ברא אלקים הוא
באמת ר"ת במופלא ממך אל תדרוש. ר"ל בזה שמופלא ממ"ך דייקא אל
תדרוש ואל תחקור. ודו"ק והבן היטב:

(תש"יג). או יאמר לחבר סוף תורה בתחלתה. לעיני כל ישראל בראשית. ע"ד
ומ"ש הת"ז הק' בראשית אתוון יר"א בש"ת. ע"ד דאי'
בתיקונים הק' דהשכינה הק' היא שכללות ישראל וכל הפרצופין נחקקין בה.
וראיתי בס' אור המאיר שפירש הגמ' (ר"ה י"ח ע"א) והכל נסקרין בסקירה
אחת. כי הקב"ה רואה השכינה הק' ובה נחקקות כל הצורות ודפח"ח. הרי
כמה מהבושה תגיע לאדם מזה שידעה בלבו שכל הצדיקים נראין בשכינה
הק' פניהם מאירין ומזהירין באור בהיר ופניו נראה בשכינה הק' חושך ולא
אור מחמת פגם העבירות שעשה ונסתלק ממנו הצלם אלקים. ואוי לאותה בושה
וכלימה כי חשך משחור תארו. וזהו שהתפלל דוד המלך ע"ה (תהלים ס"ז ב')
יאר פניו אתנו סלה. רצה לומר שיאר פניו היינו השכינה הקדושה אתנו.
שפנינו וצורותינו יאירו בשכינה הק'. וזהו אתנו כי כולנו נחקקים בה. וזהו
לעיני כל ישראל בראשי"ת יר"א בש"ת כנזכר לעיל בתיקונים הק' שתהי' לו
יראה בושת. דהיינו שיירא מהבושה שתגיע לו חלילה מחמת החטאים שצורתו
נראית בשכינה הק' חשך משחור תארה. וזהו לעיני כל ישראל היא השכינה
הק' שהיא נראה של כל ישראל. ע"ד שכ' רש"י ז"ל בפ' בא (שמות י' ה')
עין הארץ ומראה הארץ. וזש"א (שם כ' י"ז) ובעבור תהי' יראתו על פניכם.
ודריש הגמ' (נדרים כ' א') זו הבושה. דהיינו שיירא מהבושה. ולפ"ז ז"פ הפ'
בראשית ר"ל ב' ראשי"ת. כי היראה נקראת ראשית. וזהו ב' ראשית ברא אלקים.
היינו שתי יראות. יראה א' את השמים דהיינו תפארת. כידוע ליירא משם
הוי' בהוצ"ב בגין דהוא רב ושליט. וזו היא יראה עילאה. ויראה ב' את הארץ
זו מלכות. דהיינו יראה בשת כנ"ל. ובזה מחבר יראה עם נורא שהוא יחוד
ת"ת ומלכות. והקב"ה יטע יראתו ואהבתו בלבנו אכי"ר:

תמו חמשה חומשי רמזי תורה בסימנים תש"יג.
וסימנא מילתא על פי אשר תשיג יד הנודר
(כדר ידוע בבינה ואורייתא מבינה נפקת) יעריבנו:

3 1761 07129785 7